ACTA ERUDITORUM

ANNO

M DCC VII

publicata.

Cum S. Cæſareæ & Regiæ Polonicæ Majeſtatum Privilegiis.

LIPSIÆ,

Proſtant apud JOH. GROSSII Hæredes,
JOH. FRID. GLEDITSCH,
&
FRID. GROSCHUF.

Typis JOH. SAMUELIS FLEISCHERI.
A. M. DCC VII.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Januarii Anni MDCC VII.

JULII POLLUCIS ONOMASTICUM, Græce & Latine ex variis Codd. MSS. emendatum, ſuppletum & illuſtratum, cum notis W. SEBERI, commentariis itidem GOTHOFR. JUNGERMANNI & JOACH. KUHNII; quæ omnia contulere, & ex aliis codicibus V. L. notasque item ſuas adjecere, ſeptem prioribus libris JOH. HENR. LEDERLINUS, poſt eum reliquis TIBERIUS HEMSTERHUIS.

Tomi duo.

Amſtelod. ex offic. Wetſteniana, 1706. fol.
Conſtat Imus Tomus Alph. 8. IIdus Alph. 9.

SPlendidiſſimum opus, magno apparatu adornatum, producimus, de quo ipſa tamen potius res quam verba noſtra loquantur. Nempe in *Julii Pollucis Onomaſtico*, poſt Venetam editionem anni 1502, Florentinam Juntæ anni 1520, & Baſileenſem Grynei anni 1536, primus quod ſit operæ pretium fecit Wolffgangus Seberus, qui textui Græco, cum interpretatione Latina Rudolphi Gualtheri, Francofurti anno 1608 edito, eruditas notas adjecit. Veruntamen omni, Viri optimi diligentia & ſtudio effici non potuit, ut non multis partibus luxatus, mancus atque ægrotus Pollux relinqueretur. Quamobrem nequicquam obſtante Seberiana editione, ſub idem tempus ab inſtituto ſuo de Polluci medela afferenda non deſtitit chariſſimum eruditis nomen, Gothofredus Jungermannus, qui Palatino inprimis uſus codice, & Labbeano ex parte, qua erat ingenii felicitate,

ſingularem plane huic autori operam præſtitit. At invidit ejus labores publicæ luci præmatura Viri doctiſſimi mors, qua factum, ut integro fere ſeculo eis cum blattis & tineis fuerit luctandum. Neque Clariſſimo *Kuhnio*, novo poſt illum Atlantem Herculi, tam felici eſſe licuit, ut poſtquam ſuccedere in has partes, ſuaſu atque inſtinctu celeberrimi Wetſtenii, animo deſtinaſſet, Jungermannianis ſchedis potiri poſſet. Nihilominus tamen ille ingenii viribus pariter ac egregiis, a Wetſtenio maximam partem procuratis, ſubſidiis nixus, opus aggreſſus eſt. Suppeditaverat nempe ei Bibliotheca Patrum Soc. J. Antverpienſis chartaceum Demetrii Chalcondylæ codicem: Bibliotheca Iſ. Voſſii autem lectiones egregii illius codicis, quem Illuſtri Spanhemio in obſervationibus ad Juliani Cæſares p. 337 tantopere commendatum meminimus. Atque iſtis primum inſtructus opibus, tantum ſpecimen ſuarum ad Pollucem obſervationum, ante annos aliquam multos, egregium ſane, & quod ſalivam omnibus eruditis moveret, in lucem protulit. Salmaſianas inde lectiones, collationesque cum MSS, Palatinis maxime & Pithœano, imo & obſervationes nactus eſt: Henrici item Valeſii obſervationes & emendationes. Quibus adjutus textum Græcum reſtituit, ex Græcis veteribus allegata correxit, notulis emendationum fundamenta indicavit, conjecturas ex ingenio propoſuit, confirmavit, Latinam verſionem paſſim emendavit, ut ſpes jam eſſet propediem ſi non integrum plane, multo magis certe quam antea ſanum Pollucem in lucem proditurum eſſe. Sed neſcio quo fato Pollucis, altera vice mors, quæ oppreſſit inopina Cl. Kuhnium, denuo ſpes conceptas ſuſpendit & diſtulit. Non abjecit tamen, qua eſt in litteras juvandas immota conſtantia, animum Cl. Wetſtenius. Sed illuſtri Obrechto conciliatore, Kuhnii diſcipulum, Cl. Lederlinum, Orientales litteras in Academia Argentinenſi hodie cum laude, publica autoritate, docentem, operis nactus promotorem, qua ſemel cœpit, ſtrenue ire perrexit. Potitus autem interea fuerat Wetſtenius Jungermanni commentario, Sebero ab eo teſtamento olim legato, tum vero Altorffi apud ſutorem latitante, cui pro quatuor imperialium ſummula fuerat oppigneratus. Apud eum

repet-

repertum Vir Illuſtris J. C. *Artopæus*, Sereniſſ. Ducis Saxo-Cizenſis hodie Cancellarius, ad Obrechtum miſerat, hic Wetſtenio conceſſerat deſcribendum, cujus cura totus novæ huic editioni inſertus fuit a Lederlino. Eidem uti licuit codice, quem Falckenburgianum ille cum Cl. Grævio credidit, quamvis ejus eſſe in dubium vocet Hemſterhuſius, manum aliam eſſe exiſtimans. Ceterum eum ille in adornanda hac editione ordinem jam fuit ſecutus, ut integris Seberi, Jungermanni & Kuhnii ſubjectis notis, quid in textu Pollucis a Kuhnio correctum atque additum aut etiam reſectum fuiſſet, diligenter moneret, inde ex codice Falkenburgiano varias lectiones & emendationes adderet, ut & Canteri in quas inciderat reſtitutiones, paucula ipſe quoque ex ingenio quandoque adjiceret. Quo quidem ordine ad Libri VII caput usque XXVII cum opus iſtud produxiſſet, ad Profeſſoris munus in Academia patria evocatus, lampadem Cl. Hemſterhuſio, Philoſophiæ & Matheſeos in illuſtri Athenæo Amſtelodamenſi hodie Profeſſori, tradidit. Ille, ea accepta, eodem modo ad finem usq; opus illud pertexuit, niſi quod paulo plura de ſuo addiderit, ex nummis quoq;, a celeberrimo Wildio maximam partem ſuppeditatis, librum inprimis nonum illuſtraverit. Quibus tamen ſibi ipſi, uti videtur, vix ſatisfaciens, majores in Pollucem Commentarios minatur. Ceterum textus in diſtinctiones minores apte diviſus, & legendi, & allegandi facilitatem præbet, indicesque accuratiſſime ſunt confecti, ut nihil facile quærentis induſtriam fugere poſſit. Ille denique chartæ eſt & typorum nitor, ea adhibita in emendate typis omnibus exſcribendis cura, ut commendatiſſima omnibus non eſſe non poſſit ſplendida illa Onomaſtici Pollucis Sophiſtæ editio.

In Præfationibus de Polluce nonnulla ejusque rebus obſervarunt Kuhnius, & diligenter inprimis Hemſterhuſius, qui ex inſtituto, quæ ad vitam ejus, geſta & ſcripta pertinent, recenſet. Patriam Naucratin in Ægypto fuiſſe Philoſtrato, Suidæ, & Tzetzæ omnino aſſentiuntur. Ad Suidæ autem quod attinet verba τινὲς δὲ Ἀδριάνας γράφουσι σοφιστὴν παίζοντες, (in quibus nullum *jocum* aut *ſalem* animadvertens Cl. Suidæ reſtaurator, poſt Pearſonum παίοντες reſcripſerat,) de iis ea eſt Kuhnii ſententia,

tia, ſcomma adverſariorum illud fuiſſe, quo Pollucem *Arduennæ Sophiſtam* dicerent, mordentes eum quaſi ex cultioribus gentibus diſcipulum nanciſci poſſet nullum, ſed ſectatores tantum haberet ex iis, quæ humanitatis & culturæ haberent parum, quales eſſent quæ circa Arduennam, horridam Galliæ ſylvam, habitarent, inter quos μὴ εἰδότι ἐν μὴ εἰδόσι eminere fuerit facile. Suidam vero hoc male accepiſſe, & ex *Arduenna* neſcio quam urbem Phœniciæ exſculpſiſſe, quam Polluci patriam non nullos tribuiſſe dicat. Eoque etiam refert Luciani iſtud, quo in Lexiphane κέλτιον μέλημα (ſic enim emendat pro κλητίῳ μ.) *puerum qui maximæ ſibi curæ ſit ex Gallia* ad Pollucis Scholam adducere non nemo fingitur. Priorem ex his conjecturis non improbat Cl. Hemſterhuſius, firmatq; aliis hujusmodi nominibus per jocum Sophiſtis adſcriptis, inter quæ ἐπιθύρῳ refert cognomen Secundo tributum: at pro illo ἐπιθύρῳ certiſſime legendum erat, ut Salmaſio ad Sol. p. 775 & Bochartо in Geogr. S. P. I. p. 647. jam pridem monitum. Poſteriorem de loco Luciani conjecturam & emendationem, qua ea nititur, plane rejicit, in allegato Luciani loco κλυτίῳ μέλημα cum Græv io potius legendum ducens. De Parente Pollucis agens, quem κριτικὸς λόγος εἰδότα Philoſtratus dicit, optime monet κριτικὸς λόγος nihil aliud eſſe, quam ipſam κριτικὴν, certe enim σοφιστικοὶ λόγοι in immediate ſequentibus, ſunt ipſa σοφιστικὴ. Solebantque κριτικὴν exercere Sophiſtæ, ne vocibus parum Atticis, vel parum rebus accommodatis uterentur. Nec erat proinde, cur hæſitaret vir doctiſſimus, locumque forte eſſe poſſe putaret ineptæ Bonfinii & Morelli verſioni, qui κριτικὸς λόγος *controverſias forenſes* interpretati fuerunt. Scrupulum omnem eximere poterat, quod idem Philoſtratus narrat, κριτικὸς τῶν λόγων Herodem exercuiſſe apud *Munatium*: Qui Munatius plane Rhetor non fuit, ſed κριτικὸς, quo nomine diſerte appellatur ab eodem Philoſtrato in vita Polemonis. Nam quod ibi κρητικὸς legitur in editis, unde *Cretenſem* eum eſſe ſomniarunt interpretes, errore fit manifeſto, cum *Tralles* patriam Munatium habere paulo poſt eodem loco

p. 562.

p. 537.

diſer-

diſerte indicetur. Dum de munere agit Pollucis, cui ut ſatisfaceret, duas quotidie orationes habuit, ut ipſe narrat præf. lib. VIII. τὸν μὲν ἐκ τοῦ θρόνου τὸν δὲ ὀρθοσάδην, *alteram in cathedra ſedens ſophiſtica, alteram ſtans*, Creſollium caſtigat, qui L. III. Theatri Rhet. c. 13. verba Philoſtrati in Scopeliano, quibus ille ἀπὸ τοῦ θρόνου ξὺν ἀβροότητι, ὅτε δὲ ὀρθὸς διελέγετο ξὺν ἐπιτρόφῃ declamaſſe dicitur, de una eademque oratione accepit. Nempe aliter ſe rem habere ipſe putat, & plane diverſa illa declamationum genera, quæ ἀπὸ τοῦ θρόνου, & quæ ὀρθοσάδην fierent, exiſtimat. At ſaltem non ſemper ita ſe rem habuiſſe, rurſum docere poterat Philoſtratus, qui de Polemone Herodem narraſſe refert, ἀναπηδῆσαι τοῦ θρόνου περὶ τὰς ἀκμὰς τῶν ὑποθέσεων, τοσοῦτον αὐτῷ περιεῖναι ἐρωμῆς, h. e. tantum Polemoni fervoris fuiſſe, ut ea parte argumenti tractandi, quæ τὸ πάθητικὸν inprimis admitteret, ex cathedra, in qua ſedens orabat, exiluerit. Quem locum ob oculos habuiſſe Creſollium, ipſa illa verba mihi prodere videntur, quæ caſtiganda ſumſit Hemſterhuſius: ſic enim ille: *Porro Sophiſtæ vulgo declamitabant ſedentes, niſi forte in graviore quadam amplificatione* (ſic ille vertebat ἀκμὰς τῶν ὑποθέσεων) *exurgerent.* Athenodorum, Pollucis æmulum dum fuiſſe refert, ex Philoſtrato recte contra Morellum tuetur vocem ἐπικόπτειν, quam in ἐπισκώπτειν peſſime ille mutabat. Defendi poterat vera lectio ex ipſo Philoſtrato in procœmio Vitis Sophiſtarum præmiſſo, ibi enim eodem plane ſenſu vox ἐπικόπτειν occurrit. At reliqua in loco Philoſtrati de Athenodoro, an ſatis feliciter ſolicitaverit Vir Clariſſimus, dubitamus. Nempe pro ἐπέκοπτεν αὐτὸν ταῖς διαλέξεσι ὡς μειρακιώδη, λέγων· Ταντάλου κῆποι, quorum verborum in proclivi eſt ſenſus: nempe *Athenodorum in lectionibus ſuis* (hoc enim ſunt διαλέξεις, a μελέταις paſſim ipſi Philoſtrato diſtinctæ) *perſtrinxiſſe Pollucem*, dicentem *Tantali hortis* eum ſimilem eſſe. Ut non fuerit, cur vir doctus reſcribi mallet vel: ἐπέκοπτεν αὐτῷ τὰς διαλέξεις ὡς μειρακιώδεις, vel: ἐπέκοπτεν αὐτὸν ὡς μειρακιώδη ταῖς διαλέξεσι. Scilicet fraudi illi fuit, quod non ani-

p. 537.

p. 488.

madvertetet διαλέξεις non *declamationes*, ſed *lectiones*, & quidem non Pollucis, ſed Athenodori notare, qui ſuis ſcilicet διαλέξεσι, apud diſcipulos, ut facere quandoque ſolent in lectionibus ſuis artium profeſſores, Pollucem perſtringebat. Diligens autem inprimis Hemſterhuſius in eo eſt, ut oſtendat Luciani ſales, quorum in Lexiphane & Rhetorum præceptore adeo fuit prodigus, ad Pollucem, ut creditum fuit plerisque, minime pertinere. Argumenta, quibus Lexiphanem nihil ad Pollucem pertinere contendit, ſunt iſta. I Vocabula obſoleta, quæ ad riſum in eo dialogo Luciani proſtituuntur, in Pollucis onomaſtico non reperiri omnia. II Perpetuum quoddam ſcriptum non onomaſticon eo perſtringi, quibusdam locis fieri manifeſtum: nempe διανοιῶν τοῖς ῥήμασι κατακεκοσμημένων meminit Lucianus, quibus nullus in Lexico locus. Lexiphanes item in dialogo hæc proferens ſiſtitur ἀντισυμποσιάζων τὸν Ἀρίστωνος, unde veroſimile ſit, Sympoſium ad imitationem Platonis ſcripſiſſe eum, quem perſtringit Lucianus. III Autori, qui a Luciano perſtringitur, voces exprobrari ab ipſo confictas, nullas autem a ſe confictas voces Pollucem in onomaſtico exhibere. Nec *Rhetorum præceptore* Pollucem a Luciano peti putat. Quod primum evincit eo, quod non facile probari poſſit Pollucis patrem fuiſſe ἀφανῆ καὶ ὃ καθαρῶς ἐλεύθερον, matrem ἀκέρσιαν ἐπαφρόδιτον, quales parentes Rhetoris, quem perſtringat Lucianus. At nec quomodo id negari poſſit video, nemine veterum illuſtre ei genus tribuente. Prætetea Satyram de ejuſmodi rebus liberalius loqui, ſatis nos docent ea, quæ Æſchini de genere objecit Demoſthenes. Porro vitam profligatiſſimam tribuere Rhetori ſuo Lucianum, quam ſi Polluci eſſe noviſſet Marcus Imperator, filio Commodo fuiſſe daturum præceptorem, haut eſſe probabile. At notum magna quandoque latere diu flagitia; multa etiam viris innocentibus ab hominibus, qualis Lucianus fuit, impudenter affingi. Denique ex ipſis verbis Dialogi, quibus cummaxime Græculus, primus ſententiæ, quæ hic impugnatur, autor, Pollucem a Luciano tangi contendit, contrarium ſuadere. En ea: πρῶτον μὲν ἐκέτι ποθεινὸς ὀνομάζομαι, ἀλλ' ἤδη τῆς Διὸς καὶ λήδας παισὶν

παισὶν ὁμώνυμος γεγένημαι. Nempe ex his rectius cum Palmerio colligi putat, *Dioſcuri* vel *Dioſcuridæ* nomen fuiſſe ei, qui hic perſtringitur, quam *Pollucis*, non enim alterum ex Jovis & Ledæ filiis hic, ſed utrosque ſignificari: id vero etiam argumentum an non frequente adeo numeri enallage admiſſa eludi poſſit, doctiorum eſto judicium.

Verum ſatis de iſtis. Quantum ad notas attinet, fieri non potuit, ut cum integri virorum doctorum exhibeantur Commentarii, multa identidem non repetantur. Sed iſtarum repetitionum tædium compenſat, quod plerumque tamen ſe ſuppleant mutuo atque perficiant, quæ viri docti obſervarunt. Sic ut unicum exemplum adducam Lib. IX. c. VI. Sect. 27. Ἱπποκράτους παρακαταθήκη allegabatur, & ex ea Jambi quidam recitabantur. Ubi Jungermannus ſola conjectura ductus Σωσικράτους reſcribit, pro Ἱπποκράτους, cujus nomine παρακαταθήκη allegata antea quoque fuerat a Polluce, prout quidem MSS. ejus textum repræſentabant L. IV. ſ. 173. Ipſos Jambos vero alii docto viro Jungermannus reſtituendos reliquit. Kuhnius Σωσικράτους in margine codicis Voſſiani quoque adſcriptum obſervat, itidemque ad Pollucis locum L. IV. ſ. 174. provocat. Ceterum Jambos ex illo autore allegatos ita reſtituit:

Ὅταν γὰρ, οἶμαι, λευκὸς ἄνθρωπος, παχὺς,
Αργὸς, τὸ τρυφᾶν εἰδὼς, λάβῃ δίκελλαν
Πεντασάτηρον, γίγνεται τὸ πνεῦμ' ἄνω.

Senſum eſſe ait, hominem delitiis innutritum, non eſſe ferendis laboribus: opus enim facientem ligone quinquelibri, ſpiritum eum crebro anhelitu in ſummo pectore reciprocare. Eamque in rem locum Platonis Polit. VIII. allegat, qui divitem τρυφερὸν in periculis ἀσθματος dicat καὶ ἀπορίας μεστὸν. Præterea ille Obrechtum tamen in ſecundo verſu εἰωθὼς τρυφᾶν male obſervat: Ad explicandum autem τὸ λευκὸς ἀ. ex Damaſceni excerptis Peireſc. exemplum Parſondæ advocare, qui ex milite ſtrenuo γυναικῶν ἁπαλώτερος καὶ λευκότερος τὴν χροιὰν ſit factus. Ipſe addit locum Excerptorum ex Diodoro, ubi Tyro hoc nomen indepta dicitur, διὰ τὴν λευκότητα καὶ σώματος μαλα-

μελανότητα, ut cetera, quæ addit, præteream. Denique Salmaſium in Tr. de modo Uſuratum *Cratetis* nomen hic reponere pro *Hippocrate* obſervat, locumque Comici ita repræſentare, ὅταν γὰρ οἶμαι λευκὸς ἄνθρωπος, παχὺς, ἀργὸς, λάβῃ δίκελλαν, εἰδὼς ἐντρυφᾶν πεντασάτηρον: ſe tamen lectionis, quam propoſuerit, nondum pœnitere. Hiſce ita ſuccinit Cl. Hemſterhuſius: Retinet Hippocratem. Scaliger de Re Numm. p. 18. Comicumque eum appellat, quod, quo fiat indicio, ſe ignorare ait, neque aliter tamen habere Meurſium ad Chalcidii Timæum, qui incertum tamen fateatur, cui hoc opus ſit tribuendum. Salmaſium decepiſſe locum Pollucis IV, 173. ubi κράτητος παρακαταθήκη legatur, cum Σωσικράτους ibi Manuſcripta habeant, quamobrem ægre ferre videtur, a Cl. Lederlino illo loco Σωσικράτους in textum non receptum fuiſſe. Ipſe hoc loco, de quo agimus, Σωσικράτους in textum admiſit. Sed mirum *Hippocratem* in verſione, quæ, quod in textu eſt, repræſentare debebat, eum reliquiſſe. Inde repræſentat Scaligeri reſtitutionem Jamborum hujus Poetæ, in ſecundo tantum & tertio verſu a Kuhniana abeuntem:

Ἀργὸς λάβῃ δίκελλαν, εἰωθὼς τρυφᾶν.
Πεντασάτηρον, πνίγεται τὸ πνεῦμ' ἄνω.

Ipſe tamen poſtremo fruſtra hic Jambos quæri putat, prorſam nempe cenſens hujus παρακαταθήκης orationem fuiſſe, non verſam, argumentum non Comicum, ſed philoſophicum. *Soſicratis* autem Rhodii διαδοχὰς Diogenem Laertium paſſim citare: κρητικὰ, vel ut rectius legatur κρητικὰ Athenæum allegare, Suidam item & Apoſtolium: φιλαδέλφους denique Athenæum, quo opere Philadelphorum hiſtoriam ſit complexus. Eum & παρακαταθήκης eſſe autorem. Ceterum λευκὸν ἄνθρωπον eſſe hominem nitidum qui cuticulam curet, εἰδὼς τρυφᾶν eſſe ponendum poſt ἀργὸς, & eleganter dictum τρυφᾶν εἰδὼς pro *deliciis aſſueto*, qui uſus verbi εἰδὼς non fugiat Græcæ linguæ elegantiis aſſuetos.

Q. ENNII FRAGMENTA, AB HIERON. COLUMNA conquiſita, diſpoſita & explicata, nunc novis acceſſionibus locupletata, curante FR. HESSELIO. In fine ſubnectuntur eadem fragmenta, prout a P. MERULA olim ſunt edita.

Amſtelædami, apud Wetſtenios, 1707, in 4to.

Conſtat Alphab. 2. plag. 18.

HAbuerunt jam ſuperiora duo ſecula viros ex eruditorum cavea non poſtremos, qui *Ennii*, poëtarum parentis ingenioque maximi, at, quod hirſuto ſordidoque velut palliolo atque in partes fœde diſcerpto, pro ætatis incuria incederet, ad ima quaſi ſubſellia deturbati, vicem ſerio dolerent, eundemque orcheſtræ ſuæ reſtitutum impenſe cuperent. Ludovicum Vivem equidem vix eſt ut in hunc cenſum referamus, utpote quem in nuda ſaltem lacinias Ennianas colligendi voluntate, cujus ipſe ad Auguſtinum de Civit. Dei l. 2. c. 21. indicium dedit, ſubſtitiſſe conſtat. Felicius longe res ſucceſſit ambobus Stephanis, Roberto atque Heinrico, quorum diligentia complura carminum Ennii fragmenta, tam hiſtorica, quam comica & tragica, tanquam e naufragio ſervata, brevibusque ceris miniatulis perpolita, inter alias Poëtarum veterum reliquias, Pariſiis A. 1564 in lucem prodierunt. Verum & his quoque palmam præripuit Hieronymus Columna, Nobilis Romanus, Vir admirandæ doctrinæ, qui multo ſpiſſiorem gemmularum ejusmodi ſarraginem accumulavit, & quod caput rei eſt, commentariis elegantiſſimis explicuit, ipſe autem operis editioni non ſuperfuit, ſed filius Joannes, cui illud inſcripſerat, quadriennio poſt ejus deceſſum A. 1590 Neapoli publico id indulſit. Quod cum neſciret Paulus Merula, homo multæ induſtriæ atque eruditionis, ad idem forte penſum, niſi quod Annaliuni Ennii ſpicilegium unice inſtitueret, animum adplicuit, neque illud poſtea abjecit, tum quia varia fragmenta, Columnæ inviſa, e codicibus manuſcriptis, inprimis vero e vetuſto illo bibliothecæ S. Victoris Pa-

riſienſi, cui titulus: *L. Calpurnii, L. F. Piſonis V. C. de Continentia veterum Poëtarum ad Trajanum Principem*; conquiſiverat, cum quoniam commentarii ſui folia aliquot imprimi jam fecerat, dictamque editionem Neapolitanam valde raram in Belgio eſſe adverterat, ideoque ſuam Lugduni Batav. A. 1595 in vulgus exire paſſus eſt. Qualia autem ſint Enniana lipſana, Lugduni A. 1603 procuſa, quorum ampliſſimæ Bodlejanæ catalogus mentionem injicit, id quidem compertum minime habemus, hariolari tamen libet, ante recenſita hic nova duntaxat forma apparuiſſe. Ita Martinus Antonius Delrio in tragœdiæ Latinæ ſyntagmate, quod A. 1593 typis Plantinianis innotuit, tragœdiarum Ennii ſicilimenta, ab aliis coagmentata, cum opinationibus ſuis denuo publicavit. Nec incongruum porro viſum fuit Petro Scriverio, inter collectanea veterum Tragicorum Lugd. Batav. A. 1620 eadem recentare, ita tamen, ut Voſſii patris caſtigationibus ac notis haud leve pretium illis ſuperadderet. In hac vero iterata editione, quid Clariſſ. Heſſelius, JC. & Roterodamenſis Athenæi Eloqu. & Hiſtoriarum Profeſſor, egregii præſtiterit, paucis nunc indicandum. Primo nempe integrum Columnæ (cujus elogium e Thuano adducit,) volumen, qua ipſos Ennii confragoſos verſus, qua commentarium doctiſſimum ac vitam poëtæ exhibet, recudi curavit, retentis etiam in margine priſtinis paginarum numeris. Tum ante laudatorum Delrii & Voſſii animadverſiones omnes, quin & Gronovii patris, Lipſii, Rutgerſii, Salmaſii, Schefferi, Turnebi, Ulitii aliorumque emendationes undique conſtipatas uno agmine ſequi jubet. Quare tamen Stephanorum non ſane nullius momenti obſervatiunculas hic loci exauctoraverit, nonnemo mirari poſſet, niſi iſtam jacturam ſcholiis, quæ neſcio quis eruditorum collectaneis Scriverianis allevit, Celeberr. Almeloveenius autem, pro inſigni humanitate ſua, Noſtro communicavit, quadantenus penſatam dixeris. Hinc index omnium verborum, quotquot in Ennianis occurrunt poëmatibus, Weſtenii cura confectus annectitur; autorum vero ac rerum elenchi ab alia manu ſunt. Tandem, ne quid deeſſe videatur, Annalium textus, prout Merula eum juxta annorum ſeriem diſpoſuerat, ſeparatim proſtat, omiſſo tamen

men illius commentario, quoniam diverſiſſimæ a Columna conjecturæ ibidem proponantur, ceu Autor in præfatione innuit, qui etiam Ennii emendandi conſilium ſibi adhuc ſupereſſe monet. Interea Illuſtris Grævii, incomparabilis illius eheu! quondam bonarum literarum vindicis, opinionem circa decantatum Poëtæ verſum: *O Fides alma apta pennis, & jusjurandum Jovis*, quam is J. Scherpezelio reſcripſerat, depromit, quod ſcil. priora verba ita ſananda cenſeat: *O fides albo nupta panno &c.* ut inde Horatius illud: *Albo velata panno*, mutuare potuerit.

GEORGII HENRICI GOETZII, D. Superintendentis Lubecenſis, Meletemata Annæbergenſia varii argumenti.

Lubecæ & Lipſiæ, apud Jo. Wiedemeierum, 1707. in 8. Alph. 3. plag. 4.

INde a primis doctæ ſuæ juventutis annis Summe Reverendus *Götzius* delectari viſus eſt brevioribus ſchediaſmatibus de materiis curioſis, & quarum tractatio non ubique habetur obvia, conſcribendis & in lucem publicam emittendis; a quo inſtituto dimoveri nec iſtis quidem potuit temporibus, quæ officiis ſacris primariam operam ut dicaret, ab ipſo flagitarunt, unde in numerum illa excreverunt maximum, & ſi colligenda forent ſingula, voluminum aliquot grandiorum ſpatia haud difficulter iisdem implere liceret. Sed dum cætera plurima hinc inde diſperſa ab Eruditis, quibus omnino ad palatum ſunt, ſtudioſe aſſervantur, Autor de Orbe erudito non minus ac Eccleſia meritiſſimus exiguam eorundem particulam in faſcem hunc collectam dat, qui illa modo meletemata complectitur, quæ Annæbergæ, cum ibidem ante paucos annos Paſtoris atque Superintendentis munere dexterrime fungeretur, conſcripta ſunt. Abſolvuntur eadem *viginti* Diſſertationibus, quarum contenta paucis indicare fas eſt. Primo loco ſe ſiſtit *Obſervationum Sacrarum ſpecimen*, editum in memoriam Jubilæi Annæbergæ, VIII. Decembr. Anno M DC XCVII. celebrati, propter elapſum alterum tunc ſeculum, ex quo illa civitatis jura

atque privilegia obtinuit. Agitur ibidem de *Religione Pontificia* haud præter rem *muliebris* titulo insignienda, quod Mariæ, Annæ, Catharinæ, Margarethæ, fœminisque pluribus aliis Divinum cultum deferat; de *Sixto Senensi*, ejusque, quod sectatus fuerit in *Bibliotheca Sancta*, instituto; de *versionis Vulgatæ autoritate* temere jactata; & de *Petersenii Chiliasmo*. Secunda Dissertatio *Centurionem sub cruce Christi*, cujus conversionem Evangelica memorat Historia, considerat. Tertia libri A. 1635. Lugduni sub titulo: *Musei, sive Bibliothecæ tam privatæ, quam publicæ, extructio, instructio, cura, usus*, a *Claudio Clemente* editi, recensum instituit, & quædam in illo obvia sub examen revocat. Quarta Salvatoris illud dictum Joh. XIV, 26. quod *extraordinariam Spiritus Sancti missionem* tradit, expendit, atque observationibus Exegetico-Porismatico-Problematicis illustrat. Quinta de *viris claris*, qui *Schmidiorum* nomine innotuere, ac vel libris conscriptis, vel muneribus publicis inclarescentes omnium meruere admirationem, verba facit. Sexta id agit, ut *Commentarios in Sacram Scripturam a Cornelio a Lapide* constructos paulo contempletur accuratius, Eruditorum de illis conferat judicia, & ἐπικρίσιν iisdem subjungat, ac breviter istorum Lectores, quo sibi bene consulant, admoneat. Septima ostendit, quam proterve Pontificii *Scripturam Sacram, eamque Canonicam, remota Ecclesiæ autoritate, ejusdem esse valoris* perhibeant, ac *Fabulas Æsopi vel Titum Livium*. Octava *Lutherum* absolvit ab impacta ipsi per Pontificios profana censendi libidine, qua *librum Jobi cum Terentii scriptis & Virgilii Æneide* contulerit, & appendicis loco brevem quandam in *Epistolam Judæ* introductionem annexam habet, cui ad latus jungitur Max. Rev. Christiani Lehmanni, Götzii in Ephoria Annæmontana antecessoris, epistola de *Threnis Jeremiæ*. Nona de *Theologis Pseudo-Medicis* agit, & quæstionem: *num Theologo artem Medicam exercere liceat?* in negativam partem definit. Decima *Concionatoribus castrensibus* regulas quasdam practicas præscribit, & quomodo se in militia degentes gerere debeant, ut suo satisfaciant officio, commonstrat. Undecima *Principem Concionatorem* seu *Concionatores illustres* exhibet. Duodecima *vestibus sacris in-*

admi-

administratione cœnæ Dominicæ usitatis ex instituto patrocinatur. Decima tertia observationes Exegetico-practicas in textum 2. Cor. XII, 20. 21. accumulat. Decima quarta *Imperatores* nonnullos *Romano-Germanicos, qui fidem Lutherano-Evangelicam morte confirmarunt*, introducit. Decima quinta *Lutheranissimum Divi Bernhardi* adstruit. Decima sexta *Principem Hebraice doctum* in fronte gerit, ac de Imperatoribus, Electoribus, Ducibus, aliisque illustri loco natis ac Rempublicam administrantibus, qui Hebrææ linguæ, imo & Arabicæ, reliquarumque Orientalium periti fuerint, instruit. Decima septima cum duabus sequentibus *cultum Abrahami, Josephi*, item *Patris Christi*, & *Annæ* denique, *Christi aviæ* (cujus veneratio & in Missniam introducta fuerit,) expendit. Vigesima (quæ sola Lipsiæ jam A. 1689. fuit evulgata,) *Amœnitatum Juris Divini* refert *Eclogam*, in qua de *Lectione Commentariorum Biblicorum, tam Latinorum, quam Germanicorum*, & de *salute Caini* disseritur. Quæ integro volumini præmittitur epistola Dedicatoria ad Celeberrimum *Schmidium* nostrum, notissimi illius Heidelbergensis Ecclesiæ quondam Pastoris, *Adami Neuseri, transitum ad Turcarum sacra*, quem alii, & Christophorus imprimis Sandius, in dubium vocarunt, omnino contigisse idoneis argumentis probat.

Ex tanto ergo rerum diversissimarum adparatu quamplurima, eaque Lectoribus haut ingrata, facile adferri possent; sed cum brevitatis ratio nobis habenda sit, ex illa tantum commentatione, quæ *Principem concionatorem* seu *concionatores illustres* talesque sistit, qui vel Regis Principisve prosapia orti sunt, & majores illustres honore ac nomine venerantur, vel Regis ac Principis dignitatem tuentur, quædam delibasse sufficiat. In duas vero illa sectiones dispescitur, quarum *prima historica* est, & ex historia antiquiori juxta ac recentiori, sacra pariter ac profana, *illustrium concionatorum* exempla suggerit. Commemorantur ergo hic *Melchisedechus*, cui sacræ litteræ regiam pariter ac sacerdotalem dignitatem tribuunt, quam tamen utramque *Davidem* conjunctam habuisse, aliis quamvis secus sentientibus, Autor negat, uti nec *Salomoni* concionatoris titulum accurate deferri posse docet, utpote qui proprie dicendo verba ad popu-

lum non fecerit; *Jeſaias*, eorum ſaltim judicio, illuſtribus concionatoribus annumerandus, qui ipſum regio ſanguine cretum fuiſſe reputant; *Conſtantinus M.* de quo *Euſebius* memoriæ prodidit, quod conciones ad populum habuerit; *Imperatores Byzantini*, qui, teſte *Valeſio*, conciones catecheticas & de rebus ſacris habere conſueverint, quo de argumento Autor noſter quasdam Fratris ſui *D. God. Chriſt. Götzii*, Viri Conſultiſſimi ac in colligendis hiſce Actis egregiam operam navantis, obſervationes ſecum communicatas, in medium producit, quas non poſſumus non hic referre. Obſervat ſcilicet V. Cl. inter alios titulos, quos ſibi arrogaverit olim Imp. Conſtantinopolitanus, hunc imprimis eminuiſſe, ut ἐπιστημονάρχης, i. e. doctrinæ ac diſciplinæ eccleſiaſticæ Præſes diceretur, pari fere ratione ac fecerit Henricus VIII. R. Angliæ, qui poſt iras cum Pontifice Romano ſuſceptas ſupremum eccleſiæ Anglicanæ caput, adſenſu curiæ utriusque inſigniri voluerit, quem honorem nec Eduardus VI. filius ejus, nec Maria Regina, quantumvis Pontificia, regni ſui primordio averſati fuerint. Vim memoratæ vocis diſtinctius explicatam inveniri apud *du Cange* in Gloſſar. Gr. Barb. v. ἐπιστημονάρχης, ubi quoque ἐπιστημοναρχὴν σοφίαν Manueli Comneno adſcriptam fuiſſe referatur. Iſtud autem ideo factum videri, quòd ad Imperatorem non minus atque ad Patriarcham docendi munus olim pertinuerit, eoque intuitu illæ & rubra & praſina cera in ſignandis diplomatibus uſus fuiſſe legatur, ceu adpareat ex *Meurſii* Gloſſario v. κηρόβουλον, ubi celebris locus *Balſamonis* adducatur, qui & hic repetitur propterea, quod Imperatoris poteſtatem circa ſacra maxime declarat. Quandoquidem vero Imperator rebus eccleſiaſticis ſumma autoritate præfuerit, hinc cum ſæpe contingere poſſet, ut peregre abeſſet, Patricium aliquem ejus locum tenuiſſe additur, qui ὁπεκλησίων hac de re adpellatus fuerit, tantaque polluerit autoritate, ut Patriarchæ ipſi par cenſeretur, proximus quippe ab Imperatore, & licet ob honorem atque reverentiam ipſo prior nominatus fuerit Patriarcha & Epiſcopus, ſediſſe tamen eum ſupra Præfectum Prætorii & Epiſcopos omnes adſeritur; quamvis

vis *Cangius* in v. ὑπεκκλησίων ita explicet hanc dignitatem, quod eadem præditus vices Imperatoris in ſilentiis publicis ſive conſeſſibus obierit, ejuſque nomine oraverit. Sed videri partium ſtudio adductum id feciſſe, ut denegaret Imperatoribus omnem in rebus eccleſiaſticis poteſtatem, cum tamen eandem in v. ἐπίσημος ἀρχὴς ipſis antea adſeruerit. Porro Illuſtrium Concionatorum numero accenſentur *Oswaldus* R. Angliæ, *Godeſcalcus*, Vandalorum Dux, *Arinaldus*, e Marchionum ſtemmate ortus, *Sigismundus* Imp. *Erneſtus*, Saxoniæ Dux, & Archiepiſcopus Magdeburgenſis, *Adolphus II.* & *Georgius IV*, Anhaltini Principes, ac denique *Wilhelmus Erneſtus*, Dux Saxo-Vinarienſis, hodie adhuc feliciſſime imperans, qui in ætate tenera A. 1670 antequam rerum potiretur, ſuggeſtum adiit, ac præſente & admirante magna Principum & Nobilium turba fidei ſuæ confeſſionem concionando edidit, verſum 31. cap. XVI. Act. publice ita exponens, ut in breviſſima accuratiſſimaque ſynopſi totius Auguſtanæ confeſſionis ſummam repeteret, placuitque Autori noſtro integram concionem commentationi ſuæ inſerere, cujus ceterum *poſterior* pars *Theologica* eſt, & illam quæſtionem: *num princeps clavum Reipublicæ tenens concionatoris officium gerere poſſit?* ita diſcutit, ut extra neceſſitatis caſum negativa ſententia adprobetur.

LES QUATRE EN UN

i. e.

HISTORIA EVANGELICA ORDINE NATIVO repræſentata, ſive nova Harmonia quatuor Evangeliſtarum, auctore ABRAHAMO COUET DU VIVIER.

Hagæ, apud Thomam Johnſon, 1706. in 4. ch. aug. Alph. 2. plag. 8.

RECordabuntur benevoli Lectores, Harmonias Evangelicas complures in hoc Actorum opere fuiſſe recenſitas, in his Bernhardi Lamii, Stephani le Roux, Jo. Clerici, quibus poſt tot vete-

veteres volvere hoc ſaxum placuit. At enim cum plerique auguſtum hoc inſtitutum ita fuerint exſecuti, ut non deſint, quæ deſiderari in uno alteroque poſſint, ac ipſe etiam Clericus, cujus diligentiam, ac perſpicuitatem Autor noſter in Præfatione laudat, eodem tamen judice non tulerit omne punctum, non minima ſane laboris hujusce pars doctiſſimo Auctori relicta eſt, quam ille non infelici ſucceſſu, inter ſacras curas, (agit enim Eccleſiæ Miniſtrum Hagæ Comitum) exantlavit.

Hanc igitur ingreſſus viam eſt, ut primo omnium extra dubium poneret, nullum Evangeliſtarum contra temporum ordinem ſcribere; removendas potius eſſe cauſas, quibus inducti ſcriptores unum cum altero commiſerint. Inter hanc præcipuam eſſe, quod, ſi quæ narrationes Evangeliſtarum velut parallelæ, aut ſaltem uno alteroque momento convenientes, occurrerent, ſtatim pro iisdem haberentur, etſi revera diverſæ actiones, locis temporibusque diſtinctis factæ exponerentur. Duplicem v. gr. ſanationem ſocrus Petri, duplicem reſtitutionem aridæ manus, geminam curationem cœci Hierichuntini, alteram ante ingreſſum in urbem, poſt egreſſum ex ea alteram, narrari, idque rem ipſam loqui. Similiter parabolam de ſemine binis vicibus a Chriſto fuiſſe recitatam, bis etiam Servatorem e templo inſtitores ejeciſſe. Argumento eſſe, quod unus idemque Evangelicus ſcriptor, v. gr. Matthæus, ſermones Chriſti, qui iidem prorſus videantur, diverſis temporibus, cap. XII, 39. & cap. XVI, 4. pronunciatos fuiſſe teſtetur, quos, ſi duo Evangeliſtæ traderent, pro uno procul dubio omnes habuiſſent. Addit Orationem Dominicam, quam ſine dubio Servator bis diverſis in locis, in Galilæa nimirum Matth. VI, 9. & Bethaniæ in Judæa Luc. XI, 2. docuit. Noſter itaque, ſequeſtrato prorſus hoc præjudicio, non dubitat, idem bis vel ter dici potuiſſe; actiones etiam diſtinctas interdum inter ſe convenire.

Præterea ad loca ſingularum actionum Chriſti, quæ *ſtationes* vocat, omni cura reſpicit, ratus, hoc ſe pacto Servatoris curſum eo certius ſecuturum, ſi utramque circumſtantiam, temporis locique, perpetuo ante oculos haberet. Omnem igitur Chriſti hiſtoriam CXX ſtationibus complectitur, quarum quæ-

vis,

vis, quoties Dominus locum commutavit, terminatur. Hac methodo obſervata, ſequentem in modum Evangelicas narrationes connectit, ut Lucæ caput I. omnes antecedat, addita Joannea præfatione, dehinc Matthæi cap. I, II. & Lucæ II. pari paſſu ambulent, nec minus Matthæi cap. III. IV. Marc. I. Lucæ III. IV. & Joannis I. II. III. IV. Deinceps æquo greſſu incedunt Marci cap. II. Lucæ cap. V. & Joannis cap. V. poſthæc Matthæi cap. V. VI. VII. Marci cap. III. Lucæ cap. VI. VII. porro Matthæi cap. VIII. IX. X. Marci IV. V. VI. & Lucæ cap. VIII. IX. Matthæi vero capita XI. XII. XIII. ſola progrediuntur, reliquis ſilentibus. Cum Matthæi capite XIV. concordat Marci cap. VI. altera parte & Joannis cap. VI. VII. Matthæum capite XV. ſolus Marcus cap. VII. VIII. IX. comitatur. Sed cum Matthæi capite XVII. XVIII. conſpirant Marci & Lucæ caput IX. Lucæ autem caput X. comites habet Joannis cap. VIII. IX. X. Solus poſthæc incedit Lucas capite XI. XII. XIII. XIV. XV. XVI. XVII. Poſtea ampliſſimo conſenſu conſonant Matthæus capite XIX. XX. Marcus cap. X. Lucas cap. XVIII. Joannes cap. XI. Hic vero ſolus canit capite XII. Hinc παραλλήλως ſcribunt Matthæus cap. XIX. XX. Marcus cap. XI. Lucas cap. XIX. ac porro Matthæus cap. XXII. XXIII. Marcus cap. XII. Lucas cap. XX. XXI. & præterea Matthæus cap. XXVI. Marcus cap. XIV. & Lucas cap. XXII. Inde ſolus Joannes cap. XIII. XIV. XV. XVI. XVII. loquitur. Conveniunt poſt illa Matthæi caput XXVII. Marci cap. XV. Lucæ cap. XXIII. & Joannis cap. XVIII. XIX. nec minus Matthæi caput XXVIII. Marci cap. XVI. Lucæ cap. XXIV. & Joannis cap. XX. Tandem Joannes ſolus capite XXI. Hiſtoriæ Evangelicæ finem imponit. Atque ita ſe res ὡς ἐν πλάτει habet; accuratior enim facies ex ipſo Auctore petenda eſt.

Ille vero, poſtquam in Præfatione fundamenta ſuæ methodi tradidiſſet, firmaſſetque argumentis, chorum velut quendam Muſicum repræſentat, in quo mox quatuor vocum concentus, mox trium aut duarum obſervetur, ceteris ſilentibus, interdum unus, quiete reliquis conceſſa, cantum continuet. Poſthæc figuris æneis Palæſtinam, Hieroſolyma, templique aream

repræsentat, atque ad ipsam harmoniam progreditur; quam ita disposuit, ut in quavis statione quatuor columnis parallelis singulorum verba Evangelistarum ad istam stationem pertinentia exhibeat; deinde uno & continuo orationis tractu omnes jungat. Indicibus vero admodum accuratis & Tabula Chronologica hoc opus concludit.

CORONA AUSTRALIS IN POLO POLONIÆ, inter tergemina diademata augustissima constellatione refulgens: sive, Sereniss. e stirpe Austriaca Reginarum Poloniæ immortales virtutes, Ethicis, Politicis, Historicis observationibus propositæ per ULADISLAUM TURLAY, *Equitem Lituanum, Notarium Castrensem, Palatinatus Trocensis.*

Vilnæ, typis Academicis Soc. Jesu, 1705. 4.
Alph. 1; plag. 18.

PAnegyrici hi Augustissimo Imperatori JOSEPHO dedicati, variisque locis communibus exornati, ab Auctore Lituano stylo magnifico illique nationi solenni conscripti sunt. Celebrantur autem hic Reginæ Poloniæ, quotquot ex Austriaca familia prodierunt, adhibito ubique coronæ cujusdam schemate. Itaque sub titulo Coronæ Gnosiæ, Elisabethæ, Alberti Austriaci, Rom. Imp. filiæ, Casimiri III uxoris virtutes deprædicantur, quæ quatuor Regum parens decessit A. 1505, die 30 Augusti. Inde Elisabethæ, Ferdinandi I Imp. filiæ, Panegyri, quod nuptiis Sigismundi Augusti vix integro biennio gavisa esset, quippe A. 1545, 18 Cal. Jul. anno ætatis decimo octavo extincta, Coronæ Floreæ titulum imposuit. Sequitur Corona Solis & Lunæ, a Suetonio in Caligula C. 43 memorata, quam Annæ, Sigismundo III nuptæ, Caroli Austriaci filiæ, sorori Ferdinandi II. Imp. tribuit, sexto post nuptias anno mortuæ. Ejus sororem Constantiam, quæ eidem Sigismundo post septennii cœlibatum, annuentibus Clemente VIII & Paulo V, Pontificibus, nupsit, ob constantiam in adversis mariti rebus demonstratam, sub Coronæ Oleagineæ symbolo celebrat, simulque ostendit repentina

ejus

ejus morte, quæ in diem 10 Julii anni 1631 incidit, adeo fuisse consternatum Regem, ut & ipse haud multo post e vita excesserit. Uladislai IV uxorem Cæciliam Renatam corona Radiata exornat, & orationes Latinas, quibus ad connubium Regis a Ferdinando III fratre deposcebatur, & arcus triumphalis, per quem in Varsaviensem urbem invehebatur, inscriptiones exhibet, tandemque A. 1544 mense Martio exstinctam epitaphiis celebrat. Denique corona Imperiali cingit Eleonoram, Ferdinandi III Imp. filiam, quæ A. 1670 Regi Michaeli Wisniowieccio nupsit, cujus pariter virtutes fusius enarrat. His varia, ut diximus, passim insperguntur, ut de malis mulieribus p. 30, de ominibus, quæ mortem fœminarum Illustrium antecessere p. 48, de liberalitate Principum Austriæ p. 66, de rosa p. 80, de his, qui brevi spatio regnarunt p. 83, de quorundam somno, per aliquot annos aut menses continuato, p. 107, de fœminis, quæ bellis materiam præbuere p. 121, de glebæ adscriptitiorum, quos *Kmetones* Poloni vocant, conditione p. 129, de pædagogis Principum p. 145, eorundemque adulatoribus p. 148, de eclipsi Lunæ, Regnis funesta, p. 156, de constantia quarundam fœminarum p. 177, de etymo & significatione vocabuli *Rokosz* p. 193 de lascivis Principum uxoribus p. 214, de inæqualibus Principum nuptiis p. 227, de inconstantia fortunæ Principum p. 277 & de pietate Principum Austriæ p. 297. Sed hæc de Panegyricis his memorasse sufficiat.

ACTA CONSISTORIALIA CREATIONIS Eminentissimorum ac Reverendissimorum S. R. E. Cardinalium institutæ a Sanctissimo D. N. CLEMENTE XI. P. M. diebus 17. Maji & 7. Junii Anno Sal. 1706. Accessit eorundem Cardinalium brevis delineatio.

Coloniæ, 1707. Constant 4 plag. in 4.

Acta hæc creationis S. R. E. Cardinalium, ex S. Consistorii monumentis descripta, *J. Vincentius Gravina*, qui inter eruditos Italiæ magno loco est, ad Excellentissimum Virum, *Henricum Huyssenium* perferri curavit, ut publicis typis in Ger-

mania imprimerentur. Quæ ſane eo magis digna ſunt, ut oculis omnium exponantur, quo majori admiratione rerum in illis contentarum magnitudo, & exemplorum novitas Lectorum mentes adficit atque percellit. Videas enim hic miram Pontificis M. conſtantiam, atque in uberrima honorum diſtributione neglectum ſui atque ſuorum incredibilem, quandoquidem nullis Eminentiſſimorum Cardinalium precibus expugnari potuit, ut *D. Annibalem Albanum*, germani fratris filium, adoleſcentem omnibus doctrinis & virtutibus ornatiſſimum, quem ille jure ſibi depoposcerat adjungendum, ad ampliſſimam dignitatem adſumere dignaretur. Quin cum iterata vice ac validioribus, quam antea, precibus ſinguli Patrum Pontificem adgrederentur, ut nepotem ſuum ſacra decoraret purpura, ipſe propoſiti tenax novam hanc oppugnationem fortiter excepit propulſavitque, quinimo vultu commotior dixit, ſe eorum ſuffragia exquiſiviſſe pro iis, quos Cardinales creare intendebat, non autem pro iis, quos creare minime intendebat, adeoque omnino ab ejusmodi ſibi moleſta petitione deſiſterent. Quibus verbis univerſos dimiſit, ingenti profecto admiratione perfuſos, quod Pontificia conſtantia obnixis iteratisque totius Collegii precibus flecti minime potuiſſet. Rara quoque ac ſingularis eſt, quæ in his actis memoratur *Gabrielis Philippúccii*, Signaturæ Juſtitiæ Votantis, moderatio ac humilitas, qua oblatam ſibi a ſummo Pontifice præcelſam Cardinalis dignitatem conſtanter recuſare non dubitavit. Curaverat is quidem, jam ante promotionis diem, per Eminentiſſ. Cardinalem *Marúcottum* ſummo Pontifici non obſcure indicari animum ſuum a tantæ dignitatis, quam ſibi deferendam audiverat, fulgore refugientem, ſed hic Chriſtiana iſta & rara Viri humilitate in ſuſcepto conſilio potius confirmatus, d. 17. Maji 1706, cum aliis novendecim principibus ac graviſſimis viris eundem Purpuratorum numero in convocato iſtum in finem conſiſtorio adſcripſit, in quo tamen poſtmodum idem *Philippuccius* clarius ac diſertius ſenſus ſuos Pontifici aperuit ſupplici libello, per eundem Eminentiſſ. Cardinalem *Mariſcottum* exhibito, quo Cardinalis dignitatem, cujus oneribus ferendis ſe prorſus imparem agnoſceret, recuſabat vehemen-

hementer, atque obnixe deprecabatur. Quo facto Pontifex, etsi animum a compellendo invito alienum ostenderet, adserens, se toto Pontificatus sui tempore neminem unquam renuentem ad Episcopale munus suscipiendum coegisse, & cæteroquin expediens ducere, ut præclara hæc Christianæ humilitatis exempla ederentur, noluit tamen hac in re quidquam tunc illico decernere, sed meritissimo Viro longius tempus ad deliberandum in re tam gravi se concedere velle declaravit. Misit itaque postridie *P. Franciscum Mariam Casinum*, ex familia Capucinorum, sacri Palatii Apostolici Concionatorem, pietatis, prudentiæ doctrinæque laudibus insignem, qui, nullo hortationis genere prætermisso, hominem de suscepta sententia revocare, & ad accipiendam Cardinalitiam dignitatem adducere niteretur, eique præterea subsidia exponeret, quibus Pontifex domesticæ illius rei angustiis liberali plane animo subvenire decreverat. Irritus tamen fuit Pontificius conatus. Nam *Philippuccius* propositi tenax nullis omnino rationibus flecti potuit; quinimo, ex ejusmodi sibi permoleſto successu, eam suscepit animi ægritudinem, ut in admodum gravem ancipitemque corporis morbum delapsus fuerit. Quod ubi rescivit Pontifex, illico misit Illustriss. *D. Jo. Mariam Lancisium*, Medicum intimum Pontificium, qui suo nomine ægrum inviseret, eumque consolari & a suscepto mœrore abducere conaretur. Explorato vero jam satis superque *Philippuccii* animo, P. M, ne quid inconsulte decerneret, exquirendum censuit votum complurium Cardinalium sapientia & rerum usu præstantium, ipsisque negotium serio ac diligenter expendendum commisit. Hi itaque coacta hanc in rem peculiari congregatione, discussoque mature dubio, an *Philippuccius* a Pontifice cogendus esset præcepto sanctæ obedientiæ ad Cardinalatum suscipiendum, ejusque insignia gestanda, cæteraque solennia peragenda, tandem unanimi consensu nullam renuenti vim adhibendam esse censuerunt. Interim idem *Philippuccius* in proposito usque magis constantior perseverans, ne de fixa deliberataque ejus voluntate recusandi, refutandi ac etiam renunciandi Cardinalatum unquam dubitare contingeret, omnia & singula in supplici antea exhibito libello

contentâ confirmavit ampliavitque, ac uberius adhuc & ſolennius animum ſuum hac in re declaravit, publico deſuper celebrato inſtrumento, cujus exemplum in Actis ſubjicitur. Cernens itaque P. M. nullam jam ſibi reliquam eſſe ſpem flectendi viri conſtantiam, vimque renuenti juxta Congregationis ſenſum adhibendam non eſſe ducens, tandem ad enixas illius preces exaudiendas benignum animum inclinavit, indicique propterea juſſit Fer. II. d. 7. Junii 1706 ſacrum conſiſtorium, quo rite coacto præſentibus Eminentiſſimis Patribus numero XXXVII renunciationem *Philippuccii* ſe admittere publice declaravit, eidemque forſan aliquando illud ipſum ſe dicturum eſſe addidit, quod B. Gregorius cuidam Sebaſtiano, qui commiſſum ſibi ab Anaſtaſio Patriarcha Eccleſiæ regimen recuſaverat, reſcripſerit, videlicet: *Senſum ac Sapientiam veſtram valde ego libenter amplexus ſum, laudavi vehementer & vos felices, me infelicem eſſe deputavi, qui hoc tempore regimen Eccleſiæ ſuſcipere conſenſi.* Hinc Pontifex adprobatam Cardinalium conſenſu ſententiam, ac *Philippuccii* renuntiationem ſolenni decreto admiſit & comprobavit, ac poſtremo, ut eximiam ſuam, ac vere paternam in *Philippuccium* charitatem aliquo alio minime reſpuendo beneficii genere declararet, ſimulque ejus honeſtæ ſuſtentationi opportune proſpiceret, peracto Conſiſtorio illi attribuit & aſſignavit annuum ſubſidium mille ſcutorum monetæ Romanæ, quoad vixerit, ex Cameræ Apoſtolicæ proventibus perſolvendum, quamvis iſto beneficio *Philippuccio* haut diu frui licuerit, utpote quem d. 15. Julii 1706. ſupremum obiiſſe diem accepimus.

Cæterum, ne ignotum eſſet, quibus hæc Acta accepta referenda ſint, præmiſit Typographus iisdem *Gravinæ* ad *Huyſſenium* epiſtolam, quæ lectores certiores reddit, fore, ut poſteriores libri eruditiſſimi *Gravinæ* de *Originibus Juris*, quorum prior Neapoli primum editus, curate in Germania recuſus fuit, propediem, ut ibidem quoque lucem publicam adſpiciant, transmittantur. Promittit etiam Cl. Autor addere & *Inſtitutiones Juris* elegantèr contextas, & *orationes ſeptem* ad morum & litterarum emendationem ac regimen pertinentes; nempe

primam

primam de inſtauratione ſtudiorum ad Clementem XI. Pont. Max. ſecundam de Sapientia univerſa; tertiam de Juris prudentia; quartam pro novis Philoſophis; quintam de repetendis fontibus doctrinarum; ſextam de recta in jure diſputandi ratione; ſeptimam de canone interiori. Quæ ſingula opuſcula, quin Juris pariter atque litterarum elegantiorum cultores avide expectent, non eſt quod dubitemus. Ne quid denique ad hiſtoriam recens creatorum Cardinalium deeſſet, nonnulla de eorum vita ex idiomate Italico translata in fine horum Actorum adjecta ſunt a Typographo, ad quæ ergo lectores remittimus.

Schau-Platz der ſtreitenden, doch unüberwindlichen Chriſtlichen Kirche.

i. e.

THEATRUM MILITANTIS, SED INVINcibilis Eccleſiæ, Auctore DAVIDE NERRETERO.

Norimbergæ, apud W. M. Endterum, 1707. 8.
Conſtat alph. 3½ & plurimis figg. æn.

CLariſſimus Auctor omnes religiones atque hæreſes, quæ in univerſo hoc terrarum orbe unquam extiterunt, delineare in animum induxerat. Quem finem ut eo facilius obtineret, librum Alexandri Roſſæi, qui eundem ſcopum ſibi præfixerat, lingua Anglicana conſcriptum elegit, eumque non ſolum in vernaculum noſtram vertit, verum etiam multis in locis emendavit, prætereaque multis acceſſionibus, quæ molem libri Roſſæi longe ſuperant, eundem auxit. Jam ſex circiter anni elapſi ſunt, ex quo primus Tomus hujus operis lucem adſpexit, in quo admirandum Judaico-Ethnicum Templum aperitur, eorumque tum verus tum ſpurius cultus, variaque idololatriæ genera copioſe atque erudite exponuntur, quibus omnibus doctiſſimus Autor luculentam narrationem de origine idololatriæ, nec non de fabulis Poeticis earumque genuina ſignificatione ſubjungit. Hunc primum Tomum haudita-

multo

multo poſt alter ſubſecutus eſt, in quo Mahummedanæ religionis origo, incrementa, ſectæ, imperia, varii ritus, ac denique conjecturæ de ejusdem interitu proponuntur. Deinceps totus Alcoranus, juxta optimam Ludovici Marraccii editionem, in Germanica lingua legitur, ſimulque breviter refutatur. Jam tertius Tomus, quem præ manibus habemus, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ enarrandæ deſtinatus eſt, utpote in quo ad ductum ſectionis ſeptimæ de diverſis cultibus Alexandri Roſſæi, de Eccleſiæ origine, incrementis, propagatione, impedimentis, perſecutionibus, hæreſibus, ſchismatibus eorumque cauſis fuſe ac diligenter diſſeritur, prætereaque oſtenditur, quo pacto ſchiſmata, divina annuente gratia, tolli, & Eccleſiæ a ſe invicem divulſæ absque ſyncretiſmo ad veram unionem reduci poſſint. Totum opus decem quæſtionibus abſolvitur, in quibus evolvendis Auctor eandem methodum adhibet, qua in antecedentibus etiam Tomis uſus fuerat, ut ſcilicet ſingulis Anglici Auctoris paragraphis additiones prolixiſſimas ſubjiciat. Altius vero ab ipſa Chriſtianiſmi origine rem arceſſit, ita, ut religionis Chriſtianæ veritatem pluribus confirmet, & ſingula propemodum Veteris Teſtamenti de Salvatore noſtro vaticinia excutiat, omniaque veri Meſſiæ γνωρίσματα Jeſu Nazareno competere demonſtret. Quo facto doctrinam, cultum & varios ritus primitivæ Eccleſiæ enarrat, & poſtea cauſas rimatur, quæ puriorem primitivæ Eccleſiæ Chriſtianiſmum corruperint, easque non alias fuiſſe dicit, quam perverſam hominum voluntatem, Epiſcoporum inprimis ambitionem, malitiam Satanæ, & tandem juſtiſſimum Dei omnipotentis judicium. Eccleſiam vero poſt decem perſecutiones magis magisque depravatam eſſe aſſerit, donec Papatus, cujus hiſtoriam ab ejus origine usque ad tempora reformationis nervoſe & perſpicue exponit, erectus fuerit. Quibus abſolutis, hiſtoriam hæreſium & hæreſiarcharum, qui Eccleſiam mox ab initio, ſigno quaſi a Simone Mago omnium hæreticorum patriarcha ſublato, miris modis turbarunt, contexit. Ea occaſione prolixum de hæreſi inſtituit diſcurſum, & in quo vera ejusdem natura conſiſtat, abunde docet. Oſtendit præterea, quemadmodum omni tempore

pore Diabolus ejusque instrumenta hoc vocabulo ad opprimendos bonos abusi fuerint. Sub finem denique de unione Ecclesiarum, a se invicem dissentientium, disserit, eamque tum possibilem, tum necessariam esse, sibi persuadet; minime tamen per syncretismum, quem pro hæresi venditare non dubitat, eam in actum deduci posse censet, quin potius per unionem cum Deo trinuno in Christo, juxta Apostolico-Catholicam fidem, quæ per charitatem erga Deum & omnes homines sit efficax. Hac fini exemplar Christianæ unionis in fide subjungit, in quo omnes partes, quæ ad doctrinam & vitam Christianam necessario requiruntur, ad ductum Catechismi nostri exhibet, quas si modo homines amplectantur, omnes & singulos sine dubio salvari posse contendit.

LE DROIT DE LA NATURE ET DES GENS, &c.

i. e.

JUS NATURÆ & GENTIUM, SEU SYSTEMA Generale Principiorum momenti maximi Moralium, Jurisprudentiæ & Politicæ, ex Latino B. Baronis de PUFENDORFF traductum, auctore JOH. BARBEYRAC. Cum notis Interpretis, & Præfatione, Introductionem in universum Opus continente.

Amstelodami, apud Gerh. Kuyper, 1706. in 4, chartæ augustæ. Constat Alph. 6. Plag. 8.

CUm pridem communi Eruditorum adsensu adprobatum sit illustris Pufendorffii Jus Naturæ ac Gentium, suæ quoque genti utilissimam operam præstiturus Cl. Barbeyracius, in Gallicum idioma illud transtulit, pulcherrimisque notis ac præfatione adornavit. In doctissima præfatione quidem potissimum de natura doctrinæ moralis, per quam Ethicam, Jus naturæ & Politicam, sive omne id, quod ad vitæ beatam rationem tenendam scitu factuque necessarium est, intelligit, erudite agit. Hanc simplicissimorum etiam captum non excedere, sed ut §. 1.

omnibus æque neceſſaria ſit, ita & omnibus facilem percepta eſſe, & ipſorum præceptorum ratione, & maximorum teſti-
§. 2. monio Philoſophorum oſtendit. Hanc ut idiotæ etiam clare perſpicere queant; ita eam eruditos, quorum ſubactiora ingenia ſint, evidentibus demonſtrationibus & mathematica certitudine, inprimis cum principia hic æque clara multoque, quam in aliis diſciplinis, pauciora habeantur, ſapientiſſimi
§. 3. *Lockii* judicium ſecutus, tradere poſſe affirmat. 1. Quicquid hic a multis difficultatum in conciliandis diverſis Ethicæ præceptis fingatur, vel hominum affectibus ac præjudiciis, vel negligentiæ tribuendum, quia impediti accurate ſatis virtutum naturam & officia conſiderare vel nolint vel nequeant. Hac occaſione *Charronis* potiſſimum, & *Montani* objectionibus ſcite reſpondet, omnemque doctrinæ moralis, quam accuſant, difficultatem, non tam in ejus principiis, quam applicatione, & circumſtantiarum conſideratione, latere declarat.

Si vero omnino quædam ſint ita difficilia, ut ea mens humana capere non poſſe videatur, eorum ignorantiæ vel veniam nos apud Deum habituros, vel remedium tandem, majori ac ſinceriori adhibito ſtudio, inventuros, adeoque certam quidem doctrinæ moralis ſcientiam, quanquam non continuo omnibus numeris partibusque abſolutam & perfectam conſecuturos ait.
§. 4. Neque diverſas, & ſæpe contrarias hominum de vitiis ac virtutibus ſententias, quicquid hic ogganniant *Pyrrhonii*, ipſius doctrinæ certitudini quicquam derogare; ſed illud ſaltem probare docet, quod homines ſæpe vel abutantur, vel non recte utantur ratione ſua. Qua occaſione, ut controverſiam *Carteſii*, *Lockii*, & *Scherlokii* de idearum etiam in moralibus natura,
§. 5 docte examinat; ita in juſtiſſimas querelas diffunditur, quod in nulla fere diſciplina minori opera uti mortales, praviſſima voluntatis inclinatione ſeducti, voluerint, quam in ea, quæ ad ipſos maxime pertinet, deque moribus ac vitæ felicitate agit.
§. 6. Cum enim duo potiſſimum ſint genera hominum, qui præ aliis excolere hanc doctrinam deberent, *publicorum* ſcilicet *religionis interpretum*, & *eruditorum univerſus ordo*; per neutros ſatis eidem conſultum fuiſſe perhibet. Theologos enim,

Vates & Sacerdotes inter *Paganos* plerosque, moralem doctrinam a Religione ſeparaſſe, & vel aperte turpia de Diis ſuis tradidiſſe, vel externam modo honeſtatis ſpeciem utcunque ſervaſſe. §. 7. *Judæorum* Doctores, poſt captivitatem Babylonicam, moralem doctrinam corrupiſſe potius, quam excoluiſſe: in ritibus externisque ceremoniis obſervandis totos fuiſſe, traditionibusque ſuis ipſa naturalis juris præcepta obliteraſſe, & a *Servatore* noſtro propterea pluribus locis caſtigatos fuiſſe, commemorat. §. 8. Et quanquam ab hoc, ejusque diſcipulis ſanctiorum doctrina reſtituta eſſet, non defuiſſe tamen plures falſos doctores, qui, teſtantibus Paulo, Petro, Johanne, & aliis, illam additamentis ſuis turbare auderent. §. 9. Auctum illud malum fuiſſe, poſt *virorum* exceſſum *Apoſtolicorum*, a *Patribus*; qui fabularum, allegoriarum, vanæ eloquentiæ & paganæ Philoſophiæ perverſo ſtudio ducti, ſanioris Logicæ & Hermeneutices deſtituti præſidio, ambitione denique, & abſtractioribus de variis hæreſibus controverſiis agitati, doctrinam tam utilem & neceſſariam vel neglexerint, vel obiter & confuſe tradiderint; quin, ut prolixe docet, craſſiſſimos plerique errores admiſerint. Inde plures nobis controverſiarum quam moralium libros enatos; inde ſermones etiam ad plebem habitos, potius polemicam, quam moralem doctrinam ſapere: quin hæreſeos prope ſuſpectos fieri, qui moralia potius, quam dogmatica tractent. Quare nec a Theologis ſuperioris ſeculi, ſed ab *illuſtri Grotio* primum doctrinam moralem in juſtum Syſtema redactam fuiſſe: imo felicius fere a Laicis & privatis morum præcepta exculta eſſe, quatenus illa vel traditione vel ſuæ uſu rationis cognita ipſis fuerint; quanquam & eruditis in omni antiquitate *Philoſophis* nonnihil doctrina moralis debeat: quorum tamen ſententias non niſi e Græcorum literis cognoſcere liceat, unde eas *Marshamus*, & *Stanlejus* potiſſimum collegerint. *Chaldæorum* quidem dogmata plurimum in Phyſicis, Aſtronomicis, Metaphyſicis ac Pneymatologicis verſari. Paucula quædam illorum de moribus præcepta ſupereſſe, quæ Autor Clariſſimus e *Chaldæorum oraculis* breviter repetit: quæque potiſſimum animi noſtri ad ſuperiora illa, unde orti ſimus, cogitanda, αὐτο-

χειρίαν vitandam, & ἔργα εὐσεβείας exercenda excitationem
§. 12. continent. De *Ægyptiorum* morali doctrina, inprimis cum ſuppoſitia ſint *Mercurii Trismegiſti* opera, ipſique ſymbolis ac hieroglyphicis figuris omnia obſcuraverint, pauca etiam nobis conſtare. Ea, quæ de officiis hominum adverſus ſe invicem tradant, pleraque cum Decalogi præceptis convenire: niſi quod v. g. filiàs ad nutriendos indigentiores parentes obligarent, filios eo pietatis officio eximerent, utrosque autem majorem patri, quam matri honorem exhibere ideo juberent, quod mater ſolum ſcilicet fœtui habitaculum ac nutrimentum, dum in hanc lucem ederetur, præbuiſſet. *Perſarum* moralem Philoſophiam ut Chal-
§. 13. dæorum ſimilem, ita ſubobſcuram fuiſſe perhibet. Ejus autem culturam potiſſimum e Principum juventutis, nobiliumque puerorum a *Xenophonte* & *Platone* deſcripta educatione patere. Reliqua e celeberrimi *Hydii hiſtoria de Religione Perſarum veteri*, & compendio doctrinæ *Zoroaſtris*, *Sadder* dicto poſſe intelligi; in quibus ſcilicet inter optima de moribus præcepta, multa ſuperſtitioſa, multa etiam inſipida & inſulſa ſint: quo-
§. 14. rum nonnulla Cl. Autor noſter repetit. *Sinenſium* moralem doctrinam, judice celeberrimo *Leibnitio* in præfatione ad *Noviſſima Sinica*, Europæorum fere omnium ſapientiam ſuperare: multaque in *Confucii* libro eſſe præſtantiſſima, quæ brevibus recenſentur ab Autore noſtro: quin e parvo libello, *quo ille Regem imperandi artem docet*, plura diſci poſſe, quam ex ingentibus nonnullorum Eccleſiæ Patrum voluminibus. Cæterum prævalere hodie alterius *Philoſophi Foe* dicti apud Indos impia præcepta; cujus diſcipuli exteriori ſua doctrina in officio continere populum ſtudeant, interiori autem, magisque recon-
§. 15. dita, proxime ad *Spinozæ* ἀθεότητα accedant. Ad *Græcos*, perluſtrato Oriente, pergit Autor, eosque Orientalium diſcipulos moralis doctrinæ præſtantia ipſos ſuperaſſe Magiſtros perhibet. Prima illorum dogmata, orientalium more, fabulis, ænigmatibus, ſymbolis, verſibus concepta fuiſſe; quod ex *Heſiodo*, *Æſopo*, *Theognide*, *Homero*, aliisque, Tragicis potiſſimum Poëtis, appareat: quanquam horum opera multa obſcure & confuſe, infraque moralis doctrinæ dignitatem ſint tradita.

Septem

Septem Græciæ Sapientes, viros rebus agendis, Reipublicæque gubernandæ deditos, brevibus, ſed prudentiſſimis oraculis, a *Laertio* aliisque proditis, ſuam ſapientiam declaraſſe. §. 16.

Pythagoram magis quidem excoluiſſe morum regendorum prudentiam, ſed pleraque ſua ſymbolis numerisque obſcuraſſe: multum tamen autoritate, eloquentia, exemplo profeciſſe, præſtantiſſimosque legislatores *Zaleucum & Charondam* formaſſe: multis itineribus factis prudentiam auxiſſe, Dei unitatem, omnium rerum numeroſam harmoniam, μετεμψύχωσιν, ſapientiæ finem Dei ſimilitudinem, via purgativa & unitiva, veritatisque ſtudio obtinendam ſtatuiſſe; quibus ſimilia ejus quoque diſcipuli tradiderint. §. 17.

Anaxagoram primum poſt *Thaletem* Ionicæ Sectæ firmatorem, quanquam inter Atheos relatum, agnoviſſe tamen principium hujus univerſi, ſpiritum quendam infinitum, omnique relicto patrimonio, ſolius ſtudio ſpeculativæ ſapientiæ vacaſſe, *Homeri* etiam Poëſin, tanquam Ethicam allegoricam, magni feciſſe. §. 18.

Archelaum Phyſicæ inprimis deditum, naturæ jura negaſſe, omnesque res, niſi accedente lege humana, indifferentes reputaſſe. §. 19.

Ejus contra diſcipulum, virum optimum ac ſapientiſſimum, *Socratem*, primum plus ſtudii ordinisque ad moralem doctrinam attuliſſe, quanquam nil ipſe ſcripſerit; ad *faſtum Sophiſtarum* reprimendum, ſingulari quæſtionum methodo, ſuæque extenuatione ſcientiæ uſum fuiſſe, qua perhibebat, ſe ſolum id ſcire, quod nihil ſciat. Cæterum unum & ſolum Deum, Ens ſummum, agnoviſſe; quodque non omnes, de Diis inferioribus, turpes fabulas crederet, capitis damnatum fuiſſe: Dei providentiam celebraſſe, eamque dignis invocandam precibus ſtatuiſſe; jura naturæ ab ipſo Deo orta, ideoque ſancte ſervanda, dixiſſe: doctrinæ ejus ſummam e *Xenophonte* potiſſimum ac *Cebetis* tabula cognoſci harum rerum ſtudioſis poſſe. §. 20.

Platonem, diſcipulum ejus, inter Scepticos nequaquam referendum, dialogis ſuam doctrinam propoſuiſſe, inque iis omnibus moralem potiſſimum Philoſophiam tractaſſe. Cujus eo abeant principia: finem omnium actionum noſtrarum eſſe bonum: id unum eſſe ſummeque perfectum, ens infinitum, patrem & cauſam omnium entium; hoc bonum paucos poſſi-

dere: ab hoc manare lumen ſcientiæ & veritatis, ſanctitatis & juſtitiæ, quibus homines uniantur Deo, unde ſumma voluptas & tranquillitas, immortalitas & æterna felicitas; cum impios premant in hac vita, maneantque in altera ſummæ miſeriæ. Hæc principia ſublimi a Platone ſtylo, myſticisque phraſibus proponi, interdum tamen & nugas de affectibus impurioribus admiſceri; quibus quidem ipſis moralia & politica dogmata ſint involuta, unde non ſine fructu legi ejus opera queant. Ibi certe doctrinam de animorum immortalitate, de precibus pura mente in omnibus rebus ad Deum faciendis, de Philautiæ damnis, de mortis meditatione, patientiæ ſtudio, charitatis officiis ſæpius inculcari: dogmata Reipublicæ pernicioſa refutari; ideam denique boni viri talem ab ipſo proponi, ut multi eam vaticinium quaſi de Servatore noſtro habuerint. Politicæ doctrinæ veriſima principia Platonem conſtituiſſe, & omnia ad totius ſalutem civitatis legibus obtinendam retuliſſe, quanquam ex optimis principiis concluſiones nonnullas a vera morali alienas v.g. de communione bonorum, fœminarum, liberorum, derivare videatur.

§. 21. *Antiſthenem* ejus diſcipulum, *Diogenem*, aliosque Cynicos, optimi præcepta doctoris, *Socratis* nimirum ita excoluiſſe, ut veritatem aſſererent proverbio: *raro magna ingenia ab omnibus ineptiis libera eſſe.* Inde, quod Socrates moralia potiſſimum excolenda putaret, omnes illi bonas literas, Logicam quoque, Phyſicam, Geometriam, Muſicam repudiabant. Bene docti erant: ſolam ad felicitatem virtutem ſufficere. Sed male inde omnes vitæ tranſigendæ commoditates repudiabant, extremamque ultro ſibi paupertatem accerſebant: omnem decori rationem, actionumque circumſtantias negligebant: omnium ſibi rerum uſum ex eo principio vendicabant, quod omnes omnium opes Dei, ipſisque adeo, ut Dei amicis, communes eſſent: ſpretis omnibus humanis legibus, ſoli naturæ juri, cujus monſtroſam ſatis ideam habebant, obtemperabant: inde monetæ cudendæ facultatem ſibi tribuebat, mulierum, jurisque naturalis nobis cum beſtiis communionem aſſerebat *Diogenes*.

§. 22. *Ariſtippum*, Cyrenaicæ Sectæ conditorem, vitæ liberioris voluptatisque jucundæ, in qua & ſummum

mum bonum collocabat, ac decori ſtudioſum, civilibus, non naturæ legibus omnia metitum eſſe, inque ejus Ethicæ Syſtemate virtuti veræ vix locum fuiſſe, Autor Cl. docet. Scilicet alii, ejus diſcipuli, apertè Atheiſmum profitebantur; alii, *Hegeſiæ* nimirum diſcipuli, *αὐτοχειρίαν* tanto ſucceſſu commendabant, ut interdicere ipſis has doctrinas neceſſe Ptolemæus Rex haberet. Inde *Ariſtotelis*, celeberrimi Platonis diſcipuli, Sectam examinat Autor Cl. eumque contra *Rapinum*, non iisdem fundamentis, principiis atque ordine, quibus Platonica utitur, gaudere; ſed cum Platonis Philoſophia ſublimis eſſet, & ad divinarum cogitationem rerum nos duceret, Ariſtotelis moralem doctrinam intra hujus cancellos vitæ contineri, & ad externa potiſſimum, civiliaque reſpicere, demonſtrat. Parum apud eum de Deo, ejus providentia, animæ immortalitate; ſed de Diis, Intelligentiisque ſtellarum ſphæris affixis plura inveniri. Omnem ejus Theologiam ad iſta duo capita abire: eſſe Deum, qui hoc univerſum virtute ſua comprehendat, darique Deos inferiores: naturam Supremi illius Numinis inſtrumentum eſſe, quo ille ad res certis finibus producendas utatur. Actionum humanarum principia, virtutisque naturam ſatis quidem diſtincte ab ipſo tractari; ſed deeſſe tamen pluscula, quominus Ariſtotelis Ethica, quod Rapinus velit, omnium perfectiſſima haberi queat, quod e reſolutione librorum Ethicorum ad Nicomachum accuratiſſima Autor oſtendit: ubi cum Grotio inprimis falſitatem definitionis, qua Ariſtoteles virtutis naturam in mediocritate ponit, defendente licet eum Gronovio, obſervat, eamque juſtitiæ, fortitudinis, temperantiæ, magnanimitatis, manſuetudinis exemplo declarat: errores etiam in dividendo juſte, tradendisque virtutibus intellectualibus ſatis craſſos notat. Cæterum quæ in *libris X. Nicom.* tradita erant, eadem prolixius *in duobus magnorum Moralium* libris repeti & explicari docet. §. 23.

Arceſilam, ſecundæ Academiæ fundatorem, Scepticiſſimi profeſſorem, moralis veritatem doctrinæ plane propemodum everſiſſe; *Carneademque* tertiæ ſtatorem Academiæ, parſa fere ſenſiſſe, quanquam ad aliorum evitandam invidiam paulo Scepticiſmum ſuum mitigaſſe videri voluerit; *Pyrrhonem* vero omne §. 24.

diſcri-

diſcrimen inter juſtum & injuſtum, honeſtum & turpe, ab arbitrio conſuetudineque hominum derivaſſe; cum *Carneade* vanum juſtitiæ nomen efficere voluiſſe, adeoque & Academicos, & Pyrrhonios, *Indifferentiſimum moralem* ſua jam ætate propoſuiſſe demonſtrat. §. 25. *Epicurum* Arceſilæ æqualem unam omnino ſubſtantiam, corpus ſcilicet, inque ea extenſionem, ſoliditatem, magnitudinem, figuram, ſitum, motum agnoviſſe, ſimul tamen plures Deos, otioſam in intermundiis vitam agentes, hominum nulla cura tactos, ab his tamen, ob ſuæ excellentiam naturæ ac felicitatis, colendos, politica, vana ſatis chimericaque ratione tradidiſſe, ideoque a Poſidonio jure *Atheum* dictum, neque a *Gaſſendo* illo crimine omnino liberatum fuiſſe oſtendit. Moralem tamen doctrinam eundem in nonnullis haud incommodam tradidiſſe addit: ſummum bonum enim in voluptate ſive tranquillitate ab ipſo poſitum fuiſſe: iſtam voluptatis notionem ſiniſtre quidem a multis acceptam, odioque omnium dignam reputatam fuiſſe: in quo, quanquam errare putat plures Autor Cl. illud tamen monet, nec vere ſummum bonum, nec ſolidam virtutem tradi ab Epicuro per ſuam hypotheſin potuiſſe, cum omne hujus vitæ bonum, felicitas omnis, ſine Deo imperfecta ſit. Duo igitur potiſſima Epicureæ Ethicæ vitia eſſe: primum, quod virtutem omnem e præſentis utilitate vel commoditate vitæ metiatur: alterum, quod ejus de voluptatibus ſententiæ plures omnino in hac vita turbas in animis §. 26. mortalium neceſſario fere gignant. Porro ad *Stoicorum* Sectam, *Zenone* Autore ortam, Epicureæ in omnibus pene contrariam, deſcribendam Autor pergit, illorumque in Phyſicis plura dogmata abſurditatis arguit. Et profecto, cui illa de mundo animali, cujus anima ſit ipſe Deus, i.e. ſubſtantia activa ignea, pro diverſitate materiæ, cui uniatur, plures quaſi Deos inferiores, & ipſos aliquando in communi hujus univerſi incendio perituros conſtituens; illa de hominum animabus in æthera redituris & corruptibilibus; illa de fati neceſſitate, ipſum quoque Deum obſtringente, cum qua tamen ſumma illa hominum, quam toties jactant, libertas conſtare poſſit, abſurda non videantur? Saniora prædicat Autor Cl. ea, quæ de morali doctri-

doctrina tradiderint; in qua cuncta ad vitam naturæ conformem revocabant, mundumque hunc regnum appellabant, cujus Rex Deus esset, homines cives, ad mutua commoda promovenda sanctissime obligati: e quibus principiis *M. Antoninus*, *Seneca*, *Epictetus*, plurima pulcherrimaque monita deriyabant. Sed hic etiam habent Stoici, quæ sapientioribus probari nequeunt. Præter vanitatem enim morumque in his Philosophis malignam hypocrisin, ipsa etiam morum præcepta, perhibente Autore nostro, non satis erant accurata. Virtutis ideam formabant satis quidem magnificam, sed neque omnino perfectam, neque solido satis fundamento nixam; quippe qui alterius præmia vitæ ignorantes, ipsam etiam virtutem inter res vanas referre debebant. Inde laudes Sapientis Stoici vanas & chimericas, & paradoxa ploraque, ambigua, nullius ad solidam virtutem implantandam momenti esse, Autor declarat, §. 27.
Eclecticam denique *Philosophiam*, *a Potamone* quodam, Augusto Romanis imperante, introductam, multis probatam fuisse Autor Cl. ostendit. *Ciceronem* non magis Peripateticos, quam Stoicos sequi in libello de officiis, quo omnium fere inter antiquos perfectissimum moralis doctrinæ systema contineri, Autor noster existimat: quanquam multa eidem specialius monenda, desint, ordoque interdum & principia decidendi accuratiora desiderari queant. Jacturam *Libri Ciceronis de Republica* Autor merito dolet, istam tamen quodammodo *libro pulcherrimo de legibus*, compensari docet; in quo quidem elegantia Ciceronis principia solidioribus firmata rationibus, plusque sapientiæ quam eloquentiæ lectoribus datum fuisse optat; quod magis e Seneca, quanquam confuse ac μετεωρολόγως scribente, potissimum vero e Plutarcho peti possit: qui tamen ipse profundius sæpe & explicatius tractare sua dogmata potuerit. *Epictetum & Marcum Antoninum* Seneca solidiores Autor censet: sed illi ingenium animique dignam Philosopho elevationem; huic tersam principiorum puritatem, stylique claritatem defuisse queritur. Philosophorum Stoicorum studia imitatos fuisse plerosque *JCtos Romanos*, suaque industria Juris naturæ doctrinam potissimum perfeciisse Autor Cl. adfirmat: prorsus

ut dolendum sit, *Justinianum*, fragmentis quibusdam illorum in digesta relatis, ut jurisprudentiæ quoddam quasi compendium redderet, ingens præstantissimorum Scriptorum dispendium fecisse, *Tribonianique* opera, pro clarissimorum virorum luminibus, obscurum nobis legum chaos reliquisse. *Platonis* sectatores *Plotinus, Amelius, Porphyrius, Jamblichus & Proclus*, Metaphysicas potius Platonis ideas, quam moralem doctrinam, Autore nostro perhibente, illustrare studuerunt. *Aristotelis* recentiores sectatores, scilicet *Scholastici & Casuistæ*, plura etiam morali doctrinæ, quam speculativis scientiis præjudicia intulerunt, confusum quoddam ejus corpus e sententiis Aristotelis, jure Civili, Canonico, Divino, Patrumque dictis, sine ordine & accurata connexione consuentes.

§. 28. Cum immortalium in Rempublicam literariam meritorum Vir, *Franciscus Bacon Verulamius*, viam reformandæ Philosophiæ feliciter ostendisset, & *Philippus Melanchthon* in suis Ethicis, nec non *Benedictus Winckler* in suo libro de Principiis juris anno 1615 edito, radios quosdam clarioris luminis edidissent; tandem *Hugo Grotius*, divini Vir ingenii, felicissimo successu luculentissimam morali doctrinæ lucem affudit, opere suo de Jure belli & pacis Parisiis A. 1625 primum edito, & ob summam sui præstantiam, communi omnium Eruditorum applausu recepto. Grotium laudabili æmulatione sequutus *Seldenus* eruditissimum opus, de Jure naturæ ac gentium, e doctrina Hebræorum edebat, in quo tamen ordinem, perspicuitatem, & dogmatum principia satis firma, Autor Cl. desiderat. Brevi ante Grotii obitum, *Thomas Hobbesius*, Vir profundissimi judicii, turbis patriæ suæ indignatus, in lucem edebat Parisiis A. 1642 *Tractatum suum de Cive*: in quo principii loco ponit sui conservandi, propriæque utilitatis, in bello quasi omnium adversus omnes studium, Regibusque ac Principibus omnium rerum absolutam potestatem tribuit: quam doctrinam excussit singulari libello *Lambertus Velthuysius*, & ipse Hobbesius declaravit in *Leviathane suo*. In quo tamen nonnulla Atheismi vestigia, quin & non satis sibi invicem cohærentia, quod Hobbes omnia cogitata sua aliis communicare veritus sit, Autor noster esse judicat,

cat. Denique Illuſtris *Pufendorfius*, literarum humaniorum, & §. 29.
Philoſophiæ, ac inprimis Matheſeos ſingulari ſcientia, judicio ſolido, exquiſito, & a præjudiciis aliorum libero, ſedula optimorum Autorum lectione, Eruditorumque ſuæ ætatis familiari opera adjutus, incluta inprimis Grotii veſtigia ſequi, & quæ imperfecta in Juris Naturæ ac Gentium doctrina videbat, heroico conatu, ſucceſſu feliciſſimo, frendentibus licet pluribus, tantique gloriam operis ipſi invidentibus, ipſe perficere cœpit. Meditatus enim ea, quæ in *Grotio*, *Hobbeſio*, aliisque legerat, & ordine Geometrico complexus, amicorum ſuaſu primum in Belgio edidit A. 1660 *Elementa Jurisprudentiæ univerſalis*. Deinde *Heidelbergam ab Electore Palatino*, *Carolo Ludovico*, *Profeſſor Juris Naturæ ac Gentium* vocatus, dum Grotium publice interpretaretur, quid ſuis deeſſet Elementis quotidie magis intelligens, Illuſtriſſimi potiſſimum *Boineburgii* ſuaſu excitatus, quam *Bæclerus*, *Conringius*, *Rachelius* præſtare operam de formando methodico Jurisprudentiæ Naturalis ſyſtemate noluerant, ipſe modeſte ſuſcepit, dexterrime præſtitit, edito A. 1672 Lundini, quo *Profeſſor Juris primarius* a Rege Sueciæ vocatus fuerat, *opere majore de Jure Naturæ ac Gentium*, quod duobus interjectis annis quarta fere parte auctius prodiit Francofurti. Hoc opus cum interpretandum Autor noſter ſuſceperit, accurata potius paraphraſi, quam panegyrica opera defungi maluit; quam potiſſimum ſuperfluam cenſuit eſſe in eo opere, quod communi nunc Eruditorum approbatione fruitur, toties repetitis editionibus imprimitur, tanto ſtudio & ab aliis gentibus deſideratur: cui ſane deſiderio & ſuam hanc paraphraſin, & *Doctoris Kennetti* verſionem Anglicam, notasque amplisſimas nondum editas deberi exiſtimat. Porro, comparatione *Grotii Pufendorffiique* facta, ſtylum quidem Grotii magis conciſum, ideoque paulo obſcuriorem, nec niſi ſapientioribus intelligibilem, Pufendorffii clariorem, omniumque lectorum captui accommodatum Autor judicat: generalem totius operis ordinem in Pufendorffio meliorem, in ſpecialioribus pertractandis accuratiorem eſſe Grotio putat: in materiis ipſis pertractandis plura Grotio deeſſe, qui ſcilicet noluerit perfectum §. 30.

moralis doctrinæ Syſtema condere; Pufendorffium autem inde ab actionum humanarum principiis orſum, omnes concluſiones ſtudioſiſſime deducere oſtendit: multa quidem hauſiſſe Pufendorffium e Grotio fatetur, ſed ita, ut iſta vel diſtinctius explicaret & applicaret, vel Grotii etiam errores notaret. Multis igitur modis Pufendorffii opus præſtare Grotiano concludit, quanquam nihil ea re de laudibus tanti Viri imminutum, vel quenquam a ſedula ejus lectione prohibitum velit, potiusque doleat, quod a *Curtino* tam male in linguam Gallicam traductus, notisque ejus magis obſcuratus, quam illuſtratus ſit Grotius. §. 31. Sua quidem hac Pufendorffii interpretatione, & juvenibus bonarum literarum, & moralis doctrinæ ſtudioſis ſuccurrere, & illis potiſſimum, qui a literis alieni, nullam plerumque Juris naturæ vel Ethicæ naturalis aut revelatæ cognitionem habeant, ſalutarem operam præſtare Autor Cl. nititur. §. 32. In hac, præter ſtyli Gallici puritatem, claritatem & elegantiam, omnia, quæ ad illuſtrandum Pufendorffium pertinere videbantur, contulit. Singulorum materias capitum in ora paginæ ſuperiori notavit, paragraphorum contenta ſub illorum initia ſingulatim adjecit, ipſos Pufendorffii paragraphos longiores diverſasque complexos materias diſtinxit, plura argumenta numeris notavit, Autorum adductorum loca, ne contextum læderent, in marginem rejecit, ipſos aliorum textus falſo vageve citatos rectius indicavit, & a Pufendorffio rebus potius, quam verbis intento, ſenſu non ſatis accurato adductos emendavit; ſupervacanee adductos omiſit, omniaque illa removit, quæ cupidum legendi animum turbare ſive oculum impedire poſſent: conciſa magis explicuit, abundantia reſecuit, negligentius & contra Autoris ſententiam poſita emendavit, citata Autorum loca, ita, ut & Pufendorffium magis illuſtrarent, minorique tædio lectoribus eſſent, accommodavit, ipſumque ſæpe Autoris ſui textum, ut melius ſibi cohæreret, aliter diſpoſuit. In notis potiſſimum ſingularem operam præſtitit. Exhibet ibi loca veterum Autorum ab Autore notata quam emendatiſſima. Cæterum jam Autoris ſententias, ſi quæ iſtis deſunt, ſupplet, confirmat, defendit; jam etiam examinat, critica-

criticaque virgula notat, jam eleganti digreſſione lectoris ſtudioſi animum delectat. Quæ declararemus pluribus, niſi e fontibus potius ipſis haurire iſta lectorem mallemus, & noſtra hæc ſcriptio excerpti fere modum excederet. Poſſunt tamen, quibus iſta curæ ſunt, notarum Auctoris Cl. ſpecimina ex iſtis capere, quæ Tom. 1. p. 48. n. 5. p. 87. n. 7. p. 89. n. 2. p. 142. n. 1. p. 216. n. 4. p. 307. n. 1. p. 480. n. 2. Tom. 2. p. 29. n. 3. p. 139. n. 2. p. 192. §. 7. n. 1. doctiſſime notata ſunt.

Sub calcem libri duplex index adjectus eſt, Auctorum alter qui vel ad confirmanda dogmata Pufendorffii adducti, vel ab eo aut Paraphraſta confutati, aliave de cauſa notati ſunt: alter rerum, tum in Pufendorffii contextu, tum in Autoris noſtri notis occurrentium utiliſſimus.

B. DN. W. A. LAUTERBACHII COLLEGII Theoretico-Practici, a Libro Vigeſimo Pandectarum usque ad Digeſtum Novum, Pars Secunda.

Tubingæ apud J. G. Cottam, 1706. 4to. 7. A. 8. pl.

QUartum jam agitur luſtrum, ex quo præſtantiſſimi hujus Operis prima pars prodiit, quam exhibent Acta hæc A. 1695 M. Julio p. 366. ſq. Alteram nunc edendam curavit Excellentiſſimus Ulricus Thomas Lauterbachius, Cameræ Imperialis Aſſeſſor graviſſimus, turbulentis bellorum motibus, domicilii mutatione, ac muneris ampliſſimi negotiis hactenus impeditus, quo minus citius promiſſis ſuis, & orbis eruditi deſiderio ſatisfaceret. Continet ea eruditam ac pleniſſimam expoſitionem Libri Pandectarum vigeſimi & ſequentium, usque ad Librum trigeſimum nonum, ſive Digeſtum novum, a quo partem ultimam Paterni Operis auſpicabitur Excellentiſſimus Autor, cujus propediem edendi otium ex hoc diuturno Cameræ Imperialis juſtitio nactus ſpem in Præfatione facit certiſſimam. Utilitatem ſummam ac præſtantiam hujus Collegii non eſt quod commendemus prolixius, cum omni commendatione major ſit applauſus, quo prior ejus Tomus exceptus eſt, & communis Synopſeos Schützianæ æſtimatio, quam ubi-

que illuſtrat, explicat & emendat hoc Opus, ac perfectiſſimi in eam Commentarii vicem plenius, quam cujuscunque annotationes aut obſervationes præſtat. Supereſt, ut more noſtro ſpeciminis loco ex ſelectis Juris quæſtionibus, quibus hæc pars referta eſt, quasdam non ubique obvias ſubjiciamus. Ita Lib. XX. Tit. 1. §. 22. obſervat, Jus Patronatus principaliter oppigno-rari non poſſe. Fiſco ratione pœnarum, Jure non Communi, ſed Würtembergico, tacitam hypothecam competere, eod. Lib. Tit. 1. §. 11. Ceſſionario privilegium, quo uxor intuitu dotis fruitur, denegat, ibid. §. 21. Utrum Notarii communi ſigillo inſtrumenta valide queant ſubſignare, diſquirit Lib. XXII. Tit. 4. §. 41. Ob mutatam religionem ſponſalia recte diſſolvi, tradit Lib. XXIII. Tit. 1. §. 54. matrimonium non æque L. XXIV. Tit. 2. §. 4. Pupillo, qui finita tutela tutorem convenire cupit, ob pecuniam non bene collocatam, incumbere onus probandi tutorem occaſionem habuiſſe, idoneos inveniendi creditores, affirmat L. 26. T. 7. §. 24. Curatoris ratihabitionem inſtar conſenſus eſſe, ac negotium minoris validum reddere, defendit Lib. ſeq. T. 10. §. 35. In teſtamentis Chriſtianorum a Turcis captorum fictionis Legis Corneliæ opus eſſe, cenſet L. XXVIII. T. 1. §. 24. In teſtamento parentum inter liberos nuncupativo, fœminarum admittit teſtimonium Lib. XXIX. Tit. 1. §. 34. In eodem §. 31. parentibus jus exhæredandi liberos concedit. Legata ad pias cauſas non hæredi tantum Falcidiam deducere cupienti, ſed & reliquis legatariis nocere, exemplis declarat L. 35. Tit. 2. §. 25. Univerſam vero materiam ſucceſſionis, ſecundum Jus Noviſſimum, fuſe & eleganter exponit poſt finem Libri 38. Sed ſpeciminis loco hæc quidem ſufficiunt, quare ad ipſius Operis non injucundam nec minus utiliſſimam lectionem avidos hujusmodi obſervationum Cultores Jurium remittimus.

ANDREÆ ADAMI HOCHSTETTERI, SS. THEOL. D. & Prof. in Academia Tubingenſi, Tractatio Synoptica-Moralis de Jure Pœnarum, IX Exercitationibus comprehenſa.

Tubingæ typis J. C. Reiſii, 1706. in 4. plag. 18.

Diſſi-

Difficile, magnique omnino momenti argumentum Academica hac tractatione exponitur; eo fine, ut, quod paucis hactenus tactum, ac velut impervium viſum eſt, ex interioribus principiis eruatur, oſtenſisque genuinis rerum fontibus, nihil facile, quod ad ordinatam, perſpicuam & innoxiam materiæ de pœnis delineationem deſiderari poſſit, negligatur. Et primum quidem demonſtrata Pœnarum neceſſitate, earum a *reſtitutione* & *vindicta* differentia proponitur; addita memorabili p. 1. 2.
obſervatione, præcipuum in magnis ſcriptoribus defectum eſſe, quod Pœnarum naturam non in abſtracto, ut ajunt, ſed *velut ad Rempublicam referuntur*, conſiderarint. Unde factum, ut non pauca confuſe, multa intricate, plurima præter uſum tractarint. Eam quoque rationem eſſe, quod *multi finem pœnarum internum* non perſpexerint, quia de pœnis ſaltim humanis fuere ſoliciti, in quibus is prima, ut ajunt, fronte, non adeo pervius eſt. Hic ergo finis eo ſolicitius demonſtratur; quum in delictis non nuda occurrat punibilitas, ſed meritum ac dignitas pœnæ, & naturalis ad eam obligatio. Præcipue quidem, ſi eorundem ad Conditorem habitus relatioque conſideretur, quo intuitu peccatum ſit injuria in Deum, quæ neceſſario debeat expiari. Uſum argumenti in theologia ipſa tra- p. 9.
ctationis inſpectio docebit. Nobis enim omnes rationum nervos congerere non licet. Inde docetur, pœnam non dari, niſi quæ a ſuperiori in inferiorem proficiſcitur, neque jure naturali, hoc eſt abducto a divinis cæteris humanisque legibus, innocentem habere jus puniendi nocentem. Quod pluribus contra formulam Viri doctiſſimi confirmatur, addita legis, quæ objici poterat, de Jure Zeli Deut. XIII. 9. factaque Phineſi expoſitione. Ex quo conſequitur, naturalem puniendi p. 16.
facultatem adſcribi omnibus non poſſe, quippe quos inter nulla eſt naturaliter ſuperioritas; neque pœnam irrogare licere PARIBUS ob delicta in DEUM, qui ipſe *μέτρον* delictis ſtatuat. Geneſ. XV. 16. Matth. XXII. 32. de ea, quæ verbis fit, correptione non dubitari. Cæterum, ſi quis inſtrumentum ſit interficiendi hominis innocentis, eum a culpa & reatu abſolvi

p. 22. 23. ſolvi non poſſe. Quidquid aliis videatur, de miniſtro meræ, ut vocant, exſequutionis. Additur, probandum non eſſe quarundam morem gentium, quo rei ſibi ipſis mortem conſciſcere, ſuarumque pœnarum activa inſtrumenta eſſe jubentur. Ut a *Ricautio* de Turcis memoretur, non eſſe glorioſius martyrium opinantibus, quam manu, & quidem propria, vel ſaltim juſſu Imperatoris necari. Interim conceditur, fieri a reo optionem pœnæ poſſe, quia quod eligit, gradum ſolum ac modum

p. 24. pœnæ concernit. Sed & hoc, uti par erat, luculenter evincitur, Deum non e mero dominii jure punire; nec obſtare, poſt ultimum ejus judicium impios non emendari, quia præter emendationem, alius quoque ſit pœnarum finis, nimirum compenſatorius. Pœna homicidii capitalis, an ad Jus poſitivum univerſale referenda? diſquiritur, ac de Jure in vitam civium

p. 29. *directo & indirecto* diſputatur. Ubi & obiter de obſidibus, an & quomodo innocentes puniri poſſint? late deducitur, junctis de ſervitute pœnali obſervationibus. Univerſitatem ob delicta ante tres pluresve generationes perpetrata puniri non poſſe, deciditur. Dehinc, cur in foro humano capitalem

p. 37. pro reo pœnam vas ſubire non poſſit? rationes afferuntur, ſecus ac in foro divino *Chriſti exemplum* comprobet, cui ſanctiſſimo Sponſori *jus fuit in vitam* propriam, Principi quippe ac Domino vitæ Joh. X, 18. Cæterum quando Princeps pœnis exemptus eſſe probatur, idem contra Judæos, & ob *Cromwelli* tempora *meticuloſe loquentem Seldenum*, de Regibus Hebræorum aſſeritur; & quid de Herode, in Synedrium, velut judi-

p. 40. cium vocato, ſentiendum ſit, oſtenditur. Primum enim dubium eſſe, an ullum tale unquam Synedrium magnum, niſi fortaſſe *ab Haſmonæorum temporibus* extiterit? Deinceps, Herodem Galileæ Præfectum fuiſſe, vivente adhuc Patre. Ac demum armatum comparuiſſe, & ſufficienti militum manu inſtructum, ut ſi ſequiorem ferrent ſententiam, ipſe mactatis judicibus evaderet. Quid? quod *Sext. Cæſar*, Syriæ Præſes, ad Hyrcanum ſcripſerit, ut Herodem abſolveret; minis additis, ſi contra feciſſet. His expoſitis, de objecto pœnarum, atque an ad id referendi ſint *actus interni?* ex inſtituto agitur; ac

Lex

Lex forenſis de falſo teſte, Deut. XIX. 17. *uti plures per hunc librum aliæ*, explicatur. Scilicet, eo in caſu non occurrere actum internum, ſed qui jam exterius prorupérit, licet voto non fuerit potitus. Et quum vexata inter Doctores quæſtio ſit: An delinquentes ad pœnam teneantur, eamque DEBEANT? affirmans modeſte, additisque rationibus firmatur. Ubi & oſtenditur, *non dari actus malos, qui neque directe, nec indirecte ad ſocietatem humanam pertineant.* Namque & illum Rempublicam lædere, qui corpore aut rebus ſuis abutitur, qui avarus eſt, qui concupiſcentiis indulget, & ſi quæ alia his ſimilia committit. Cæterum pœnarum objectum per ſe non eſt hæreſis, aut error in fide. Quod argumentum ſolide prudenterque excolitur, expenſa lege Deut. XIII. 10. & diſtinctione *Ludovici Maimburgii* inter hæreticos *natos* & veluti *factos*. Ubi & Auguſtini contra Donatiſtas denique ſeverioris exemplo probatur, quod δεύτεραι φρονίδες non ſemper ſint σοφώτεραι. Fruſtra quæri: an ob negatas ab integra gente notiones generales ab alia pœnæ eidem infligi poſſint? quum dari ejusmodi gentem moraliter impoſſibile, & ab Auctore, poſt Apologeticum pro humano genere a Joh. Ludov. Fabricio editum, peculiari diſſertatione de Religione naturali ſit oſtenſum. His ſubjungitur, pœnis etiam ſubjacere delicta ante *legem pœnalem* commiſſa, ubi tamen aliter legem pœnalem a Grotio de J. B. & P. II. 20. 22. aliter communi apud Doctores ſignificatu accipi monetur. Formam pœnæ in proportione & exæquatione, juſtaque commenſuratione inter malum actionis & paſſionis conſtituit; & irrogationem ejus ad Juſtitiam commutativam refert, additis rationibus, e ſublimiore etiam ſanctioreque diſciplina, de *compenſatione injuriæ adverſus* Deum. Quod egregie ac præ aliis viderit longiore vita digniſſimus *Schomerus*. Ubi ſimul ſpecimen *moderationis* in decidendis quæſtionibus, magno animorum fervore agitatis, exhibetur; dignum quod & alio loco ſequamur. Cæterum ad Formam non pertinere *talionem* ſimplicem, quæ nec poſſibilis ſemper ſit, nec juſta, ſed periculoſa, immo noxia. Poſtea adverſus Petrum *Puteanum* probatur, *præſcriptionem* pœnam non eſſe. Neque *dimiſſa culpa pœna locum dari* probatur, argu-

53.

57.

65. 66.

71.

mentis ex natura rei desumtis. Nec ob delicta aliena pœnam irrogari posse, totumque adeo argumentum de *communicatione pœnarum* proponitur, solutis quæ in speciem opponi possunt.

77. Circa quæstionem: an pœna aut malum irrogari possit: delicto nondum probato? injustitia purgationumque varii generis demonstratur, addito nobili *Agobardi*, Lugdunensium Episcopi effato: *unde probari potest, judicium esse Dei, quod Deus nunquam præcepit?* Ubi & obiter advertitur, esse qui de explorata *Kunigundis* Imperatricis innocentia narrationem, pro fabula declaraverit. Neque doctrina de *merito*, & *culpa*, ac *reatu*, *pœnarumque taxatione* prætermittitur; quæ quantum in vita humana usum præstet, nemo facile ignorat. Inde ad *exasperationem pœnarum*, & moralem peccatorum *resipiscentiam* devenitur, usus-

90. que hujus sententiæ demonstratur. An *veniam* dare liceat? & qui ea a *dispensatione*, a *mitigatione*, a *dilatione pœnæ*, ab *executione* differat, satis docetur. Dehinc ad causas veniæ proceditur, quæ interiores, & extrinsecæ. Memorabile punctum est: *An dispensatio locum habeat circa pœnas lege universali positiva definitas?* ubi de homicidii pœna speciatim disquiritur, subjuncto de *jure gratiæ Principis judicio*; & doctrina de *calculo Minervæ*; ut & *asylis*, ubi argumenta pro immunitate templorum solvuntur, & excerpta e *Castro* Palao ac *Antonino* Diana suppeditantur. Denique variæ pœnarum divisiones recensentur, subjunctoque totius Operis breviario & conspectu, finis eidem imponitur. Fruantur hoc Opusculo, qui difficilem de pœnis locum ex instituto & perspicue expositum cupiunt, atque rerum inprimis omnium summam, brevi ac rotunda definitione in libri frontispicio comprehensam, diligenter expendant.

ANALECTA DE CALAMITATE LITTERATORUM. PETRI ALCTONII Medices Legatus, sive de Exilio libri duo: accesſere JOH. PIERIUS VALERIANUS, & CORNELIUS TOLLIUS de Infelicitate Litteratorum, & JOS. BARBERIUS de Miseria Poëtarum Græcorum; cum Præfatione JOH. BURCHARDI MENCKENII.

Lipsiæ

Lipſiæ, apud Joh. Fridericum Gleditſch, 1707. 12. Alph. 1. pl. 4.

CUm ob propagatum nuper e Polonia in ipſam Saxoniam bellum, (quod exoptatiſſima nunc pace compoſitum eſſe, immortales Deo Opt. Max. gratias decernimus,) Muſæ paſſim in his oris exularent, peropportunum viſum eſt, deſideratum pridem Alcyonii de Exilio dialogum recudere, cui, ut volumen juſtum conficeretur, Valeriani & Tollii de Infelicitate Litteratorum, & Barberii de Miſeria Poetarum Græcorum libelli adjecti ſunt. Præfationem ad Ill. atque Exc. DN. JOH. ROBINSON, Magnæ Britanniæ Reginæ ad Regem Sueciæ hoc tempore Legatum Extraordinarium & Plenipotentiarium, eo potiſſimum direxit Menckenius noſter, ut in Regia Angliæ Societate ab aliquot annis nomen profeſſus, non minus ſe nationi Anglicæ, quam Illuſtriſſimo Domino Legato, cujus, dum Lipſiæ commoratur, expertus eſt favorem ſingularem, obſtrictum publice profiteretur. Nos, cum libri novi non ſint, pauciſſima e præfatione, de Alcyonio imprimis, delibabimus. Fuit is Latinarum litterarum peritiſſimus, adeo, ut fertili illo ævo, quo tot viri eruditiſſimi in unius Ciceronis imitatione omnem fere ætatem agebant, neminem æqualem, nedum ſuperiorem, habuerit. Et in Græcis quoque fuit optime verſatus, quanquam, quæ ex Ariſtotele traduxit, Sepulveda mire caſtigavit, ab aliis nihilominus non nullo in pretio habita. Tenuibus initiis uſus (nam Venetiis primum corrigendis typorum erroribus operam navabat) Joannem ante alios, Cardinalem & Legatum Medicem, nactus eſt Mœcenatem; cui & in ipſo hoc Dialogo primariam perſonam aſſignavit, duos libros, quibus eum diviſit, Medicem Legatum priorem & poſteriorem, exemplo Platonis appellans, qui Alcibiadem priorem & poſteriorem ſcripſit. Itaque Florentiæ publicam profitendi provinciam nactus, ſimul atque Joannem Medicem, Pontificem electum intellexerat, nondum impetrata diſcedendi venia, cum duo forte feſta inciderent, quibus a Lectionibus vacare ſolent Profeſſores, Romam evolat. Etſi vero initio non omnia

prona reperiſſet, quod Clemens VII. Pont. facile e tanto faſtigio veteres amicos deſpiceret, ejusque commodis Academici Romani obſtreperent, inde tamen Eloquentiæ Profeſſionem accepit, quam magna auditorum frequentia Demoſthenis explicatione obivit, minori tamen ob Columnenſes turbas fructu, & ut Tuſcus auctor ait, *per l'amor di Dio.* Cum deinde in expugnatione Urbis, Pontificem in arcem Æliam ſecutus, a Cæſareanis brachium ſauciatus eſſet, vulnus hoc duabus ſplendidiſſimis orationibus de clade Romanorum ultus eſt. Tandem ingrati viri exemplum dedit, quandoquidem deſerto Pontifice in Columnenſium familiam commigravit. De libro ejus de Exilio Paulus Manutius, Antonius Verderius, Victorius item, Colomeſius, Abercrombius, & multi alii Paulum Jovium ſecuti, ita exiſtimarunt, quod ea elegantia conſcriptus ſit, ut longe præſtantiorem, atque adeo ipſum Ciceronem auctorem habuiſſe, neceſſe ſit. Itaque eum ajunt Ciceronis de Gloria librum integrum, cujus hodie non niſi fragmenta exſtant, in manibus habuiſſe & paſſim expilatum, ne pateret plagium, igne cremaſſe. Plura Jovius addit in contumeliam Alcyonii; quod hoc magis mirum videri illis debet, qui ab Alcyonio in his ipſis de Exilio libris, laudandi imprimis Jovii occaſionem, alieno ferme loco ſtudioſe arreptam obſervabunt p. 150. At noſter Richardi Bentleji, aliorumque ſaniorem ſententiam ſecutus, aliter ſentit, cum maxime Jovium eo in Alcyonium male animatum conſtet, quod eum hiſtoriam, cui ſcribendæ laudem ſibi præripi nolebat, meditari pariter accepiſſet. Prodiit vero hoc opus Alcyonii Venetiis primum A. 1522 ex Aldina typographia, quæ editio tanto eſt in pretio, ut nuper, cum Gudiana Bibliotheca ſub haſta venderetur, undecim marcis Hamburgenſibus veniret. Inde & cum Cardani libris de Sapientia & Conſolatione Aureliop. 1624, & ſeorſim Baſileæ 1546 recuſum eſt, curante Jo. Heroldo Hæchſtetten, qui eruditam præfationem præmiſit, utraque tamen editio rariſſime proſtat, & hæc adeo infrequens eſt, ut ipſam doctiſſimi Bælii notitiam fugerit. Ceterum Menckenius longe plura eruditorum infelicium exempla, quam in hoc volumine continentur, produ-

producere ſe potuiſſe teſtatur, & velut ſpeciminis loco ex Anglica gente aliquos producit. Franciſcum nempe Baconem Verulamium paupertate prope in ſenectute oppreſſum, Thomam Fullerum & Richardum Bakerum, Hiſtoricos, & Robertum Greene, Poetam, pauperrimos omnes, Jacobum Uſſerium ex Hibernia exulem, Joannem Lelandum phreneſi, & Simonem Thurwayum, rerum omnium ignorantia, in extrema vitæ parte laborantes, Fiſcherum & Cannerum cœcos natos, Joh. Miltonum, non una in re infelicem, Thomam Morum, pluresque alios extremo ſupplicio affectos, nec non Jacobum Chaloner, Henricum Butts, Vice-Cancellarium Cantabrigienſem, & Thomam Creech αὐτόχειρες. Nec tacemus denique, ſpem fieri, elegantiſſimas Joh. Antonii Campani; cujus hic de Miſeria Poetarum poema pag. 486. inſertum videas, Epiſtolas propediem noſtris pariter typis in lucem prodituras.

LIBRI NOVI ANGLICI.

THe Poſthumous Works of Robert Hooke, containing his Cutlerian Lectures, and other Diſcourſes, read at the Meetings of the Illuſtrious Royal Society; publiſh'd by Richard Waller, R. S. Secr. London by Sam. Smith and Benj. Walford, 1705. fol.

The New World of Words, or an Univerſal Engliſh Dictionary, compiled by Edward Phillips. The Sixth Edition, with the Addition of near 20000 Words, by J. K. London for J. Phillips, 1706. fol.

An Eſſay concerning Humane Underſtanding, written by John Locke, Gent. The fifth Edition, with large Additions. London for Awnsham and John Churchill &c. 1706. fol.

Silva, or a Diſcourſe of Foreſt-Trees, and the Propagation of the Timber: Terra, a Philoſophical Eſſay of Earth, to which is annexed Pomona, or an Appendix concerning Fruit-Trees, in relation to Cyder: alſo Acetaria, or, a Diſcourſe of Sallets, with Calendarium Hortenſe &c. The

fourth Edition, much inlargd by John Evelyn, Fellow of the Royal Society. London for Rob. Scot, 1706. fol.

Optice, ſive de Reflexionibus, Refractionibus, Inflexionibus, & Coloribus Lucis Libri III. Authore Iſaaco Newton. Latine reddidit Sam. Clarke. Accedunt Tractatus ejusdem Autoris duo, de Speciebus & Magnitudine Figurarum curvilinearum. Londini apud Sam. Smith & Benj. Walford, 1706. 4.

Synopſis Palmariorum Matheſeos: Or, a New Introduction to the Mathematics. By W. Jones. London for Jeff. Wale, 1706. 8.

Eliza: an Epick Poëm. By Richard Blackmore. London for Auwsham and J. Churchil, 1705. fol.

Miſcellaneous Tracts Volumen II. & III. By Michael Geddes. London for A. and J. Churchil, 1705. 1706. 8.

Holy David and his Old Engliſh Translators clear'd. London for Knaplock, 1706. 8.

Miſcellanea Curioſa, being a Collection of ſome of the Principal Phænomena in Nature accounted for by the greteſt Philoſophers of this Age. London for Jeffery Wale, 1706. 8.

Pharmacopœia Bateana. Or, Bates's Diſpenſatory &c. with Emendations, and enlarged by Will. Salmon. London for Sam. Smith and B. Walford, 1706. 8.

Praxis Medica, The Practice of Phyſick. Or Sydenham's Proceſſus integri, inlarged by Will. Salmon. London by Sam. Smith and Benj. Walford, 1707. 18.

Novus Græcorum Epigrammatum & Poematum Delectus, cum nova verſione & notis. Opera Thomæ Johnſon. Londini apud Sam. Smith & B. Walford, 1706. 8.

The Hiſtory of Cold Bathing. In two Parts. The firſt written by John Floyer. The ſecond by Edward Baynard. London for S. Smith and Benj. Walford.

Præſa-

Præſagium Medicum, or, the Prognoſtick Signs of Acute Diſeaſes. By James Harvey. London for George Strahan. 1706. 8.

Sea Diſeaſes: Or, a Treatiſe of their Nature, Cauſes, and Cure. By W. Cockburn. London for George Strahan, 1706. 8.

A Collection of Miſcellanies: conſiſting of Poems, Eſſays, Diſcourſes and Letters occaſionally written. By John Norris. London for Marſhip, 1706. 8.

Hiſtorical Collections, relating the Originals, Converſions and Revolutions of the Inhabitants of Great Britain to the Norman Conqueſt. London, for John Wyat, 1706. 8.

An Apologetical Vindication of the Church of England. By George Hickes. London for W. Kettilby, 1706. 8.

An Eſſay on the Revelation of St. John &c. to which are added two Diſſertations, the one upon Mark II. 25, 26. the other upon Matthew XXIV &c. with a Collection of Scripture-Prophecies relating to the times after the Coming of de Meſsiah, by William Whiſton, Profeſſor of the Mathematicks. Cambridge for B. Tooke, 1706. 4

Sim. Ockleji Introductio ad Linguas Orientales, in qua iis diſcendis via munitur, & earum uſus oſtenditur. Cantabrigiæ, impenſis Joh. Ovveni, 1706. 8.

An Epiſtolary Diſcourſe, proving from the Scriptures & the firſt Fathers, that the Soul is a Principle naturally mortal; but immortalized actually by the Pleaſure of God, to Puniſhment, or to Revvard, by its Union vvith the Divine Baptiſmal Spirit; vvherein is proved, that none have the Povver of giving this Divine Immortalizing Spirit, ſince the Apoſtles, but only the Bishops. By Henry Dodvvell. London, for R. Smith 1706. 8.

A Letter to Mr. Dodvvell; vvherein all the Arguments in his Epiſtolary Diſcourſe againſt the Immortality of the Soul are particularly anſvvered, and the Judgment of the Fathers concerning that matter truly repreſented. By Sam. Clarke. London for James Knapton 1706. 8.

Caroli

Caroli Daubuz pro Teſtimonio Flavii Joſephi de Jeſu Chriſto Libri duo. Cum Præfatione Joh. Ern. Grabii. Lond. apud R. Sare, 1706. 8.

Poſthumous Works of Mr. John Lock, London printed for A. and J. Churchil, 1706. 8.

An Eſſay, attempting a more certain and ſatisfactory Diſcovery, both of the true Cauſes of all Diſeaſes, proceeding from vitious Bloods &c. by Barth. Beale M. D. London for Richard Wilkin, 1706. 8.

A Compleate Hiſtory of England: vvith the Lives of all the Kings and Queens thereof, from the earlieſt Account of Time, to the Death of his late Majeſty King William III. The vvhole illuſtrated vvith large and uſeful Notes, taken from divers Manuſcripts, and other good Authors. In three Volumes. London for B. Aylmer, R. Bonvvick, S. Smith and B. Walford, W. Freeman &c. 1706. fol. *Liber proxime proditurus.*

The French Churches Apology for the Church of England; Or, the Objection of Diſſenters againſt the Articles, Homilies, Liturgy, and Canons of the Engliſh Church, conſidered and anſvvered upon the Principles of the Reformed Church of France. By J. Bingham. London printed for R. Knaplock, 1706. 8.

Reflexions upon Ridicule, or vvhat it is, that makes a Man ridiculous; and the means to avoid it. London for Tho. Nevvbourough &c. 1706. 8.

Vitæ quorundam eruditiſſimorum & illuſtrium virorum, (Jacobi Uſſerii Archiepiſcopi Armachani, Joannis Coſini Epiſcopi Dunelmenſis; Henrici Briggii Geom. Profeſſoris, Joannis Bainbridgii Aſtron. Profeſſoris, Joannis Gravii Aſtron. Profeſſoris, Petri Junii, Jacobi Regis Præceptoris, Patricii Junii Bibliothecarii, & Joannis Dee Mathematici Angli) ſcriptore Thoma Smitho S. Th. D. & Eccl. Angl. Presbytero. Londini apud Dav. Mortier, 1707. 4.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Februarii Anni MDCCVII.

EZECHIELIS SPANHEMII, LIBERI BARONIS & Legati Regii, Diſſertationes de Præſtantia & Uſu Numiſmatum antiquorum. Editio nova. Tomus I.

Londini, impenſis Rich. Smith, 1706. fol. Alph. 12.

Immortale opus, priore jam habitu omni eruditorum genti, victa, quæ nationes exercet in rebus ingenium ſpectantibus, æmulatione atque invidia, maxime ſpectatum, novo ecce multoque illuſtriore habitu prodit: ſecum ipſo quaſi certante illuſtriſſimo atque excellentiſſimo ejus Autore, neque ſe, niſi a ſeipſo ſuperari poſſe, vel in his quoque, quæ animi cauſa ſuſcipiat, & quibus a publicis, Regum populorumque ſalutem concernentibus, negotiis vacare ſibi liceat horis, publice demonſtrante. Nempe primariæ dignitatis virorum ægre victus precibus, ſubſecivas, quas Sereniſſimi Heri ſui neceſſitates, in ſplendidiſſime obita ad feliciſſimam Brittannorum Reginam legatione, ipſi relinquebant horas, retractandis iis, quibus olim rem nummariam ex inſtituto illuſtravit, impendere inſtituit. Maxime dum obviam ejus rei facultatem, imo haut leve incitamentum ſuperadderent, quos verſare ipſi ab eo tempore, aut a viris præſtantibus vulgatos noſſe contigerat, plures antiqui & inſignes nummi. Cui inſtituto illud inſuper accedebat, ut, quæ in ſuperiori editione deerant, aut leviter ſolum ibi erant delibata, plurimum tamen ad priſci æris commendationem face-

facerent, velut quæ ad veterem Geographiam aut Chronologiam, ad Religionem præterea ac Theologiam gentilium adtinent, nunc demum non parcente dextra conferret. Quod dum egit, id præter expectationem contigit, ut pro quinque prioribus operis antea editi dissertationibus, novem, illæque iisdem insuper aliquanto ampliores, conficerentur, quæ justi jam voluminis mensuram implerent, quod non expectata alterius editione jam solum tenere nos vellet. Continetque adeo illud ea suis ordinata locis, & servata, quam decebat, argumentorum serie, quæ ad trādenda primaria nummarii studii post renatas litteras incunabula, & incrementa respiciunt: ad veterem præterea haut unius gentis, Græcorum maxime ac Romanorum, litteraturam: adde ad civilem ac moralem disciplinam: ad naturalem animalium aut plantarum historiam: ad antiquam, inprimis Græcorum & Barbarorum Regum, Heraclidarum puta, Seleucidarum, Arsacidarum, aliorumque notitiam ac successionem: ad ipsas quoque perscrutandas nobilissimarum urbium origines, dignitates, jura, privilegia, magistratus: quorum omnium cognitionem exhiberent tot vetera bonis fatis nobis servata numismata.

In prima dissertatione, qua veteris numismatis prima & secunda commendatio a dignitate continetur & voluptate, ut ea taceamus, quibus locupletata olim dicta liberaliter fuere, nova plane est de nummis Hebræorum eorumque antiquitate διάλεξις, quam dum dignitatem nummis ab antiquitate conciliatam persequitur, instituit. Qua de re ubi dissidere suffragiis eruditorum senatum concinne fuisset ostensum, eam fere de eo argumento ἐπίκρισιν Vir illustrissimus subjungit. Viros præstantes, minus etiam in hac Orientis literatura exercitatos, de nummorum, Samaritici Assyriisve characteribus signatorum, antiquitate pronunciasse securius, pro affectu, quo vel in Samariticas, vel Assyrias litteras ferrentur. Haut immerito autem, pro nota recutitorum versutia, suspectam esse debere fidem ad genus nummorum, qui ab ipsis proferantur. Neque tamen e falsorum aspectu probari continuo, nullos omnino exstitisse cusos aut signatos ante vel post captivitatem Babylonicam Hebræorum

rum nummos, ſed ἀσήμους omnes fuiſſe & rudis metalli, quod Conringio, Wagenſeilio, Sperlingio viſum. Nempe de ætate, loco & conditione erutorum id genus ac repertorum, quod ſertur, in Judæa vicinisve locis nummorum, conſtare oportere, antequam de illorum omnium ἀυθεντία vel νοθεία tuto queat pronunciari. Ex iis enim indiciis rite exploratis, & accurata nummorum iſtius generis inſpectione, confidentius ſtatui poſſe, ab iis maxime, qui nullo hic præjudicio ducti, & præterea uſu aliquo in veterum nummorum tractatione, & facultate exercitati, eos diligenter expendant. Se quidem in præclaris cimeliarchiis incidiſſe ſubinde in Judæorum nummos, & cum Samaritici quidem litteris, quos pro ſinceris ac antiquis agnoſcere compelleretur; adeo omnia bonæ fidei argumenta concurrebant. Neque obſtare, quod ultimorum etiam Regum ævo adpenſi dicuntur nummi, quo minus ſignati ei eſſe potuerint. Sic enim apud Romanos quoque, non aſſes tantum librales adpenſos, verum denarios quoque, argenteosque proinde nummos, quam in rem Caſſiodori locus adducitur. Nec probabile, Judæos ſolos ſignati æris uſu caruiſſe, Gentibus omnibus circumfuſis familiariſſimo. Imo diſerte νόμισμα ſuum, ſat diu ante gentis ſub Romanis excidium, Judæos habuiſſe, probare Antiochi Sideris edictum, 1 Maccab. XV, 6: ipſosque nummos Simeonis, quibus liberatio Iſraelis commemoretur, additis etiam annis illius liberationis. Primum tamen initium nummorum Judaicorum, an inde ſit arceſſendum cum Conringio, multis rationibus allatis non ſatis liquere demonſtratur, judiciumque omne ea de re Nicolao Toinardo, qui aliquid inſigne in eo genere minari videatur, permittitur.

Jer. XXXII, 9. 10.

Var. VII, 32.

Non minus nova eſt in eadem diſſertatione de Græcorum antiquiſſimis, qui ſuperſunt, nummis διάτυπωσις. Nempe Conringii hic, ante tempus Peloponneſiacum cuſos non dari Græcorum nummos ſtatuentis, error luculenter vel ex nummo Amyntæ, primi eo nomine, ſexti in ſerie Regum Macedoniæ, Cyri Cambyſisve æqualis, confutatur: quem nummum in Theſauri Brandeburgici Vol. III. p. 4 cl. Begerus edidit; multo

ſcilicet antiquiorem alterius Amyntæ nummo, qui ſit poſtremus eo nomine Macedoniæ Regum, magni Alexandri avus, quem e theſauris Gallorum Regiis memoret Harduinus Specim. Chronol. V. T. & nummum omnium, qui ſunt in Cimeliis, vetuſtiſſimum arbitretur, quam Sauoti quoque ſententiam meminimus eſſe P. IV. c. 17. At utroque tamen haut paulo antiquiorem, ex illuſtriſſimi Comitis Pembrociæ theſauris primus hic exhibet excellentiſſimus Autor, vetuſtiſsimi eum primo ſtatim aſpectu rudisque operis, hinc ſenilis barbati capitis cum Phrygio pileo effigie, illinc monogramma duas litteras AT complexum; repræſentantem. Eum *Atyin* igitur eſſe ſtatuit, non *Manem* quidem primo Lydorum Rege juxta Herodotum prognati, Lydi autem, a quo genti illi nomen, parentis: id enim, quo minus affirmare audeat, magnam efficere ait, quæ eidem ab autoribus tribuitur, vetuſtatem: ſed cujusdam ex Heraclidarum Dynaſtia Lydiæ Regis, cujus dynaſtiæ octodecim Regum excidiſſe nomina, magnis Chronologis ſit obſervatum. Immo, ſi Strabo audiendus ſit, quod mirum, nec alii cuipiam, nec Scaligero, cui tamen ille Strabonis locus allegatus, fuiſſe obſervatum; ſecundæ hujus dynaſtiæ *Atyn* fuiſſe, ex Herculis quippe & Omphales progenie ortum, ad quem pertineant ea omnia, quæ Herodotus ac Dionyſius, tanquam geſta a vetuſtiore Atye, primæ apud Lydos Dynaſtiæ Rege, referant. Firmare autem illam de nummo iſto conjecturam haut parum, quod Herodotus Lydos πρώτους τῶν ἀνθρώπων, ὧν ἡμεῖς ἴδμεν, ΝΟΜΙΣΜΑ χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ ΚΟΨΑΜΕΝΟΥΣ χρήσασθαι dicat; cujus loci diligenter contra clariſſ. Sperlingium vindiciæ inſtituuntur. De aliis antiquiſsimis Græcorum nummis, quorum nonnullos DCCC annis Chriſti natalem antecedere cl. Bernardus putabat, nihil addimus, cum ipſe Vir illuſtriſſimus hic obiter tantum eorum mentionem faciat, uberiusque de iis dicendi, ubi ad ſecundam diſſertationem perventum fuerit, occaſio ſeſe ſit oblatura.

TAB. I. Fig. I. p. 18. p. 109. Can. Iſag. p. 327. L. I. c. 94.

De antiquiſsimo ære Romano loquens, aſſes librales ſupereſſe, contra doctiſſ. Vaillantium, qui id in præf. ad familias Romanas negaverat, non tantum in Muſeo S. Genovefæ vulgatos

TAB. I. ad A. 1707. M. Febr. pag. 52. seqq.

Fig. II.

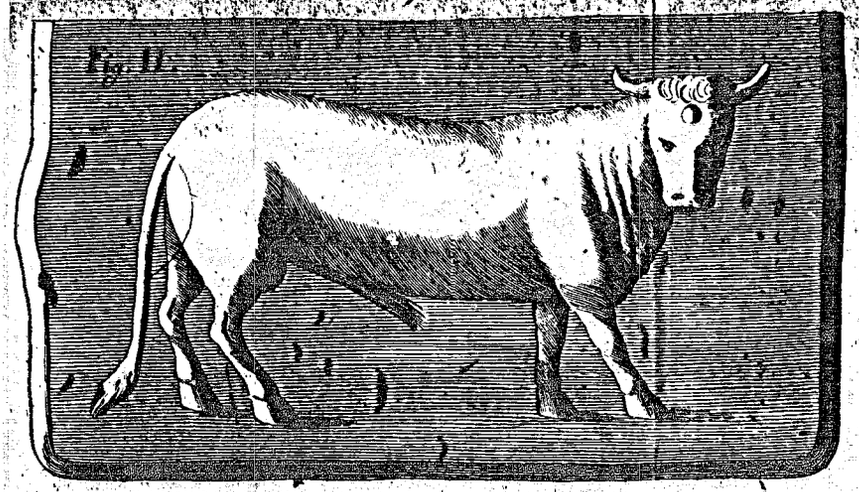

Fig. I

Fig. XIV.

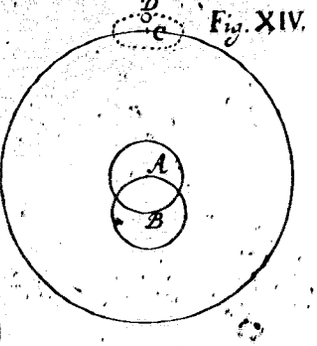

Fig. IX.

Fig. XIII.

Fig. III.

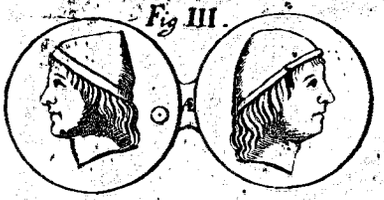

Fig. IV.

Fig. V.

Fig. X.

Fig. XII.

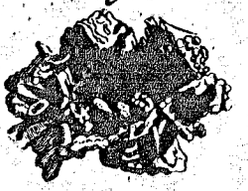

Fig. VII.

Fig. VIII.

Fig. XI.

Fig. VI.

tos asses librales & semisses allegando, demonstrat; (quales etiam in Cimeliarchio Sereniss. Regis Daniæ esse audimus, & Bibliotheca amplissimi Senatus Lipsiensis asservat) verum ipsi etiam sibi in Cimeliarchio Pembrociano quamplures ejus generis oblatos testatur, ex quibus aliquam multos ære incidi curavit. Inter eos plane singularis nec visus hactenus est quinquessis, (nam quadrussis in Museo S. Genovefæ publicatus extat) seu quinque assium libralium nummus, magnæ, ut ex conspectu ejus & attrectatione pateat, antiquitatis. Ab utraque parte signatum præfert bovem, ex more antiquissimæ pecuniæ. Stipem quoque uncialem præterire nefas gravis æris, cum pileato utrinque imberbi capite, quod suspicionem magno Autori facit, ad Vindicium id genus νομίσματα pertinere, quem ob detectam liberorum Bruti cum Tarquiniis conjurationem, libertate aliisque honoribus auctum fuisse constat. TAB. I. Fig. II. Fig. III.

Multo magis quam prior locupletata altera prodit dissertatio, in cujus priore parte commendatio nummorum ab utilitate in re Grammatica instituitur. Primum hic locum tuetur satis prolixa, de litteris Samariticis, & an iis prius quam Assyriacis in sacris voluminibus usi fuerint Judæi, διάσκεψις. Cujus momentum omne cum ipsi postremo Samaritice scripturæ fautores in veteribus nummis positum esse dicant: siquidem non satis liquido de Thalmudistarum constet suffragio: Hieronymi, Ebraicarum quippe rerum non adeo periti, nulla sit autoritas: Eusebiani vero testimonii lubrica sit fides, ut quod in melioribus codicibus MSS. sive Græcis sive Latinis Chronici ejus sit omissum, ab ipso Scaligero in sua editione deletum; ex nummis demum quid confici possit, Vir magnus inquirit. Id igitur primo censet esse expendendum, si argumentum ex nummis Samariticis valere hic aliquid debeat; an constet de nummorum ejuscemodi ante Babylonicam captivitatem cusorum fide. Hoc porro certum esse, Phœniciam scripturam, quam eandem pene cum Samaritica censeant Scaliger, Bochartus, alii, subinde haut parum tamen ab ea discedere. Easdemque illas litteras omnium primævas a Cl. Bernardo statui quidem, non tamen extra omne dubium id collo-

cari, Scaligeri porro ſingularem plane ſententiam eſſe, ſtatuentis, nulla ab Eſra mutatione facta Samaritícas litteras a Moſe usque ad excidium templi & gentis receptas fuiſſe, eas autem, quibus hodie utantur Judæi, plane novitias eſſe, depravatas ex Syriacis ut ex Samaritícis iſtæ. Neque ſtare vel conciliari poſſe Conringii ſententiam: dum hinc eandem immutatarum ab Esdra literarum adſertionem, & quidem Euſebii ac Hieronymi autoritate tueatur; illinc tamen ex quotidiano & civili Judæorum poſt Esdram uſu, eandem Samaritícarum litterarum ſcripturam a Judæis retentam ſtatuat, litteras vero Aſſyriacas *nonniſi demum poſt tempora* Haſſamonæorum, h. e. CCCC fere poſt Esdram annis, imo forte poſt excidium gentis Romanum in promiſcuo uſu conſtitutas fuiſſe dicat: cum diſerte Euſebius & Hieronymus tradant, communibus ſuam gentem cum Samaritis litteris uti noluiſſe Esdram, ne iis miſceretur. Ceteras Conringii contradictiones illuſtri Autori obſervatas præterimus. Hoc poſtremo obſervandum: cum ante & poſt captivitatem Babylonicam proferantur cuſi cum Samaritícis litteris Hebræorum nummi, iique pro genuinis ex æquo a Viris eruditis, qui Samaritícarum litterarum apud Hebræos antiquitatem propugnant, habiti; hinc utique ex illuſtris Autoris ſententia opinionem de immutata omni illa ab Esdra, juxta Hieronymum, ejuſque ſententiæ adſertores Talmudicos aut Chriſtianos, ſcriptura, ac vetuſtiori Samaritica Samaritanis poſt captivitatem relicta, plane corruere, aut vero labare eorundem nummorum fidem, ita, ut nihil certi inde in dijudicanda hac lite poſſit definiri. Id interea fatetur, e Judaicis illis, qui hactenus cum Samaritícis litteris proſtant, minus dubiæ fidei ac vetuſtatis viſos, qui poſt captivitatem demum ſignati occurrebant. Quo in genere æreos tres ex Cimeliarchio Pembrociano exhibet atque explicat, qui ejusdem tamen ſunt ſignaturæ, ſeque mutuo ſupplent & explicant. Continent nempe memoriam juxta magnum, quem allegat, antiſtitem Loydium, libertatis Simeonis Sacerdotis ſummi ætate reſtitutæ, quod notat inſcriptio חרות שתים שנת quemadmodum alii quidam nummi Samaritici, in quibus mentio גאלת *Redemtionis*, ad templi Encænia, a Juda Maccabæo facta,

facta, pertineant. Sed ea de re plura non addam, quod hanc ſententiam jam publicam fecerit cl. Gagnerius in epiſtola, qua Relandianam nummorum quorundam Samariticorum explicationem confutavit. Ex hujusmodi vero nummis firmari ſententiam Buxtorfii & Lightfooti cenſet, eorumque, quos illi allegant, Talmudicorum, qua legem Aſſyriacis litteris a Deo datam ajunt, Judæos vero cis Jordanem ſcriptura deinde uſos, & quidem in rebus profanis, qua Cuthæi ſeu Samaritani ſolent: quam in rem duo ante a Viris doctis non obſervata loca producit, alterum Maiemonidæ in Miſchn. Maſſecoth Jadim IV, 5. alterum Obadiæ de Bartenora in Miſchn. Tract. de Lotione manuum c. V. §. 6. p. 490 Tom. VI. Ed. Amſtel. Quibus omnibus ſuffragantem Theologi clariſſimi Petri Allixii adducit ad ſe datam epiſtolam, ex qua, paulo quippe prolixiore, id ſaltem liceat annotare, quod Hieronymum, qui ſolus relinquitur traditionis de litteris ab Esra immutatis autor, accepiſſe hoc ſomnium exiſtimet ab ejus furfuris Judæo, quales fuere, ex quorum officina prodiit Liber IV. Eſræ, qui concinnatus ſit a Judæo facto Montaniſta. Eo enim c. 14. ſtatui, totam Bibliothecam ſacram in excidio urbis periiſſe, atque adeo ab Esdra Deo dictante fuiſſe reparatam. Hoc nempe ſemel poſito, nihil proclivius fuiſſe, quam credere, characteres etiam antiquos ab Esdra fuiſſe mutatos, in gratiam plebis, quæ ſacram linguam in captivitate dedidicerat.

De Phœnicum porro litteratura haut paulo magis quam antea luculenter Vir illuſtriſſimus diſſerit, vetereque mutata ſententia jam propiores eas litteris Samariticis quam Aſſyriacis agnoſcit, variisque Virorum doctorum circa eas caſtigatis erroribus, in uſum eorum, qui Samariticis Phœniciisque monimentis aliquid operæ dare voluptati ſibi ducunt, diagramma ſubjungit, quo juxta cum Alphabeto Hebraico, primo Phœnicium quale a Scaligero, inde quale a Bocharto exhibitum fuit, repræſentatur; Samaritanum porro Numiſmaticum, quale ex Judaicis & Africanis nummis Ed. Bernhardus collegit, & poſtremo Babylonicum & Judaicum ab eodem deſcriptum.

Diſcurſui de Græcorum litteratura Eduardi Bernardi rurſus præmittit diagramma, quo quadruplex Alphabetum Græcum,

cum, Cadmi ſcilicet, Simonidis ſive Atticum, Alexandri M, atque Conſtantini M. prout ea quidem ex nummis, aliisque antiquis monimentis concinnaverat Bernardus, cum litteris Samaritanis ſive Phœniciis comparantur, atque ex iisdem derivantur. In eo autem notam incurrere cenſoriam Viro illuſtriſſimo Bernardus videtur, quod Alphabetum Cadmi XXII abſolvat litteris, cum non modo XVI tantum litteras Cadmum Græcis tradidiſſe, veteres ſcribant plerique omnes: ſed & Ϝαῦ, Σαμπῖ & Κόππα non adeo pro litteris habitas eſſe, (quamvis tamen de ϙ Koppa paulo poſt notet, in antiquiſſimis nummis illud inveniri non ἐπισήμως, ſed litteræ K vices obiens, adeoque non abs re forte in Cadmeis cenſeri) ζῆτα autem, ἦτα, θῆτα, ξῖ longe recentiores autores habere conſtet, atque adeo alphabetum XXII litterarum multis demum poſt Cadmum ſeculis fuerit completum. Imo & Ionicum jure dici poſſe Cadmi Alphabetum, dubium reddi, ſi iis ſit locus, quæ Salmaſio de alphabeto Ionico diſputata fuere. Bœotis enim, non Ionibus ab eo id eſſe traditum: inde a Pelasgis primo uſurpatum, unde Pelasgicum dictum, autore Diodoro: porro a Palamede & Epicharmo, Dorici generis hominibus auctum, ut ne tum quidem Ionicum dici queat. Imo, ne novis quidem ſuppletum augmentis a Simonide Ceio, Dorio homine, potuiſſe Ionicum appellari, quod perperam tamen viſum Salmaſio ad Inſcript. Herod. p. 32. & in Addend. p. 132. Nec tamen etiam errorem eum feliciter emendaſſe in poſterioribus addendis p. 228, ubi Ionicum Alphabetum dictum eſſe a Calliſtrato Samio, qui repertas variis temporibus litteras in unum coegerit in Samo, e Tzetze doceat, cum meliorem ejus rei autorem Andronem dare potuiſſet ex Suida, Ephorusque etiam, cujus primus Vir ill. jam locum producit, apud ineditum Homeri interpretem, qui in Iſ. Voſſii libris fuit, Peloponneſiaci belli temporibus, hanc Grammaticam adtuliſſe Calliſtratum, & Athenienſibus tradidiſſe teſtetur. Sed ſalvam tamen rem eſſe, neque obſtare debere male a Salmaſio diſputata Bernardo, quo minus Ionicum dicat Cadmeum alphabetum, in ſequentibus
L. V, c. 58. oſtenditur. Nempe diſerte Herodotum, qui ante bellum Pelopon-

loponneſiacum ſcripſit, dicere, illatis in Græciam a Phœnicibus, qui cum Cadmo advenerant, litteris, a vicinis Jonibus eas in uſum receptas & immutatas fuiſſe, ſparſaque ea de re ab ipſis fama obtinuiſſe, ut Phœniciæ eædem litteræ vocarentur: quibus mox addit, ſe vidiſſe in antiquis Thebanorum inſcriptionibus litterarum elementa, τὰ πολλὰ ὅμοια ἐόντα τοῖς Ἰωνικοῖσι. Unde & a Phœniciis primum litteras in Græciam illatas, & ab Ionibus, a quibus acceptæ, immutatæ, divulgatæ fuere, Herodoti ævo appellatas, & Ionicas has cum Phœniciis, quibus ſignati erant Thebanorum tripodes, easdem fuiſſe affirmatur. Imo nec a Calliſtrato Samio XXIV litteras primum fuiſſe conſtitutas oſtenditur, ſed a Palamede & Simonide Ceio vel coævo ei Epicharmo, ut ex Plinio, Mario Victorino, aliisque conſtet, atque adeo hoc ſolum relinqui, ut deinde a Calliſtrato Samio conſtituta plenius, & ubique ab Ionibus, quin & Athenienſibus recepta dicatur Ionici illius XXIV litterarum Alphabeti forma. Quod autem porro Bernardus e nummis Siculis, Æginenſibus, Bœotis, Atticis, aliisque collectum ſibi Cadmeum ſive Ionicum dicit Alphabetum, & quidem 1500 annos ante Chriſtum natum conflatis, id ſuſpectum viro ſummo. Ægienſes ſane inprimis nummos hactenus nemini conſpectos eſſe Elagabalo antiquiores. Præterea Achaicos, Atticos, & Bœotos nummos, in quibus ad caput Diagrammatis ſui Bernardus Α Argos, FΕΙ Epidaurum, ΘΕ Thebas, ΑΘΕ Athenas notare ait, DCCC annis Chriſti natalem haut antecedere, neque vel iſtam ætatem iſta ſigna arguere. Præterea Θ non ex Cadmeis, ſed autore Ariſtotele, ex Epicharmo inventis eſſe, non integris D ante Chriſtum annis: Athenienſes vero, diu poſt conſtitutam formam Alphabeti XXIV litterarum, Cadmeam tamen retinuiſſe, & ΑΤΗΕ, ſcripſiſſe pro ΑΘΕ. Denique æreos nummos ſub Archonte demum Callia Athenis cudi cœpiſſe, teſtibus Grammaticis ad Ariſtophanem, qui proinde quinque ante Chriſtum ſeculis multo ſint juniores. Eadem vero ratione, a littera Θ petita, Thebanorum quoque nummos, non attingere ætatem a Bernardo indicatam, evinci. Quin & colligi ex iſtis minus convenientem, a veteribus traditis eſſe ejusdem ſenten-

tiam, qua Simonidis alphabetum cum Attico idem faciat, cum & Dorius Simonides fuerit, cui non major cum Atticis, quam cum Ionibus cognatio, & diu post Simonidem Cadmeis litteris usos Athenienses constet. Minime omnium Atticos, imo nec cetera monimenta, ex quibus confici debuisset a Bernardo hoc Simonidis alphabetum, tria episema Ϝαῦ, Σαμπῖ, & Κόππα, quæ tanquam litteræ in hoc alphabeto censeantur, pro talibus usurpasse, nisi quod Koppa in antiquissimis quibusdam nummis vices τῦ Κ sustineat. Hæc de istis Bernardi diagrammatibus litterarum Græcarum, nam de Alexandri M. quidem alphabeto, prout ab eo exhibetur, liquida omnia Vir illustrissimus esse existimat.

Mutatarum autem litterarum Græcarum eam fere rationem edocet, ut scilicet primo Græcis traditas esse ipsissimas Phœnicum litteras ex Herod. V, 58 adstruat, inde ex eodem eorum cum sono modulum ab ipsis Phœnicibus mutatum, observet. Porro ab Ionibus magis immutatas agnoscat: quibus tamen mutationibus non longe a prima Phœniciarum litterarum forma recessum esse, vel ex eo constare ait, quod Thebis incisas vere Cadmeas litteras, Ionicis non dissimiles, Herodotus agnoscat. At nec Ionicarum eandem faciem semper mansisse, ut ex nummis constet & lapidibus. Sic enim literam H in Siculorum antiquis, Himeræorum puta & Selinuntiorum, Bœotorum item & urbis *Ismenes* nummis, non η, sed adspirationem notare. Exempla τῦ ϟ Koppa pro littera K, non ἐπισήμῳ, positi in nummis Crotoniatarum, Syracusanorum, & Corinthiorum esse, ut quæ de variis litterarum Ο & Ω itemque Π Ζ Σ & aliarum figuris in antiquo ære observavit, nunc taceamus.

De Gothicis & Latinis litteris, in priore opere dictis, non adeo multa accessere, ipsa tamen alphabeta Latina varii generis cum Gothicis una & Runicis exhibentur. Paulo liberalius aucta invenimus, de varia litterarum permutatione & orthographia disputata. Sed illis diutius haut immorabimur, cum non omnes æque Lectores talibus capiantur. Ad tertiam igitur progredimur dissertationem, totam fere novam, cum eam partem vix paucis in priore opere tactam observemus, qua, quid

ad ci-

ad civilem morumque doctrinam conferat æris antiqui ſtudium, oſtenditur. Hic primum, quid ad utrumque nummi Græci conferant, docetur: Senatusque & Populi in urbibus ex iisdem obſervato regimine, rariſſimus nummus, iſque ineditus huc usque pro- TAB. I. ducitur, in quo ſignatus habetur ab altera parte ΙΕΡΟΣ ΔΗΜΟΣ, Fig. IV. in altera vas ingens, ſolitum ludorum præmium, & voces p. 134. ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ ΠΥΘΙΑ. Inde de variis Provinciarum Romanarum Rectoribus in nummis Græcis, de cultu Romæ ac Senatus in nummis Græcarum urbium, de juribus & privilegiis urbium in Græcis nummis conſignatis, de fœderibus, ſocietatibus, & concordia in iisdem, virtutum item, vel abundantiæ & felicitatis ſymbolis, agitur. Similique inde modo, quæ ad civilem & moralem doctrinam pertinent, in nummis Romanorum ſpectantur. Ubi de virtutibus in nummis Auguſtorum Auguſtarumque, Principumque beneficiis & parta ab illis felicitate publica copioſe diſſeritur.

Succedit quarta diſſertatio, de Utilitate Nummorum ad hiſtoriam animalium: In qua inter alia multa Vir illuſtriſſimus, quo eſt candore, non valde opportune in priore editione a ſe allegatos duos veteris Epigrammatis verſus de Delphinis fatetur, quos ineditos crediderat. Scriptam vero ob eos ſibi a cl. Gronovio plagii dicam, pariter ac ob fragmenta Callimachi, quæ idem Vir doctus *graſſatione nefanda*, & *per teterrima furta* ad novam illius Poetæ editionem a Spanhemio atque Bentlejo contrectata, conqueſtus fuerat, de quibus jam ad Helladium monuerit Meurſius, & quæ proinde ab ea *fœditate*, qua inde nempe illi inquinentur, ſint *liberanda*, ſtrenue amolitur. Quemadmodum & in præfatione, ob conſimilia humanitatis ſpecimina alia, modeſte & graviter Virum illum clariſſimum compellat, & cenſuræ in Republica litteraria perpetuæ, modo ne Domitiani ingenio adminiſtrandæ, iniquitatem ei exprobrat. Nova autem plane ſunt, ut ceterorum ſupplementa innumera taceamus, quæ de *phoca* & *phocæna* in hac diſſertatione ex nummis diſſeruit, ubi contra Harduinum oſtendit, non phocam quidem, bene phocænam tamen eſſe, quæ in nummis Phocæen- Fig. V. ſium exhibetur, ipſas origines appellationis *Phoceæ*, ut Heracli- p. 235.

dis de Politiis teſtimonio oſtenditur indicantem, neque adeo primo Sponio in mentem ejus rei veniſſe, quod Harduinus putaverat, demonſtrat.

Idem de animalibus argumentum continuatur per totam Diſſertationem quintam. In qua primum locum ſtatim obtinet capricornus, quo inſignitum præterire non poſſumus ſingularem nummum, urbis plane ignotæ, ΑΓΟΥCΤΑΝΩΝ, quam inſcriptionem ad Siciliæ *Agoſtam*, quod nulla ejus apud antiquos mentio ſit, illuſtriſſimus Autor referre veretur, ut quærendum ſuperſit, cujus ille nummus urbis gentisve eſſe debeat. Harpyiæ ex nummis Brandenburgicis in hac diſſertatione nunc demum producuntur. Inde vero ſexta de Utilitate Nummorum ad hiſtoriam plantarum agitur. Hic de Silphio dum diſſeritur, ſingularis Gazæ Regis Galliarum exhibetur nummus, altera parte Jovis Ammonis caput cum IV litteris BAPK, *Barcen* urbem, quæ erat una ex Cyrenaicæ Pentapoleos, deſignantibus, altera Silphium repræſentans: alium item ex Pembrociano cimeliarchio cum eodem Jovis capite, aquila fulmini inſiſtente, monogrammate & caulis Silphii parte. Inter nummos cum malis Heſperidum refert, qualem alibi nuſpiam ſe obſervaſſe meminit, inter cimelia Viri præclari Chriſtophori Vreen obvium, altera parte caput leonis, altera arborem Aurantiæ ſimilem exhibentem, nulla addita inſcriptione. Quem tamen ex illis ſignis colligit, in Africana aliqua Mauritaniæ, velut Lixi aut Cyrenaicæ urbe eſſe ſignatum. Et ut alia infinita taceam, Balſami Judaici figuram, ignotam fere, ex duobus nummis, Samaritico altero, altero Romano, accuratius nunc delineatis, exhibet. Sed ecce ad dimidium vix nobis perducta ampliſſimi operis hiſtoria, jamque tamen chartæ implevimus affatim. Quamobrem conſultius ducimus, ut, abrupto hic recenſionis filo, ad proximum menſem, quod reſtat, differamus, quo longe nobiliſſimam operis partem, hiſtoriam quæ concernit, veterisque æris in ea utilitatem percurremus.

TAB. I. Fig. VI. p. 240.

Fig. VII. p. 296.

Fig. VIII. p. 297.

Fig. IX. p. 335.

Fig. X, XI. p. 360.

ANT. PAGI CRITICA HISTORICO-CHRONOLOGICA in Annales Baronii. Tomus IV. Studio FRANC. PAGI.

Colo-

Coloniæ Allobrogum, ſumptibus Societatis, 1705. fol.
Conſtat Alphab. 9.

TUrpem rerum divinarum humanarumque ignorantiam peſſimos parere mores, & in omnem præcipitare ſcelerum libidinem, vel ſolus ſatis confirmat, quem hiſtoria Tomi hujus IV complectitur, Eccleſiæ ſtatus. Obſervavimus in Actis noſtris anno ſuperiori pag. 433 ex recenſione Tomi III, fugatas ex foro & Eccleſia litteras, inſecutam eſſe barbariem & ſuperſtitionem profundiſſimam. Miſera iſthæc hominum ætas protulit progeniem avis ſane adhuc pejorem, flagitiis addictam nefandis, a quibus etiam gentiles verecundia abſterruit. Quamvis autem ſcelerum, tunc temporis graſſantium, ignominia viri, adeo in Republica ſacra pariter ac civili principes, dignitatem ſuam conſpurcarint turpiſſime, eo tamen non obſtante, odioſum hoc hiſtoriæ emendatæ intervallum clariſſ. Auctor tali continuavit candore, ut nec ſummorum Eccleſiæ Romanæ Epiſcoporum vitia ſilentio præteriret. Vel ideo non indignus erit Tomus præſens ultimus, ex quo, more nobis conſueto, excerpamus pauca quædam memoria digniora, quæ ſcriptoris induſtriam confirment ulterius, atque demonſtrent. Telam autem narrationis ſuæ, a primo orſus Germanorum Imperatore Ottone Magno, ad Papam Innocentium III pertexuit, An. C. 1198 ad dignitatem Pontificis progreſſum, quo ipſo Auctor labori coronidem impoſuit. Nomen auguſti hujus Principis inviſum fuiſſe curiæ Romanæ, palam omnino rerum hoc tempore geſtarum peritis, neque Noſter circa An. C. 962 & ſequentes reticuit, unde in odium iſtud inciderit: videlicet, quod decreto de ordinando coram Cæſaris Legato Papa, exauctoratione Johannis XII, atque aliis conſtitutionibus Pontifices in ordinem redegit. Attamen repetiit ſimul, & in laudem ejus probavit ex ſcriptoribus coætaneis Reginone, Luitprando, & aliis, curam ab ipſo ſacris inſtaurandis adhibitam, præſertim quod confirmaverit donationes Pipini & Caroli M, non autem Ludovici Pii, cujus diploma ſuppoſititium eſſe largitur, item quod A. C. 967, Romanos, qui Johannem XIII expulerant, juſto affecit ſupplicio, & Magdeburgenſem Archi-Epiſcopatum in Regno Saxonum

juxta Albim, ut epiſtolæ Pontificis verbis utar, inſtituit. A. C. 964 Benedictum V, eo quod, invito Imperatore Ottone, electus erat, capta urbe remotum eſſe a dignitate ſua & cuſtodiæ Adaldegi Archi-Epiſcopi Hamburgenſis traditum, deductumque ab eo Hamburgum ibidem obiiſſe, cujus cenotaphium in templo cathedrali adhuc ſit conſpicuum, ſed valde immutatum & corruptum. Ad A. C. 965 erudite diſſerit de Eccleſia Poloniæ, eamque ab Andrea Apoſtolo fidei quidem lucem accepiſſe concedit, quæ vero temporum injuria adeo poſtea iterum obtenebrata ſit, ut ad præſentem usque annum, quo Miecislaus, Poloniarum Regum primus, Chriſti ſacris initiatus eſt, nullus publico nomine religionem Chriſtianam palam profiteri auderet. A. C. 967 Heroldum, Archi-Epiſcopum Salisburgenſem, utroque antea orbatum oculo, eo quod ſeditionem excitaverat in Imperatorem, & Eccleſias deprædatus, multum Chriſtianorum effuderat ſanguinem, in Concilio Ravennatenſi remotum eſſe ab officio. A. C. 969 alligavit nefandam Imperatoris Phocæ necem, a ſucceſſore ejus Johanne patratam, qui ipſe poſtea anno 975 veneno interiit. Circa A. C. 970 diſſerit de pœnitentia Edgari, Angliæ Regis ſeptennali, a Dunſtano ipſi injuncta, ob violatam Edithæ monaſterio dicatæ virginitatem, quam non ſerius contigiſſe, contra Baronium defendit, quam anno 964. Eodem anno 970 Benedictum VI Papam, laqueo ſuffocatum, in ſede Pontificis Bonifacium VII excepiſſe ex Sigeberti Chronico efficit. Circa A. C. 975 cometam refert comparuiſſe, terrorem omnibus incutientem, ex cujus conſpectu fauſta complurima augurati ſint Imperatori Symeones, Logotheta atque Magiſter, nec non Stephanus Nicomedienſis Præſul, viri ea ætate doctrina clari, ſed plane contrarium eveniſſe. Ibidem agit de vera Symeonis Metaphraſtis ætate, quem ad hunc usque annum ſuperaſſe ſtatuit, ſicuti & Suidam eodem floruiſſe tempore, ex evolutione vocis Ἀδαμαὶ, quæ in Lexico ejus obvia eſt, colligit. A. C. 979 Piligrinum, Archi-Epiſcopum Laureacenſem, Hungarorum converſioni dediſſe operam, ex litteris ejus a Lambecio lib. 2. Biblioth. Cæſareæ p. 641 o recl-

recitatis obſervat. A. C. 980 tribuit perſecutionem Chriſtianorum in Dania, quam Sueno excitavit, ejurata in Chriſtum fide, paulo ante cum patre ſuo Haraldo ſuſcepta. Ad A. C. 987 eruit ex collatione Elmacini Hiſtoriæ Sarac. cum Cedreno & Sigismundo Herberſteino, circa hanc ætatem Ruſſos ſeu Moſcovitas ſub Imperatore Baſilio Chriſtianam à Græcis accepiſſe fidem, qui vero nondum tunc temporis ſchismatis atque hæreſeos rei fuerunt, id quod contra Poſſevinum pluribus propugnat. A. C. 993 Udalricum, Epiſcopum Auguſtenſem, relatum ait in album ſanctorum a Johanne XV, eumque primum fuiſſe, qui hoc honore mactatus ſit, adverſus Baronium ex Mabillonio aliisque demonſtrat. Circa A. C. 996 ex Codice Diplomatico Excellentiſſ. Leibnitii, & monumentis quibusdam aliis efficere ſtudet, inſtitutionem ſeptem Imperii Electorum Gregorio V Papæ male eſſe adſcriptam, medio enim circiter ſeculo XIII, & non antea, Collegium iſtud illuſtre in electione Regis Germaniæ prævaluiſſe, idque ita quidem, ut numerus Electorum exiguus potentiorum uſurpationi adſcribendus videatur, cum antea omnes Proceres jus in electione Germanorum Regis poſſederint atque uſurparint, neque illi renunciaſſe eos ex antiquis ſcriptoribus pateat. Ad A. C. 999 Goldaſtum refellit, quod Silveſtrum II ab Ottone III Papam creatum, ex ſubdititia quadam Imperii conſtitutione probare auſus ſit. A. C. 1002 vitam cum morte commutaſſe vult Ottonem III, *mirabilia mundi* vulgo appellatum, ob res præclare geſtas, præcipue ob eruditionem, quibus omnes in admirationem rapuit. Circa A. C. 1004 floruiſſe Fulbertum Carnotenſem ac Leutherium Senonenſem, quorum prior prodromus vulgo habeatur Berengarii, non quod veritatem corporis Chriſti negaverit penitus, ſed quia tantum dignos illud accipere ſtatuit, quapropter etiam a Roberto Rege acriter ſit increpitus. A. C. 1007 Angliam a Danis ſæpius hactenus afflictam, tandem tributum ſolvere illis cœpiſſe. A. C. 1009 Johanni XVIII ſucceſſiſſe Sergium IV, ante occupatam Pontificis ſedem *os porci* vocatum, quod nomen ab Hiſtoricis perperam Sergio III tribuatur, contra

tra fidem præſtantiſſimorum Pontificum catalogorum. A. C. 1013 Unwanum refert ſucceſſiſſe Libentio in Archi-Epiſcopatu Bremenſi & Hamburgenſi, tunc temporis unitis, unde etiam Archi-Epiſcopi illi, modo Hamburgenſes, modo Bremenſes ab Hiſtoricis appellentur, ſecus ac Baronius ſenſerit. Hujus autem Unwani præclara eſſe in Eccleſiam & civitatem Hamburgenſem merita. Reconciliatis enim cum Duce Saxoniæ Bernhardo Vandalis, Hamburgum, anno præcedenti ab illis vaſtatam, inſtauraſſe, Eccleſiam Cathedralem & ædificia alia ex ruderibus reſuſcitaſſe, cives paſſim diſperſos undique revocaſſe, novosque inſuper incolas recepiſſe, opem ei ferente ipſo Duce Bernhardo. Ad A. C. 1016 refert primum Normannorum in Apuliam adventum, caſtigato Baronii parachroniſmo, bellaque illorum, contra Græcos fortiter geſta, ſequentibus annis egregie paſſim colluſtrat. Circa A. C. 1020 morem invaluiſſe docet deferendi ſanctorum reliquias in Concilia, ad augendam populi viſitantis devotionem. A. C. 1024 Benedicto VIII ſucceſſiſſe Johannem XIX, qui ex laico promotus eſt in Pontificem, inaudito hactenus exemplo. Ad A. C. 1033 depingit ex Victoris III Papæ epiſtola deplorandum Eccleſiæ ſtatum, graſſante præſertim in Italia ſimonia, ipſo Pontifice Benedicto IX ſacerdotium numerata pecunia ingreſſo, qui etiam poſtea dignitatem ſuam turpiſſima vita inquinavit. Ad A. C. 1034 agit de gente Leuticorum, quæ ſæpius in Chriſtianos peſſime ſæviit, eamque ſitam fuiſſe oſtendit in Germania ad mare Balticum, in Ducatu Megapolitano. Cum A. C. 1039 connectit diſquiſitionem de Canonicorum Regularium inſtituto & ortu, & Gabrielem Pennotum refellit, qui eos ab Apoſtolorum usque ætate derivat, cum nulla hujus inſtituti in Scriptoribus Eccleſiaſticis ante hanc ætatem occurrant veſtigia, quin Abælardus, qui ſeculo demum ſequenti floruit, ſuo tempore novum fuiſſe teſtetur. A. C. 1044 inſeruit hiſtoriam ſchismatis inter Benedictum IX, Silveſtrum III & Gregorium VI, qui eodem tempore in ſedem Pontificis involarunt, eorumque ſimoniam, & alia ſcelera, neque occultat, neque excuſat, ex numero autem verorum Pontificum propterea excludi debere inficiatur. Circa A. C. 1052 animad-

animadvertit, centum & amplius ante præſentem annis cœlibatum neque in pluribus Franciæ & Italiæ partibus, neque in Anglia ac Germania a ſacerdotibus paſſim fuiſſe obſervatum. A. C. 1054 Eccleſiam Græcam diviſam eſſe a Latina ait culpa Michaelis Cerulatii Patriarchæ, promovente ſchiſma Michaele Pſello, occaſione azymorum Romanæ Eccleſiæ in ſacra cœna uſitatorum, in quo ritu præcipuam controverſiæ cauſam fuiſſe ſtatuit. A. C. 1058 alligavit ortum Patarinorum ab urbe Pataria dictorum, eo quod in illam ſeceſſerant. Fuiſſe autem Patarios ſacerdotes docet, non concubinarios, ut Sigonius refert, ſed cœlibatum defendentes, qui etiam Arialdiſtæ appellati ſunt, ab Arialdo Mediolanenſi Epiſcopo, præcipuo conjugii Clericorum oppugnatore. Quod tamen nomen poſtea etiam aliis hæreticis in Italia præcipue Manichæis a vulgo tributum ſit in deteſtationem omnis veræ fidei corruptionis. A. C. 1059 Nicolaum II, qui ſuperiori anno in locum Stephani IX electus erat, conſtitutione peculiari electionem Pontificis Cardinalibus adſcripſiſſe, addita in favorem Henrici IV cautela, ne Pontifex antea conſecraretur, quam Regi electio eſſet indicata. Ad A. C. 1063 retulit contentionem Canonicos inter & Petrum Damiani de proprietate bonorum & aliis, quæ in Canonicis improbavit atque rejecit. A. C. 1071 inſeruit vitam ac laudem Michaelis Pſelli literarum in Oriente inſtauratoris celeberrimi. A. C. 1085 adſignat obitum Gregorii VII Papæ, cujus cum Henrico IV Imperatore ſimultates tanto perſequitur ſtudio, ut vix quicquam memoratu dignum prætermiſiſſe, & ad ſuam ætatem omnia revocaſſe videatur, magis tamen Papæ favet partibus, quam Imperatoris. A. C. 1086 mortuum ſtatuit Anſelmum Epiſcopum Lucenſem, ſcriptorum hac ætate multis, quos excluſit, ingenii fœtibus præſtantem, cui etiam Collectio Canonum Eccleſiaſticorum tribui ſoleat, ſed reluctante veritate. Multa enim complecti librum hunc Pontificum decreta, ad quorum tempora Anſelmus non pervenerit, nec meminiſſe ejus vitæ ipſius auctorem Sebaſtianum Tengnagelium, nec Sigeberthum, nec Trithemium. Cum A. C. 1088 connectit mortem Berengarii, quem peſtilentiſſimum quidem hæreticum vocat, ſed poſt multiplices in hæ-

reſin relapſus tandem vere reſipuiſſe ſtatuit, ſecus ac Baronius putavit, id quod probat ex Hildeberti Cenomanenſis epitaphio, Franciſc. Roii diſſertat. de Pœnitentia Berengarii, Clarii Floriacenſis Chronico Senonenſi & aliis ea de re teſtimoniis. Ad A. C. 1090 expoſuit miram officii Gallicani in Eccleſiis Hiſpaniæ receptionem. Cum enim ritus Gallis uſitatos Clerus populusque totius Hiſpaniæ omnibus modis recuſarent, Regique ac legatis ejus obſequium in mutandis ſacris denegarent, commiſſa eſt diſſenſus diremtio pugnæ inter duos & igni. In illa victor evaſit miles officii Toletani, in igne in quem & liber officii Toletani & liber officii Gallicani conjectus erat, prior manſit illæſus. Eo tamen non obſtante Regis rata fuit voluntas: ſervandum eſſe in omnibus Regni ſui finibus officium Gallicanum. A. C. 1095 Synodum celebratam eſſe Claromontanam, ob canonem *de communione ſub utraque ſpecie* memoratu digniſſimum. Prohibitum enim illo eſt, *ne quis communicet de altari, niſi corpus ſeparatim & ſanguinem ſimiliter ſumat, niſi per neceſſitatem & cautelam.* Auctor noſter canonem hunc ex Petro de Marca colluſtrans, pravam iſtam conſuetudinem, panem vino tinctum in ſacra cœna porrigendi fidelibus, male a Baronio adſcribi Berengario aſſerit; cum apud plane alios, diſciplinæ eccleſiaſticæ ignaros, Græcos præcipue, invaluerit. Adverſari hanc euchariſtiæ formam inſtitutioni Chriſti, qui corpus ſeorſim a ſanguine commendaverat, concilio Bracarenſi III, quod ſimilem corruptelam damnavit, confirmat. Circa A. C. 1114 floruiſſe oſtendit Petrum Abælardum, cujus vitam, eruditionem, ſcholam celeberrimam & amores præcipue Heloiſſæ, virginis eruditionis fama inclutæ, quomodo illis illaqueatus, fidei ipſius ac doctrinæ commiſſam defloraverit, & ob turpiſſimum iſtud ſcelus membro, quo peccaverat, fuerit mutilatus, paucis colluſtrat. Cum A. C. 1124 connectit converſionem Pomeranorum per S. Ottonem Epiſcopum Bambergenſem. A. C. 1153 S. Bernhardum Abbatem Claræ-vallenſem, cum ætatis ſuæ annum ſexageſimum tertium & Præfecturæ cœnobii annum trigeſimum octavum expleviſſet, animam Deo reddidiſſe ſentit; quæque ab eo præclare geſta ſunt, ſumma cum diligentia paſſim prolixius perſe-

cutus

cutus eſt, atque ad ætatem ſuam revocavit. A. C. 1164 mortem Petri Lombardi vindicavit, patrem vero ipſi Gratianum & fratrem Petrum Comeſtorem fuiſſe, ob diverſam horum patriam, inficiatur. Ad A. C. 1176 inter fabulas refert, quæ de reconciliatione Friderici Barbaroſſæ cum Alexandro III vulgo jactantur, quaſi Imperator oſculum figens Papæ, dixiſſet: non tibi, ſed Petro; & viciſſim Papa oſculum admittens, & caput ejus premens, reſpondiſſet: & mihi & Petro. A. C. 1197 addit de Valdenſibus, quorum hiſtoriam jam ſupra paſſim tetigerat, eos in Hiſpania Sabbatatos appellari, quia in ſotulari, quod ibi Zabbati vulgo dicitur, ſignum ſingulare quoddam, quo ab ipſorum complicibus cognoſcerentur, geſtabant.

HADRIANI RELANDI DISSERTATIONUM Miſcellanearum Pars prima.

Trajecti ad Rhenum, ex officina Guilielmi Broedelet, A. 1706. Plagul. 22.

SIngulari Autoris Cl. humanitati debemus, quod eruditiſſimas ejus diſſertationes hic tibi L. B. exhibere queamus. Pro ea enim, qua rem literariam juvare ſolertia ſtudet, humaniſſime eas nobiſcum communicavit, & quæ præter eas in his Eruditorum Actis ſperanda habeamus, luculento nobis documento demonſtravit. Complectitur prima hæc pars Diſſertationum Miſcellanearum ſex potiſſimum exercitationes, quas illuſtri Huetio, harum literarum eximio patrono, dedicavit Cl. Autor, inque iis ſingulare judicium, uberrimamque optimorum Græciæ, Latii, quin & Orientis, qua patet, Autorum lectionem oſtendit. Prima Diſſertatio de ſitu Paradiſi terreſtris ad Gen. II. v. 10 conſcripta eſt: quod argumentum, ut vel ex his Eruditorum Actis patet, Bocharti, Clerici, Huetii, pluriumque maximorum Virorum ingenia, vario quidem ſucceſſu, occupavit. Miſſis autem aliorum ſententiis ſuam, veritati forte propiorem, exponit Autor Cl. In Armenia ſcilicet olim fuiſſe Paradiſum terreſtrem putat, & eo quidem loco, qui medius eſt inter fontes quatuor fluviorum, Phaſidis, Araxis, Tigridis & Euphratis. Diſtincta enim ipſis fluminibus capita, diſtincta nomina tribui: §. 1.

§. 2. ergo & ipſa flumina diſtincta eſſe, nec pro ramis forte Tigri-
§. 3. dis ac Euphratis haberi debere. Phiſonem igitur Phaſium eſſe, quanquam paulo minorem fluvium, & nominum ſimilitudine, & ſitus ratione, & plurimorum teſtimonio Scriptorum probat,
§. 4. Chavilam vero a Chavila, fratre Ophir, Hebri nepote, nominatam, quam univerſam circumire Phiſon dicitur, non eſſe pro Amalekitica habendam, vel cum Huetio ad Perſici ſinus litus collocandam, ſed in Scythia prope & ultra Colchidem quærendam,
§. 5. putat, quippe ubi, teſtibus veteribus Scriptoribus, plurima auri
§. 6. pretioſorumque lapidum copia habeatur, & quæ ipſo nomine ac ſcriptione cum Colchide conveniat, & urbem etiam aliquam
§. 7. Χάβαλα, ejusdem fere cum Chavila nominis, habuerit. Quæ
§. 8. fuſius Autor inde a §. VII. ad XV. ex optimis Autoribus probat: primas Scytharum, antiquiſſimarum gentium, ſedes circa Colchidem fuiſſe e Diodoro Siculo obſervat, aurum optimum
§. 9. 10. in Colchide abundanter provenire, vel ex aurei velleris fabula, Strabone, Appiano, Solino, Plinio, & Agathia clariſſime docet: nomina lapidum pretioſorum, in Chavila inventorum ſatisque omnibus obſcurorum, explicat, per בדלח, contra Bochartum,
§. 12. 13. Cryſtallum Scythiæ optimum, teſte Solino, per אבן השרם
§. 14. 15. Smaragdum, pariter Scythiæ præſtantiſſimum, intelligendum eſſe, multorum conſenſu Phyſicorum evincit. Secundus Paradiſi fluvius, cujus nomen dicitur Gihon, quique totam alluere terram Cush perhibetur, Autori noſtro Araxes eſt, qui accolis
§. 16. hodie Arras dicatur, & modo Armeniæ, modo Scythiæ flumen appelletur: quod nomen Arras cum nomine Gihon maximopere conveniat, cum utrumque eruptionem illam & impetum, quo flumina ferri ſolent, deſignet, unde & hoc nomen Perſis commune fluviorum rapidorum ſit; cujus rei ignoratio ingen-
§. 17. 18. tem apud Geographos confuſionem pepererit. Terram porro
§. 19. Cush, quam ille alluere dicitur, montanam regionem Cuſſæorum, quæ non longe abfuit ab Araxe, fuiſſe putat, eque Polybio, Appiano, Strabone, Diodoro Siculo, Arriano, Plutarcho probat. Tertium fluvium Chiddekel Tigridem eſſe; aliis conſentientibus ſtatuit, & Huetio, nomen Tigris e Chiddekel derivanti, annuit: deſcriptionem vero, qua is e fontibus ſuis fluere verſus Aſſyriam

dici-

dicitur, multo aptius ſuæ, quam vel Huetii, vel alius cujusdam, de ſitu Paradiſi, ſententiæ convenire dicit. §. 20.
Quartum denique fluvium Phrat, communi eruditorum ſententia, Euphratem eſſe §. 21.
perhibet: voculam ſcilicet *Au* vel *Eu* aquam Perſis ſignificare, illorumque more nominibus fluviorum propriis jam poſtponi, jam præponi, erudita digreſſione oſtendit. Horum igitur quatuor fluviorum confines ac vicinos eſſe fontes, inque Armenia §. 22.
cunctos poſitos, e Strabone, Arriano, Plinio, Diodoro Siculo confirmat, hosque omnes e fluvio uno Edenico ortos præviis ſacris literis declarat: quanquam ipſe fluvius Edenicus hodie a nemine oſtendi poſſit, ideo, quod cum ipſo Paradiſo poſt Parentum lapſum a Deo deletus fuerit, nec ullibi, niſi ſub terra forte, inveniri poſſit. In diſſertatione ſecunda de Rubro Mari duo potiſſimum examinat Autor Cl. 1. quid pro mari rubro debeat haberi? 2. unde nomen rubri videatur eſſe deductum? Errare ſcilicet illos docet, qui maris rubri nomen non ultra ſinum Arabicum, quem ſicco pede tranſiverunt Hebræi, extendendum eſſe putant: quod tamen antiquiores & recentiores Geographi in ſuis tabulis, & Lexicographi cum Hofmanno faciant; undeque plures Critici in explicandis Diodori Siculi, §. 1.
Curtii aliorumque Autorum locis craſſos ſatis errores committant. Vaſtius igitur & remotius aquor a veteribus nomine maris rubri intelligi, quam ut id ſinui Arabico tribui poſſit, §. 2.
exiſtimat. Mare ſcilicet, quod totam Aſiam a meridie alluat, §. 3.
rubrum appellatum fuiſſe, ex Herodoto, Plutarcho, Dionyſio, aliisque docet: illo Indiam terminari ex ejusdem Dionyſii περιηγήσει, Livio, Curtio, Melâ, confirmat: Sinum Perſicum, §. 4.
unde plures gemmæ ac margaritæ eruantur, item Sinum Arabicum mare rubrum vel maris rubri ſinum dici, e Lucano, Seneca, Propertio, Beroſo, pluribus aliis declarat. Hanc ſuam ſen- §. 5. 6. 7.
tentiam porro ex iis Scriptoribus, qui data opera de Rubro Mari ſcripſerunt, Agatharchide & Arriano roborat. §. 8.
In altera §. 9.
Diſſertationis hujus parte appellationis hujus maris rubri originem inquirit, eamque non ab Hebræis, quippe quibus non §. 10.
audiat hoc mare rubrum, ſed a Græcis Latinisque petendam cenſet. His igitur ea ἐρυθρὰ appellari, quæ Soli propiora ejus

radiis perusta quasi & rubicunda sint, unde rubicunda Africa, & plaga torrida quoque ἐρυθρὰ Eratosthenis, Virgilio aliisque rubens appelletur; §. 11. rubrum igitur id mare dici, cui Sol quasi supra verticem esset, e pluribus veterum locis erudite contendit, §. 12. Deinde Fulleri, Scaligeri, Drusii, Bocharti aliorumque Eruditorum communem fere sententiam, qui mare rubrum ab Edom, §. 13. ejus accolis, vel etiam Rege Erythra in Arabico sinu suffocato, dictum volunt, multo verosimillimis rationibus confutat, & doctis ubique digressionibus, §. 14. 20. multis Poëtarum ac Historicorum, Geographorumque locis explicatis, illustrat, adeoque hujus observationis §. 23. suæ, qua mare rubrum vastum illum Oceanum ab extremis Indiæ litoribus usque ad orientale latus Africæ se extendentem esse evincit, usum in Autorum sacrorum & profanorum lectione luculentissimum ostendit.

§. 1. Tertia Dissertatio agit de monte Garizim. Hujus primo varias appellandi ac scribendi rationes ex Ebræo, Chaldæo, Græco, §. 2. Arabico, Syro, Samaritano Latinoque idiomate notat: montem benedictum a Samaritanis a benedictionibus olim inde recitatis §. 3. Deut. XI, 29. a Judæis ob cultum idololatricum ibi institutum, פלשנוס quasi πελεθῶν ναὸς stercoreum templum dictum observat: §. 4. ratione etymologica autem montem messorum significare docet. Deinde Epiphanii, magna fiducia hunc montem §. 5. ad Jerichuntem positum fuisse asseverantis, errorem redarguit. §. 6. Neque tractum aliquem montium, sed unum omnino contra §. 7. Gerardum Mercatorem, eumque penes urbem Sichem situm §. 8. fuisse Judic. IX, 7. ostendit. Ista occasione plusculа de urbe Sichem eleganter examinat, Stilicet Μορθία illam in antiquis nummis, a Plinio vero & Josepho Mamortham & Mabartham a loco vicino Moreh nominatam. Eandem in N. T. Joh. IV, 5. §. 9. Sichar, quod mendacium notat, ob cultus divini ibi exerciti falsitatem dictam: §. 10. frustra autem ab Eusebio, falsa τῶν LXX §. 11. translatione loci Gen. XXXIII, 8. seducto, eandem Salem appellatam, nec sine errore Cl. Dherbelotii in Bibliotheca Orientali p. §. 12. 753. cum urbe Sebaste confusam demonstrat. Deinde ad ipsum montem reversus, singularem ejus altitudinem Judæis fabulæ occasionem dedisse commemorat, ut contra expressa Mosis verba

Genes.

Genes. IV, 19 hunc a diluvio ſeparatum non fuiſſe fingerent. §. 13.
Quæ de imagine columbæ, a Samaritanis in hoc monte erecta, & culta ab Ebræis, dicantur, ea de Teleſmate quodam, ænea ſcil. ave, a Romanis ibi conſtituto, intelligenda, e Scriptoribus Samaritanis Autor docet. Deinde dum ritum Samaritanorum, §. 14.
ad montem Garizim, dum precabantur, vultus convertentium tradit, Epiphanii fabulam de idolis ſub illo monte abſconditis examinat, illamque ex hiſtoriis Samaritanis perperam intellectis petitam oſtendit; deque vaſibus ſacris ab Ozi Sacerdote 1 Chron. VI, 6. DEI juſſu ibi abſconditis intelligendam, e Joſepho, Libb. Maccabæorum aliisque Samaritanorum monumentis erudite demonſtrat. Tandem Theodoti aliquod fragmentum ex Euſeb. Præpar. Evang. IX. 22 de ſitu montis Garizim & Ebal addit, illudque critico examine in quibusdam emendat.
Diſſertatione quarta ut de terra Ophir cogitationes ſuas rectius proponeret Autor Cl. primo certa quædam & indubitata illius §. 1-4.
terræ χρυσήρια e 2 Chron. IX, 21. & 1 Reg. IX, 27 conſtituit, eaque omnino regioni circa urbem Ouparam in India, quæ & Suphara dicitur, uti & Ophir Sophira, competere pluribus probat. Urbem quidem Ouparam ſatis e Ptolomæo, Ammiano §. 5. 6.
Marcellino, Arriano in Periplo notam eſſe: Ophir autem, quæ & a LXX Interpretibus & a Joſepho ac Origene Sophir ſive Sophira perpetuo fere nominetur χρυσικὴν γῆν veteribus Geo- §. 7. 8.
graphis dici, eoque nomine a Χρυσικῷ νήσῳ ſive aurea Cherſoneſo diſtingui, tractumque illum circa Goam notare, e Mela aliisque perhibet. Huic regioni omnia iſta competere, quæ de Ophir in ſacris literis dicantur, docet. Primum ingentem §. 9-10.
ibi auri, argenti, eboris, ſimiarum & pavonum copiam fuiſſe, e Diodoro Siculo, Dionyſio Periegeta aliisque Geographis ac Poetis probat, qui omnes non ſolam Cherſoneſum auream, ſed univerſam Indiam, ut harum rerum feracem, deſcribant, e qua interram urbemque Ouparam celebre ac maritimum emporium, illa quaſi confluxerint. De eboris etiam in hac regione copia §. 11.
Indicorum Elephantorum multitudinem, magnitudinem & ſingularem præ Africanis præſtantiam, tot Autorum teſtimoniis & §. 12.
αὐτοψίᾳ probatam, neminem dubitare ſinere, exiſtimat. Si- §. 13.
mia-

miarum ac pavonum, quorum tamen loco psittacos substitui mavult noster, lignorum item ac lapidum pretiosorum magnum in Ouparа numerum fuisse, ex Æliano & Arriano, Curtio aliisque confirmat: e quibus primum κριτηριον terræ Ophir Ouparæ, quam ea indigitari putat, vindicandum censet. Secundum quoque κριτηριον, quo in tali regione collocandam terram Ophir dicit, ad quam facilior, tutior, ac brevior via sit e portu sinus Arabici, quam maris mediterranei, terram hanc Ouparam

§. 14. designare, ex ipso Ouparæ situ statim patere existimat. Eadem opera & tertium κριτηριον, ne scil. in terra nimis remota Ophir statuatur, e situ Ouparæ deducit, quippe cum Salomonis tempore, imo aliquot post illum seculis, ultra Gangem non pertigerit ullarum gentium navigatio, verosimilius longe putat, naves mercaturæ faciendæ gratia circa loca Ouparæ vicina constitisse, quam easdem ad auream usque Chersonesum perveniſſe.

§. 15. Denique quod quartum supposuerat Autor noster, non tam vicinam Ouparam Judææ fuisse ostendit, quin ad eundum eo ac redeundum pro illorum temporum navigandi modo, triennii fere spatio opus fuerit, cum littora saltem legerent, & interdiu fere tantum navigarent, multisque aliis impedimentis ac ipsa mercium permutatione retardarentur. Quibus omnibus per terram Ophir Ouparam potissimum intelligendam Autor Cl. evinci posse, existimat.

§. 1. Dissertationem quintam de Diis Cabiris scriptam a se occasione dissertationis Cl. Gutberletii, tractatusque Jo. Antonii Astorii, JCti Veneti, de eadem materia fuisse, affirmat. Qui quidem cum in ratione denominandi a Celeb. illis Viris tradita acquiescere non posset, humaniter sane cum eruditis egit, quod

§. 2. suas quoque meditationes iisdem communicavit. Id igitur antiquissimum habuit, ut ostenderet, quot & qui Dii hoc nomine olim in Samothracia culti fuerint. Post Castorem & Pollucem vero quatuor omnino tales fuisse Mnaseæ testimonio a Scholiasta Apollonii Rhodii conservato probat: Cererem scil. Proserpinam, Plutonem & Mercurium. Eos Deos Cabiros i. e. חברים sive socios, socialia numina, Junctos appellari: quæ appellandi ratio, ut in Geminis Castore & Polluce ultro pateat,

ita

ita Cererem ac Proſerpinam, Plutonem & Mercurium eodem nomine dictos, putat, quia iſti quatuor θεοὶ χθόνιοι Dei inferi in mortuorum cura communes operas jungant & collegium quaſi quoddam conſtituant. §. 4. 5.
Quæ cura ut ſingulis competat, prolixe ac erudite docet. §. 5.
Horum ſacra ideo nocte celebrata dicit, quod Caſtor & Pollux non niſi noctu navigantibus profuerint, & reliqui quatuor inter tenebrarum numina relati fuerint. §. 6.
Aliam denique Etimologiæ rationem ſubjungit, Deosque iſtos Cabirios appellari, non a כבר magnus, ſed a גבר quaſi גבוריים potentes, cenſet: §. 7.
quocum illud egregie convenire docet, quod a Varrone Cabiri Samothracum Dii, non *magni*, ſed *POTES* nominentur. §. 8.

Ultima denique Diſſertatione veteris linguæ Indicæ λείψανα quædam in lectione Scriptorum veterum occurrentia ordine Alphabetico collegit, & doctis conjecturis illuſtravit. In pluribus autem, v. g. vocibus Berberi, Byſſus, Citrium, Deunus, Sid, aliisque explicandis linguæ Perſicæ utilitatem expertus, in ea eſt opinione: multis olim minus cognitam Indiam fuiſſe, qui tamen, ut eo magis legentium animos percelleret, Indis multa tribuerint, quæ non niſi Perſis accepta ferenda erant. Sane hac quoque opera inſignem Orientalium antiquitatum peritiam Cl. Autor teſtatus, & de optimis Autoribus egregie meritus eſt. Quod ejus ſtudium pluribus in poſterum Erudito Orbi declaratum iri, læta mente ominamur.

PALLADIUM REFORMATORUM A SUA ſede deſtructum, id eſt, doctrina de abſoluta Dei gratia vel decreto ex Cap. IX. Epiſtolæ ad Romanos ſubruta & everſa, Autore ADAMO HERODE, *SS. Theol. Doct. Paſtore & Superintendente Ileburgenſi.*

Lipſiæ, apud viduam Brandenburgeri, 1706. in 4. Alphab. 2, plag. 7.

QUod varios hactenus Interpretes tantopere exercuit, nonum Paulinæ ad Romanos Epiſtolæ Caput, nova nunc methodo a Summe Reverendo Auctore ita pertractatur, ut ubique diſpaleſcat, Apoſtolo minime propoſitum eſſe, doctrinam in eo de electione & reprobratione ſtabilire, multo minus eum abſolutum quoddam Dei in his decretum tradere voluiſſe, ceu Reformati quidem ſtatuant, iſtamque doctrinam palladium ſuum vocare nulli vereantur. Eum in finem veram Apoſtoli mentem fuſius explicare modis omnibus allaborat, quam ὡς ἐν τύπῳ ex Auctoris noſtri opinione ſic referimus. Partes integri Capitis facit quatuor. *Primam* nuncupat Exordium, in quo a v. 1. ad 6. poſt gravem & elegantem benevolentiæ captationem, teſtantem, ſe minime ex odio Judæorum & affectu præpoſtero in Gentiles ſcribere, ſed potius ardentiſſimo erga Judæos amore teneri, tacite Apoſtolus argumentum ſuum inſinuet, acturum videlicet ſe de rejectione fratrum ſuorum, quæ mens ipſius certe ex eo colligatur, quod hanc propriæ ſalutis diſpendio avertere ſe velle aſſeveret. Cæterum ſententiam ſuam non ſtatim aperte propoſuiſſe Apoſtolum, obſervat, ideo, ne Judæos ad auditum doctrinæ, ipſis adeo exoſæ, a diligentiori ejus conſideratione abſtraheret, & turbatam jam præconceptis opinionibus mentem in cognitione veritatis impediret. Sequi hinc dicit *ſecundam* Partem, eamque παρασκευαστικὴν, in qua rejiciat Paulus impedimenta hujus doctrinæ graviſſima, in exceptionibus contra eam fundata, quarum quidem exceptionum tres omnino conſtituit, *primam*, de promiſſionibus Dei ejusque verbo, quæ ceſſare putentur in rejectione gentis tot privilegiis ornatæ; *ſecundam*, de jure quodam debiti, quod ſibi Judæi imaginentur, quaſi Deus ob ipſorum cultum & obſervantiam legalem ipſis gratiam debeat, ipſosque citra injuriam rejicere non poſſit; *tertiam*, de juſtitia punitiva, quam Deus in Judæos reprobos exercere non poſſit, ſi ipſos voluntarie rejecerit. Primam proponi atque removeri ait a v. 6. ad 14, ſecundam a v. 14. ad 19, tertiam a v. 19. ad 24; & e ſingulis ad ſingulas reſponſionibus patere, dicturum eſſe Paulum

lum de re poſſibili, quæ nil omnino abſurdi aut iniqui complectatur. In Parte *tertia* propius ad ſcopum accedentem Apoſtolum docere innuit, eandem eſſe a Deo per Prophetas prædictam, adeoque ex hypotheſi incredulitatis Judæorum neceſſario futuram, id quod Hoſeæ atque Jeſaiæ teſtimoniis confirmetur a v. 25. ad 30. Et tum demum in Parte *quarta* totius capitis ſummam ſcopumque exhiberi, qui v. 30. & 31. theſi bimembri proponatur, & duobus verſiculis ultimis per ætiologiam comprobetur. Theſeos bimembris contenta eo tendere perhibet: Gentiles, qui alieni erant a civitate Eccleſiæ, abominabiles Deo, cujus verum cultum negligebant, ejusque, quem idololatria graviſſime offendebant, inimici, etiamſi juſtitiam & modum verum Deum colendi non curabant, nec de eo addiſcendo, ut proſelyti juſtitiæ, ſoliciti erant, tamen ultro prædicatione Evangelii invitati, nullo inter ipſos & Judæos diſcrimine facto, ad Eccleſiam admittuntur, & gratiæ Dei & juſtitiæ veræ, qua Deo placent, participes fiunt, & quidem talis juſtitiæ, quam ſine injuncta obſervatione legis Moſaicæ, ſine omnibus meritis operum legalium, quibus omnino carent, ſtatim credentes impetrant. Contra vero Judæi, populus Dei electus, & non tantum multis, quæ a Deo habent, privilegiis inclytus, ac in arctiſſimæ amicitiæ fœdere conſtitutus, ſed & ex ſanctimonia illuſtris, ac in obſervanda lege adeo ſedulus, ut etiam ultra, quam a Deo mandatum erat, obſervationes ſuas extenderent, modum verum placendi Deo non invenerunt, ſed potius cultus eorum legalis nullus, &, mediatore exhibito, irritus, imo, ob accedentem opinionem meriti, damnabilis eſt, ipſique ob incredulitatem jure rejecti ac in ſenſum reprobum traditi ſunt. Ætiologiam reſpicere quidem immediate dicit rejectionem Judæorum, at ſimul tamen ex oppoſito receptionis Gentilium rationem notare, & pro cauſa allegare ſpretum a Judæis conſilium Dei, circa fidem in Chriſtum, ſine operibus legis in ſola Chriſti gratia ſalutem quærentem & impetrantem. Hæc cuncta per luculentam ante omnia analyſin inſinuantur, & per juſtam poſtea exegeſin uberius deducuntur, in qua Reformatorum una detorſiones refutantur, ſervatis in theſi adver-

ſariorum definienda plerumque verbis & opinione Chriſtophori Wittichii, Theologi Lugdunenſis Batavi, qui inter recentiores præ aliis in impugnandis ex hoc capite Lutheranis ſuo in Commentario ſe operoſum exhibuit. Tum Loci Communes ex hoc Capite profluentes cumulantur, & luculenta denique Paraphraſis ſubjungitur.

Das Diſpenſations-Recht in verbotenen Ehen der Churfürſten ꝛc.

i. e.

JUS DISPENSANDI IN PROHIBITIS CONjugiis Electorum & Statuum aliorumque Imperii Membrorum immediatorum, repræſentatum a JOHANNE JOACHIMO MULLERO, Secretario & Archivario Ducali Saxonico-Vinarienſi communi.

Jenæ, impenſis Johannis Bielckii, 1706. in 4to. Alph. 2.

MAteria matrimonialis uti quotidiana eſt, ita ſuis ſemper premitur difficultatibus, adeoque Doctorum ingenia ad perpetuam ſui culturam velut provocat. Horum claſſe etiam cenſeri voluit doctiſſimus Autor, qui tribus libris jus diſpenſandi in prohibitis conjugiis, intuitu Germaniæ, explicavit. Primus liber prohibitionibus matrimoniorum deſtinatus eſt, hinc ordine diſquiritur, an, & quousque Conjugia jure naturali, Gentium, Divino, in S. Scriptura revelato, Romano, Canonico & provinciali Germanico ſint prohibita? In libro Secundo de autoritate horum jurium, ſive virtute obligandi, tam quoad Status, quam eorum ſubditos, ſollicitus conſultiſſimus Autor, oſtendit, legibus naturalibus in genere, ac in ſpecie, quoad prohibitiones connubiales, omnes, etiam Imperantes, ſubeſſe, licet libidinoſi quidam Principes inceſtu naturali ſe polluerint, &, velando crimini, inceſtuoſa ejusmodi matrimonia aliis quoque permiſerint. De legibus divinis, in S. Scriptura revelatis, operoſior fere eſt diſquiſitio, hinc varias

illarum

illarum ſpecies Noſter diſtinguit, ſingularumque autoritatem perſequitur, addita prolixiori, de exiſtentia, indole, præceptis & ſenſu juris divini univerſalis mere poſitivi, tractatione. An, & quousque legibus civilibus Status Imperii obligentur, ejus dijudicatio ex ſtatu Reipublicæ dependet: ea igitur res Noſtro, de forma Reipublicæ Germanicæ, utrum monarchia, an mixta illa ſit, nec non, de juribus Majeſtatis reſervatis & non reſervatis, diſſerendi anſam præbuit, qua diſquiſitione peracta, Status Imperii jure civili Romano & Receſſibus Imperii omnino obligari concludit. Alia quodammodo ratio eſt juris canonici; nam licet hoc à Statibus Proteſtantibus in ſuis territoriis in totum abrogari non poſſe, cenſeat Noſter, nos tamen illud in rebus, confeſſioni ſuæ contrariis, non admittere, ſimul admonet. Succedunt leges provinciales, quarum indolem & autoritatem ut eo rectius intelligamus, præſupponit clariſſimus Autor, Statibus Imperii Majeſtatem vere talem non competere, nec in Germania occurrere Syſtema Rerumpublicarum confœderatarum, utut nonnulli utrumque aſſerere ſoleant, quorum dogmata, velut ex adulatione aut ignorantia profecta, cordatiores Politici & juris publici Doctores rideant, nec ipſi etiam Principes prudentes approbent: ex his autem tertio infert, leges, a Statibus Imperii latas, non proprie, ſed analogice leges eſſe. Quibus præſuppoſitis, habitum legum provincialium, tam in ordine ad territoria, quam totum Imperium, ulterius declarat, ac eximiam Domus Electoralis & Ducalis Saxonicæ, in legibus provincialibus, contra jura Imperii antiqua & recentia ferendis, præ aliis Statibus prærogativam commemorat. Atque illa generaliter de jure civili Cæſareo, canonico & conſtitutionibus provincialibus, dicta doctiſſimus Autor ad matrimonia deinde transfert, ac quousque, horum intuitu, memoratæ leges Status eorumque ſubditos obligent, ſigillatim ediſſerit. In libro Tertio ad ipſam diſpenſationem accedit, ac, præmiſſa ejus definitione, circa jus naturæ ne Deum quidem diſpenſare, actum tamen aliquando objecto laudati juris eximere poſſe, cenſet. Ex quo ultro conſequitur, nec homines diſpenſationem, juris illius intuitu,

ſibi aſſerere poſſe, licet olim Ethnici nonnulli, de facto, circa illas prohibitiones diſpenſaverint. Sed hodie, docente Noſtro, inter Chriſtianos pravæ illæ conſuetudines ceſſant, adeo ut ne quidem Papa Romanus impedimenta juris naturalis, ex plerorumque Scriptorum pontificiorum ſententia, poſſit tollere. Circa leges divinas mere poſitivas, Deum vere & proprie diſpenſare poſſe, deinde docet conſultiſſimus Autor, ac, num illo jure aliquando uſus ſit, an vero ſaltem nonnullos actus, legibus illis contrarios, connivendo velut, toleraverit, amplius diſquirit. Quoad homines tamen leges illæ, ex doctrina Noſtri, ſunt etiam indiſpenſabiles, quamvis, ut olim quibusdam Gentilibus matrimonia fratrum & ſororum fuerunt probata, ita hodie Pontifex jus circa leges divinas poſitivas diſpenſandi ſibi aſſerat, id quod variis, ac in ſpecie Henrici VIII Regis Angliæ, fratris viduam Catharinam ducentis, & poſt viginti annos denuo repudiantis, exemplis illuſtratur. Sed illa facti ſunt; verum enim aliquod jus Papæ competere, datis rationibus, Noſter negat, eaque occaſione in cauſas, ob quas ſummi Imperantes matrimonia, contra jus divinum, inire ſoleant, inquirit. Circa jus canonicum & civile, qua tale, diſpenſari poſſe, ſatis quidem certum eſt, cui vero illud jus, intuitu Statuum Imperii, competat, non perinde liquidum cenſetur, rationibus tamen & quibusdam juris Romani textibus Cæſari illud Noſter adſcribit, & qua ratione Pontifex id jus Cæſareum ad ſe traxerit; Scriptoresque pontificii auſus illos defendere ſoleant, diſtinctius enarrat. Uti autem Papa jus diſpenſandi ſibi arrogat, ita non inſolitum eſt, ut factam diſpenſationem iterum revocet, id quod exemplo Bonifacii IX doctiſſimus Autor declarat. Non tamen arrogatum illud jus papale ſemper illibatum perſtitit. Nam non tantum Imperator Ludovicus Bavarus jus diſpenſandi in matrimonialibus exercuit, hiſtoria hujus rei exempla ſuppeditante, ſed &, poſt Reformationem, a Proteſtantibus papalis illa diſpenſandi poteſtas plane negari cœpit. Poſt hanc igitur, ex doctrina Noſtri, jus ſacrorum, actu quidem primo eſt penes Cæſarem, ſed actus ſecundus plerumque deficit, quoad Catholicos quidem, injuria & ex falſa ipſorum hypotheſi, quoad

Pro-

Proteſtantes vero, ex pacto. Juxta hæc itaque Status Catholici, quoad diſpenſationem matrimonialem, tam contra jus humanum, quam divinum, faciendam, Pontifici ſe ſubmittunt, ſed Proteſtantes neque ab hoc, neque a Cæſare, eam vel petunt vel impetrant, cum ipſo velut jure ſint liberi: ne tamen illa libertas legibus divinis repugnet, in caſibus dubiis conſilia peritorum exquirere ſolent. Peculiaris quæſtio eſt, an Pontifex matrimonia Principum Proteſtantium, contra juris canonici prohibitionem inita, nulla declarare poſſit, ſi alter conjugum pontificiam amplectatur religionem? quam, affirmantibus licet Pontificiis, conſultiſſimus Autor negat, totamque controverſiam memorabili exemplo, quod in domo Mecklenburgica, inter Ducem Chriſtianum ejusque conjugem Chriſtinam Margaretham, accidit, illuſtrat, adductis iis, quæ tam a parte Pontificis Alexandri VII, ejusque Nuncii, Cardinalis Barbarini & Cæſaris; quam conjugis Ducalis, proximorum agnatorum & totius Corporis Evangelici in hoc negotio intervenerunt. His abſolutis, ad territoria Noſter tranſit, ac, quousque jus diſpenſandi Statibus vel Pontificiis, vel Proteſtantibus, præcipue quoad ſubditos pontificios, competat, oſtendit, &, num diſpenſatio, in caſu matrimoniali, jure divino, controverſo, conceſſa, etiam extra Principis diſpenſantis territorium effectum habere queat, diſquirit.

DE MORBIS ACUTIS INFANTUM, Editio ſecunda, priori auctior; cui acceſſit Liber, obſervationes de Morbis aliquot gravioribus Medicas complectens; annexis etiam quibusdam de Luis Venereæ origine, natura & curatione, Autore GUALTERO HARRIS, Med. D. Celeberrimi Collegii Medicorum Londinenſium Socio.

Londini, impenſis S. Smith & B. Walford, 1705. in 8. 13½ plag.

OCtodecim jam præterlapſi ſunt anni, cum Autor clariſſimus ſuum de Morbis acutis infantum librum orbi litera-

to

rato communicaſſet, quem pariter anno 1690. in Actis Menſ. Junio pag. 296. recenſuimus. Prodiit nunc altera ejus editio, quæ non ſolum auctior priori exiſtit, hinc inde novos continens interjectos paragraphos, ſed Obſervationibus quibusdam raris & ſcripto de Lue Venerea eſt locupletata, ut pauca delibemus ex novis illis additis, p. 52. Mercurium dulcem ſexies ſublimatum contra febres puerorum comatoſas commendat Autor clariſſimus. Pag. 81. in vomitu pertinaci & præſertim in illo, qui a lacte vitioſo dependet, narcoticorum uſum admittit. Pag. 82. infantibus anniculis aut bimulis, pro ſaburra humorum ſeroſorum & noxiorum ex ventriculo educenda, radicis Epicamannæ gr. XV. propinare jubet. Pag. 84. in Convulſionum intervallis ſanguinis modicam detractionem ſive per venæſectionem, ſive per hirudines, retro aures, aut brachio adhibitas, conducere dicit. Pag. 78. calida alimenta dentientibus infantibus ingerere prohibet; & ſub calce libri Materiam Medicam, a veteribus Medicis traditam, non penitus negligendam eſſe pronunciat, eamque in rem *Juſti Molleri*, Germani, *Faſciculum remediorum ex Dioſcoride & Matthiolo* Baſileæ excuſum, etiam atque etiam commendat; nullam vero Materiam Medicam ſine methodo medendi ex uſu eſſe aſſeverat. De cætero etiamſi ſeculum noſtrum nihil nunc in ſublimibus cœli, neque in terræ penetralibus, notitiam ſuam effugere poſſe arbitretur, proponit tamen Noſter problemata quædam de fluxu & refluxu maris, de motu ſtellarum & terræ, de diſtantia cœli ſtellarum fixarum a terra, &c. quæ hactenus a nullo ſatis explicata ei videantur. Certe ſi ſtellæ fixæ tanta magnitudine donentur, quanta Mathematici demonſtrant illas conſtare, ſuppone ret Autor, lucidas illas regiones ſtellares eſſe poſſe ſpirituum cœleſtium proprias ac peculiares ſedes, easque fore corporum cœleſtium propria domicilia, cum corpora mortalia ac pereuntia in cœleſtia & perennia fuerint transmutata, & orbes illos planetarum magnos aut ſpatium illud amplum, quo prius errabant planetæ, poſt extinctum Solis & planetarum lumen, & poſt conflagrationem poſtremam eſſe poſſe ſpirituum malorum, dirisque devotorum hominum receptacula tenebroſa,

In

In Obſervationibus, quarum decem numerantur, egregiæ terebinthinæ vires in paralyſi pag. 134; rhabarbari in diabete pag. 139, in dolore ventriculi & colico pag. 160; ſulphuris tam vivi, quam ejus florum in angina & hæmorrhoidalibus tumoribus pag. 150; ſpiritus vini per fotum admiſſi in nimio hæmorrhoidum & menſium fluxu pag. 165. & 166. collaudantur, noxæ vero ex opiatorum uſu, in affectione hyſterica & puerperarum torminibus & vigiliis propinatorum, pag. 157. depinguntur.

Denique in ſcripto de Lue Venerea in eam fere abit Autor Cl. opinionem, natales ejus longius eſſe repetendos, quam communiter fieri ſolet. Morbum enim venenatum & maxime deleterium vocat, utpote cui eadem, quæ venenis, potiſſimum acribus, aſſumtis competunt phœnomena; inſignis ſcilicet faciei totiusque pallor; & extremorum perfrigeratio; venenoſæ materiæ decubitus in ſuperficiem corporis & partes externas; faucium & ventriculi eroſiones, inteſtinorumque tormina; adde quod inſtar venenorum propria hic morbus exigat antidota. Quoad curam annotat, ligna exſiccantia tantum fere emolumenti naturæ humanæ conferre, & debilitatæ ſuppetiarum ſalutarium præbere, quantum damni & nocumenti hydrargyroſis corpori infligit, eſſeque veneni venerei antidota, licet, prætermiſſo mercurio, imperfecta. Catharctica deleteria huic morbo expugnando minus convenire, quam mitiora & blandiora medicamenta. Ab hydrargyroſi corpora craſſa, obeſa, phlegmatica & frigida maxime omnium lædi; ſi lue hac infecti & per plyaliſmum aliquatenus curati in atrophiam incidant, urgente licet diarrhœa, a narcoticis & adſtringentibus eſſe abſtinendum exiſtimat, ſed antivenereis inſiſtendum. Pro reliquis Venereis corrigendis & educendis commendat nervina, antharthritica, amara & antiſcorbutica, interpoſitis ſubinde catharcticis blandioribus. Infantes a nutricibus infectos, his mutatis, farina ſarſæparillæ & ſantali citrini polline pulticulis admiſto curari commode perhibet. Curationem per remedia ſalivatione mitiora continuari debere injungit, donec

nec omne venenum penitus fuerit ſubactum, & ſymptomata omnia prorſus evanuerint.

D. JACOBI DOUGLAS OBSERVATIO *de Tumore magno in anteriori colli parte.*

Ex Act. Philoſ. Anglic. 1706. N. 305. pag. 2214. excerpta & hic Latine reddita.

OCcaſio mihi nuper ſuppetebat ſecandi mulierem 50. circiter annos natam, quæ in anteriore colli parte tumorem ſat magnum, omne ſpatium inter maxillam inferiorem & ſuperiorem ſterni partem replentem, obtinebat. Hic in medio enormiter protuberabat, apice verſus latus ſiniſtrum inclinante, lata vero parte in dextro hærente. Apicis cutis tenuis & rugoſa exiſtebat, alius, quam qualem reliquus tumor monſtrabat, coloris, & videbatur, omnino hic loci tumor ad rupturam diſpoſitus. Quemadmodum & reliqua cutis tumorem tegens valde tenuis erat, omni pinguedine privata, niſi quod in cavitate quadam inter duos lobos in latere dextro aliqua conſpiceretur; quoniam enim hic loci cutis non adeo expanſa erat, cellulæ membranæ adipoſæ non omni pinguedine carebant. Fibræ carneæ muſculi latiſſimi dorſi vix conſpici poterant. Maſtoidæus & Coraco-hyoidæus valde erant tenues, &, ubi aſcendunt, tumori ſubjacenti firmiter affixi. Sterno-hyoidæus & Sterno-thyroidæus, qui ſuper partem anteriorem hujus tumoris ferebantur, usque adeo erant expanſi, ut difficulter ab hoc ſeparari poſſent, potiſſimum ultimus. Arteria carotis dextra ſuper apicem currens, a tumore indies aucto compreſſa, ſanguinem ad caput libere vehere non poterat. Sic & vena jugularis interna, par vagum & intercoſtale eundem attingebant, ubi ad thoracem deſcendebant. Duæ glandulæ lymphaticæ prope venam jugularem ad ovorum minorum magnitudinem intumefactæ cavitatem inter ſe pinguedine repletam relinquebant, & ſic tumoris ſuperficiem inæqualem in latere dextro reddebant.

Muſculis & vaſis dictis remotis, tumoris magnitudo, figura, peripheria & cum partibus vicinis cohærentia melius in

oculum

oculum incurrebant. Magnitudo excedebat duos pugnos invicem conjunctos. Figura triangularis fere erat, a basi lata sub mento descendebat transversim usque ad sterni partem superiorem, quam fere attingebat, tumor. Superficies inæqualis erat propter tres protuberantias, quarum maxima sinistrum latus respiciebat; reliquæ dextrum occupabant, ut dictum. Adhærebat per filamenta membranacea glandulis maxillaribus, musculis Digastrico & Stylo-hyoidæo; sub quo in latere dextro exilis ejus portio instar papillæ sub linguam protendebatur, in parte superiore & anteriore ossi hyoidæo affigebatur. Lateraliter connectebatur Levatori scapulæ, & paulo inferius illi portioni Cucullaris, quæ in claviculam terminatur. In parte postica toti asperæ arteriæ spatio, quod intertertiam vel quartam ejus cartilaginem & os pectoris intercedit, ut & musculo capitis, Rectus internus major dicto, & cuidam Scaleni portioni adhærebat; pars inferior jugulo seu parti falcatæ sterni affigebatur. Ab his partibus omnibus facilius separari poterat, quam a glandulis thyroidæis; ubi enim hæ sibi invicem accumbunt, paulo sub cartilagine cricoide in parte anteriore asperæ arteriæ, usque adeo his connectebatur tumor, ut absque dilaceratione nullo modo avelli posset: unde apparet, ab unione harum glandularum radices propullulasse ingentis hujus tumoris; licet, quod notandum, glandulæ hæ naturalem obtinerent & figuram & magnitudinem.

Hic tumor admodum durus & firmus erat, ejusdem consistentiæ, quam ubera vaccina cocta habent; in paucis tamen locis, ubi mollis existebat, liquorem continebat crassum. Color erat ex albo luteus, in quibusdam locis propter vasorum sanguineorum majorem copiam rubicundus.

Cum tumorem dissecarem, cultri apicem in rem aliquam duram impingere non sine stupore advertebam, hinc separata omni substantia molli, duram coqvebam & mundabam, ita tamen, ne partem cartilagineam teneriorem ipsi cohærentem removerem.

Hæc certe, si diutius vivere concessum fuisset ægræ, eundem cum priori indurationis gradum nacta esset. Durum

hoc corpus ſimile videbatur corallio albo rupeo, nondum polito; num vero oſſeum ſit, an potius ex humore viſcido glandularum dictarum in irregularem ejusmodi tartaream & lapidoſam ſubſtantiam concreto, vel quavis alia materia conflatum, aliorum relinquo judicio. Vid. Fig. XII.

Fig. XII.

Ante duos annos in proſtatis ſenis decrepiti aliquot dura corpuſcula me inveniſſe recordor, piſis albis ſimilia, quoad conſiſtentiam dicto corpori reſpondentia, magis tamen polita, quoad faciem externam; quorum quædam ipſi harum glandularum corpori inſidebant, quædam exilibus radicibus membranæ has obtegenti adhærebant. Vid. Fig. XIII.

Fig. XIII.

Viginti jam abhinc annis tumor hic colli apparere cœperat, occaſione venæ, ut mulier rem exprimere ſolebat, in partu difficili ruptæ; a quo tempore ſenſim accreſcebat, nec tamen notabilem acquirebat magnitudinem, niſi paucos ante obitum annos; nec dolorem concitabat; erat enim totus ſcirrhoſus. Varia quidem a variis fuerunt applicata, ſed fruſtra. Tandem valde moleſtus evadebat hic tumor, ingentem magnitudinem nactus, ſiquidem deglutitionem & liberam reſpirationem enormiter non ſolum impediebat, verum etiam hanc tandem penitus intercipiebat; aſperam arteriam, cui incumbebat, comprimendo.

Præter hunc tumorem alio, eoque moleſto & doloroſo, ultimis annis vexabatur fœmina hæc ſymptomate, mortem itidem accelerante. Uterus ſcilicet totus erat ſcirrhoſus, & usque adeo diſtentus, ut totam pelvis cavitatem repleret; Coli & Ilei pars firmiter ipſi cohærebat, ut absque laceratione ſeparari inde haut poſſet; ovaria & tubæ ipſi fere immerſa erant; ita ut, niſi ovaria hydatidibus hinc inde fuiſſent obſeſſa, vix ea dignóſcere potuerim. Cervix uteri usque adeo erat depreſſa, ut ſub labiorum levi admodum dilatatione in conſpectum veniret; maxime inſimul exiſtebat dura, ſed polita, æqualis, & adeo occluſa, ut absque ſectione nihil in eam intrudere valuerim. Veſica urinaria verſus os pubis adacta & compreſſa parum vel nihil urinæ continere potens erat, hinc eandem ſæ-

pius

pius reddere, idque nec ſine dolore cogebatur miſera. Sic pariter inteſtinum rectum compreſſum nihil fæcum transmittebat, & laboraverat fœmina ante mortem quinque ſeptimanas alvi obſtructione.

Per anum equidem aliquamdiu materia purulenta & pituitoſa in ſat magna copia evacuari obſervabatur, ſed hæc utero natales ſuos debebat. Humor enim acris, qui alio tempore per vaginam excernebatur, jam propter firmam ejus clauſuram nullum inveniens tranſitum, in ejus cavitate ſtagnaverat, & corrodendo parietes uteri, novam ſibi paraverat viam ad inteſtinum rectum. Qualem deplorandum caſum in ſectionibus plus ſimplici vice obſervavi.

Uteri craſſities duos fere æquabat pollices, in cujus fundo magna humoris albi & craſſi copia reperiebatur, quæ digitos meos albos & rugoſos cuticulam contrahendo reddebat, haud ſecus ac ſi eosdem lixivio quodam acri lavaſſem; quemadmodum ſimili modo ſal cauſticum in ſapone latens lotricum manus afficere ſolet. Difficulter uterus propter firmam cum partibus vicinis cohæſionem ex pelvi extrahi poterat.

Notandum adhuc, quod parum fæcum inteſtina continuerint, quoniam per longum tempus nihil ciborum ſolidorum deglutire poterat miſera; quicquid autem ibidem reperiebatur, durum erat, & in varias diſtinctas glebas coactum.

ANIMADVERSIONES IN D. GEORGII CHEYNÆI Tractatum de fluxionum methodo inverſa, per Abr. De Moivre. R. S. S.

Londini, 1704. apud Danielem Midwinter & Thomam Leigh. 8. Plag. 9.

DEbitam Cl. *Cheynæo* laudem in Actis noſtris A. 1703 p. 450 & ſeq. tribuimus; ſed eam derogare ipſi videbatur *Moivræus*, cum ſuas in ejus Tractatum Animadverſiones ederet. Etenim durum admodum de Geometra inſigni in eo fert judicium. Errores plures libro ejus ineſſe pronunciat; methodum quadrandi Curvas Mechanicas precariam vocat,

quod maximam quæſiti partem jam aliunde cognitam ſuppo-nat, nec niſi fortuito metam propoſitam attingat. Methodum pro Curvis exponentialibus nihil concinnitatis habere ait. Quod de quadratura Curvarum irrationalium ſecundi generis tradi-tur inutile eſſe, quia ſeries divergentes adhibeantur; præterea-que inconcinnum, quia per ſeries infinities infinitas in quanti-tatibus irrationalibus exprimatur, quod per unicam in ratione-libus exprimi potuiſſet. Perperam in Curvis altiorum gradu-um alium aliumque infinitatis & irrationalitatis gradum adhi-beri. Methodum Newtonianam radicem ex æquatione diffe-rentiali extrahendi ita demonſtrari, ut caſus infiniti in ea comprehenſi excludantur, & in artificiis explicandis falſas ad-duci conjecturas: immo non aliud factum eſſe a *Cheyneo*, quam ut illam infinities perplexiorem effecerit. Inveſtigatio-nem theorematis *Bernoulliani*, in Actis noſtris A. 1694 p. 437 ex-hibiti, precariis poſtulatis inniti, ipſum theorema infinities im-plicatius redditum. Lubricam & incertam eſſe metho-dum, qua binomium vel infinitinomium ad poteſtatem quam-vis indeterminatam attollitur. Theorema ſuum pro reverſio-ne ſerierum infinite implicatius redditum fuiſſe. Immo cal-culum de centro oſcillationis, comparationem Curvarum, me-thodum de reducenda ſerie infinita ad valorem finitum, metho-dum extrahendi radicem ex æquatione differentiali, aut erro-ris redargui, aut momenti nullius deprehendi. In ſuis itaque Animadverſionibus totus in eo eſt *Moivre*, ut dictis fidem faci-at, & errores *Cheyneo* imputatos emendet, methodos meliores ſubſtituendo. Aliqua ex illis ſpecimina in medium afferre li-bet. Negat nempe, ſi numerus ſit x, fluxionem ſeu differen-tialem logarithmi x fore dx:x. Cum *Cheyneus* ſemper ſup-ponat, areas cum abſciſſa ſimul incipere; $x^{m+1}lx:, m+1 - x^{m+1}:,m+1^2$ non eſſe ſummam ipſius $x^m dxlx$, niſi cum lx eſt quantitas infinita, ubi terminus poſterior reſpectu prioris prorſus evaneſcat. Culpat *Cheyneum*, quod ubi x^x conſideranda venit,

loga-

logarithmos in auxilium vocet, immo in differentiatione ipſius x^x logarithmos logarithmorum, cum ipſe nil præter numeros vulgares adhibeat. Indigne fert, quod *Cheynæus* theorema ipſius pro infinitinomio ad poteſtatem indeterminatam elevando corollarium eſſe dixerit notiſſimi theorematis *Newtoniani* pro binomio ad dignitatem quamcumque attollendo, nempe loco quantitatis P poni ſaltem debere az & loco alterius $PQ, bz^2+cz^3+dz^4$ &c. tandemque 1 pro n. Cæterum ſub finem theoremata quædam pro comparatione Curvarum in *Tranſact. Philoſ. Num. 278* exhibita denuo proponit, adjecto inventionis modo, in caſibus ſimilibus imitando.

RUDIMENTORUM METHODI FLUXIONUM inverſæ ſpecimina: quæ reſponſionem continent ad Animadverſiones Ab. de Moivre in librum

G. CHEYNÆI.

Londini, 1705, impenſis G. Strahan, in 4.

Plag. 7 ½

BIlem *Cheynæo* moverat *Moivreus*: ad iram itaque concitatus cum ſcriberet, nimiumque affectui ſuo indulgeret, acerrimo uſus eſt ſcribendi genere, quod in Mathematico merito culpandum. Animadverſiones *Moivreanas* profectas eſſe aſſerit vel ex ignorantia inexcuſabili; vel ex impudentia & immodeſtia; vel ex inhoneſtate & improbitate; vel ex inhumanitate & malitia: totusque in eo eſt, ut ſuas methodos defendat & *Moivreanas* vel falſas eſſe, vel cum ſuis coincidere, oſtendat. E. gr. inveſtigationem *Moivreanam* methodi *Newtonianæ* pro extrahenda radice ex æquatione differentiali a ſua ſolis ſpeciebus differre: nempe ſi in *Moivreana* loco $a+x$ ponas $p+px$, loco n ſcribas m & loco y denique $t+z$, prodire *Cheynæanam*. Ipſum *Bernoullium* in Actis noſtris A. 1697 p. 129 demonſtraſſe, ſi numerus ſit x, logarithmus Ix, eſſe $dIx = dx:x$. Immo in genere probat integrales differentialium poſitarum ab ipſo aſſignatas eſſe probas,

probas; quia ab iis non abhorret criterium, quod ſummus Geometra *Newtonus* in tractatu de Quadraturis p. 210 propoſuit, ſalvis tamen calculi ac præli erroribus. Scilicet ſi fluentium aſſignatarum fluxiones colligantur, h. e. ſi ſummæ ſeu integrales aſſignatæ differentientur & differentiæ debite reducantur, ſemper prodituras eſſe differentiales primo poſitas. Id vero turbaſſe *Moivreum*, quod perperam aſſumſerit, Curvarum areas inveſtigatas eſſe a *Cheynæo*, cum tamen is generales ſummandi differentias leges explicare conſtituerit. Neque enim methodi fluxionum ſeu calculi infiniteſimalis objectum eſſe ſolas Curvarum areas; ſed ipſarum quoque longitudines, ſolidorum ſuperficies & contenta, numerorum proprietates, logarithmos, poteſtates numerorum & earum exponentes, motum, celeritatem, tempus, ſpatia &c. verbo quantum quodcunque. Atque adeo *Cheynæus* de quantitate, quæ ſummæ repertæ ob evaneſcentes in differentiatione quantitates prorſus incognitas adjicienda, vel prorſus non eſt ſollicitus, vel quantitatem cognitam arbitrariam adjicit, quæ in determinatam abit, ubi de Curvarum quadraturis agitur. Ex his fundamentis probat, $x^{m+1}:,m+1--x^{m+1}:,m+1^2$ eſſe ſummam ipſius x^m lxdx; non autem venditari pro area curvæ. Ita dx:x eſſe differentialem ipſius lx, & momentum areæ hyperbolæ exterioris rectangulæ; non tamen lx eſſe aream abſolute hyperbolæ exterioris, niſi ei adjiciatur quantitas infinita. Areas nempe Curvarum eſſe ſummas repertas, per circumſtantias illarum reſtrictas & definitas. Contendit etiam, logarithmos logarithmorum omnino æquipollere exponentialibus ſecundi gradus, adeoque exponentiales ſecundi gradus exponendos per logarithmos logarithmorum. Similiter ſeries rationales non eſſe quærendas in Curvis Geometrice irrationalibus, non niſi per irrationales ſua natura expreſſibilibus, cum alias earum proprietates non manifeſtentur. Quod denique theorema *Moivreanum* de infinitinomio ad potentiam indeterminatam elevando ſit tantum exemplum theorematis *Newtoniani*, ſatis patere aſſerit. Utique

que enim *Moivreanum* haberi, ſi in *Newtoniano* ponatur P = az, PQ = $bz^2 + cz^3 + dz^4$ &c. n = 1, modo valores *ipſarum* A, B, C &c. ſubſtituantur. Licet enim forma *Newtoniani* $P + \sqrt{PQ}$ binomialis ſit, expreſſe tamen monuiſſe *Walliſium* in Algebra, Q. deſignare terminos reliquos per primum diviſos, atque in trinomialibus exemplum exhibuiſſe. Hæc ſufficere arbitramur, ut lector rerum Geometricarum peritus de controverſiis inter *Cheynæum* & *Moivreum* agitatis judicium ferre poſſit. Optandum vero foret, ut mitius ſe mutuò tractarent Geometræ, ne diu ipſis in diſputando tributa modeſtiæ laus tandem periret.

NOVUM SYSTEMA MUNDI A SEBASTIANO CLERICO propoſitum, & ex artic. 10 Menſ. April. Anni 1705 Diarii Trevoltienſis huc translatum.

DN. Clericus non alium in finem novum hoc proponit Syſtema Mundi, quam quia ipſi ad veritatem propius accedere videtur reliquis hactenus receptis. In compendio autem huc redit. Ponit ſcilicet, Terram & Solem circa centrum ſui vorticis gyrari, revolutione Telluris, ut in Syſtemate Copernicano, intra ſpatium unius anni, revolutione autem Solis intervallo ſex tantummodo menſium, demtis aliquot ſecundis, abſoluta. Per hanc hypotheſin non ordinaria ſolum cœli phœnomena, ſed alia etiam hactenus non ſatis intellecta explicari poſſe contendit. Ex. gr. oſtendit 1. quomodo dies naturales neceſſario nunc 24 horas excedant, nunc ab iisdem deficiant, ſine ulla motus in revolutionibus Terræ irregularitate; & quomodo hæ inæqualitates dierum iſtis conformes debrehendantur, quæ pendulorum ope obſervantur. 2. Demonſtrat, motum firmamento attributum non eſſe, niſi apparentem. 3. Monſtrat, quomodo Sol ſingulis annis nunc magis a nobis recedat, nunc ad nos appropinquet, nulla excentritate, neque in Telluris, neque in Solis revolutione ſuppoſita. 4. Evincit, quod circa medium anni Sol ultra 12 horas ſupra Horizonte

noſtro commorari debeat, utut Telluris in ſemicirculo Meridionali non plures ſint revolutiones, quam in Septentrionali. 5. Demonſtrat, hypotheſin Copernicanam eſſe abſolute falſam. 6. Novos extruit vortices noſtro ſuperiores in aquis firmamenti a Moſe pluribus in locis Geneſeos notatis: & hos vortices in aquis cum bullis puerorum ſaponariis comparat. 7. Supponit etiam orbem aqueum ſupra firmamento, qui totum Univerſum involvit, in loco Geneſeos fundatum, ubi Moſes aſſerit, Deum ſeparaſſe aquas ſupra firmamento ab aquis infra firmamentum. 8. Contendit, aquas iſtas in glaciem abiiſſe & ſic orbem Cryſtallinum conſtituere admodum ſolidum & ſufficientem reſiſtendo conatui, quem omnes vortices ad ſe mutuo diſſipandos adhibent. 9. Probat, quamlibet fixam particulares exercere revolutiones circa centra ſuorum vorticum, quemadmodum Sol circa centrum noſtri. 10. Denique in ſuo ſyſtemate nec eccentricitates, nec epicyclos, nec ullum motum violentum ſupponit. Omnia ſimpliciſſima ſunt & Scripturæ ſacræ demonſtrationibus Geometricis & rationibus admodum naturalibus ſuperſtructa: quemadmodum ſe probare poſſe prætendit. Cæterum in Fig. XIV A denotat centrum Tel-
Fig. XIV. luris, B centrum Solis, C Terram, D Lunam.

Optandum foret, ut pleniorem hujus ſyſtematis deſcriptionem publicaret Autor, quo Aſtronomi id examini ſuo ſubmittere valerent, viſuri, num calculus Geometricus juxta illud inſtitutus cum obſervationibus conveniat.

ELEMENS DES MATHEMATIQUES PAR M. PIERRE POLYNIER, Docteur en Medicine.

h. e.

ELEMENTA MATHESEOS, AUTORE PETRO POLYNIER, Medicinæ Doctore.

Pariſiis, apud Joh. de Laulne & Jacobum Quillau. 1704 12. Conſt. 1. Alph. 4 plag.

TRes Matheſeos partes conſtituit Autor, *Arithmeticam* nempe, *Algebram* & *Geometriam*: reliquas pro earundem ad Phyſicam facta applicatione habet. *Arithmetica* eſt ipſi numerorum ſcientia: in qua nonniſi communes Arithmeticæ operationes, additionem nempe, ſubtractionem, multiplicationem, ac diviſionem, tam in integris, quam fractis, ſatis perſpicue explicat, & exemplis neceſſariis illuſtrat, omiſſis demonſtrationibus. Per *Algebram* quantorum in genere conſideratorum ſcientiam intelligit, quæ alias *Matheſis Univerſalis* appellari conſuevit. Explicat in ea *Arithmeticam ſpecioſam* ſeu *litteralem* in integris & methodum extrahendi radicem quadratam & cubicam ex numeris propoſitis vel perfectam, vel prope veram, una cum problematibus facilioribus *Algorithmi irrationalium*. Per Arithmeticam litteralem propoſitiones palmarias Matheſeos univerſalis de quantitatum proportione Arithmetica & Geometrica demonſtrat, tandemque vulgares proportionum regulas in Arithmetica explicari ſolitas ſubjicit. Cæterum methodum approximandi ad radicis irrationalis valorem traditurus monet, propoſitam potentiam imperfectam (39) multiplicandam eſſe per quadratum denominatoris fractionis (169) ultra quam progredi haud libet, & ex facto (6591) extrahendam radicem quadratam (81), quæ per denominatorem prædictum (13) diviſa dabit radicem prope veram deſideratam ($6\frac{3}{13}$.) *Geometriam* definit per partem Matheſeos fundamentalem de lineis, ſuperficiebus & ſolidis tractantem. Quare præmiſſis definitionibus, poſtulatis & axiomatibus cap. 1. linearum rectarum & circuli; cap. 2 ſuperficierum & cap. 3 ſolidorum proprietates demonſtrat. Nulla omittitur earum propoſitionum, quæ Euclidis Elementa 1, 2, 3, 4, 5, 6, 11 & 12 abſolvunt. Elementis hiſce præmittitur diſcurſus de utilitate Matheſeos: præmittuntur regulæ, quas obſervare debet tyro illa cum fructu perlecturus: præmittuntur diſinitiones, poſtulata & axiomata generalia ad omnes Matheſeos partes pertinentia. Ordo in hoc opere optimus: idem certe, quem *Bernhardus Lamy* in ſuis Elementis Matheſeos & Geometriæ obſervavit, niſi quod præcepta *Arithmeticæ* numeroſæ ſeorſim explicet Noſter, & pauciora, quam *Lamy*, ad Algebram ſpectantia tradat, immo fere nulla.

ſcripta tanti viri ex veritate vindicantur. Acceſſerunt alia ejusdem ſcriptoris opera, denuo accurate recenſita; cum figuris æneis. Berol. impenſis Jo. Michaelis Rüdigeri, 1707, f. In his omnibus vero cum ſummorum virorum ope & conſilio ſe egere profiteatur *Autor Cl.* eos omnes rogat & obteſtatur, ut ſymbolas ſuas de patria mereri volenti conferant, inprimis vero, ut, quicquid Scriptorum Brandenburgicorum in genere, vel Leuthingerianorum in ſpecie deeſſe ipſi deprehenderint, publici boni cauſa benigne ſubmittant. His acceſſionibus ubi auctus fuerit, utrumque opus, tam Leuthingerianum, quam quod de Scriptoribus pertexuit, præcipite menſe Martio hujus anni bono cum Deo ſub prelum mittet, curabitque, ut prioris editio intra ſex menſes perficiatur. Nos utique doctiſſimo Auctori de optimo inſtituto gratulamur, vires ipſi integras & ſucceſſus fauſtiſſimos apprecati.

Ceterum incidit nuper admodum in manus noſtras ſchedula, qua novam omnium Operum D. Auguſtini impreſſionem Venetiis modo parari nunciatur, neque ingratum L. B. futurum exiſtimavimus, ſi, quæ imprimis ad inſtitutum hoc ſpectant, quanquam ſermone minus eleganti expoſita, hoc loco inſeramus: *Reverendi Monachi Ordinis Sancti Benedicti e Congregatione Sancti Mauri, ſelectis ſuæ Religionis doctiſſimis eruditiſſimisque Viris, per cunctas terrarum orbis ditiones eos emiſere, ubi, nulla laboris ac ſumptus ope prætermiſſa, aliquem hujus Sancti Doctoris codicem reſervatum & antiquum perlegere poſſent. Vaticanæ propterea, nec non omnium aliarum Chriſtinæ Monarchiæ Bibliothecarum adminiculo omnibus numeris tale Opus expolivere feliciter perficientes, quod vix unquam abſolvi poſſe videbatur. Ita igitur fauſte glorioseque Pariſiis Anno 1679 primum Tomum typis mandarunt, totum complentes laborem Anno 1701. Ex his celebribus illuſtrationibus factum eſt, ut omne aliud D. AUGUSTINI ſcriptum, diverſum ab iſta recenti correctione, ineptum reddatur ad inſerviendum, tanquam legitimum fundamentum, citationi tam ſublimis Doctoris. Siquidem, præter variam Tractatuum diſpoſitionem, adeſt ulterius ipſius textus expurgatio, aliquorum, quondam non attributorum, & vere ipſius Operum recognitio, nonnullorumque aliorum, quæ illius uſque nunc ſunt habita, reprobatio. Univerſalis penes Catholicos horum, ſic correctorum, Operum neceſſitas & extrema eorum penuria novam*

vam iſtam Venetam editionem ſuſcipiendi anſam præbuere. Quamvis enim, propter duas jam Galliæ & Belgii, peractas editiones, ſatis affluenterque proviſum eſſe aliqui crederent, attamen ita res non ſe habet, cum una tantum exiſtat legitima editio, quæ nullibi amplius venalis nunc exiſtit, ſed tota jam eſt diſtributa, impreſſa Pariſiis amplo papyro, annis, ut infra, recenſitis. Primus & ſecundus Tomus anno 1679, tertius 1680, quartus 1681, quintus 1683, ſextus & ſeptimus 1685, octavus & nonus 1688, decimus 1690, undecimus 1701. Reliqui Tomi Pariſiis impreſſi papyro exiliori, annisq; neutiquam ſupra ſcriptis, non recognoſcuntur a Patribus Divi Benedicti tanquam conformes propriæ correctioni. Quoad Amſtelodamenſem vero editionem, Antverpiæ nomine pervulgatam, undequaque reprobatur, non tantum propter duodecimum Tomum, multam non ſanæ doctrinæ copiam continentem, verum etiam propter transcriptionis infidelitatem ipſius Divi Patris textus, quem non ſolum adulterati ſint, multa verba demendo, ſed etiam mutilum reddiderant, integras periodos auferendo, præter innumeros errores paſſim inſertos. Difficultas autem D. AUGUSTINI correcta Opera conſequendi; pretium non modicum, quo hujuscemodi extarent, ſi reperiuntur; neceſſitas tot Magiſtrorum & Doctorum iis utendi; utilitas quam plurium eruditorum virorum, ſi illis libere propriis ædibus perfrui liceret, ablato incommodo ad publicas locupletesque Bibliothecas accedendi, in mentem induxerunt, ut non ſolum hæc Veneta editio, undiquaque ſimilis Pariſienſi autographo, temporibus dictis impreſſo, inſtitueretur, verum etiam traderetur minori quinque annorum intervallo multo correctior, eisque conditionibus, quoad pretii exiguitatem & temporis ad ſolutionem requiſiti commoditatem, ut unusquisque, vel non admodum dives, haud difficulter eam ſibi adipiſci poſſet, edoctus ut infra. Mentem ſuam aperiet Joanni Baptiſtæ Clarello Bibliopolæ Veneto, in Via Mercatoria, ſub ſigno Leonis aurei, antequam compleatur annus 1706, prænumerando libras Venetas novem cum dimidia pro primo Volumine; & ejus utilitas erit, quoad pretii quantitatem, prænumerare libras novem cum dimidia pro quolibet Volumine, nullo tamen tegumento illigato; & quoad opportunitatem temporis, numerare pecuniam, dum recipiet quodlibet Volumen, quod illico ac impreſſum fuerit, ei tradetur. Et cum integrum Opus, levioris oneris cauſa, diſtribuatur in 16 Partes, (quanquam contineat ut tan-

tantum Tomos) concedet complendam 16 diſtinctis vicibus pecuniæ ſolutionem, quæ ſimul junctæ æquabit dimidium pretii, quo ſtabit Opus, cum completum fuerit, & tertiam partem pretii, quo ſtaret expurgatum Originale Pariſienſe, ſi inveniretur. Qui vero extra Venetam Urbem morantur, & hocce commodo comparare ſibi cupiunt dicti S. Patris Opera, ſignificare facient nomen ſuum eidem Joanni Baptiſtæ Clarello ab aliquo Veneto incola, qui eodem tempore præſolvet libras novem cum dimidia pro proximo primo Volumine. Cui quoque Veneto incolæ incumbet, apocham deinceps ſignare Voluminum, quæ illico, ac impreſſa fuerint, ei tradentur; toties præſolvendo libras novem cum dimidia pro Volumine ſubſequente, quotics Volumen antecedens ei exhibebitur. Quando vero collectio concurrentium pervenerit ad illum numerum operum, quæ tali facilitate in mente eſt diſtribuere, non adſcribetur alius quivis pretio deſcripto, verum enumeratione librarum 11 pro quolibet Volumine. Qui non ſoluta, ſed illigata Volumina cupiet, pro illigatione, quam ruſticam vocant, ſolvet 24 ſolidos pro quolibet Volumine, id eſt, pro toto Opere ſimul libras 19 & ſolidos 4, pro illigatione vero charta pergamena peracta, libras 3 pro quolibet Volumine, id eſt, pro toto Opere ſimul libras 48. Ad reddendam tutam erogationem pecuniæ, cui arriſerit, præſtabitur fidejuſſio.

LIBRI NOVI.

Apollonii Pergæi de Sectione Rationis libri duo. Accedunt ejusdem de Sectione Spatii libri duo reſtituti. Præmittitur Pappi Alexandrini Præfatio ad VIImum Collectionis Mathematicæ cum lemmatibus ejusdem Pappi ad hos Apollonii libros. Opera & ſtudio Edmundi Halley, apud Oxonienſes Geometriæ Profeſſoris Saviliani. Oxonii e Theatro Sheldoniano, 1706. 8

Velleji Paterculi quæ ſuperſunt, id eſt Hiſtoriarum libri II ad M. Vinicium Conſulem, cum adnotatis & indicibus Chriſtophori Cellarii. Lipſiæ apud Thomam Fritſch, 1707. 12.

In Medicina facienda remediorum ſimplicitatem operoſæ compoſitioni præferendam, Oratio ſeptima habita in Patavino Lyceo a Bernardino Ramazzini, Practicæ Medicinæ Profeſſore, die 5 Nov. 1706. Patavii, typis Vid. Frambotti. 8.

ACTA
ERUDITORUM,
publicata Lipſiæ
Calendis Martii Anni MDCC VII.

LES DELICES DE L' ESPAGNE ET DU Portugal &c.

h. e.

DELICIÆ HISPANIÆ ET PORTUGALLIÆ, &c. figuris illuſtratæ a JOHANNE ALVARO DE COLMENAR.

Tomi V.

Lugduni Bat. apud Petr. Van der Aa, 1707, in 12. Alph. 3, pl. 17 & figg. æn. pl. 24 ch. aug.

QUam in præfatione hujus libri pollicitus eſt Auctor noſter voluptatem literatoribus ex collectione variarum Antiquitatum; Geographis, exactiori hujus regionis notitia; militibus, deſignatione fortalitiorum tuendis hiſce provinciis deſtinatorum; mercatoribus, recenſione emporiorum maxime celebrium, merciumque ibidem præ aliis venalium; peregrinantibus rerum, vel antea non ſine admiratione ſpectatarum, dulci memoria, vel mox videndarum accurato indicio; omnibus demum, qui variarum rerum cognitione delectantur, cujuscunque ordinis ſint vel dignitatis, deſcriptione horum Regnorum accuratiori; hanc inquam voluptatem omnes, quos opus ipſum evolvere haud pigebit, abunde percipient. Eamque inſuper non parum adaugere anniſus eſt, quem alias jam laudavimus, Lugdunenſium apud Batavos Bibliopola ſolertiſſimus Petrus Van der Aa, additis figuris quam pluri-

mis accuratiſſime delineatis atq; percleganter in æs inciſis; quippe qui pari ornatu ſuperiori etiam anno *Italiæ Delicias* auctore *de Rogiſſar.* edidit, & nunc *Angliæ, Scotiæ atq; Hiberniæ Delicias* parat. Animus autem fuit hujus operis Auctori, ac ſatiorem iis, quæ hactenus extitere, provinciarum Hiſpanicarum adornare deſcriptionem; hinc, inſtituti ſui memor, præmiſſis iis, que de ſitu regionis, magnitudine item ac nominibus variis, ut & fluviis montiumque jugis nobilioribus in univerſum commemoranda fuere, quæ Veteris Hiſpaniæ provinciæ, quinam incolæ earundem, quique mores horum fuerint, quæ etiam ſoli natura, paucis recenſet; additis inſuper notabilioribus ſtatus iſtius Reipublicæ, quæ inde ab antiquiſſimis temporibus contigere, mutationibus. Hoc facto præſentem nobiliſſimæ hujus Orbis Europæi partis conditionem diligentius ſcrutatur, inſertis locorum rerumq; viſu digniorum delineationibus, a *Colmenario*, qui pleraque ſuis oculis vidit, factis. Quandoquidem vero hæ provinciæ Hiſpanico partim, partim Luſitanico jam parent imperio, ab illarum deſcriptione exorſus Auctor noſter, per Cantabriam, provinciam maxime ſeptentrionalem Galliæque conterminam, ad Aſtures comitatur lectorem, poſt in Gallæciam. Mox in Regni viſcera penetrans Caſtellam Veterem pariter ac Novam peragrat, & quæ Mantuæ Carpentanorum inque vicinis eidem palatiis Regiis videri merentur, attentius conſiderat. Hinc meridiem verſus in Vandalitiam pergit, tum ad Granatenſes, Murcianos & Valentianos divertit; unde in Arragoniam atque Navarram progreſſus in Catalaunia ſubſiſtit, facta inſimul excurſione in vicinas huic inſulas Balearides. Tum demum ſeparata a reliquis Hiſpaniæ provinciis Portugalliæ Algarbiæque Regna perluſtrat, atque ſubnexis iis, quæ de aeris temperamento, fertilitate regionis, moribus gentis, Sacris item ac Reipublicæ adminiſtratione aliisque apud Luſitanos pariter atque Hiſpanos iter illuc facientibus hodienum obſervanda veniunt, coronidem huic operi, quinque tomos complexo, feliciter imponit. Nos, ut ſpecimen aliquod extet rerum ſingularium hoc in libro contentarum, paucula quædam nunc delibabimus. Et ſane omnino no-

no notari meretur, quod pag. 107 ſeqq. de populi, Cantabricos agros hodie incolentis, lingua refert Noſter. Hæc ſcilicet cum aliis apud reliquas gentes Europæas hoc tempore florentibus nihil prorſus commune habet, inſigni argumento, quam reconditæ ſit antiquitatis. Quamvis vero per univerſam hanc provinciam, Bajonam usque, emporium Aquitaniæ celeberrimum, uſus ejusdem obtineat, incolæ tamen nihil prorſus hac lingua ſolent litteris mandare, ſed, prout vel Hiſpanorum vel Gallorum ſubjacent Regibus, unam vel alteram linguam uſui huic adhibent, ejusdemque notitia liberos ſuos mature curant imbuendos. An invidia hoc fiat, ne exteris quoque hæc ipſorum lingua innoteſcat, an verborum inopia, quod alii putant, incertum. Cæterum auditu ipſa non ingrata eſſe perhibetur, ejusdemque maxima pars vocabulorum, quantum quidem ad nomina ſpectat, ubi de ſingulis ſermo, in *a*, de pluribus autem, in *ac* terminatur. Ex. gr. cœlum vocatur *Ceruа*, plur. *Ceruac*; terra, *Lurra*, plur. *Lurrac*; Sol, *Eguzquia*, Luna, *Irarguia*; ſtella, *Izarra*; nubes, *Odeya*; ignis, *Suà*; fluvius, *Ibaya*; vicus ſ. pagus, *Vria*; domus, *Echéa*; lectus, *Ocea*; induſium, *Acandorea*; panis, *Oguia*; vinum, *Ardáoa*; piſcis, *Arraya*; maritus, *Senarra*; matrona, *Andria*; ſenex, *Zarra*; mas, *Guizona*; fœmina, *Emaztéa*; pater, *Aytéa*; mater, *Améa*; frater, *Anáyéa*; ſoror, *Arrevéa*; filius, *Seméa*; filia, *Alavéa*; corpus, *Gorpuza*; pulchrum, *ederrà*; bibo, *edatendòt*; lego, *iracúrtendot*; amare, *oneréxtea*; dormire, *lonazâ*; videre, *bacuſt*; edere, *jan*; curro, *laſter eguidendòt*; album, *Zuria*; rubrum, *Gorria*; nigrum, *Belza*; caro, *Araguia*. Numerare hunc in modum ſolent: *bat*, donotat unum; *bi*, duo; *irù*, tria; *lau*, quatuor; *boſt*, quinque; *ſey* ſex; *zazpi*, ſeptem; *zorzi*, octo; *vedrazi*, novem; *amar*, decem; *oguèy*, viginti; *oguéytamar*, triginta; *berroguey*, quadraginta; *berroguéytamar*, quinquaginta; *yruroguey*, ſexaginta; *yruroguéytamar*, ſeptuaginta; *lauroguèy*, octoginta; *lauroguéytamar*, nonaginta; *eun*, centum. Quam numerandi rationem cum Galli quoque nunc ſervent, qui v. g. per *ſoixant & dix* denotant ſeptuaginta, per *quatre vints*, octoginta &c. non immerito conjicit Noſter, ipſos temporibus Henrici IV, Regis e

Benearnia oriundi hunc in morem transiisse. Ut vero tanto facilius de hac lingua judicare queant lectores, exemplum apponit Noster Orationis Dominicæ, quæ apud Cantabros, adscitis paucis e lingua Hispanica verbis, quorum usus nimirum Cantabris, qui res iis designatas ignorabant olim, non fuit, sonat:

Gure Aita ceruetan aicena,
Sanctifica bedi hire icena.
Ethor bedi hire Resuma.
Eguin bedi hire corondatéa, ceruan beçala lurrean-ere.
Gure eguneco oguia iguc egun.
Eta quita ietzaguc gure çorrac, nola guçere çordunèy quittazen baitravegu.
Eta etzgaitzala sar eraci tentationetan, baina delura gaitzac gaichtotic.
Eçen hirea duc Resuma, eta puissança, eta gloria seculaeotz. Amen.

Pag. 308 Epitaphium Cardinalis Ximenii in templo Collegii Magni, quod Compluti ab ipso fundatum est, sepulti nobis sistit, his verbis:

Condideram Musis Franciscus grande Lycæum,
Condor in exiguo nunc ego sarcophago.
Prætextam junxi sacco, galeamque galero,
Frater, Dux, Præsul, Cardineusque Pater.
Quin virtute mea junctum est diadema cucullo,
Quum mihi regnanti paruit Hesperia.

Notatu digna quoque sunt, quæ pag. 332 seqq. de Officio Mosarabico traduntur, cujus memoria, postquam aliquot seculorum intervallo sepulta quasi jacuisset, ab eodem Cardinali Ximenio fuit resuscitata. De eo quoniam obiter tantum superiori Mense pag. 66 actum est, non erit ab hoc loco alienum, rem paulo luculentius ex nostro Auctore recensere. Ita vero se res habet. Gothis, qui Arianorum sectæ addicti fuerant antea, ad puriorem fidem, conversis, Isidorus Hispalensium Archi-Præsul, Concilii IV Toletani jussu, certam aliquam cultus divini formam præscripsit, composito hunc in finem libro, quem Officium vocant, Psalmodias, precum item publicarum missarumque formulas continente. Qui ritus tum ubivis in templis eorundem

rundem uſurpari cœperunt, atque integrum ferme ſex ſeculorum ſpatium perdurarunt; donec, Mauris totam pœne Hiſpaniam occupantibus, veteres ejusdem incolæ Chriſtiani longe lateque diſpergerentur. Toletanis tamen, quibus etiam hoc barbarorum jugum erat ſubeundum, & conſcientiæ libertas & ſex inſuper templa relinquebantur a victoribus, in quibus avita Sacra ad præſcriptum Officii hujus Iſidoriani conſtanter peregerunt, a Maurorum quodam Principe Moza Miſtarabes ſive Moſarabes vocati. Poſt trium ſeculorum lapſum, anno ſcilicet a N. C. 1039, cum Toletum Mauris iterum eripuiſſet Alphonſus VI, de reſtaurando, qui hactenus ibidem obſoleverat, cultu Chriſtiano cœpit cogitari. Ubi quidem Regis ejusque uxoris Conſtantiæ, quos Papa per Nuncium ſtimulabat, is fuit animus, ut, ritu veteri (Moſarabico nimirum) ſublato, Romanus introduceretur. Sed intercedebat Clerus una cum Ordine equeſtri & Populo, quibus grave erat aboleri conſuetudines Eccleſiæ ſuæ, tam diu frequentatas, atque tot Conciliorum approbatione firmatas. Poſt multas diſceptationes res eo devenit, ut, pro more ſeculis iſtis, barbaris nimirum, uſitato, controverſiam hanc duello dirimendam judicarent. Rex itaque virum nobilem delegit, qui partes Officii Romani tueretur, Populus & Clerus alium, qui Moſarabici; poſtremus vicit; hinc totius Eccleſiæ judicium, Deum ſuæ cauſæ fuiſſe adjutorem. Sed neque hic pars adverſa manus dabat, quæ ancipitem armorum fortunam eſſe cauſabatur; alia igitur viam tentare placuit. Jejunium indicitur, preces publicæ fiunt, ſolennes per urbem pompæ ducuntur. Omnibus in primario urbis foro congregatis ingens rogus accenditur, cui Miſſale utrumque, Romanum pariter ac Moſarabicum, injiciunt; Rege interim Populoque precibus Deum ſollicitantibus, velit, quæ ſit hac in re voluntas ipſius, dato ſigno aliquo facere manifeſtum. Ferunt Miſſale Romanum illico fuiſſe combuſtum, altero ab igne illæſo permanente. Hæc quidem ſufficere poterant ad Regem de præſtantia Officii Moſarabici convincendum, quippe quod cœlum ſuffragio ipſum ſuo probaſſet. At hic, propoſiti tenax, ut Romanum introduceretur, perfecit; id ſi-

tem gratiæ ab ipſo datum eſt Toletanis, ut in vetuſtioribus parochiis ſuis Officium Moſarabicum retinere poſſent. Verum ibi quoque ſeculis ſubſecutis paulatim in deſuetudinem abiit, omni prorſus memoria ejus ex animis hominum deleta, cum Ximenius illud, characteribus Gothicis exaratum, & in veteri codice MSCto repertum, in lucem iterum protraheret. Is non ſine magnis ſumtibus ſacrarium, a Moſarabibus nomen gerens, extruxit, ibidemque duodecim Canonicorum Collegium fundavit, qui ſuo ſub Decano viventes, quotidie Miſſam recitare ſolent, atque ad ductum hujus Officii Sacra peragere. Plura quidem hic adduci poſſent lectoribus minime ingrata; ut cum pag. 831 ſceptrum atque corona Luſitanica ex auro, quod Tagus vehit, fabrefacta perhibentur. Sic pag. 835 ſingulare vehiculi genus deſcribitur, apud Hiſpanos iter facientes uſitatum, quibus id ipſum *galera* vocatur; hoc adeo ſpatioſum eſſe dicitur, ut quadraginta homines una cum impedimentis neceſſariis eodem ſimul vehi poſſint, ibique & victum ſibi, ceu in culina, præparare, & æque commode, ac in hoſpitio aliquo, ſomnum capere. Similiter pag. 847. Auguſtiſſimus Luſitanorum Monarcha Petrus II, quem nuper admodum, V nimirum Idus Decembris anni proxime elapſi, terris ereptum dolemus, adeo vini abſtinens fuiſſe memoratur, ut vel ſolo odore offenderetur. Verum hæc atque innumera alia ſicco pede præterimus, id unice adhuc monentes, illos, quibus voluptati eſt veterum Inſcriptionum reliquias ſpectare, pag. 126. 153. 158. 167. 191. 339. 368. 378. 381. 382. 403. 494. 412. 416. 440. 441. 488. 515. 517. 521. 558. 566. 568. 619. 624. 709. 718. 748. 775. 784. 797. 798. 799. 800. 803. 804. 805. 806. 811 abunde reperturos, quo deſideriis ſuis facere queant ſatis. Nobis, qui brevitati ſtudemus, easdem indicaſſe ſufficiat.

APOLLONII PERGÆI DE SECTIONE RATIONIS Libri duo. Accedunt ejusdem de Sectione Spatii Libri duo reſtituti. Præmittitur Pappi Alexandrini Præfatio ad VIImum Collectionis Mathematicæ cum Lemmatibus ejus-

ejusdem Pappi in hos Apollonii Libros. Opera & studio Edmundi Halley, apud Oxonienses Geometriæ Professoris Saviliani.

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, 1706, 8.
Constat plag. 11½.

LIbrorum de Sectione Rationis Apollonianorum brevem, sed satis accuratam descriptionem dudum dedit *Pappus* in præfatione Operi præsenti præmissa, quæ ex versione *Hallejana* ita habet. Duo sunt libri de Sectione Rationis, sed unam tantum faciunt propositionem subdivisam: quare unam illam, sic describo: *Per datum punctum rectam lineam ducere, quæ, auferat a duabus rectis positione datis segmenta, punctis in iisdem datis adjacentia, datam rationem inter se habentia.* Diversas autem multasque figuras habere contigit ob subdivisionem factam, & ob diversas rectarum datarum inter se positiones casusque puncti dati differentes, propterque Analyses & Compositiones horum casuum, ut & diorismῶν. Habet autem liber primus de Sectione Rationis loca septem, casus viginti, quatuor, diorismos vero quinque: quorum tres sunt maximi, & duo minimi. Maximus quidem est ad casum tertium loci V. Minimi vero sunt ad casus secundos locorum VI & VII. Reliqui autem maximi sunt ad casus quartos eorundem locorum VI & VII. Liber posterior de Sectione Rationis loca habet 14, casus vero 63; determinationes autem ex primo, ad quem quasi totus refertur. Lemmata habent hi duo libri 20, iidemque figuras (sive schemata) habent 181 vel etiam plures juxta *Periclem*. Hi libri hactenus pro deperditis habiti sunt ab eruditis: nunc vero non sine insigni Analyseos Geometricæ studiosorum emolumento a celeberrimo *Hallejo* præsentes Orbi erudito sistuntur. Bibliotheca scilicet *Bodlejana*, quæ ingentem librorum rariorum thesaurum custodit, inter Codices MSS. *Seldeni* librum asservat Arabicum, qui cum ante annos plures in manus *Ed. Bernardi*, Astronomiæ Professoris Savilliani, linguarum Orientalium peritissimi, incideret, cumque vir eruditissimus traditam ante *Pappi* descriptionem librorum

Apollonii

Apollonii περὶ λόγου ἀποτομῆς exacte illi convenire deprehenderet, fœtum *Apollonii* extemplo agnovit. Arabicum vero illud MSS. ex lingua Græca in Arabicam traductum esse, probat *Hallejus*, quod in diagrammatis lineæ notas juxta ordinem alphabeti Græcorum dispositas habeant, qui ab ordine alphabeti Arabum plane diversus. Factam conjicit hanc traductionem circa annum Christi 820, auspiciis *Almaimonis* Chalifæ s. Imperatoris *Saracenorum*. MSStum vero adscriptum habet nomen possessoris anno Hegiræ 613, i. e. Christi 1235. Cum *Bernardus* inventum tam præclarum Orbi litterario non invidendum censeret, ei vertendo operam dedit; sed vix decimam partem absolvit. Ipso mortuo, hortatu *D. Henrici Aldrich* S. T. P. & Collegii Ædis Christi Decani, Fautoris nostri æstumatissimi, in versione *Bernardina* loca nonnulla castigavit, totumque opus manu eleganti describi curavit *David Gregorius*, cujus nomen Acta nostra legentibus non minus, quam Mathematicis notum. Tandem cum, *Wallisio* fatis cedente, Professio Geometriæ Saviliana ad *Hallejum* devolveretur, is versioni MSSti a memorato *Aldrichio* communicati solertia incredibili incubuit: neque enim solum codex punctis diacriticis plerumque destituebatur, integra verba & periodi sæpius erant omissa, & diagrammatum lineæ litteris male signatæ, sed ipse etiam litteraturæ Arabicæ prorsus ignarus. Nempe beneficio schedarum a *Bernardo* traductarum primum voces excerpsit, quarum significatum *Bernardi* versio prodebat, dein ad argumentum respexit, & ita multo labore sensum eruit, lacunasque supplevit. De suo quæ addidit, alio charactere sunt expressa. Adjecit autem etiam scholia, quorum ope loca Geometrica, rectas omnes datam rationem abscindentes contingentia, designari possint.

Enimvero præter duos *Apollonii* de Sectione Rationis libros duos adhuc alios ejusdem Autoris de Sectione Spatii commemorat *Pappus* in præfatione laudata, qui continent resolutionem problematis priori de Sectione Rationis admodum similis & hoc solo differentis, quod in illo oporteat segmenta duo abscissa rationem habere datam, at in hoc datum continere rectangulum. Ita a *Pappo* effertur: *Per datum punctum rectam*

lineam

lineam ducere, quæ auferat a rectis duabus poſitione datis ſegmenta, datis in ipſis punctis adjacentia, quæ rectangulum æquale dato comprehendat. Cum itaque in codice Arabico hi duo libri non compărerent, utpote jam olim deperditi, ob materiæ tamen affinitatem prioribus jungi mererentur; eos propriis meditationibus ita reſtituit *Hallejus*, ut ab ipſius *Apollonii* opere non multum diſcrepare confidat. Hoc vero opus Analyſeos Geometricæ ſtudioſis apprime utile prædicat, quia habent exemplum problematis plani per omnes caſus pleniſſime ſoluti. Cæterum cum præſtantiam Analyſeos Veterum, cujus egregium in his libris *Apollonii* ſpecimen continetur, maximi fieri debere judicet *Hallejus*, nec dubitet, quin in aliis Bibliothecis inter MSS. Arabica forte lateant Tractatus veterum Analytici reliqui a *Pappo* commemorati, eruditos hortatur, ut Bibliothecas excutiant, & libros utiliſſimos ex pulvere protrahant: quod ut tanto facilius fieri poſſet, præfationem *Pappi* ſæpius jam memoratam & Græce antehac non excuſam, quæ una Sciptorum Analyticorum veterum memoriam ſervat, ex duobus codicibus MSS. Bibliothecæ *Savilianæ* integritati ſuæ (quantum fieri potuit) reſtitutam una cum verſione accurata operi præmiſit, inprimis cum *Commandini* verſio, ipſo judice, in plerisque ſit abſurda & inſulſa. Præterea hunc quoque in finem accuratam illius præfationis dedit verſionem, ut conſtaret, Carteſium in doctrina de Locis Veterum laudi detraxiſſe, & regulam *Guldini* centrobarycam ipſis etiam Veteribus innotuiſſe, certe *Pappo* annis 1200 ante natum *Guldinum* perſpectam fuiſſe. Ad calcem præfationis prima 20 Lemmata e libro 7 *Collect. Mathemat. Pappi* excerpta comparent, quia in demonſtratione illa aſſumit *Apollonius*. Equidem monitum ad eruditos de conquirendis libris veterum Analyticis inutile videri poterat, tum quia talia nullam difficultatem creant Analyſeos modernæ ſeu Algebræ perito, tum quia Mathematici recentiores illis inſtaurandis operam navarunt, nempe libris de Sectione Rationis & Spatii, item Sectione determinata *Willibrordus Snellius*, de Tactionibus *Franciſcus Vieta* in *Apollonio Gallo*, de Locis planis *Fermatus* in operibus poſthumis, de Inclinationibus *Marinus Gethaldus*, de Locis ſolidis *Vincentius*

Viviani: aliud tamen aſſerit *Hallejus* problema aliqualiter reſolutum dare, aliud methodo elegantiſſimâ id ipſum efficere, Analyſi breviſſima & ſimul perſpicua Syntheſi concinna & minime operoſa, quod præſtitere Veteres. Et profecto dudum notavit ſummus Geometra *Leibnitius*, Analyſin noſtram minus concinnas ſuppeditare conſtructiones Geometricas: licet enim ſubinde tales dentur ab Analyſtis recentioribus, quales omnino in Geometria *Gerardi van Kinckhuyſen* occurrere diffiteri nequit, non tamen immediate ex æquatione problematis conſtitutiva, ſed aliunde potius deſumuntur. Denique orbis eruditus non minus, quam *Hallejus* gratias habebit longe maximas Viro celeberrimo & de re litteraria longe meritiſſimo, *D. Joh. Hudſono* S. T. P. Bibliothecæ *Bodlejanæ* Præfecto, quod ſummam curam adhibuerit, ut nitidum & emendatum proderet opus Geometris longe gratiſſimum, & nos præſertim habemus, quod ejus munere tam cito operis deſideratiſſimi copia facta fuerit. Non ingratum fore Lectoribus arbitramur, ſi ex ſæpius laudata *Pappi* præfatione indicemus ſcripta Veterum Analytica. Sunt autem ſequentia: *Euclidis* de *datis* liber unus; de *Porismatibus* III; *de Locis ad Superficiem* II; *Apollonii*, de *Sectione Rationis* II; de *Sectione Spatii* II; de *Sectione determinata* II; de *Tactionibus* II; de *Inclinationibus* II; de *Locis planis* II; *Conicorum* VIII; *Ariſtæi* de Locis ſolidis V; *Eratoſthenis* de *Mediis proportionalibus* II.

RESOLUTIEN DER HEEREN STATEN van HOLLAND ende WEST-VRIESLAND van Conſideratie;

ſeu

DECRETA STATUUM HOLLANDIÆ FRISIÆQUE Occidentalis notatu digniora; a die II. Aug. A. MDCLIII. quum JOANNES de WITT Status-Penſionarii, ut vocant, ſpartam dignitatemque ornare cœperat, usque ad diem XIX. Dec. A. MDCLXVIII. facta.

Trajecti

Trajecti ad Rhenum, apud Wilhelmum vande Water, Acad. Typogr. 1706. in 4.
Alph. 4. plag. 15.

QUæ in unis alterisve tantummodo Magnatum in Belgio imperantium muſæis vel aliorum etiam quorundam bibliothecis, inſtar pretioſi depoſiti, latuerunt *Statuum Hollandiæ Friſiaque Occidentalis Decreta*, ætate maxime *Joannis de Witt*, Status-Penſionarii, facta, ea nunc altera quadam editione, ad communem omnium uſum, in lucem protrahere, operæ pretium viſum fuit. Ordiuntur ea a die II. Aug. A. M DC LIII. & varia circa res militares, civiles & eccleſiaſticas Statuum Præpotentium decreta atque concluſa, usque ad diem XIX. Dec. Anno M DC LXVIII. juxta dierum & annorum, quibus de iis in ſenatu magno actum eſt, ſeriem, ex authenticis documentis recenſita, complectuntur. Ac quum inter illa *Deductio* ſeu *Declaratio* Statuum Hollandiæ Friſiæque Occidentalis emineat, qua poſt vera liberi in Belgio confœderato imperii fundamenta aſſerta *Decretum* maxime *ſeclusionis Statuum Hollandiæ Friſiæque Occidentalis*, die IV. Maj. A. M DC LIV. contra Principis Arauſionenſis ad *Capitanei* ſive *Gubernatoris Generalis* in Belgio dignitatem evectionem, die IV. Maji, A. M DC LIV. initum longa apologia adſtruitur, vel ex hujus ſaltem deductionis ſuccincta quadam enarratione univerſi operis præſtantiam, in tanta rerum ubertate, ſatis dijudicari poſſe exiſtimamus.

Delata autem fuit iſta *Deductio*, per Deputatos quosdam antea concepta, ad prælectionem, confirmationem & regiſtraturam in Senatum Ordinum Hollandiæ Præpotentium die XXV. Julii A. M DC LIV, & ubi tum publice approbata, tum per Statuum typographum ordinarium, determinato exemplarium numero, typis exſcripta fuerat, ad Provincias univerſas, communi conſilio, miſſa. Occurrit in ea primum totius facti narratio, quæ, ut paucis multa complectamur, huc redit. Videlicet eo ſanguinolento illo Belgarum cum Anglis bello, tempore *Cromwelli*, Reipublicæ Anglicanæ, ut tum vocabatur, *Protectoris*, res devenerant, ut Angliæ tum Magnates imperantes cum Deputatis Belgarum in aula Weſtmonaſte-

rienſi die XXVIII. Nov. A. IM DCLIII. de viginti ſeptem pacis ineundæ articulis agerent, quos inter Angli duodecimum hunc eſſe volebant: *Ut neque Status Generales Provinciarum Belgii confœderatarum, neque Status quidam earundem particulares, ullo unquam inpoſterum tempore, WILHELMUM, Principem Arauſionenſem, poſtremi Regis Angliæ nepotem, vel ullum ejus Deſcendentium, Capitaneum, Gubernatorem & Imperatorem caſtrorum, copiarumque ſuarum Generalem, vel aliquarum ſaltem ſuarum urbium, arcium, caſtellorumve Gubernatorem, vel etiam claſſium, navium, copiarumque maritimarum Præfectum ſummum facerent, conſtituerent & decernerent; quin potius ejusmodi aliquorum conſilio & decreto, ſive jam ſuſcepto, ſive adhuc ſuſcipiendo, ipſa re ſe quam ſeveriſſime opponerent.* Diu multumque de ratihabendo hoc articulo apud Belgas & cum Anglis agitabatur, quod ne ullum in eo Angliæ Protector momentum mutatum vellet. At quum tamen quidam Anglorum imperantium articuli hujus in ſecretam aliquam clauſulam mutationem ſuaderent; alii vero eum vel in ipſa pacificatione, vel in annexa eidem clauſula quadam ſecreta hoc modo leniri & attemperari poſſe cenſerent: *Ut quemcunque unquam Ordines Belgii confœderati omnes, vel aliqui, Capitaneum Generalem, aut copiarum ſuarum terra marique Imperatorem, aut etiam unius alteriusve ſaltem Provinciæ Gubernatorem forte facerent & conſtituerent, is maxime fidem ſuam ad ſervandam ſancte præſentem pacificationem omnesque ejus articulos juramento adſtringere teneatur:* non dubitarunt Hollandiæ Ordines Præpotentes hoc articuli duodecimi temperamentum amplecti, atque inde etiam Deputati eorum in Anglia, Domini de *Beverningk* & *Nieupoort*, Legatorum Extraordinariorum jam nomine & dignitate ornati, pacis conſilia & deliberatione, hucusque interruptas, reaſſumſerunt. Felix jam ſperabatur totius pacificationis tam diu agitatæ exitus; quem vero denuo interceptum & retardatum videbant Belgæ, quod Protector, temperamento illo non ſatisfactum deſiderio ſuo credens, in ratihabendo articulo duodecimo, ut primum conceptus erat, tenaciter perſiſteret. Diu ſe Beverningkius poſtulato iſti, graviſſimis quidem argumentis, oppone-

ponebat; quibus tamen nihil aliud impetrabat, quàm ut per Status Angliæ Secretarii litteras quasdam intelligeret, eam esse Protectoris demum voluntatem & declarationem, ut Ordines Hollandiæ Præpotentes particulari quodam documento seu instrumento, Status sui sigillo obsirmato, ad servanda articuli memorati duodecimi momenta omnia se obstringerent. Detrectabat & hoc etiam Beverningkius cum Nieupoortio masculè, quod eo jussa & instructionem suam se non extendere demonstrarent. Ast quum Protector per Status Angliæ Secretarium ipsis significaret, se articulum illum ut fundamentum omnis pacificationis respicere, unaque protestari, se vero & sincero in Status Præpotentes eorumque Provincias affectu trahi, nihilque aliud quærere, quam pacem æternum duraturam; quæ vero æternum daratura non sit, si vel Principi Arausionensi, vel alicui ejus posterorum, utpote ex familia Stuartorum descendentium, summæ Status sui dignitates deferantur; eamque in rem se instrumenti pacis ratihabitionem & mutuam extraditionem postulare, hac tamen conditione, ut si Domini Legati particulare istud Articuli duodecimi documentum sistere jam non possent, istud tamen intra duarum aut trium mensium spatium exhibendi promissa darent certissima: idcirco hac Protectoris declaratione ad referendum assumta de reliquis interea pacis articulis cum Anglis convenerunt, ne aliæ eæque ancipites magis & graviores rerum mutationes in pacificatione tum adeo necessaria suborirentur. Quæ ubi per Legatorum suorum litteras intellexissent Status Hollandiæ Frisiæque Occidentalis Præpotentes, unaque perspicerent, omnem belli pacisve evehtum a documento prædicto pendere, re omni diu multumque ponderata, die demum IV. Maji A. M DCLIV. in senatu suo decretum fecerunt: *Ut Ordines Hollandiæ Frisiæque Occidentalis nunquam Principem Arausionensem aut ullum ejus lineæ Capitaneum vel Gubernatorem suarum Provinciarum constituerent, neque etiam permitterent, quantum ad se suarumque Provinciarum vota spectaret, ut ille unquam militiæ Generalitatis, prout ajunt, Capitancus Generalis cooptaretur.* Missum fuit hoc decretum documento quodam, ut conventum erat, particulari consi-

gnatum & obſignatum in Angliam ad Dominos *van Beverningk* & *Nieupoort*, Statuum Legatos, quod cum Protectore Anglisque ſuis communicarent, hac tamen lege, ut repetita denuo prius vice omnibus viribus, conſiliis & ſtudiis eo allaborarent, num forte Celſiſſimum Protectorem a poſtulato illo ſuo dimovere, & ad aliud quoddam pacis conſilium mitius permovere poſſent. Faciebant Deputati, quod poterant, ac ea propter etiam ſe relati modo decreti documentum accepiſſe diſſimulabant: aſt quum omne conſilium omnemque operam fruſtra plane eſſe viderent, maxime quod præcipitantes Deputatorum ceterarum quarundam Provinciarum motus, & zelus, prout conqueruntur, plus juſto incenſus, anſam Anglis aliud quippiam ſuſpicandi dediſſent, denique documentum iſtud famoſum tradiderunt.

Quam rem quum Status præſertim Zelandiæ, una cum Groningæ, aliarumque quarundam Provinciarum & civitatum Deputatis non uno omnes eodemque oculo ac animo intuerentur, & multi præjudiciorum maximorum plenam eſſe contenderent; jam facti narratione præmiſſa, amplam facti iſtius ſui deductionem & declarationem ſubjungunt. Ubi quidem primo loco contra ſentientium argumenta diſtincte recenſent, quæ tum ipſam ſecluſionem Principis Arauſionenſis in abſtracto, tum Angliæ Regnum, tum Status ſui Rempublicam, tum quoque domum ſpeciatim Arauſionenſem concernere monent. Quoad primum enim obvertebant contra ſentientes, quod 1. Decretum illud ſecluſionis Principis Arauſionenſis cum conſtitutione & natura Unionis magnæ A. M DLXXIX. inter Provincias fœderatas factæ pugnaret, qua nulla Provinciarum a deliberationibus ullis ſit excludenda, ne quicquam aliis præjudicio fiat, & ut libertas inconcuſſa perſtet; quod 2. idem cum Declarationibus Confœderatorum omnium, tam ore, quam manu, extraordinaria quadam congregatione A. M DCLI, in Aula Hollandiæ, datis pugnet; & quod 3. ſecluſio abſque ulla ſpeciatim cum Statibus Zelandiæ communicatione per ſolos Hollandiæ Friſiæque Ordines concludi non potuerit. Atque hæc ſunt argumenta, quæ ipſam ſecluſionem in abſtracto

concer-

concernunt. Quod ſecundo ad Angliæ Regnum attinet, objiciebant contra ſentientes, quod 4. articulus ſecluſionis a ſcopo & ſenſu pacificationis cum Republica, ut tum vocabant, Anglicana, ejusque Celſiſſimo Protectore concluſæ deflectet, eique decimus ejusdem articulus plane obſiſtat; quod 5. ille absque præviis litteris ſignificatoriis & conſenſu omnium Provinciarum ad Unionem pertinentium non legitime ratihaberi, multo minus Protectori per Generalitatis Statuum, ut vocant, Miniſtros extradi potuerit; & quod 6. idem cum decreto Statuum Hollandiæ die XIX. Febr. A. M DCLIV & attemperamento tum approbato pugnet. Porro ſi ipſam tertio Statuum Rempublicam reſpicias, contendebant contra ſentientes, quod 7. decretum ſecluſionis libertati tanto pretio coemtæ contrarietur, eamque ut & jus Status abſolutum, ac reliquarum Provinciarum jura ſumma ſit turbaturum, quod 8. idem præjudicium ſubjectionis & puſillanimitatis, una cum deſpectu Status, apud alios Reges, Principes & Respublicas ipſis ſit allaturum; & quod 9. diſſenſiones & factiones tum inter ipſos Provinciarum Status imperantes, tum inter ſubditos Statuum ex ſecluſione iſta ſint reſultaturæ. Quod denique ipſam ſpeciatim Domum Arauſionenſem ſpectat, inſtabant, quod 10. decreto illo Princeps Juvenis Arauſionenſis, una cum deſcendentibus ſuis, jure & poteſtate prærogativarum, nativitatis jure ipſi competentium, defraudetur; tum quod 11. defraudatio vel ſecluſio illa ingratitudo futura ſit in domum Auſtriacam, tam bene meritam, ultra modum enormis; adeoque ſatius fuiſſet, decretum iſtud plane ſeponere.

At reſpondent ad hæc omnia Status Hollandiæ Friſiæque Occidentalis, primo in univerſum, quod Provincia Hollandiæ omnino, vi poteſtatis & jurisdictionis ſuæ abſolutæ, ſine prævia cum cæteris Provinciis communicatione, earumque conſenſu decretum ſecluſionis peremptorie facere potuerit; quoniam ſinguli Provinciarum Status, vi Unionis iſtius magnæ, jus & poteſtatem habeant abſolutam de omnibus rebus, quarum in Unionis articulis nulla mentio fieret, vel quæ particulari Provinciarum conſenſu Generalitati non eſſent commiſſæ, id negative vel poſitive ordinandi & decernendi, quod ad provinciarum ſuarum, incolarum

colarumve intereſſe pertinere, vel alio quocunque nomine neceſſe eſſe, ipſis viſum fuerit; ceu id quoque documentum Statuum Zelandiæ, die XXX. Junii anni præſentis, congregationi Statuum Hollandiæ præſentatum, in ipſis terminis haberet. Conſequi inde, quod cuivis ſigillatim Provinciæ poteſtas abſoluta competat de conſtitutione Gubernatoris vel Capitanei Generalis aut ejus ſecluſione, abſque conſiliorum cum aliis Provinciis prævia communicatione, hoc vel illud decernendi. Atque ita jam, ut rem exemplis & facto comprobent, in ipſo Reipublicæ ſuæ principio Status Hollandiæ Friſiæque Occidentalis ſeparatim & ſine ullo alterius Provinciæ conſenſu, maſculo conſilio juramentoque ſecreto decreviſſe, quod nunquam Regem Hiſpaniarum Provinciæ ſuæ Herum & Principem velint agnoſcere; neque nomen, ſigillum & titulos ejus in ſuis amplius decretis vel concluſis uſurpare. Ita eosdem Status Ducem Andegavenſem, Regis Galliæ fratrem & Belgii confœderati Protectorem, quum A. M D LXXXIII. menſe Januario Antverpiam aliasque Statuum urbes poteſtati ſuæ impetu improviſo, & ipſarum Status copiarum ope, ſubjicere tentaſſet, heroico facinore a Protectoris in Provincia ſua dignitate ſecluſiſſe. Atque ita etiam Comitem Leiceſtriæ ab eadem Gubernatoris & Capitanei Generalis dignitate fuiſſent ſecluſuri, niſi ipſe in tempore Rempublicam deſeruiſſet. Secundo reſpondent, quod in congregatione magna A. M DC LI. habita nullæ declarationes factæ fuerint, quibus ſecluſio toties memorata repugnare poſſit; cum nulla in illis Principis Arauſionenſis ad ſupremas provinciarum ſuarum dignitates evehendi mentio occurrat. Tertio oſtendunt, quoad, & in quibus rebus Hollandiæ & Zelandiæ Status per confœderationes ſuas particulares A. M D LXXV. & M D LXXVI. initas tenerentur, communicatis conſiliis & non ſeparatim quicquam decernere. Diſcrimen enim hic faciendum eſſe volunt inter conſtitutionem Gubernatoris in univerſum, quæ ſine prævia utriusque Provinciæ notitia fieri non poſſet; & inter ſecluſionem vel promotionem hujus aut iſtius perſonæ ad prædictam dignitatem ſpecialem, quæ, ſalva confœderatione particulari, tum Zelandiæ tum Hollandiæ libera permanerent. Quarto commonſtrare conten-

contendunt, quod decretum ſecluſionis nullatenus cum articulo decimo pacificationis, cum Angliæ Protectore concluſæ, pugnet. Nam utut articulus ille in terminis ita ſe habeat: *Ut nulla Provinciarum & Civitatum, neq; ulli earundem Deputati cum vicinis Principibus & Rebuspublicis confœderationem aliquam aut unionem, abſque confœderatarum Provinciarum conſenſu, ineant:* in confeſſo tamen monent eſſe apud omnes, quod quidem omnes confœderationes & uniones ſint tractatus, contractus, compactata & promiſſa reciproca; at quod vice verſa omnes tractatus, contractus, compactata & promiſſa reciproca non etiam illico ſint confœderationes & uniones, perinde ac quidem omnes tractatus ſint contractus, compactata & ſponſiones, non autem vice verſa omnes contractus, pacta & ſponſiones ſint tractatus ſeu transactiones. Cumque adeo ſecluſionis decretum, de quo nunc lis eſt, ad Angliæ Protectoris inſtantiam perpetuam pacificationi annexum, declaratio tantum ſit & ſponſio obligatoria, de re quadam particulari, a ſola Statuum Hollandiæ poteſtate abſoluta dependente; & præterea poſt concluſam cum Anglis pacificationem memoratam Provinciæ fœderati Belgii quædam ſeparatim, quædam conjunctim cum vicinis Regibus, Rebuspublicis & Principibus varios contractus & tractatus ſimplices concluſerint; cujus rei unum alterumve tum Statuum Geldriæ, tum Statuum Ultrajectenſium, tum Statuum Hollandiæ & Zelandiæ exemplum adfertur: inde pacificationis Anglicanæ violationem ſibi jure opponi non poſſe exiſtimant. Quinto reſpondent, quod de privatis & particularibus cum exteris Regibus, Principibus & Rebuspublicis colloquiis vel tractatibus nullius Provinciæ Status ceteris confœderatis ſuis notitiam facere teneantur, ceu ex facto atque exemplis quoque conſtet; quodque adeo etiam Status Hollandiæ de eo, cujus propalationem non ob unas rationes prægnantes inconſultam ducebant, libere & privatim cum Reipublicæ Anglicanæ Protectore tractare potuerint; quodque non obſtet, ſecluſionis iſtud negotium per Generalitatis Statuum Miniſtros & Legatos, *van Beverningk* & *Nieupoort* expeditum fuiſſe; cum in pacto iſto privato privatæ etiam provinciæ Deputatorum nomen poteſtatemq; habuerint. Sexto reſpondent, quod decretum ſecluſionis ſecreto

Statuum concluſo, die XIX. Febr. A. MDCLIV. facto, nullo modo repugnet; cum quidem ſperaſſent, & eo cum Legatis ſerio allaboraſſent, ut temperamentum ſupra memoratum articuli duodecimi a Protectore aſſumeretur; quod vero nullis conſiliis, nullisque argumentis impetrare potuiſſent. Septimo negant & pernegant, quod ſecluſio Principis Arauſionenſis libertatem tanto pretio coemtam, aut jus abſolutum tum ſingularum, tum omnium conjunctim Provinciarum, contemeret & lædat, cum in libera Republica nemini per nativitatem jus ſummarum dignitatum competat. Non enim quidem diſſimulant Status Hollandiæ, quod ſecluſione iſta ſe ipſos poteſtate & libertate Wilhelmum, Principem Arauſionenſem, vel ejus aliquem deſcendentem ad dignitates ſummas antea nominatas, vel propria auctoritate in ſua provincia, vel votorum ſuorum conſenſu in fœderatis Provinciis, evehendi exuerint. At quum ex altera parte etiam palam ſit, tum omne bellum exercitio libertatis, qua ſibi ipſis, ceu primis ejusdem in Belgio aſſertoribus & vindicibus nihil vel charius ſit vel antiquius, obices violentos ponere; tum bellum Belgarum cum Anglis ipſis libertatem de hac vel illa re quippiam liberius diſponendi, pariter ac incolis Provinciarum ſuarum facultatem commercia ſua, quæ Status univerſi anima eſſent, feliciter tractandi ademiſſe: inde tantum abeſſe, ut is, qui in animæ ſuæ conſervationem & libertatis recuperationem, aliqua re alteri quippiam ſupererogatorie cedit, libertatem læſiſſe dici poſſit, ut potius eandem conſervaſſe & reſtauraſſe dici debeat. Imo indicia eſſe certiſſima zelotarum contra ſentientium motus, qui evectionem Principis Arauſionenſis ad ſummas dignitates, a majoribus ejus ornatas & adminiſtratas, adeoque velut jure quodam nativitatis ei competentes, urgerent, quod ipſi libertatis hoſtes ſint præſentiſſimi; cum nullum libertatis argumentum ſit, in libera Republica ei dignitates ſummas conferre, cujus majores eas jam antea ornarunt; quin potius ex omnium liberarum Rerumpublicarum hiſtoria & actis conſtet, rem ejusmodi vel imperio abſoluto & Monarchico illas ſubjeciſſe, vel tamen multis aliis modis eis fuiſſe exitioſam. Ita Vicecomites, Nobiles antea Mediolanenſes, & civitatis Mediolanenſis Protectores, demum nomi-

ne

ne Protectoris in Capitanei Generalis titulum commutato, & Filia principe Joannis, Regis Galliarum, Joanni Galeatio Vicecomiti nupta, deinceps Ducum Mediolanenſium ſibi dignitatem & poteſtatem conciliaſſe. Ita C. Julium Cæſarem, ubi per decem annos militiæ Romanæ in Gallia Imperator ſummus fuerat, totam deinde Rempublicam Romanam, per ipſius Reipublicæ milites, ſibi fidos, imperio ſuo ſubjugaſſe. Ita omnes Græcorum Respublicas, & quidem Corinthum per Cypſelum; Syracuſam per Thraſibulum, Gelonem, Dionyſium, Hieronem & Agathoclem; Argiam per Phidonem; Ambraciam per Periandrum; Leontium per Panætium & Icetam; Agrigentum per Phalaridem; Candiam per Archilaum; Cyprum per Evagoram; Samum per Polycratem; Rhegium per Anaxilaum; Sicyonem per Nicoclem; Pheras per Alexandrum; & Catanam per Mamercum: perinde ac recentioribus temporibus Respublicas Italas, & quidem Veronam per Scaligeros; Bononiam per Bentivoglios; Faventiam per Manfredum; Peruſium per Baleonem; Tifernum per Vitellium; & Florentiam per Mediceos fuiſſe ſubjugatas. Atque ita etiam, quod ad Belgium attineret, Ducem Alenconium, Provinciarum Belgii Protectorem, cui tamen & Provinciæ nonnullæ ſupremum imperium, certis quidem legibus circumſcriptum, detulerant, Antverpiam aliasque Statuum civitates ſibi cum univerſa Republica ſubjicere tentaſſe. Imo ita ſuis ipſosmet nuperrime oculis vidiſſe, quomodo Provinciarum ſuarum Capitaneus Generalis, haud ita pridem defunctus, A. M DC L. Amſtelodamum, principem & potentiſſimam Reipublicæ ſuæ civitatem ipſis Status copiarum armis ſibi ſubjicere, ac ſex viros Statuum imperantes captivitati mancipare auſus fuerit, non ſine maximo Reipublicæ detrimento. Præterea id quoque addunt, quod neque Reges in Europa conſultum duxerint, Capitanei Generalis in militia ſua munus perpetuum eſſe, ne forte per illos Reges aliquando ipſi ſede ſua dejicerentur; hincque tum Anglos, tum Gallos, ſupremi Regiorum exercituum magiſtri, *Connéable* dicti, munus ſummum abrogaſſe. Et quum ad rem hanc amplius illuſtrandam nec in Scriptura Sacra exempla deſint, capite hoc ſimul adjecta, ſatis eapropter evictum eſſe putant, ſecluſionem

ſuam libertati Reipublicæ tanto pretio comparatæ non obeſſe, ſed prodeſſe. Octavo reſpondent, quod Decretum ſecluſionis nullam vel ſubjectionem vel puſillanimitatem inferat; cum conſtet, illud unice in belli tam ſanguinolenti extinctionem, in libertatis tantum concuſſæ reſtaurationem & in tranquillitatem provinciarum confœderatarum omnium eſſe factum; contra vero ſecluſione iſta ſepoſita, timendum fuiſſe, ne belli flammæ diutius eſſent & atrocius duraturæ. Nono probant, diſſenſionum & factionum in Provinciis anſam non per Decretum ſecluſionis, quod ad tuendam ſancte libertatem & pacem publicam imprimis ſpectaret, ſed per motus & diſſenſiones eorum ſuppeditari, qui liberam Rempublicam non ſine capite aut Principe ſummo ſalvam eſſe poſſe, perperam crederent. Decimo reſpondent, quod in libera Republica ſummæ dignitates digniſſimis unice ſint conferendæ, & nemo eas jure nativitatis ſibi vindicare poſſit. Undecimo oſtendunt, quod nulla utique Statibus Hollandiæ Friſiæque occidentalis in Celſiſſimam Domum Auſtriacam ingratitudo obverti poſſit; cum partim gratitudinis in eandem documenta ſat multa, ſatque magna proſtent, utpote quam, præter tot in dignitatibus ſummis ſucceſſiones, & præter ceterarum Provinciarum beneficia innumera, a ſola Hollandiæ provincia, Mauritii, Friderici Henrici & Wilhelmi III. temporibus XIX. milliones & 699758 florenos accepiſſe, publicæ rationes oſtenderent; partim vero in libera Republica liberum maneat, num beneficia ſua ad deſcendentes velint extendere & imperium infantibus æque ac viris permittere.

Atque huc redit deductionis iſtius non ignotæ caput & ſumma; cui demum XLVI. documenta, cum authenticis collata, in antea dictorum comprobationem manifeſtam, ſubjiciuntur. Tametſi vero præter alia plura Decreto ſecluſionis ejusque declarationi die IV. Aug. A. M DC LXVII. novum aliquod Edictum, quod Perpetuum vocant, acceſſerit, quo Capitanei Generalis & Gubernatoris Hollandiæ ſpartam dignitatemque, juramento omnibus, qui vel ſummum vel infimum aliquod munus tenent, impoſito, plane, ut ajunt, mortificatam aut extinctam voluere: nihilominus tamen rerum temporumque viciſſitudo, Wilhelmo III. Principe Arauſionenſi, & poſtea etiam Angliæ Rege

ge, A. M DC LXXII. ad Capitanei & Gubernatoris Generalis in Belgio confœderato dignitatem ſummam non infeliciter admoto, omnes edocuit: *Majorum decreta, utut graviſſima, nec valida ſemper eſſe, nec perpetua.* Quæ cetera ſunt Statuum Hollandiæ Friſiæque Occidentalis decreta, tum res civiles tum res militares & eccleſiaſticas ſpectantia, & in futurorum etiam temporum uſum inſervientia, ea magis ipſa introſpexiſſe, quam hic ſummatim recenſita legiſſe juvabit.

JOANNIS SCHULZII FLORUM SPARSIO ad loca quædam, in re litteraria controverſa. Ad Virum Amplisſ. D. CHRISTFRIEDUM WÆCHTLERUM JCtum & Litteratorem apud Dresdenſes celeberrimum &c.

Francof. ad Mœnum, apud Matt. Hermsdorff, 1707, in 8. Plag. 11.

OCcaſionem ad deproperandum hoc Opuſculum Autor ſibi datam eſſe putavit ex nonnullorum cenſuris, quibus hic modeſte pariter ac erudite reſpondet, tum vero diſſerendi materiam nactus, ingenii, variæque lectionis, ac ſolidioris litteraturæ facultates pandit, &, ut titulus libri præfert, ad Grotii Lydiique exemplum efficlus, flores jucundiſſimos ſpargit.

Primum igitur *de Veterum emendandi retractandiq; ſtudio* ex Lipſio, Voſſio, Gaudentio, Perizonio, Sagittario diſſerit, & cur Horatius Poetas *genus irritabile* dixerit, verbis J. Cameratii declarat, ſimulque rigidas Cunæi in Nonni Dionyſiaca cenſuras cum Dan. Heinſio expendit, poſt via ſibi ad propoſitum munita, de *Tholis Veterum* ex Voſſio, Thomaſino, Achille Statio & Val. Chimentelio tractat, & deſcriptis *Prytanenſibus*, propriam vocum *figere, pangere*, notionem ex illo ritu indagat. Examinato deinde *promptitudinis* vocabulo, Lexicographorum labores non ſufficere, ſed *Scholiaſtarum* etiam & *Gloſſarum* ſuffragia in auxilium vocanda eſſe monet, adductis Goclenii, Mureti, Canteri, Bœcleri, Borrichii, Gronovii aliorumque ſententiis, & vindicata ſimul autoritate Eutropii, ejusque codicum, quos contulit nuper Thomas Hearnius. Exponit dehinc æneæ ætatis Scriptores, in his *Grammaticos & Scholiaſtas*, quos non incommode *Maſorethas Latinos* appel-

p. 6. 9. 15. 18 ſeqq. 21. 23.

p. 25. & de *Servio* quidem Beroaldi, de *Prisciano* Scioppii atque
291. Brunsmanni, de *Acrone* Parrhasii, Nannii, Vossii, Ptolemæi
39 & Flavii, L. Scoppæi, de *Asconio* Hadriani Cardinalis, Modii, Hoto-
292. manni judicia adducit, exprobrata Mureto aliisque Criticis in-
29 & 253. Geographicis ignorantia. Porro usum particulæ *In*, & apud Græcos τῦ εἰς, ἐν, ὅτι, εἶτα exemplis quam plurimis docet, Bosiique sententiæ accedit, non redundare illas, sed plane ex lin-
42 seqq. guæ genio poni, ubi simul de Livii, Ciceronis, Justini idiotismis tra-
& 256. ctat, adjecta farragine singularium structurarum in Latina lingua, castigato quoque Nizolii Thesauro, & vulgaribus libellis Gramma-
35 seq. ticis. Commendat in orthographia Latina *Pandectas Florentinas*, quas mirifice hic extollunt Politianus, Ant. Augustinus,
39. 292. Carrio, J. Godofredus, Labbitius, Laur. Theod. Gronovius & J. Clericus; Inscriptiones item antiquas & optimos codices, quorsum exempla bene multa per totum libellum sparguntur, & Gifanii, Guilielmii, Popmæ, Passeratii, Barthii, Loensis, Manutii,
49. seqq. Lipsii, Dausquii, Cellarii symbolæ afferuntur. Ad *Illustris* ti-
220. & tulum annotat, quomodo is a Romanis Equitibus ad Præfectos
296. Prætorio, mox ad Francorum Reges, deinde ad Missos atque Legatos eorum, demum ad Scultasios transierit, castigatis Ludov.
51. de Dieu & Isaaco Casaubono, defensoque Luthero, illud *Act. XXV*, *23.* recte convertente, rejecta etiam sententia Menagii, negantis,
59. Atticis superiores quoscunque dictos ΤΙΜΙΟΥΣ, ubi plura de
259. voce τιμῆς ex Falconerio, Rittershusio, Mart. Themis, Ant. Perizonio, eleganter quoque expositis hinc locis *1. Tim. V, 17. Hebr. II, 9.* & Canone VIII Concilii Niceni. Paria observat de *Clarissimi* appellatione, apud JCtos, Jac. Lectio leviter correc-
61. to. At *Nobilissimos* Cæsares, quorum mentio in antiquis marmoribus, cum Ez. Spanhemio & Cupero recte de *Porphyrogennetis* interpretatur, id quod Francorum Anglorumque Reges simili ap-
67. 70. pellatione *Adelingorum* imitati, quorum filii *Clitones*, *Clituncu-*
262. *li* quasi *Incluti*, dicti. Saxones item distinctos ait in *Edhilingos*, *Frilin-*
63 seq. *gos* & *Lazzos*, & a Fr. Junio & Petro Victorio dissentit. Examinat etiam nummum Commodi, respondetque Oiselio, ambigenti de Anubis simulacro, instituta digressione tum de πολυωνυμία,

tum

tum de ἀνωνυμία Deorum Gentilium, expenſoque Paulo *de Deo Athenienſium ignoto*, ac nomine Joſephi Ægyptiaco, ubi & de Θεῷ ἀξήτῳ, ἀκαταγωμάςᾳ, κεκρημένῳ, *arcano, incerto, innominato* apud Tacitum, Lucanum, Pollionem, Joſephum, Philonem. Qua occaſione etiam Arcerii, Seldeni, Huetii, Witſii, Cudworthi, Dikinſonii ſententiæ, *Moſen* eſſe *Moſchum*, expenduntur: repetita Angeli Rochæ querela, de obſcuritate Ægyptiacorum nominum, & rejectis Kircheri atque Harduini originationibus. Nec illud inelegans, *Crucis figuram Oſiridi ſacram, ejusque cauſas*, teſtibus Pignorio atque Mich. Neandro, *Paganis arcanas fuiſſe*, unde conjicit manaſſe opinionem Ethnicorum, commune quidpiam Chriſto cum Serapide fuiſſe, quorſum Salmaſii, J. Godofredi, Seldeni atque Jſ. Voſſii conjecturas allegat, & rariores ſignificationes vocum Ἀνὴρ, ἀθλητὴς, ἄνθρωπος, ςρατιώτης, βασιλεὺς, Καῖσαρ, *Mas*, *Dux*, ex Victorio, Cujacio, F. Petito, Grotio, Falconerio, Perizonio, Ruperto, Schurtzfleiſchio explanat, unde non tantum Inſcriptiones, ſed & loca *Joh. XIX, 5. Actor. XXIII, 23. XXVII, 25.* nec non *l. qui balneum D. qui potior. in pign. l. 38. §. 5. D. de pœnis. l. 1. C. de Latina lib. l. 4. C. qui manumittere non poſſunt* explicari poſſint. Convertit ſe deinde ad alteram Diſſertationis hujus partem, quæ tota ad Poeticam ſpectat, ita tamen ut ornamenta ex utraque literatura velut flores appareant. Diſſerens de *Phonaſcis*, *Phonaſciis* & Ηχεῖοις, *rythmis, metris*, νόμοις & διδασκαλίαις & ὑποκρίσει veterum, uſum cujusque vocis evolvit, Caſp. Hoffmannum ex Petito corrigit & juvat, Henninii conjecturam refellit: *Paulum in Græcorum* Ηχεῖοις *inſtitutum fuiſſe*. Lucianum porro, Chriſtum μέγαν ἄνθρωπον, & Chriſtianorum doctrinam θαυμαςὴν σοφίαν appellantem, per contemtum hoc feciſſe, probat ex ἀνθρώπε & θαυμαςὸς ſingulari notione, θαύματα ſcilicet ſæpe *præſtigias*, uti apud Latinos *miraculi* vocem *res turpes*, denotare contendit. Oſtenſis deinceps veterum ac recentiorum Poetarum nævis, Scaligeri Hypercriticum ex Voſſio & Heinſio examinat, *Leſſi* verum uſum ex optimis Criticis reſtituit, cum aliis multis hujus generis, atque Inſcriptionum fide docet, vocabulum

p. 292.

63.

66. & 294.

69. 260 & 267

75. 84. 273

83. & 264.

ἄρτι

p. 265. *Apte* proprium eſſe curandis funeribus. Eodem modo exponit
104. 266. voces *Augendus*, *Auctus*, *Auguſtus*, *Auguratus*, *Ampliatus*, *Devo-*
101. *tus*, *Mactus*, *Magmen*, & non prorſam tantum vorſæ orationi
in Epitaphiis, ſed & in numis Græca Latinis permiſceri conſueviſ-
184. ſeq. ſe, *Æolismos* item in Latium migraſſe, hinc orthographiam La-
107. tinam multa traxiſſe ex Græca vocalium permutatione, id quod
auctoritatibus Virorum in re litteraria principum & exemplis lu-
culentiſſimis p. 110. 150 ſeqq. 215. 220. 296 probatum ivit, indeq;
factum fuiſſe autumat, ut ipſa Auctorum nomina non parum cor-
rumperentur, teſtibus P. Petito, Divæo & J. Jonſio. Examinan-
dum deinde ſibi elegantiſſimum Urſini numum in familia Tarqui-
111. tia cum Inſcript: ΠΡΑΤΤΩΝΤΟΣ ſumit, Fulvio (de quo elegans
judicium Rutgerſii) partim correcto, partim defenſo contra Cu-
113 ſeqq. peri cenſuram, ubi digreditur ad obſervationes de Ἐρᾶσθαι ῥέζειν,
πράττειν, θύειν, ποιεῖν, illuſtrato hinc loco *Luc. II, 27.* &
verſione Lutheri contra A. Buchneri ſtricturam excuſata. Paria
117 & legas de vocibus *facere*, *agere*, *gerere*, *operari*, *conficere*, *mactа-*
268. *re*, quas omnes prima origine victimarias fuiſſe, poſtea ex Sacris in
Circum, ex hoc in Scenam, demum ad omnes vitæ actiones, im-
primis ad ſecundam belli fortunam, traductas fuiſſe monet, ubi
non temnenda de *Agonio* Deo, de *Agonalibus Sacris*, *victimis*,
119. *ſacerdotibus*, de uſu τῦ *agere l. 1. ff. de edend. & l. 12. pact. conv.*
τῦ *condemnare* & κρίνειν *Matth VII, 1.* τῦ ἄγειν καὶ φέρειν
126. affert, correctis Rad. Fornerio, Cujacio, Grotio & Alb. Gentili,
laudatis contra Dudæo Modio, Rufo, Robortello & H. Dodwel-
lo, expoſito item *Arrii* numo apud Patinum, quem commode in-
terpretatus eſt J. Perizonius. Subjicit his ſuam de Urſini numo con-
jecturam, Aram ſcilicet de Victoria Dea, πράττειν de re bene
geſta, litteras NEIK ex Homero & Græcis Inſcript. de hono-
re Heroibus dari ſueto intelligit, ſimul & Græcos Patres atque
128. Latinos de uſu τῦ ποιεῖν, *conficere*, *facere* in S. Cœna ex Caſau-
130. bono, Albaſpinæo, Eſpencæo, Maſtrichio, Beyeregio, Mornæo,
Molinæo, Dallæo explanat, χρίσμα *Joh. II, 27.* cum Tennulio
131. de Paracleto Unctore capit, cum animadverſione de voce *Dius* &
μακάριος. His expeditis obſervat, non ſemper opus eſſe, in
Inſcriptionibus ut litteræ geminentur, etſi de pluribus ſermo ſit;

imo

imo in numis multas literas apparere, quæ otioſæ quodammodo, & nihil ad ſenſum facere videntur. Poſt miram antiquitatis fraudem detegit, *pleraſque inſcriptiones, quæ prima Reipublicæ tempora mentiuntur, demum a poſteris ævo Auguſtæo ſubjectas fuiſſe*, quod de Ægyptiacis quoque monumentis, de Tabulis Capitolinis, de numis familiarum, de titulis in Galliæ Regum tumulis obſervaſſe ait Sam. Mareſium, Thom. Hearnium, Petrum Seguinum & Petrum Gaſſendum, explicato ex Schurtzfleiſchio Boiſſardi lapide, *de Druide fœmina*, excuſato item Occone, ubi de Allatii penna, & correctis paſſim libellis proſodicis, cum ſylvula licentiarum etiam in optimis Poëtarum. Hinc *funalium* veterem rationem accurate exponit, ubi non injucunda *de funali equo, crebro funali, Elephantis funirepis*, & *Luminarium* uſu apud Gentiles pariter ac Chriſtianos. Commendat Servium Petri Danielis, deſerit Richardum Bentlejum, negantem correptionem diphtongorum apud Græcos, cui ſatisfactum ſit nuper a Johanne Jenſio. His farraginem ſubnectit nominum proprio-rum, in quibus, ſi forte repugnarent verſui, admodum licenter verſati ſint Poëtæ & multa paſſim turbarint, forte etiam quia priſcis Græcis atque Latinis multarum literarum uſus primum ignotus, & aliæ aliarum loco uſurparentur. Excurrit porro ad *Lares*, quos etiam *Lartes* dici obſervat, *Lars* enim Thuſcis πρωτάτης, hinc commode illuſtrat loca *1 Tim. V, 17. Rom. XVI, 2. Joh. X, 3. Act. XVII, 17.* Πρωτάτας etiam Athenis fuiſſe *inquilinorum præſides*, quibus utebantur ξένοι καὶ πάροικοι, teſte Harpocratione, hinc Paulum jucundiſſimam trajectionem petere *Eph. II, 19.* Græcos non eſſe amplius πάροικους, ſed συμπολίτας τῶν ἁγίων καὶ οἰκείους θεοῦ. Stephanum quidem le Moyne exiſtimare, illam trajectionem ex ritibus Judaicis petitam eſſe; ſed Auctori magis probabile eſt, Paulum potius ad Græcum municipii jus ex præſcripto legum Atticarum reſpexiſſe. Expendit etiam πρωτάτης vocem ex Caſaubono, Salmaſio, Bapt. Cotelerio & Inſcript. Græc. ubi de *Agoniſtarchis* occurrit, eosdem Lares dictos *Genios* & Ἐφέστιους θεούς, quibus contradiſtincti λύσιοι θεοὶ, docente ad Simplicium Salmaſio; conjicit vero, locu-

p. 141. 147. 151. 161. 172. ſeq. & 270. 178. 180 & 271. 186 & 191. 189. 197. ſeq.

tionem illam *Act. II, 24.* λύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου aliquid lucis hinc capere. *Fuſiam* quoque Legem apud Imp. Juſt. & Paulum Lib. IV. Sent. C. 14 eandem quam *Furiam* eſſe apud Ul-
p. 193. pianum & Theophilum probat; literam enim R teſte Pompon. l. 2. §. 36. de O. J. ſero inventam apud Romanos, ejusque loco S poſitum fuiſſe, e. gr. in *Aſam, Cuſem, Eſit, Laſes;* & a *Laribus* familiam Lartiam & Anglicam vocem *Lords*, conſentientibus Nannio & Pithœo, origines traxiſſe docet. Quibus ita expoſitis, redit ad
195. Poeticas obſervationes, vindicat licentias Auſonii, Prudentii & recentiorum Poetarum, quos omnino etiam imitandos eſſe ſuadent Barthius, Voſſius, Muretus, Naudæus, aliique. De Caſaubono ſingulare P. Molinæi judicium ex Colomeſio affert, diſſeritque de *cæ-*
199. 202. ſeq. *leſto* Afrorum *Deo* & de vero uſu vocum: *auricomum nectar, Ambroſium, corymbus, aurea coma, de comatis arboribus, & vitibus crinitis*, hinc quæſtionem Juris: *an vites arboribus ſint accenſendæ?* apud Magium, Meurſium, Menagium, Bruyerinum, ex Jud. IX, 13. decidit, veteres capillis non tantum aureum pulverem inſperſiſſe, ſed aureas etiam cicadas implectere conſueviſſe, cujus ritus veſtigia ſint apud Ælianum & Nonnum. His denuo ſubnectit ſylvam rariorum epithetorum, quorum ſingularis apud Auctores ſignificatio, v. gr. *coctus* pro prudenti, *cocta ligna* pro non-
206. fumoſis ff. de V. S. & l. ligni appell. ff. de Leg. 3. *virentes* pro mortuis in Inſcript. (quomodo & apud Syr. XLVI, 15. *virere oſſa Prophetarum* dicantur) *ſuperbus* pro mortuo, μέγας pro ſto-
207. lido, *plures* pro malis, *nobilis* pro notho, *conſtans* pro impudenti, *Latina oratio* pro obſcœna &c. Hinc de *Orphio Carmine*, quomodo diſtinguatur a σκωλίῳ ex Scholiaſte Ariſtoph.
211. Euſtathio, Suida ſolide diſſerit, & rationem hujus cantionis a Judæis ad Paganos manaſſe contendit, non abnuente J. Daviſio
302. ad Maxim. Tyr. 1703 Cantabr. ed. veſtigia etiam illius moris apparere in Cantilenis veterum Germ. & Antiphoniis primitivæ Eccleſiæ, quarum leges deſcripſerit Arnoldus Dehnius. *Sophianum*, non Michaelem, ut volunt Victorius, Gruterus, Colomeſius, ſed
213. Nicolaum, teſtibus Nic. Gerbelio & Scaligero, dictum fuiſſe oſtendit; *Druides* item denominatos a δρῦς, quod & quercum

& quam-

& quamlibet arborem ſignificet, uti *roboris* vocabulum Latinis. p. 217.
Pergit, in ipſo S. Codice η cum υ ſæpiſſime permutari, & farragi- 270
nem denuo rariorum exemplorum genuinæ orthographiæ, ex au- 296. ſeqq.
thoritate ſummorum Criticorum exhibet. Apud veteres item di- 221.
verſimode flecti *Gauron Gaurus, Aulon Aulus, Caulon Caulus, Di-* 226.
do Didus, Sappho Sapphus, Pyrino Pyrinus; antra iisdem dici pro 216.
ædibus; *Nymphas* quascunque pro Muſis addit. Paria obſervat
de *limitis* ſingulari notione, de *limitaneis fluviis, militibus, Limenti-* 228. ſeq.
no Deo, Limæ Dea, limite item *decumano* in Jure, rejectis ſenten-
tiis Politiani & Hermolai Barbari. Porro de *Callinico* cantionis
genere diſſerens, communem ſententiam tuetur, Græca voca- 230.
bula, civitati Latinorum adſcripta, non mutare accentum, ubi
etiam de accentibus Latinorum. Vindicat a barbarie *famige-* 234 & 304.
ratiſſimi vocem ubi & de *diffamandi & famoſi* ſignificatione in bo-
no ſenſu, ex Jacobo de Cruce, Gronovio, Donato, Thyſio. 236.
Stobæum rectius *Stobenſem* dicendum cum Valeſio & Holſtenio 241.
judicat, uti & Pyndari *Pythionica* rectius quam *Pythia*. Tan- 269.
dem totam Diſſertationem, exemplo Andreæ Schotti, jucunda
Inſcriptione ex optimis veterum Formulis compoſita munit; &
ſpicilegia ex varia eruditione Mantiſſæ loco ſubjicit, quæ tra-
ctant de *Eulogiis* Epiſcoporum, de Ægyptiacis Chaldaicisque mo- 249.
numentis, de uſu particulæ *quod* pro *ut*, de *fugillandi* voce ex re 251.
Gymnaſtica petita, (unde ὑποπιάζειν Pauli & illud Chriſti
Matth. VI, 23. Marc. VII, 22. Luc. XII illuſtrat) de *Murcea Dea*,
de *naſo Aitico*, Eph. IV, 31. de ſorte, ſortitionibus, Κληρωτοῖς, 254.
Clero, & Natalitiis Martyrum: de genuino uſu vocum *ſtipu-* 256. ſeq.
landi, dividendi, deportandi, dandi, dedicandi, caſtigatis Nizolio
& J. Clerico: de Patricia dignitate: de reliquiis Paganiſmi 260.
inter Chriſtianos: de *Baronum Comitumque* priſcis ſignificatio- 262.
nibus: de pronominis αὐτὸς honorifica appellatione: de ge- 264.
nuino *Catulli* & *Tibulli* ἔτυμω: de *Sebaſte, Auguſta, Auguſtamnica*
item & *Epiphania* urbibus: de ἁγία τράπεζα, θεοῖς ἐπιζεπτε- 268.
ζίοις: de Auſpiciis veterum: de lege Papia: de Cereorum inſti- 270.
tutione: de meridiationibus veterum, & Dæmone meridiano 271.
Pſalm. XCI: de mendis Gloſſarum, de Homeri ſoloecismis, He- 291.

p. 295. braiſmis eorumque cauſis, nec non de Maſorethis Homeri: de vo-
300. cibus θυσία, θυσιαστήριον, δῶρον, κορβᾶν: de antiquis Orthographiæ Scriptoribus: de Scholiaſtis Græcis valde corruptis &
303. interpolatis: de ἅπαξ λεγομένοις: de uſu particulæ *vel* pro *&*: de Voſſii Ariſtarcho ab G. H. Urſino fuſe caſtigato: de ſtigma-
304. tibus & notis Chriſtianorum ad locum *Gal. VI, 13*: de Literatoribus, Teſſerariis, Magiſtris Scriniorum.

AUGUSTI BUCHNERI EPISTOLARUM Partes tres, quarum tertia jam primum adſpicit lumen; opera M. JO. JACOBI STÜBELII, Ill. Afr. Miſn. Rectoris, cujus præfatio de Scriptoribus variis Epiſtolarum præmiſſa.

Francof. & Lipſiæ, apud Mart. Gabrielem Hübnerum, 1707. 8. Alph. 2. plag. 20.

QUemadmodum A. M DCC V Menſe Octobri p. 448. Volumina Orationum *Buchneri* tria recenſere noſtrum putavimus, ita nec alienum credimus a nobis, tres Partes ejusdem diſertiſſimi Autoris Epiſtolarum conjunctas hic referre. Atque hoc magis convenire id nobis arbitramur, quod *Buchneri* Epiſtolarum pridem editarum, & jam quinta vice recuſarum, nondum in Actis his mentio eſt facta. Idem editor M. *Johannes Jacobus Stübelius*, Rector Illuſtris Afranei, qui tertium Orationum faſciculum duobus antea evulgatis adjecit, nunc quoque tertium Epiſtolarum duobus prioribus addidit, atque agrum ſic dedit ampliorem, in quo ſpicas, aut pratum ſpatioſius pulchriusque, in quo flores legere ingenui adoleſcentes poſſint. Operam autem perquam utilem ſe inſumturum cenſuit, ſi ſingulis epiſtolis argumenta præfigeret perſpicua & concinna, & cujusque genus & materiam lectorum oculis illico ſubjicientia; qualia etiam non ſine juventutis evidenti commodo, cui unice invigilat, ſingulis in quaque parte præmiſſa cernimus. Curavit inſuper, ut quam emaculatiſſimæ omnes tres partes prodirent; quamobrem & priores duas perlegit admodum ſtudioſe,

dioſe, ac plurima menda, quæ incuria & inſcitia deſcribentium irrepſerunt, ſuſtulit, ac ſolicite, quantum quidem in ſe fuit, providit, ne nova illis & tertiæ immitterentur. Totique huic operi, quod ex epiſtolis conſtat ad illuſtriſſimos & doctiſſimos Viros perſcriptis, quo commendatius foret, præpoſuit *Præfationem* luculentam nec brevem, in qua *de plerisque nobilioribus Latinarum Epiſtolarum Scriptoribus* erudite diſſerit, & quid in quoque probandum, quidve culpandum aut rejiciendum videatur, examinat, oſtenditque adeo, præ cæterorum, potiſſimum recentiorum, Epiſtolis, ipſisque *Baudianis, Lipſianis, Mareſianis, Boxhornianis*, juventutis manibus terendas eſſe *Buchnerianas*, quæ diligenter lectæ ipſæ ſe ſatis cum ſtyli venuſtate ac elegantia, tum materiarum diverſitate atque copia, & earum quamvis decenti compoſitione commendabunt, nec pœnitendos legentibus, præcipue dictionis puræ ac nitidæ amantibus, dabunt fructus. Nos ex aliorum de illis judiciis, quorum aliqua Cl. Stübelius præfationi ſubjunxit, unum hoc *Morhofii*, maximi nominis ac exiſtimationis Viri, nec infelicis ingeniorum cenſoris, adſcribemus. Sic vero ille in libello *de ratione conſcribendarum Epiſtolarum* & *in Polyhiſtore* ſuo: *Aug. Buchneri epiſtolarum Tomi duo prodierunt Dreſdæ anno 1679 & 1680. Erat Vir ille ad omnem nitorem literarum factus, Orator optimus & Poetarum ſuo tempore inter Germanos Princeps. Bene ſane meriti fuerunt de orbe literato, qui has ejus epiſtolas publicarunt, in quibus multa ſunt de rebus literariis judicia. Stylus ipſe elegans, quanquam conciſus. Formata tamen ipſi e Ciceronе dictio eſt. Quod vero τὸ περιοδικὸν ſpectat, ab ipſo diverſus. Quantus hic fuerit Ciceronis æſtimator, videas ex epiſtola illa luculentiſſima, quæ eſt XXXII. P. II. ad Schneiderum Ducis Holſ. Conſiliarium, qui ipſius conſilium rogaverat de Curtio, an ſcilicet ipſius ſtylus ad eloquentiam Romanam ſufficere poſſet? Sed in alia omnia it Buchnerus, qui Curtii declamatoriam indolem abeſſe judicat a puritate nitoris Romani. Solum itaque Ciceronem illic ad omne ſcribendi genus commendat unice; ne quid dicam de variis rebus & judiciis, quæ habet de autoribus veteribus & recentioribus.* Optamus denique, ut ſumptus huic libro impenſus eveniat ſalubriter ju-

ventuti ſcholaſticæ rogamusque illos, apud quos plures Epiſtolæ *Buchneri* latent, ne publico invidere velint.

SAMUELIS DALE PHARMACOLOGIÆ, SEU Manuductionis ad Materiam Medicam Supplementum.

Londini, impenſis Sam. Smith & Benj. Walford. 1705, 12 Conſt. pl. 19½. chart. aug.

NObiliſſimum *Autorem* extitiſſe primum, qui diffuſam omnis Materiæ Medicæ, ſive cunctorum Simplicium, triplici Naturæ regno comprehenſorum, cognitionem ex vaſtis multorum voluminibus in epitomen ſtudioſe contraxerit, contractamque in Philiatrorum aliorumque gratiam emiſerit, in *Actis* noſtris *Menſe Julio A. 1694 p. 337* merito aſſeruimus, cum *Pharmacologiæ ſive Manuductionis ad Materiam Medicam*, ab eodem Londini An. 1693 editæ, ſtrictam exhiberemus recenſionem. Neque laudatum opuſculum publico diſplicuiſſe, variæ novæ ipſius impreſſiones, his illic magno plauſu factæ, certiſſime atteſtantur. Ab eo autem tempore quia *Noſter* in plurimos libros de Re Medica agentes incideret, vel recentius impreſſos, vel ſaltem antea non viſos, adverteretque a ſe multa omiſſa fuiſſe, quæ in medicum nihilominus vocarentur uſum, haud deſitit talia omni diligentia colligere, atque tum Simplicia officinalia, tum alia priori libro neglecta, in præſens compingere Supplementum. Quod avide pariter exceptum iri, eo minus dubitamus, quo majorem *Autor* operam dedit, ut, præter notas Vegetabilium characteriſticas ex *Rajo* petitas, ubique de Materia Medica Dioſcoridis liquido conſtaret, quamvis in votis habeat, à Clariſſ. *Tourneſortio*, itinere per Græciam inſulasque adjacentes feliciter abſoluto, de antiquorum Græcorum plantis obſervata cum orbe literario prius fuiſſe communicata. Quorum opera uſus eſt, nomina hic quoque fideliter non minus indigitantur, ac ſub calcem, tam Simplicia omnia officinalia, & in Phar-

Pharmacologia, & in præſenti Supplemento contenta, quam nomina eorundem Anglico-Latina, Indice duplici deſignantur. Cæterum de modo pigmentum cœruleum ex Cobalto in terris noſtris Saxonicis conficiendi, pro ſecreto diu habito, non poſſumus non annotare, in *Speculo Metallurgiæ politiſſimo* a *Balthaſare Rœslero* Dresdæ idiomate Germanico A. 1700 f. divulgato p. 162 & ſeqq. exactiorem multo ipſum haberi, quam quem D. D. *Davidi Krieg Autori* æque noſtro *p. 27*, ac in *Actis Philoſoph. Anglican.* N. 293 *p. 1754* communicare placuit.

FRIDERICI HOFMANNI, CONSILIARII & Archiatri Regii, Medicinæ & Philoſophiæ experimentalis P. P. Ord. Idea fundamentalis Univerſæ Medicinæ ex Sanguinis Mechaniſmo methodo facili & demonſtrativa in uſum tyronum adornata.

Halæ Magdeburgicæ, apud Chriſtoph. Andr. Zeitlerum, A. 1707. 4.

Conſtat plag. 11.

UTut hoc noſtro præſertim ævo Viri doctrina & experientia Medica excellentes omnes Medicinæ partes ſummo cum ſtudio, nec ſucceſſu infelici excoluerint egregiisque inventis auxerint (id quod ipſa Acta noſtra ſatis ſuperque loquuntur;) haud quaquam tamen diffitetur Autor de re Medica dudum optime meritus, *eſſe hanc Artem difficilem in diſcendo, perplexam & confuſam in ſentiendo, inſidam & incertam in applicando.* Cauſam aſſignat duplicem, nempe inſufficientem hiſtoriæ morborum cognitionem & ſelectarum circa res corpori humano vel ſalutares, vel nocuas, obſervationum defectum, atque demonſtrationis ſolidæ inopiam, ſeu methodum tractandæ Medicæ theoriæ confuſam. Ad priorem defectum tollendum ſocia multorum requiritur opera. Quare celeberrimus Autor dudum optavit, ut Medici omnibus in locis accuratas quotannis morborum hiſtorias ederent, cumque in Idea ſua evincat, aeris multum eſſe in ſanitatem influxum, obſervationes Meteorologicas

gicas ſimul adderent. Eum in finem jam 1701 *Obſervationes Barometrico-Meteorologicas & Epidemicas Hallenſes Anni 1700* publici juris fecit, Illuſtri *Leibnitio* inſtitutum hoc multum probanti dicatas, in quibus ſingulis diebus per totum annum omnes mutationes tempeſtatis, ventorum & graduationum in Thermometro & Barometro annotantur, morbique menſibus ſingulis graſſati cum notabilioribus ſymptomatibus deſcribuntur, partim ut ſuo exemplo ad ſimile quid faciendum alios invitaret, partim ut viam, qua eundum, monſtraret. Alterum impedimentum in præſente opuſculo removere conatur, in quo Artem Medicam in Scientiæ formam redigere intendit: quod præſtiturus, unum clarum perſpicuumque principium, circulum, nempe ſanguinis, aſſumit, ex quo, quicquid de vita & ſanitate corporis, de morborum origine, de modo agendi medicamentorum, de methodo curationis & methodo præſervationis cognitu neceſſarium, methodo demonſtrativa deducat. In circulo vero ſanguinis duo diſtincte conſiderat, ſolidum nempe & fluidum, illud ceu movens, hoc quod movetur & propellitur: in ſolido expendit ſtrictum & laxum, in fluido proportionem ac temperiem. Vita ipſi eſt perennis fluidorum per tubulos beneficio impulſus ſolidorum progreſſio, corpus corruptibile a corruptione præſervans: Sanitas vero certus ordo motus ſanguinis circularis, in moderato & libero ſanguinis progreſſu beneficio pulſus cordis ac toni fibrarum æquabilis, ſeu æquilibrio ſolidorum & fluidorum conſiſtens. Nimium in Sanitate impulſum ſolidorum eſſe debere moderatum & æquabilem, humorum proportionatam ad vaſa & robur fibrarum copiam, decentem elementorum componentium proportionem, vaſaque libera & aperta. Temperamentorum naturam & diverſitatem a fibrarum motricium copia, magnitudine, robore, ſanguinis materia & temperie, vaſorum copia, capacitate & exilitate derivat. Morbum definit, quod ſit circulus ſanguinis vel immoderatus, vel impeditus, vel inæqualis propter læſum æquilibrium pulſus ac toni ſolidorum & intemperiem ac indecentem proportionem fluidorum. Morborum varietatem a variis modis, quibus circulus ſanguinis lædi poteſt, petit. Quare cum par-

partibus moventibus, cordi nempe ac fibris univerſi corporis, quæ ſubtiliſſimo ſanguinis & elaſtici aeris fluore animatæ omnis generis fluores conſtrictione per vaſa impellere ponuntur, ſyſtolen tribuat atque diaſtolen, utraque vero lædatur, ſi nimia fiat; ex ſyſtole læſa ſpaſmorum, ex læſa diaſtole reſolutionis, laxitatis ac debilitatis fibrarum originem explicat. Si pulſus in corde & vaſis augeatur, tonus in fibris intendatur, circulationem fieri celerrimam, febrimque excitari; ſi motus partium muſculoſarum nimis intendatur, ac ipſæ locum ſuum mutent, convulſionem fieri & circulationem partim inæqualem, partim immoderatam reddi notat. Morbos itaque omnes vel ad ſpaſmos referri debere, vel ad atoniam ſeu partium debilitatem, vel ad febres, vel ad convulſiones. Quibus in genere præmonitis, in ſpecie oſtendit, quinam morbi ad claſſem unamquamque ſint referendi, & quomodo unus idemque morbus pro diverſa corporis, quam afficit, parte diverſa ſortiatur nomina. Expoſita morborum ratione formali, ad cauſas efficientes enumerandas progreditur, eas ſcilicet, quæ circulum ſanguinis turbant & tonum partium ſolidarum lædunt. Conſiderat primo cauſas proximas; dein remotas. Ad proximas refert *1. animi affectus*, quorum in partium ſolidarum tonum, robur ac impulſum actionum aliquibus exemplis declarat: *2. venena*, tum extrinſecus advenientia, & vel putredinoſam fluidis fermentationem afferentia, vel partes ſolidas aggredientia, vel ſulphureo alieno principio circulum humorum ſiſtentia fluidumque ſpirituoſum nervorum exſtinguentia; tum intra corpus genita, ut excrementa agiliſſima ſalino-ſulphurea, per habitum cutis propelli ſolita, ubi regrediuntur, putredinem ſive ſolidarum, ſive fluidarum partium; ſanguinis coagulum ſeu polypum: *3. plethoram*, fibrarum tonum ac elaterem ſolventem vaſaque nimium diſtendentem, ut circulus fiat debilior; atque *cacochymiam*, impuritates generantem & ſanguinis circulum atque neceſſarias evacuationes, præſertim perſpirationem, minuentem. De cauſis remotis dum agit, monſtrat, quomodo temperamentum, ætas, ſexus, hæreditaria diſpoſitio, habitus corporis, conſuetudo partes ſolidas & fluidas ad morboſas affectiones diſponant: ubi

ſimul monet, annos climactericos non eſſe prorſus negligendos, quod ſingulis ſeptenariis ſingularem corpori mutationem accedere omnino certum ſit. Oſtendit ulterius, quid in ſanguinis circulum poſſit aer frigidus, nimis fervidus, præhumidus; quid poſſint ipſi Planetarum Adſpectus, quos aeri mutationes inducere ſupponit. Pro comperto aſſumit, Planetas ſuperiores ♄ & ♃ atmoſphæram valde compreſſam, frigidam, rigidam & ventoſam reddere, & vehementiorem eſſe influxum, ſi inter ſe, mitiorem, ſi cum aliis jungantur: ♂ & ☉ aliis junctos calorem & ſerenitatem addere atmoſphæræ, inferiores ☽, ♀ & ☿ atmoſphæram ſiſtere leviorem ac ob id vaporibus replere. Unde infert, in caſu primo fibras corporis tendi & ſtringi, ſicque omnis generis ſpaſmos, arthritidem, inflammatoriam & eryſipelaceam febrim, epilepſiam, hæmoptyſin excitari: in caſu altero calidos morbos foveri ſanguinemque commoveri: in tertio fibras laxari & corpus pronum fieri ad morbos ex atonia, ſtaſi & circulo ſanguinis languido provenientes. Quia morbi partes ſolidas plerumque depravant, fluidas vitiant atque corrumpunt; morbos etiam generare alios morbos concludit. Pluribus denique exemplis declarat, quomodo morbi ex imprudente medicatione originem trahant. Similiter ſymptomatum generationem per varia exempla edocet: notat inprimis, quod fere in omnium, qui e morbo moriuntur, cadaveribus diſſectis vel corruptio viſceris, vel putredo ſanguinis, vel nobilioris partis profundior inflammatio, vel ſanguinis ſerique extravaſatio, vel polypus vaſa majora obſidens deprehendatur. Ad remedia pede promoto, omnem in medendo Medici curam eo tendere evincit, ut per medicamenta circulum ſanguinis extra ordinem delatum rurſus reſtituat. Tollendas igitur eſſe cauſas morbificas; quæ cum ſint vel proximæ, vel remotæ, medicamenta ſingulis tollendis apta generatim recenſet. Remediorum nempe genera in tot claſſes diſtribuit, quot conſtituit claſſes morborum. Morbis itaque ex ſpaſmo remedia opponit antiſpaſmodica; morbis ex atonia roborantia; febribus antifebrilia; convulſionibus antepileptica. Ad primam claſſem refert omnia oleoſa temperata & pinguia, omnia actu humida

mida, omnia vaporoſa ſulphure expanſivo fragrante prædita, omnia nitroſa: ad alteram omnia balſamica, omnia oleo ſubtiliſſimo & gratiſſimo inſtructa, omnia gummata cum liquoribus ſuavi reſina & oleo inſtructis, omnia ſalia volatilia oleoſa, omnia fixiora terrea: ad tertiam omnia acida & martialia: ad quartam denique, præter antiſpaſmodica, omnia quæ ſulphure & oleo graveolente rancido inſtructa. Cum hæc remedia plus in ſolidum, quam in fluidum agere credat, in capite vero de remediis fluidum quoque conſiderari debere ſtatuat; humores vel quantitate, vel qualitate, vel motu peccare affirmat, hincque tria remediorum genera nova condit, nempe *evacuantia*, quæ quantitatem reſpiciunt, *alterantia*, quæ qualitatem noxiam corrigunt, & *derivantia*, quæ motus ſanguinis & humorum præternaturales a partibus affectis avertunt. Agit inſimul de remediis cauſas morborum remotas antevertentibus. Medicamentorum enumerationi ſubjicit methodum medendi & fundamentum therapiæ explicandum ſibi ſumit. Ubi multus eſt, ut evincat, naturam eſſe Medicum omnium optimum, & in medendo primas tenere partes præcipuamque partem abſolvere; Medici vero eſſe addiſcere illum ordinem nulloque modo ipſum impedire, ſed potius illum naturæ laudabilem motum quovis modo adjuvare vel imitari. Eſſe enim Naturæ non Magiſtrum, ſed miniſtrum; Naturam in curando eſſe Dominam, Medicum famulum. Inprimis Medicum ſpectatorem eſſe debere in morbis acutis, cum natura in paſſionibus acutis & paroxyſmis chronicarum plus perficiat arte, quæ tamen in tollendis chronicis malis naturam antecellat. Recenſet aliquot medentium errores, & tandem de morborum præſervatione diſſerens, ad eos avertendos præcipit, ut morborum cauſæ antevertantur. Commendat igitur animi tranquillitatem, abſtinentiam ab omnis generis miaſmatibus, exhalationibus morboſis contagioſis, plethoræ præcautionem per ciborum quantitatem viribus internis motuique externo proportionatam, cacochymiæ evitationem per purgationem primarum viarum vere & autumno, immo ſingulis menſibus inſtituendam, abſtinentiam ab omnibus alimentis corruptioni proximis, ſo-

mnum ſufficientem, ſed moderatum, motum, laborem, temperantiam.

TRAITÉ DES SECTIONS DU CYLINDRE & du Cone, conſiderées dans le ſolide & dans le plan, avec des demonſtrations ſimples & nouvelles, par M. le POIVRE.

h. c.

TRACTATUS DE SECTIONIBUS CYLINDRI ET Coni, in ſolido & plano conſideratis, cum demonſtrationibus ſimplicibus ac novis, Autore POIVREO.

Pariſiis, apud Bartholomæum Girin, A. 1704 in 8. Conſtat plag. 5 & Tabb. æneis 8.

OPuſculi hujus conſcribendi anſam Autori dederunt litteræ a *Carteſio* ad *Dn. Deſargues* datæ, in quibus duplex aſſeritur ſcopus de Sectionibus Conicis commentaturi. Etenim aut doctis ſcribitur; aut hominibus illiteratis quidem, ſed curioſis. Illos novas Sectionum Conicarum proprietates; hos proprietates dudum quidem inventas, at in vulgus tamen minus cognitas ob inſignem in Perſpectiva, Arte pictoria, Architectura &c. uſum edocere intendimus. Scopum utrumque ſibi præfixit Autor: neque enim ſolum intra paucas pagellas palmarias Sectionum Conicarum proprietates mira facilitate ac perſpicuitate explicat; ſed inter eas quoque aliquot proponit antea parum cognitas. Præmittit 36 propoſitiones elementares, quibus in demonſtrationibus utitur, ſed quarum veritatem ex elementis Geometriæ communis jure cognitam ſupponit, quia doctrinam ab ipſo propoſitam tractare non convenit niſi ei, cui elementa Geometriæ communis jam ſunt perſpecta. Dum de ſectionibus Cylindri agit, multas Ellipſeos proprietates demonſtrat & problemata illuc ſpectantia ſolvit: e. gr. *Ducere Tangentem in dato Ellipſeos puncto; ex puncto extra Ellipſin dato duas ducere rectas, quæ Ellipſin tangant; una ex diametris conjugatis data,*

data, invenire alteram; duabus datis, invenire circulum generatorem, h. e. eum, cujus peripheriæ ſingulis punctis in Cylindro reſpondent ſingula puncta peripheriæ Ellipſeos; ex iisdem datis invenire axes; ex axibus datis diametros duas conjugatas angulum datum intercipientes. Doctrina de ſectionibus Conicis in duas abit partes. Altera circa Tangentes; altera circa comparationem parallelogrammorum verſatur. In illa non ſolum methodi ducendi Tangentes in datis Sectionum Conicarum punctis vel a datis punctis extra ſectiones Conicas perſpicue explicantur; ſed & Tangentium proprietates complures manifeſtantur. In hac inter alia Aſymptotorum etiam Hyperbolæ affectiones demonſtrantur. Elegans inprimis eſt Sectionum Conicarum in plano deſcriptio, quam omnibus tribus communem tradit. Concipiatur ſcilicet punctum *f* moveri juxta longitudinem peripheriæ circuli *fh*, ita ut ſecum abripiat duas rectas *f*S & *ha* circa puncta fixa S & *a* mobiles, & eodem tempore linea *fa* ſecum abripiat per punctum E, ubi lineæ DE occurrit, rectam EF ipſi *a*S conſtanter parallelam: continua interſectio F rectarum S*f* & EF deſcribet Sectionem Conicam HF, quæ erit *Ellipſis*, ſi recta *ab* ipſi DE parallela extra circulum tota cadit; (Fig. 1.) *Parabola*, ſi circulum tangit; (Fig. 2.) *Hyperbola*, ſi ſecat. (Fig. 3.) TAB. II. Fig. 1, 2, 3.

DE CURVA DESCENSUS EX-ACCELERATO-retardati, hoc eſt, acceſſus ad horizontem ex continue celeriore continue tardioris, duobus temporis intervallis æqualibus; ſive quæratur curva data velocitatum a Gravi cadente acquiſitarum hypotheſi; ſive curva data invenienda ſit velocitatum propria hypotheſis.

Excerptum ex epiſtola F. D. C. Ab. Val.

TOt tamque præclaras Cycloidis primariæ proprietates hactenus obſervatas ſi quis nunc colligere & ſcripto recenſere vellet, eam eſſe jure merito a doctiſſimo Hugenio dictam & ab omnibus Mathematicis dicendam *mirabilem lineam* facile evin-

evinceret. Quumque proprietates illæ jam non minus numero quam varietate conſpicuæ ſint; ne minima quidem omnium deſpicienda eſt, imo aliqua notatione digna mihi videtur. Quapropter hic propoſitum problema, quanquam parvi momenti, ſtudioſis Matheſeos tironibus indicandum & demonſtrandum eſſe exiſtimavi; quod non ſuppoſitione mere mathematica, ſed ipſis motus naturalis legibus ad hanc nobilem curvam pertinere animadvertent.

TAB. II. Fig. 4. Sunto in Fig. 4. AB recta ad horizontem perpendicularis, longitudinis ad libitum determinatæ *a*; PQ horizonti parallela, verſus P indefinita, per datum ipſius AB initium A ducta; ADH linea curva, ſive data, ſive quæſita, ad verticalem *a* in aere reſpectiva; RBH horizon per infimum punctum B ejusdem verticalis tranſiens, & curvæ occurrens in H. Dividatur cogitatu eadem illa AB bifariam in C; ſingulusque ſemiſſis CA, CB intelligatur ſectus in partes quotlibet æquales Cf, fA, Ch, hB, ad quas referantur totidem iſtius curvæ portiones inæquales D1, 1A, D2, 2H, intra rectas horizonti parallelas e ſectionum punctis ductas CD, f1, h2, comprehenſæ. Nominentur *y* omnes hujusce curvæ ordinatim-applicatæ ad horizontem RH terminatæ, & *a*—*y* earum ſupplementa ad verticalem BA; vel vice verſa, prout inde expeditior calculus videbitur. Differentiola, velut Le, inter duas ordinatas propinquiſſimas (quæ hic eadem & ſibi conſtans ſub omnibus curvæ punctis intelligenda eſt) dicatur Dy, cui coordinatam LE vocamus Dx. Velocitates variabiles, cum quibus curva ADH deorſum percurri debet, deſignet littera *v*. Expreſſa autem unitas denotet locum quantitatis cognitæ ſubſtituendæ & ad ſervandam homogeneorum legem accommodatæ prout velocitatum *v* hypotheſis poſtulabit. Jam propoſito ſic fiet ſatis. Duæ aſſumantur coæquandæ expreſſiones ejusdem inſtantis, quo lineæ curvæ particula quam exigua eE a Gravi cadente ſecundum quamlibet velocitatum hypotheſin tranſiri concipiatur; Una ſcilicet, nunc in Geometria notiſſima $\frac{\sqrt{Dy.^2+Dx.^2}}{v}$; altera

vero

TAB. II. ad A. 1707. M. Mart.
pag. 133 seqv.

Fig. 1.

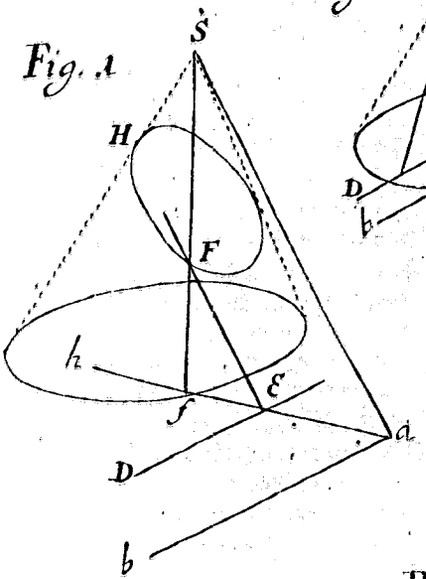

Fig. 3.

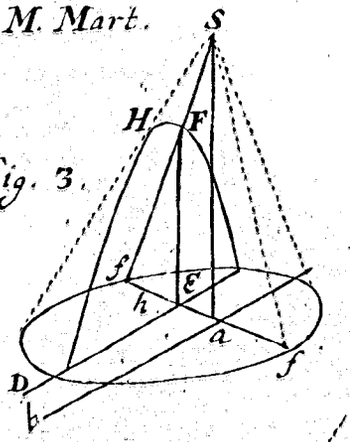

Fig. 2.

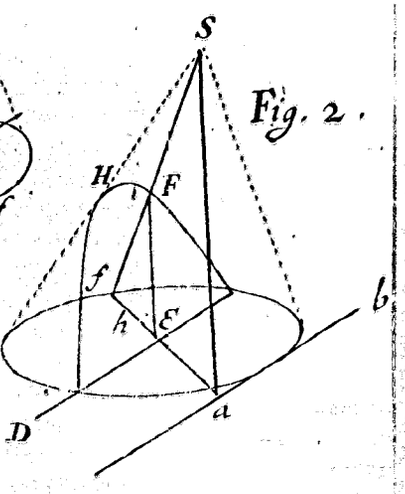

Fig. 4.

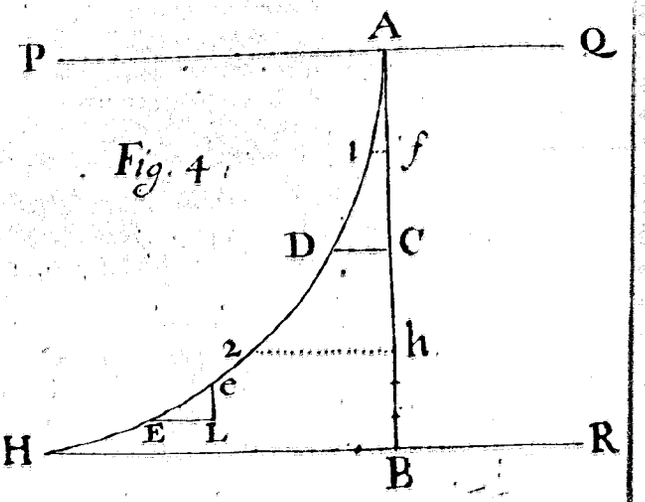

Fig. 5.

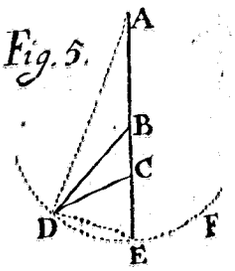

vero huic homogenea; ad conciliandam curvæ proprietatem requisitam comparata $\frac{1 \times Dy}{\sqrt{ay - yy}}$, in qua denominator $\sqrt{ay - yy}$ singulos exprimit semicirculi supra diametrum a descripti sinus rectos, crescentes a primo & minimo = cyphræ usque ad maximum & medium $= \frac{1}{2}a$, & deinceps eadem differentiarum serie decrescentes ab illo maximo ac medio ad ultimum ac minimum usque. Adeo ut numerator constans $1 \times Dy$ divisus per denominatorem iis quas dixi conditionibus variabilem $\sqrt{ay - yy}$, tot det quotientes primum decrescentes, & tot deinde iisdem differentiis crescentes, quot partes in recta data BA æquales & quot arcus in relativa curvæ portione ADH correspondentes assignari possunt: Unde liquet sic exprimi totidem instantia descensus continue minora totidemque continue majora, singula ex una parte singulis ex altera; ordine inverso, æqualia; quibus in duas summas collectis duo æqualia temporis intervalla resultant; motu videlicet a primo termino A usque ad ultimum H continuato, quandoquidem distantiæ verticales, secundum quas Grave descendens ad horizontem accederet, vel semper crescerent, nempe Af, AC, AB, vel semper decrescerent, nempe BA, BC, BH.

Adæquatis itaque duabus illis ejusdem instantis expressionibus obtinetur formula $\sqrt{\overline{Dy}^2 + \overline{Dx}^2} = v \times \frac{1 \times Dy}{\sqrt{ay - yy}}$ quæsitum præstans; si substituatur aut in primo membro elementum curvæ datæ proprium in locum elementi generalis $\sqrt{\overline{Dy}^2 + \overline{Dx}^2}$ (ut facta reductione ipsius Dx ad solam Dy seu ipsius Dy ad solam Dx expressio velocitatis requisitæ v concludatur) aut in secundo membro in locum litteræ v quantitas variabilis per y vel x velocitatem propositam exprimens (ut ad æquationem curvæ differentialem perveniatur) & simul in locum unitatis quantitas constans ad homogeneitatem terminorum inducendam necessaria.

Exempla

Exempla aliquot.

Celeberrimus inter Eruditos Libnitzius, Geometrarum ætatis noſtræ ſagaciſſimus, curvam æquabilis deſcenſus, per quam Grave, motu naturaliter accelerato, æqualibus temporis intervallis æqualiter ad horizontem accederet, eſſe Paraboloidem cubicalem, æquatione $b^1 x^2 = y^3$. notam, primus omnium animadvertit. Digna ſane notatu proprietas ex ipſis Naturæ legibus petita; quam quidem a propoſita non parum diſcrepare, ſatis apparet. Attamen hæc eadem curva ſic capax eſt unius, ut alteri non repugnaret, ſi qua cauſa dari poſſet, quæ velocitates deorſum acquiſitas certo, qui competit & mox oſtendetur, modo temperaret. Quum enim ejus natura præſtet $x^2 = \frac{y^3}{b}$, hinc colliguntur $Dx = \frac{3y^2 Dy}{2bx}$ & $\sqrt{Dy^2 + Dx^2} = \frac{Dy}{2bx}\sqrt{9y^4 + 4b^2x^2} = \frac{Dy\sqrt{9y+4b}}{2\sqrt{b}}$ quod adæquatum ſecundo formulæ præcedentis membro $\frac{Dy}{\sqrt{ay-yy}} \times v$ (ubi nullam unitatis rationem haberi homogeneitas exigit) velocitates ad deſcenſum, qui ex continue promptiore continue lentior fieret ſecundum ſegmentum verticale AH hujuſce paraboloidis comprehenſum inter verticem A & ordinatam pro libitu aſſumtam $AB = a$, neceſſarias ſub dictis conditionibus debere eſſe $v = \frac{\sqrt{9y+4b}}{4b} \times \sqrt{ay-yy}$ oſtendit.

Eſto nunc curvæ propoſitæ portio ADH quadrans circuli intervallo $= a$ verticaliter ſic deſcriptus ut horizonti tangenti RH habeat radiorum terminantium alterum perpendicularem, alterum æquidiſtantem. Denominatis x ſinubus rectis, & y ſegmentis radii inter centrum illosque ſinus comprehenſis; dantur $xx+yy = aa$, $x = \sqrt{aa-yy}$, $Dx = \frac{-yDy}{\sqrt{aa-yy}}$, &

& $V\overline{Dy.^2+Dx.^2} = \frac{aDy}{V\overline{aa-yy}}$ quo (per probl.) facto $=$ $v \times \frac{Dy}{V\overline{ay-yy}}$ (ubi termini ſine unitatis ſubſidio homogenei ſunt) invenitur dividendo utrinque per Dy ac multiplicando per $V\overline{a-y}$ velocitas $v = \frac{a\sqrt{y}}{V\overline{a+y}}$ ex altitudinibus y acquirenda, ut deſcenſus per quadrantem circuli fieret is quem *ex-accelerato-retardatum* appellamus.

Repræſentet jam figura HDA hinc & inde, ſupra Aſymptotum horizontaliter poſitam, indefinite continuata, Logarithmicam curvam verticaliter delineatam; per cujus punctum quodcunque H ducto horizonte HR, & altius ad quodlibet intervallum $= a =$ BA acta ipſi parallela recta PQ curvam illam ſecante in aliquo puncto A; ſupponantur diſtantiæ verticales inter horizontem ac ejusdem lineæ curvæ convexitatem Bh, BC, &c $= y$, intervallum puncti H ad Aſymptotum poſitione datam pro libitu determinatum $= c$, & ſubtangentialis ſuper hac Aſſymptoto ſumpta $= b$; erunt Ordinatæ $= c+y$, æquatio $\frac{bDy}{c+y} = Dx$, & curvaturæ elementum $= \frac{Dy}{c+y} V\overline{b.^2+\overline{c+y.^2}}$, cujus expreſſionis & quantitatis $v \times \frac{Dy}{V\overline{ay-yy}}$ facta ex problemate æqualitate reperietur $v = V\frac{b.^2}{\overline{c+y.^2}+1} \times V\overline{ay-yy}$ pro hypotheſi velocitatum ex altitudinibus $a-y$ in hoc caſu acquirendarum, ut Grave datam curvæ Logarithmicæ portionem deorſum percurrens deſcenſum continue accelerare certo tempore, ac poſtea continue retardare tempore æquali videretur.

Porro quoniam omnes iſtæ velocitates forent adeo varie variabiles, ut a cauſis effectus ſuos uniformiter variantibus produci non poſſent, ſyſtematis mundani leges iis quam maxime repugnare conſtat. Relictis itaque his Mathematicis nugis, quid in noſtro problemate Natura præſtet, inquirere ſufficiat. Experientia compertum eſt, & in Mechanica demonſtratur, corpora gravia, quæ libere in terram cadunt, proportionales in ſubduplicata ratione altitudinum (y aut $a-y$) e quibus dimiſſa deorſum feruntur, velocitates ($\sqrt{y}$ aut $\sqrt{a-y}$) adipiſci. In formula igitur problematis propria, quam ſuperius exhibuimus, ſubſtitue in locum v quantitatem $\sqrt{y}$ aut $\sqrt{a-y}$ ad libitum, & in locum unitatis $\sqrt{a}$ pro terminorum homogeneitate; quo fiet $\sqrt{\overline{Dy.^2}+\overline{Dx.^2}} = \frac{Dy\sqrt{a}}{\sqrt{a-y}}$ aut $= \frac{Dy\sqrt{a}}{\sqrt{y}}$: Dehinc utrobiq; quadra, transpone $\overline{Dy.^2}$, multiplica vel per $ay-yy$ vel per yy & radicem quadratam extrahe: Deveniés aut ad $Dx\sqrt{ay-yy} = yDy$ aut ad $yDx = Dy\sqrt{ay-yy}$; quæ utraque æquatio exprimit naturam ſemi-cycloidis primariæ, in plano verticali inverſæ, vel ad baſim horizonti parallelam PA, vel ad horizontem in vertice tangentem RH relatæ, habentisque axem ſuum rectæ verticali a æqualem: Quandoquidem ſinus rectus ſemicirculi ſuper ipſam a deſcripti, nempe $\sqrt{ay-yy}$, æquatur tum ſubnormali $\frac{yDy}{Dx}$ qua parte y ordinatim applicatur inter concavitatem & baſim, tum ſubtangentiali $\frac{yDx}{Dy}$ qua parte y ordinatur inter convexitatem & verticis tangentem.

Vides hanc celebrem curvam inter alias multas proprietates inſignes id etiam peculiare; licet minus præcipuum, habere, ut ſi ſecto ejus (verticaliter atque inverſe deſcriptæ) tum axe bifariam, tum utroque axis ſemiſſe in partes quotcunque æquales, ipſa per rectas baſi parallelas ex omnibus harum ſectionum punctis eductas divideretur (velut in 1, D, 2) Grave quod

ve quod eam cum velocitate naturaliter accelerata percurreret, non modo ſuperiorem illius arcum ſuperiori axis ſemiſſi correſpondentem AD eodem trajiceret tempore, quo inferiorem inferiori axis ſemiſſi reſpective oppoſitum DH, continuato deorſum motu, conficeret; ſed præterea per ſucceſſivas primi arcus AD portiones (A1, 1D) ſemper citius donec ad punctum D centro axis horizontaliter reſpondens pervenerit, & reciproce per ſucceſſivas ſecundi arcus DH portiones (D2, 2H) ſemper tardius, donec extremum H attigerit, deſcenderet.

THEOREMA SPHERICO-CATOPTRICUM Univerſale. Per D. HUMFREDUM DITTON.

Ex Actis Philoſ. Angl. An. 1705, N. 295, p. 1810 ſſ. transſcriptum.

FOcorum inventio tum in Dioptrica, tum in Catoptrica, ex calculo pro Curvis Cauſticis facili modo ſequitur. Nil enim aliud agendum eſt, quam ut locus in quo Radius (ad Curvam, vel Refringentem, vel Reflectentem perpendicularis) Curvam Diacauſticam vel Catacauſticam tangit, cognitus habeatur. De qua methodo videatur *D. Hayes* Liber Fuxionum nuper editus: nos ex aliis principiis, rem (ad Catoptricam quatenus ſpectat) aggrediemur.

Sit Fig. 5. DEF Speculi Spherici concavi portio, cujus centrum B, ſemidiameter BE vel BD: ſit etiam A punctum radians in axe collocatum, a quo profluat radioſa linea AD, quæ ad punctum D reflectatur in DC. Inveſtiganda jam eſt Foci C a ſpeculi vertice E diſtantia. TAB. II. Fig. 5.

Notandum vero, quod punctum D ipſi E proximum ſupponimus. Radii enim remotiores oculum (quem in axe AE conſtituimus) præterlabuntur, nec ad imaginis viſionem aliquid faciunt. Porro, propter arcum DE indefinite parvum, anguli DAB, ADB (ut & ipſorum ſumma DBC) ſunt quam minimi, ac idcirco eandem habebunt inter ſe ratio-

nem, quam ipſis latera oppoſita: quo ratiocinii principio poſito, ad Theorema Dioptricum pervenit *D. Halleius* Geometriæ Profeſſor apud Oxonienſes.

Hiſce præmiſſis, ſit AB = *b*. BD = BE = *r*. BC = *z*. CE (= *r* − *z*, ſed brevitatis cauſa ponatur) = *f*. Quantitates *b* & *r* cognitæ ſunt (dantur enim ſemidiameter ſpeculi, ac puncti lucidi a vertice diſtantia) *z* vero & *f* quæſitæ ac incognitæ. Jam in Triangulo DAB, erit ∢ DAB : ∢ ADB :: *r* : *b*. Item in Triangulo DBC, ∢ BDC = ∢ ADB, ex natura Reflexionis, & ∢ DBC = ∢ DAB + ∢ ADB, ex Elem. Eucl. Ergo cum ∢ DBC ſit ut *r* + *b*, & ∢ BDC ut *b*; erit etiam ∢ DBC : ∢ BDC :: *r* + *b*, & (quod ex principio ſupra memorato conſequitur) DC : BC :: *r* + *b* : *b*. Sed quoniam punctum D ipſi E proximum eſt, erit DC ipſi CE æqualis æſtimanda, ergo CE : BC :: *r* + *b* : *b*; hoc eſt *f* : *z* :: *r* + *b* : *b*, & (comparando antecedentium & conſequentium ſummas ad antecedentes) *f* + *z* : *f* :: *r* + *b* : *r* + *b*; ſed *f* + *z* = *r*, ergo *r* : *f* :: *r* + *b* : *r* + *b*, ergo $f = \frac{rrxrb}{rxrb}$. Q. E. I.

Si ponatur *r* + *b* (= AE) = *d*, Theorema in formam contractiorem redigetur, & ſic ſtabit $f = \frac{rd}{2d-r}$. Sed utrovis modo, ſocorum inventioni, quæcunque tandem ſit vel Speculi forma, vel radiorum conditio, aptum evadet.

Coroll. I. Erit *z d* = *d f* − *r f*, ſive AE x BC = AB x CE, vel quod idem eſt, linea AE harmonice dividitur in punctis A, B, C, E; nam prædicta Rectangulorum æqualitas, lineæ ſecundum proportionem harmonicam ſectæ, propria eſt. Patet hæc veritas: eſt enim $f = \frac{dr}{2d-r}$, & $z = r - f = r - \frac{dr}{2d-r}$, unde valores hoſce ſubſtituendo, Æquatio manifeſta fiet. Adeo ut in omni Speculo Spherico lineæ DA, DB, DC, DE, ſint harmonicales; & Punctum radians, Centrum, Focus, Vertex ſint puncta diviſionem harmonicam efficientia.

Coroll.

Coroll. II. 1mo Posito $d \rhd r$; erit ex calculo f, sive $\frac{rd}{2d-r} \rhd \frac{r}{2}$ semper. Hoc est, si puncti radiantis distantia major sit semidiametro Speculi, foci distantia semper major erit quarta parte Diametri.

Item, erit $\frac{rd}{2d-r} \lhd r$ semper. Hoc est, distantia foci semper erit minor speculi semidiametro.

2do. Si ponatur $d = r$, erit $\frac{rd}{2d-r}$? sive $f = r$. Hoc est, si punctum radians in centro speculi constituatur, Imago ejus ibi cum eo unietur.

3o. Si ponatur $d \lhd r$, tum ipsius f expressio erit vel positiva, vel negativa, vel infinita, prout quantitas $2d$ quantitate r vel major est, vel minor, vel ei æqualis.

Si $2d \rhd r$, hoc est, si $d \rhd \frac{r}{2}$, tum punctum radians & focus ad easdem partes speculi jacent.

Si $2d \lhd r$, vel $d \lhd \frac{r}{2}$, tum Imago in axe, ultra speculi verticem producto, sita est.

Si $2d = r$, vel $d = \frac{r}{2}$, Imago infinite distat, sive radius reflexus axi parallelus evadit.

Coroll. III. Calculi hujus ope expedite determinari potest, quomodo objecti radiantis (speculi respectu) motui, ipsius Imaginis motus respondet. Sit (ut antea) Imaginis a speculo distantia $= \frac{dr}{2d-r}$, quando objecti distantia est d. Mutetur jam utcunque objecti distantia, & ex d fiat nd, quantitate n Numerum vel integrum vel fractum designante: & sic loco prioris Æquationis, $f = \frac{dr}{2d-r}$, habebimus pro novo Foco aliam Æquationem, $F = \frac{ndr}{2nd-r}$. Et quidem si n Numerum in-

tegrum exprimere ſupponatur, ſecunda hæc objecti diſtantia prima major erit, ſi vero ſit fractus, tum minor erit prima.

Hiſce poſitis, ſi $d \rhd r$, & n ſit integer, erit $F \lhd f$, id eſt, erit $\frac{ndr}{2nd-rr} \lhd \frac{dr}{2d-r}$, ſive $2nddr-ndrr \lhd 2nddr-drr$, quod manifeſtum eſt. Hoc eſt, ſi in Speculo Concavo objecti diſtantia major ſit ſemidiametro, tum recedente objecto a ſpeculo, Imago verſus ſpeculum accedet. Rurſus deſignet n Numerum fractum, & tunc reperietur $2nddr-ndrr \rhd 2nddr-drr$, ſive $F \rhd f$. Hoc eſt, accedente objecto ad ſpeculum, recedet Imago.

Supponatur jam $d \lhd \frac{r}{2}$; ut & alia, quæcunque ſit, objecti diſtantia nd intelligatur ea ſemper minor eſſe quam $\frac{r}{2}$. Tum erunt $2nddr-ndrr$, & $2nddr-drr$, quantitates negativæ; ſive $ndrr-2nddr$, & $drr-2nddr$ quantitates poſitivæ. Et quidem ſi n numero integro æquetur, erit $ndrr-2nddr \rhd drr-2nddr$, ſive $F \rhd f$; ſi vero n fractio ſit, tum erit $ndrr-2nddr \lhd drr-2nddr$, ſive $F \lhd f$. Hoc eſt, ſi in Speculo Concavo objecti diſtantia minor ſit ſpeculi Diametri quarta parte, tum recedente objecto a ſpeculo, recedet & Imago; vel accedente objecto verſus ſpeculum, Imago etiam accedet.

Et hæc omnia (quæ calculi veſtigia premendo deduximus) Scholio unico concluſit, & in ſua Catoptrica tradidit D. *Gregorius* apud Oxonienſes Aſtronomiæ Profeſſor.

Coroll. IV. In Æquatione $f = \frac{dr}{2d-r}$, ſi ponatur d infinita, erit $f = \frac{r}{2}$; quæ regula eſt pro Radiis parallelis, ſive pro objecto radiante ad diſtantiam infinitam remoto. Idem ſequetur, poſito b infinito in æquatione $f = \frac{rr+rb}{r+2b}$.

Coroll. V. In Æquatione $\frac{dr}{2d-r}$ mutato quantitatis r ſigno negativo in poſitivum, erit $f = \frac{dr}{2d+r}$; vel in æquatione $f = \frac{rr+br}{r+2b}$, mutato ſigno poſitivo in negativum, erit tunc $f = \frac{rb-rr}{}$

$\frac{2b-rr}{2b-r}$, quæ regulam exhibet pro ſpeculo verſus objectum radians *convexo*. Patet hæc mutatio ſigni; nam ſicut in ſpeculo concavo $d=r+b$, ſic in convexo $d=b-r$.

Coroll. VI. In Speculo Convexo (ſtantibus quæ ad Cor. III. annotavimus de Concavo) patebit, quod (ſi n ſit numerus integer) $2rndd+ndrr > 2rndd+drr$; & (n fractione exiſtente) quod $2rndd+ndrr < 2rndd+drr$. Hoc eſt, quod recedente objecto a ſpeculo, vel verſus idem accedente, Imago ſimiliter recedet vel accedet.

Patet etiam in Speculo Convexo, objecto ad immenſam usque diſtantiam retrocedente, Imaginem tamen illius non ultra Diametri partem quartam abire a vertice, ſed ibi, in puncto, centrum inter & verticem medio, ſe ſiſtere. Poſito enim d vel b infinito, erit $f=\frac{dr}{2d}$ vel $\frac{br}{2b}$, id eſt (utrovis modo) $=\frac{r}{2}$.

Hiſce adjungi poteſt & Problematis Catoptrici ſolutio, *Radiantis poſitionem reſpectu ſpeculi dati talem invenire, ut radians ad ipſius imaginem a ſpeculo factum, datam habeat rationem.* Sit Ratio data r : q. & ſymbolo O deſignetur Objectum, I Imago, d diſtantia objecti, & f imaginis a ſpeculo. Jam (quod demonſtravit D. *Gregorius*) erit O : I :: d : f, (hoc eſt Objectum & Imago ſunt diſtantiis ſuis a ſpeculi vertice directe proportionales) & quoniam requiritur, ut ſit O : I :: r : q, debet etiam eſſe d : f :: r : q, vel (ipſius f expreſſionem ſcribendo) $d:\frac{dr}{2d-r}::r:q$, unde $2ddq-rdq=rdr$, & $2dq=rr+qr$, & $d=\frac{rr+rq}{2q}$. Unde quoniam $dr=\frac{rrr+rrq}{2q}$, & $2d-r=\frac{rr}{q}$, erit etiam f ſive $\frac{dr}{2d-r}=\frac{rrr+rrq}{2q}:\frac{rr}{q}=\frac{qrrr+qqrr}{2qrr}=\frac{r+q}{2}$, quæ eſt ipſius f, ſive imaginis a ſpeculo diſtantia, huic objecti diſtantiæ congrua. Ergo ſi ſtatuatur objectum ad diſtantiam $\frac{rxq}{2q}$, ipſius Imago facta ad

diſtan-

diſtantiam $\frac{r+q}{2}$ ei comparata, eandem habebit rationem, quam q : r, ſive erit O : I :: r : q. Nam O : I :: d : f :: $\frac{rr+rq}{2q}$: $\frac{r+q}{2}$ :: r : q. Q. E. I.

Objectum Radians & Imaginem hic tanquam Lineas conſideravimus. Si enim Superficies ſunt, tum erit O : I :: d^2 : f^2, & d^2 : f^2 :: r : q, ſic ut ultimo deveniatur ad Æquationem $4ddd - 4qdr = r^3 - qrr$, e qua radicis d valor Methodis vulgaribus facillime inveniri poteſt.

Chriſtian Weiſens Oratoriſche Fragen, ſtat einer wohlgemeinten Nachleſe, ꝛc.

h. e.

CHRISTIANI WEISII QUÆSTIONES ORATORIÆ, IN modum Spicilegii adornatæ.

Lipſiæ, ſumtibus Jo. Frider. Gleditſchii, A. 1706. 8. Alph. 2. pl. 3.

EDitis tot tamque variis ingenii monumentis, in quibus eloquentiæ præcepta laudabili opera tradidit egregieque illuſtravit celeberrimi nominis Vir, *Chriſtianus Weiſius*, operæ pretium ſe facturum exiſtimavit, ſi poſt meſſem, quod ajunt, Spicilegium inſtitueret, ac *Quæſtiones* haſce *Oratorias* luci publicæ exponeret. Ad duo autem præſertim capita omnia, quæ in toto libro traduntur, apte revocari poſſe videntur. *Primum* enim de *conceptibus rite formandis* agitur, adeoque doctrina de Chria facili ac ordinaria, nec non inverſa, & artificioſiſſima, de Periodis, de Amplificatione varia, ac denique de Oratione integra undecim capitibus fuſe exponitur. *Deinde*, quæ ad exquiſitiſſimorum verborum ſtudium ſpectant, Autor perſequitur, atque de *elocutione*, Phraſibus, Connexionibus & Stylo ita diſſerit, ut capite ultimo de Orationibus practicis agat, quas in *communes, ſcholaſticas, ſacras* atque *politicas* diſpeſcit. In fine libri Appendix adnectitur duobus conſtans capitibus, in quorum primo illorum ſententia refellitur, qui Autorem ſupervacaneum laborem præſtitiſſe ajunt, dum ſermones atque loquendi formulas, quibus in vita communi colloquiisque familiaribus civilitatis cauſa utimur, certis regulis ac partibus adſtringere tentaverit; in altero vero dubiis eorum itur obviam, qui ex præceptis *WEiſianis* brevioris ſtyli rationem addiſci haut poſſe exiſtimant, atque adeo quadruplex contrahendi modus oſtenditur, qui nimirum per *contractionem connexionum, conceptuum, phraſium* ac per *variationem* poſſit inſtitui. Acceſſit duplex Index, qualem multi hactenus in Scriptis Cl. Autoris deſiderarunt.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Aprilis Anni MDCCVII.

VITÆ QUORUNDAM ERUDITISSIMORUM & illuſtrium Virorum, Scriptore THOMA SMITHO, S. Theol. D. & Eccleſiæ Anglicanæ Presbytero.

Londini, apud Davidem Mortier, 1707. in 4.

Alphab. 2. plag. 16.

D. Joannes Fellus, Epiſcopus Oxonienſis, Virorum apud Anglos maxime celebrium, qui duobus proxime elapſis Seculis floruerunt, vitas tribus forte Voluminibus comprehendendas, in lucem edere publicam ſecum conſtituerat. Verum ex quo huic ejus inſtituto mors, quæ ipſum A. 1686. menſe Julio humanis rebus exemit, obicem poſuiſſe deprehenſa eſt, repertus fuit, qui veſtigiis illius inſiſtendum ſibi venire duxit Clariſſ. *Smithus*, nobus jam tum in Actis anni 1696 p. 441 & alibi memoratus, & horas ſubſecivas non poſſe aut decentius aut utilius, quam in contexendis magnorum Virorum Vitis collocari exiſtimans, bene hac in parte mereri voluit de defunctis, bene de univerſo Orbe Erudito, utpote quem non parum delectari conſtat Hiſtoricis narrationibus, in quibus Virorum Clarorum proſapia, educatio, mores, excelſæ animi dotes, ſtudiorum & totius vitæ ratio, erga ſanctiſſimum Numen pietas, in Eccleſiam & Rempublicam literariam merita, dignitates, & memorabilia, quæ ad illos propius ſpectant, brevi compendio, tanquam in tabula, coram omnium oculis repræſentantur. Laboris vero ſui in hanc eruditionis partem excolendam ornandamque impenſi

penſi aliquot in hoc Volumine exempla repræſentat, vitas puta *Octo* Virorum ſummorum, quos Angliæ decora jure nuncupaveris.

Eos inter primo loco tanquam πρόσωπον τηλαυγὲς comparet *Jacobus Uſſerius*, Archi-Epiſcopus Armachanus, & totius Hiberniæ Primas. Hujus equidem vitam a Reverendo Viro, Richardo Parro, qui Uſſerio a ſacris fuerit domeſticis, ſuæque fidei & curæ collectanea vaſtæ molis ingentemque ſchedarum ſtruem a moriente Patrono concreditam acceperit, ampla commentatione Epiſtolis Uſſerianis A. 1686 Londini publicatis præfixa delineatam jamtum fuiſſe fatetur, ſed multo tamen plura ex iisdem collectaneis, & præſertim ex epiſtolis, quas, antequam in lucem producerentur, accurate perlegerit, ex ſchedis item aliis Autoris manu deſcriptis & in Bibliotheca Bodlejana repoſitis, ac denique ex iſtorum temporum hiſtoriis ſe huc contuliſſe Noſter perhibet.

Secundus eſt *Joannes Coſinus*, Epiſcopus Dunelmenſis, cujus de *ſtatu & conſtitutione Eccleſiæ Anglicanæ* libellum ἀνέκδοτον ex autographo cum exſcripſiſſet Smithus, in publicam eundem lucem edere ſibi propoſuit, & ut eo meliori ille apparatu inſtructus prodiret, quædam de Autoris natalibus, educatione, ſtudiis, muneribus, tum in Academia Cantabrigienſi, tum in Eccleſia adminiſtratis, de perpeſſionibus ſub Parlamentariæ rebellionis temporibus, de exilio in Gallia, de invicta adverſus tum Romanenſes, tum Puritanos, fortitudine & veritatis contra utrosque tuendæ zelo, deque univerſæ vitæ ejus ratione præmittere inſtituit, quarum in rerum notitiam non appendix modo ad funebrem Concionem a D. Iſaaco Baſirio, Archi-Diacono Northumbriæ, A. 1672 habitam eundem introduxit, ſed & operoſior aliis in monumentis facta indagatio haud pauca minimeque vulgaria ſuperaddidit. Quanquam huic longæ & laborioſæ inveſtigationi parcendum fuiſſe fatetur, ſi integer extitiſſet libellus ab ipſo D. Coſino compoſitus, ſub titulo: *Vitæ meæ ab initio, id eſt, ab Anno 1595 usque ad A. 1665 brevis enarratio*, cujus fragmentum vere aureum Anglice exaratum, de Marci Antonii de Dominis, Archi-Epiſcopi Spalatenſis, primo in Angliam adven-

ventu, illiusque cum D. Overallo, Episcopo Norwicensi, collatione, cui jussu Patroni interfuerat, de statu Ecclesiæ Anglicanæ, deque fidei & doctrinæ articulis in illa juxta antiquam fidem & religionem Ecclesiæ Catholicæ agnitis assertisque in palatio Lambethano habita, in museo Reverendi Viri, D. Joannis Tong, Branspethæ prope Dunelmum Rectoris, hodie reperiatur.

D. Joannis Gravii, Astronomiæ in Academia Oxonienſi Professoris Saviliani, vitam, quorundam Virorum doctissimorum e Societate Regia Londinensi rogatu, ducentis tantum exemplaribus e prelo excusis, inter Amicos distribuendis, sumtibus propriis Lond. 1699 edendam Noster curaverat. Ab illo tempore schedas quasdam Viri, ob scientiarum Mathematicarum, Linguarum Orientalium, politiorisque literaturæ studia celeberrimi (quo elogio Gravium mactat,) ab Amicis nactus, easdem sub Opusculorum Joannis Gravii titulo edere decreverat, una cum D. Briggii & Bainbridgii lucubrationibus posthumis, quibus & utriusque vita præfigenda fuerat. At Bibliopolarum causatus avaritiam & μικροψυχίαν, propositum hoc sufflaminatum esse dolet. Vitas vero has a naufragio quasi liberatas heic exhibet, unde tertio loco *Henrici Briggii*, Geometriæ in Academia Oxonienſi Professoris Saviliani, quarto *Joannis Bainbridgii*, Astronomiæ in eadem Academia Professoris, & quinto *Joannis Gravii*, quæ sola, ut dictum, seorsim jam antea prodiit, (vide Acta nostra anni 1700 p. 514) vitæ exhibetur transactio.

Quæ sexto septimoque loco comparet, *Petri Junii*, Patris, & *Patricii*, Filii, istius, Jacobi I. Præceptoris & magni Scotiæ Eleemosynarii, hujus, Jacobo I & Carolo I. Regibus a Bibliothecis, vita e Patricii Junii Epistolis ad Frontonem Ducæum, Lucam Holstenium, Claudium Salmasium, aliosque magnos Viros scriptis, & una cum schedis aliis liberaliter a Guil. Atwoodo, JCto, ejusdem Patricii Junii ex filia nepote, secum communicatis primam sumsit originem. Agmen vero claudit octavus *Joannes Dee*, quem *Devum* Latiniori vocabulo appellat, Mathematicus Anglus.

Ex singulis his vitarum delineationibus quamplurima excerpere liceret, quæ Lectorem juvare possent & delectare, si

impræſentiarum prolixioribus nobis eſſe vacaret. Ex prima proinde ſolum ultimaque, *Uſſerii* videlicet *Devique*, vita duo adhuc annotabimus.

Uſſerium Bibliothecam poſſediſſe refert e decem millibus libris tam impreſſis quam manu exaratis conflatam, quam Collegio Dublinienſi, in quo educatus fuerat, in perpetuum obſervantiæ & grati animi teſtimonium poſt mortem dono dare ille conſtituit. Verum de filia ejusque numeroſa prole ſolicitus, paterna ex cura atque pietate huic potius theſaurum iſtum poſtea deſtinavit. Juſto hunc pretio rediméndum ſibique aſſerendum duxerunt tum Sereniſſimus Daniæ Rex, tum Cardinalis Mazarinus, ſed interceſſit Cromwellus, cavitque, ne is extra Angliam exportaretur. Interim accidit, ut Ductores copiarum, quæ duce Cromwello Hiberniam expugnaverant, pecuniis ad bis mille & ducentas libras ſterlingicas excreſcentibus, tum ex ſuis, tum ex gregariorum in exercitu militum ſtipendiis ſimul collectis, ut in Bibliotheca Dublinienſi primum condenda factum fuerat, de libris Uſſerianis, ut nobilis eidem Bibliothecæ fieret acceſſio, redimendis convenerint. Sed poſtquam in Hiberniam advecti fuiſſent, rejecto iſthoc propoſito, ne tali admixtione quippiam exinde gloriæ, quam captabant, decederet, de novis conclavibus alibi exſtruendis, in quibus ad majorem munificentiæ oſtentationem ſeorſim reconderentur, deliberarunt. Nondum conſtituta iſta re, in quasdam arcis Dublinienſis cameras, quibus propemodum incuſtoditis nimium facilis patebat aditus, detruduntur, malorum hominum, qui multos tum excuſos, tum manuſcriptos optimæ notæ codices clam ſurripuerunt, fraudibus obnoxii, donec tandem A. 1661. Rex Carolus II, Prorege & ordinibus Regni petentibus, communi Bibliothecæ, quotquot ſupererant, inferri juſſit.

Quod ex vita Joannis Devi ſeligimus, hoc eſt. Poſteaquam in illius amicitiam A. 1555 ſe inſinuaverat Edwardus Kellæus, artis chryſopoeticæ ſtudioſus, pacti cum dæmone initi ſuſpectus, crebras expertus Devus eſt malorum appaririones Spirituum, quos ille tamen bonos eſſe Dei angelos, ad mentem clarioribus divinæ ſapientiæ radiis & futurorum eventuum cognitio-

gnitione illuminandam cœlitus miſſos credidit. Hi per annos haud unos frequentes cum ipſo inſtituerunt collationes, quas & in libris plurimis ſedulo deſcripſit Devus, quos tamen omnes aliquando in ardentem fornacem conjicere a ſpiritibus juſſus eſt. Non ſine horrore legas, quam fraudulenter homini ſuperſtitioſo impoſuerint maligni ſpiritus. Equidem aliquos narrationes iſtas ſingulas ad maleferiatorum quorundam hominum fabulas referre; alios ad fictam Kellæi impoſturam reſpicere; imo Robertum Hookium, Geometriæ in Greshamenſi Collegio Profeſſorem, in Operibus Poſthumis mox memorandis, affirmare ait Smithus, hiſtoricam Devi narrationem juxta literalem ſenſum intelligi non oportere, ſed omnes iſtas apparitiones cum ſpirituum nominibus, Dialogos item & qualescunque voces, aliaque ad cryptographiam referenda eſſe, & ſub hiſce involucris Devum longe aliud innuiſſe, quippe qui a Regina Eliſabetha illiusque Conſiliariis in Poloniam & Bohemiam, ut arcana Principum, quos adibat, conſilia vafre exploraret, miſſus fuerit. Viciſſim vero Noſter pro earum fide atque veritate modis omnibus depugnat. Unum addimus, Mericum Caſaubonum pleraque Devi hujus ſcripta cum docta & prolixa Præfatione ſub titulo: *A true and faithful Relation of what paſſed for many Years between Dr. John Dee and ſome Spirits* e Cottoniana Bibliotheca Londini 1659. f. edidiſſe, hodie in ipſa Anglia parum obvia.

THE POSTHUMOUS WORKS OF ROBERT HOOKE publish'd by RICHARD WALLER.

h. e.

OPERA POSTHUMA ROBERTI HOOKE, publicata a RICHARDO WALLERO.

Londini, apud Sam. Smith & Benj. Walford. 1705. fol.

Conſtat 6 Alph. & 16 Tabb. æn.

DUdum ſcriptis ſuis perquam eruditis maximam inter Mathematicos famam meruit *Robertus Hooke*, ita ut nulli dubitemus, quin ſingulare pretium cunctis ſtatuant eruditi, quæ ipſius meditationibus debentur. Certe ſola ejus *Micrographia* luculentum eruditionis & ad materias Mathematico-Phyſicas tractandas aptitudinis teſtimonium perhibet, quem librum ex Anglico, quo ſcriptus eſt, idiomate Latine redditum præloque paratum inter eruditiſſimas ſchedas alias D. Chriſtophorum Pinckerum, Collegam quondam noſtrum maxime induſtrium, reliquiſſe novimus. Occaſione enim obſervationum Microſcopicarum præcipua Scientiæ Naturalis capita explicat & variarum machinarum ad Scientiam Naturalem promovendam apprime utilium conſtructionem edocet, multaque præclara experimenta recenſet. Utut vero Scripta ejus ante Acta noſtra prodierint (*Micrographia* enim A. 1665 in fol. *Lectiones Cutlerianæ*, de materiis Phyſicis, Mechanicis, Geographicis & Aſtronomicis tractantes, 1679; *Lampas, Microſcopium* & *Lectiones de Elatere*, 1677; *Deſcriptio Helioſcopiorum*, 1676; *Animadverſiones in Tomum I Machinæ Hevelii*, 1674 in 4. Londini lucem adſpexere;) non tamen ejus in Actis noſtris nomen prorſus ignotum, cum duo egregia inventa *Hookiana* Tom. I Supplementorum p. 246 ſeqq. & 447 ſeqq. repræſentaverimus. Gratam igitur publico operam præſtitit *Richardus Wallerus*, Societatis Regiæ Anglicanæ Secretarius, quod, quæ inter ſchedas Autoris MSC. ſparſa jacebant, in ordinem redigere & in unum volumen compingere non dedignatus fuerit: nec minorem referet gratiam, ſiquidem reliqua fragmenta, inventa & experimenta *Hookiana*, quorum editionem promittit, quantocius publicaverit, inprimis ſi opuſcula ab ipſo Autore, cum in vivis adhuc eſſet, edita, nunc vero admodum rara, ſimul recudantur. In præſente autem opere Lectiones *Cutlerianæ* aliique diſcurſus coram Societate Regia Londinenſi recitati comparent: in quibus ordinandis non ad tempus, quo conſcripti ſunt, ſed ad materiarum affinitatem reſpexit *Wallerus*. Ad quinque omnes revocat capita generalia. In primis nempe diſcurſibus de præſente Philoſophiæ Naturalis ſtatu agitur, defectus notantur, &, quomodo per experimenta rite

rite inſtituta & obſervationes debita cum cura collectas, iis medeatur, edocetur: præterea quoque monſtratur, qua ratione Hiſtoria Naturalis compilari debeat, ut ipſi tanquam ſolidæ baſi omnis Scientiæ Naturalis veritas tuto ſuperſtruatur. Claſſis altera diſcurſus de Lumine continet, naturam, proprietates & effectus luminis explicantes. Tertia naturæ Cometarum & gravitatis luminisque nonnullis proprietatibus enodandis impenditur. Quarta Terræ motibus & ſubterraneis eruptionibus variisque inde pendentibus effectibus ac Telluris mutationibus expendendis dicatur. Quintam denique Lectiones occupant ad Navigationem & Aſtronomiam perficiendam tendentes. Enimvero dum has materias accurate pertractat Autor, multa ſimul de aliis materiis agnatis diffuſe diſſerit, ut multarum rerum cognitio ex his operibus hauriri poſſit. Ita e. gr. dum methodo Scientiam Naturalem promovendi explanandæ incumbit, peculiare quoddam inſtrumentum deſcribit, quo corporum delabentium velocitas accurate examinari valet. Dum de Lumine tractat, in ſubſtantiam Solis ſolerter inquirit, quem in omnibus fere, ſolo lumine excepto, cum Tellure convenire ſtatuit, immo eſſe ipſum corpus ſolidum & opacum pronunciat. Soliditatem per conſtantiam rotationis, fixitatem axis, attractionem partium ad centrum ſuum probat: opacitatem ex macularum in margine diſparitione evincere conatur, in parte nimirum averſa videndarum, ſi Sol eſſet fluidum transparens inſtar flammæ alicujus candelæ. Ex maculis, quas prolixiſſime deſcribit, atmoſphæræ Solaris exiſtentiam concludit, easque pro nubibus Solaribus, h. e. exhalationibus Solis in atmoſphæra ipſius concretis habet. Lumen ait ab igne actuali produci, ſeu continua partium ſuperficialium diſſolutione, cujus menſtruum ſit atmoſphæra. Ex motu macularum motum vertiginis Solis 25 dierum adſtruit: Solem eſſe corpus addit omnibus hactenus notis majus, & ejus partem, a qua radii ad Tellurem defluunt, eſſe ad ſuperficiem Telluris ut $3784\frac{1}{2}$ ad 1. Agit item de ſtellis fixis, quas ſimiliter corpora perpetuo ardentia eſſe judicat. Stellas vero nunc apparentes, nunc diſparentes, qualem *Tychonis* tempore in Caſſiopææ ſidere obſervasunt,

runt, corpora esse existimat, quarum superficies nunc in flammam majorem, nunc in minorem conjiciatur. Multa etiam de Cometis in medium affert, disputans contra *Hevelium* de cauda Cometarum; contra *Anshelmum*, Monachum Carthusianum Gallum, & alios, qui Cometæ caudam pro mera apparentia per refractionem in capite transparente factam producta venditant; contra *Aristotelicos* Cometas in atmosphæra Telluris locantes, quorum sententiam ex parallaxi anno 1472 primus oppugnavit *Johannes Regiomontanus*, & postmodum fortius *Tycho de Brahe*, *Rothmannus*, *Mæstlinus*, *Cornelius Gemma*, & *Matthæus Hegetius* ex observationibus Cometarum A. 1577, 1580, 1585, 1590 & 1593 illis ultra Lunam locum primi assignantes. Planetas nonnisi lumen Solis reflectere probat. Recenset etiam corpora terrestria combustibilia; corpora lucentia calida, sed non combustibilia; corpora sine calore lucentia; corpora per impressionem lucis lucentia, v. gr. si exponantur Soli; corpora denique per modum lucentia. Explicat ulterius fabricam oculi quam accuratissime una cum modo visionis, machinam insimul construere docens omnibus phœnomenis, quæ in oculo contingunt, repræsentandis aptam. Et hæc visionis theoria ad actiones mentis mechanice explicandas ipsum deducit. Statuit vero esse aliquam mentis in cerebro sedem, ad quam omnes sensuum impressiones deferantur. Hoc idearum repositorium variam continere materiam in usum animæ, cui Elementorum idearum tribuit nomen, eamque quintuplicem præcipue reperiri ait pro varietate sensuum. Cerram esse capacitatis sphæram circa sedem mentis, quod centrum vocat, intra quam ideæ formentur, recipiantur & retineantur. Ideas esse corporeas & quamlibet determinatam habere figuram, determinatum motus gradum; consequenter duas non posse esse una in eodem spatio. Animam singulis momentis aliquam harum idearum partim virtute immediata, partim ope sensuum producere & repositorio inserere, quod omnibus capiendis sufficere ingenioso calculo evincit. Has ideas formari in centro & novis formatis antiquas pelli a centro versus peripheriam; actionem animæ eas formantis esse id quod attentionem vocamus,

camus. Cæterum ſemel formatas formam & motum ſucceſſu temporis amittere poſſe, ſicque alterari, immo prorſus deleri. Ut autem percipiantur, id debere animæ Solis inſtar continue radiantis radiationi, dum ſcilicet in ſpiritus illas circumfluos agat: percipi nempe ab anima tanquam reſiſtentiam & reactionem ſuæ radiationis. Equidem ob continuam mentis in repoſitorium irradiationem omnes ſemper percipi ideas, ſed ob earum multitudinem nonniſi confuſe: eam vero in ſpecie diſtincte ſentiri, in quam juxta voluntatis ſuæ determinationem in ſpecie virtutem ſuam radiantem exerit. Aſſerit quoque ideas motu quodam proprio radiare & hac radiatione in animam agentes ipſam ad attentionem excitare. Radiationem animæ magis particularem ad hanc vel illam repoſitorii partem eſſe id, quod cogitationem appellamus: ratiocinationem vero abſolvi, dum anima novas formet ideas per comparationem reactionum a diverſis ideis in diverſis repoſitorii partibus locatis, & harmoniæ ac disconvenientiæ illarum perceptionem. In ſpecie notat, notionem temporis eſſe apprehenſionem diſtantiæ idearum a centro, adeoque memoriæ deberi, quæ ſit idearum per ſenſus acceptarum, vel etiam virtute mentis formatarum repoſitorium. Hinc tempus tanto ſenſibilius eſſe, quanto major idearum numerus a centro verſus peripheriam poſitarum. Dum de Cometis diſſerit, experimentum circa efficaciam luminis Lunaris inſtitutum refert, quam nullam eſſe deprehendit, licet radios Lunares ope ſpeculi cauſtici ad ſpatium 500 vicibus minus, quam quod ante collectionem occupaverant, redactos in globum thermometri aere plenum conjiceret. Cauſam vero, cur nullus radiis Lunaribus gradus caloris inſit ſenſibilis, in Lectionibus de Lumine hanc reddit, quod per reflexionem nimis rarefiant: demonſtrat enim, lumen Lunæ plenæ nonniſi 104368 partem caloris radiorum Solarium continere, ex ſuppoſito nempe hoc principio, gradum caloris eſſe proportionatum gradui luminis. Prolixi de Terræ motu Tractatus maxima pars cochleis ſeu conchis aliisque rebus ex terra effoſſis & petrefactis impenditur. Notat talia reperiri in multis Terræ regionibus & quidem talibus, ubi difficulter imaginari licet, quo-

modo illuc devenerint, cum aliquot 100 milliaribus a mari diſtent: immo reperiri in ipſis ſummis montibus. Quædam referre figuras piſcium, quædam animalium, quædam figuras plantarum, hæque omnes arborum partes conſtitutivas habere, corticem nempe, medullam, poros, radices, ramos, gummi &c. utut intra terram ſitum obtineant ab eo longe diverſum, qui plantis ſimilibus, dum creſcunt, competit. Corpora ejusdem figuræ ex diverſa ſæpius conſtare ſubſtantia, immo partes etiam diverſas eſſe corporis unius. In quibusdam conchas incluſas reperit, quarum convexitati exacte reſpondit concavitas corporis ambientis. Unde infert, corpora iſta figurata aut eſſe petrefacta, aut ſaltem repræſentare impreſſiones aliunde factas, quemadmodum formam ſigilli recipit cera. Quoniam vero experimenta reperire non licuit, quibus eundem effectum ad libitum producere datur; cauſam petrefactionis extraordinariam eſſe debere affirmat. Eſſe nimirum vel ſpeciem aliquam aquæ petrificantis, aut mixturam ſalinam vel ſulphuream cum concurſu caloris ab ignibus ſubterraneis vel terræ motu ſuppeditati conjunctam; aut diuturnam illorum corporum in magno gradu caloris, compreſſionis & quietis commorationem: id quod per varia experimenta credibile reddere conatur. Inprimis urget, quod aquæ ſponte abire potuerint in lapidoſam ſubſtantiam, per aliquam artem nunc cognitam in aquam vix reducibilem, quia non ſolum in fundo omnium fluminum & aquarum fluentium ingens reperitur arenæ quantitas, cujus figura & transparentia per microſcopia examinata originem ex aqua monſtret; ſed etiam aqua marina, ſi evaporetur, arenam relinquit, utut ab ea prorſus libera extiterit, & aqua quælibet per crebras deſtillationes in calcem album inſipidum, in aquam non rurſus reſolubilem, convertitur. Provocat ulterius ad *Kircherum*, qui in Mundo Subterraneo herbas intra aquam creſcentes commemorat, quæ extirpatæ in lapidem abeunt, utut ſimiles ex arida in vicinia effloreſcentes non eandem experiantur ſortem. Ut vero explicet, quomodo corpora iſta in Telluris viſcera delata fuerint, faciem Telluris a prima creatione multum immutatam eſſe aſſerit, ita ut nunc ſint montes, ubi fue-

fuerint valles; ſit terra continens, ubi fuerit aqua, & contra. Cauſas mutationis ponit terræ motus, motum aquæ per declivia ruentis aut per ventos agitatæ cum æſtu maris, inundationes, motus aeris violentos, corporum graviorum ſubſidentiam & leviorum emerſionem gradualem. In ſpecie quod nunc ſint maria, ubi ante fuerunt montes & contra, cauſam conjicit in mutationem centri gravitatis Telluris a terræ motu vehementiori factam. Hinc & probabile ipſi videtur mutari Polum rotationis (unde fiat, quod non ſemper idem cœli punctum reſpiciat;) adeoque olim rotationes Telluris citius fortaſſis abſolutas, conſequenter Patriarchas antediluvianos non fuiſſe nobis longæviores. Negat vero mutationem Telluris omnem a diluvio Noachi peti poſſe, quod tantum 200 circiter dies duraverit adeoque tot corporibus in lapidem convertendis non ſufficerit. Diſſerit præterea de figura Telluris & atmoſphæræ ipſam ambientis ſphæroidica: exponit methodum lineam Meridianam exacte citra errorem unius ſecundi determinandi, & ex ejus alteratione alterationem axis rotationis ſtabilit: affert nonnulla de aſcenſu Mercurii in Barometro: libros Metamorphoſeos *Ovidii* pro ſyſtemate hiſtoriæ naturalis, multas mutationes & cataſtrophes, quæ Telluri acciderunt, continente venditat, & fabulas ejus in ſenſu Phyſico explicat, calculum tamen non adjiciente *Wallerio*. Denique in Lectionibus Navigationi & Aſtronomiæ promovendæ deſtinatis multa de menſura fixa conſtituenda diſputat. Oſtendit nævos ejus methodi, qua eligitur pendulum vibrationes ſingulis ſecundis abſolvens, temporis quidem æqualis per reditum ſtellæ ejusdem ad eundem Meridianum menſurati. Tale nimirum pendulum longius verſus Polum, quam verſus Æquatorem deprehenditur, quia ibi vis gravitans major, quam hic. Addit, nec eodem in loco conſtantem eſſe penduli longitudinem, ob vim gravitantem eodem in loco variantem, diverſis præſertim anni tempeſtatibus, prout Tellus vel in Aphelio, vel in Perihelio fuerit. Præterea ſi pendulum ex metallo paretur, æſtate longius fore, quam hieme; ſi paretur ex filo, tempeſtate humida longius fore, quam ſicca. Contra methodum alteram, qua pro menſu-

ra fixa aſſumitur diſtantia duorum locorum ſub eodem Meridiano ſitorum & quorum latitudines uno præciſe gradu differunt, urget difficultatem talia loca determinandi, irregularitatem graduum a ſphæroidica Telluris figura petendam, difficultatem obſervationes neceſſarias inſtituendi, materiæ, ex qua menſura paratur, immo forte & Telluris ipſius, intumeſcentiam vel detumeſcentiam. Fallacibus itaque methodis novam ſubſtituit minus fallacem. Aſſumit ſcilicet tanquam per experientiam cognitum, corpus fluidum in alio fluido heterogeneo induere formam globoſam, certam vero quantitatem fluidi formam globoſam ſeu ſphæriçam in ſphæroidicam mutare, ita ut diameter longior Horizontalis ſit ad breviorem verticalem ut 2 ad 1. Obtineri adeo menſuram fixam, immo pondus quoque fixum, ſi Mercurii perfecte depurati certa quantitas in aquam deſtillatam immittatur, quæ figuram prædictam exacte aſſumit. Ad examinandam vero figuram Mercurii & rationem diametrorum methodum commendat figuræ corporis cujusvis exacte delineandæ aptam. Per exiguum ſcilicet foramen in cameram obſcuram intromittit radios Solares, plano polito & candido excipiendos, & objectum delineandum medio inter foramen & planum ponit loco. Quodſi foramen lente convexa muniatur, planum a foco aliquantiſper removendum, quo ſcilicet radios excipiat divergentes. Alios vero uſus complures luminis Solaris in cameram obſcuram intromiſſi monſtrat: inter quos non poſtremus, quod, ſi candela vel lampas ardens intra conum luminoſum ponatur, materiam diſſolutam & cum aere commixtam inſtar ingentis fluminis aquæ ſupra aggerem elatum ruentis aſcendere videamus: quam apparentiam ad apparentias caudæ Cometarum illuſtrandas mire conducere arbitratur. Enumerat præterea difficultates lineam rectam, præſertim longiorem, & arcus circuli majoris ducendi: tradit methodum ea in praxi præſtandi: exponit rationem lineam exacte in partes quotcunque æquales & in omnes partes aliquotas dividendi: pertexit hiſtoriam thermometrorum & methodum ea conſtruendi explicat: lineæ logarithmicæ naturæ ac proprietatibus enumerandis intentus: & *Antonii Mariæ Schyrlæi de*

Rheita

Rheita in Oculo Enochi & Eliæ propoſita ænigmata Dioptrica ſolvit. Nempe quod p. 344 proponitur, hunc habet ſenſum: *Chartam patinæ leniſſimo pulmento ingenioſe agglutina, tripoli vitrum polito in ea.* Alterius p. 356 extantis hic eſt ſenſus: *Convexa quatuor melius dicta objecta erigunt multumque amplificant. Rite vero tertium colloca in punctum confuſionis. Sunt vero vitra tria ocularia convexa, objectivum quartum.* Cæterum in diſcurſibus primis de methodo Scientiam Naturalem perficiendi Algebram Philoſophicam tradere animus erat, in duas partes abeuntem, quarum prima mentem ad veritates phyſicas inveſtigandas præpararet, & ad data quærenda promptam redderet; altera vero regulas operandi ſeu ſupellectile collecta utendi ſubminiſtraret. Maxime autem dolendum, quod pars altera deficiat. Interim nec prima prorſus deſtituitur regulis omnibus intellectum in veritatum Phyſicarum inveſtigatione adjuvantibus. Neque enim ſolum præjudiciorum originem & medelas ſenſuumque in cognoſcendis corporum naturalium effectibus ac proprietatibus miniſterium per artem mire perficiendum diſtincte declarat; ſed methodum etiam experimentandi, methodum ad quæſita reſpondendi, methodos gradus proprietatum corporum naturalium determinandi, methodos varias ſecretum naturæ agendi modum inveſtigandi, denique 28 methodos modos naturæ in operando obvios detegendi ſuppeditat. Lumen eſſe ait peculiarem motum partium corporis luminoſi, qui corpus quoddam perfecte fluidum & perfecte denſum afficiat, ita, ut partibus corpori luminoſo proximis motis, moveatur & totum expanſum fluidum majoris condenſationis neſcium. Eſſe adeo lumen in medio motus propagationem, & plures radios diverſos per idem medium citra confuſionem propagari poſſe, quemadmodum circuli plures a pluribus guttis in eandem aquam una delapſis citra confuſionem excitentur, ita ut una guttula aquæ pluribus motibus ſimul propagandis inſerviat. Defendit, lumen per ſpatium immenſum infinita celeritate propagari, & *Rœmeri* experimentum demonſtrandæ luminis propagationi ſucceſſivæ inſufficiens eſſe ſibi perſuadet, quia perfectam motuum Satellitum Jovis theo-

rium ſupponit, quam nos habere nondum demonſtratum ſit, fortaſſis enim eorum Anomaliam magis differentibus motibus, quam Lunæ complicari, cum hæc ſaltem a Sole & Tellure, Satelles Jovis vero interior forte & a 3 Satellitibus exterioribus afficiatur: quod dubium ex Aſtronomia Phyſica recentiore decorporum mundanorum in ſe mutuo gravitationibus deſumtum. Credit enim *Hooke*, lumen eſſe eam virtutem corporum cœleſtium, qua in ſe mutuo agant & ſe mutuo attrahant, qua Planetæ primarii circa Solem moti in velocitate, diſtantiis & linea motus dirigantur; ſecundarii circa primarios periodos ſuos abſolvant. Ex facie Solis per exiguum foramen in Cameram vere obſcuram transmiſſi didicit, penumbroſum aliquem circulum iſti undiquaque connexum fere dupla diametro foraminis ſpiſſiorem eſſe: quod cum fieri non poſſe, Geometrice demonſtret, ſi radii per lineas rectas propagari ponantur, eos a lineis rectis deflectere ſtatuit. In ſpeciali diſcurſu tractus luminoſi circa æquinoctium vernum in ſigno Tauri a *Childreyo*, *Caſſino* aliisque obſervati & quotannis obſervandi cauſam reddit. Eam ſcilicet effluviis aeris ultra atmoſphæram elatis tribuit. Sole in Perigæo exiſtente atmoſphæram per majus ſpatium rarefactione extendi credit, quam alias unquam, motuque Telluris annuo incitato multam aeris partem in quandam ætheris ſpeciem converſam intra ætherem relinqui; vapores aereos calore privatos in ſubſtantiam aeri rarefacto, ex quo generati, ſimilem condenſari; hanc condenſationem diverſum transparentiæ gradum a reliquo æthere ipſis conciliare, ut radios Solares reflectentes & refringentes luminis prædictum tractum exhibeant, donec rurſus diſpergantur. Cur vero hæc apparentia a Terricolis ad Tauri aſteriſmum referatur, ex motu Telluris annuo circa Solem per ſchematiſmos declarat. Cometarum figuras ab *Hevelio* in Cometographia etiamex propriis obſervationibus deſcriptas pro genuinis non agnoſcit; quales ipſe viderit, monſtrant Figuræ 1, 2, 3, 4, 5 & 6 quodque notatu maxime dignum, flammas ex capite ſubinde erumpere & ſtellas per caudam ope teleſcopii conſpicuas conſpectui eripere, maxima cum circumſpectione obſervavit. Cometas itaque pro cor-

TAB. III. Fig. 1. 2. 3. 4. 5. 6.

TAB. III. ad A. 1707. M. April. pag. 158.

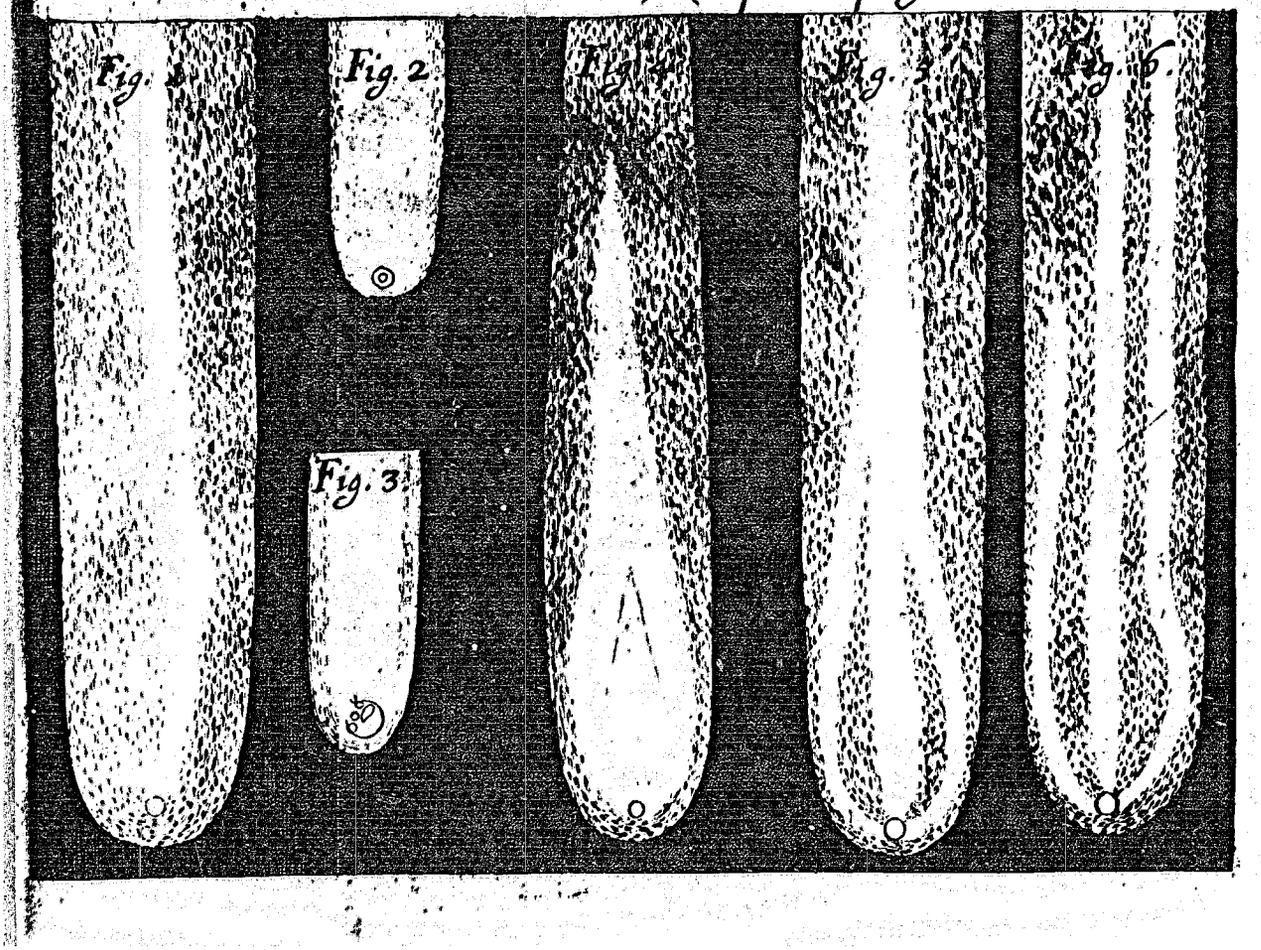

corporibus actu ardentibus habet, caudas vero flammæ candelæ respondere credit. Gravitatis hanc comminiscitur theoriam: supponit in globo Telluris peculiarem quendam motum, quo omnes ejus partes versus centrum Terræ vibrantur & a centro Terræ retroaguntur. Motum hunc vibratorium esse brevem admodum putat & celerem, ut in omnibus corporibus duris & compactis: eundem communicari cum certa ætheris parte particulis solidis vibratoriis interspersi: hoc facto particulas quoque fluidas in orbem vibrari versus centrum & a centro in lineis ex centro radiantibus. Per hanc fluidi vibrationem non omnes modo Telluris partes versus centrum ejus trudi, sed ipsum etiam aerem & fluida reliqua omnia ob ætherem iis interspersum. Cum adeo motus hic vibratorius tanto lentior esse debeat, quanto major redditur activitatis sphæra; vim gravitantem pro ratione distantiæ a centro Telluris, nempe in distantiarum ratione subduplicata, decrescere debere. Notat præterea, ab omnibus tanquam certo assumi, gravia tendere versus centrum Terræ; sed a nemine hactenus probatum, nec etiam per experientiam facile comprobari posse. Similiter nondum probatum esse, gravitatem omni tempore manere eandem: viam unicam probandi esse comparationem descensus corporum gravium cum tempore, in quo descendunt, quamvis hic quoque exceptio de diversa medii densitate locum inveniat. Materiam terræ motuum pulveri pyrio non absimilem judicat, & ob defectum materiæ inflammabilis terræ motus nunc non esse adeo frequentes ac sub initium mundi pronunciat: ex hoc autem defectu mundum consenescere concludit. In Tractatu de Navigatione & Astronomia tractat de methodis inveniendi diametrum Telluris veram earumque fallaciis: de ratione inveniendi locum navis in mari: de figura Telluris: de primo Meridiano: de acu magnetica & ejus declinatione: de latitudine & longitudine locorum successu temporis juxta *Petitum* variata: de linea Meridiana, longitudine & latitudine locorum invenienda: de Diametro apparente omnium Planetarum observanda: de orbita Lunæ, vera theoria Solis & obliquitate Ecliptiæ accurata determinanda: de usu observationum circa fixas habitarum

bitarum in conſtituendo motu Planetarum: de difficultatibus obſervandi Eclipſes Lunares propter penumbram Telluris: de Eclipſibus Satellitum Jovis in definienda locorum longitudine, Eclipſibus Lunæ præferendis: de Jovis Eclipſibus: de imperfectione inſtrumentorum nauticorum: de inæqualitate motus Telluris diurni & methodis eam examinandi: de ratione determinandi velocitatem venti per peculiare inſtrumentum, cujus deſcriptio deeſt. Docetur etiam inſtrumentorum nonnullorum fabrica, e. gr. Quadrantis exigui, alteri artificio vulgari ex diametro centuplo majore conſtructo perfectione non ſecundi, barometri marini, novi Quadrantis marini. Vitam *Hookii* operibus præmiſit *Wallerus*. Natus is eſt d. 18 Julii A. 1635 in peninſula, quam *Freshwater* dicunt. Corpore fuit infirmo, & inſigni a primis ſtatim annis ad Mechanicam propenſione præditus. In curſu ſtudiorum ſcholaſticorum præter linguam Latinam & Græcam Matheſin quoque didicit, jactis ex Euclide fundamentis ad cæteras Matheſeos partes progrediens & veritates cognitas ad Mechanicam applicans. A. 1653 in Academiam Oxonienſem profectus famulum alicujus ſtudioſi egit, ibidemque A. 1655 multis viris præclaris innotuit & ob Mechanicas operationes gratus extitit. *Boylio* antliam pneumaticam paravit, & in gratiam *Wardi* A. 1656 uſum penduli ad obſervationes Aſtronomicas transtulit. Excogitaſſe etiam ſibi fertur methodum machinas inveniendi. A. 1662 vel 1663 Magiſter Artium creatus eſt, cumque A. 1656, inſtigante *Wardo*, Aſtronomiæ Profeſſore Saviliano, cui pereruditam Aſtronomiam Geometricam Ellipticam & Circularem debemus, ſtudio Aſtronomico haud ſegniter incubuiſſet, A. 1658 vel 1659 varia inſtrumenta Aſtronomicis obſervationibus idonea paravit. Ipſi etiam inventionem horologii oſcillatorii, Illuſtri *Hugenio* hactenus unanimi Mathematicorum conſenſu adſcriptam, vindicat *Wallerus*: atque inde A. 1663 pendulum circulare ad motum penduli reliqui continuandum idoneum excogitavit. Cum anno 1661 in peculiari Tractatu cauſam explicaſſet, cur aqua in tubis minoribus ultra libellam aſcendat; anno 1662 in Societatem Regiam receptus eſt. Anno 1664 *Johannes Cutlerus* ipſi ſtipendium annuum

annuum præbere cœpit, ut lectionibus Mechanicis operam daret: quo optime ipſum uſum eſſe, tum Lectiones Cutlerianæ ſuperius laudatæ, tum Opera Poſthuma, de quibus hactenus dictum eſt, abunde teſtantur. Annua infirmitate extinctus d. 3 Mart. 1703, anno ætatis 67 menſe 7 d. 3. Externa ei corporis figura valde abjecta, (gibboſus enim erat,) ingenium vere magnum fuit.

AN ESSAY TOWARDS A VINDICATION of the Moſaic Hiſtory of the Creation of the World, in ſeveral Letters, by JO. WITTY.

h. e.

VINDICATIO EXPOSITIONIS VULGARIS Hiſtoriæ Moſaicæ de Creatione Mundi, in variis Litteris tentata a JOHANNE WITTY.

Londini, typis Johannis Wyat deſcripta, venditur apud Thomam Baxterum, 1705. 8.

Conſtat plag. 13½.

REcenſuimus A. 1697 Menſe Decembri *Whiſtoni* Theoriam novam Telluris: in quo libro multa habentur paradoxa. Inprimis in diſſertatione de Hiſtoria creationis Moſaica operi præmiſſa vulgarem ejus expoſitionem multis modis impugnat, quemadmodum ex recenſione noſtra ſatis conſtare poteſt. Hunc vero auſum periculoſum judicat noſter: veretur enim, ne hoſtes veritatis Religionis Chriſtianæ anſam inde arripiant male de divina Scripturæ Sacræ autoritate ſentiendi. Putat nimirum, facile ipſos abuſuros hoc argumento; ſi hiſtoriam creationis non ſecundum litteram interpretari licet, nec hiſtoria lapſus litteraliter accipienda, conſequenter nec redemtio; utut nullam vim demonſtrativam illi ineſſe agnoſcat. Quod vero contra *Whiſtonum* calamum ſtringat, librum perlegenti haud obſcurum eſſe poteſt. Attamen non minus modeſte, quam erudite ſcribit,

bit, teſtimonio profectuum haud vulgarium non minus in praxi Philoſophiæ Moralis, quam theoria Philoſophiæ Naturalis & Matheſeos ſatis luculento perhibito. Totum opuſculum pereruditum undecim Epiſtolis abſolvitur: quæ vero in eodem pertractantur, ad tria capita revocantur. Defendit nimirum, expoſitionem litteralem Hiſtoriæ creationis Moſaicæ retineri debere, quod 1. omnes exceptiones contra vulgarem interpretationem afferri ſolitæ ſint Philoſophicæ, conſequenter precariæ, cum aſſumatur, quod nondum evictum, in formatione Mundi a Moſe deſcripta leges naturæ viguiſſe: 2. poſito, juxta leges motus facta fuiſſe omnia, in Philoſophia tamen naturali nondum vel eam evidentiam materiæ ſint perductæ, ut cum ratione lapis Lydius Scripturæ Sacræ conſtitui queant: 3. juxta vulgarem expoſitionem nihil in ea hiſtoria reperiatur, quod Philoſophiæ optimæ contrarium exiſtat. De primo argumento diſſerit in epiſtola prima, in qua Deum immediata virtute in creatione egiſſe contendit, & ad *Whiſtoni* exceptiones reſpondet. Alterius argumenti deductioni ſecunda impenditur epiſtola: oſtenſurus itaque veritatibus in Scriptura revelatis majorem competere evidentiæ gradum, quam materiis Philoſophicis, conſequenter & legibus naturæ, quatenus nobis cognitæ, evincit dari Deum, eum nos creaſſe ad noſtram felicitatem, nos ea excidiſſe, Deum obligari ad noſtram reſtitutionem, & modum hujus revelaſſe in Scripturis. Exiſtentiam entis neceſſario exiſtentis ex entium aliorum exiſtentia colligit. Ens illud æternum non eſſe mundum probat, quod in eo ſit perpetua mutationum ſucceſſio, cum æternitate conciliari neſcia. Deum nos creaſſe ad certum finem, ex ſapientia ipſius deducit. Hunc finem eſſe noſtram felicitatem, ex bonitate divina infert. Eadem nos in mundo non perfrui, conſequenter ea excidiſſe, per experientiam confirmat. Obligationem Dei ad noſtri reſtitutionem ex divinæ bonitatis infinitudine derivat. Modum reſtitutionis in Scripturis a Deo revelari affirmat, quod nullum ſcriptum, pro revelatione divina venditari ſolitum, Deo dignius exiſtat, quam Scriptura Sacra. Unde tandem concludit, veritates in Scriptura revelatas ſummum minimum habere probabili-

bilitatis gradum, utut nonniſi Philoſophice conſiderentur. Contra cognitionem Philoſophicam eſſe non niſi conjecturalem, inde ſtabilite nititur, quod ſua habeat applauſus intervalla, quod eſſentias rerum ignoremus ſpecificas, utpote ſenſui imperveſtigabiles, quarum tamen cognitio ad concluſiones certas eruendas, teſte Geometria, requiratur. Cum adeo ſit major Scripturæ, quam Philoſophiæ evidentia, concludendum ait, ſi Scriptura huic contradicit, hujus aſſertionem, utut poſſibilem viſam, eſſe falſam. Tertium denique argumentum in epiſtolis reliquis, excepta ultima, fuſe perſequitur. Examinat dubia, ex Philoſophia contra litteralem Hiſtoriæ creationis interpretationem a *Whiſtono* inprimis allata, & ex eadem illa ſolvit. Contra opus primæ diei cum urgetur, quod Deus cauſam lucis quarto demum die produxerit, adeoque effectus ante cauſam extiterit; nos nondum certo ſcire ait, quid ſit lumen, conſequenter decidere non poſſe, num Solem antecedere potuerit. Affert itaque exceptiones tum contra eos, qui lumen habent pro qualitate inhærente; tum contra illos, qui effectum corporis alicujus in animam eſſe ſtatuunt. Certe theoriam *Carteſianam* a verticibus pendere, quos chimeras eſſe demonſtraverit *Newtonus*. Repugnare eidem ſucceſſivam luminis propagationem, a *Rœmero* detectam, & *Newtono* approbatam. Hoc tamen non obſtante, monſtrat, quomodo juxta ipſam *Carteſianorum* notionem lumen ante Solem eſſe potuerit. Addit, a Moſe per lumen intelligi poſſe medium, per quod lumen propagatur. Qua occaſione ſimul monet, *Newtonum* in ſua theoria non ſtabiliviſſe (quod multi ſibi perſuadent) qualitates inhærentes, cum radios diverſum coloris ſenſum producentes nonniſi ſpecie motus differre ſtatuat. Dubium contra opus ſecundi diei ab aquis ſupracœleſtibus petitum ita ſolvit. Per firmamentum intelligit ſpatia inter corpora cujuslibet ſyſtematis interjecta. In quolibet ſyſtemate eſſe aquam. Ergo in quolibet ſyſtemate conſtitutum habere aquas ſupra & infra firmamentum. Nec eam interpretationem Scripturæ pariter ac Philoſophiæ irreconciliabilem exiſtere monſtrat, quæ aquas ſupracœleſtes pro nubibus venditat. Circa opus tertii diei ſcrupu-

lum *Whiſtono* eximere allaborat, quod intra tam breve tempus nec aquæ in canales Oceani defluere, nec plantæ procreſcere potuerint. Poſſibilem utique fuiſſe aquarum intra Oceanum collectionem, ſi ipſis talis motus impreſſus intelligatur, qualis ineſt ſono, quem intra minutum 12 milliaria peragrare experimentis comprobatum, aut prorſus iſtiusmodi, qualis lumini competit, quod juxta *Rœmerum* intra horam per 405000000 milliaria Anglica propagatur, ingenioſo calculo comprobat. Ubi incidenter reſolvit problema de nubium diſtantia ex viſo fulgure ac tonitru audito inveſtiganda. Cum nimirum tanta celeritate propagetur lumen; ut, ſi vel maximè nubium diſtantia 5, 6 vel 10 milliarium Anglicorum ſupponatur, (quanta tamen nunquam deprehenditur,) propagatio fulguris pro inſtantanea haberi queat; nubis diſtantiam haberi, ſi tempus inter viſum fulgur & ſubauditum tonitru elapſum in horologio oſcillatorio ſingula ſecunda accurate monſtrante cum cura notetur, & pro ſingulis quinis ſecundis milliare unum computetur. Etenim maxima exactitudine experti ſunt *Florentini*, ſonum æquali tempore æqualia ſpatia peragrare, &, ſi ad diſtantiam unius milliaris explodatur tormentum, a viſo lumine elapſis quinque minutis ſecundis audiri. Quod attinet plantarum vegetationem, in ea tria attendenda eſſe monet, nempe 1. ſuccum nutritium, 2. animam fermentativam, 3. calorem ſeu motum. Celeritatem vegetationis ex rerum enumeratarum gradibus æſtimandam eſſe aſſerit. Neque vero ſine ratione ſupponi, eum tunc obtinuiſſe gradum, qui poſtmodum nunquam deprehenſus. Et licet Sol ad ultimum perfectionis ſuæ faſtigium illo tempore nondum pervenerit, ſine dubio tamen jam extitiſſe & Telluri influxum ſuum præbuiſſe. Immo in Tellure iſtiusmodi viguiſſe motum inteſtinum, qualis poſthac nunquam in eadem obſervatus. Contra vulgarem operis quarti diei expoſitionem tempus creationis ſingulorum corporum tam extreme diſproportionatum ad ipſa opera objicienti *Whiſtono* regerit, perperam intellectum finitum ſapientiam infinitam ſuo modulo metiri. Addit, nondum conſtare, an Planetæ habitentur. Quodſi incolis rationalibus deſtituantur, rationem fuiſſe Deo, cur plus

tem-

témporis Telluri, Soli, quam aſtris reliquis impenderit, ut nimirum oſtenderet, ſe omnem creationem viſibilem in noſtrum dirigere commodum ac uſum, ſeque non ex defectu potentiæ, ſed quo ſuam erga nos teſtaretur bonitatem, tanta cum cura habitaculum noſtrum præparaſſe. Negat cum ratione *Whiſtonum* ridere aſſerentes, quod Deus hoc univerſum ſolius hominis gratia condiderit. Quibus hæc non placent, eos cogitare jubet, quod corpora quidem ſtellarum ante creari potuerint, ſed hoc demum die ad omnem ſuam perfectionem pervenerint, cœperintque nobis fieri ſtellæ. Contra opus quinti & ſexti diei exceptiones conſideratu dignæ vix occurrunt. Breviter itaque de utroque diſſerit. Contendit autem in animalium & hominum productione ad immediatam Dei potentiam recurrendum eſſe. Notionem generationis æquivocæ merito precariam haberi, eique nec experientiam, nec rationem favere prolixe adſtruit. Inter difficultates circa opus ſexti diei obvias palmaria videtur, quomodo Adamus tam cito linguam addiſcere & nomina omnibus animantibus imponere potuerit. Ei vero tollendæ non multum immoratur, quia linguam pro dono Dei immediato habet. Hiſce abſolutis geminam textus Moſaici paraphraſin exhibet, alteram juxta vulgarem interpretationem, alteram juxta Philoſophiam conceptam. Coronidem toti pertractationi imponit epiſtola decima, in qua varia ſupplementa conſpiciuntur, ad ſuperiora dilucidanda facientia. Multus inprimis eſt, ut adſtruat, motum Telluris diurnum & annuum eſſe demonſtratum. Ad motum annuum ſtabiliendum non modo commendat argumentum, quod *Whiſtonus* cor. 6 lem. 23 exhibuit; ſed etiam provocat ad parallaxin Orbis Magni a *Flamſtedio* detectam, dum diſtantiam ſtellæ Polaris a Polo Mundi 40″ vel 50″ in ſolſtitio æſtivo majorem deprehendat, quam in brumali, obſervationibus per 7 continuos annos iteratis, non obſtantibus exceptionibus, quas ad infirmandam vim hujus argumenti protulit *David Gregorius* Aſtron. lib. 3. p. 276. Motum Telluris diurnum per variatam corporum pro diverſa locorum latitudine gravitationem roborat. Quoniam vero argumentum evidentius nondum habetur, hoc ipſum tamen in-

vulgus minime notum exiſtit, paulo uberius id deducere haud piget. Scilicet nemini rerum Mathematicarum & Naturalium perito ignotum eſt, ex varianda longitudine penduli, ſingulas vibrationes ſingulis minutis ſecundis horariis abſolventis, pro diverſa locorum latitudine, ſeu diſtantia ab Æquatore, per neceſſariam conſequentiam deductum eſſe, quod gravitatio corporum cum creſcente locorum latitudine creſcat, ita ut tanto major evadat, quanto longiori intervallo ab Æquatore verſus Polum alterutrum progredimur. Jam cum a *Newtono* demonſtratum fuerit, *Princ. Phil. Nat. Mathem. lib. 3 prop. 6 & corol. 1 & 2*, gravitatem in corporibus ſingulis eſſe quantitati materiæ proportionalem, invariata materia gravitatem variari non poſſe concludit, conſequenter in omnibus Telluris locis eadem foret ejusdem corporis gravitatio, niſi adeſſet aliqua cauſa, quæ partem aliquam vis gravitantis elideret, eamque in uno loco majorem, quam in altero. Probat vero cauſam hanc non poſſe conjici in diverſam aeris denſitatem: cum enim ob calorem vehementiorem aer rarior ſit intra Æquatorem, quam verſus Polos, per principia Hydroſtatica major eſſe debebat gravitatio in medio rariore intra Æquatorem, quam denſiore verſus Polos, contrarium tamen ſuadente experientia. Monſtrat ergo, conjiciendam eſſe illam in motum Telluris diurnum. Cum enim corpora circulariter mota adhibeant vim recedendi a centro, ſintque vires centrifugæ corporum in ratione peripheriarum, in quibus moventur, quemadmodum demonſtravit *Hugenius* in *Tract. de vi centrifuga prop. 1 p. 408 Opuſc. poſth.* admiſſo motu Telluris diurno, vis centrifuga tanto minor evadit, quanto minor a Polo diſtantia, conſequenter, quoniam minor vis centrifuga minorem partem vis gravitantis ſeu centripetæ elidit, in minore a Polo diſtantia major eſſe debet gravitatio, quam in majore. Legibus igitur gravitationis a motu Telluris diurno pendentibus, illis admiſſis, hunc quoque admittendum eſſe concludit.

CHRISTIANI WOLFII, MATHEMAT. Prof. in Acad. Frider. Methodus demonſtrandi veritatem Religionis Chriſtiana.

Cum

CUm Viri Clariſſimi, *Johannis Witty*, vindicationem expoſitionis vulgaris Hiſtoriæ Moſaicæ de creatione Mundi perlegerem, placuit methodus, qua in demonſtranda Scripturæ Sacræ, conſequenter Religionis Chriſtianæ, utitur. Utut vero eadem in generalibus cum mea methodo convenire videatur, viris judicio præditis, cum quibus eam communicavi, non improbata, in plurimis tamen ab ea quoque diſſidet.

Mea enim methodus rigorem demonſtrandi Geometricam conſtanter obſervat, & ab iis, quæ mihi hactenus innotuere, prorſus diverſa exiſtit. Quamobrem quia noſtro inprimis ævo methodus demonſtrativa evincendi veritatem Religionis Chriſtianæ multam habitura utilitatem non temere præſumitur; veritatis tanti momenti certo cognoſcendæ ardore flagrantibus non ingratum fore arbitror, ſi generalia meditationum mearum circa illam capita cum publico communicavero. Tota autem methodus huc redit. 1. Evinco, exiſtere Ens, cui competunt omnes realitates in gradu abſolute ſummo. 2. Demonſtro, hoc ens eſſe a mundo ſeu machina hujus univerſi diverſum. 3. Inquiro in finem, propter quem machinam hanc ſtupendam cum creaturis intelligentibus produxerit Deus. 4. Ab hoc fine ex perfectionibus divinis antea erutis deducto leges, juxta quas creaturæ rationales actiones ſuas ex intentione divina dirigere debent, derivo. 5. Legum harum cum perfectionibus divinis collatio conditionem prodit, in qua a Deo produci debuit homo. 6. Conditio hæc cum præſente, in qua vivit, comparata utriusque diſparitatem manifeſtat. 7. Ex natura igitur Dei ulterius deduco, præſentis conditionis autorem non eſſe Deum, ſed ipſum potius eandem averſari, Nec 8. vanum eſſe de miſeria majore minimum menti a morte corporis ſubeunda metum evidenter oſtendo. 9. Huc ubi perveni, concludo, aut Deum nos velle liberare ex præſente miſeria, aut non velle. Quodſi velit, neceſſariam eſſe aliquam revelationem immediatam, ſtabilio. 10. Immediatæ hujus revelationis criteria cum antecedentibus neceſſarium nexum habentia, eaque prorſus infallibilia ſuppedito. Tandem 11. eadem ſcriptis Prophetarum & Apoſtolorum competere, indubie evinco

Enim-

Enimvero ut appareat, quam evidentiam in demonſtrationibus meis conſervem & quomodo conſervem, quædam ſpecialius ſunt edisſerenda. Scilicet ne multa mihi de natura veritatis ac evidentiæ diſputanda ſint, omnia ad eum evidentiæ gradum revoco, quo nititur exiſtentiæ Mentis propriæ cognitio. Normam gradui huic æſtimando conducentem ita reperio. Cum intime percipiam, me eſſe mei conſcium, nihil autem dicam, cui nulla competit realitas; me non eſſe nihilum, ſed aliquid eo ipſo momento, quo me mei conſcium percipio, actu præſens infero. Ecce tibi duas in mente mea de ipſa cogitationes: alteram, quod ſit ſui conſcia; alteram, quod ſit aliquid eo momento, quo ſui conſcia eſt, actu præſens. Has duas cogitationes tam neceſſario nexu cohærere deprehendo, ut mens ad eas divellendas omnibus viribus nitens inanem operam ſumat. Admiſſa enim priore, mentem eſſe hoc momento ſui conſciam, alterius contradictoriam, eſſe nempe eam eo ipſo momento nihil, locum habere non poſſe reperio. Inde concludo, in propoſitione evidente duo eidem rei tribui & unum quidem propter alterum, ita ut, ſi unum ei inexiſtere cogitem, alterum non inexiſtere cogitare non liceat. Primum, quod rei inexiſtere cogito, *Hypotheſin*; alterum, quod propter prius eidem tribuo, *Theſin* appellare ſoleo. Quoniam adeo theſeos certitudo in certitudinem hypotheſeos tota reſolvitur; unde hujus evidentia pendeat, quæri poteſt. In allato antea exemplo ab intima mentis perceptione pendebat, quam dum habeo, quin eam habeam, dubitare nequeo. Ad noſtrum igitur evidentiæ gradum demonſtrationem ſuam revocaturus, hypotheſin ſuam in intimam mentis perceptionem tandem reſolvere tenetur. Similiter ex eodem exemplo patet, nexum neceſſarium mearum cogitationum mihi innoteſcere, ſi diſtincte expendo, quid unaquæque involvat, & quæ involuta intueor, inter ſe confero. Conſtat jam, quomodo evidentiam conſervem. Neque vero excipere licet, evidentiam hanc conſervari non poſſe, ubi monſtrandum criteria immediatæ revelationis infallibilia (quæ eſſe demonſtro deſcriptionem medii liberationis miſeriæ noſtræ tollendæ ſufficientis ac perfectionibus

divinis

divinis digni, harmoniam eorum, quæ Scriptura de Deo affirmat, cum iis, quæ de ipso ex principiis rationis juxta noſtrum evidentiæ gradum demonſtrantur & rationem dirigendi actiones liberas legibus naturæ ex perfectionibus divinis crutis prorſus conſonam) ſcriptis Prophetarum & Apoſtolorum convenire. Datur enim aliqua demonſtrativa interpretandi methodus, & hæc ipſa in poteſtate eſt. Scripturam nempe noſtrum in finem interpretaturus demonſtret neceſſe eſt, quasnam cum vocibus ſingulis notiones conjungant librorum ſacrorum Autores: ut adeo tota in methodum eruendi notiones vocum in Scriptura obviarum ex ipſa Scriptura reſolvatur, qualem poſſibilem eſſe non dubitabit, qui ex perfectionibus divinis opera divina æſtimare didicit. Ex his datis integram demonſtrationem in volumen abituram conſtruet, cui mentis aciem per Geometriam & Analyſin intendere contigit. Intelligentibus enim hæc ſcribuntur, non iis, quibus vires intellectus cognoſcere nondum datum eſt.

ORIGINES ANGLICANÆ: OR, A HISTORY of the English Church, &c.

i. e.

HISTORIA ECCLESIÆ ANGLICANÆ, quæ cœpta, ubi Epiſcopus STILLINGFLEET Hiſtoriam ſuam Anglicanæ Eccleſiæ finiverat, relationem negotiorum ejus a prima inter Anglo-Saxones Eccleſiæ Chriſtianæ plantatione ad Normannorum usque tempora geſtorum exhibet. Auctore JO. INETT, Regiæ Maj. Sacellano Ordinario.

Londini, apud M. Wotton, 1704. fol.

Conſtat Alphab. 4. plag. 15.

IN Originibus Britannicis, quas antehac A. 1685 in publicum emiſit Eduardus Stillingfleet, quarumque epitomen in Actis noſtris A. 1688 p. 24 Lectori dedimus, promiſerat Auctor Cl.

 ſore,

fore, ut Hiſtoriam Eccleſiæ Anglo-Saxonicæ itidem aliquando evulgaret. Interrupto vero per præmatura ſummi hujus Viri fata optimo hoc inſtituto, *Joannes Inett* ſuarum inprimis duxit eſſe partium, ut in Hiſtoriam Eccleſiarum Anglo-Saxonicarum uberius inquireret, viresque ſuas in arduo hoc multisque difficultatibus implicito negotio periclitaretur. Hoc dum patrio idiomate perficere inſtituit, tantum abeſt, ut antiquiorum pariter ac recentiorum cœco impetu, quod commune ſcribentium ferme vitium eſt, legat veſtigia, ut nautæ potius peritiſſimi inſtar Syrtes inter atque ſcopulos caute incedens nihil temere, niſi quod tuto aſſeri poſſe exiſtimavit, in medium producat. De multorum ignorantia & ſuperſtitione perverſo item nonnullorum, ſummorum alias Virorum, ſtudio, qui auguſtæ Hiſtoriæ Anglicanæ faciei tot maculas inuſſerunt, in præfatione Auctor multum conqueritur, variarumque adeo digreſſionum, quas & ipſum, ut vera a falſis, nugas & fabulas a legitima hiſtoria diſcriminaret, inſtituere oportuerit, neceſſitatem indigitat. Auctoritatibus Polydori Virgilii, Harpsfeldii, Parſonii, Baronii, Creſſeji, Alsfordi, aliorumque, quos curiæ Romanæ nimium litaſſe conſtat, parum tribuit, Parkerum potius, tot Anglicanarum Antiquitatum reſtauratorem feliciſſimum, Henricum Savilium, Robertum Cotton, Rogerium, Twisdenum, Cambdenum, Seldenum, Wheelock, Gale, Whartonium, Foxium, Uſſerium, Fullerum & Stillingfleetum, lumina Angliæ clariſſima, ubi opus erat, in ſubſidium vocans. Scrupuloſas de Regum & Epiſcoporum ſucceſſionibus diſputationes, miracula Sanctis & iſtorum reliquiis adſcripta, fundationes & dotationes religioſarum domuum, inuſitata cœli phænomena, inſolentes anni tempeſtates, & iſtiusmodi alia non pauca, in quibus deſcribendis plurimi occupati fuerunt, ſponte neglexit, & in iſtud, de quo merito ſuo gloriatur, diligenter incubuit, ut boni Hiſtorici nomen tutaretur, & mortuæ ac inſipidæ hiſtoriæ vitam & ſaporem quaſi conciliaret. Petita errorum & hallucinationum, ſi quas ipſe admiſerit, venia, ipſum Opus ita inſtruit Auctor, ut omne Sacræ Anglicanæ Hiſtoriæ negotium ab A. 401 ad A. 1066 viginti & duobus Capitibus,

quæ

quæ certis ſuis Sectionibus rurſus interdiſtinguuntur, includat.

In primo Capite Saxonum per Britones in Angliam facta evocatio & converſio, quam Ethelberti Cantii Regis connubium cum Chriſtiana quadam Principe celebratum multum promovebat, deſcribitur. Secundum acta Auguſtini, qui, obtenta demum palla, Eccleſiarum Saxo-Anglicanarum Primas conſtituitur, depingit. Rejecta vero per Britones, quo de Cap. III nos informat, ſumma iſta, quam Auguſtinus inſolenter ſibi arrogaverat, poteſtate, Laurentius, in demortui ſuccedens locum, anteceſſoris veſtigia, eodem licet, hoc eſt, vano ſucceſſu, arctiſſime premebat. Infauſtos aliorum quoque Romanenſium Miſſionariorum conatus in Cap. IV Auctor perſequitur, ubi & Sect. V de Antiquitate Academiarum Cantabrigienſis atque Oxonienſis in medium quædam producit. Poſt C. V, ubi de tempore Feſtum Paſchatos celebrandi, de tonſura item Eccleſiaſtica lites potiſſimum ſeruntur; in C. VI de introductione Auricularis Confeſſionis, Anglis per Scotos & Britones converſis hactenus ignotæ, quædam commemorantur. Radices dehinc Monothelitarum hæreſi, quæ infelix quidam Eutychianiſmi ramus extitit, agente, juxta C. VII, A. 680 die 15 Sept. auſpiciis Theodori Archi-Epiſcopi Cantuarienſis, qui antea Ecgfrido, Ethelredo, Adulpho & Lothario Regibus inſtitutum ſignificaverat, Concilium in *Campo alto* (Hatfield) celebrari cœptum eſt, in quo hæreſis iſta non tantum damnata, ſed & conſtans quædam doctrinæ pariter & diſciplinæ Eccleſiæ Anglicanæ norma ſtabilita fuit. De luxu, quo Monaſtici ſe inquinaverunt, C. VIII; de perverſis vero Wilfridi Epiſcopi Leiceſtrienſis conſiliis, quibus ſupremam in Eccleſias Anglicanas auctoritatem Pontifici Romano vindicare anniſus eſt, C. IX ita nos informat, ut voti ſui ægre Epiſcopum hunc compotem factum fuiſſe, inſimul demonſtret. Præter imaginum cultum, quem viſionibus ſuis C. X. Edgwinus Epiſcopus Vigornienſis fruſtra licet Anglis obtrudere conabatur, peregrinationes ſacræ, Romam verſus ad ſepulcra S. Petri & S. Pauli aliorumque Apoſtolorum frequentanda inſtitutæ, ſummopere invaleſcebant. De palla,

quæ Gregorii M. ævo honorarium tantum insigne erat, ab Innocentio III vero pro notá & indicio plenitudinis potestatis Apostolicæ, quæ Archiepiscopis tantum competere debuit, reputabatur, in C. XI fuse disquiritur. Quas turbas imaginum cultus in Italia excitaverit, & quomodo a Pipino, Gallorum Rege, spreta Imperatorum auctoritate, præstantissimarum Italiæ urbium claves ad altare S. Petri & S. Pauli depositæ fuerint, per C. XII Auctor declarat, ubi & ad Gallorum gloriationem, qui, quod Stephanus pro primo Romanæ libertatis & Imperii Pontificii conditore haberi debeat, sibi multum attribuunt, insimul digreditur. In C. XIII, præmissa Concilii Francofurtensis, quod contra Imaginum cultum pronunciaverat, mentione, de Sanctorum reliquiis, quas hoc ævum devote respiciebat, nonnulla adnotantur, quibus ista, quæ de Sanctorum invocatione, de purgatorio, & de statu animæ separatæ in C. XIV enarrantur, merito suo adsociamus. Nomina Archi-Episcoporum, rarius vero etiam Episcoporum, qui Assessorum Archi-Episcopi nomine vulgo veniebant, in principio decretorum in Conciliis factorum deprehendi, nec iis subscribi, verum loco nominum crucis signum apponi olim consuevisse, e Cap. XV discimus. Cap. XVI sereniora Egberti Occidentalium Saxonum Regis, qui, devicto Beornwulfo Merciorum Rege, primus Angliæ Monarcha factus est, fata describuntur. Quanta circa A. 894 ab Alfredo Rege in literas & literatos, Academiam maxime Oxonienſem, cujus si non fundator primus, Collegii minimum, quod Universitatis vocant, autor extitit, collata sint beneficia, C. XVII recenset, quocum Caput XVIII vel eam ob causam apte componi poterit, quod de Æthelstano Alfredi ex Eduardo nepote paria inculcet. In variis Dunstani fatis depingendis Cap. XIX totum propemodum occupatur, siquidem is non Edgari tantum ope, cui contra Edwi fratrem adstiterat, Archi-Episcopus Cantuarienſis tandem factus est, sed & Rege hoc & variis Episcopis, quos inter Æthelwulfus Episcopus Wincestrienſis & Oswaldus Episcopus Vigornienſis inprimis referendi sunt, in partes suas pertractis, Clerum secularem, cui ex sedibus expulso Monachos surrogabat, misere

ſere afflixit. Poſt mortem Edgari, faſces imperii Eduardo per obſtetricias Dunſtani manus itidem tenente, Archi-Epiſcopus hic ſuper duo Concilia, Winceſtrienſe alterum, alterum Calnenſe, quæ ultimum ei minitari videbantur exitium, teſte C. XX iſtiusque Sect. 3 & 4 non ſine miraculo, ſi fides Autoribus habenda eſt, triumphavit. Miſſis inſuper, quas Dunſtani cineres Cantuarienſes inter atque Glaſtonienſes, Sect. 7 dicti Capitis docente, excitaverunt, controverſiis, ſtupendos Danorum, quos in Anglia improviſo fecerunt, progreſſus C. XXI nobis delineat. Ethelredo enim per Suenonem primum, dein per Canutum A. 1016 ſuppreſſo, univerſa propemodum Anglia Danis cedebat, qui in maximum Chriſtianæ rei detrimentum Paganiſmum cum Chriſtianiſmo turpiter commiſcuerunt. Recuperant tandem Angli imperium juxta C. XXII idemque ultimum, Danis vel trucidatis vel ex Regno fugatis, per Eduardum cognomine Confeſſorem, unicum ex Ethelredo ſuperſtitem filium, qui ut aulæ Romanæ nimium favit, ita morti vicinus, cui A. 1065 d. 5. Jan. ſuccubuit, in honorem & memoriam S. Petri in Weſtmonaſterio baſilicam extruere cœpit ſuperbiſſimam.

DIVERS ECRITS TOUCHANT LA SIGNATURE du Formulaire, &c.

h. e.

SCRIPTA VARIA, AD SUBSCRIPTIONEM Formulæ a Clemente XI. Papa imperatam pertinentia.

1706. 12.

plag. 11.

CONſtat in vulgus, Clementem undecimum, qui nunc Eccleſiæ Romanæ præeſt, ſolenniter imperaſſe, ut omnes ſacri ordinis homines condemnationem Corn. Janſenii ſubſcriptione nominum & jurejurando confirmarent, ac profiterentur, *ſe judicare interius, quod doctrina hæretica in Janſenii libro contineatur*, quæ Bullæ Romanæ recens promulgatæ verba ſunt. Ex eo multi, qui Janſenio hactenus publice privatimque faverant,

rant, mutare animum, atque imperio huic obſecundare, alios etiam ad paria obſequia permovere. Quos inter Leodienſis quidam Theologus, auctor Epiſtolæ Latinæ in fronte hujus Collectionis poſitæ, & fama nominis & ſucceſſu conſiliorum non ultimum locum ſortitur. Ille ſequentem in modum eſt argumentatus: Eos, ait, qui ſubſcriptionem iſtam detrectent, vel ignorare univerſum negotium, aut ſaltem interiora ejus momenta, vel eadem ſatis perſpexiſſe. Prioribus, ait, nihil fore conſultius, quam ut in ignorantia illa permanentes, morem Pontifici gerant; ignorantiam iisdem excuſationis loco futuram, obedientiam vero, quam Paſtori tanto præſtent, fore laudatiſſimam. Poſterioribus ſuadet, ut judicium proprium Eccleſiæ, Pontificis atque Epiſcoporum judicio ſubmittant, non ſecus ac diſcipulus præceptoris, miles Principis arbitrio & conſcientiæ omnia permittit. Iterum illis iterumque Pontificis atque tot Epiſcoporum auctoritatem dignitatemque opponit, nec non exemplum Gregorii M. quem ait in condemnando Theodoro Mopſveſteno, Iba & Theodoreto, adeoque in *re facti*, Eccleſiæ decreto ſincere ac lubenter ceſſiſſe, ſimilemque illi, quæ nunc circumfertur, ſubſcriptionis formulam procuraſſe.

Huic Epiſtolæ, quæ multos permoverat, pars adverſa unum alterumque ſcriptum oppoſuit, quæ Faſciculo hoc collecta exhibentur. Ejus duæ ſunt partes, quarum utraque bigam ſcriptorum, recentium nempe & paulo antiquiorum, complectitur. Parte priori primo videmus loco Anonymi recentem Tractatum, *Reflexions ſur une Lettre de Liege*, quo Epiſtola Leodienſis Theologi hactenus recenſita examinatur. Auctor principio multis modis exaggerat, quam indignum facinus ſit, innocentem ac bene meritum Epiſcopum ſuo calculo condemnare, & ſub ſacramenti religione in hæreticorum ponere numero: jusjurandum rem eſſe divinam, non niſi in veritate & judicio, h. e. rei veritate judicio exactiſſimo deprehenſa, ſuſcipiendam, veteresque & recentiores rerum moralium doctores ſufficientem notitiam & convictionem ad jurandum uno ore poſtulare: ignorantiam talem non excuſare a peccato tali & tam facile evitabili, etſi Jeſuitarum laxior doctrina ita ſpondeat, quos ob

Cate-

Catechiſmum nuper in Belgio editum, in quo doceatur, non peccare eos, qui non ſufficienter ſciant, qua in parte peccent, propterque Theſin Aquis Sextiis defenſam, quod conſcientia circa illicitum intrepida excuſet a peccato, graviter reprehendit. Eccleſiæ vero, Pontificis & Epiſcoporum auctoritatem falli neſciani ad nova negotia facti ſe extendere negat, & ſolius Dei imperio talia reſervari ait: poteſtati Eccleſiaſticæ, etiam ſummæ, non ſubjectionem animi, nondum cetera convicti, ſed externam ſolum venerationem oris, calami & aliorum ſignorum ſilentium deberi. Quo loco in Bullam nuperam non ſegniter invehitur, extortam & ſubreptionibus adverſariorum obtentam, imo præcipitatam eſſe, & injuſta poſtulare clamat, citatoque Gelaſii Papæ exemplo, qui Arianis tum late dominantibus faverat, concludit, non ſemper credendum eſſe multitudini, etiam ubi Pontificis auctoritate ac nomine ſuperbit. De Gregorii M. exemplo, in Epiſtola Leodienſi objecto, multis agit, fateturque, cum ſe Concilio univerſali quinto qua condemnationem trium Capitulorum ſubjeciſſe, ſed volentem, ac de æquitate judicii Eccleſiaſtici perſuaſum, aliam vero & contrariam viam iniiſſe Pelagium I Papam. Formulam, quam Epiſcopi Longobardici ætate Gregorii M. ſubſcriptione ſua firmaverant, (*Cautio* & *Indiculum* dicebatur) ſchiſmatis tollendi cauſa ab illis acceptam, nemini obtortam, & a Gregorio, tum Urbis Prætore, ſuſceptam eſſe, ſine ulla perſonarum condemnatione: ejus enim exempla ex Diurno Pontificum Rom. approbante Garnerio, affert. Circa trium Capitulorum cauſam, in qua multus eſt, obſervat p. 117, duo fuiſſe eorum genera, qui Capitula iſthæc defendebant, alios Neſtorianum dogma in illis agnoviſſe & propugnaſſe, alios ea pro infectis Neſtoriana hæreſi minime habuiſſe, eoque nomine pro illis interceſſiſſe, non hos, ſed illos Conciliorum Decretis fuiſſe condemnatos, niſi, quando ſchiſma defenſionis illius cauſa ſimul facerent; nam Eccleſias Gallicas Hiſpanicasque, etſi Capitula tria damnare nollent, nunquam anathemate notatas eſſe, quippe quod a ſchiſmate ſibi caverent, Longobardicos vero & Iſtrienſes Epiſcopos, qui cum illis, quorum ſententiis Capitula erant

conde-

condemnata, communicare recuſabant, pœnam Canonicam ſubiiſſe.

Sequitur Nicolii, celebris inter eos, qui Janſenio favent, Doctoris, Diſſertatio contra Maſii, Sorbonici Theologi, Theſin, qui A. C. 1668 propugnaverat, Eccleſiam in rebus facti, ſcilicet, quando de libri alicujus hæretico ſenſu agitur, falli non poſſe, illique fidem, etſi non plane divinam, Eccleſiaſticam tamen, ſine exceptione habendam eſſe. Nicolius in contrariam adducit ſententiam Bellarminum, Baronium, Pallavicinum Cardinales, Canum, Stapletonum aliosque Theologos; eamque ob cauſam ad negotium trium Capitulorum digreditur, in quo anceps maxime circa ſenſum ſcriptorum Ibæ ac Theodoreti Eccleſiæ deciſio fuit, adeo, ut inter Sorbonicos Theologos hactenus ea ſuper re non levis diſſenſio ſit, Feronio, Chevillerio aliisque publicis Theſibus, quod Eccleſia erraverit, contendentibus. Poſt hæc ad Janſenianam cauſam iſta applicat, nulloque modo per Eccleſiæ auctoritatem ad dicendum Janſenio anathema commoveri quempiam poſſe, diſputat.

In poſteriori Parte primum occupat locum Auctoris Anonymi recentioris ſcriptum, cui titulus eſt, *Lettre ſur la Signature*, in quo ad Leodienſem illam Epiſtolam ita reſpondetur, ut ſinguli ejus paragraphi, maxima minima, ipſæque phraſes ſigillatim examinentur, nervo reſpondendi ceteroquin cum iis, quæ ex priori refutatione excerpſimus, conveniente. Non raro rhetoricis etiam digreſſionibus atque ſchematiſmis Lectoris aſſenſus quæritur, neque floſculis parcitur aut ingenio. Prolixus etiam Anonymus eſt in ediſſerenda trium Capitulorum, hodie recrudeſcente cauſa. Res omnis eo redit, neque Eccleſiam, neque Gregorium Papam ad ſubſcriptiones quempiam adegiſſe, ſed libertatem ea de re ſentiendi omnibus conceſſiſſe, in eos vero, qui ſchiſmatis inde occaſionem captabant, graviter animadvertiſſe. Monuerat Auctor Leodienſis Epiſtolæ A. Arnaldum principio Malebranchii librum de inquirenda veritate magnopere dilaudaſſe, planeque approbaſſe, dum amicitia inter

ter illos adhuc vigebat, poſtmodum, ſuborta altercatione, eundem, tanquam periculoſis hypotheſibus refertum condemnaſſe; unde concludit, idem evenire illis poſſe, qui ob amorem erga Janſenium, quo præventi ſint, ejusdem libros innocentes eſſe autument. Noſter Arnaldum ſtudioſe excuſat, reſpondens, eum de Malebranchii libro, obiter inſpecto, primum bene cenſuiſſe, quod ſolidiorem Philoſophiam ordinemque elegantiorem eum ſequi cerneret; deinceps, examinata ejus de ideis doctrina, ut ſecus judicaret, adactum eſſe, nihil præjudiciis, nihil affectibus dediſſe. Ex Gregorii M. Epiſtolis multa ad negotium ſubſcriptionis facientia affert, ejusque placidum hac in cauſa ingenium, ab indole eorum, qui nunc dominantur, valde alienum, deſcribit. Tandem Cameracenſem Archi-Epiſcopum, qui ſubſcriptionem ſine animo prorſus de ſenſu Janſenii hæretico perſuaſo fieri poſſe inficias it, cum Auctore Epiſtolæ, qui ſcrupulos & diſſenſum internum retineri poſſe non negaverat, omnino committit.

Supereſt alter Nicolii libellus, cui nomen eſt *Examen*. Examinat enim Auctor Diræſii, Theologi Sorbonici, Tractatum de ſubjectione, quæ debetur Eccleſiæ de libris judicanti. Diræſius docuerat, licere Eccleſiæ, ut innocentes etiam libros, ſi ſcandalo ſint plerisque, ſi periculum illis ineſſe potior pars credat, ipſa condemnet: Nicolius id prorſus negat, atque præter prohibitionem lectionis in tali caſu Eccleſiæ nihil concedit. Dixerat Diræſius, negotium libros condemnandi ad diſciplinam Eccleſiaſticam pertinere, cui ſimpliciter credendum ſit, ſine omni diſcrimine juris & facti; qui ſecus ſtatuat agatve, hunc ſchiſmatis rebellioniſve reum fieri. Hic Nicolius in adverſarium graviter invehitur, monetque, diſciplinam ad interiora animi ſenſa non penetrare, ſæpe falſum aliquod dogma in Eccleſia aliquantiſper dominari, ejusque patronos cœcum obſequium poſtulare, neque tum, niſi factum a jure diſtinguatur, conſcientiam ſervari illibatam poſſe: multis præterea petitis ex Hiſtoria Eccleſiaſtica exemplis probat, iſtam facti a jure & dogmate ſeparationem perneceſſariam eſſe. Inter alia p. 82. ſq. non infeliciter anquirit, qua in re Eutyches erraverit, atque ex

variis veterum monumentis, præſertim ex Flaviani Epiſtola, oſtendit, duos ejus fuiſſe errores capitales, unum, quod caro Chriſti alterius naturæ ſit, quam noſtra, alterum, quod una ſolum in Chriſto natura ſit; illum plerosque Eutychianos poſtea abjeciſſe, in hoc autem omnes ad unum conſtanter perſtitiſſe.

SYNOPSIS PALMARIORUM MATHESEOS, OR a new Introduction to the Mathematics, &c.

h. e.

NOVA INTRODUCTIO AD MATHESIN, continens principia Arithmetica & Geometriæ, brevi atque facili methodo demonſtrata, & ad partes illius utiliſſimas applicata. Autore W. JONES.

Londini, apud Galfridum Wale, 1706, 8

Conſtat plag. 20.

AD Matheſeos ſublimioris, Analyſeos præſertim tam finitorum, quam infinitorum cognitionem adſpirantibus, perſpicuitate, facilitate, brevitate & rerum ſcitu digniſſimarum, immo apprime neceſſariarum ubertate mire ſe commendat libellus in hoc genere optimus. Arithmetica tam numerоſa, quam ſpecioſa ad tam facilem intelligentiam nullibi proponitur, ad facilиorem proponi prorſus nequit. Proprietates proportionum Arithmeticarum, Geometricarum, Harmonicarum & Contraharmonicarum per calculum litteralem demonſtrantur, problemata ad ſublimiora fores pandentia ſolvuntur & ex natura exponentium oſtenditur, quod ſit $a^{-n} = \frac{1}{a^n}$ & $\sqrt[n]{a^n} = a^{\frac{n}{n}}$ itemque $a^{\frac{n}{n}}\sqrt{a^m} = a^{\frac{nr-m}{n}}$. Doctrinæ de proportione

Algo-

Algorithmus fractorum ſubjungitur demonſtrationibus neceſſariis inſtructus, in quo ſimul agitur de fractionibus vulgaribus in decimales convertendis & operationibus Arithmeticis in iisdem exercendis. Sequitur Arithmetica incommenſurabilium, in qua regulæ exemplis radicum indeterminatarum illuſtrantur, ultra quantitates tamen irrationales ſimplices non aſcenditur. Excipit eam methodus problemata Mathematica reſolvendi, ubi de Denominatione, Æquatione & Reductione generaliter diſſeritur, mox ſpecialius reductio per tranſpoſitionem, multiplicationem, diviſionem, involutionem & evolutionem deſcribitur, Æquationum natura & proprietates exponuntur, uſitata de mutatione radicum problemata declarantur, quæſtiones novem (quas inter duæ indeterminatæ) ſolvuntur, regula Trium ſimplex & compoſita, directa & inverſa, cum regulis Societatis, Reductionis, Alligationis, Falſi explicatur, & exemplis univerſalibus illuſtratur, æquationum quadraticarum affectarum reductio docetur, & ad tres quæſtiones ſolvendas applicatur, tandemque regulæ *Cardani* pro extrahenda radice ex Æquationibus Cubicis affectis inveſtigatio exhibetur. Hiſce abſolutis, proprietates progreſſionum Arithmeticarum per mera ſigna edocentur, nec minus proprietates numerorum figuratorum, ex quibus Theorema *Newtonianum* de evehendo binomio ad dignitatem indeterminatam inveſtigatur, unde Theorema *Moivræanum* pro infinitinomio per modum corollarii deducitur. In hoc etiam capite methodus *Hallejana* inveniendi Logarithmos perſpicue enodatur. Theorema *Moivræanum* pro extrahenda radice ex infinita Æquatione inveſtigatur, & methodus generalis extrahendi radices ex æquationibus quibuscunque repræſentatur, unde theoremata peculiaria, qualia dedit *Joſephus Raphſon* in Analyſi Æquationum, facile derivantur. Progreſſionis Geometricæ proprietates denuo per meros characteres expediuntur. De computandis uſuris theoremata generalia eruuntur. Combinationis, Electionis, Permutationis & Compoſitionis quantitatum leges exhibentur. Hæc in parte prima, maximam libelli partem abſolvente continentur. In parte altera Geometriæ principia traduntur & varie applicantur,

Præmiſſis definitionibus geneticis, palmaria Geometriæ communis theoremata breviter demonſtrantur. Dum vero magnitudinum geneſis per motum continuum punctorum, linearum, ſuperficierum exponitur, calculi differentialis & exponentialis atque integralis principia legesque exponuntur. In demonſtrationibus theorematum creberrimus eſt calculi litteralis uſus. Theoria Sinuum cum cura explicatur & ſeries pro ſinubus eorumque Logarithmis inveniendis ex eo deducuntur. Palmariæ Sectionum Conicarum proprietates per calculum Analyticum maximam partem demonſtrantur. Diviſio Curvarum in Algebraicas, Tranſcendentes & Exponentiales, itemque in ſua genera explanatur, & exempli loco ex Tranſcendentibus Cycloïs, ex Exponentialibus Logarithmica conſideratur. Agitur etiam de Curvarum Evolutis, Tangentibus, Subtangentibus, Perpendicularibus, Subperpendicularibus, Longitudine & Arcis, nec non ſoliditate ſolidorum ex illarum rotatione genitorum, determinandis. Tractantur principia Perſpectivæ ſeu Projectionis Orthographicæ & Stereographicæ. Succincte explicantur Trigonometriæ Planæ ac Sphæricæ leges, facta quoque ad hanc Matheſeos partem calculi Analytici applicatione. Principia Mechanicæ dum declarantur, leges motus ac virium moventium demonſtrantur, effectus machinarum ſimplicium inde derivantur, leges motus pendulorum, deſcenſus corporum per plana inclinata & cycloidem, virium centrifugarum & centripetarum, atque motus corporum in lineis curvis ſimpliciſſime enucleantur: ita ut intra paucas paginas plura contineantur, quam in integris de Mechanica tractatibus. Exponuntur ulterius leges motus projectionis, & ex Opticis leges reflexionis & refractionis luminis: coronidem imponit reſolutio problematis *Hallejana* de focis vitrorum ſphæricorum quorumcunque determinandis. Tot ac tanta in tam exiguo libello ſolide ac perſpicue pertractata eſſe, jure mireris. Ne autem brevis per ſigna expreſſio in Analyſi parum verſatos turbet in partis alterius perlectione, non ſolum cum cura legendus eſt ab initio libellus, etiam ab iis, qui jam rerum ab initio pertractatarum ſatis ſunt gnari, ſed & in rerum ſignificatarum pro ſignis & horum

pro

pro iſtis ſubſtitutione frequens ſit exercitium, moris ſyllabizantium æmulum.

PHARMACOPOEA BATEANA, OR Bate's Diſpenſatory.

i. e.

DISPENSATORIUM BATEI ANGLICE REDDITUM, ſtudio Guilielmi Salmonis, Profeſſoris Medicinæ.

Londini, apud Sam. Smith & Benj. Walford, 1706, in 8.

Conſtat plag. 49.

QUem ſcopum præfixum habuerit Clariſſimus Salmon, cum Pharmacopœam hanc Bateanam ex Latino in Anglicum traductam idioma prima vice ederet, abunde a nobis in Actis anno 1694. menſe Octobri pag. 379. eſt inculcatum. Nova hæc editio etiamſi, plagularum numerum ſi ſpectes, priori minor eſſe videatur, tantum tamen abeſt, ut quicquam deſideretur in hac, quod in prima reperitur, ut præter innumeras notas & obſervationes, ab Autore Clariſſimo hinc inde interſperſas, plura hic legantur medicamenta, capitum calcibus annexa, omniaque minoribus literis impreſſa. Deſcribuntur enim ſpiritus ſalis ammoniaci dulcis, ſpiritus de hydromelite, & roſarum; oleum Mercurii per deliquium, terebinthinæ, oleum deſtillatum tartari, carbonis & gagatis; Tinctura Martis Phioravanti, Philoſophica, & optima, Tinctura amara ſtomachica, antiphthiſica, myrrhæ compoſita, Laudanum liquidum Sydenhami, Tinctura de ſulphure Metallorum; Mercurius præcipitatus Principis, & viridis blandus, pulvis ſtypticus ſimplex & compoſitus, pulvis antimonii rubens Paracelſi, Præcipitatum optimum ad Luem Veneream; Sal mirabile Glauberi, ſal volatile oleoſum, ſal ſtypticum Rabelli, ſal Vitrioli Cathartic-
cum, ſal volatile corvi; Infuſio amara chalybeata; Syrupus volatilis; pulvis ad calculum; Pilulæ ad Luem Veneream, Pilulæ lau-

p. 110.

p. 131.

p. 264.

p. 456.

p. 541.

p. 579. 609.

p. 642. 661.

p. 676. læ laudatæ; inter externa remedia aqua murifragii, & aqua vulneraria optima. De cætero monendus eſt L. B. Pulveris &
p. 456. Sulphuris Ryſſeliani vulgo dicti, inter Arcana a nobis loc. cit. commemorati genuinum Authorem, non Ryſſelium, ſed cui a ſervitiis & laboribus hic fuit, Richardum Barker, pronuntiare Clariſſimum Salmonem, in cujus Manuſcriptis ſequens ejus eſt annotata præparatio: *Rec. Antimonii Hungarici electi, groſſo modo pulveriſati unc. XVI. Nitri, Tartari ana unc. XIV. Miſta cochleatim in crucibulum ingeſta funde forti ignis gradu, effunde in vas aqua plenum; ſic pulvis Antimonii coloris rubicundi fundum petet, ſub nomine ſpecierum majorum, ſeu ſpecierum Vitæ, ſulphur autem ejus coloris aurantii ſuprema petet & lateribus affigetur ſub nomine ſpecierum minorum.*

A TREATISE OF THE SAVE, INTERNAL USE of Cantharides; by Dr. John Greenfield.

h. e.

TRACTATUS DE TUTO CANTHARIDUM in Medicina uſu interno a D. JOHANNE GROENEVELT, Latine, ſcriptus & a Johanne Marten, Chirurgo, in Anglicum idioma translatus.

Londini, apud Galfridum Wale & Joh. Iſted, 1706, in 8.
Conſtat Alphab. I. plag. 3.

NOvem præterlapſi ſunt anni, cum Clariſſimus Grœnevelt Tractatum ſuum de tuto Cantharidum in Medicina uſu interno, dimidium Alphabeti vix excedentem, typis exprimi curaſſet, in quo Cantharidum non minus quam Camphoræ, cum qua earum venenoſitas corrigi commode poteſt & debet, naturam & virtutes tam propria quam aliorum Medicorum experientia explicuit, illarumque efficaciam in ulceribus renum & veſicæ, calculo, ſtranguria, & hydrope patefecit. Quo fato vero factum fuerit, ut libellus hic oculos noſtros hactenus ſubterfu-

terfugerit, nos latet, alias ejus contenta, cum B. L. communicare nulli dubitaſſemus. Interim veſtigiis Clariſſimi hujus Viri inſiſtens Johannes Marten, Chirurgus, & plus ultra progrediens, Cantharidum uſum internum in quibusdam luis Venereæ ſymptomatibus maxime proficuum obſervavit. Quapropter facile veniam impetravit ab Autore Clariſſimo, ut Latinum ejus Tractatum in Anglicam transferret linguam, eique ſuas pariter ac illius interea temporis factas obſervationes interſpergeret. Addidit præterea Clariſſ. Grœnevelt, quam in priori editione promiſerat, Anatomicam & Chymicam Cantharidum relationem. Sed nec minor in podagra profliganda, quam in reliquis allegatis affectibus eradicandis ex earum uſu interno obſervatus fuit ſucceſſus; hinc tractatus, anno 1691. a D. Grœnevelt latine exaratus & poſtea a D. Richardo Brown in Anglicum idioma traductus, ſchedis hiſce eſt adjectus. Nec dubitant tam D. Grœnevelt, quam Marten, non minori imposterum Cantharides utilitate ſe commendaturas eſſe, quam qualis hactenus a Mercurialibus vel Antimonialibus medicamentis fuit expectata.

A DISCOURSE, CONCERNING THE certainty of a future and immortal State in ſome Moral, Phyſiological and Religious Conſiderations; by a Doctor of Phyſick.

h. e.

DISCURSUS CONCERNENS CERTITUDINEM STATUS futuri & immortalis, conſtans quibusdam conſiderationibus moralibus, Phyſiologicis & religioſis. Autore quodam Medicinæ Doctore.

Londini, apud W. Freeman, 1706, 8.

Conſtat plag. 14.

DOlet Autor, quod nunc non pauci in Anglia reperiantur, qui perverſas de anima fovent ſententias ejusque immortalitatem

ſem impugnant, peſſimorum inter Gentiles autorum, *Lucretii*, *Apollonii*, *Luciani* & *Sexti Empirici* impias doctrinas recoquentes. Hujus igitur farinæ hominibus ſcriptum ſuum opponit, in quo animæ immortalitatem adſtruere conatur. Magis vero ſtudet oratorio dicendi generi, quam ſolidis demonſtrationibus, ſi excipias, quæ ex Scripturis Sacris in medium afferuntur, nonniſi apud eos valitura, qui divinam illarum autoritatem venerantur, nequaquam autem illas convictura, qui abſurdas de anima humana notiones ſibi fingentes vel Scripturæ contradicunt, vel ejus verba ſuis notionibus accommodant. Etenim evidentiam naturalem ſtatus futuri a morte corporis monſtraturus provocat 1 ad multitudinem & ſplendorem ſtellarum, quas in materiam inertem & tenebris involutam convertendas eſſe, nemo ſapiens ſtatuere queat: 2 ad Terram, cum multis modis deterior ſit ſtellis, hominesque alat pravos, utique perdendam, niſi animæ in ea degerent immortales: 3 ad magnitudinem ſtellarum, quæ creatorem Deum loquatur: 4 ad poſitum Telluris, corporis admodum gravis, in fluido aere, & continuam partium corruptionem, tota incorrupta: 5 ad motum Telluris diurnum, nihil in ea ſuo loco excutientem: 6 ad curioſas productiones naturæ per microſcopia inprimis detegendas, & nativam excellentiam infinitamque varietatem colorum: 7 ad admirandam animalium fabricam & inprimis circulum ſanguinis: 8 ad animalcula nudis oculis inconſpicua, ſed per microſcopia conſpicienda: 9 ad arenam maris, quæ per microſcopia deprehendatur ingens theſaurus ex rubinis, achatibus aliisque gemmis transparentibus compoſitus: 10 ad iridem, quam non prorſus fortuitam eſſe affirmat, quod radii Solares reflexi & refracti non alia ſub forma tales exhibeant colores: 11 ad vaſtitatem Oceani & magnitudinem balænarum: 12 ad fluxum & refluxum maris, aliaque naturæ phœnomena admirationem excitantia. Hæc ſcilicet omnia hominem eo deducere, ut firmiter credat, dari Deum, conſequenter ſtatum etiam futurum & immortalem. Ex Scriptura Sacra evidentem eſſe ait noſtram immortalitatem per Salvatoris noſtri reſurrectionem. Illi autem non denegari poſſe fidem, quam ſcriptis

Paga-

Paganorum tribuimus. Probat quoque ejusdem divinitatem per admirandam Christianismi fundationem ab homine, quoad speciem externam abjecto, ope quorundam hominum illiteratorum, inter medias persecutiones, successu tamen intento omnes una carentes, factam: per Judæorum in Judaismo perseverantiam: per divinam providentiam, quæ inter frequentes Judæorum idololatrias & medias Christianorum persecutiones illam incorruptam conservavit. Qua occasione monet, essentialia Christianismi esse, quæ in Scripturis distincte revelantur, reliqua accidentalia, optandumque fore, ut erga hæc minor esset zelus, quam vulgo fovetur: ita enim majorem obtentam iri concordiam. Commendat multam Scripturæ lectionem & conciones eam arguentes præfert aliis multa eloquentia & eruditione refertis. Laudat Anglos suos, quod *Tillotsonii* vestigia legentes a schematibus oratoriis, narratiunculis, citationibus Autorum, omnique alia vana eruditionis ostentatione abstineant. Probat ulterius animæ immortalitatem per translationem Enochi atque Eliæ in cœlum; per fidem *Abrahami*, *Noachi*, *Jobi*, *Davidis*; per loca Dan. XII, 2 & Exod. III, 6; per resurrectionem corporum a *Paulo* 1 Cor. V defensam. Cum miraculorum injicitur mentio, monet, ea nunc non prorsus cessare, sed hodienum extraordinarios divinæ providentiæ actus contingere. Refert inter alia, A. 1700 paucis post obitum ultimi Hispaniarum Regis mensibus, in Vigiliis Nativitatis Christi, infantem 6 menses natum, filiolum *Edgecombi* Regiæ cohortis pedestris Tribuni, cessantibus convulsionibus, oculos & manus cœlum versus elevasse, multisque lachrymis effusis, præsentibus parentibus, nutrice, ancilla & fœmina vicina, per integram fere horæ quadrantem subinde distincte lingua Anglica exclamasse, *o Deus!* subinde, *o Jesu!* die *Stephani* vero mortem obiisse. Exemplis similiter confirmat, dari adhuc somnia divina; dari omina, inter quæ Cometas refert. Sub finem tandem ostendit, pauca admodum esse, quæ de futuro statu novimus.

D. JOH. CONR. DANNHAWERI, THEOLOGI & Professoris quondam Argentoratensis Senioris & Primarii, Conventus Ecclesiastici Praesidis atque Capituli Thomani Decani, Disputationes Theologicæ in Volumen unum magna cum cura collectæ, opera & studio M. CHRISTIANI MISLERI.

Lipsiæ, apud Viduam Justi Reinholdi, 1707.
Alphab. 12. plag. 8. in forma 4ta majori.

HAud exiguam sibi gratiam apud Eruditos hactenus promeruit doctissimus M. Mislerus, quod elegantiores Disputationes, quarum legendarum copia ob raritatem multis concessa non fuit, iterum recudi fecerit; sed multo majorem jam sibi conciliavit favorem, quod selectissimas incomparabilis Theologi, B. Dannhaweri, Dissertationes, quarum aliquot plane comparari haud potuere, e magnorum Theologorum scriniis indefessa cura colligere ac orbi erudito legendas exponere voluerit. Non solum autem insignem in colligendis hisce Dissertationibus impendit operam, sed Herculeum prorsus laborem in tollendis, quibus allegata multoties scatebant, erratis. Sæpissime enim vel trecentas Scriptorum citatorum plagulas perlegere necessum habuit, antequam locum a B. Dannhawero intentum inveniret, ac pro vitiose allegato genuinum substituere posset. Ut taceamus jam alia, quibus Disputationum harum lectionem magis commendabilem reddidit laudatus Editor, addimus adhuc, quod ipsas in duas partes distribuerit, quarum prior exegeticas, posterior historico-polemico-didacticas exhibet. In priori novendecim comparent: quarum I. de opere Dei Hexaemero ad *Gen. I.* II. de Melchisedeco, ejusque persona, officio, factis, *Gen. XIV.* III. Sceptro Jehudæ *Gen. XLIX, 10.* IV. Voto Jephthæo *Judic. XI, 30. seq.* V. Custodia Angelica *Matth. XIIX, 10.* VI. Voluntate Christi congregare volentis non volentes congregari *Matth. XXIII, 37.* VII. Septem verbis novissimis in Cruce Domini ac Servatoris nostri Jesu Christi ex *Luc. XXIII, 34. Joh. XIX, 26. 27. Luc. XXIII, 43. Marc.*

Marc. XV, 34. & *Matth. XXVII, 46. Joh. XIX, 28. & 30. Luc. XXIII, 46.* IIX. Concilio Hieroſolymitano *Actor XV.* IX. Gallioniſmo *Act. XIIX, 12 – 16.* X. Genuina B. Lutheri verſione voculæ Solum *Rom. III, 28.* XI. Gemitu Creaturarum *Rom. IIX, 19—23.* XII. Apocalypſi Myſterii Apoſtolici *Rom. XI, 25.* XIII. Profunditate divitiarum & ſapientiæ & cognitionis Dei *Rom. XI, 33—36.* XIV. Domino Gloriæ crucifixo *1. Cor. II, 8.* XV. Hypopiaſmo Paulino *1. Corinth. IX, 27.* XVI. Signaculo electorum *2. Tim. II, 19.* XVII. Probatione Spirituum *1. Joh. IV, 1.* XVIII. Διαλέξει Angelica inter Michaelem Archangelum & Antagoniſtam Diabolum *Jud. verſ. 9.* XIX. Muhammediſmo, in Angelis Euphrataeis S. Johanni *Apoc. XIX, 13-21.* præmonſtrato. In parte poſteriori viginti & octo ſiſtuntur. Inter quas I. de quibusdam quæſtionibus Theologicis controverſis. II. Prodromus Anti-Hagecianus præmiſſus Examini Examinis Collationis Auguſtanæ Confeſſionis & Concilii Tridentini cum verbo Dei. III. De Induratione Pharaonis. IV. Creatione. V. Paſſione & morte Θεανθρώπου. VI. Pace Religioſa. VII. Conſequentiarum in argumentationibus theologicis neceſſitate, conditione, affectu, certitudine. VII. Satisfactione Jeſu Chriſti, Servatoris Mundi. IIX. Mortuorum reſurrectione. IX. Miraculis veris falſisque. X. ad collationem Carthaginenſem inter Catholicos & Donatiſtas habitam. XI. de Gratia juſtifica. XII. Satisfactione Jeſu Chriſti. XIII. Perſona Chriſti. XIV. Voluntate Dei circa ſalutem hominum. XV. Elenchus ſpeciminis Tigurini pro Salve, Reformatis antehac religioſe oblato, rabioſe repulſo. XVI. De quæſtione, an in vita æterna futuri ſint gloriæ gradus? XVII. Idea clavis ligantis. XIIX. Memoria Thavmaſiandri Lutheri renovata. XIX. Hyæna Friburgica ab ovili Chriſti depulſa &c. XX. Feſto Corporis Chriſti, vulgo Fronleichnams-Tag. XXI. Sorte & Sortitione. XXII. Fato flagelli Turcici fatique luce. XXIII. Errore Apoſtolorum & Diſcipulorum Chriſti circa Regnum Meſſiæ mundanum. XXIV. Θεὸς Thearchiæ, ſive divinæ providentiæ extra ordinem miris &c. XXV. Gamaliele Hebræo-Teutone. XXVI. Colluvie Quakerorum, ſecundum ortum, progreſſum, & dogmata

mata monſtroſa. XXVII. Iconothete Chriſtiano, Adiaphoro &c. XXIIX. Συγκρίσις Concilii I. Oecumenici atque Tridentini ultimi. His duabus jam recenſitis partibus, ſingularem quandam, in qua diverſæ Eccleſiæ deſcribuntur, ſubjecit. In ea depingitur I. Eccleſia Waldenſium. II. Religio Moſcovitarum. III. Muhammediſmus. IV. Eccleſia Græcanica hodierna adverſus Leonem Allatium: cui ſubjuncta eſt Leonis Allatii refutatio hujus diſputationis, nec non D. Eliæ Vejelii reſponſio & defenſio dictæ Diſputationis. V. Eccleſia Judaica. VI. Eccleſia Æthiopica. E qua recenſione ſatis elucescit, hanc editionem Diſputationum Dannhaverianarum multo auctiorem & longe præſtantiorem eſſe ea, quæ ante aliquot annos lucem publicam in hac etiam urbe adſpexit. Commendat quoque hanc editionem, quod præter Diſputationum indicem luculentum dictorum S. Scripturæ, vel ſolida explicatione illuſtratorum, vel ab adverſariorum corruptelis vindicatorum, vel cum aliis apparenter contrariantibus locis conciliatorum, nec non vocum Hebræarum atque Græcarum enucleatarum, ut & rerum notabiliorum Indicem ſubjunxerit.

THE LIFE OF THE LEARNED SIR JOHN CHEKE, Kt: &c.

id eſt:

VITA VIRI DOCTISSIMI, JOHANNIS CHECI, Equitis, primum Præceptoris, poſt Secretarii Status Regis Eduardi VI; acceſſit ejusdem Tractatus de Superſtitione. Auctore JOHANNE STRYPE, M. A.

Londini, apud Joh. Wyat, 1705, 8.

Plag. 18½.

QUanquam Cl. Auctor, cui non minus Thomæ Cranmeri, quam Thomæ Smithi vitas, quarum hanc ἀνωνύμως edidit, debemus, a nobis anno 1694 menſe Septembri p. 315 & 1699 menſe Octobri p. 462 ſq. memoratas, nec primus, nec ſolus ſit, qui vitam hujus doctiſſimi & in Græca inprimis literatura verſatiſſimi Viri ſcripſerit, ſed diu ante *Gerardus Langbain, David Lloyd* & *Henricus Holland*

Holland in hoc campo deſudaverint, dignum tamen judicavit hoc argumentum, in quo ingenii ſui vires ob varios, quibus ſcripta ante edita ſcatent, defectus pariter ac errores denuo periclitaretur, novumque in fine libri Tractatum *de Superſtitione*, qui ultra centum & quinquaginta annos in Bibliotheca Oxonienſi inter MSC. latuit, hac occaſione in publicam ederet lucem. Incipit autem Biographus noſter, more aliorum, hiſtoriam ſuam *Checi* (Cheke) ab ipſa ſtatim nativitate & non niſi in ejus morte tandem deſinit; ſed nos in illa recenſenda erimus breviſſimi, nihil niſi quod commemoratu dignum eſt, adducturi. Nimirum natus erat nobilis & (prout communiter a ſuis, ob eloquentiæ donum, appellari ſolebat) facundus *Checus* Cantabrigiæ, ibidemque in variis ſcientiarum generibus, maxime vero in lingua Græca, cui totum ſe mancipabat, innutritus; & quanquam tum temporis ſtudium Græcæ linguæ valde frigeſceret, adeo ut hæc locutio ſecundum ipſum Auctoris ſtylum p. 18. in commune abierit proverbium: *Græcum eſt, non poteſt legi*; tantum tamen abeſt, ut hæc temporum infelicitas animum ejus ab hoc impetu & inſtituto detinere potuerit, ut potius indies majores in eo fecerit profectus, tandemque anno 1540 Regius Græcæ Linguæ Profeſſor in Academia patria denominatus fuerit. Vix autem munere hoc aliquandiu functus, mutationem circa ſonum & pronunciationem Linguæ Græcæ, imprimis in vocalibus & diphthongis, introducere annitebatur, quod ex ejus etiam libello *de recta linguæ Græcæ pronuntiatione* poſtea Baſileæ edito patet. Sed alii huic lectioni, tanquam ex ſtudio novitatis ſuſceptæ, ſe opponebant maſcule, ac Univerſitatis Cancellarius, ad quem hæc res deferebatur, peculiari edicto anno 1542 Cal. Jun. novam hanc pronunciationem ſub pœna excluſionis, remotionis & caſtigationis hiſce prohibebat verbis: *In ſonis omnino ne philoſophator, ſed utilior præſentibus.* Elapſo quadriennio a Rege *Henrico* VIII non ſine ſummo Academiæ præjudicio in aulam evocabatur, ut *Eduardo*, Regis Filio, a ſtudiis eſſet, quem adeo in tenerrima adhuc ætate ſumma dexteritate in rerum geſtarum ſcientia, virtutum moralium cognitione, & aliis, quibus ſummos Principes inſtructos eſſe oportet,

regnandi artibus felici inſtruxit ſucceſſu, uſus ad id inprimis *Ariſtotelis* Ethica, & quidem (quod mireris) in lingua Græca. Cæterum quod privata ejus ſtudia, ſingularemque, qua pollebat eruditionem attinet, adeo excelluit, ut nonnemo teſte Auctore noſtro p. 194, ita de eo judicaverit: *Checus ætate non multis, doctrina antecellit omnibus, & Princeps noſtrorum hominum in omni genere putatur.* Johannis Chryſoſtomi Opera in lingua vernacula, quia Græcarum literarum amantiſſimus, magno in pretio habuit, eaque non tantum quotidie, quoties ipſi per temporis anguſtiam aliaque publica negotia licuit, legit, ſed & *ſex Orationes*, quas pientiſſimus Pater de *Fato* conſcripſit, ex idiomate Græco in Latinum tam feliciter transtulit, ut Poeta Anglus, quem Auctor noſter p. 39 *Haddon* nominat, ſequentes in ejus laudem compoſuerit verſus:

Divus *Joannes Chryſoſtomus* aurea Græca
Fundere quod poſſet, nomen ſuſcepit ab auro.
Noſter *Joannes* ſit nomine *Checus* eodem,
Aurea qui Græcis verbis dat verba Latina.

Sed hæ de *Fato* conſcriptæ Orationes nos monent, ut etiam nonnihil de fatis *Checi* noſtri dicamus. Scilicet habuit fata communia cum aliis Aulicis & Viris Politicis. Non enim tantum a Rege impenſe amatus, ſed etiam ad id honoris culmen evectus eſt, ut Eques declaratus, ipſique Regi a ſecretis & intimis fuerit conſiliis. Aſt mortuo Rege ſubito omnia ipſi adverſa fuerunt, multosque adverſarios, religioni Pontificiæ addictos, & inter eos inprimis Cardinalem *Polum*, qui tum temporis Legatus Papæ in Regno Angliæ erat, *Feckenhamum*, quid? ipſam Reginam Mariam iratam habuit. Quorum conſilio res tandem eo cecidit, ut *Checus*, qui Proteſtantium religioni antea deditus corporalem in cœna Chriſti præſentiam defendebat, transſubſtantiationem vero Pontificiorum pernegabat, Regemque *Eduardum* paulo ante mortem a ſuperſtitione Pontificia abducebat, ob crimen hæreſeos una cum aliis reformatam religionem amplexis in exilium miſſus, poſtea Argentorati, ubi Anno 1555 publicam in ſe ſuſcepit linguæ Græcæ lectionem, captus & in Angliam reductus in Turrim Londinenſem conje-

conjectus fuerit. Hic in judicium ſæpe adductus examinatusque eſt, & cum ſe religionis ſolum cauſa detentum eſſe ſentiret, gloriæ primum id ſibi duxit, ratus, ſe velle prius mori, quam a ſemel agnita veritate recedere; verum non diu ſtetit in hac ſententia, ſed mox igne aliisque pœnarum generibus territus, mentem ſuam miſere mutavit, variisque illecebris ſeductus, ope potiſſimum ac auxilio *Feckenhami*, Decani olim Eccleſiæ Paulinæ, & mandato Reginæ ſenſum ſuum ac intellectum doctrinæ Romanæ ſubmiſit, ac in ſolenni conſeſſu, tum coram facie Reginæ Mariæ, tum Cardinalis Poli publice palinodiam cecinit; quo facto magnum ſuæ inflixit conſcientiæ vulnus & intra annum poſt apoſtaſiam ex mœrore animi diem obiit ſupremum. Inter fragmenta reliquit elegantiſſimum & in fine hujus libri adjectum Tractatum *de Superſtitione*, lingua Latina primum exaratum, quem Regi Henrico VIII inſcripſit, & in quo potiſſimum ritus ac doctrinas Pontificiorum eum in finem retulit, ut eo feliciori ſucceſſu Regis animum a ſuperſtitione Romana abduceret, cœptumque tum temporis in Anglia opus Reformationis pro virili promoveret. Ceterum de Strypio, vitæ hujus auctore, conferri poterunt, quæ diximus anno 1705, menſe Aprili p. 157.

CAROLI ARNDII, FILII, PROF. ROSTOCH. PUBL. Bibliotheca Aulico-Politica, eaque ſelecta.

Roſtochii & Lipſiæ, ſumtibus Joh. Henr. Ruswormii, A. 1706. in 8. Conſtat plag. 16.

Quemadmodum omnis ſcientiæ ac eruditionis pars maxima in cognitione & ſelectu bonorum Auctorum conſiſtit, ita dubitandum non eſt, quin illi de Republica literaria inſigniter mereantur, famamq; ſibi concilient haud exiguam, qui in colligendis Scriptoribus curam paulo accuratiorem adhibent. Præſtitit id ipſum Vir Cl. *Carolus Arndius*, tum in Bibliotheca Politico-Heraldica ſelecta, cujus recenſum ſuperiori anno menſe Aprili p. 189 ſq. dedimus, tum in hoc ipſo, quem nunc exhibemus, ſelectiſſimo de Miniſtris Aulicis & Vita Aulica Scriptorum apparatu, e quorum numero tantum XX Autores præ cæteris, ob rariorem ipſorum dignita-

gnitatem recenſet, & ſpeciatim Hieronymum Oſorium, Æneam Sylvium, Ulricum Huttenum, Balthaſarem Caſtilionæum, Eberhardum a Weihe aliosque nominat. Præmittit huic opuſculo non ineleganti Diſcurſum præliminarem de formando rite rectequé ſtudiorum politicorum curſu, ejusdemque ſelecto ac debito adminiculo, ut ſic genuini genuinæ Politicæ cultores primo ſtatim intuitu intelligant, quomodo in cultura Juridico-Politica incedendum ſit, & quibus ſubſidiis (ne Metaphyſica quidem excluſa) ædificium ſuum Politicum ſolida ratione exſtruere debeant. Poſtmodum ſubjunxit Cl. Auctor Bibliothecæ huic Aulico-Politicæ ob affinitatem materiæ B. Parentis, *Joſuæ Arndii, Joabum Davidicum*, h. e. Miniſtrum aulæ probatum & improbatum, exemplo Joabi Davidici propoſitum. Epiſtolæ in modum ad Sereniſſimum quondam Megalopolitanum Ducem, *Guſtavum Adolphum*, concinnatus eſt hic Tractatus Aulico-Politicus, delituitque MStus apud Principem, dum viveret, in ejus conclavis interioris ſcrinio; ſed poſt obitum ejus inde remotus, paucis abhinc annis a Sereniſſima Vidua Auctori noſtro donatus & nunc ab eo publici juris factus eſt. Continet Diſcurſus *ſex* philologico-politicos, & ſub finem *Parentalia Joabi*, non quidem in ejus gratiam, ſed in exemplum aliorum adjecta ſunt, tandemque *Tumulus Joabi* ſequenti exornatus eſt inſcriptione:

QUISQUIS. MAGNUS. ES. ASTA.
AC. LEGE.
JOAB. ZERUJAE. HIC. JACEO.
DUX. PRINCEPS. POTENS. TRIUMPHATOR.
SED. MEI. IMPOS. NULLI. CEDENS.
NISI. VITIIS.
PAREM. NON. FERENS. NISI. SUPERIOREM. VITIIS.
OCCISOR. PRODITOR. CONTEMPTOR. NIHIL. AESTIMANS.
PRAETER. UMBRAM.
HANC. AETERNAM. VIDEO.
CAVE. TIBI.
VITA. ME. DECEPIT. FORTUNA. FOVIT.
EGO. ME. DESERUI. REX. ODIT.
DEUS. SUSTULIT. CAVE. QUI. IMITARIS.
HIC. NEMO. VIVIT. ABI.

ANNO. M. DC. LIII. M. VIIbr.

* * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Maji, Anno M DCC VII.

HISTOIRE DE L' ABBAYE ROYALE DE S. Denys en France &c.

i. e.

HISTORIA ABBATIÆ REGALIS S. DIONYSII IN Gallia, complectens vitas Abbatum, qui ab annis MC eidem præfuerunt, viros illuſtres, quos Eccleſiæ & Regno commodavit, privilegia item a ſummis Pontificibus atque Epiſcopis illi conceſſa, tum Regum, Principum, aliorumque benefactorum dona; cum deſcriptione Eccleſiæ omniumque notabiliorum, quæ ibi continentur. Per Domnum MICHAELEM FELIBIEN, Monachum Bened. e Congreg. S. Mauri.

Pariſiis, apud Fridericum Leonardum, Typogr. ordinar. Regis 1706, in fol.

Conſt. Alphab. 9. plag. 2. Fig. æneis 14.

COmplures easque graviſſimas rationes Rever. *Felibieno* ſuppetiiſſe, quamobrem celeberrimæ Abbatiæ S. Dionyſianæ hiſtoriam tam prolixo apparatu conderet, e prima ſtatim pagina videre licet. Inter illas præcipua eſt ſumma hujus Eccleſiæ antiquitas, præliminari ideo diſſertatione contra Launojum ac Tillemontium, detractatores inveteratæ famæ, maſcule defenſa. Ad duo autem momenta, alterum de loco martyrii & ſepulturæ S. Dionyſii, alterum de funda-

fundationis Abbatiæ hujus tempore ibi res redit. Circa illud ita verſatur, ut receptæ traditioni, quæ virum ſanctiſſimum in monte Martis *(Montmartre)* ſanguinem effudiſſe credit, autoritate Vitæ S. Genofevæ calculum pariter adjiciat, eumque in finem Martyrologii non modo Uſuardini verba, *apud Pariſium*, non de ipſa Pariſiorum urbe, ſed de agro circumjecto e parallelis aliquot exemplis interpretetur, verum etiam *vicum Catholiacenſem* de via & ſuburbio, quod Lutetia Catulliacum, oppidum S. Dionyſii hodiernum, ducit, argute explicet. Accuratiorem hujus rei notitiam propter monimentorum defectum ſuppeditari vix poſſe, aſt evidentiorem longe adeſſe contendit circa ſepulturæ locum. Ita namque in veteribus S. Dionyſii Actis ſextum ab urbe lapidem ſignari, adeoque fruſtra eſſe Launojum, ſepulchrum iſtud Lutetiæ in Eccleſia S. Dionyſii *a paſſu* cognominata quærentem, ſeductum ſcilicet Gregorii Turonenſis teſtimonio, qui Chilperici Regis filium *Pariſius ad baſilicam S. Dionyſii* inhumatum refert, tum Audoeni quoque in vita S. Eligii narrantis, ipſum ſuper ſepulchro beati Martyris *Pariſius civitate* ſplendidum mauſoleum exſtruxiſſe. Ejusmodi enim locutiones neutiquam de urbis ſaltem ambitu, ſed de ſuburbiis, integroque Pariſiorum territorio, quin & omni illo agro, qui *le Pariſis* vocatur, accipienda fore, iſtius tum ſequioris adhuc ævi Scriptorum, Annaliſtæ puta Metenſis, Monachi Floriacenſis, Aimoniique concentu ſolidiſſime evincit. Nec minus Tillemontii conjecturas, de antiqua S. Dionyſii Eccleſia urbi paulo propius quam duabus leucis ad minimum locanda, in fumum abire cogit, eundemque veritatis amore compulſum ante tradita in hiſtoria ſua Eccleſiaſtica, ubi de S. Dionyſio agit, ad eum modum, quo in ſecunda editione jam leguntur, ante mortem ſuam emendaſſe affirmat. In examine autem quæſtionis, quando Abbatia S. Dionyſii originem ceperit, negat ac pernegat, Eccleſiam beatiſſimi confeſſoris ſepulcro inædificatam in eo oppidi angulo, ubi fanum S. Dionyſii a Strata nuncupatum *(de l' Eſtrée)* hodie cernitur, figi debere, quin potius probabile reddit, hodiernum ſepulchri locum eundem cum

vetere

vetere illo judicandum eſſe, quandoquidem nec vetuſta monimenta ullam hac in parte mutationem contigiſſe teſtentur, nec antiquiſſimæ diſciplinæ ſatis conſpiret, corpora SS. Martyrum tumbis ſuis turbata aliorſum transferre. Anonymum vitæ Dagobertinæ ſcriptorem primum cenſeri, qui fictæ iſtiusmodi translationis meminerit, ac præ nimio in heroëm ſuum ſtudio Eccleſiam S. Dionyſii ut vilem ædiculam, & Martyrum ibi conditorum corpora vix ambientem deſcripſerit, refragante licet Gregorio Turonenſe & Fredegario, qui Eccleſiam illam magnificam & ſumtuoſam, amplam præterea & ſingularis fuiſſe dignationis perhibent. Quam ſubleſtam igitur illius fidem habere cordatiores oporteat, ex aliis porro figmentis, illuſtrandæ Dagoberti fundationi ab ipſo præparatis, Noſter apricum facit. Deſtituere illum aſſenſu plane ſuo Fredegarium atque Audoenum, autores ſane non ultimi commatis, qui decoris quidem atque ornatus Eccleſiæ a Dagoberto ſuperadditi, minime vero ullius translationi ſimilis actus recordentur. Ut adeo pudendum merito errorem dixeris, quando feſtum illud die 22 Aprilis in diœceſi Pariſienſi inventionis, non vero translationis titulo celebrari ſolitum, ad Dagoberti ævum referatur, cum tamen ad prima Chriſtianæ religionis incunabula potius reſpici atque ex actis S. Dionyſii diſci conveniat, beatorum Martyrum conditorium, memoria fortuito amiſſum, a S. virgine Genofeva deinde iterum repertum, inque ejus rei gratiam ſolemnia illa inſtituta fuiſſe. Ab eo autem, quod in antiquo ſepulturæ Dionyſianæ loco præſentem Abbatiam ædificatam arguit, religioſorum quoque cœtum inibi jam ante Dagoberti tempora floruiſſe colligit, illudque probat inſtrumento donationis Clotarii II R. ævo factæ, ubi verba: *Dodoni Abbati una cum fratribus ſuis baſilicæ S. Dionyſii deſervientibus*; tum fide ſæpe laudati Gregorii Turonenſis, qui regnante Chilperico I propter Eccleſiam ſanguine pollutam divinum ibi cultum interrumpi debuiſſe docet. Nam quod monachis unice domicilium præbuerit, vel ex eo patere, quod in clericorum locum regulares ſubſtituiſſe priſci Reges nullibi deprehendantur; tum etiam quod poſtea ſub Ludovi-

co Pio Episcopi Senonensis ac Rhemensis provinciæ isthic congregati cœnobitas, qui cucullum diu abjecerant, non absque seria causæ cognitione ad pristinam regulam habitumque recipiendum condemnarint. Nec quicquam officere, quod in vita S. Eligii vigiliam in choro canentis cleri mentio fiat, siquidem vocabulo cleri tam monachi, quam canonici apud veteres promiscue veniant. Fredegarii vero assertum de psalmodia perpetua ad instar Agaunensium a Dagoberto hic ordinata nihil aliud sibi velle, quam ritum novum ad imitationem cœnobii S. Mauricii Agaunensis, perenni psalmodia a Sigismundo Burgundionum Rege nobilitati, monachis antea hic degentibus similiter commendari cœpisse. Cæteroqui licet consortii hujus religiosi natales certo definiri nequeant, dubio procul tamen illud jam sub Clotario II ibi substitisse, adeoque Amphilochum Abbatem, Episcopi Parisiensis ablegatum ad Concilium Aurelianense A. 541, a Mabillonio monasterii hujus Antistitem non inepte existimari. Tamenetsi ergo Dagobertum prima cœnobii fundamenta posuisse inficietur Noster, nihilominus quia Ecclesiam auro & gemmis exornaverit, tum in circuitu ampliorem reddiderit, plurimis quoque villis & possessionibus ditaverit, psallentium præterea ordine ad instar Agaunensium auxerit, quin & ibi sepeliri voluerit, ideo fundatoris elogium ipsi minime abjudicandum putat. Ultimo Launojum refellit, qui in Caroli Martelli & Pipini R. ætatem Abbatiæ ortum promoverat, atque eam Canonicis initio paruisse, temere nimis venditaverat.

Stabilita jam Ecclesiæ & Monasterii S. Dionysii antiquitate, ipsa ejus historia octo libris distincta succedit, in qua omnia ibidem gesta juxta annorum Abbatumque septuaginta trium seriem e probatæ fidei scriptoribus atque instrumentis perspicua ac tersa satis oratione traduntur. Primus quidem liber cum Merovingicis, alter cum Carolovingicis Regibus desinit. Tertius cum Hugone Capeto autore tertiæ prosapiæ regalis incipit, inque fatis Abelardi enarrandis finit. Quartus Sugeri Abbatis facta potissimum celebrat. Quintus Ludovici Sancti ejus-

cti ejusque Succeſſorum usque ad Carolum V tempora perſequitur. Sextus Caroli VI regnum, malaque innumera monachis fervente tum bello inteſtino inflicta, ut & alia, quæ usque ad Franciſci I ætatem acciderunt, continet. Septimus Abbates Commendatarios primos, pernicioſiſſimos Ligæ tumultus & quæ exinde in cœnobium atque urbem S. Dionyſii redundarunt, calamitates exponit. Octavus denique Monaſterii reformationem ad normam Congregationis S. Mauri ſub Ludovici Juſti auſpiciis inſtitutam, quæque ſub ultimis Abbatibus Commendatariis contigere, donec tandem menſæ Abbatialis reditus Domui Regiæ San-Cyranæ adſignati fuerint, copiose recenſet. In ſingulis ita ſe gerit accuratiſſimus Autor, ut Monaſterii ſui incrementa, donationes, jura, privilegia, immunitates, prærogativas, lites, jacturas, infortunia bellica, cæterasque mutationes; proceſſiones item religioſas, miracula, Regum coronationes ac receptiones, oriflammæ levationes, pompas funebres aliaque ſolemnia frequenter ſane ibi peracta, omnia demum, quæ ad dignitatem & venerationem loci, Abbatum porro ac monachorum laudes, quin imo ubi res exigit, ad vituperia eorum ullo modo pertinent, graphice ac fideliter deſcribat. Iſthæc autem tædioſe ut percurramus, limitum noſtrorum ipſe memor B. L. a nobis minime poſtulabit, ideoque pauca quædam in ſcenam proferre fas ſit. Fama inolevit, p. 19. 20.
Dagobertum, San-Dionyſianæ Eccleſiæ locúpletandæ ergo, Pictavienſem S. Hilarii, Ambianenſem S. Firmini, Toloſatem vero S. Saturnini corporibus ſpoliaſſe. Noſtro e contra tot ſingulares plane eventus, quorum occaſione reliquias haſce illuc commigraviſſe vulgo crepant, ſeculi iſtius hiſtoriæ haud ſatis congruere videntur, præſertim cum Dagobertinæ vitæ ſcriptor anonymus, magni alioqui hoc in negotio ponderis futurus, non niſi SS. Dionyſii, Ruſtici atque Eleutherii Martyrum ibi meminerit; Aimoinus etiam, primus qui Dagoberto ſpolii crimen aperte objiciat, valvas ſaltem ex ære fuſili fabrefactas e templo S. Hilarii Pictavienſi juſſu ejus ablatas ipſi exprobret. Hiſtoricos gentis ſuæ, eo quod Meroveades a Thiderico I Re- 34.

ges perpetuæ quaſi ſocordiæ accuſarunt, Majorumque Domus merita in cœlum efferre conati ſunt, amori erga Carolum Martellum ejusque poſteros nimium indulſiſſe arbitratur, ſiquidem Dagobertus III admodum juvenis exercitum eduxiſſe, & Daniel Chilpericus Thiderico IV adhuc infanti, ad quem ſuccedendi jus alias devolvebatur, prælatus fuiſſe legatur, quod poſterius vix contigiſſet, ſi Franci Regem nomine tenus talem ac
p. 92 ſeqq. ſine ullo Regis exercitio habere ſusque deque curaſſent. Memorabile eſt, quod monaſterium San-Dionyſianum inter Abbates ſuos numeret Carolum Calvum R. poſt obitum Ludovici Abbatis, Caroli M. Imp. ex filia Rotrude nepotis, a monachis, ne in laicorum poteſtatem incideret, metuentibus electum; tum intervallo aliquo Eudonem, ac Robertum Comitem Pariſiorum itidem Reges; mox Hugonem cognomento Capetum pariter Regem, qui Hugoni Magno parenti in dignitate quidem Abbatiali ſucceſſerat, ſed pietate motus regulares ad priſtinam diſciplinam redire ultro permiſit. Haud reticendum quoque ingens illud diſſidium A. 1050 Germanos inter & Gallos
110 ſeq. ob reliquias S. Dionyſii ſubortum, illis videlicet Arnulphi Imperatoris ævo e Gallia furtim abductas atque in monaſterio S. Emmerani, quod Ratisbonæ eſt, repoſitas autoritate bullæ Leonis IX Pontificis contendentibus, his ex adverſo in ſolenni procerum Regni conventu ſarcophagum B. Martyris illæſum oſſaque ejus inibi requieſcentia ſpectare præbentibus. Nihilominus tamen errorem iſtum in Germania perſeveraſſe, vel invitis omnibus hiſtoricis contemporaneis, qui nihil tale uspiam
203. annotaverint, Noſtrum mirari ſubit. Sub Guilielmo II Abbate, arte Medico & translatione quorundam Opuſculorum e Græco in Latinum, quibus Colbertina bibliotheca gloriatur, nomen indepto, id gratiæ Papalis obtentum fuit, ut mitra, annulo & ſandaliis inſtar Epiſcoporum Abbatibus, S. Dionyſii uti liceret. In epiſtola Heinrici Troonii Abbatis, ubi Petri Juſtitiarii mentionem cum encomio *Monachi ad ſuccurrendum* fieri
217. docuit, ſimul oſtendit, hoc titulo in necrologiis paſſim venire homines minus idoneos ad ſuccurrendum aliis, ſed potius alienæ opis,

næ opis, precum ſcilicet ac bonorum operum indigos. Illa quoque tempeſtate, nimirum A. 1216 Innocentium III Papam S. Dionyſii cujusdam corpus, quod Petrus Cardinalis Capuanus Conſtantinopoli Romam attulerat, cœnobio huic donaviſſe ait, ea mente (ut loquuntur apices pontificii,) ut dum duorum Dionyſiorum corpora poſſideret, eo minus remaneret dubii, illud veri Dionyſii reliquiis ſuperbire debere. Paulo poſt, A. 1233, clavum paſſionis Dominicæ, præcipuum religioſæ gazæ cimelium a Carolo Calvo profectum, caſu perditum multis jejuniis ac precibus anſam dediſſe, ſed tandem inopinato recuperatum fuiſſe narrat. Jam ad recentiora notabilia properare poſſemus, at ne hiatum committamus, aliqua adhuc de celebrioribus Abbatibus S. Dionyſii, iisque regulam profeſſis dicere oportet. Inter illos autem clariſſima nomina habentur Fulradi, Hilduini, Sugeri & Matthæi Vindocinenſis. Nam quod Fulradum attinet, non confundendum cum alio Fulrado, Abbate S. Quintini, qui patrem habuit Hieronymum Caroli Martelli filium naturalem, atque in aula Caroli Magni iisdem fere temporibus eminuit, plurimum ille momenti ad coronationem Pipini attuliſſe creditur, quemadmodum & apud eum deinde multum gratia valuit, ac legati axiomate ad Aiſtulphum Longobardorum R. honoratus, reſtituendi Exarchatus Ravennatenſis negotium feliciſſime promovit. Mox ad Deſiderium Hetruriæ Ducem ivit, dignitate apocriſiarii ſeu nuncii apoſtolici inſignitus, rebusque ex ſententia confectis, non ſine laudibus ac præmiis Galliam repetiit. Mortuo Pipino exiſtimationem ſuam nequaquam imminutam ſenſit ſub Carolo & Carlomanno ejus filiis, apud quos Archi-capellani munus ſuſtinuit, novaque Eccleſiæ ſuæ fabrica rite dedicata, monaſteriis quoque compluribus paſſim conditis, A. 784 die 16 Julii placide obdormivit. Succeſſorem in utroque titulo tam Abbatis quam Archi-capellani ſi non proxime, haud longe tamen inſequentem nactus fuit Hilduinum, magnæ prudentiæ virum & Lotharii, cum juſſu parentis Ludovici Pii A. 824 Romam tenderet, comitem, cujus etiam partes ſexennio poſt quod nimio ſtudio amplexus

p. 219.

228 ſequ.

amplexus eſſet, Imperatoris offenſam in ſe derivavit, atque exul Corbiam Saxonum ſecedere debuit. Inde Hincmari diſcipuli ſui opera in priſtinum locum reſtitutus ad monaſticam diſciplinam fœde collapſam denuo reſtaurandam animum adpulit, atque Areopagitica ſua, ſeu de vita & paſſione S. Dionyſii Areopagitæ libros ex mandato Imperatorio conſcripſit, de quibus Autor, ut hiſtoricum decet, nihil certi definit, ſed opinionem ſaltem Hilduini de miſſione S. Dionyſii in Gallias tanquam communiorem ubivis prævaluiſſe putat. Vitæ finem ipſius A. 841 ad diem 22 Nov. ab aliis vero A. 842 figi innuit. Verum ad Sugerum deflectamus, quem, licet obſcuris natalibus oriundum, rara ingenii felicitas, judicandi vis plane ſingularis, doctrinæ item præſtantia cum ſumma morum dulcedine conjuncta ad illud gloriæ faſtigium evexerunt, ut omnes alios ſui ordinis longo intervallo poſt ſe reliquerit. Poſtquam enim rebus tractandis quam maxime habilis mature deprehenderetur, a legationibus tum ſuperiorum tum Regis nomine obeundis non vacavit, unde peramplam laudis materiam ſibi collegit. Sane cum apud Calixtum II Pontificem in Apulia hæreret, tanta fuit domi virtutis ejus opinio, ut inſcio plane nec tale quicquam cogitanti honor Abbatialis deferretur. Qua in re utut Regem propter neglectum ipſius conſenſum adverſarium initio haberet, diſſipatis tamen brevi indignationis nebulis, propitium adprobatorem ſtatim expertus eſt, conſiliisque ejus ſæpe interfuit. Intimioris adhuc admiſſionis fuit ſub Ludovicis VI & VII Regibus omniumque arcanorum arbiter. Non diſſimulat hic Noſter, Sugerum ad aulæ vanitates incautius prolapſum magna cum pompa frequentique ſatellitio ſtipatum in publicum prodire ſueviſſe, admonitum autem a S. Bernardo usque adeo ad humilitatem & modeſtiam ſe compoſuiſſe, ut fratribus antiquæ regularis obſervantiæ recipiendæ inſtigator fieret. Nolumus jam immorari ejus de eccleſia monaſterii ſui meritis decantandis, quomodo illam ſpatioſiorem reddiderit, variisque pretioſis exornaverit; id quod inprimis famam ipſi conciliat, ſilere haud poſſumus. Cum Rex Ludovicus VII ex-

peditionem

peditionem in terram ſanctam A. 1147 ſusciperet, digniſſimum e tam multis æſtimarunt Regni Proceres atque Epiſcopi Sugerum noſtrum, qui regiminis habenas una cum Comite Nivernenſi moderaretur, quas etiam tanta cum juſtitiæ, integritatis ac fortitudinis laude tenuit, ut omnium expectationem ſuperaret, atque a Principe pulcherrimum Patris patriæ elogium, præmii loco capeſſeret. Animam autem efflavit vir immortaliter meritus die 13 Januarii A. 1151 annum ſeptuageſimum agens. Supereſt Matthæus, a patria Vindocinenſis dictus, non quod illuſtri Vindocinenſium Comitum ſtirpe ſatus eſſet, ceu hiſtoricorum nonnulli balbutiunt. Hunc A. 1258 Præſulem monachorum factum, A. 1270 vero a Ludovico S. Rege, ad Cruciatam profecto, Regni gubernaculis admotum, inque hoc dignitatis gradu a ſucceſſore Philippo III R. donec reverſus eſſet, confirmatum, quin & poſthac ſummo in pretio habitum fuiſſe, Noſter contendit. Plures e tot Abbatum regularium numero ſiſtere inſtitutum noſtrum haud patitur, ſed Commendatarios etiam e longinquo ſalutare jubet. Sub Franciſco I quippe Rege, cum pragmatica Caroli VII ſanctione abolita, omnibus Capitulis ſeu Collegiis Canonicorum Eccleſiarum cathedralium, Abbatiis item & Prioratibus electivis jus legendi ſibi paſtores, vigere Concordati inter Leonem X Papam & Regem iniri, ademtum eſſet, ad alium quoque ſtatum monaſterii hujus res devenere. Licet enim Eccleſiis ſpeciali Pontificum privilegio munitis eligendi facultas integra maneret, iisdem tamen A. 1533 plane fuit abrogata. Interea A. 1529, quo Abbatiam S. Dionyſii morte Aimari Gouffierii vacare contigit, novum quidem Antiſtitem ſibi adſciſcendi poteſtatem monachis faciebat Princeps, ſed ita, ut Ludovicum Bourbonium enixe ipſis ſimul commendaret. Cujus Regiæ voluntatis cum rationem non haberent, atque in Johannem Oliverium Abbatem S. Medardi Sueſſionenſem ſuffragia potius conſpirarent, prohibitione ſua Rex obſtitit, eumque Bourbonio locum cedere coegit. Hic ergo primus Commendatarius Abbas audivit, quem deinde excepere runt Carolus Lotharingicus Cardinalis, tum Ludovicus Guiſius Cardinalis Bleſis A. 1588 miſere trucidatus, hinc Carolus, Cardinalis Vindocinenſis, mox Bourbonius dictus, porro Ludo-

vicus, Cardinalis Guiſius appellatus, dehinc vero Heinricus Lotharingicus. Poſt eum veniunt Armandus Bourbonius Princeps de Conty, Julius Mazarinus, Cardinalis, tandemque Johannes Franciſcus Paulus de Gondy, Cardinalis Radeſianus cognominatus. Ultimus hic fuit Abbatum, atque poſt ejus deceſſum A. 1679 Feliſſonius a Rege œconomus ſaltem conſtitutus, imo A. 1686 menſa Abbatialis in alium uſum deſtinata, ad ſuſtentandam nempe congregationem virginum S. Cyri a Domina Maintenonia inſtitutam. Cui rei ut Pontificis adprobatio accederet, monachos ipſos intervenire oportuit; illa autem A. 1691 ab Innocentio XII demum emanavit, promulgata ſcilicet bulla, qua titulus Abbatialis S. Dionyſii penitus ſupprimeretur, menſæ vero ejusdem reditus bonaque omnia Domui S. Cyranæ addicendi Regi copia fieret, ſalvis tamen menſæ conventualis, tum Prioris & Monachorum emolumentis, juribus, honoribus ac privilegiis. Præterea Abbatiæ connexa beneficia ſimplicia Regis denominationi permiſſa, quæ vero cum animarum cura conjuncta, Communitati San-Dionyſianæ relicta fuere. Perplexiorem multo dicam illi deinde intentavit Archi-Epiſcopus Pariſienſis jurisdictionis ſpiritualis cauſa, non niſi certa eaque monaſterio perincommoda tranſactione A. 1692 ſopitam, cujus tenorem Autor fuſius proponit. Tam dura atque acerba fata ſubire oportuit locum adeo venerabilem & Pontificum, Regum, Principum &c. beneficiis certatim quondam cumulatum, ut ſane non injuria huc quadret illud: *Fuimus Troes: fuit Ilium & ingens gloria Teucrorum.* Verum priusquam filum abrumpamus, paucula quædam de reformatione Ordinis S. Benedicti, quæ ſuperiori ſeculo in Gallia accidit, ſuggerente Noſtro, commemoremus. Cum enim temporis decurſu & humana fragilitate invaleſcente a ſummo exiſtimationis culmine ad incitas fere & laicorum opprobria ille redactus eſſet, ita ut repudiata ſancta fundatoris regula, precationibus, vigiliis, ſilentio, ſolitudini, jejuniis & lectionibus ſacris paſſim ſucceſſiſſent, ludi, venationes, luxuria in veſtibus ac cibis, libertas faciendi, quæ velis, aliæque voluptates indecoræ, de emendandis hiſce malis diu ſerio cogitarunt recti tenaciores, ſed irrito conatu.

Niſi

Niſi quod ſub initium ſeculi decimi ſexti congregatio Cheſalio-Benedictina e paucis monaſteriis conflata antiquam normam reducere tentavit, & Heinrici IV ætate duæ iterum ſocietates, altera San-Dionyſiana, altera Exemtorum dicta, emerſerunt, quæ leviorem reformationis ſpeciem præ ſe ferebant, revera ſane nihil aliud agentes, quam ut a moleſtis Epiſcoporum viſitationibus eo pacto immunes eſſent. Prædominante itaque ſemper inveterato cacoethe, de curatione ejus tantum non omnes deſperare, ipſeque etiam Cardinalis Valdemontius, ad monaſteria Metenſis, Tullenſis ac Virodunenſis Diœceſis reformanda Legati titulo a Clemente VIII Pontifice miſſus, animum deſpondere, ſatius eſſe ratus, ordinem S. Benedicti penitus ſupprimere, quam in redintegrando eo operam ludere, id quod tamen conſilii Papa haud admiſit. Sub hæc autem tempora quidam Deſiderius de la Cour, homo antiquæ probitatis atque indolis, in cœnobio San-Vannenſi, quod Viroduni eſt, educatus, apud Ericum Lotharingiæ Principem locique iſtius Epiſcopum eo gratiæ pervenit, ut A. 1600 monaſterium illud ad avitam regulam componendi partes ipſi plane demandaret. Nec fefellit is expectationem de ſe conceptam, ſed novitiatum ibi, nequicquam moratus refractarios nonnullos, introduxit, brevique inſtitutum ſuum aliis inſuper conventibus religioſis ſerio commendari, quin & integram ſodalitatem, San-Vannenſem nuncupatam, atque a Pontifice A. 1604 confirmatam, feliciter inde progerminare vidit. Re ſemel adprobata multo plures per univerſam Galliam reformationem hanc ultro amplectebantur, inque novam congregationem, a S. Mauro diſcipulo S. Benedicti appellatam, (ad evitandam nempe invidiam, quæ ſuſcepta ab aliquo peculiari cœnobio denominatione ſuboriri facile potuiſſet) adſenſu Regis A. 1618 impetrato, blande conſpirabant. Utcunque tamen res aleæ pleniſſima videbatur ad amuſſim iſtam exigere San-Dionyſianos monachos, majori quippe licentiæ adſuetos, & quod maximum, aulæ ac Parlamenti favore ſubnixos, ita, ut Cardinalis Rupifocaldus, cui id negotium cordi inprimis erat, omnem conſtantiam ſuam in ſubſidium vocare neceſſe haberet, priusquam homines ſeculo penitus addici quam cen-

ſuram ſubite paratiores in ordinem cogeret. Verum enim vero & hoc quoque A. 1633 menſe Auguſto ex voto contigit, tametſi in eo incaſſum laborarit, quòd omnia Benedictinorum in Galliis monaſteria ſub unica congregatione S. Mauri coadunare præſumſerat. Siquidem Cluniacenſium cœtus, quorum Generalis fuit, eo vivente tantum fœderi adhæſit, poſtea iterum abſceſſit; San-Vannenſis vero confraternitas nunquam incorporari voluit; ſola Cheſalio-Benedictina numerum auxit, ut adeò centum atque octoginta Abbatiæ & Prioratus ſub illa S. Mauri congregatione hodie comprehendantur. Quanto autem cum fructu Chriſtiani orbis nobiliſſimum hoc conſortium coaluerit, præter alia pietatis atque eruditionis documenta teſtari queunt tot Patrum Eccleſiæ ut & Hiſtoricorum opera, ab ejusdem alumnis immortali cum literatorum adplauſu hactenus detecta atque luci expoſita.

Supplementi in modum doctiſſimus Autor annectit copioſiſſimam deſcriptionem Eccleſiæ S. Dionyſii, in qua baſilicæ hujus ſtructuram tam antiquam, quam modernam, gazam item prædivitem certe atque incredibili donariorum aliarumque rerum pretioſarum varietate ad ſtuporem usque ſplendentem, nec minus Regum & Principum ibi conditorum ſepulcra ac mauſolea, tabulis æneis nitidiſſime inciſa, juſtoque commentario illuſtrata repræſentat. Novus hic nobis isque fertilisſimus campus ad complura notabilia inde eruenda pateret, ſi præſcriptos terminos violare non nefas putaremus. Non poſſumus tamen, quin e tot cimeliis inſigne vas achatinum, quod Carcheſium Græcis vocatur, ac Feſtum ſeu Sacrificium Bacchi faberrime exſculptum juſta magnitudine delineat, ſed in Sacris Regum calicis ablutorii uſum præbuit, in gratiam antiquariorum hic
TAB. IV. Fig. 1. & 2. Fig. 1 & 2 depictum producamus, myſteriorum vero ſenſum noſcitaturos ad Triſtanum in Comment. Hiſtoricis T. 2 p. 603 ſeqq. egregie hæc explicantem ablegemus. De exquiſita inſuper Chartarum, Diplomatum, Actorumque veterum, bonam partem ineditorum, collectione, quam hiſtoriæ ſuæ corroborandæ inſerviturum Noſter adhuc ſubjunxit, id verbulo ſaltem indigitaſſe ſufficiat, in illa etiam contineri Necrologium S. Dionyſii,

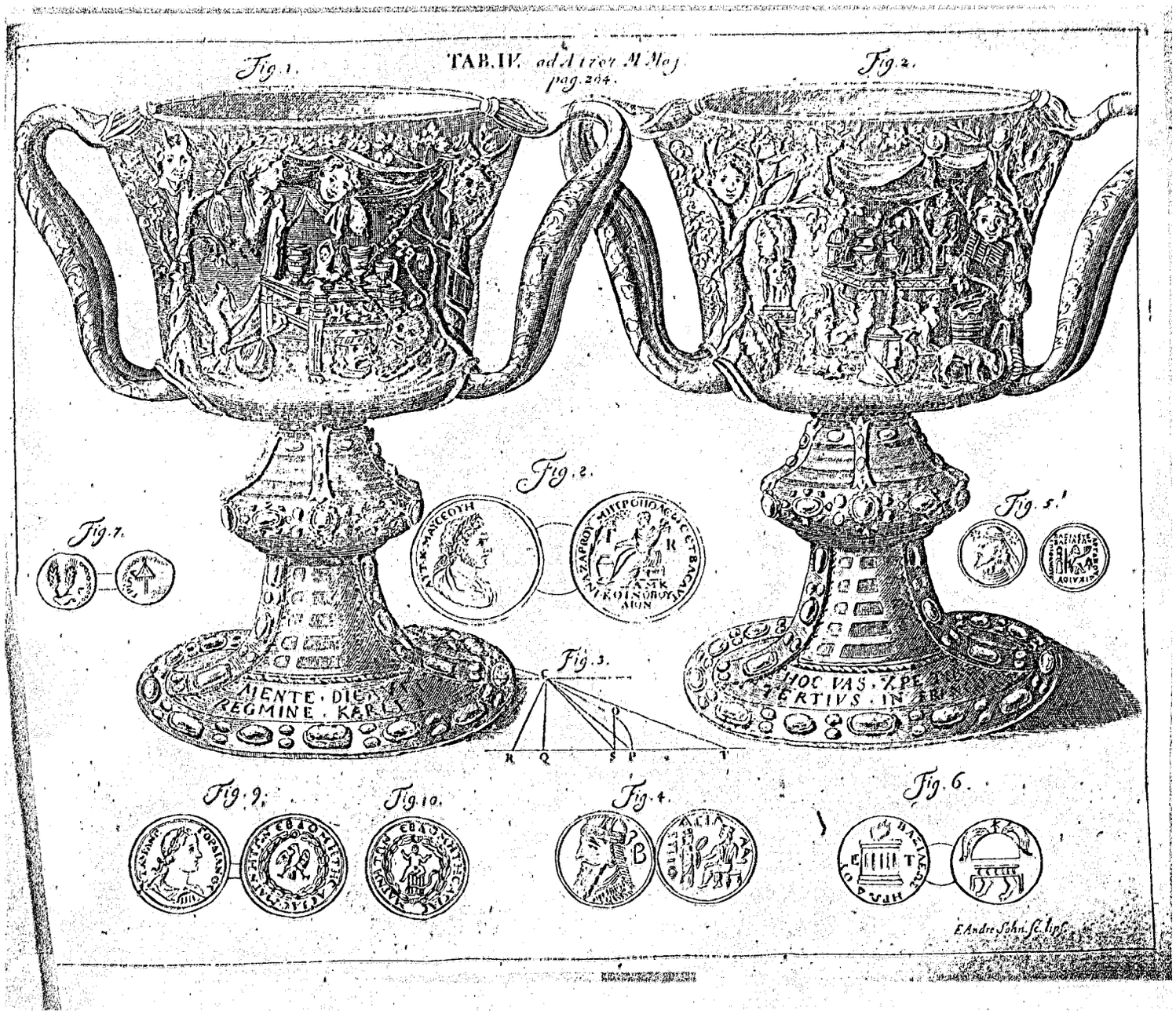
TAB. IV. ad A. 1707. M. Maj.
pag. 264.
Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 9.
Fig. 10.
MENTE · DIE
REGMINE · KARL
HOC VAS · XPE
TERTIVS · IN
E. Andre Sohn. sc. lips.

niſii, 400 circiter annorum, cujus ope plurimorum Virorum celebrium emortuales epochas multo evidentius ſtabilire detur.

D. ÆGIDII HUNNII THESAURUS EVANGELICUS, complectens Commentarios in quatuor Evangeliſtas, & Actus Apoſtolorum, nunc primum hac forma editus a

JO. HENRICO FEUSTKINGIO,

Theologo Anhaltino.

Wittebergæ & Serveſtæ, apud Jo. Wilh. Meyerum & Godofredum Zimmermannum, 1706. fol.

Conſtat 14 Alph. & 14 plagulis.

IMmortale Ægidii Hunnii nomen eſt, qui, quoad Tubingæ apud Wurtenbergicos, Marpurgi apud Haſſos, & Witebergæ apud Saxones vixit, bene meruit, editisque ingenii monumentis puriorem Dei cœtum ſacrarum rerum acceſſione egregie locupletavit. Sive enim dogmatica ſcripta componeret, ſive intemerata fidei capita contra Arturum, Bellarminum, Tannerum, Paræum, Pierium, Pezelium, Salmuthum, Grabium, Crenzhemium, Huberum defenderet, ſive Pontificios in Colloquio Ratisbonenſi, & Philippiſtas in Saxonia Aſcanienſi debellaret, aut ſacras literas interpretaretur, certe ad conſummatiſſimorum Theologorum gloriam atque ἀκμὴν acceſſit. Præclare ergo de Eccleſia orthodoxa non minus ac beatis Hunnii manibus meritus eſt Vir ſumme venerandus D. Johannes Henricus Feuſtkingius, *Sereniſſ. Principum Anhaltinorum a conciliis aulicis primariis, conſiliis eccleſiaſticis, & confeſſionibus privatis, nec non ſacrorum in Principatu Serveſtano Antiſtes*, quod præter exegeticos in epiſtolas novi Teſtamenti labores, in actis noſtris anno 1705 p. 241 commemoratos, exaſciatas quoque ejusdem Theologi in Evangeliſtas commentationes publici fecit juris. Methodum, qua ille uſus eſt, commodam ac facilem experientur exegeſeos cupidi. Præmiſſis namque tum in univerſos, tum in ſingulos hiſtoriæ Evangelicæ conditores prolegomenis, exponit ante omnia argumentum, & cujusvis capitis

partitionem. Poſt hæc ex textus συναφείᾳ, locis parallelis, fideique analogia, geminum ſibique conſtantem ſenſum eruit & demonſtrat. Subjungit tandem locos morales & doctrinas, ubi, quicquid ex textu ſacro ad didaſcaliam, ad elenchum, ad epanorthoſin aut pædiam applicari poteſt, rotundis theſibus exhibetur. Et hoc quidem filo commentarios libros in Marcum quoque, Lucam & Actus Apoſtolorum Hunnius pertexuiſſet, niſi hanc laborum telam cum vitæ ſtaminibus immatura fata abripuiſſent. Cum igitur Marci & Lucæ Evangelium hujusque Apoſtolorum Actus Hunnium interpretem non haberent, viſum fuit ſumme reverendo Editori, D. Johannis Winckelmanni & D. Danielis Arcularii perſpicuos ac plane Hunniana, hoc eſt, paraphraſtica methodo concinnatos commentarios in iſthæc diviniora ſcripta ſuccenturiare Hunnianis. Erant quippe Duumviri iſti Hunnii in Academia Haſſorum Marpurgenſi Collegæ etiam & Sympalæſtritæ. Ad integri vero operis intellectum & præparationem librum velut introductorium præmiſit Editor *de Majeſtate, autoritate, fide & certitudine ſacrarum literarum*, ab eodem Hunnio conſcriptum, cui enarrando immorari ſuperfluum arbitramur, *cum* ipſius *Eduardi Stillingfleti*, Epiſcopi in Anglia Vigornienſis judicio, *Autor pro ſuo ingenio, quod eximium & capitale habuit, totam in eo impiorum arcem ita arietaverit, ut unde fulciri queat integra Atheorum, Epicuræorum & Deiſtarum colluvies, non facile apparatum inventura ſit idoneum.* Quis autem inſuper & qualis Hunnius præſertim fuerit, ſubjuncta ejus vita, a *Leonhardo Hutero*, Theologo Witebergenſium nominatiſſimo, conſcripta, palam reddit, in qua multa, ad archæologiam ſacram & eruditionem eccleſiaſticam pertinentia, reperiet ſtudioſus Lector. Ad calcem operis Index rerum & verborum locupletiſſimus adjectus eſt.

AN EPISTOLARY DISCOURSE, PROVING from the Scriptures and the firſt Fathers, that the Soul is a principle naturaly mortal &c.

h. e.

h. e.

DISCURSUS EPISTOLARIS, PROBANS EX Scripturis & Patribus primitivæ Eccleſiæ, quòd Anima ſit principium naturaliter mortale, ſed immortale reddendum vel per merum Dei arbitrium, ut puniatur; vel per illius cum divino Spiritu baptiſmali unionem, ut præmium accipiat. Ubi ſimul oſtenditur, neminem poſt Apoſtolos habere poteſtatem dandi Spiritum divinum immortalizantem, niſi Epiſcopos. Autore HENRICO DODWELLO, *A. M.*

Londini, apud R. Smith, 1706, in 8.

Conſtat plag. 25.

INſolitam *Dodwellus* proponit doctrinam, hactenus inter Chriſtianos receptæ prorſus contrariam, quam tamen in Scriptura Sacra & ſcriptis Patrum ævi Apoſtolici & Apoſtolico proximorum optime fundatam, nec malum in actiones humanas habere influxum arbitratur. Ecce tibi eam in compendio huc redeuntem. Animam hominis ex ſua natura mortalem affirmat; nec tamen eſſe materialem, quin potius a corpore diſtingui, nec ita pendere ab ulla re creata, ut, remoto ejus influxu, eſſe deſinat, quin potius diſſoluto corpore in auram reverti, nequaquam vero cum eo perire. Immortalitatem eſſe privilegium ſpecialis pacti inter Deum ac homines quosdam ex puræ gratia facti, adeoque non concedi, niſi quibus pactum illud innoteſcit. Eorum nempe animam, qui Evangelio Chriſti obediunt, per Spiritum illi ſupperadditum immortalem reddi: contra animas illorum, qui Evangelio non obediunt, per Dei voluntatem immortales evadere. Obedientium eſſe vitam æternam, in præmium cum felicitate ſempiterna a conflagratione mundi dandam; inobedientes vero pœnas manere æternas & miſeriam nunquam deſituram. Cruciatus infernales primario deſtinari angelis lapſis ſeu Diabolis, ita, ut nullus

foret

foret infernus, niſi angeli lapſi fuiſſent. Homines quosdam damnari, non quatenus peccant, ſed quatenus cum Diabolo adverſus Deum rebelle faciunt. Spiritum, qui immortalitatem confert, per baptiſmum aquæ exhiberi, nec niſi ab Epiſcopis accipi poſſe. Quotquot igitur aliunde Spiritum divinum ſe accepiſſe prætendunt, illos eum non habere, ſed malum: nec aliter quam rebelles ac ſocios Diaboli conſiderandos eſſe, qui Epiſcopalem communionem deſerunt. Quamobrem quo homo ſalvetur, ex mente *Dodwelli* requiritur, ut ipſi innoteſcat Evangelium a Chriſto & Apoſtolis annunciatum, ut is eidem obediat, ut baptizetur, ut ſub Epiſcopo vivat & ab eodem Spiritum divinum atque remiſſionem peccatorum (quam etiam vere pœnitentibus citra Epiſcopi abſolutionem obtingere non poſſe contendit) accipiat: quo damnetur, juxta ejusdem mentem opus eſt, ut Evangelium Chriſti cognoſcat, ſed eidem non obediat. Hanc diſpenſationem ſalutis Novo unice Teſtamento propriam eſſe: ignotam fuiſſe in Vetere immortalitatem animæ, ignotam fuiſſe beatitudinem æternam, ignotum fuiſſe infernum, quoniam hæc omnia ad homines ante Evangelii manifeſtationem viventes nullo modo pertinuerint. Hinc in Novo demum Teſtamento lapſum angelorum & infernum ipſis paratum revelari, Diabolum tanquam rebellem & hoſtem animarum proclamari, bellumque ipſi indici: horum vero neminimum quidem in Vetere auditum fuiſſe, ſed in eo Diabolum temporali modo hominum felicitati obfuiſſe, quod teſtentur exempla protoplaſtorum ex Paradiſo expulſorum, Jobi multis calamitatibus obruti, Iſraelitarum ob Davidis ambitionem ſtragem ingentem perpeſſorum. Quoniam tamen Ninivitæ & Regina Arabiæ in extremo judicio ſurrecturi dicuntur a Salvatore noſtro adverſus concionum ipſius contemtores; probabiliter ſupponi ait, animas eorum, qui Evangelium non audiverunt, usque ad judicium extremum ſuperfore, illo peracto in conflagratione mundi vi ignis conſumendas. Et quia in ſacris ſalus æterna etiam nonnullis ante Chriſtum viventibus attribuitur, qui in terris nec Evangelium audiverunt, nec baptizati fuerunt, animabus illorum ſeparatis ἐν τῷ ἅδῃ Evangelium annun-

annunciatum esse & eas aqua baptizatas fuisse affirmat, Christum nempe Evangelium prædicasse Judæis defunctis, cum ad inferos descenderet; Apostolos vero denatos & Episcopos denatis Gentilibus. Novum hoc Theologiæ systema ex Scriptura dum adstruit, ψυχὴν τῷ πνεύματι ab Apostolo contradistingui, & ψυχὴν tanquam principium mortalitatis ab Adamo in nos derivatum, πνεῦμα vero tanquam principium vitæ ac immortalitatis a Christo unice profectum repræsentari notat. Diserte enim Apostolum ψυχικὸν σῶμα vocare corruptibile & mortale in oppositione ad πνευματικὸν, quod est incorruptibile atque immortale, ac omnem immortalitatem a resurrectione Christi derivare, quæ adeo nonnisi eos concernat, qui Christi participes facti. Provocat etiam ad formam processus in judicio extremo observandi, tales unice supponentem, qui Evangelium Christi audiverunt. Præmium enim decernetur iis, qui in membra corporis Christi mystici beneficia contulerunt; pœna dictabitur eis, qui beneficiorum collationem neglexerunt. Illam itaque processus formam in hos minime quadrare, qui Evangelio non audito ignorarunt, dari aliquem Christum & ejus cultoribus beneficia exhibentes præmiis, damna vero inferentes pœnis affectum iri. Incredulis decerni pœnas infernales, Marc. XVI, 16, consequenter supponi, ipsos Evangelium audivisse, Rom. X, 14. Adducit ulterius loca Joh. III, 18. 36. 2. Thess. II, 12, Luc. XII, 46. & ea vindicat, quæ hypothesibus ipsius contraria videri poterant. Ita notat, Joh. V, 28. 29. per omnes in sepulchris dormientes & ad judicium resurrecturos intelligi non totum humanum genus, sed eos omnes, quos judicium concernit; nam quod in Scriptura universalitas expressionis non excludat limitationes intentas, ex 2. Sam. XXI, 4. 6. 9. 1. Reg. XVIII, 10 & 1. Cor. I, 14. 16. probat. Doctrinam de naturali mortalitate animæ & immortalitate ejus præternaturali a Spiritu Divino derivanda cum notionibus a Judæis in ævo Apostolico receptis ex asse convenire monstrat. Jam vero hunc recte supponi Scripturæ Sacræ sensum, qui tunc ex ejus lectione facillime hauriri poterat. Loci

denique 1. Corinth. XV, 22 hanc veram esse interpretationem, quod, quemadmodum omnes, qui in Adamo sunt, moriantur, ita etiam omnes, qui in Christo sunt, vivi reddantur. Non autem hinc consequi, quod, qui sunt in Adamo, sint etiam in Christo, consequenter vivificentur; quin ipsos Apostolos significare, quod omnes ab Adamo ad Mosen usque viventes, qui Spiritum non habuere, in actuali immortalitate permanserint, Rom. V, 15. 19, quodque pereant, nequaquam vero in judicium veniant, quibus lex divina non innotuit, Rom. II, 12. Cæterum medium obtinendi Spiritum esse baptismum aquæ, ex Joh. III, 5 evincit, & ideo ad salvationem una cum fide ipsum requiri ex Marc. XVI, 16 & 1. Petr. III, 21 comprobat. Quod potestas conferendi Spiritum sit penes Episcopos solos, inde corroborat, quod sint, quemadmodum Apostoli Christi, ita Episcopi Apostolorum in actibus eminentibus autoritatis ipsorum ordinariæ successores, Christum tanquam caput corporis mystici repræsentantes, ut adversus eos rebellans adversus Christum rebellare, eos despiciens Christum despicere dicatur. Hac de causa Apostolos ab aliquo loco discedentes Episcopum quendam in eodem reliquisse. Patrum cum hactenus dictis consensum multis declarat, adducens testimonia *Justini Martyris*, *Tatiani*, *Irenæi*, *Athenagoræ*, *Theophili Antiocheni*, *Tertulliani*, *Clementis Alexandrini*, *Cypriani*, *Arnobii*, *Lactantii*, *Athanasii*, & sub finem demum seculi quarti doctrinam de naturali immortalitate animæ cum pendentibus inde doctrinis aliis invaluisse pronunciat. Citat autem *Justinum* in Dialogo cum Tryphone p. 222. 223 & 224, *Tatianum* in Orat. ad Græcos §. 20. 21. 22. 24. 34. edit. Oxon. *Irenæum* lib. 81. c. 62, *Theophilum* lib. 2 ad Autolyc. p. 101, *Tertullianum* de Anima c. 20. 21. 25. 27. 36. 37, *Cyprianum* in epist. ad Pompejum & in epist. ad Fidum, *Lactantium* Instit. lib. 7. c. 4. 5. 6. 10. 12. lib. 2. c. 11 & 12, lib. 3 c. 12. lib. 11. c. 12, *Athanasium* in Orat. contra Gent. p. 35. 56. 57. 59. 60. 62. 67. 72. Nostri equidem instituti ratio non permittit, ut loca ipsa adducantur; quo tamen lectori appareat, qua fide citentur, unum alterumque apponere libet. Ex verbis itaque *Athenagoræ*, ὁ δὲ καὶ

νῦν

νῦν καὶ λόγου δεξάμενος ἔστιν ἄνθρωπος, ὁ ψυχὴ καθ' ἑαυτὴν, ἄνθρωπον ἄρα δεῖ τὸν ἐξ ἀμφοτέρων ὄντα διαμένειν εἰς ἀεὶ, monſtrat, credidiſſe ipſum, ad hominem perfectum ſemper duraturum tres requiri partes, corpus, animam & mentem ſeu rationem, per quam Spiritus immortalizans intelligatur. Quod Spiritus ex mente Patrum immortalem reddat animam, probat verbis *Tatiani*, ψυχὴ γὰρ οὐκ αὐτὴ τὸ πνεῦμα ἔσωσεν, ἐσώθη δὲ ὑπ' αὐτοῦ. Eſſe vero animam ſua natura immortalem, ex ejusdem *Tatiani* verbis, οὐκ ἔστιν ἀθάνατος ἡ ψυχὴ καθ' ἑαυτὴν, θνητὴ δὲ. Ἀλλὰ δύναται ἡ αὐτὴ καὶ μὴ ἀποθνήσκειν, infert. Eſſe Spiritum aliquid animæ ſuperadditum, ex *Arnobio* patere arbitratur, dum *Chriſti eſt*, inquit, *dare animis ſalutem & Spiritum perpetuitatis apponere.* A baptiſmo & baptiſmali Spiritu immortalitatem derivare *Lactantium* ita ſcribentem: *Quæ ratio docet, mortalem naſci hominem, poſtea vero immortalem fieri, cum cœperit ex Deo vivere, id eſt, juſtitiam ſequi &c.* *Quod tum fit, cum homo cœleſti lavacro purificatus exponit infantiam cum omni labe vitæ prioris, & incremento divini Vigoris accepto fit homo perfectus ac plenus.* Verba *Clementis Alexandrini*, quibus Chriſtus Judæorum, Apoſtoli & alii Doctores primarii Gentilium animabus ſeparatis ἐν τῷ ᾅδῃ Evangelium prædicaſſe dicuntur, prolixiora ſunt, quam ut eadem huc tranſcribere liceat. Evincit quoque *Dodwellus*, doctrinam ſuam de naturali animæ mortalitate & præternaturali immortalitate per Spiritum baptiſmalem conferenda non malum habere in actiones humanas influxum, ſed eundem prorſus, quem habet doctrina hactenus recepta. Quemadmodum enim ſtante doctrina communi metus pœnarum infernalium a libidinoſis actionibus revocat ſecuritatemque impedit, & ſpes beatitudinis cœleſtis bene operandi alacritatem ſuperaddit, ita eadem quoque obtinent, ſi quis partes *Dodwelli* tueatur. Etenim qui Evangelium non audit, nec naturalem animæ mortalitatem novit; qui vero audit, eidem quoque obedire tenetur, niſi cum Diabolis miſerias ſempiternas perpeti voluerit.

A LETTER TO MR DODWELL, &c.

h. e.

EPISTOLA AD DODWELLUM PERSCRIPTA A SAMUELE CLARKE, M. A. Joannis Epiſcopi Norvicenſis Diacono.

Londini, apud W. Botham, 1706, in 8.

Conſtat plag. 6.

AUtor hujus epiſtolæ jam variis ſcriptis aliis idiomate patrio editis ſuos in Philoſophia pariter atque Theologia profectus Orbi litterato abunde comprobavit. Æſtimant eruditi ejus Demonſtrationem exiſtentiæ & attributorum divinorum, Hobbeſio, Spinozæ & eorum ſectatoribus oppoſitam, in qua ſimul notionem libertatis explicat & ejus poſſibilitatem ac certitudinem in oppoſitione ad neceſſitatem & fatum commonſtrat: nec minoris faciunt ejus Diſcurſum de immutabili obligatione religionis naturalis & de veritate ac certitudine revelationis Chriſtianæ. Utrumque argumentum materiam præbuit Sermonibus ſedecim, juxta fundationem *Roberti Boyle* in Eccleſia Cathedrali S. Pauli annis 1704 & 1705 contra Atheos & Deiſtas recitatis. Alias quoque edidit Paraphraſin in quatuor Evangeliſtas notis criticis in loca difficiliora inſtructam, itemque Officium Chriſtiani in baptiſmo, confirmatione & pœnitentia, nec non quasdam Animadverſiones in librum quendam, cui titulus *Amyntor*, ſeu Defenſio Vitæ Miltoni. Idem nuper admodum *Jacobi Rohaulti* Phyſicam Latine vertit, recenſuit & uberioribus annotationibus ex *Iſaaci Newtoni* Philoſophia maximam partem hauſtis amplificavit & novis aliquot Tabulis æri inciſis ornavit, quia verſio anterior ſenſum Autoris in plerisque male exprimit. Omiſit tamen Mechanicam, tum quia ad Phyſicam non ſpectat, tum quia inter Rohaulti Opuſcula poſthuma extat. Epiſtolam denique ad *Dodwellum* exaravit, de qua nobis hoc loco ſermo eſt. In ea ad argumenta ſingula a *Dodwello* contra immortalitatem animæ naturalem

prolata

prolata reſpondet, & Patrum de hoc argumento judicia vere repræſentat. Quæ vero de autoritate Epiſcopali dicta ſunt, ſilentii ſipario tota involvit, utpote Epiſcopo a ſacris domeſticis. Diſtinctionem inter Spiritum Dei immortalizantem credentes & voluntatem Dei immortalitatem incredulis ſuperaddentem precariam vocat. Aſſerere, quod nullus foret infernus, niſi Diabolus lapſus eſſet, idem eſſe ait, ac Deum tanquam tyrannum arbitrarium repræſentare. *Dodwellum*, dum concedit, animam non ita pendere ab ulla re creata alia, ut, influxu ejus remoto, eſſe deſinat, idem revera loqui, quod affirmant dicentes, animam ex ſua natura eſſe immortalem. Quod ante prædicationem Evangelii Diabolus non fuerit pro hoſte publico declaratus, nec homines ulli ejus fuerint conſortes, adeo manifeſte falſum eſſe, ut refutatione non indigeat. Contrarium namque patere ex hiſtoria lapſus Adami, Jobi, & Iſraelitarum 1. Chron. XXI, 1. Fuiſſe Diabolum in Vetere etiam Teſtamento hoſtem hominum in rebus ad vitam æternam ſpectantibus; habuiſſe enim Patriarchas expectationem melioris civitatis poſt diſſolutum præſens tabernaculum. Idololatriam fuiſſe & apud Judæos & Gentiles peccatum & peccata quævis in ſe Deo eſſe exoſa atque pœnis digna, non quatenus conſortium cum Diabolo arguunt. Sine lege perire Rom. II, 12 non eſſe idem ac annihilari, ſed ſynonymon ipſius judicari, ut ex aliis Scripturæ locis pateat. Obſcuras tradi a *Dodwello* Animæ & Spiritus notiones, ut differentia non ſatis manifeſta ſit. Quodſi per Spiritum intelligat operationem Spiritus S. in animam, non eſſe differentiam inter immortalizationem per Spiritum & immortalizationem per voluntatem Dei, quæ duo tamen diſtinguit: ſin per Spiritum intelligat adſcititium principium ſubſtantiale, mirum videri, cur in immortalizatione credentium ipſo opus ſit, cum immortalizatio inobedientium ſine tali principio peragatur. Locum Pauli de corpore animali corruptibili & ſpirituali incorruptibili ita eſſe accipiendum, quod corpus in ſe corruptibile poſt reſurrectionem per Dei potentiam fieri debeat incorruptibile. Horrendum dictu eſſe, quod Evangelium ſine ulla proportione miſe-

riam peccatorum augeat, cum tanquam maximum tenerrimæ miſericordiæ Dei erga homines exemplum in ſacris repræſentetur. Illationem ex forma judicii extremi eſſe prorſus inſolitam: utut enim actus charitatis & miſericordiæ erga fideles a Salvatore Matth. XXV, tantum commemorentur, non tamen ideo excludi alias virtutes & vitia alia, cum ex aliis locis Scripturæ conſtet, omnes omnino actiones examinatum iri. Univerſales Scripturæ aſſertiones in ſenſu limitato nequaquam accipiendas, ubi nec communis acceptio vocis ſignificatum ejus evidenter limitet, ut Joh. XII, 19, nec alia Scripturæ loca limitationem expreſſe addant. Patribus, æque ac Scripturæ Sacræ, falſum affingi ſenſum, ab ipſorum mente alieniſſimum, de naturali mortalitate accipiendo, quod de negata animæ exiſtentiâ neceſſaria, ſoli Deo propria, dixerint. Verba ejus, quibus aſſeritur, animam eſſe diſtinctam & a ſpiritu, & a materia ac motu, hoc eſt, formam materialem, principium activum ſubſtantiale a materia diſtinctum, attamen ab ea in eſſe, fieri & operari dependens, & conſequenter cum materia diſſolvendum, tam manifeſtam involvere contradictionem, ut refutatione non indigeant. Interpretationem loci 1. Cor. XV, 22 eſſe minus naturalem, & ipſius *Dodwelli* hypotheſibus repugnare, cum inde ſequatur, non niſi eos, qui in Chriſto ſunt, reſurrecturos eſſe, conſequenter nullum incredulum. Repugnare ulterius naturali mortalitati, quod omnes animæ a diſſolutione corporis ſupereſſe, & quæ Evangelium non audiverunt, in conflagratione univerſali poſt peractum judicium ab igne conſumi debeant. Quæ tandem de animabus ſeparatis dicuntur, nulla certitudine niti, ac ideo tantum ab Autore affirmari, ne Scriptura hypotheſi ipſius contraria deprehendatur. Hæc ad argumenta *Dodwelli* dum reſpondet doctiſſimus Autor, non inelegantem de immaterialitate animæ affert demonſtrationem, quam lectori non ingratam fore putamus. Deſumitur tota a conſcientia individuali, quam quod anima habeat, experientia ſingulis momentis confirmat, & hunc in modum concinnatur. Aut materia per naturam ſuam eſt ſui conſcia, aut non. Si eſt, cum ſit diviſibilis, quælibet particula erit ſui conſcia, adeoque ſyſtema

ſtema ex multis particulis compoſitum unam individualem conſcientiam habere nequit, quod experientiæ per modo dicta repugnat. Non igitur materia per naturam ſuam eſt ſui conſcia. Ponamus ergo, quod Deus particulis unitis conſcientiam ſui ſuperaddat. Cum particulæ illæ ſint entia ſemper realiter & neceſſario diſtincta, ſubjectum eſſe nequeunt, cui individualis conſcientia inhæret. Hæc igitur ſuperaddenda per rei alicujus additionem, quæ individualis conſcientiæ capax. Anima adeo, cujus vis cogitandi eſt conſcientia individualis, materialis eſſe nequit, nempe nec ſubſtantia materialis, nec modificatio materiæ. Cæterum malos quoque doctrinæ *Dodwellianæ* in actiones humanas enumerat influxus, quod nempe diſceptationes novas excitet, mentes infirmas ac inconſtantes dubiis & ſcrupulis repleat, & hominibus profanis nova argumenta topica, quibus doctrinas fundamentales omnium religionum traducant, ſuppeditet.

BIBLIA HEBRAICA, SECUNDUM ULTIMAM EDITIONEM Jos. Athiæ; a Johanne Leusden recognitam, aliosque Codices optimos recenſita, variisque Notis illuſtrata ab EVERARDO van der HOOGHT, V. D M.

Amſtel. & Ultraj. ediderunt Boom, Waesberge, Goethals, Borſtius, Wolters, Halma, van de Water, & Broedelet, 1705, in 8. maj.

Conſtat Alph. 4.

CUm omni ævo Viri & pii & eruditi non defuerint, qui, ut ſanctis Veteris Inſtrumenti tabulis illibata ſua conſtaret integritas, nulli vel labori vel ſumtibus pepercerunt; rem adprime gratam, φιλεβραίοις maxime, ſe facturum eſſe exiſtimavit Cl. *van der Hooght*, ſi, quod induſtrii Amſtelædamenſis & Ultrajectinæ Societatis Bibliopolæ, quorum nomina hic deſignantur, enixe ab eodem expetiverunt, nova hæc Bibliorum Ebraicorum editio ſub ipſis novi hujus Seculi incunabulis, ſua potiſſimum manu obſtetricante, in publicum prodi-

ret,

ret. Ut vero, quid in elegantiſſima hac Editione, quæ Athianis, quoad paginas, ob majorum licet characterum & chartæ formam auguſtiorem paulo ampliores, lineas item, notas Ebraicas, Parſchijoth, Haphtaroth, librorum ordinem, paginarum titulos, capitum & omnium verſiculorum aſſignationes exacte reſpondet, præſtiterit Cl. Editor, Lectori quodammodo conſtet, operæ erit pretium, ut optimi inſtituti rationes ipſius Editoris ductu breviter hoc loco exponamus. Quod itaque ad lemmata ſive capitum argumenta attinet, lubens fatetur quod ob collationem inprimis & cenſuram correctiorum Codicum, prelo jam ſudante, nova ipſemet conſcribere non potuerit, ſed in Pentateucho ubivis Athiana, in reliquis vero Scripturæ libris Leusdeniana, argumento tantum Cap. XXIX Proverb. immutato, retinuerit. Ne vero cæteroquin temere quid neglexiſſe aut arduis iſtis ſemel in ſe ſuſceptis partibus ullibi defuiſſe videretur, omnium foliorum, poſtquam a Judæo Correctore ad exemplar, quod tertiæ & novæ editioni Leusdenius concinnaverat, vice triplici ſingula reviſa fuiſſent, ſcrutinium inſtituit accuratiſſimum, hac equidem, quam ipſe ſalubri conſilio ſibi præſcripſit, methodo, ut primum cum Bibliis Stephani Pariſiis annis 1539, 1540 &c. excuſis, dehinc cum Veneta majori, quæ Bombergi eſt & Felicis Pratenſis exemplaria ad MStorum probatiſſimorum fidem exarata preſſe ſequitur, ac cum ipſis denique Athianis A. 1667 editis, quo nec Typographus nec Corrector Judæus ipſum fallere poſſet, cura & ſtudio indefeſſo ſollicite omnia conferret. His vero curis immerſo cum plurimi errores atque mendæ, quæ & Stephani & Athianas Editiones, ſive voces integras, ſive literas, ſive puncta Vocalium & Accentuum ſpectemus, multum inquinaverant, ſponte ſe objicerent, omnes diſcrepantias in Codicibus Jos. Athiæ, Bombergi & Stephani obvias ſcriptis conſignavit, Maſorethisque, Lexicis, Grammaticis & duodecim maximi nominis editionibus, quas §. 17 & 23 Præf. exhibet, in conſilium rite adhibitis, ita ad examen revocavit, ut cunctis difficultatibus demum ſublatis, variantes alicujus momenti Lectiones partim margini adſcripſerit, partim etiam calci totius Codicis

dicis ſubjunxerit. In Pſalmorum libro (quod in reliquis quoque cum Bombergo Druſius præſtitit) ſpecimen diſſenſionum, quæ Ben Aſcher & Ben-Naphtali horumque aſſeclas, Judæos item Occidentales, ſive Palæſtinos, & Orientales, ſive Babylonios intercedebant, nude, nulla vel cenſura vel judicio, cum provincia hæc nimis negotioſa ſit, interpoſito, harum rerum cupidis Cl. Editor propinat. Poſt cujuslibet libri extremum, ſi quatuor priores Pentateuchi libros, qui in Præf. §. 30 ſeqq. enodantur, ſemoveamus, verſuum ſumma, medius libri verſus, Maſoretharum capita, una cum eorundem ſymbolis & horum textibus, quos nemo hactenus ubique deſignavit, idiomate & Rabbinico & Latino proponuntur, ac quoties pagellæ ſpatium permiſit, plenius explicantur. Ad manifeſtiſſima Accentuum vitia, quæ in Athianis maxime turmatim deprehendiſſe ſe affirmat, medicam extendens manum, rationem Accentuum ex optimis cujusvis gentis moremeruditis §. 17 ſequ. ſuccincte tradit, & de *Paſchtà*, *Makkaph* atque *Metheg*, quod ultimum pro diverſis Athianæ editionis de a. 1667 exemplaribus variis & diverſis quoque fatis, quæ ipſum *Hooghtum*, cum Geneſin adornaret, quod §. 18 non diſſimulat, ſeduxerunt, circumactum eſt, lectu jucunda æque ac neceſſaria inculcat. Alia novæ hujus Bibliorum Hebraicorum editionis commendationi inſervientia argumenta non pauca in medium proponi poterant, niſi in eruditiſſimo præfamine operi præmiſſo Editor Cl. otium nobis feciſſet.

NOTITIA MAJORUM, PLURIMAS LUBECENSIUM aliorumque clarorum Virorum Vitas comprehendens, quam Filiis impertit JACOBUS a MELLE, Templi primarii Lubecenſis Paſtor.

Lipſiæ, apud Jacobum Fritſch, 1707. 4. Plag. 19.

JUcundam eſſe atque utilem, imo & interdum neceſſariam, majorum, quibus quisque prognatus fuit, notitiam, probe ſecum perpendens Celeberrimus Mellenius, Filiorum ſuorum trigam feliciſſime adoleſcentem ignorare amplius gentis ſuæ hiſtoriam paulo accuratiorem & diffuſiorem noluit, atq; adeo in eruditiſſimum hoc Schediasma collegit induſtria haud mediocri, quicquid ex diſperſis hinc inde monumentis ad familiæ ſuæ memoriam con-

ſervandam indagare potuit. Qua opera ut iſti decus ingens conciliavit, ſic rem quoque una amplificavit & ornavit literariam, dum, præter vitæ propriæ recenſum, aliquorum inſuper eruditorum clarorumque Virorum vitam resque geſtas ab interitu ſolerter vindicavit, cum ex materna maxime ſtirpe eorum haud unos in medium producere ipſi licuerit. Patris quidem majores ſingulos ex abſtruſa antiquitate eruere ſe haud potuiſſe fatetur, familiæ tamen ſuæ cognomen a ſolo patrio, cui primam illa debet originem, adſcitum fuiſſe nullus dubitat, ab oppido videlicet *Melle*, quod in Epiſcopatu Oſnabrugenſi ad Elſam flumen haud procul ipſa metropoli Oſnabruga ſitum eſt. Ut vero, quinam hic redivivi veluti ſiſtantur, Lectoribus conſtet, ex Eruditorum numero allegamus ſequentes, ordine, quem Clariſſimo Autori ſectari placuit, retento: *Jacobum Stolterfohtum*, Eccleſiæ Lubecenſis in primario B. Virginis Mariæ Templo Paſtorem; *Johannem Kirchmannum*, ex Profeſſore Roſtochienſi Scholæ Lubecenſis Rectorem; *Johannem Stolterfohtum*, Eccleſiæ Marianæ Paſtorem Lubecenſem; *Lucam Bacmeiſterum*, Theologiæ Profeſſorem, Paſtorem & Superintendentem Roſtochienſem; *Jacobum Bordingum*, Profeſſorem Medicum Roſtochienſem & Hafnienſem, Regisque Daniæ Archiatrum; &, quos occaſione ſuaviſſimæ ſuæ conjugis, Dorotheæ Pomariæ, adjungit, *Samuelem Pomarium*, Superintendentem Lubecenſem, atque *Jeremiam Reuncrum*, JCtum Wittebergenſem. Horum vitam, liberos, ſcripta, fata, & quodcunque modo ad eos ſpectare viſum eſt, cum cura recenſuit. Sed & præterea familiarum Lubecæ ſpectatiſſimarum: *Luneburgianæ*, *Warendorpianæ*, *Crispinorum*, *Mornewechianæ*, *Schepenſtedtianæ*, *Morkerkianæ*, *Bremſianæ*, *Weſtfahlianæ*, *Attendornianæ*, meminit, & notata de iisdem digniora varia inde ab aliquot ſeculis repetita & documentis authenticis illuſtrata exhibuit.

ASTRONOMIÆ COMETICÆ SYNOPSIS, AUTORE EDMUNDO HALLEJO apud Oxonienſes Geometriæ Profeſſore Saviliano & Reg. Soc. S. ex Tranſ. Anglic. A. 1705 Num. 297 p. 1882 & ſeqq. huc in compendio translata, retentis fere ubique ipſius Autoris verbis.

METhodum Newtonianam Orbitas Cometarum Geometrice conſtruendi, *in Princip. Philoſ. Nat.* propoſitam & a *Gregorio*

in

in *Elem. Aſtr.* clarius explicatam calculo Arithmetico accommodavit *Hallejus* ita, ut ope ſolius Tabulæ generalis inſequentis, quam immenſi pene calculi fructum prædicat, omnia de motu Cometarum hactenus obſervata accuratiſſime repræſentare liceat. Ad illius conſtructionem ſequenti modo pervenit. Aſſumit, Cometas in Orbibus Parabolicis Solem in Foco ſitum ea lege ambire, ut areæ æquales æqualibus temporibus deſcribantur. Quoniam vero Parabolæ omnes inter ſe ſimiles ſunt, ſi determinata aliqua pars Areæ datæ Parabolæ dividatur in partes quotlibet; in omnibus Parabolis fiet ſimilis diviſio ſub iisdem angulis, atque diſtantiæ erunt proportionales. Unde unam Tabulam pro Cometis omnibus ſufficere concludit. Sit jam (Fig. 3) S Sol, P O C orbita Cometæ, P Perihelion; O locus, ubi Cometa Quadrante diſtat a Perihelio, C locus quivis alius. Junge C P, C S: ac fiant S T, S R æquales ipſi C S, ac ductis rectis C R, C T (quarum hæc Curvæ Tangens eſt, illa perpendicularis) in axem P S R demitte normalem C Q. Jam data quavis Area C O P S, oportet angulum C S P & diſtantiam C S inquirere. Quoniam ob naturam Parabolæ recta R Q ubique æqualis eſt ſemilateri recto, ponatur latus rectum =2, adeoque R Q=1; ac ſit recta C Q=Z: erit itaque P Q=$\frac{1}{2}Z^2$, Segmentum Parabolicum C O P=$\frac{1}{12}Z^3$, Triangulum C S P=$\frac{1}{4}Z$, adeoque area mixtilinea C O P S $\frac{1}{12}Z^3+\frac{1}{4}Z$ =a, ac $Z^3+3Z=12a$; ex qua æquatione valor ipſius Z innoteſcit. Sit jam area O P S in partes centenas dividenda: hæc area duodecima pars eſt quadrati lateris recti, adeoque 12a æquantur quadrato illi =4: ſi itaque ſucceſſive extrahantur radices æquationum $Z^3+3Z=0,04: 0,08: 0,12: 0,16$ &c. habebuntur totidem Z ſeu ordinatæ C Q reſpective ac diviſa erit S O P in partes centenas. Eodem modo ultra locum O continuandus eſt calculus. Radix autem hujus æquationis, cum R Q ſit=1, Tangens eſt Tabularis anguli C R Q ſive dimidii anguli C S P, adeoque angulus C S P datur. Ejusdemque anguli C R Q ſecans R C media proportionalis eſt inter R Q ſive 1 & R T duplam ipſius S C. Quodſi S P ponatur 1, adeoque latus rectum 4, ut in Tabula, ipſa R T erit diſtantia quæſita, duplum ſcilicet ipſius S C in priore Parabola. TAB. IV. Fig. 3.

Modum ſupputandi ex Tabula ſic conſtructa locum Cometæ viſum exhibiturus, ex *Newtoni Princip. Phil. Nat.* ſupponit, Cometæ in Parabola moventis velocitatem ubique eſſe ad velocitatem Planetæ gyrantis in circulo circa Solem ad eandem a Sole diſtantiam ut $\sqrt{2}$ ad 1. Si itaque Cometa in Perihelio ad diſtantiam æqualem diſtantiæ Terræ a Sole ſupponatur, erit area diurna a Cometa deſcripta ad aream Terræ ut $\sqrt{2}$ ad 1, ac proinde tempus annuum ad tempus, quo Cometa deſcriberet quadrantem orbitæ ſuæ a Perihelio ut 3.14159 &c. (h. e. area circuli) ad $\sqrt{\frac{8}{9}}$. Cometa igitur deſcriberet quadrantem illum diebus 109. 14 h. 46′, adeoque area illa Parabolica areæ POS analoga in centum particulas diſtributa, ſingulis diebus competunt 0,911280: cujus Logarithmus 9, 960128 in perpetuum uſum ſervandus. Tempora autem, quibus Cometa in diſtantia majore vel minore Quadrantes ſimiles deſcriberet, eſſe ſupponit, ut revolutiones in circulis, h. e. in ſeſquiplicata ratione diſtantiarum, adeoque areas diurnas in partibus centeſimis Quadrantis æſtimatas (quas medii motus menſuras inſtar graduum ponit) eſſe in ſingulis in ſubſeſquialtera ratione diſtantiæ Periheliæ a Sole.

Locum itaque Cometæ viſum ad datum tempus ſupputaturus quærat 1. locum ☉ ab æquinoctio & Logarithmum diſtantiæ ejus a Terra: 2. capiat intervallum inter tempus Perihelii & tempus datum in diebus & partibus diei decimalibus, & ejus Logarithmo addat Logarithmum conſtantem 9, 960128 cum complemento Arithmetico ſeſquialterius Logarithmi diſtantiæ Periheliæ a Sole; ſumma erit Logarithmus motus medii: 3. cum quo ex Tabula excerpat angulum a Perihelio & Logarithmum diſtantiæ a Sole, ac illum in Cometis *directis* addat, in *retrogradis* ſubtrahat loco Perihelii, ſi tempus fuerit poſt Perihelium, vel contra, ſi fuerit ante Perihelium, ut habeatur locus Cometæ in orbita; hunc vero addat Logarithmo diſtantiæ Periheliæ, ut prodeat Logarithmus diſtantiæ veræ Cometæ a Sole. 4. Cum loco Cometæ in orbita, dato loco Nodi capiat diſtantiam Cometæ a Nodo, ac data inclinatione plani per Trigonometriam eliciat locum ad Eclipticam reductum cum Inclinatione ſ. latitudine Heliocentrica, ac diſtantiæ curtatæ

Loga-

Logarithmum. 5. Ex quibus datis eodem modo eruat locum viſum cum latitudine viſa, quo Planetarum loca ex dato loco & diſtantia Solis computantur.

Exemplum.

Locus Cometæ A. 1683 d. 23 Jul. 13h. 35′ vel 13h. 40′ T. æquat. hoc eſt 21 d. 10 h. 56 poſt Perihelium ad Merid. Londin. computatus.

Log. diſt. Perih.	9.748343	*Perihel.*	☊ 25.29.30	*Log. pro diſt.*	0.111336
Log. ſeſquialt.	9.622514	*Ang. correſp.*	56.47.20	*Log. Perih.*	9.748343
Compl. Arithm.	0.377486	*Comet. in Orb.*	♈ 28.42.10	*Co. Sin. Incl.*	9.913187
	9.960128	♉	♓ 23.23.00	*Log. diſt. Curt.*	9.772866
Log. Temp.	1.310723	*Comet.* a	♉ 35.19.10	*Log. diſt.* ☉	0.006104
Log. Med. Mol.	1.648337	*Red. ad Eclip.*	4.48.30.	☉ *Locus*	♌ 10.41.25
Medius Motus.	44.498	*Comet. Helioc.*	♓ 28.11.30	*Com. Viſus*	♋ 5.11.50
		Incl. Bor.	35.2.00	*Lat. Bor.*	28.52.00

Locus obſervatus erat ♋ 5° 11′ 30″, Latitudo obſervata Borealis 28° 52′.

Cæterum monet, Cometam anni 1680, qui Solem pene attigit, Tabula generali haud coerceri potuiſſe ob immanem motus medii velocitatem cum latus rectum admodum exiguum ſit. Suadet itaque ex invento motu medio ope æquationis $Z^3+3Z=\frac{4}{100}$ *Mol. med.* Tangentem dimidii anguli a Perihelio elicere una cum Logarithmo diſtantiæ a Sole.

Quamvis vero Cometarum orbes ut perfecte Parabolicos conſideraverit; credibile tamen ipſi videtur, eos potius in Orbibus valde Eccentricis circa Solem revolvi & poſt longiſſimas periodos reverti. Latus autem rectum Ellipſis eſſe adlatus rectum Parabolæ eandem Perihelium diſtantiam habentis ut diſtantiam Apheliam in Ellipſi ad axem totum Ellipſis; velocitates autem eſſe in dimidiata ratione eorundem, adeoque in orbibus valde Eccentricis rationem hanc proxime ad rationem æqualitatis accedere. Tantillam autem differentiam, quæ ratione majoris in Parabola velocitatis intercedat, facillime in ſitu Orbis determinando compenſari. Tabulam igitur hanc conſtruxit, ut, ſi quando novus emerſerit Cometa, collatis elementis dignoſcere poſſimus, an ſit aliquis ex antiquis, ac proinde periodum orbitæque axem determinare reditumque prædicere. Ita Cometam anni 1682 eundem eſſe judicat cum Cometa anno 1531 ab *Appiano* & 1607 a *Keplero* & *Longomontano* obſervato, & anno 1758 rediturum.

Tabula Generalis pro ſupputando Motu Cometarum in Orbe Parabolico.

Medius motus.	*Angulus a perihelio.*	*Logarithmus pro diſtantia a Sole.*	*Medius motus.*	*Angulus a perihelio.*	*Logarithmus pro diſtantia a Sole.*
0	gr. ′ ″		0	gr. ′ ″	
1	1. 31. 40	0. 000077	31	42. 55. 07	0. 062400
2	3. 3. 15	0. 000309	32	44. 3. 16	0. 065835
3	4. 34. 43	0. 000694	33	45. 10. 26	0. 069316
4	6. 6. 0	0. 001231	34	46. 16. 35	0. 072839
5	7. 37. 1	0. 001921	35	47. 21. 36	0. 076396
6	9. 7. 44	0. 002759	36	48. 25. 33	0. 079984
7	10. 38. 2	0. 003745	37	49. 28. 29	0. 083604
8	12. 7. 53	0. 004876	38	50. 30. 23	0. 087249
9	13. 37. 17	0. 006151	39	51. 31. 11	0. 090912
10	15. 6. 6	0. 007564	40	52. 30. 54	0. 094594
11	16. 34. 20	0. 009115	41	53. 29. 42	0. 098298
12	18. 1. 54	0. 010798	42	54. 27. 32	0. 102019
13	19. 28. 47	0. 012609	43	55. 24. 22	0. 105752
14	20. 54. 53	0. 014550	44	56. 20. 11	0. 109490
15	22. 20. 14	0. 016607	45	57. 15. 5	0. 113240
16	23. 44. 43	0. 018783	46	58. 9. 2	0. 116995
17	25. 8. 22	0. 021072	47	59. 2. 5	0. 120756
18	26. 31. 7	0. 023470	48	59. 54. 13	0. 124518
19	27. 52. 55	0. 025969	49	60. 45. 26	0. 128278
20	29. 13. 52	0. 028551	50	61. 35. 45	0. 132035
21	30. 33. 39	0. 031263	51	62. 25. 14	0. 135792
22	31. 52. 31	0. 034045	52	63. 13. 50	0. 139541
23	33. 10. 23	0. 036916	53	64. 1. 38	0. 143288
24	34. 27. 12	0. 039864	54	64. 48. 38	0. 147029
25	35. 42. 59	0. 042892	55	65. 34. 59	0. 150762
26	36. 57. 41	0. 045989	56	66. 20. 14	0. 154482
27	38. 11. 20	0. 049154	57	67. 04. 51	0. 158192
28	39. 23. 56	0. 052383	58	67. 48. 22	0. 161890
29	40. 35. 26	0. 055668	59	68. 31. 51	0. 165578
30	41. 45. 50	0. 059010	60	69. 14. 16	0. 169254

Tabula Generalis pro ſupputando Motu Cometarum in Orbe Parabolico.

Medius motus.	*Angelus a perihelio.*	*Logarithmus pro diſtantia a Sole.*	*Medius motus.*	*Angelus a perihelio.*	*Logarithmus pro diſtantia a Sole.*
○	gr. ′ ″		○	gr. ′ ″	
61	69. 55. 58	0. 172914	91	86. 20. 34	0. 274176
62	70. 36. 59	0. 176557	92	86. 46. 20	0. 277239
63	71. 17. 16	0. 180188	93	87. 11. 43	0. 280284
64	71. 56. 56	0. 183803	94	87. 36. 45	0. 283306
65	72. 35. 57	0. 187404	95	88. 01. 27	0. 286308
66	73. 14. 15	0. 190978	96	88. 25. 49	0. 289293
67	73. 51. 59	0. 194540	97	88. 49. 48	0. 292252
68	74. 29. 6	0. 198085	98	89. 13. 32	0. 295201
69	75. 05. 38	0. 201614	99	89. 36. 54	0. 298122
70	75. 41. 35	0. 205122	100	90. 00 00	0. 301030
71	76. 16. 56	0. 208612	102	90. 45. 14	0. 306782
72	76. 51. 43	0. 212080	104	91. 29. 18	0. 312469
73	77. 25. 57	0. 215529	106	92. 12. 14	0. 318060
74	77. 59. 41	0. 218963	108	92. 54. 4	0. 323587
75	78. 32. 54	0. 222378	110	93. 34. 52	0. 329042
76	79. 5. 35	0. 225769	112	94. 14. 40	0. 334424
77	79. 37. 45	0. 229142	114	94. 53. 30	0. 339736
78	80. 9. 23	0. 232488	116	95. 31. 22	0. 344979
79	80. 40. 34	0. 235809	118	96. 8. 22	0. 350153
80	81. 11. 16	0 239127	120	96. 44. 30	0. 355262
81	81. 41. 31	0. 242416	122	97. 19. 48	0. 360306
82	82. 11. 19	0. 245684	124	97. 54. 17	0. 365284
83	82. 40. 40	0. 248933	126	98. 28. 00	0. 370200
84	83. 9. 34	0. 252159	128	99. 00. 57	0. 3 5052
85	83. 38. 4	0 255366	130	99. 33. 11	0. 379842
86	84. 6. 8	0. 258552	132	100. 4.43	0. 384576
87	84. 33. 49	0. 251720	134	100. 35.45	0. 389252
88	85. 1. 5	0. 264865	136	101 5.48	0. 393868
89	85. 27. 58	0. 267989	138	101. 35.22	0. 398428
90	85. 54. 27	0. 271092	140	102. 4. 19	0. 402930

Tabula Generalis pro ſupputando Motu Cometarum in Orbe Parabolico.

Medius motus.	*Angelus a perihelio.*	*Logarithmus pro diſtantia a Sole.*	*Medius motus.*	*Angelus a perihelio.*	*Logarithmus pro diſtantia a Sole.*
o	gr. ′ ″		o	gr. ′ ″	
142	102. 32.41	0, 407380	204	113. 37.25	0, 523406
144	103. 00.31	0, 411784	208	114. 9.52	0, 529705
146	103. 27.47	0, 416132	212	114. 41.23	0, 535886
148	103. 54.31	0, 420430	216	115. 12.02	0, 541958
150	104. 20.43	0, 424676	220	115. 41.51	0, 547922
152	104. 46.22	0, 428866	224	116. 10.52	0, 553782
154	105. 11.33	0, 433012	228	116. 39. 7	0, 559538
156	105. 36.16	0, 437110	232	117. 6.38	0, 565199
158	106. 00.32	0, 441164	236	117. 33.27	0, 570762
160	106. 24.23	0, 445178	240	117. 59.35	0, 576233
162	106. 47.47	0, 449144	244	118. 25. 5	0, 581616
164	107. 10.44	0, 453060	248	118. 49.57	0, 586912
166	107. 33.17	0, 456936	252	119. 14.14	0, 592122
168	107. 55.27	0, 460772	256	119. 37.56	0, 597252
170	108. 17.14	0, 464208	260	120. 1. 6	0 602301
172	108. 38.37	0, 468318	264	120. 23.44	0, 607274
174	108. 59.39	0, 472030	268	120. 45.52	0, 612174
176	109. 20.20	0, 475705	272	121. 7.30	0, 615998
178	109. 40.40	0, 479340	276	121. 28.39	0, 621754
180	110. 00.40	0, 482937	280	121. 49.22	0 626438
182	110. 20.20	0, 486498	284	122. 9.38	0, 631056
184	110. 39.41	0, 490022	288	122. 29.28	0, 635608
186	110. 58.44	0, 493512	292	122. 48.54	0, 640098
188	111. 17.28	0, 496965	296	123. 7.57	0, 644525
190	111. 35.55	0, 500384	300	123. 26.36	0, 648893
192	111. 54.05	0, 503769	310	124. 11.40	0, 659559
194	112. 11.58	0, 507121	320	124. 54.36	0, 669880
196	112. 29.34	0, 510441	330	125. 35.34	0, 679876
198	112. 46.55	0, 513729	340	126. 14.44	0, 689568
200	113. 4.00	0, 516984	350	126. 52.12	0, 698970

Tabula

Tabula Generalis pro ſupputando Motu Cometarum in Orbe Parabolico.

Medius motus.	*Angulus a perihelio.*	*Logarithmus pro diſtantia a Sole.*	*Medius motus.*	*Angulus a perihelio.*	*Logarithmus pro diſtantia a Sole.*
○	gr. ′ ″		○	gr. ′ ″	
360	127. 28. 6	0. 708104	820	141. 49.24	0. 970836
370	128 2.33	0. 716976	840	142. 10.00	0. 978397
380	128. 35.38	0. 725606	860	142. 29.56	0. 985771
390	129. 7.27	0. 734006	880	142. 49.10	0. 992970
400	129. 38. 4	0. 742186	900	143. 7.48	1. 000000
410	130. 7. 34	0. 750160	920	143 25.51	1. 006871
420	1303. 6. 2	0. 757930	940	143. 43.21	1. 013586
430	131. 3. 30	0. 765516	960	144. 00.18	1. 020155
440	131. 30. 2	0. 772918	980	144. 16.46	1. 026583
450	131. 55. 41	0. 780148	1000	144. 32.46	1. 032876
460	132. 20. 30	0. 787216	1500	149. 26. 8	1. 158188
470	132. 44.32	0. 794122	2000	152. 26.15	1. 246058
480	133. 7.50	0. 800882	2500	154. 32.20	1. 313703
490	133. 30.25	0. 807494	3000	156. 7.27	1. 368678
500	133. 52.20	0. 813969	3500	157. 22.49	1. 414974
520	134. 34.18	0. 826122	4000	158. 24.36	1. 454950
540	135. 14. 0	0. 838600	4500	159. 16.36	1. 490125
560	135. 51.28	0. 850187	5000	160. 1.12	1. 521521
580	136. 27. 6	0. 861359	5500	160. 40. 5	1. 549874
600	137. 00.57	0. 872155	6000	161. 14.24	1. 575718
620	137. 33.13	0. 882575	6500	161. 45.00	1. 599460
640	138. 3.58	0. 892649	7000	162. 12.34	1. 621417
660	138. 33.21	0. 902401	7500	162. 37.34	1. 641838
680	139. 1.29	0. 911866	8000	163. 00.23	1. 660922
700	139. 28.25	0. 921012	8500	163. 21.20	1. 678834
720	139. 54.16	0. 929907	9000	163. 40.42	1. 695708
740	140. 19. 5	0. 938549	9500	163. 58.38	1. 711662
760	140. 42.56	0. 946951	10000	164. 15.20	1. 726784
780	141. 05.55	0. 955124	50000	170. 52. 0	2. 197960
800	141. 28. 3	0. 963082	100000	172. 45.44	2. 399555

Cometarum omnium, hactenus rite obſervatorum, Motuum in Orbe Parabolico Elementa Aſtronomica.

Cometæ Anni.	*Nodus Aſcend.*	*Inclin. Orbitæ.*	*Perihelion in Orbe.*	*Perihelion in Ecliptica.*	*Latitudo Perihelii.*	*Diſtantia Perihelia a Sole.*	*Log. diſt. Perihelia a Sole.*	*Temp. æquat. Perihelii Londini.*
	gr. ′ ″	gr. ′ ″	gr. ′ ″	gr. ′ ″	gr. ″ ′			die h. ′ ″
1337	♊ 24. 21. 0	32. 11. 0	♉ 7. 59. 0	♉ 12. 45. 15	22. 40. 30 B	40666	9. 609236	Junii 2. 6. 2
1472	♑ 11. 46. 20	5. 20. 0	♉ 15. 33. 30	♉ 15. 40. 20	4. 25. 50 A	54273	9. 734584	Feb. 28. 22. 23
1531	♉ 19. 25. 0	17. 56. 0	♒ 1. 39. 0	♒ 0. 48. 15	17. 3. 05 B	56700	9. 753583	Aug. 24. 21. 18½
1532	♊ 20. 27. 0	32. 36. 0	♋ 21. 7. 0	♋ 16. 59. 40	15. 57. 00 B	50910	9. 706803	Oct. 19. 22. 12
1556	♍ 25. 42. 0	32. 6. 30	♑ 8. 50. 0	♑ 11. 6. 00	31. 10. 20 B	46390	9. 666424	Apr. 21. 20. 3
1577	♈ 25. 52. 0	74. 32. 45	♌ 9. 22. 0	♍ 7. 53. 00	69. 35. 20 A	18342	9. 263447	Oct. 26. 18. 45
1580	♈ 18. 57. 20	64. 40. 0	♋ 19. 5. 50	♋ 19. 17. 10	64. 40. 0 B	59628	9. 775450	Nov. 28. 15. 00
1585	♉ 7. 42. 30	6. 4. 0	♈ 8. 51. 0	♈ 8. 59. 10	2. 55. 25 A	109358	0. 038850	Sept. 27. 19. 20
1590	♍ 15. 30. 40	29. 40. 40	♏ 6. 54. 30	♏ 2. 55. 50	22. 45. 50 A	57661	9. 760882	Jan. 29. 3. 45
1596	♒ 12. 12. 30	55. 12. 0	♏ 18. 16. 0	♏ 22. 44. 35	54. 44. 30 B	51293	9. 710058	Julii 31. 19. 55
1607	♉ 20. 21. 0	17. 2. 0	♒ 2. 16. 0	♒ 1. 29. 40	16. 10. 5 B	58680	9. 768490	Oct. 16. 3. 50
1618	♊ 16. 1. 0	37. 34. 0	♈ 2. 14. 0	♈ 6. 10. 00	35. 50. 0 A	37975	9. 579498	Oct. 29. 12. 23
1652	♊ 28. 10. 0	79. 28. 0	♈ 28. 18. 40	♊ 10. 41. 35	58. 14. 0 A	84750	9. 928140	Nov. 2. 15. 40
1661	♊ 22. 30. 30	32. 35. 50	♋ 25. 58. 40	♋ 21. 37. 30	17. 17. 0 B	44851	9. 651772	Jan. 16. 23. 41
1664	♊ 21. 14. 0	21. 18. 30	♌ 10. 41. 25	♌ 8. 40. 35	16. 1. 50 A	102575½	0. 011044	Nov. 24. 11. 52
1665	♏ 18. 02. 0	76. 05. 0	♊ 11. 54. 30	♉ 24. 6. 35	23. 8. 0 B	10649	9. 027309	Apr. 14. 5. 15½
1672	♑ 27. 30. 30	83. 22. 10	♉ 16. 59. 30	♋ 9. 26. 00	69. 27. 40 B	69739	9. 843476	Feb. 20. 8. 37
1677	♏ 26. 49. 10	79. 03. 15	♌ 17. 37. 5	♋ 16. 21. 05	75. 44. 10 B	28059	9. 448072	Apr. 26. 00. 37½
1680	♑ 2. 2 0	60. 56. 0	♐ 22. 39. 30	♐ 27. 26. 50	8. 11. 10 A	00612½	7. 787106	Dec. 8. 00. 6
1682	♉ 21. 16. 30	17. 56. 0	♒ 2. 52. 45	♒ 2. 0. 30	16. 59. 20 B	58328	9. 765877	Sept. 4. 07. 39
1683	♍ 23. 23. 0	83. 11. 0	♊ 25. 29. 30	♋ 10. 36. 55	82. 52. 00 B	56020	9. 748343	Julii 3. 2. 50
1684	♐ 28. 15. 0	65. 48. 40	♏ 28. 52. 0	♐ 15. 15. 25	26. 35. 20 A	96015	9. 982339	Maji 29. 10. 16
1686	♓ 20. 34. 40	31. 21. 40	♊ 17. 00. 30	♊ 16. 24. 00	31. 17. 35 B	32500	9. 511883	Sept. 6. 14. 33
1698	♐ 27. 44. 15	11. 46. 0	♑ 00. 51. 15	♑ 0. 47. 20	0. 38. 10 A	69129	9. 839060	Oct. 8. 16. 57

EZECHIELIS SPANHEMII, LIBERI BARONIS ET Legati Regii, Diſſertationes de Præſtantia & uſu Numiſmatum. Tomus I.

Lond. impenſis Rich. Smith. 1706. f.

RElíquis tribus Diſſertationibus, quibus primum Volumen operis divini, cujus recenſendi menſe Februario initium fecimus, abſolvitur, ea continentur, quæ nummorum in Hiſtoria veteri commendant utilitatem. Earum priore, quæ ſeptima eſt totius operis, quid Macedonicæ & Seleucidarum hiſtoriæ illi emolumenti afferant, oſtenditur. Cumque de Macedonicis Regibus vix pauca in priori operis editione fuiſſent diſputata, accuratior hic de ſucceſſione eorundem diſceptatio inſtituitur. Ubi ante omnia veterum ſcriptorum de ea diſſenſus, Thucydide præeunte, ita componitur, ut Macedonia in ſuperiorem ac inferiorem olim diviſa dicatur fuiſſe. In quorum iſta fratres Temenidæ, ſeu Heraclidæ, Regnum primi occupaverint, a quibus Alexander, Perdiccæ pater, & reliqui ejus majores pariter ac ſucceſſores ſint orti: in illa vero alii Reges regnare potuerint iisdem temporibus, qui a ſcriptoribus ſequiorum temporum cum inferioris Macedoniæ Regibus paulatim fuerint confuſi, atque non unam Regum Macedonicorum ſeriem pepererint. Qua conjectura eruditis ex Thucydide obſervationibus firmata, Regum ante Philippum Alexandri parentem certam nullius, niſi Amyntæ prioris, qui ſextus ſit in illa ſerie, juxta Herodotum ac Juſtinum, & alterius Amyntæ, qui ſit in illa ſerie decimus, in antiquo ære nobis ſupereſſe memoriam, contra Harduinum defenditur. Priorem Amyntæ nummum a Cl. Begero Vol. I. Theſ. Brandeb. p. 63 jam editum averſa parte cancrum præ ſe ferre, Macedoniæ inferioris, h. e. maritimæ, ſymbolum. Ad hujus vero Amyntæ ſucceſſorem Alexandrum, vulgo divitem, referri quidem ab Harduino Chronol. V. T. p. 148 nummum a Golzio adductum, altera parte laureatum Jovis caput, altera equum Theſſalicum in quadro, cum legendis, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ exhibentem; ſed eum ratione deſtitui, & ab ipſo Golzio ad

Alexandrum, Philippi fratrem, patruum Alexandri M. eum referri. Similiter quem ad Perdiccam, prioris illius Alexandri ſucceſſorem, nonum in ſerie Macedonica, referat Harduinus, eum Golzium Perdiccæ Philippi, Patris Alexandri M. majori natu tribuere. Archelai, Perdiccæ illius prioris filii, nummos tres eidem commemorari Harduino: in quorum averſis notatus equus, cum Begero ad inſtructam ab hoc Rege primum omni bellico apparatu Macedoniam non poſſe referri dicitur, niſi nummos, quos ad antiquiores quosdam Reges pertinere Harduinus ait, figura in iis notata eadem Regum Archelao poſteriorum eſſe, concedatur demonſtrare. De nummis porro Amyntæ nomine notatis, cum diverſæ in iis compareant facies, nec temporis nota ulla, certo, ad quem pertineant, non poſſe ſtatui. Falſam vero Harduini legem eſſe, qua rejicit eos, atque ex illo cenſu tanquam ſpurios proſcribit, in quibus pro AMYNTA, legatur AMYNTOY. Inde ad Philippi Macedonis & Alexandri M. nummos procedirur, in quibus ſplendidiſſimus BAΣIΛEΩΣ titulus, quem Harduinus ante Alexandri exceſſum in nummis haut obtinuiſſe putaverat, obſervatur; imo eum jam in antiquiſſimo Amyntæ prioris nummo littera B notari, monetur: juxta & certaminum in Alexandri honorem poſt fata ejus celebratorum memoria ex vetere ære renovatur. Inde Macedoniæ Regum poſt Alexandrum, Antigoni Gonatæ, Philippi ac Perſei nummi exhibentur. De quorum Regum inſignibus, cornu maxime, ſequitur, quæ in priore quoque editione legitur, prolixior diſceptatio, non illiberaliter paſſim locupletata. De Regum vero Seleucidarum ſerie quæ afferuntur, nova ſunt maximam partem, in qua conſtituenda felicius rem ſucceſſuram fuiſſe Petavio atque aliis, ſi nummorum ſubſidio uti voluiſſent, demonſtratur, ut qui omnes Seleucidas excepto Seleuco eo nomine quinto, ordine, addita temporum notatione, exhibeant: ut ex iis inprimis interpretari, ſupplere & emendare veterum ſcriptorum monimenta fas eſſe videatur. Quem laborem licet occupaſſe præſtantiſſimo opere Cl. Vaillantius videatur, multa tamen ſunt, quæ illuſtriſſimo Autori poſt illam meſſem ſatis amplum ſpicilegium præbuere. Talia ſunt, quod

figuram

figuram ſtantem, barbatam, tunicatam, capite modio ac tutulo ornatam dextra tridentem tenentem in nummo Alexandri Zabinæ, de qua hæſitaverat Vaillantius, Oper. cit. p. 332, Serapidem omnino eſſe erudite oſtendat; quod Joſephi locum Antiquit. L. XIII. Cap. XXI Antiochi Cyziceni filium Antiochum, cum Antonino Pio jungentis, id quod crucem Petavio fixerat, ſublata voce ANTΩNINOY ſanet, qua eliminata Ἀντίοχος ἐυσεβὴς ſupereſt, quod verum extitit ejus Regis cognomen; aliaque ejus commatis. Qualia adſperguntur quoque nonnulla, quæ iſta excipit, tractioni, de cognominibus Seleucidarum, quibus in priore editione fuſe deducta ſubinde exornantur. Hinc Diſſertatione octava de Parthorum Regum ſeu Arſacidarum nummis diſſeritur, atque aliquot eorum antea inediti ex gazis Pembrocianis, Mediceis, & Regis Galliarum producuntur, in quibus cum obſcura videri poſſint legenda unius, qui ab altera parte caput Arſacidæ exhibet in Fig. 4 cum tiara & littera B, in altera Regem ſedentem, cum figura ſtante & cingulum ei præbente, cumque litteris ΑΣΙΛ ΑΑ ΓΠΙΦ. quæ explicare Vir ſummus non eſt dignatus, legenda eſſe putemus Βασιλέως (nempe B ex parte anteriore jungendum) Ἀρσάκου, (id enim, compendio ſcribendi facto, notatur litteris AA,) ἐπιφανοῦς. Inter inſignia Parthorum, (de ceteris enim in priore editione actum etiam fuerat,) ſingularis eſt obſervatio de ſtella in Fig. 5. quam eo trahit Vir illuſtriſſimus, quod fundatori hujus imperii Arſaces in numerum Deorum fuerit relatus, unde ſubſecuti Arſacidæ *participes ſiderum, fratres Solis & Lunæ* appellari voluerint, quod conſtet ex Ammiano XVII, 5 & XXIII, 6. De titulis eorum agens, antea dictis, de ἐυεργέτου καὶ ἐπιφανοῦς, καὶ δικαίου cognominibus, in nummis tribui eis ſolitis, nonnulla addidit. De Tigranis inde Armeniorum Regis, Seleucidarum & Arſacidarum rebus immixti, nummis peculiari opera agit; ut & de nummis Cappadociæ Regum Ariarathæ, Ariobarzanis & Archelai, quorum omnium pauca in priſtino opere attigerat: illi vero tractationi de φιλορωμαίου appellatione, quam ii ſibi Reges vendicaverant, olim

TAB. IV. Fig. 4.

Fig. 5.

olim disputata inserit. Hinc de Ponti & Bithyriæ Regibus ex nummis agit, cumque de eorum æra Morelli, a) Vaillantii, b) Harduini c) adtulisset sententias, atque explosisset, rem in medio relinquere videtur. Inde ad Bospori Reges delatus, de nova serie eorum, ex nummis maxime concinnanda, prout in Academia Antiquitatum Parisiensi a J. Vaillantio proposita, & a Bernardo in Nova Reip. litterariæ relata fuit, nonnulla disserit. Atque ante omnia quidem a Vaillantio expectare se ait causam, cur eosdem Cotyos, Ininthymevi, & Rhescuporidis, & quidem ut totidem Bospori Regum nummos ad Trajanum ac Hadrianum, signatamque in iis æram ad æram Bospori Regum nunc referat; quos tamen nummos velut totidem Thraciæ Regum; æram autem ad æram Thracum antiquissimam, in editis ad Seguinum notis retulerit, idque eo magis, quod hæc æra maxime dissideat a signata in priorum Ponti & Bospori Regum nummis æra. Neque vero se nosse etiam ait, an alibi Rhescyporidis, qui Hadriani ævo: vel alterius sub Antonino Pio, aut tertii eodem sub Severo nomine, totidem Bospori, ut Vaillantius velit, Regum, facta occurrat mentio: cum alias sub Hadriano & Severo *Sauromata* in Bosporo Rex commemoretur. Sequitur de Thraciæ Regibus diligentior disquisitio, ubi rursus de Vaillantii systemate, Reges quosdam Thraciæ in Bosporum relegantis, agitur. Pergameni proximi sunt, eaque occasione fuse de Eurypyli facie signato nummo & Pergami urbis conditore agitur: inde de Cariæ Dynastarum nummis cum Jove Labradensi seu militari: post de Judæorum Regibus Ethnarchis & Tetrarchis ex iisdem. Hic in Herodis M. Ethnarchæ nummo, quod lilium phaseliticum interpretatus fuerat Harduinus, id galea esse ostenditur cum cauda equina, adducto alio consimili, in quo clarius galea dignoscitur. Alius Herodis nummus cum ara accensa, Harduino indictus, in cujus aversa galea sit, non apex sacerdotalis, ut visum quibusdam, cujus sit Herodis, non liquere satis, verosimile tamen esse, quod sit nepotis ex Aristobulo filio magni Herodis, de quo apud Josephum Antiqu. XX, 1, qui Claudio imperante vixerit. In Agrippæ Junioris nummis spicis ab una, tabernaculo ab altera parte Tabernacu-

a Specim. p. 234
b not. ad Seguin. p. 396
c Chronol. V. T. p. 222. 224.
M. Junio 1703.
de Numm. Herod. p. 47.
TAB. IV. Fig. 6.
Fig. 7.

bernaculorum & Pentecoſtes feſtum notari, non Imperatoris munus, ut Harduinus volúerat, quale ei delatum eſſe nullis idoneis monimentis probari quëat. De Abgaris proximo loco Edeſſenorum Regibus nonnulla ſequuntur, eorumque prænominibus, Romanis inprimis, eos in clientela Antoninorum fuiſſe teſtantibus. Mox de Numidiæ & Mauritaniæ, & inde de Siciliæ Regibus, agmen denique claudentibus Gotthorum, Vandalorum aliarumque in partibus Europæ ſeptentrionalibus gentium Principibus.

Quæ in priore opere non niſi pauciſſimis tractata fuerant, de illuſtrandis ex vetere ære urbium antiquitatibus, ea jam copioſe atque luculenter tota Diſſertatione nona tractantur. Hic primum de antiquis & oblivione plane ſepultis urbium nominibus ex eo eruendis, quale *Patrarum* urbis, primæ quondam Achaicarum, cujus antiquius nomen *Aroes*, in ſolis nummis ſuperſtes. Succedunt conditores urbium & conſecrati in iis Heroes. Inde de inſignibus coloniarum agitur, quæ cum matribus urbibus ipſis communia, eas prodere ſoleant, ut Apolloniatarum nummi, cum iisdem prorſus typis, qui in Corcyræorum nummis occurrunt, affatim loquantur, Corcyram ab iis pro antiqua patria habitam fuiſſe. Hinc ſervata a Colonis in nummis Sacrorum atque Deorum, quos conditores ipſorum colerent, memoria ob oculos ponitur. Mox de Metropolibus agitur & coloniarum ab iis propagatarum in nummis monimentis, qua occaſione nummus Heracleotarum, in quo urbs illa ΜΑΤΡΟΣ ΑΠΟΙΚΩΝ ΠΟΛΙΩΝ titulo honoratur, ab aliis quidem editus, prolixe illuſtratur, & de juribus ac privilegiis Metropoleon ratione coloniarum diſſeritur. Porro de Metropolibus provinciarum nonnulla adduntur, & primo quidem de Metropolibus Imperio Romano nondum ſubjectis, quales Antiochia & Tyrus, quibus frequens eſt in nummis illius tituli honos, antequam Romani poteſtate in eas potirentur; tum ſecundo de Metropolibus in orbe Romano conſtitutis: quales plures in una eademque provincia, temporis decurſu, tum veteri urbium contentione, tum peculiari Imperatorum indulgentia conſtitutas eſſe obſervatur, idque exemplis Metropoleon Phœniciæ, Palæſtinæ, Ciliciæ, Cappadociæ, Bithyniæ, Ponti,

Ponti, Meſopotamiæ, probatur. Et in Cicilia quidem præter Tarſum metropoleos jura Anazarbum conſecutam fuiſſe, jam obſervatum eſſe Viris doctis, nec tamen Elagabali primum favore, ut viſum Noriſio, id quod probatur, producto ex cimeliis Vrenianis Caracallæ nummo, quem ut Elagabali non eſſe, ſed Caracallæ conſtet, ejus typum in Fig. 8 exhibuimus. At neſcimus, an capitis legenda eum nummum ad Caracallam referri patiantur: ſic enim illa AYT. K. M. AYCEOYH... quæ manifeſte ſuadent, non ad *Caracallam*, ſed qui poſt Elagabalum imperavit, *Severum Alexandrum* hunc nummum referendum eſſe, atque adeo extritas litteras eſſe non quæ *Antonini*, ſed quæ Alexandri nomen conficiant. Peculiaris autem de Proconſularis Aſiæ Metropolibus, & Imperat. Caracallæ ad eas reſcripto apud Ulpian. Leg. IV. §. 5. D. de offic. Proconſ. tractatio inſtituitur. Illa μητροπόλεως dignitas titulo πρώτης in nummis paſſim ſignatur, cujus rei exempla in nummis Nicomediæ & Niceæ in Bithynia, Epheſi, Smyrnæ & Pergami in Proconſulari Aſia, quæ πρώται Ασίας paſſim dicuntur; porro in nummis Tripolitarum in Phœnicia, Mitylenes & Sami in Aſia proconſulari, eaque occaſione de peculiari Smyrnæ primatu ſpeciatim agitur, qui in maximo Caracallæ nummo hac inſcriptione celebratur: CMYPNAIΩN. ΠΡΩΤΩΝ. ACIAC. Γ. NEΩKOPΩN. TΩN. CEBACTΩN. KAAAEI. KAI. MEΓEΘEI. Alium vero ſenſum titulum πρώτης in Macedonicis quibusdam nummis habere monetur: ea enim in IV Provinciis a Paulo Æmilio, victo Perſeo, diviſa, inde obtinuit, ut in Nummis MAKEΔONΩN ΠΡΩΤΗΣ non tantum, ſed & MAKEΔONΩN ΔEYTEPAC legeretur. In nummo vero Magnetum tanquam ſingulare annotatur, quod honori ea urbs ſibi duxerit, vel ſeptimo loco in urbibus Aſiæ cenſeri, cujus rei indicium in duobus Gordiani nummis ex theſauris Galliarum Regis in Fig. 9 & 10 exhibetur. Excipit illa de urbibus ἱεραῖς & ἀσύλοις, quarum in nummis mentio, διάσεισις. Inde ἐλευθέρας & αὐτονόμου tituli urbibus tributi explicantur. Ναυαρχίδες porro urbes in nummis non eæ eſſe

TAB. IV. Fig. 8.

Fig. 9 & 10.

contra

contra Vaillantium probantur, quæ primæ ſint inter maritimas, ut idem ſit urbs ναυαρχὶς in littoralibus, quod μητρόπολις in mediterraneis. Nam multas ex maritimis & μητροπόλεις & ναυαρχίδας dici: ſed eas, in quibus naves ad tutelam provinciæ in ſtatione eſſent, in quas imperium etiam talibus urbibus eſſet conceſſum. De magiſtratibus porro urbium, quorum in nummis eſt mentio, nonnulla annotantur. Et primo quidem de magiſtratu ἀρχόντων, eorumque collegio, quod συναρχία in iis dicatur paſſim: inde de στρατηγοῖς ſive urbanis prætoribus; proximo loco de Prytanibus & γραμματεῦσι; poſtremo denique de Sophiſtis quibusdam ſermo inſtituitur, a quibus geſtorum magiſtratuum peculiaris exiſtat in vetere ære mentio. Tales nummi producuntur a Polemone Smyrnæorum στρ[α]τηγῷ cuſi, item alii, in quibus Attali, Procli, Ruffini, Vari στρατηγίαι, h. e. præturæ ſignantur. Poſtremo quid ἐπιμεληταὶ & ἐπιστάται ſibi in veteribus nummis velint, exponitur, nempe ἐπιμελητὰς ſignificare, quibus extraordinaria aliqua loci cujusvis vel oppidi cura ſit demandata ſtatuitur: ἐπιστάτας, quibus quæcunque cujusvis rei inſpectio, eſſet concredita, unde addatur haut raro, cujus rei ſint ἐπιστάται, quibus hic titulus tribuitur; ex. c. ἐπιστάτης τεμένους &c.

Atque hic quidem ſubſiſtit Opus multivaria doctrina refertiſſimum, lectu jucundiſſimum, uſu maximum, hoc magis ſtupendum, quod ea ætate, eo vitæ genere, in medio aulæ ſtrepitu, inter publicorum negotiorum ampliſſimos cumulos, a Viro incomparabili huc usque deduci potuerit. Quod finem facientes optamus, hoc eſt, ne ad finem haut perductum opus, qua parte deficit, majus eruditis deſiderium, quam qua ſpectatur, admirationem omnibus Apelleæ Veneris exemplo injiciat.

RATIOCINIORUM MECHANICORUM IN MEDICINA Uſus vindicatus, per CHRISTIANUM STRÖM.

Lugduni Batavor. apud Andream Dyckhuyſen, 1707, in 8. Plag. 4.

RAtiociniorum Mechanicorum in Medicina uſum *Autor* vindicaturus, ante omnia eos ignorantiæ arguit, qui Mechanicorum nomen fabris ſolummodo lignariis competere ſcribunt, quaſi rerum Mathematicarum periti alios tali indigitarent titulo, quam qui præter pondus, menſuram & numerum, quibus Numen Divinum cuncta conſtituit, cum in rebus corporeis, tum in corpore ſpeciatim humano, nequaquam concipere valeant. Nec illorum æquiorem cenſet cauſam, qui ex antiquitatis amore ratiocinia Mechanica unice averſantur, quod veterum Medicorum princeps, *Hippocrates* Theſſalo filio in epiſtola quadam multum Geometriæ & numerorum ſcientiæ ſtudium luculentiſſime commendaverit, veterumque Græcorum præcipua medendi ratio Mechanica extiterit. Recentiorum tamen ſcientiam Geometricam propter multa ſeculo elapſo detecta nova perfectiorem expendens, quam Hippocratis, a Democrito hauſtam, ad Chemicos quosdam delabitur, qui ſcientiæ ſuæ autoritatem in theoria Medica adverſus Mechanicos, in ſpecie *Archibaldum Pitcarnium* & *Hermannum Boerhave*, omnibus tueri modis allaborant. Hos ſiquidem conſiderare jubet, quid ratiocinium Chemicum a Mechanico habeat diverſi, dum Chemica non niſi ars ſit, corporum naturalium compagem & texturam explicandi, explicatamque componendi. Chemiam quippe a Mechanicis neutiquam ex Medicina proſcribi, ſed ab his tantummodo exigi, ut ne Chemici ſua ratiocinia, quamvis vere Mechanica, cum Illis confundant, quæ machinæ noſtræ organis ſunt propria, eademque temere ad theoriam Medicam applicent inſtar eorum, qui cordis motum ab effervescentiis, muſculorum contractiones ab acidi & alcali conflictu, ciborum in ventriculo diſſolutionem a liquore acri, aut fermentatione vera, humorum

humorum diverſorum in glandulis diverſis ſecretiones a fermentis olim derivarunt. *Robertum Boyle* itaque extollit, quod, licet ipſe Chemicus præſtantiſſimus, omnia tamen ad normam, non principiorum Chemicorum, ſed legum Mechanicarum examinans exemplum reliquerit, in motuum machinæ noſtræ explicatione unice ad principia Mechanica confugiendi, in caſu vero, quo medicamentorum deſideratur confectio, Chemicam conſulendi. Et quamvis Mechanicorum nonnulli fortaſſe in ægrotis reſtituendis infeliciores fuerint, veriorem nihilominus eorum cognitionem tanquam effectus hujus cauſam juſte culpari, eo magis negat, quo plura ſæpius obſtacula intervenire poſſint, & quo minus ipſi ſoli excidere ſoleant ſcopo. Quin imo ad morbos oculorum, aurium, aliarumque partium provocat, Mechanicorum induſtria promtius, quam aliorum levatos, poſtquam varii generis lentes polire, tubos ſurdorum auribus aptare, atque adſcititiis membris munia obire læſa docuerunt. Quodſi vero majora ab iis, qui naturæ ſe leges exactius ſcire gloriantur, quam ab aliis, poſtulentur, regerit Noſter, quoad ſucceſſum in agendo inter naturæ legum gnaros & ignaros vix multum haberi diſcriminis, ceu quod ex voluptate magis, quam utrique ex opere ſuo percipiunt, atque in agendo fiducia debeat æſtimari. Tandem in eos, qui Mechanicorum ratiocinia æque inconſtantia proclamant, ac objecta eorundem mutabilia, multum invehitur, cum ratiocinia ideo vera eſſe non deſinant, etiamſi a prudenti Mechanico pro neceſſitate immutentur. Si quæ vero inter artis peritos diverſitas reperiatur, eam cum aliis ſectis communem non vitio ſcientiæ, verum temporum & ſubſidiorum adſcribit defectui, quo multæ machinæ noſtræ proprietates latuerint, usque recentiſſimorum demum labore fuerint detectæ. Neque ullus dubitat, quin Medici poſthac eadem induſtria in corporis noſtri inquiſitione pergentes, multa in nobis reprehenſione digna ſint deprehenſuri. Cauſam interim eorum haud agit, qui ſcientiæ Mechanices prorſus ignari tam pulchro nomine velint ſuperbire, hypotheſes aut rectius hypotheſium ſimulacra fingentes, quibus intricatiſſima quævis expedire ſe poſſe ignorantibus perſuadent,

cum ſimpliciſſimorum nihilominus phænomenorum cauſas per mille deducant ambages. Ut character tamen innoteſcat, quo Mechanici ab hiſce diſtinguendi veniant, Mechanicis adjudicat, cauſas rerum, non pro arbitrio, ſed inſuperabili quadam neceſſitate adſumere, easque non creare, ſed creatas invenire, in extenſo figuram, molem & motus velocitatem conſiderando, legesque itidem immutabiles experimento multiplici habere perſpectas; in rebus autem magis arduis, ubi ſibi ipſis non ſufficiant, judicium non minus ſuſpendere, donec de certioribus conſtet, ac dubia pro certis nunquam venditare.

ANALECTA GÜSTROVIENSIA,

h. e.

DE INCLYTA MECLENBURGENSIUM CIvitate GÜSTROVIA Monumenta edita a FRIDERICO THOMAS, Gymnaſ. Güſtrov. h. t. Sub-Rectore.

Güſtroviæ & Lipſiæ, ſumptibus Joh. Henr. Ruswormii, 1706, 8. Conſt. alph. 1. plag. $2\frac{1}{2}$.

IN antiquitatibus verſatiſſimus hujus libri Autor magno ſtudio e variis editorum pariter ac ineditorum documentorum latebris conquiſivit, quæ ad notitiam antiquariam & literariam Güſtroviæ urbis faciunt, omniaque continuo rerum ac annorum nexu ita hic diſpoſuit, ut paralleliſmus quidam Hiſtoriæ Meclenburgicæ inde appareat. Et ne quis forte de fide atque auctoritate dictorum dubitet, Clariſſimus Vir neque autores, quos in arduo hoc argumento tum ex domeſticis, tum ex peregrinis conſuluit, ſuo loco tacet, neque privata ſchediaſmata aliaque ex Archivo ſibi communicata inſtrumenta & fragmenta diplomatum priſcorum, quibus uſus eſt, & quæ fidem rebus narratis abunde faciunt, diſſimulat. Tribus autem periodis abſolvit omnia, quæ ad notitiam rerum Güſtrovienſium faciunt; qua-

quarum prima agit de Güſtroviæ primordiis & de conditoribus, qui prima urbis hujus fundamenta jecerunt. Ubi equidem in primi qualiscunque fundatoris perſonam fruſtra inquiri arbitratur, ex ipſa tamen nominis impoſitione patere aſſerit, Güſtroviam originem ſuam primam Slavis antiquis ac Venedis debere, cum ipſa appellatio Güſtroviæ aliarumque in illis terris urbium Slaviſmum redoleat. Quemadmodum enim in ipſa Sarmatia poſteaquam a Slavis cœpit inhabitari, frequens ea oppidorum remanſit denominatio, quæ in *owa*, *owe*, *ow*, Slavico more terminatur, ut *Gracow*, *Warſchow*, *Jaworow*, *Oſtrow*, *Roſtow*, *Zarnow*, *Gubow*, &c. *ita nec apud nos* (inquit Auctor p. 2) ejusmodi denominationis deſunt veſtigia, e. g. *Cracow*, *Tetrow*, *Malchow*, (olim *Malokowe*) *Buckow*, *Bützow*, *Grabow*, *Ilow*, *Güſtrow*, &c. Imo ex Polonico ſeu Wendico idiomate, & ex *vetere ſcribendi conſuetudine*, quam tabulæ & diplomata antiqua referunt, *Güzſtrow* ſ. *Güzſtaw* forſitan conflatum eſſe putat e compoſito *Guz-trawa*; *Guz* autem ſ. *Gus* gibbum, tubercum ſeu tumulum, & *Trawa* gramen Polonico ſermone denotat, quaſi primis conditoribus hic locus ob gramineos colles arriſiſſet, indeque appellandi anſam dediſſet. Verum quemadmodum ejusmodi conjecturæ valde fallaces ſunt, ita nec inde de antiquitate certa ac memoria urbis plura veriſimiliter colligere licet, ſed ex omnibus Annalium conditoribus patet, vix ulla de Güſtrovia ante ſeculum XII aut nominis, aut memoriæ occurrere veſtigia. Converſio autem Güſtrovienſium ad Chriſtianiſmum plene ac proprie, eliminato paganiſmo, anno 1128 cœpit, & ab Oriente pariter ac Occidente illuxit, quam non quidem ipſe Epiſcopus & Pomeranorum Apoſtolus, Otto, ſuſcepit, ſed per ſuos in ſocietatem itineris & operis Apoſtolici adſcitos adminiſtros, qui bini fuerunt ſacerdotes, ad prædicandum baptizandumque ordinati, Siffridus alter (Siegfried, Sieverf) alter Albinus nuncupati, peregit.

In ſecunda periodo rerum Güſtrovienſium Clariſſimus Auctor agit de Güſtroviæ incrementis, oſtenditque, excidium Slavorum Wendorumque exeunte ſeculo XII nova plerisque Civitatibus Meclenburgicis in Republica ac Politia dediſſe incremen-

ta, novis ubique introductis ſtatutis, juribus & privilegiis; inſignem autem ac primariam Güſtroviæ inſtaurationem atque amplificationem anno 1219 ſub Henrico Burevino II (qui ſpeciatim tribus hanc urbem modis, nempe aula Principali, jure Civitatis Teutonicæ & baſilica ſacra ornavit) ac poſtea ſub Principe Nicoloto I anno 1228 factam fuiſſe narrat, inter cauſas iſtius incrementi potisſimum referens rem cereviſiariam & potum generoſiorem, qui Güſtroviæ coquitur & vulgo *Kniſenak* (quod Slavico idiomate Domini potum eſt Herren-Bier ſignificat) appellatur.

Tertia periodus hujus hiſtoriæ complectitur Güſtroviæ ornamenta, quæ ſi non omnia, tamen vel maximam partem civitas Meclenburgenſibus Ducibus debet, ex quo illi Principatu veteris Vandaliæ tandem potiti ſunt. Inter cæteros autem Duces merito nominandus eſt Henricus Pacificus, quippe qui tota mente omnique ſtudio in id incubuit, ut abolitis Pontificiorum dogmatibus Sacra in eccleſiis Meclenburgicis redderentur puriora & ad divinæ veritatis amuſſim exactiora. Hinc etiam accidit, ut Güſtroviæ ſub ejus auſpiciis anno 1533 negotium Reformationis Eccleſiaſticæ non tantum feliciter cœperit, ſed & poſtea, quicquid adhuc renati Evangelii curſum ex malitia cacodæmonis & Canonicorum Güſtrovienſium renitentia ſufflaminaret, ſublatum fuerit. Non minus etiam inter ornamenta Güſtroviæ refertur ab Auctore emendatio judiciorum rerumque forenſium, in quibus conſtituendis ac reſtaurandis Duces Meclenburgici maxime uſi ſunt opera Joh. Lucani, JCti & Cancellarii, dum vivebat, longe celeberrimi. Inprimis vero Auctor ea ornamenta ac æterna in Rempubl. & Eccleſiam merita, quæ civitati huic & olim a Duce Ulrico, Neſtore illo Germaniæ, conceſſa, & poſt eum a Guſtavo Adolpho profecta ſunt, verbis ſuis exprimere ſatisque laudare nequit; unde ſub finem hujus periodi Joachimi Ottonis, Rectoris in Gymnaſio Güſtrovienſi fideliſſimi, Orationem Panegyricam de Fatis Güſtroviæ, anno 1701 habitam, ſubnectit, quæ ſuperius dicta confirmat.

Coronidis loco adjectus eſt duplex Catalogus; alter Genealogicus eſt, & Sereniſſ. Ducum Meclenburgenſium, ex re-

ex Regia Obetritarum proſapia deſcendentium ſeriem Genealogicam a Bilungo Rege, qui ſeculo X inclaruit, ad noſtra usque tempora velut in tabula repræſentat; alter autem eſt catalogus biographicus perſonarum, de Eccleſia & Politia Güſtrovienſi a tempore auſpicatæ Reformationis ad noſtram usque ætatem præclare meritarum, qui in claſſem *Theologicam* ac *Politicam* ab Autore diſtribuitur.

GERHARDI NOODT, JCTI ET ANTECESSORIS, Obſervationum Libri duo, in quibus complura Juris Civilis aliorumque Veterum Scriptorum Loca aut illuſtrantur, aut emendantur.

Lugd. Batav. apud Fred. Haaring, 1706, 4.
Alph. 1. plag. 3.

QUantum Jurisprudentia civilis & literæ elegantiores ſibi invicem lucis atque emendationis ſubinde afferant, legum & litterarum periti quotidie deprehendunt. Celeberrimus Anteceſſor Lugdunenſis, *Gerhardus Noodt*, poſtquam Probabilium juris libros IV hujus rei teſtes jam A. 1691 edidit, ſuperiore anno novis eam ſpeciminibus comprobavit. Nos ut quatuor illos libros in Actis dicti anni, menſe Junio, juſto ſtudio exhibuimus, ita ex duobus quoque his ſi nonnulla decerpamus, operæ facturi ſumus pretium. Modeſtini locus in leg. penult. D. ad Legem Cornel. de Sicariis & Venef. non immerito in mendo cubare poteſt judicari, quod deportari ſolere dicantur, qui eædem ſponte dolove malo admiſerunt in honore aliquo poſiti, capite vero puniantur, qui ſecundo gradu ſunt. Nam in ſecundo quoque qui ſunt gradu, quidni in honore aliquo & ipſi poſiti dicantur? Emendat textum exigua mutatione, dum pro honore aliquo honore alto reponit: quemadmodum Marcianus l. 3. §. 5. D. ad L. Cornel. de Sicariis expreſſe teſtatur, *altiores deportari in inſulam*. Notum eſt, quantas difficultates pepererit Criticis communis lectio legis 9. D. de Leg. Rhodia de jactu, ſecundum quam Eudæmon quæritur, ſe in Italia naufragium paſſum in Cycladibus inſulis a publicanis,

nis, vel ut alii vertunt, a ſervis publicis ſpoliatum eſſe, cum inter Italiam & dictas inſulas immane intercedat intervallum. Quas non infeliciter ſuperaſſe videtur Vir celeberrimus, quando Libro I. c. 13 ex Livio & Plinio conjicit, pro Italia ſubſtituendam eſſe *Æthaliam*, probabilius ſane, quam ante eum jam alii loco Italiæ Icariam legendam exiſtimaverant. Ita l. 45. §. 5 feliciter emendat Libro II. c. 6 ac legendum monet: *vereor ne non poſſit*, ubi vulgares editiones habent *vereor ne poſſit*, plane contra ſenſum & mentem Ulpiani. Erudite etiam eodem Libro cap. 9 & 10 refutat Salmaſium, qui circa ἀνθίχρησιν JCtos ignorantiæ accuſaverat, eorumque definitionem, qua mutuum pignoris uſum hac voce exprimi contendunt, ex ipſis, quibus Salmaſius eam impugnaverat, legibus tuetur egregie. Quomodo aliis locis juris civilis medelam aut lucem attulerit, prolixum nimis foret commemorare; ſingula fere capita ſpecimina nova exhibent, quæ iis, qui amœnitates Jurisprudentiæ ex æquo æſtimant, non poterunt non abunde ſatisfacere, eosque ad lectionem operis elegantiſſimi allicere.

LIBRI NOVI.

De veteribus Regum Francorum Diplomatibus & arte ſecernendi antiqua diplomata vera a falſis Diſceptatio II, ad R. P. D. Joannem Mabillonum, Mon. Ben. Auctore P. Barthol. Germon. S. J. Presb. Pariſ. apud Claud. Rigaud, 1706, 12.

Vindiciæ MS. Codicum a R. P. Barthol. Germon impugnatorum cum appendice, in quo S. Hilarii quidam loci ab Anonymo obſcurati & depravati illuſtrantur, & explicantur. Auctore P. Petro Couſtant, Presb. & Monach. Ord. S. Bened. e Congr. S. Mauri. Par. apud Viduam Franc. Muguet, 1706, 8.

L' Hiſtoire & la Religion des Juifs depuis Jeſus Chriſt jusqu'à preſent, pour ſervir de ſuplement & de continuation a l' Hiſtoire de Joſeph. Par Ms. Basnage. Tomes V. A Rotterdam, chez Reinier Leers, 1707, 12.

* * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Junii, Anno M DCC VII.

LA SAINTE BIBLE, &c.

h. e.

BIBLIA SACRA, VETUS ET NOVUM TESTAmentum complexa, illustrata notis Theologicis & Criticis, ad Versionem Ecclesiarum Reformatarum communem: comparata cum textu originali, dictione etiam passim emendata. Accedunt præfationes in singulos libros: & duæ præfationes generales in Vetus & Novum Testamentum. Studio DAVIDIS MARTINI, Ecclesiæ Wallonicæ, quæ Trajecti ad Rhenum est, Pastoris. Tomi II.

Amstelæd. apud Henric. Desbordes & Socios, 1707, fol. Alphab. 18, pl. 18, & Fig. æn. 6. ch. aug.

VErsio Gallica Bibliorum Genevensis, a Roberto Olivetano primum adornata & Neocomi anno 1535 edita, varia fata subiit, ut magis magisque pura & ædificationi Reformatarum Ecclesiarum accommodata evaderet. Joannes Calvinus, qui præfatione præmissa eam commendaverat, paulo post, die diem docente, varios ejus emendare errores conatus fuit, & linguæ quoque barbariem emollire, ut expedite magis legeretur ab omnibus, quod factum nova editione, A. 1553 Roberti Stephani typis evulgata, & identidem repetita. Auctæ variæ illæ editiones notis fuerunt, quas paucas initio & versioni tantum illustrandæ inservientes alleverant Olivetanus & Calvinus, plu-

res inde, qui ſequentibus editionibus præfuere, ex Scriptis Calvini adjecere, ea libertate, ut nulla editio alteri ſimilis hac parte exiſteret, primo tamen habito notarum delectu, ſi fides Richardo Simonio, in editione Henr. Stephani anni 1565. Hinc porro Cornelius Bertramus denuo reformandam hanc verſionem putavit, ſocias manus ei commodantibus Theod. Beza, Rotano, Jaquemoto & Goulartio, quem tamen plus quam par eſt Judæorum Grammaticorum præjudiciis deditum eſſe fuit obſervatum, cujus inde temporibus, nihil magnopere inverſione Genevenſi immutatum fuit, niſi quod voces exoletæ, quarum quotidie excreſcere meſſis ſolet in illa linguæ Gallicæ inconſtantia, identidem eliminarentur. Sane Samuelis Mareſii, Theologi Groningenſis, luculenta, imo ſplendida editio, ab Elzeviriis adornata Amſtelædami A. 1669, in verſione ipſa nihil mutavit, notas tamen ampliſſimas ex Diodati aliorumque Verſionibus Genevenſibus & recentioribus Theologis excerptas, non litterales tantum & Criticas, ſed majorem partem Theologicas exhibet, in quibus ἀκρίβειαν paſſim deſiderabant doctiores. Ut mirum non ſit doctiſſimum Martinum autoritate Synodi Eccleſiarum Walonicarum in Belgio de novo hoc campo decurrendum ſibi duxiſſe. Ille, quantum ad verſionem attinet, non tantum ut terſa magis ea exiſteret, paſſim effecit, verum etiam ubi phraſis Ebræa Græcave alium ſenſum ſuaderet, eum exhibuit. Notæ haut paulo magis Mareſianis ſunt caſtigatæ, ut ipſæ tamen etiam non ſemper inter iſtos limites ſe contineant, ut, phraſi ſcripturæ ſufficienter explicata, ſenſum judicio lectoris, ſine præjudicio eruendum, relinquant, quin potius Theologicis dogmatibus, nonnunquam ex præjudiciis Eccleſiarum illarum ſtabiliendis, paſſim impendantur. Ut pauca ſpeciminis loco attingamus, ad verba illa: Spiritus Dei movebatur ſuper aquas, obſervat, *Ventum Dei*, h. e. magnum intelligi non poſſe, quoniam ventus ſit aer agitatus, aer autem die ſecunda demum ſit conditus. Ideoque relinqui, ut vel potentia Dei, vel tertia Trinitatis perſona intelligatur. Eodem loco vocem *balleines* retinuit, qua Ebræam תנינים ab Oliveriano reddi ægre tulerat Simonius, ſubjecta tamen nota obſervavit,

Geneſ. I, 2.

Geneſ. I, 21.

omne

omne genus monſtrorum marinorum ea voce comprehendi. Geneſ. cap. II. commate 6 cum Mareſio negativam particulam in verbis *neque adſcendit vapor* retinet, (quam tamen neque Ebræi codices neque verſiones antiquæ agnoſcunt, neque adeo Olivetanus expreſſerat,) per ellipſin deeſſe eam particulam contendens, ut Pſal. XXXV, 19. Proverb. XX, 3. Phraſin, ridicula quæ viſa fuerat in editione Mareſiana Simonio, de Noæ arca: *Tu la calfutreras de goudron*, retinere non dubitavit, repudiata meliore Olivetani & Calvini: *Tu la poiſſeras de poix*. Gen. VI, 14. Phraſin, qua dicitur *Deus indurare* Pharaonem, explicat de non conceſſa gratia ad cognoſcendum Deum, & miraculis, magis furorem Pharaonis exacerbantibus. Exod. IV, 21. Non abſimilis nota eſt ad Actus Apoſtolicos, qua explicat verba, quibus credidiſſe dicuntur ὅσοι ἦσαν τεταγμένοι, ubi retinuit verſionem antiquam: *tous ceux qui etoient ordonnez à la vie eternelle*, quod commodius forte verti notat: *enrollez pour la vie eternelle*, hisque verbis decretum electionis innui docet, quod directe vitam æternam ſpectare inde ſit manifeſtum, atque adeo electos vita æterna excidere, atque perire haut poſſe. Act. XIII, 48 Sed & voces paſſim hypotheſibus ſuis præter uſum accommodat, quemadmodum in epiſtola ad Romanos vocem προγινώσκειν, non de *præſcientia* explicari patitur, ſed de *prædilectione*, quæ fundamentum ſit electionis. VIII, 28. Taceo alia ejus generis. Infinita. Ceterum quandoque Codicum diverſitates obſervare non veretur. Neque enim omiſſam in haut paucis adulteræ hiſtoriam Joannis VIII; diſſimulat, neque teſtimonium trium teſtium in cœlis I Joh. V, 8. In illuſtranda tamen novis obſervationibus vi & proprietate phraſium ſacrarum ſatior eſt, & non niſi ubi ſumma urgere neceſſitas videretur, & fere invitus, a verſione priore diſcedere audet, licet haut paulo plus luminis exigua mutatione quandoque ſenſibus ſacris affundi potuiſſet.

RELATION DE CE QUI S'EST PASSE' DANS l'Affaire de la Paix de l'Egliſe ſous le Pape Clement IX.

NARRATIO EORUM, QUÆ AD PACEM Eccleſiæ ſanctam ſub Clemente IX ſpectant; una cum epiſtolis, actis publicis & monumentis aliis huc pertinentibus. Tomi II.

Anno 1706, in 12. Alph. 2. plag. 5.

QUam in Actis A. 1701 p. 289 recenſuimus, Hiſtoria Janſeniſmi generalis non minori accuratione & ſtudio continuata præſenti libro cernitur, quo pax inter Janſenii defenſores & Romanam Curiam A. 1669 conſtituta deſcribitur; ad hanc enim Janſeniani, quoties recentioribus Pontificum Decretis urgentur, iterum iterumque provocant, adverſariis eorum, atque inter alia D. du Mas, auctore Hiſtoriæ V Propoſitionum, & Archiepiſcopo Cameracenſi acriter contranitentibus. Atque contra hos quidem Præfatio prolixa potiſſimum pugnat, multisque argumentis probat, Epiſcopos Gallos Janſenio faventes, qui ea tempeſtate concordiam cum Pontifice inierunt, non malis artibus uſos eſſe, aut ſententiam ſuam diſſimulaſſe, vel Pontifici vagis locutionibus palpum obtruſiſſe, huic etiam de tota re ſatis ſuperque conſtitiſſe, neque præcipitanter vel imprudenter Epiſcopos Gallicanos ab eo in amicitiam receptos eſſe, id quod plurimis hinc inde petitis argumentationibus ſemel iterumque inculcatur; & Cameracenſi præſertim Præſuli, quod Epiſcopos vitæ ſanctimonia clariſſimos fraudis arguere veritus non ſit, exprobratur.

Tomus prior, cui etiam *Relationis primæ* titulus datur, repetit in primordio, quod poſt imperatam ab Alexandro VII Pontifice ſubſcriptionem formulæ, qua Janſenii Auguſtinus condemnatur, Epiſcopi quatuor, Aletenſis, Apamienſis, Bellovacenſis

vacenſis & Andegavenſis, omnes fama probitatis excellentes (quorum primus etiam Sancti elogio inter vivos exornatus,) Mandata Diœceſana publicaverint, quibus factum a jure diſcernentes, non aliud quid quam reverentiam facto a Pontifice definito deberi, fidem vero in tali caſu imperari non poſſe docuerant. Pontifex, impellentibus Jeſuitis, ad condemnandos hos Epiſcopos alios quosdam judices conſtituerat, idque Decretum poſt Alexandri VII obitum confirmaverat Clemens IX, adeoque res jamjam in nervum erumpere videbatur. At Epiſcopi quidam extra litem poſiti, qui idem ſentiebant, ſed modeſtius in condemnationis negotio ſe geſſerant, cumprimis Senonenſis, Meldenſis & Cabillonenſis, cauſam auctoritatis Epiſcopalis agi credentes, Epiſtolam gravem admodum ad Regem & Pontificem conſcribebant, qua litem quatuor iſtis intentatam aboleri petebant. Hanc Epiſtolam XIX. Epiſcopi fama & meritis florentes ſubſcriptione nominum roboraverant; at Jeſuitarum artibus factum eſt, ut a Rege non rejicerentur ſolum literæ, ſed Parlamenti etiam cenſura impeterentur, qui tamen ardor paulo poſt, Senonenſi Præſule & Cabillonenſi prudenter reſiſtentibus, defervuit.

Dum hæc ita evenirent, Bargellinus, Nuntius Papæ, Pariſios appellebat, vir moderatus, & ad componendam litem iſtam ut proclivis animo, ita ab Adminiſtris Curiæ Romanæ inſtructus; hujus ope ad pacem procurandam uſus eſt Senonenſis Præſul, amicitiæ fœdere cum eodem prius ſancito. Miſſæ erant ad eundem Legatum Bullæ Romanæ, quibus Rituale liber Epiſcopi Aletenſis & Novi Teſtamenti Translatio, Montibus Hannoniæ typis exſcripta, condemnabantur; at ille perſuaderi ſe paſſus eſt, ut utramque in ſcriniis aſſervaret, a promulgatione ſibi temperaret. Hæc ſumma primæ Relationis, in quam Auctor non exiguam copiam Epiſtolarum aliorumque ſcriptorum notatu digniſſimorum contulit, e quibus nervus controverſiæ quam accuratiſſime cognoſci poſſit, v. gr. XIX Epiſcoporum querulas ad Papam literas, p. 40, ſequ. IV Epiſcoporum ad eundem querelam, p. 57, ſequ. A. Arnaldi ſcitiſſimam Epiſtolam ad Regem contra criminationem Præſulis Eburodunenſis,

nenſis, p. 255, quam ingeniis aulicis apprime placuiſſe, atque inter edecumata ſpecimina eloquentiæ prudentioris relatam eſſe legimus. Additur Tomo huic faſciculus ſimilium ſchedarum, maximam partem contra poteſtatem Pontificis nimiam ſcriptarum, inter quas ultimo loco legitur Epiſcopi Pontiopolitani Epiſtola ad Cameracenſem Archiepiſcopum, excuſans XIX Epiſcopos, ex quorum numero ſolus ille ſupereſt, & Cameracenſem ſerio reprehendens, quod novum Eccleſiæ jugum recentioribus libris ſuis obtrudat, dum Pontificis circa facta nova, quæ ad doctrinam reduci poſſunt, decreta fide divina accipienda atque colenda eſſe, propugnat.

Sunt alia notatu non indigna, quæ in priori hac Parte ſparſa leguntur, quorum nonnulla enotabimus. Quid litis Epiſcopo Apamenſi cum Jeſuitis de abſolutione peccatorum, ſcelerum licentia abutentium, fuerit, enarratur p. 207 ſeq: Cumprimis vero hiſtoria Translationis Novi Teſtamenti, quæ a loco editionis Montenſis dicitur, p. 226 ſeqq. copioſe perquam expoſita legitur; quantum laboris ac curæ iteratis in eam operis ſit impenſum ab Arnaldo, Sacio aliisque; quo pacto Amelotius ſuam Translationem, quam a Clero Gallicano imperatam ſibi ferebat, editurus, (cum plagio literario multa, ut hic quidem pronuntiatur, e Montenſi Translatione ſurripuiſſet) & privilegii Regii impetrationem & editionem ejus Pariſienſem impedierit; qua ratione Sacius carceri addictus fuerit, Præſulesque Pariſienſis & Eburodunenſis Translationem Montenſem editis ſtylitevticis literis proſcripſerint, Nervum Epiſtolæ Paſtoralis, qua Aletenſis Epiſcopus reſpondere ad condemnationem Libri ſui Ritualis machinabatur, p. 302 ſeq. formulis non adeo Pontifici Romano æquis expoſitum legimus: cujus generis formulæ de immenſa Jeſuitarum in Pontificem ipſum potentia etiam p. 313 leguntur.

Altera Pars Hiſtoriæ pacis Janſenianæ ſequentia enarrat. Qui curam ineundæ pacis ſuſceperant, Præſules tandem iniere conſilium, ut quatuor Epiſcopi Romæ exoſi, ſepoſitis Mandatis Diœceſanis, ictum ſubſcriptionem formulæ a Pontifice imperatæ in Diœceſibus ſuis procurarent, præmiſſa privata conſignatio-

gnatione eorum, quæ in Mandatis istis publice dixerant. Id primum Aletensi Episcopo parum probabatur, metuenti cum primis, ne ad alia & majora adigerentur; tandem, positis aliquot conditionibus, consensit, atque una cum illo tres socii, quippe qui illi tantum non omnia deferebant. Eundem Præsulem, ut Lutetiam veniret, monebat Arnaldus, maximam in ejus præsentia spem ponens; at ille multis de causis iter hoc recusavit. Interea Jesuitæ omnem movebant lapidem, ut constituti judices causam IV Episcoporum disceptarent, quorum plerique ea de causa Lutetiæ jam hærebant. Rei vero Circularem Epistolam notatu dignissimam edebant, judicium illud prorsus detrectantes, quam Jesuitæ, opitulante Tellerio, Cancellario, condemnandam auctoritate Regia curabant. Interea Præsules pacis pararii, Nuntio Pontificis consentiente, literas ab A. Arnaldo conscribi curabant, quas IV Episcopi reconciliationis causa ad Pontificem mitterent. Hæ cum Nuntio & Ministris Regiis placerent, missæ sunt ad Aletensem, qui mutari quædam in illis acriter poscebat, neque se permoveri, ut subsignato nomine suo eas confirmaret, passus est; donec epistolis patheticis ultro citroque missis eo perduceretur. Nuntius acceptis literis Regi nuntiabat, sancitam esse Ecclesiæ pacem, Episcopos in gratiam Papæ receptos. Ea res multis gaudium, Jesuitis non leves cruciatus excitabat, maxime quod ipsis plane insciis tanta res esset confecta. Igitur omnibus machinis adorti sunt Nuntium Pontificis, eumque tandem permoverunt, ut facta infecta, & Epistolam IV Episcoporum Senonensi Præsuli reddere conaretur, illoque renitente sculpello eam discinderet. Tandem rediit tabellarius Romam missus, & Pontificis Decretum, quo pax firmabatur, attulit, qua re factum est, ut Nuntius, imo Rex ipse, Arnaldum, hactenus in Pathmo sua delitescentem, pararjo Senonensi Præsule, ad amicum colloquium admitterent, ipseque Sacius carcere liberaretur.

Quæ sequuntur alio Auctore scripta assutaque prioribus sunt. Narratur hic catastrophe negotii. Pontifex, malevolorum artibus excitatus, male suspicari de quatuor Episcopis cœperat,

perat, ſed comperta re omni tandem literas conciliationis indices ad eosdem exaravit. Monialium Portus Regii cauſa, etſi magno cum earum detrimento, poſtremum tamen ad finem perducta eſt, & ſacrorum uſus ab Archiepiſcopo Pariſienſi, quem pertinaciſſimum hoſtem habuerunt, ipſis reſtitutus. Steti: pax iſta aliquot annis, cum inter alios Andegavenſis Epiſcopus inter varios aſſultus eam defenderet, donec poſtrema Clementis XI contra Janſenianos Bulla, contra quam multa noſtri ſcriptoris querela eſt, penitus diſſolveretur.

Continentur ſecunda hac Relatione multæ etiam Epiſtolæ lectu digniſſimæ, cum monumentis aliis ad iſtam Hiſtoriam facientibus, præſertim illæ, quæ a Senonenſi aliisque Præſulibus ad Aletenſem miſſæ ſunt. Plura vero hujus farinæ proponuntur in manipulo ad finem ejus annexo, interque alia Epiſcoporum Andegavenſis & Bellovacenſis formulæ, quibus ſubſcriptionem denuo procurarunt Pontificis ad Regem & Epiſcopum Cabillonenſem ſuper iſto negotio literæ.

Sunt & in hac altera Parte memorabilia multa. De Arnaldi libro de perpetuitate fidei contra Claudium ſingularia quædam leguntur p. 313 ſeq. interque alia, Turennium, notiſſimum heroem, ejus libri; antequam ederetur, perlectione ad mutanda ſacra amplectendumque Romanæ Eccleſiæ obſequium permotum fuiſſe. De vita, moribus & geſtis Sacii, defenſoris Janſenii, multa p. 334 ſeqq. leguntur. Enotabimus præ ceteris, quæ p. 425 de nummo in pacem Janſenianam cuſo enarrantur. Nummus, auſpiciis Colberti ſignatus, antica parte repræſentat Regem Ludovicum XIV, poſtica aram, cui impoſita ſunt S. Biblia cum ſceptro & clavibus Pontificiis, columba radiis circumdata cœlitus deſcendente, cum lemmate: RESTITUTA ECCLESIÆ GALLICANÆ CONCORDIA. 1669. Maſius, qui Hiſtoriam V Propoſitionum contra Janſenianos edidit, affirmaverat publice, invito Rege monetam hanc conflatam, urgenteque Pontificis Legato abolitam fuiſſe. Huic Auctor noſter ita reſpondet, ut & auctoritatem numiſmatis rationibus validiſſimis muniat, & Maſianam narrationem qua circumſtantias omnes convellat.

BIBLIO-

BIBLIOTHECA CRITICÆ SACRÆ CIRCA OMNES fere ſacrorum librorum difficultates, Opus plurimorum annorum ex veterum Patrum traditione, probatiorum interpretum curis, clariorum Criticorum judiciis collectum a quodam Ordinis Carmelitarum Diſcalceatorum Religioſo.

Volum. I. Lovanii, apud Guil. Strykwant 1704, in fol. Alphab. 4, plag. 16.

II. ibidem, apud eundem, 1704, in fol. Alphab. 4, plag. 13.

III. Bruxellis, apud Jo. de Smedt, 1705, in fol. Alphab. 4, plag. 15.

IV. ibidem, apud eundem, 1706, in fol. Alphab. 4, plag. 11.

Libri, quem hic exhibemus, Autor eſt R. P. *Cherubinus a S. Joſepho*, Carmelitarum Diſcalceatorum Provinciæ Aquitaniæ Ex-Provincialis, qui etſi modeſtiæ ſtudio nomen ſuum titulo haut præfixit, Dedicationi tamen, quæ imaginem & nomen CLEMENTIS XI. Pont. Max. præ ſe fert, illud ſubſcribere non dubitavit. Molitur ille, ut eorum commodo, qui divinarum litterarum ſtudio ſe conſecrarunt, egregie inſerviret, opus ſplendidum, magnum, ac duodecim Voluminibus, imo pluribus forte, abſolvendum, quorum priora quatuor cum nuper modo ad nos fuerint perlata, non poſſumus, quin jam de iis certiores reddamus Lectores noſtros, ut nec cauſarum, quæ Autorem ad ſcribendum impulerunt, nec rerum, quas pertractandas ſibi ſumſit, nec methodi, quam ſequitur, penitus eſſent ignari. Cauſas, quibus adductus fuit, ut tantum opus aggrederetur, *Cherubinus* noſter habuit varias, inter quas tamen illa eminet, quam in ipſa Præfatione expoſuit prolixius. Ni-

mirum inter ceteras ordinis, cui Autor adſcriptus eſt, leges illa quoque locum invenit, quæ præcipit, ut *Fratribus, ſtudiorum curſum confecturis, tres anni Philoſophiæ, tres Theologiæ, unus ſaltim doctrinæ moralis & Sacræ Scripturæ guſtandæ concedatur*; cujus decreti obſervationem ut promoveret capitulum, quod vocant, genetale, Romæ aliquot abhinc annis celebratum, modum illum præſcripſit, ut in qualibet Provincia quædam ſemper eſſet domus, in qua ad id electi Profeſſores Theologiæ morali & Sacræ Scripturæ omnem impenderent operam, conſtituta pœna ſingulari, cui nusquam in aliis ſanctionibus ſimilem haberi Noſter fatetur, quod, qui Scripturæ ac moralis doctrinæ ſtudium non perfeciſſent, neque ad Lectoris, neque ad Concionatoris aut Confeſſarii officium, multo vero minus ad Prælaturas in ordine admitterentur. Cum vero hujus decreti executionem difficillimam eſſe adverterent Superiores, niſi de communi aliquo opere tum Scripturæ ſtudioſis neceſſario, tum ipſis eorum magiſtris commodo providerent, in quo ea omnia, quæ ad Scripturæ & Theologiæ ſtudium inchoandum, proſequendum ac conſummandum ſufficerent, fuſe ex probatioribus Autoribus quibuscunque colligerentur, ſub graviſſimi peccati obligatione tantum onus *Cherubino* impoſuerunt, præſertim cum ab annis tringintâ quinque Scripturæ ſtudium ab ipſo nunquam dimiſſum non ignorarent, ac collectiones ad hanc rem utiles ab eodem jam paratas eſſe conjicerent. Hic itaque ſuperiorum mandato repugnare hariolandi crimine majus exiſtimans, Operi ſe accinxit eo alacrius, quod amicis quibusdam Pariſiis commorantibus ideam illius, quam ipſis ceu æquiſſimis cenſoribus obtulerat, adprobari omnino cerneret. Equidem bene noverat, non carere Eccleſiam innumeris fere ſummaque laude digniſſimis Scripturæ, ſive integræ, ſive nonnullorum librorum, interpretibus, nec deeſſe, qui ſcholaſtica fere methodo egregias ejus difficultates expenderent. Sed ſecum reputans, a nemine totius Theologiæ curſum fuiſſe expletum, aliis alia ſubinde obſervationibus ſuis accuratius exponentibus; opera, in quibus pulchriora circa Scripturam expenduntur dubia, ab autoribus non raro hæreticis ſcripta ac vix nota, aut linguis pe-

regri-

regrinis consignata, aut sententiis Hebraicis Græcisve referta, ideoque ferme inutilia esse; nonnisi insignium Bibliothecarum esse privilegium, ut rarioribus ejusmodi abundent divitiis; non leve denique, Scripturæ studiosis videri commodum, si, quæ in variis eruditorum commentariis sæpe ejusdem rei occurrant repetitiones, evitentur, &, quæ alibi sparsim traduntur, apte colligantur digeranturque, tantum abest, ut a susceptо semel labore se abduci passus fuerit, ut potius opus perficere ejusmodi sedulo allaboraverit, quod jure meritoque *Bibliotheca Criticæ Sacræ* adpellari posset, ac omnes circa Scripturæ quæstiones in aliis sparsas commentariis difficultates apte complecteretur. Cuncta vero, quæ hanc in rem colligere potuit, tribus comprehendere Tomis constituit, quorum tamen singuli plura Volumina continebunt. Ita *primo Tomo* brevis ac facilis ad Scripturæ peritiam traditur præparatio & introductio, unde ipsi *Adparatus Biblici* nomen, quod erudito P. Lami etiam olim non displicuisse Autor noverat, imponere placuit. *Secundus* Tomus generalia & communia, quæ omnibus sacris & canonicis conveniunt Scripturæ libris, attinget, nec non generatim singularum editionum conditiones exponet. *Tertius* vero *Tomus* singulorum librorum proprias ac speciales rationes considerabit, eosque sigillatim percurret, & ad omnes aut præcipuas locorum singulorum difficultates se extendet.

Cum vero quatuor ista Volumina, quæ jam nobis ob oculos versantur, ad primum saltim spectent Tomum, ut illius tantum hac vice rationem habeamus, congruum esse credimus, nec ingratum Lectori fore speramus, si ea, quæ istis Voluminibus continentur, qua fieri potest brevitate, recenseamus, de reliquis plura dicturi, quam primum ad manus nostras pervenerint. Licet itaque Synopsin Operi præfixam videamus, in qua ea, quæ in Tomo primo pertractanda veniunt, tribus iterum Libris ac viginti Dissertationibus dicuntur esse comprehendenda, ordinem tamen & numerum istarum Dissertationum in ipsa tractatione paulisper immutatum advertimus, quapropter nobis rerum, quæ exponuntur, summam persequentibus ad synopses speciales cuivis Dissertationi atque Volumini additas ipsumque adeo opus erit potius respiciendum.

Primum itaque Volumen quinque Diſſertationes complectitur, quarum *prima* procemialis parænetica dicitur, quandoquidem ad ſacrarum litterarum ſtudium ipſis fere Patrum clariorumque virorum non modo ſententiis ſed etiam verbis adhortatur, & ita quidem, ut ea, quæ ſeduſam Scripturæ lectionem videntur prohibere, removeantur, ea vero, quæ ad illam alliciunt, maxime urgeantur. Illud ergo ut obtineat Autor, Scripturæ ſublimitati & obſcuritati illius perſpicuitatem opponit, ac difficultatem tum pulchritudinis, tum ſuavitatis, qua gaudet, contemplatione lenire ſatagit. Hoc vero ut conſequatur, Scripturæ dignitatem, collectis variis, quibus inſigniri ſolet, nominibus propriis pariter atque ſymbolicis, extollit; utilitatem quam mirabiles innumeriſque ejus manifeſtant effectus, comprobat; neceſſitatem ſtudii Biblici commonſtrat; exempla eorum, qui lectioni Scripturæ diligenter dederunt operam, proponit, & dum ita non tantum ſanctorum ac illuſtrium virorum, Regum ac Principum, mulierum puerorumque pietate inſignium, ſed etiam Judæorum meminit, digreſſionem de ritu Scripturam legendi in Synagogis eorum ſatis prolixam inſtituit; ac denique ad Patrum autoritatem provocat, qui ad Scripturæ ſtudium alios ut adducerent, omnem moverunt lapidem; ubi iterum, digreſſionis in modum; partim iis reſpondet, qui Scripturam a Catholicis negligi, eamque ab illis ignorari autument, partim de Catechumenis in primitiva Eccleſia eleganter diſſerit, eosque ad ſacrorum librorum lectionem admiſſos fuiſſe multis argumentis oſtendit. Annectitur primæ huic Diſſertationi Diſputatio unica, appendicis quaſi loco, quæ docet, qua animi præparatione ad Scripturæ lectionem accedendum ſit, ea ſcilicet, quæ fide, ac Eccleſiæ in omnibus proprii judicii ſubmiſſione, humilitate cordis, puritate, & rerum terrenarum contemptu perficitur. Ubi præterea de honore ac reverentia a Catholicis ei exhibita, de ſanctis Evangeliis, de ritu legendi ſcripturam in Eccleſia, aliisque circa Evangelii uſum & abuſum plura traduntur; Hæreticorum, quos vocat, in Scripturam S. injuriæ attinguntur, ac ultimo loco de fine lectionis ſeu ſtudii

Scripturæ

Scripturæ agitur. *Secunda* Diſſertatio *prodroma* appellatur, quod his, quæ in ſequentibus quampluribus voluminibus complecti Autor decrevit, veluti præcurrit, & generalem Scripturæ notitiam tradens ad ſpeciales ac difficiliores quæſtiones animum præparat, omniaque fere, quæ ad ſtudii ejus initium ac progreſſum maxime neceſſaria videntur, certis quibusdam indicibus complectitur, ut tyronem ad illud accendat, ſimulque memoriam juvet. Continet autem partes quatuor, in quarum prima quid Scripturæ S. ſtudium expetat, indicibus numero viginti ſex deſignatur, adeoque de librorum ſacrorum variis nominibus, diviſionibus, verſionibus, nec non ordine, lingua, qua ſcripti primum ſunt, aliisque, quæ huc ſpectant, agitur. Secunda pars circa ea, quæ ad Scripturæ peritiam comparandam ſunt utilia aut neceſſaria, verſatur, ubi de præceptoris in hoc ſtudio neceſſitate, de ſcholarum utilitate, de Patrum commentariis, de auxilio ab interpretibus, ſive modernis, ſive antiquis, quærendo, de Rabbinorum uſu atque lectione, de Hæreticorum non negligendis Scripturæ expoſitionibus, de litterarum ſcientiarumque profanarum doctrina præmittenda, ac de linguæ Hebraicæ ac Græcæ notitia comparanda denique diſſeritur. Tertia pars circa illa occupatur, quæ ad S. Scripturæ ſtudium videri poſſent inutilia, nec tamen omnino contemnenda ſunt, ubi plura de Miſchna, Talmude, Maſorethorum quibusdam obſervationibus, & de Cabalæ origine, nomine ac variis generibus traduntur. Quarta pars methodum in Scripturæ ſtudio tenendam docet, inque duas Diſputationes ita diſcedit, ut prior varias methodos ad ſtudium iſtud utiles adducat, poſterior vero monita quædam eo ſpectantia tradat, non omiſſis plurimis regulis criticæ, quæ Scripturæ ſtudioſum admodum poſſunt juvare. *Tertia* Diſſertatio ad illa progreditur, quæ Judæorum res concernunt, & primo quidem, præmiſſis quibusdam circa eorum ſtatum obſervationibus, mox ad tabernaculi conſtructionem pergit, ejusque partes, Sanctum nimirum ac Sanctum Sanctorum, nec non ea, quæ in iis continebantur, expendit; qua occaſione curioſa inter eruditos controverſia de loco Altaris Thymiamatis diſcutitur, & alia circa

columnam nubis, circa aulæa opere plumario præparata, ac circa dona pro tabernaculi conſtructione oblata in medium profert. *Quarta* brevem continet digreſſionem de Excelſis & Idolis, quorum in ſacris literis ſit mentio, expoſitisque horum nominibus, quæ juxta ordinem alphabeticum recenſentur, plura de Teraphim vitulisque Aaronis & Jereboami colliguntur, tandemque idololatriæ origo ſolicite inquiritur. *Quinta* Diſſertatio, prolixior multo, quam quæ præceſſit, ad Judæorum res redit & quatuor Diſputationibus partem eorum exponit, quæ ad ſplendidiſſime extructum Salomonis templum pertinent. Primum ſcilicet de ipſo templo illiusque extructione, fundamentis, ſitu, ornamentis, partibus variis, mirandis ac fatis multa commemorantur, non paucis obſervationibus circa Templum ſecundum, & quod ab Herode Joſephus conſtructum ſcribit, nec non circa Ezechielis, Samaritanorum ac Ægyptiorum templa additis. Hinc de templi miniſtris inquiritur, ſeduloque iis congeſtis, quæ de Sacerdotum nomine, inſtitutione, ætate, variis ordinibus, moribus, nuptiis, officiis, ſtipendiis, veſtibus ac gradibus Autores commentantur, ſummus Pontifex fuſe deſcribitur, & de Levitarum ordine, officiis & ætate, de janitoribus & cantoribus, reliquisque templi miniſtris nonnulla obſervantur. Porro ipſum templi miniſterium exponitur ita, ut ſimul cultus divini inſtrumenta, tubarum uſum, benedictionem Sacerdotum, pluraque alia deſcripta videas. Et ultimo demum loco dubia quædam circa templum illiusque vaſa attinguntur, ubi de atrio gentium, de porticu Salomonis, de porta ſpecioſa templi, de qua Actor. 3. v. 2. legitur, de atrio interiori, de conclavibus ac ædificiis atriorum, de atrio mulierum, virginum domo, & Gazophylaciis, de meatu panum propoſitionis, candelabro, mari æneo ac ceteris lavacris & de arca fœderis pulcherrimæ quæſtiones enucleantur.

Secundum Volumen, quod Doctrinam de Judæorum cultu ulterius perſequitur, quinque iterum Diſſertationibus abſolvitur. Et prima quidem, quæ ordine *Sexta* eſt, tribus Diſputationibus Sacrificia Judæorum exponit ita, ut prior generatim diverſas eorum diviſiones ac circumſtantias conſideret; altera ſingulorum ſacrificiorum

rum, tum quoad ritus, tum quoad alia, ſpecialiorem notitiam tradat; tertia vero diverſas occaſiones ac tempora reſpiciat, quibus offerri ſacrificia conſueverunt. *Septima* Diſſertatio in tres partes diviſa Judaicorum Feſtorum conſuetudinem, nomina, numerum, occaſionem, ceremonias ſigillatim fuſe ac diligenter contemplatur, eademque occaſione de Judæorum jejuniis ea, quæ ad tempus, cauſam, & ritus ſpectant, tradit, ac tandem ritus, quos in Synagogis obſervatos fuiſſe legimus, tum quantum ad preces, quæ in illis fieri ſolebant, tum quantum ad alia ſcitu non indigna, enarrat. *Octava* quamplurimas easque elegantes, quæ circa Urim & Thummim fieri poſſunt, quæſtiones tribus Diſputationibus expedit, & nomen, naturam, originem, locum, durationem, & uſum Urim & Thummim examinat, ubi ſæpius Spencerii placita refelluntur, & de Teraphim & Cherubim non injucunda adduntur; Et ita Adparatus Biblici librum primum Autor concludit, ad ſecundum hinc progreſſus, qui Judæorum Doctrinam & Politiam perluſtrat. *Nona* igitur Diſſertatio tribus itidem partibus conſtans de ſcholis Judæorum, earumque magiſtris, nec non eorum ſectis ac libris præcipuis diſſerit. Et primo quidem ſcholarum diviſionem, nomina & antiquitatem Autor expendit, ubi imprimis circa Abrahami, Melchiſedechi ac Heberi ſcholas verſatur, ac in Babyloniam translatas ſequitur, maxime vero Scammai & Hillelis ſcholis immoratur. Inde ad magiſtros tranſit, quorum dignitatem ac titulos exhibet, & tum inaugurationis antiquæ pariter & modernæ ritus, tum alios explicat, ac denique ea enarrans, quæ ad diſcipulorum conſuetudines pertinent, finem primæ parti imponit. Hinc in ſecunda parte quædam de Phariſæorum, Eſſenorum & Sadducæorum ſectis profert, eorum nomina, initium & autorem deſcribens. De Caraitis quoque loquitur, & ubi de Eſſenis agit, curioſa ſatis circa Rechabitas ac Philonis Eſſenos adducit, tandemque Phariſæorum conſuetudinem *fimbrias amplificandi*, quam ipſis Chriſtus exprobrat, exponit. Tandem tres circa Judæorum libros diſputationes ſibi vendicat tertia hujus Diſſertationis pars. Prima & Secunda, quicquid ad Talmudis & Miſchnæ notitiam requiritur, explicat, tertia vero de nonnullis

lis celebratiſſimis Judæorum commentariis verba facit, ac ſingulorum autores, materiam & antiquitatem contemplatur. *Decima* hujusque Voluminis ultima Diſſertatio Diſputatione duplici Theologiam Judæorum ex Talmude aliisque ipſorum libris ſiſtit, ac non modo plurima, quæ Rabbini circa Deum, angelos, dæmones, animas hominum & ſimilia docere ſolent, ex eorum verbis colligit, ſed etiam Scripturæ interpretandi modum ab iis in præcipuis ejusdem hiſtoriis traditum recitat.

Tertium Volumen, cujus editio præter Autoris ſpem ob temporum neceſſitatem & Typographi varias ob cauſas mutationem ultra tempus conſtitutum pauliſper fuit protracta, tres tantum Diſſertationes continet. *Undecima* ergo, quæ primo loco occurrit, (placet enim hunc numerandi ordinem retinere) circa Cabalæ notitiam, ejusque in Scripturæ S. expoſitione uſum verſatur, qua de re licet jam in Diſſertatione ſecunda Autor quædam attigerit, potiora tamen ac præcipua ad hanc remittere ipſi viſum fuit. Cuncta vero, quæ in illa traduntur, in tres partes abeunt, quarum prima Cabalæ nomen, originem, antiquitatem variasque Cabaliſtarum methodos expendit; altera de divinis nominibus, imprimis nomine יהוה multa enarrat; tertia Autoris judicium circa Theologiam Judaicam, aut Talmudicam continet, & quid commodi ex Rabbinorum commentariis ad Novi Teſtamenti loca quædam eo felicius declaranda expectari queat, exemplis comprobat, ut taceamus, quæ hic de Joſephi libris, erroribus, illiusque a Sacris litteris frequenti diſſenſu, de Cabaliſtarum circa angelorum nomina arcanis aliisque curioſis rebus, quæ ad Cabalam magicam pertinent, annectuntur. *Duodecima* Diſſertatio libro Adparatus Biblici ſecundo finem imponit & ad duo capita reduci poteſt. Primum enim de Synagogæ ritibus, nec non Synedrio ejusque jure & poteſtate agitur, & dum circa Synedrii miniſtros examen inſtituitur, plura de primatibus, majoribus, proceribus, patribus Synagogarum, Hiereis, presbyteris, didaſcalis, de Azanim, Parnaſim, Archipereſitis, collectoribus eleemoſynarum, diaconis, ſeptem bonis viris & ſeptem lectoribus traduntur. Deinde vero de Synedrii autoritate circa capitalia ſupplicia diſputa-

diſputatur, & an Chriſti tempore, & quonam modo, ei competierit, diſquiritur, ſubjunctis præterea variis, quæ circa nuptiarum ritus, tempus, convivium, de jure item uxoris ac dote, de leviratu & divortii libello præcipui nominis autores commentantur. *Decima tertia* librum Adparatus Biblici tertium ac ultimum inchoat, & quamvis Autor eandem variis Bibliorum editionibus primum deſtinaſſet, mutavit tamen conſilium, ex quo de Opere, quod *Jac. Lelong*, Orat. Presb. paratum habet, edoctus fuit, quippe qui *Bibliothecam Sacram*, omnes tam typis vulgatas, quam exaratas manu S. Bibliorum editiones complectentem, proxime edere conſtituit. Dum ergo Noſter illius editionem præſtolatur, alibi ſuum hoc opus inde exornaturus, ad alia jam ſe confert, & circa præcipuas librorum Scripturæ verſiones dicere incipit. Uti vero duas hæc Diſſertatio iterum partes complectitur, quarum altera verſiones Latinas attingit, altera verſiones vernaculas explicandi curam ſuſcipit, ita ex Latinis Cajetani, Vatabli, Malvendæ, Münſteri, Caſtalionis, Leonis Judæ, nec non Junii & Tremellii verſiones imprimis productas variisque obſervationibus ſtipatas hic videas, ex vernaculis vero tum antiquioribus tum recentioribus, verſiones, Gothica Ulphilæ, Armenæ, Dalmatica, Copticæ, Gallicæ, Oreſmi & Guarini, & quæ anno 1530 Antverpiæ prodiit, Lovanienſis, Olivetani, Genevenſes, Renati Benedicti, Beſſei & Friſonis, Corbini, P. Veronis, Michaelis de Marolles, P. Ameloti & illa, quæ Montibus prodiit, ſub examen revocantur, ita tamen, ut circa eam, quam ultimo loco nominavimus, plurimum ſtudii operæque Autor inſumat.

Reſtat, ut de quarto Volumine quædam adjiciamus, in quo quatuor Diſſertationes comparent, quamvis titulus tres tantum promittat. Primum ergo ſe hic offert *decima quarta*, quæ octo Diſputationibus conſtans verſionum Gallicarum aliarumque vernacularum hiſtoriam ulterius enarrat. In ea nimirum poſtquam Autor verſionem Montenſem a Quesnellio editam, eamque, quæ Leodii anno 1702 prodiit, nec non Belgicam Embricenſem, & quæ Domino de Sacy editionem debet, conſideraſſet, prioresque inter ſe contuliſſet, maxime circa

Simonii translationem ſubſiſtit, illiusque hiſtoriam fuſe exponit, ac poſtea de D. Godelli, P. Bohurſii, Caſtalionis, Jo. Diodati, & denique Jo. Clerici verſionibus Gallicis quædam addit. Mox ad Italicas delatus earum mentionem facit, quæ ab Abbate Malhermio, Jacobo de Voragine, Antonio Brucciolo & Joanne Diodato luci publicæ expoſitæ fuerunt. Nec Hiſpanas, Germanicas, Saxonicas, Belgicas, Anglicas, Britannicas, Scoticas & Hybernicas, Polonicas, Slavonicas, Ruſſicas, Bohemicas, Hungaricas, Suecicas, Danicam, Finnicam, Islandicam omittit, tandemque iterum de Coptica ac Armena obſervationes quasdam addit. *Decima quinta* Diſſertatione, quæ ſex partibus includitur, Autor ea, quæ circa verſionum vernacularum lectionem, omnibus indifferenter permiſſam, noſtris maxime temporibus agitari cœperunt, expendere aggreditur. Et primo quidem diligenter omnia conquirit, quæ circa hanc celeberrimam agitari ſolent quæſtionem: an fieri poſſint, imo debeant, vernaculæ verſiones? Ubi recenſitis Hæreticorum opinionibus, quas refellere ſtudet, quorundam Catholicorum placita expendit, ſuaque interdum utilitate translationes minime carere demonſtrat. Congerit præterea plura tum Pontificum, tum Præſulum, tum Principum, imo conciliorum quorundam exempla, ex quibus verſiones vernaculas merito ac prudenter interdum prohiberi, aut etiam interdum ſapienter comparari aliisque permitti concludit. Hinc ad aliam quæſtionem transit, an ſcilicet legitimas ejusmodi verſiones nemini ſubtrahere, ſed omni hominum ætati, ſexui, ac conditioni promiſcue concedere aut tradere Paſtores debeant? quæ negative deciditur. Eaque occaſione exortas inter Romanæ Eccleſiæ non incelebres Doctores Arnaldum aliosque circa quartam indicis Concilii Tridentini regulam Diſputationes recenſet, nec pro illius obligatione utilitate ac neceſſitate certare dubitat, quam in ipſa Gallia ac Belgio uſu receptam facile demonſtrat. Ea etiam, quæ Arnaldo Simonius opponit, & quæ ille reponit, ſuo interpoſito judicio, non diſſimulat, nec poteſt, quin quæſtionem aliam inter Abbatem Trapenſem & P. Mabillonium ſatis agitatam attingat, an ſcilicet monachis Scripturæ lectio

maxime

maxime conveniens ac propria exiſtimari debeat? uti quoque circa illam quæſtionem: an liceat miſſale ac ſimiles ad uſum Eccleſiæ libros in linguam vernaculam convertere, eaque in ſacris publice uti? varia affert, quæ a recepta Romanæ Eccleſiæ ſententia non abeunt. *Decima Sexta* Diſſertatio Diſputatione unica hiſtoriam editionis Polyglottorum Bibliorum tradit, & propoſito primum eorum catalogo, circa eas deinde editiones, quæ majoris videntur momenti, obſervationes quasdam, ad plenioremeatum uſum ac notitiam ſpectantes, exhibet, unde de editionibus, Complutenſi, Antverpienſi Philippi II, Pariſienſi D. le Jay, & Anglicana Walthonis non contemnenda legere hic licebit. Cum vero notum ſit, quod Simonius in Critica ſua novam Bibliorum Polyglottorum editionem commendet, edendique modum doceat, illius conſilium perpenditur accuratius, variisque incommodis ac difficultatibus conjunctum eſſe oſtenditur. Quam ob rem ſuam Autor proponit methodum, duplicemque Polyglottorum compendii rationem, ac utriusque ſpecimen circa primum Geneſeos caput tradit, imo integrum Pſalterium, juxta methodum ſuam diſpoſitum, in fine Diſſertationis ſubnectit. Tandem ad parandam majorem Bibliorum Polyglottorum notitiam de verſionibus, Arabica, Æthiopica & Perſica, quæ illis inſeruntur, quædam addit, ſeptuagintaviralem vero, perinde uti Chaldaicam & Syriacam, propriis iisque fuſiſſimis Diſſertationibus in ſequenti Tomo exponere conſtituit. *Decima Septima* Diſſertatio librorum, Patribus aliisque Scriptoribus a primis ſeculis ſuppoſitorum, indicem refert ex Criticorum modernorum, Cavei ſcilicet, Ottii, Bellarmini, Riveti, Spanhemii, Dupinii, Arndii, Alexandri ac Tillemontii ſcriptis maxime collectum, qui tamen nonniſi ad annum circiter 1180. producitur, quia nec tantæ famæ videntur poſteriorum ſeculorum Autores, nec adeo attente eorum opera Criticos expendiſſe, ſatisque incerta eorum eſſe judicia, Noſter intelligit.

Et hæc generatim dicta ſufficere, ni fallimur, iis poſſunt, qui, quid de tanto opere promittere ſibi poſſint, cognoſcere cupiunt. Specialiora enim quo minus jam tradamus,

Voluminum moles rerumque copia videtur prohibere, ex quibus alias plura nec inutilia nec lectori ingrata excerpere difficile nobis haut fuisset. Quodsi vero de methodo ac scribendi, quam Autor sequitur, ratione aliquid præterea dicendum sit, tenendum est, quod ipse fateatur, scholastica fere methodo ac stylo perspicuo potius, quam eleganti aut terso, in pertractandis rebus gravissimis se fuisse usum. Ne etiam plagiarii nomen & crimen sibi attrahat, non modo ad scriptorum, ex quibus sua collegit, nomina semper provocat, sed etiam eorum verba exscribere non dubitat, tum, ut lector absque damno ipso Autoris libro carere possit, tum, ut si propriæ minus arrideant conjecturæ, alias, quas amplectatur, sententias non desideret. Ubi sane illud omittere non possumus, quod Autor secus ac alii Romanæ Ecclesiæ addicti scriptores facere plerumque solent, non tantum suæ Ecclesiæ Auctoribus utatur, sed alios sæpissime consulat, quos Hæreticorum nomine dignos esse existimat. Unde ex nostris etiam Scriptoribus celeberrimos secutus ad Chemnitii, Gerhardi, Waltheri, Arndii, Sauberti, Carpzovii, Pfeifferi aliorumque scripta frequenter provocat, quamvis partium studio ductus iis aliquando vehementius insultet. Neque tamen aliorum tantum Autorum sententias colligit, sed ut certum aliquid tradat, suas quoque observationes subinde inspergit. Ceterum cum totum opus admodum diffusum sit, ut ea, quæ cohærere debebant, hinc inde crebro dispergantur, id tum demum optimum præbere usum poterit, si indices accurati accesserint, quos etiam ultimo Volumini addere Autor promisit, cui, ut destinata feliciter perficere queat, senectutem vegetam faustosque successus precemur.

ALLE DE VOORTREFFELIIKE GODSGELEERde en Natuurkundige Werken van JOHANNES de MEY, &c.

seu

JOHANNIS DE MEY OPERA OMNIA PRÆSTANtissima, tum Theologica, tum Physica, aliaque, aliquam partem jam ex Latina lingua in Belgicam translata.

Tomi II.

Lugd.

Lugd. Bat. apud C. Bouteſtein & Js. Severinum, &c. 1706, in fol. Alph. 15. & fig. æn. 2.

OPerum horum dudum tum ſeparatim tum conjunctim impreſſorum præſtantiam vel ipſa *altera* hæc editio multum correctior ſatis indicat. Diſpeſcuerunt ea, qui editionem procurarunt, in duas partes, quarum *prior* 1 *Manuale Proverbiorum Salomonis*, ſeu expoſitionem plurimorum & præcipuorum libri Salomonis Proverbiorum ſuccinctam & doctam; dein, 2 *difficiliorum quorundam N. T. locorum* explicationem; 3 *Annotationes exegeticas in Epiſtolæ ad Hebræos capita & loca ſelectiora*; 4 *Exercitationes* quasdam *ſacras de conſcientiæ caſibus quibusdam, modeſtiaque limitibus*; & 5 *Phyſicam* inprimis *ſacram*, ſeu explanationem locorum N. & V. Teſtamenti, in quibus ſcriptor ſacer res naturales vel tangit vel tractat, complectitur.

Poſterior Operum horum apud Belgas celebratiſſimorum *pars* continet 1 *Deſcriptionem naturæ & effectuum conſcientiæ*, nec non *attributorum & operationum Dei*; 2 *Hallelujah*, ſeu laudem Dei, in naturæ theatro decantatam; 3 *Alterum Hallelujah*, ſeu laudem Dei, in gratiæ theatro celebratam, una cum explanatione rerum quarundam naturalium ſpecialiori; 4 *Reſponſa & Judicia* Theologorum Eccleſiæ Reformatæ celebratiſſimorum *de unione Reformatorum cum Lutheranis*, quæ Auctor ob peculiarem quandam cum ſuismet Fratribus de eadem re controverſiam perquam diligenter undique congeſſit; 5 *Continuationem theatri naturæ*, ſeu Obſervationes Phyſicas de natura, proprietatibus & operationibus cœli; 6 *Eyzooiam*, ſeu reſolutionem quæſtionis perneceſſariæ: *Qua in re humanæ vitæ felicitas conſiſtat?* 7 *Continuationem Eyzooias*, ſeu cogitata de Reipublicæ bene inſtitutæ & feliciſſimæ conſtitutione; 8 *Eyarchiam*, ſeu continuationem alteram Eyzooias, in qua de Republica bene feliciterque conſtituenda conſilia quædam Auctor ſuppeditat; 9 *Continuationem tertiam Eyzooias*, ſeu de *Vitis Patriarcharum* quædam; 10 *Monita ſalutaria B. V. Mariæ* ad cultores ſuos indiſcretos Gandavi A. 1673 impreſſa; 11 *Ve Petri*

tri Appeldornii ab ipso de se ipso pronunciatum in scripto suo blasphemo *Cras credo, hodie nihil*; 12 *Orationem Votivam* ad *Wilhelmum Henricum*, Principem Arausionensem; & 13 *Additamenta* quædam ad *Joh. Gœdaart* Observationes naturales.

Habent in his *Joannis de Mey*, Mediobürgensium doctoris, Ministri ecclesiæ & Medici celebratissimi, operibus, qui vel difficiliorum & selectiorum Scripturæ Sacræ locorum, maxime vero eorum, quæ ad Physicam sacram spectant, explanationem, vel de bene constituenda Republica & conscientia bona servanda consilia, vel de unione Protestantium judicia quædam ipsorum Reformatorum quærunt, quæ eorum desiderio non poterunt non satisfacere.

סֵפֶר שְׁמוֹת sive

ONOMASTICUM SACRUM, IN DUAS partes distinctum. Autore MATTHÆO HILLERO, S. S. Theol. Græcæque & Orientis Linguæ Prof. Publ. in Academia Tubingensi.

Tubingæ, impensis Theophili Georgi, Bibliop. Lips. 1706, 4. Alph. 5, plag. 10.

QUid propria Dei atque idolorum, hominum item ac locorum Nomina in sacris literis occurrentia in recessu habeant, multi, quantum ad difficiliora inprimis eademque maximi momenti attinet vocabula, vano fere conatu hactenus enodare adgressi sunt. Exemplo hic nobis esse possunt Origenes, & qui ducem hunc paulo fidentius sequutus est, Hieronymus, Josephus item, Philo, aut siquis alius libri de Ebraicis Nominibus autor est, Talmudistæ, Targumistæ vulgaresque omnium religionum & Theologi & Philologi, qui nomina istiusmodi, quod posterior ætas dudum observavit, sat jejune & inaniter subinde exposuerunt. Quare cum bene multa Sacrarum Scripturarum loca inexplicata hoc modo relinquerentur, & errores adeo crassi in Historiam æque ac Geographi-

am

am irreperent, ut ex urbe homo, ex homine contra urbs non raro fabricaretur, Autor Cl. intentatum aliis iter ingredi, maculasque, Sanctiorum Oraculorum interpretationi hoc modo affusas, in Onomastico hoc Sacro si prorsus tollere non potuit, maxima tamen ex parte corrigere pro virili annisus est. Ut vero, quod hunc in finem adornaverat Opus, justo suo eodemque concinno non careret ordine, in priori parte Nominum propriorum originem, analogiam & sensum declarat; in posteriori vero juxta ordinem literarum digesta istiusmodi Nomina explicat, & hinc quibus rebus personisve fuerint imposita, manifestat. Operi universo Index geminus, alter rerum & apud exteros fere Scriptores memoratorum nominum, alter locorum Sacræ Scripturæ, quibus facem prætulit Autor, subjungitur. Instituti ratio non permittit, ut in dogmata hic tradita fusius nunc inquiramus, cum selectiora quædam specimins loco in medium proposuisse sufficiat. Sic ubi viam coagmentationis literarum aperit, literarum genera, confuse a Grammaticis hactenus proposita, subtilius hunc in modum distingui docet, ut, Lingualium nomine, eo quod omnia vocum elementa linguæ subsidio indigeant, prorsus summoto, Dentals in sibilantes, quo literas זסצשש, & non sibilantes, quo רטת refert, a Liquidis לנר quodammodo distinguendas, evidantur. Sub novam porro Sectione XVII literas censuram revocat, quando contra Priscianum disputans, Literam non per minimam vocis compositæ partem, sed per individuum ois humani spiritum, ut a Syllaba, quæ duorum pluriumve spirituum comprehensio est, commode discriminari queat, definit. Quod ad ipsum idioma Ebræum attinet, istud, ubi de formis similicibus agit, potissimum urget Autor, consuetudini parum, peregrinitati vero nihil prorsus se tribuere, adeo ut aliarum gentium vocabulis locupletatum, contra similitudinem nil quicquam tamen ullibi admiserit. Hoc ut uberius probet, ubi de Nominibus barbaris agit, segetem vocabulorum Chaldaicorum, Syriacorum, Persicorum, Ægyptiacorum & aliorum non alium in finem in apricum producit fœcundissimam, quam ut omnibus statim innotescat, quomodo per legitimas artis regu-

p. 22

690

34

regulas ex Ebraismo dictiones istiusmodi deducere interpreti in prochivi sit. Hybridas vero voces ex Ebraico scilicet &
p. 39 barbaro sermone mixtas in Scripturis non reperiri; contra Flavium Josephum, Eupolemum & Lysimachum Alexandrinum, qui Hierosolymorum nomen ex sermone partim Græco, partim etiam Ebræo declarant, Bocharto potissimum in partes su-
364 as evocato, statuminat. Pariter Tremellium, Bethphage vocem per Locum Fontis exponentem, eo quod Græci fontem πηγὴ, Syri item, Chaldæi ac Talmudistæ פיני vel פאנא, unde nomen בית פאגא conflatum sit, nuncupent, refutat, cum a Græco πηγὴ, vox βηθφαγὴ duobus elementis, φ scilicet & η, discrepet, & Matthæus XXI. 1. ubi in Notis ad Versionem Syriacam Tremellius εἰς hanc suam institui, non in casu quarto εἰς βηθφαγὴν, sed nulla flexionis ausus ratione habita, εἰς βηθφαγὴ, scribat, unde בית פגעי domum sive locum Paghi, quasi בעלי viri nomen denotet interpretatur. Cum de punctatione agit Noster, eandem & propriis & appellativis Nominibus punctandi rationem inesse, hoc potissimum argumento adstruit, quod in nominibus propijs, syllabarum numero crescentibus, puncta, ut in appellativis fieri consuevit, itidem decrescant, crescant vero, quanq Regios Accentus appellativorum instar propria quoqu Nomina sibi applicent. Prius p. 464 per נתן אל i. e. *dedit Deus*, ubi kametz in scheva transit; posterius vero p. 468 per יהם quod sine Accentu Distinctivo, qui pathach in kametz commutat, יהם esset, (est vero Saham viri nomen 2. Chron. XI, 19) ut alia innumera, quæ juxta vocalium ordnem magna diligentia hic congessit Autor, prætermittamus exempla, confirmatur.

Cæterum hac occasione notamus, nuperrime hoc ipso anno Onomasticon Urbium & Locorum Sacræ Scripturæ, seu Librum de Locis Hebraicis, Græce primum ab Eusebio, deinde Latine scriptum ab Hieronymo, & opera Jacobi Bonfrerii antea editum, cum novis Joannis Clerici animadversionibus, Amstelodami in fol. prodisse, cujus libri, cum primum ad nos perferetur, uberiorem in Actis nostris mentionem faciemus.

הלכות שבועות

i. e.

CONSTITUTIONES DE JUREJURANDO, ex [R. *MOSIS MAIMONIDIS Opere,* היר החזקה *dicto, Latine reddita variisque Notis illuſtrata a*

JUSTO CHRISTOPHORO DITHMARO, Haſſo.

Lugd. Bat. apud Cornelium Bouteſteyn, 1707, 4.

Alph. 1 pl. 8.

IN his ad Maimonidis de Jurejurando Conſtitutiones Adnotationibus de Jurejurando ad C. I. ita ſtatim diſſerit Autor, ut in vocabuli Ebræi שבועה originem, varias jurandi & ſpecies & conditiones, flagellationis item, quæ pœna pejerantibus ſtatuta, modum, & ſimilia alia, quæ huc ſpectant, fuſius inquirat. Succinctæ Cuthæorum & Samaritanorum, quam ductu C. II adornat, deſcriptioni doctrinam de voce אמן, quæ plenam jurandi formulam ſiſtat, ſubjungit, & pro perfecto jurejurando omne iſtud, quod per nomen Dei ſive ipſum Deum fit, habendum eſſe, variis Gentium conſuetudinibus hunc in finem allegatis, pronunciat. Joſuam interim, ducem Iſraelis clariſſimum, eo quod Gibeonitis dolo eum circumvenientibus fidem omni ex parte non præſtiterit, neutiquam peccaſſe, ad C. III inde potiſſimum evincit, quod ad omne jusjurandum, ſi validum eſſe debeat, conſenſus, ſive, ut is, qui jurat, & is, cui juratur, idem intelligant ac velint, requiratur; inde & ad iſtiusmodi juramenta, quæ latronibus & publicanis præſtari ſolent, dilabitur. De oliva, communi ciborum prohibitorum menſura, cadaveribus diſcerptis, liquidorum menſuris, adipe, bovis imprimis, agni & capræ, ſanguine item in numero ciborum prohibitorum juxta Lev. VII, 26 habito, erudite diſputans, fuſtigationem a flagellatione, de qua p. 7 jam tum egerat, ratione & loci, & admonitionis, & culpæ,

p. 3. ſq. 51. ſq. 54. 72. 73. 85 ſq. 105 ſq.

ut & modi, multum diversam esse, affirmat. Missa historiola, quam fabulam verius dixeris, quasi Zedekias, quod Nebucadnezarem de lepore vivo comedentem viderit, idque contra præstitum juramentum Synedrio M. postmodum evulgaverit, ab Assyrio hoc Rege excœcatus fuerit, ad veras divortii
p. 126. causas a falsis, quales & ipsi Karræi absurdas prorsus ex dictione עֲרוַת elíciunt, dignoscendas pedem promovet. In
127. interpretationem vocis פְּרוּסִין *Prunæ*, cujus mentionem
138, sq. Maimonides C. VII §. 11 injicit, porro intentus, de aliorum quoque monetæ generum valore, ad varia, quæ in N. T. inprimis memorantur, numismata illustranda, succincte disserit.
148. Ad C. VIII circa rei ablatæ & pruta ad minimum dignæ restitutionem, per duplum, quadruplum, vel etiam quintuplum, in Ebræorum Republica olim perficiendam, quædam annotat. Ad
170. C. IX vero, dum de מָנִים *Mina* agit, observat, eandem סְלָעִים *Siclorum* rationem esse, qui ut vel Tyrii, vel Provinciales erant, ita & Minam in צוֹרִי *Tyriacam* & שֶׁל מְדִינָה *Provincialem* olim fuisse distinctam. Per חֲלִיצָה,
178. quæ dictio C. X §. 3 extat, & a חָלַץ *exuit* suam trahit originem, uxorem mariti absque liberis decedentis, postquam frater defuncti eam ducere recusaverat, indigitari, evincit, insimulque ritus hujus solennia, siquidem juxta Deut. XXVIII,
195. §. 6. istiusmodi uxor leviro calcem exuere debebat, levi quasi penicillo adumbrat. Sententia tandem super quæstione: utrum ei, qui verum Deum colit, per Idola jurare, aut jusjurandum a Gentili exigere, vel accipere saltem liceat? ad
218. C. XI in medium proposita, circa C. XII, seu ultimum, contra Baronium, Lipsium, Sigonium aliosque probare inprimis satagit, quod crucifixio, quæ inter supplicia apud Ebræos usitata, qualia lapidatio, combustio, capitis amputatio, & strangulatio erant, nullibi recensetur, non nisi temporibus sequioribus in Rempublicam Judaicam introducta fuerit. Ceterum præter Autoris ad Lectorem Præfationem, ubi suscepti negotii causæ versionisque ac institutæ commentationis rationes breviter explanantur, *Jacobi Perizonii* Epistola opusculo insuper præfixa est, in qua, quam inviolate sancteque apud Gentes etiam a

veri

veri Dei cognitione alienas juramentum ſemper habitum ſervatumque fuerit, quæve genuina ritus iſtius, quo Orientales inter jurandum alter alterius femur tangendo utebantur, origo extiterit, aliaque non pauca lectu & utilia & jucunda enodantur. Inter iſtos ſane, quibus multum ſe debere hinc & inde in Commentariolo ſuo Dithmarus noſter gratus & palam fatetur, choragum facile agit *Perizonius*, cui *Triglandum*, cujus potiſſimum ſuasu literis his in Academia Lugduno-Batava CAROLI I, Haſſiæ Landgrafii, cui & librum hunc ſacrum eſſe voluit, incumbit, *Witſium* item & *Meierum* adjungit.

ZACHARIÆ HUBER, ULR. FIL. JURISCONSULTI & Anteceſſoris, Diſſertationes Juridicæ & Philologicæ, quibus explicantur ac Obſervationibus humanioribus illuſtrantur ſelecta Controverſiarum atque Legum capita. Pars altera.

Franequeræ, apud Bernardum Wibrande, 1706, in 4to. Alph. 2. plag. 6.

AD nominis paterni celebritatem adſpiraturus doctiſſimus Autor, amœnioris Jurisprudentiæ opera ſolerter continuat. Primam Diſſertationum harum partem in Actis noſtris menſe Octobri 1702 p. 417 recenſu prolixiori exhibuimus, cumque exinde genium ac indolem harum lucubrationum abunde Lectores intellexiſſe ſperemus, ideo in recenſenda hac altera parte nobis licebit eſſe brevioribus. Decem Diſſertationibus præſens opus abſolvitur: in Prima de Lege Julia, in Secunda de Lege Cornelia diſſeritur: Tertia diſquirit, quomodo Principes aliique imperantes ſumma poteſtate prædicti, ut & Magiſtratus ac privati homines poſſint jurisjurandi gratiam facere: Quarta uſum ac licentiam veterum divortiorum apud Romanos exponit: Quinta de matrimonio Claudii & Agrippinæ, deque Neronis adoptione agit. Singulæ harum Diſſertationum ſunt Juridico-Philologicæ, ac ad illuſtranda notabiliora quædam Suetonii loca pertinent. Ceteræ Diſſer-

rationes Juridicæ ſunt, ac in Sexta exponitur & illuſtratur Græcum Reſcriptum Adriani Imper. in *l. 48 de judic.* Septima inſtitutionem & exhæredationem filiifamilias ac poſtumi, ſub conditione factam, illuſtrandæ *l. 11 ff. de condit inſtitut.* exhibet. In Diſſertatione Octava duplex eaque graviſſima diſcutitur antinomia in capite Pandectarum de legatis & fidei commiſſis. Nona in exponendis & illuſtrandis duobus locis Juliani difficilioribus occupatur, quibus ultima diſquiſitionem: an & quatenus uſucapio perimat jura in re? ſubjicit. Quo unum alterumve magis intelligatur, de nonnullis ſpecialius nonnihil dicemus. Diſſertatio Octava duplicis antinomiæ evolutioni præcipue deſtinata eſt. Poſtquam igitur Clariſſimus Autor de officio interpretis, quoad componendas antinomias, in genere diſſeruerat, primum textuum ſibi contradicentium par in ſcenam producit. Nimirum Julianus in *l. 22 de condit. & demonſtr.* pronuntiat: *Quoties ſub conditione mulieri legatur*, ſi non nupſerit, *& ejuſdem fidei commiſſum ſit, ut Titio reſtituat*, ſi nubat: *commode ſtatuitur, etſi nupſerit, legatum eam petere poſſe, & non eſſe cogendam fidei commiſſum præſtare*, cujus deciſionis ſententiam & rationem, tam ex jure Romano, quam ſcriptoribus aliis, Noſter prolixe & eleganter exponit; ſed, ut videtur, ſine ſuffragio Gaji, qui in *l. 14 de Legat. 3* aliam plane ſententiam amplectitur, quando ait: *Non dubium eſt, quin, ſi uxori legatum ſit*, ſi non nupſerit, *idque alii reſtituere rogata ſit, cogenda eſt; ſi nupſerit, reſtituere.* Sentit enim hic Gajus, valere conditionem, *ſi non nupſerit mulier*, atque effectum reſtitutionis tribui fideicommiſſo, niſi paruerit conditioni, quod negat Julianus. Tam aperta contradictio ſat argumenti fortaſſis præbebit quibusdam Criticis, quo intrudant ſalutarem particulam *non*, legantque *cogenda non eſt*. Alii, ne ulla iis hac in re difficultas ſit a Gajo, notant, particulam *quin* ſignificare *quod non*, quaſi JCtus oratione ſua exprimeret ſententiam Juliani, doceretque, initum eſſe fideicommiſſum; ſed neutra illa medendi ratio Noſtro ſeſe adprobat. Gotofredus ſpecioſam commentus eſt diſtinctionem, viduam inter & virginem, putavitque, de virgine, honorata

rata legato & fideicommiſſo gravata, loqui Julianum, ſed de vidua, marito orbata, cui lex de non nubendo ab eodem dicta ſit, Gajum. Licet vero huic ſententiæ verba textus non minus, quam ratio differentiæ perſonarum, faveant, ac odium ſecundarum nuptiarum, ex dictis Veterum copioſe hac occaſione a Noſtro illuſtratum, ei ſuccurrere videatur, attamen temporibus Juliani & Gaji eam non convenire, adeoque opera & ingenio ſuo abuti, qui primi & ſecundi matrimonii diſtinctione iſtarum legum quærunt conciliationem, Clariſſimus Autor exiſtimat. Ipſe igitur certiorem conciliandi rationem traditurus, docet, Julianum loqui de fideicommiſſo pœnali, ad nuptias contra Legem Juliam impediendas ſpectante, ſed Gajum agere de fideicommiſſo puro, ſine nuptiarum impediendarum conſideratione impoſito: illud ergo invalidum eſſe, hoc autem valere, ſine ulla pugna, aut deciſionis apud autores noſtros varietate, cum ſane multum interſit, an fideicommiſſum ſuſpendatur per modum pœnæ inciviliſ & acerbæ, qualis ſit matrimonii prohibitoria conditio, &, an pure ſimpliciterque fideicommiſſi onus alicui ſit impoſitum. His expeditis, ad alteram antinomiam progreditur Noſter: ex ſententia ſcilicet Pauli in *l. 88 pr. §. 1 de legat. 3 lana legata, veſtis, quæ ex ea facta eſt, non debetur, & materia legata, navis armariumve ex ea factum, non vindicatur*, quæ aſſertio, uti alias patitur difficultates, a Noſtro tamen ſolerter remotas, ita graviter ei contradicit Ulpianus in *l. 44 §. 2 de legat. 1.* dum pronunciat: *ſiquis pocula legavit, & maſſa facta eſt, vel contra, item ſi lana legetur, & veſtimentum ex ea fiat: Julianus libro trigeſimo ſecundo Digeſtorum ſcripſit, legatum in omnibus ſupra ſcriptis conſiſtere, & deberi, quod extat, quam ſententiam puto veram, ſi modo non mutaverit teſtator voluntatem.* Hic ingenue fatetur Conſultiſſimus Autor, quod diſcrepat inter utrumque JCtum, vix eſſe, ut bona gratia componi poſſit, hinc, rejectis quibusdam conciliationibus, concludit, æmulos hoſce autores de induſtria diſſenſiſſe, ac adeo hoc caſu veſtigium ſupereſſe antiquæ diſſenſionis Proculejanæ & Sabinianæ, quam nulla medicina artificiali aut critica tollere, ſed ut

ἀντινομίαν ἀνίατον in medio linquere oporteat. Dum in capite, de adimendis legatis, versatur Clarissimus Autor, aliam perdifficilem & perplexam Pauli pericopam, quæ in *l. 1 de adim. legat.* extat, enucleandam sibi sumit, eoque labore Dissertationem hanc absolvit. In Dissertatione ultima disquiritur: an & quatenus usucapio perimat jura in re? Præmissis igitur generalibus, ad usucapionis indolem & æquitatem pertinentibus, jus in re ex effectu intelligendum esse, Noster censet, ea ratione, ut jus in re sit, unde nascatur actio in rem; secundum quod principium quatuor ejus species, nempe dominium, hæreditatem, servitutem & pignus, etiam asserendas esse, amplius existimat. Hoc præstructo, dominium usucapione mutari, totumque tolli posse, modo illa sit legitima, Nostro certum videtur, de ejus requisitis hac occasione plenius disserenti. Jus autem hæreditarium ex ejusdem doctrina usucapione non tollitur, sed hæreditatis petitio non nisi longissimi temporis sive triginta annorum lapsu excluditur; si quis tamen titulo speciali emtionis similive rem certam & singularem ex hæreditate comparaverit, ei usucapio plenissimam securitatem præstare videtur. In servitutibus proprie & ipso jure propter defectum possessionis usucapio locum non habet, docente Nostro: si quis vero rusticum vel urbanum prædium, quod alii servitutem debet, usucapiat, consequentia proprietatis acquisitæ trahit ad se libertatem prædii, & jus servitutis extinguit. Præterea si quis diuturno usu & longa quasi possessione, non vi, non clam neque precario, servitutem nactus sit, is utilem habet actionem, ope præscriptionis, quæ merito heic fuit probata, ne lites de servitutibus fierent perpetuæ; de cetero ad eam titulus vel domini scientia haut requiruntur. Servitutes personales ac in specie ususfructus usucapione non tolluntur, cum sint res incorporales, Veterum autoritate hoc etiam satis comprobante: si tamen constitutio ususfructus, inciderit in idem tempus, quo possessio usucapientis inchoata fuit, tum jure novo Codicis utraque, & præscriptio juris, & usucapio rei, pari passu ambulat, eodemque modo sic impletur, ut altera absorbeat alteram. Eadem fere ratio pignoris

gnoris & hypothecæ, quæ uſucapione non perimuntur, quod tamen an & quousque jure novo mutatum ſit, non ſatis liquet, hinc novam ea res Noſtro diſceptandi præbet materiam. De poſſeſſione hic non operoſa eſt diſquiſitio, cum ex numero jurium in re eam omnino eſſe expungendam, doctiſſimus Autor cenſeat.

JOHANNIS VAN HORNE, ANAT. ET CHIR. apud Batavos quondam Profeſſoris, Opuſcula Anatomico-Chirurgica, Annotationibus Recentiorum in Anatomicis pariter ac Chirurgicis induſtriam patefacientibus adaucta ſtudio & operâ D. JOHANNIS GUILIELMI PAULI, Anat. & Chirurg. Prof. Publ.

Lipſiæ, apud Thomam Fritſchium, 1707, in 8.

Conſtat Alphab. 1 & pl. 20.

NUllo non tempore Johannis van Horne Opuſcula Anatomico-Chirurgica vel maximum merita ſunt applauſum; quo factum, ut aliquoties eadem non ſolum fuerint recuſa, verum etiam a variis Profeſſoribus in Academiis digna habita, quæ pro fundamento Anatomiæ & Chirurgiæ docendæ ponerentur. Quemadmodum olim D. Joh. Mauritius Hoffmannus in Prælectionibus Anatomicis in Academia Norica declarandum ſelegit Hornii Microcoſmum, ſuasque in eundem Notas in Diſſertationibus publicis Anatomico-Phyſiologicis viginti duobus abhinc annis publici juris fecit. Hujus enim judicio eſt Hornii Microcoſmus (idque etiam de Microtechne ejus exiſtimandum) liber parvus, ſi oculis magis quam animo legatur, ſi rerum contentarum amplitudo attendatur, magnus. Id quod permovit Clariſſ. D. Joh. Guilielmum Pauli, inde a viginti tribus annis Collegam noſtrum ſolertiſſimum & Anatomicum, ſi quis alius, accuratiſſimum, ut Microcoſmi & Microtechnes editionem Lipſienſem cum Lugdunenſi conferre, mendoſe allegata corrigere, reliqua Autoris addenda conquirere, atque paragra-

paragraphis tantum non ſingulis Annotationes aliquas apponere ſuſtinuerit. Tredecim equidem jam prætrlapſi ſunt anni; cum laborem iſtum perfecit, quoniam vero Bibliopolæ aliorum librorum impreſſionibus occupatiſſimo minus commodum hactenus eum typis mandare viſum fuit, ampliſſimam nactus eſt Noſter occaſionem, omnem moram uberioribus obſervatis, tam propriis, quam alienis compenſandi. Et ne opera hæc manca videretur, ſiquidem ultimis quinque annis, quibus Manuſcriptum ſub manu ejus eſſe deſiit, multa in re Anatomica cum orbe erudito hinc inde communicata, imo ab ipſo in cadaveris fœminei anatomia publica ſub finem anni elapſi obſervata fuerunt, ſingula hæc in Præfatione uberiore addere non fuit gravatus. Speciminis loco ex hac, quæ Clariſſ. Pauli ſunt obſervata, ſiſtemus, ſicque de reliquis Annotationibus facile erit penes L. B. judicium.

Quam tunicam in œſophago inter carneam & nerveam vaſculoſam mediam Verhayen notavit, eam in ventriculo non ſolum ſuillo & canino, ſed humano quoque atque jejuni humani portione vidit. Aquam in arteriam ſplenicam infuſam, ventriculum cum liene adhuc cohærentem, non tamen ceram pariter repleviſſe, obſervavit. Ductus thoracicus in cadavere fœmineo cera rubra repletus thoracem intra ſub aorta primum inſigne vas recipiebat lymphaticum, ut duplex videretur, hinc notabilem efformabat inſulam, demum ſub œſophago ductu ſatis tortuoſo & ſerpentino ferebatur, usque per thymum variis ramis diſperſis in venam ſubclaviam ſiniſtram e regione venæ jugularis internæ oſculo terminaretur. Venas cum arteriis continuari, nec poros utrumque vaſorum genus intercedere, præter alios plures Pitcarnius, Cowerus, Vieuſſens atque Georg. Frider. Francus de Franckenau propugnant, primus quidem, quod ſanguis, in poros effuſus, ac venarum parietes, conſequenter oſcula comprimens, ſibi ipſi aditum ad venas præcluderet, reliqui autem, quod microſcopiorum uſu talis continuitas extra dubium omne eſſet reddita. Verum quia microſcopiis adhibitis non tam ipſa vaſcula, ceu pellucida, quam globuli potius ſanguinis ſe invicem propellentes cernan-

iur,

tur, haud immerito ambigit Noſter, annon ſic arteriolarum & venularum continuitas cum ſanguineorum globorum contiguitate confundatur, quæ tamen poris majoribus etiam ſibi invicem reſpondentibus adhuc videri poteſt, quamdiu globuli ejuſmodi ſenſibiles in minores inſenſibiles nondum redacti fuerint. Ad poros autem depoſitus ſanguis nullum omnino ejus judicio in venarum oſcula inveniret ingreſſum, niſi fibrillis intercedentibus venarum parietes æque ac arteriarum ſuffulcirentur; quemadmodum in liene vitulino & pene humano, in quibus ſanguis ab arteriis extravaſatus per patula venarum foramina remeat, ad oculum patefcit. Tametſi ad reſpirationem parvam vel duo diaphragmatis muſculi poſſint ſufficere, in magna tamen, ubi coſtæ cum ſterno elevandæ ac deprimendæ, centum eorum, tum proprii, tum communes, videntur concurrere. Præter 2 namque diaphragmatis, coſtæ utrinque a 27 propriis, nempe ſubclavio, 11 intercoſtalibus externis, 11 levatoribus coſtarum, Serrato antico minori, Serrato antico majori, Serrato poſtico ſuperiori ac Cervicali deſcendente Diemerbrockii & tribus communibus, Pectorali, Scaleno, & Levatore ſcapulæ attolluntur; cum coſtæ e diverſo utrinque a 14 propriis, videlicet 11 Intercoſtalibus internis, Triangulari, Sacrolumbo & Serrato poſtico inferiori & 5 communibus, muſculis ſcilicet abdominis ſoleant deprimi. Per orificium, quod in duodeno cum choledocho pancreaticus ductus habet commune, flatus in hunc immiſſus aliud ſimul minus oſculum canalis minoris detegebat, priori fere oppoſitum, niſi quod paulo eſſet ſuperius. Non abſimilem quondam ductus pancreatici in equo videre licuit Clariſſ. Pauli conformationem, in quo alter duodenum orificio cum choledocho communi, alter autem proprio & quidem e regione fere priori oppoſito pertundebat. Mercurius in meatum auditorium infuſus in hoc ſubſiſtebat, adeoque cavitatem tympani haud illabendo nullum membranæ tympani detegebat hiatum, etiamſi aqua pro eadem ſicciori humectanda multis ante horis fuiſſet indita, caputque multum una concuteretur. Quamvis Epiglottidi humanæ 4 a Jacobo

Sylvio adſcripti muſculi tantum non ab omnibus in dubium hactenus fuerint vocati, nihilominus non ſolum duos attollentes, ſatis longos, ab oſſis hyodis baſi ad poſticam epiglottidis radicem protenſos, ſed & duos deprimentes minores ab arytænoidearum cartilaginum apicibus oblique & anterius ad epiglottidis latera delatos atque vel cum Bauhino hyo-& arytænoglotteos, vel cum aliis rectis hyo-& arytæno-epiglotteos dicendos vidit.

De cetero monendus eſt L. B. præter Microcoſmum & Microtechnen Hornii Notis illuſtratos, adjectam eſſe in hiſce opuſculis Thomæ Bartholini Hiſtoriam Anatomicam Aneuriſmatis diſſecti, Horniijejusdem argumenti Epiſtolam, & Indicem rerum locupletiſſimum.

MEDICINA GYMNASTICA: OR, A Treatiſe concerning the Power of Exerciſe &c.

i. e.

TRACTATUS DECLARANS EXERCITATIONUM potentiam, reſpectu Oeconomiæ animalis, magnamque earundem in morbis diverſis curandis neceſſitatem. *Autore* FRANCISCO FULLER, *M.A.* *Editio ſecunda cum Additionibus.*

Londini, apud Robertum Knaplock, 1705, in 8. Plag. 10.

QUo Exercitationum uſus in talibus ſæpe morbis curandis, in quibus alia vix quicquam valent, eluceſcat certiſſimus, *Autor* in Medicina gymnaſtica præſenti, tam Exercitationum in corpus noſtrum efficaciam in genere, quam morborum, in quibus conferant, & motuum, qui proſint, nonnullos in ſpecie explanat, omniaque tum Praxi Veterum, tum Appendice ſingulari confirmat. Exercitationis videlicet nomine omnem intelligit

intelligit motionem ſive agitationem corporis humani, cujuscunque illa ſit generis, ſeu voluntaria, ſeu involuntaria, & quocunque fiat modo, quæ abſque remediis internis poſſit (vel, ſine qua remedia interna ſola non ſemper poſſint) naturæ roborandæ ad expellendum inimicum, a quo opprimitur, ſufficere. Modos vero, quibus natura in oppreſſionis periculum veniens ſibi ipſi opituletur, ut & naturæ conatus, qui vel externorum applicationem, vel internorum, nec ſanguini, nec ſpiritibus aſſimilandorum, aſſumptionem inſequantur, prius percenſerit, quam rationem oſtendat, qua natura, exercitio moderato eoque continuato adjuta, ſe a morbis quibusdam liberare poſſit. Eumnamque in finem in corpore noſtro, nunc ſternutationem, oſcitationem, pandiculationem, ſingultum, riſumve fieri, nunc ſtimulo, aut externo, aut interno, v. g. emetico fortiori, ſpiritus animales excitari, ut aliquid naturæ adverſi eliminetur. Tametſi autem producta humanæ artis perfectiſſima motu atterantur & conſumantur, corpus nihilominus humanum, ceu mechaniſmi divini exemplar, motu frequenti ad diutius perſevefandum diſponi, in quantum hic in partes corporis, & fluidas, & ſolidas, agens æquilibrium utrasque inter reſtauret optime. Ne de motus tamen potentia, quam in fluidas & ſolidas corporis noſtri partes exerit, ullum relinquatur dubium; ad ſtructuram arteriarum conicam, ſanguinis circuli promovendi gratia motum muſculorum exigentem, ad exactiorem particularum ſanguinis homogenearum mixtionem, occaſione majoris caloris digeſtorii per motionem excitati contingentem, ad uberiorem particularum e maſſa ſanguinea, cum excrementitiarum, tum laudabilium denuo admiſcendarum, ſecretionem, a velociori poſt motum corporis circulatione obtinendam, ad hypercatharſin, a motu poſt hauſtum purgans illatam, ad majorem denique partium ſolidarum tenſionem, & ad nervoſarum ſenſationem gratam, motione inducendas, pluribus provocat. Ad morbos vero motu abigendos motionis præcipue moderatæ induſtriam continuationem non minus poſtulat, ac medicamenta alias quævis alterantia ſedulo continuari præcipiuntur; neque moleſtiam, quam primæ creant exercitationes,

nes, adeo ægro metuendam eſſe, ut easdem propterea omittat, cum natura iis pariter atque aliis, quorum exempla adducuntur, ſoleat adſuefcere, ægrotusque frequenti moderatorum exercitiorum uſu tantum acquirere queat robur, quanto alter, ſimili morbo affectus, ob motionem omnem neglectam penitus deſtituitur, prout ſani quoque robuſtiores deprehendantur aliis, quo violentioribus motibus corpus conſueverint ſubigere. Exercitationem itaque excellens haberi remedium, partim ratione medicaminum, v. g. decoctorum lignorum, Martialium & balſamicorum, quorum vires exaltet, partim intuitu morborum, quos pellat, ubi evidenter collegit, ad morbos ſpeciatim motu curandos atque exercitationes huic ſcopo ſatisfacientes progreditur, ibique phthiſin, hydropem & malum hypochondriacum, hic autem equitationem, frictionem & balnea frigida, non ſolum nominat, ſed & declarat. Phthiſi ſiquidem a motione, inprimis ab equitatione, eo certius pollicetur auxilium, quo laxius particulæ morbificæ in maſſa ſanguinea cum reliquis cohæreant, & quo æqualius moleculæ acres per emunctoria ubique ſecerni debeant, diligentem ſimul uſum balſamicorum non aliorum, quam temperatorum, acrimoniam obtundentium & nutrientium, e. g. tuſſilaginis, liquititiæ, cynogloſſi &c. admittens. Hydropis titulo, cui exercitatio medeatur, talem præciſe innuit Anaſarcam, in qua vel ægroti cathartcorum uſu intempeſtivo ita debilitati fuerunt, ut diuretica & corroborantia nequicquam ferre poſſint auxilii, vel qua homines adultioris ætatis, fœminæ hyſtericæ, aut ſubjecta aſthmatica, afficiuntur, in quali non tam purgantia fortiora, veluti ſanguinis eraſin & ventriculi tonum deſtruentia, quam diuretica, in majori ſaltem doſi & cum motu, ſuadet uſurpanda. In affectione hypochondriaca & hyſterica, ſpiritus & nervos potiſſimum occupante, remedia haud violentiora, v. g. cathartica diuretica, ſanguinis miſſionem &c. ſed leniora & cordialia; atque præſertim exercitationes, primum equitationem vel vectionem, tum balnea frigida vel frictionem ideo commendat, quod ſpiritus ac nervi primario hiſce corroborentur, nec pauperes laborem ſuſtinentes morbis iſtis

unquam

unquam corripiantur. Sed ea præteriens, quæ de Rheumatiſmo ſcorbutico, Atrophia nervoſa, & Debilitate ex mœrore, motu pariter curandis, potuiſſet addere, equitationi primum inter exercitationes concedit locum, quia hæc infinitis ſuccuſſionibus non meſenterii tantum & inteſtinorum glandulas obſtructas aperiat tonumque reſtituat, ac morbificas a glandulis inteſtinorum ſecretas particulas immutet, ſed & præter alias ſecretiones tranſpirationem æqualiorem vultumque vividiorem efficiat, atque animum majoribus voluptatibus perfundat, quam exercitationes aliæ; quantum vero commodum ab equitatione in phthiſicos, hypochondriacos & cachecticos redundet, obſervationibus, cum Sydenhamii & Baynardi, tum propriis, demonſtrat. Hinc frictionem, multum a Veteribus adhibitam, intuitu inſenſibilis tranſpirationis, quam egregie promovet, & quam reliquis evacuationibus cunctis notabiliter præpollere Recentiorum experientia teſtatur, ſubjungit, nullusque dubitat, quin frictio aſſidue repetita, glandularum cutanearum obſtructiones reſerando, mucum gelutinoſum in muſculorum interſtitiis attenuando, & ſpiritus excitando, in Rachitide recenti, Rheumatiſmo ſcorbutico, certa Atrophia, & hypochondriacis ac hyſtericis obeſioribus, magnum edere valeat effectum, cum vel ganglia ipſa ſub cute demum ſoleat diſſolvere. Balnea denique frigida propter actionem, qua ſpiritus repellunt impelluntque, ut unitis viribus materiam morbificam aggrediantur, exercitationibus a *Noſtro* cum Veteribus annumerantur; de efficacia vero eorundem *Floyeri Inquiſitio in uſum & abuſum balneorum* laudatur, *in Actis A. 1698 p. 524.* a nobis recenſita. Atque hanc morbis exercitatione ſubveniendi rationem Veteribus quondam maxime ſolennem fuiſſe, ex Hippocrate, Galeno, Celſo, aliisque non minus luculenter, quam ſummum equitationis in nervorum affectibus emolumentum exemplo Autoris proprio, quod in Appendice fuſius enarratur, comprobatur.

BERICHT EN OPMERKING WEGENS DE Staat van een Buitengevvoone, zo genaamde Slaap-Ziekte de Stolvviik voorgevallen,

i. e.

RELATIO DE AFFECTU SOPOROSO EXTRAORdinario, Stolvici observato.

Roterod. apud Eliam Yvans & Petrum van der Veer, 1707, 4. Plag. 3½

Multa hactenus in Relationibus publicis de rustico per multos menses dormiente fuerunt significata; quoniam autem plehariam fidem illis semper habendam non esse, invenerio est, rarus autem hic casus omnino meretur, qui cum orbe literato communicetur, brevem ejus historiam ex scripto hoc, in quo quatuor Doctores Roterodamenses, scilicet Paulus Walwiik, Cornelius van der Zee, Henricus Snellen, & Abraham Salomon van der Voort, cum visitantes, quæ vel ipsi viderunt, vel ab adstantibus audiverunt, consignarunt, delineabimus.

Dirk Klaasz Bakker Stolvici prope urbem Goudam degens, annorum 32, vir probæ vitæ, & in tectis arundine contegendis strenuam navans operam, postquam sub initio anni 1706 post patris mortem deteriorem hæreditatis conditionem, quam speraverat, invenerat, melancholiæ se dedit, ita ut quotidie magis magisque solitudinem amaret, & ab omnium hominum frequentia remotissima quæreret loca, tempusque in libro, quem semper secum gestabat, legendo tereret, sæpius etiam de die lectum petens ut plurimum dormiret, subindeque evigilaret. Cogitationibus interim suis admodum inhærebat, nec ad quæsita nisi magno temporis intervallo interjecto respondebat, instar eorum, qui ex profundo somno sunt excitati. Cujus rei causam manifestare detrectabat; sicque tres consumserat menses, i. e. ad finem usque Martii, ubi ingravescentibus sympto-

ſymptomatibus iſtis, plerumque temporis in lecto traducebat, ſubinde tamen laboribus etiam vacabat. Sudoriſera interim dantur, ſanguis aliquoties ex vena educitur, qui bonæ conditionis obſervatur, clyſmata injiciuntur, ſed omnia absque ſucceſſu. Die 24 Junii ſomno profundo ſepeliebatur; hinc veſicatoria nuchæ appoſita magnam quidem ſeri copiam elicuerunt, ſed absque euphoria. Die 29 Junii emeticum infundebatur, inde non ſolum magnam pituitæ copiam evomuit ille, ſed & exſuſcitatus & cum adſtantibus locutus fuit. Pauca vero poſt minuta iterum obdormivit, ſomnumque ad 13 Julii continuavit, quo ſubito exclamando aquam popoſcit, quam avide, clauſis licet oculis, epota, eundem ſoporem repetiit, & ad 11 usque Januarii diem anni currentis ſub eodem gradu & absque ullo ſtertore protraxit. A die 29 Junii usque ad medium Auguſti præter dictam aquam nihil alimenti aſſumſit, ſi vini Hiſpanici circiter uncias tres vel quatuor excipias. Ab illo tempore ſoror ejus ſingulis ſex diebus unicum bolum panis & carnis ori ingeſſit; tandem ſingulis diebus fere bis vel ter oblatum cibum ſub eadem quantitate clauſis tamen ſemper oculis deglutivit ille, ita ut tam paucum alimentum infanti recens nato pro vita ſuſtentanda vix ſufficeret. Uno tempore facilius deglutiebat eadem, quam alio, de potu præter dicta nihil aſſumebat. Inſenſibilis tranſpiratio exilis admodum ex aridio habitu judicabatur, ſudor nullus, feces alvinæ paucæ, donec die 27 Julii ſequentibusque 14 diebus poſt Elyxir Proprietatis infuſum quotidie egereret dormiens, ſed absque morbi levamine. Cum vero cibus ei præberetur, ut dictum, quotidie vel ſingulis binis diebus lectum urina & fecibus commaculavit. Quæ ſordes ut evitarentur, ſellæ fuit impoſitus, foramine pro illis transmittendis inſtructæ; hæque ſemper viſcidæ, fuſcæ, duræ, ſubinde liquidæ excernebantur. Pulſus erat æqualis, ſed parvus & tardus, niſi quod poſt Spirituum naribus admotorum uſum ille acceleraretur. Ut plurimum absque motu jacuit dormiens, rarius ab uno latere in alterum volvebatur, palpebras quandoque movebat, oculos tamen non aperiebat; collum etiam extendebat, tuſſiebat. Poſtquam igitur ultra 6 men-

menſes dicto modo dormiverat, die 11 Januarii hor. 10. matutina poſt tuſſim ſomno plenarie excuſſo, oculos aperiebat, de nullo conquerens dolore, ſed ſolum lumen oculis moleſtum eſſe, pronuntians. Laſſitudinem vero membrorum & capitis gravitatem accuſabat, corporisque marcorem mirabatur, vixque, ſe tamdiu dormiviſſe, ut crederet, a ſe impetrare poterat. Famelicus cibum poſcebat, potum hauriebat, & prudenter loquebatur. Cepit poſthæc quidem aliquoties iterum ſomnum, ſed interruptum, & cum ſtertore. Die 12 Januarii hora 8 matutina arcte & graviter & priſtino modo dormitare denuo cœpit, & die 22 Februarii, quo ſuprà nominati Doctores ſcriptum hoc ſubſignarunt, adhuc dormivit.

DESIDERII ERASMI OPERUM OMNIUM TOMUS III, VIII, IX & X.

Lugduni Bat. apud Petrum van der Aa, 1703, 1706.

Tomus III conſtat Alph. 12. pl. 19 & Fig. æn. pl. 10.
VIII Alph. 3. plag. 15.
IX Alph. 6. plag. 20.
X Alph. 4. plag. 17.

SPlendidiſſimæ hujus Operum Eraſmi editionis mentionem jam antea fecimus, tum anno 1704 menſe Auguſto p. 352 ſq. cum tomum primum, ſecundum & quartum, tum anno 1705 menſe Novembre p. 481 ſq. cum quintum, ſextum & ſeptimum recenſeremus, quin & in ejusdem anni Novis Litterariis p. 339 cauſam indicavimus, quare tertii tomi editio differenda fuerit. Nimirum cum undique ab eruditis Epiſtolæ, quam plurimæ ad Bibliopolam transmitterentur, quæ lucem antea, vel ſparſim, vel nondum plane adſpexerant, neceſſitatem ſibi impoſitam vidit tomum tertium in duas partes dividendi, ex quo factum ut inter poſtremos fere hic tomus prodierit, quanquam ſubſcriptum annum editionis 1703 habeat. Ut vero & illis ſatisfiat, qui auctas tantopere Epiſtolas ſeorſim comparare velint, novum quoque titulum exemplaribus nonnullis præmiſit, qui annum 1706 ſubſcriptum habet. Ceterum quantum

quantum ad hanc editionem, & eo præcipue nomine commendanda videtur, quod Epiſtolæ, quæ in prioribus editionibus, vivo etiam Eraſmo procuratis, nulla temporis ratione habita, diſponebantur, hic ordine temporum collocantur, iis tamen, quibus addita temporum nota non fuit, ſeorſim in Appendicem rejectis. Exhibentur hic Eraſmi Epiſtolæ non tantum impreſſæ omnes, exceptis quidem Dedicationibus, quæ ſuis locis inſertæ comparent, verum & plus quam quadringentæ viginti quinque, quæ lucem publicam antehac nondum adſpexerant, a Craſſerio quippe, Kortholto, Hottono aliisque liberaliter communicatæ, in quibus diligenter cum codicibus MSptis conferendis, ut in ornanda tota hac collectione, laudatur inprimis induſtria Joannis de la Faye. Præterea vero & Longolii, Bembi, Sadoleti, Mori, Melanchthonis, Camerarii, Pirckheimeri aliorumque ad Eraſmum Epiſtolæ, ex horum collectionibus epiſtolicis excerptæ, congruo loco inſeruntur. Accedunt denique Indices rerum & verborum longe copioſiſſimi, & effigies quorundam eruditorum, quorum modo Epiſtolas hic exhiberi diximus, ut nihil plane ad ornatum & decus editionis deeſſe videatur. Sed pergamus ad reliquos tomos, quibus præſtantiſſima hæc editio abſolvitur. Volumine VIII ea continentur, quæ Eraſmus e Chryſoſtomo, Athanaſio, Origene & Baſilio Latinitate donavit, quæ vel eo digna, quæ conſervarentur, credidit Editor, quod in editionibus SS. Patrum, quæ indies novæ prodeunt, aliæ, aut interpolatæ inveniantur translationes, quibus hæ ipſæ minime cedunt, quippe ab Eraſmo, non juvene, ſed ſene factæ. Hæc dum imprimeret Bibliopola, commodum in Petri Opmeri codicem MS. quorundam Eraſmi opuſculorum incidit Bibliopola, in quo cum ineditas Orationes duas, alteram de Pace & diſcordia contra factioſos, alteram funebrem in Bertam de Heyen Goudanam viduam, deprehendiſſet, eas merito huic volumini, quod reliqua mole non æquabat, ſubjunxit, una cum carminibus ineditis, in quodam Petri Scriverii codice repertis. Sequuntur in eodem volumine Franciſci Robortelli Annotationes in Apophthegmata ab Eraſmo verſa e Laertio, ubi Diogenis Cynici vitam deſcribit, qui libellus olim Venetiis 1543 prodierat. His ultimo loco accedit

cedit Joannis Herold Declamatio apologetica contra Dialogum famoſum in Eraſmi ſunus editum. Quæ nonó eoque ultimo editionis Frobenianæ volumine continebantur, in duos tomos IX & X hic fuere diſtribuenda, cum ob acceſſionem novam, tum inprimis ob Indicem generalem, quem ſatis copioſum ultimo volumini ſubjungere viſum eſt. Habentur ergo in utroque volumine præter complures Apologias Eraſmi pro ſe ipſo, aliaque ejus opera ęriſtica, in quibus aliquando paulo commotior factus, acriter cum adverſariis decertat, Apologia Martini Lydii pro Eraſmo eorum calumniis oppoſita, qui eum Arrianiſmi accuſabant, Index item Expurgatorius in opera Eraſmi, Guilielmi Inſulani Oratio funebris in ejus obitum, & Index demum, quem diximus, generalis in omnia Eraſmi Opera, excepto Epiſtolarum volumine, cui peculiares ſui indices ſunt adjecti. Habemus ergo editionem luculentiſſimam Operum Eraſmi, quibus, Cl. Editoris judicio, nulla paulo locupletior Bibliotheca, nemo paulo elegantioris ingenii vir poteſt carere.

JO. ANTONII CAMPANI, EPISCOPI APRUTINI, Epiſtolæ & Poemata, una cum vita Auctoris. Recenſuit JO. BURCHARDUS MENCKENIUS.

Lipſiæ, apud Jo. Fridericum Gleditſch, 1707, in 8. Alphab. 2 pl. 5.

BEne mereri de Campano voluit Collega noſter, quo ſcriptore ita ſe delectari ſcribit, ut alio nullo. Neque enim fingi quidquam aut ſcribi feſtivius pulcriusque, ſive in proſa, ſive verſa oratione poſſe videtur, his elegantiſſimi Campani operibus, quæ joco & ſale refertiſſima eaque ſtyli elegantia conſcripta ſunt, ut cum quibusvis Veterum monumentis poſſint comparari. Præmiſſa eſt his ejus Epiſtolis & Poematibus ad Virum illuſtrem & celeberrimum, ANTONIUM MAGLIABECHIUM, Fautorem noſtrum æſtumatiſſimum, Epiſtola, in qua dolet primum Editor, ſerius ad ſe perlata fuiſſe, quæ Vir ſummus de Petro Alcyonio (cujus in Actis hujus anni p. 43 mentionem fecimus) in tribus epiſtolis ad ſe ſcriptis obſervaverat. In his enim

& fal-

& falſo a nonnullis tradi evincit, eum corrigendis typorum erroribus operam navaſſe, cum & Medicus fuerit, & Florentiæ primum, deinde Romæ bonas litteras publicè docuerit, & inprimis, quæ de plagio traduntur, tum Cælii Calcagnini, Jo. Franciſci Pici, Principis Mirandulani, & Petri Victorii, Alcyonio æqualium, teſtimoniis, tum ex eo oppugnat, quod poſt vulgatum *de Exilio* librum non minus elegantia monumenta alia ediderit, & præterea vix ſperare potuerit, hoc unicum Ciceronis in orbe univerſo exemplar ſupereſſe, ex quo detegi fraus ipſius potuiſſet. Obſervat præterea, Franciſcum Berni nequiſſimam ſatyram in Alcyonium conſcripſiſſe, in poſterioribus quidem ejus Poematum ludicrorum editionibus mutilatam, in qua inter alia Alcyonium fuſtibus caſtigatum his verbis teſtatur;

L'Alcionio
Fu baſtonato come Sant' Antonio,
Jo gli ſon teſtimonio.

Verum & hæc conficta eſſe nullus dubitat, cum Alcyonium inter & Satyricum hunc graviſſimæ olim interceſſerint inimicitiæ; quæ adeo, cum hic oblata ſit occaſio, eruditos ignorare noluimus. Sed ut ad Campanum nunc redeamus, exſtabat quidem Operum ejus omnium, in quibus & Hiſtorica, & Oratoria, atque Philoſophica multa continentur, editio Venetiis 1502 in fol. quod ajunt, a Michaele Ferno, qui Vitam etiam Campani prolixiſſimam præmiſit & præfationes paſſim non inutiles inſeruit, procurata, verum & adeo rara, ut vel ipſis eruditorum primiceriis ignoraretur, & adeo ſphalmatibus inquinata, ut Oedipum lectorem requireret. Atque hæc fere cauſa fuit, quare inter tot litterarum inſtauratores ſolus Campanus, qui toties ſuis ſcriptis pollicitus immortalitatem eſt, hactenus pulvere ac ſordibus obrutus latuerit, quandoquidem & Cl. Daumius, qui, cum Raviſianas ederet epiſtolas, adjecit Campani quasdam, ſed breviores, fatetur, *ſe quo minus longiores iisque meliores adderet, σφαλμάτων infinitate deterritum*, in Epiſt. Reineſ. Ep. XL. Dignus tamen viſus fuit hic ſcriptor & Daumio & Reineſio, qui ſe in vicem de perverſa ejus lectione conſulerent, quemadmodum ex Epiſtolis Reineſianis XL, XLI, XLIII & XLV patet. Et

dedit quidem in hac editione operam diligentem *Menckenius*, ut obſcuritas, quantum fieri poteſt, tolleretur omnis; & Epiſtolæ (non minus quam Carmina) integræ prodirent; quamobrem & novem libris Epiſtolarum Appendicem adjecit earum epiſtolarum, quas Fernus ſub titulo Cenſurarum ſeorſim in Operibus Campani diſpoſuerat, quippe cenſuras in Quintilianum, Suetonium, Plutarchum, Livium, Ciceronem longe elegantiſſimas & lectu præ ceteris digniſſimas continentes. Præmiſſa eſt huic editioni Vita Campani, e Ferno excerpta, & notis ab Editore illuſtrata, in quibus inter alia refutat Jul. Cæſarem Capaccium, qui L. II Hiſt. Neap. Sueſſam Campano patriam adſcripſit, cum Cavellis, ignobili Campaniæ pago, natus fuerit; tum & Volaterranum, qui Anthropol. L. XXI, p. 776 Campanum Græcorum expertem vocat & fere quadragenarium deceſſiſſe teſtatur, cum pateat, viginti tres annos natum Græca, Demetrio Chalcondila præceptore, didiciſſe, & ad quinquageſimum ætatis annum pervehiſſe; nec non Ughellum, qui in Ital. S. T. I p. 412 a Paulo II Tudertinis præfectum ſcribit, quod factum demum a Sixto IV; præterea & plura alia e Mabillonii Itin. Ital. T. I p. 196, Benedicti Cuttii Symphoriani Comm. ad Areſta Amorum p. 738, Varillaſii Anecd. Flor. L. IV p. 173 & ipſis inprimis Campani Epiſtolis & Poematibus obſervat. Quæ vero de ingenti Campani erga Germanos odio diligenti ejus lectione collegerat, ea ſigillatim in Oratione, quam ante ſexennium publice Lipſiæ recitatam Epiſtolis in hac editione ſubjecit, ediſſeruit. Ceterum ut una Lectori pateat, qua ſermonis elegantia ſcripſerit, quamque fuerit characteris epiſtolici ſcientiſſimus Campanus, non verebimur integram ejus Epiſtolam XXV Libri V, quæ Venturæ Pontano inſcripta eſt, hoc loco inſerere: *Quæris, quod genus Epiſtolarum maxime probem: ſua cuique ratio, ſuum judicium eſt. Mihi illæ placent potiſſimum, quæ ſunt familiariſſimæ, quæ mordent, quæ blandiuntur, quæ narrant tanquam in aurem aliquid. Theatrum & plauſum non poſtulant, & ut dicam apertius, eam ego cenſeo Epiſtolam elegantiſſimam, quæ præter gratiam ſermonis nihil habeat, cur elegans videatur; ut ſit ad manum, quicquid ſcribas, & excidat, non emittatur; denique*

ut loqui ad angulum cum amico, non insonare ad forum videaris. At cur non, inquis, interdum & ad forum, cum ad Senatum aut Populum scribo? Rarum id quidem, sed evenit; & ratio exigit, ut, quocum tibi res sit, videas. Sed nescio, an Epistolam velis dici, quæ in Historiam exeat. Vale. Sic temperare nobis haud possumus, quin nonnulla exscribamus ex Epistola proxime præcedente, ubi Eclogæ & Satyræ discrimen ostendit. *Vult Ecloga*, inquit, *veluti modos quosdam, ad quos cantet, suaves, expeditos, simplicitatis tamen, sed studii plenos; Satyra præcipites, abruptos, amaros, nequitia selleque confectos, saltantes non ad cantum, sed impetum, ut quicquid dicat, evomat, quicquid attingat, mordeat, tum implicata, suspecta, nodosa omnia, nihil apertum, nisi quod turpissimum, sententias tamen e media ductas Philosophia, multam historiam præteritarum rerum, multam notitiam præsentium, licentiam quoque summam, ut ea objiciat maxime, quæ sunt molestissima, tum salis multum, & facetiarum, & urbanitatis, &, ut uno dicam verbo, Satyrorum is dicit optime, qui pessime.* Verum institutum nostrum non patitur, ut plura afferamus specimina; quantam enim Epistolæ doctrinam complectantur, vel Index ab Editore additus docebit. Optamus vero, ut & reliqua Campani opera, inprimis elegantissima ejus Historia Bracchii, pari ornatu propediem prodeant.

FRANCISCI PHILELPHI, TOLENTINATIS, Epistolæ breviores elegantioresque; accedunt Angeli Politiani Epistolæ quædam.

Romæ, typis Antonii de Rubeis, 1705, in 12.

Constant pl. 14.

NOn immerito Campano jungimus Philelphum, qui & ipse humaniorum litterarum per Italiam instaurator, illius ætatem proxime attigit. Hujus Philelphi varia scripta prostant, in quibus refert Menagius (Suite de Menagiana p. 95) *de Contemptu mundi* librum, & de eo, quod hac occasione obiter notamus, eadem, forte per errorem, narrat, quæ alii de Alcyonii libris *de Exilio* tradidere. Epistolas quidem scripsit

ſatis elegantes, ita tamen, ut ad Campani Veneres neutiquam accederent; earum duplex, quantum nobis conſtat, habetur editio, altera in ſedecim libros digeſta Brixiæ anno 1485, altera, quæ multo locupletior, quippe triginta ſeptem libris diviſa, (teſte Mallinckrot de Orig. Typogr. p. 18) Venetiis 1502 edita. Accedit his nunc tertia editio, quam Iſidorus Nardus, uſus, ut loquitur, originario exemplari, nuper procuravit. Verum non eadem Philelpho, quæ Campano, felicitas obtigit, cum non omnes, ſed breviores atque adeo minus doctrina refertæ hic exhibeantur; nec hactenus ineditas hic exſpectes, quippe omnes in Brixienſi, nedum in Veneta editione, occurrunt. Laudem tamen meretur hæc editio, quod Philelphi Epiſtolis a Nardo, ut Campani a Menckenio, præmiſſa ſunt argumenta. Subjunctæ ſunt longe breviſſimæ quædam Politiani Epiſtolæ, qualis illa: *Doles, quod non reſcribam. Dolere deſine, jam reſcribo, Vale.* Item illa: *Dolui vehementer, lætatus ſum vehementer; quod ægrotaſti, quod & convaluiſti. Vale.*

TRIAS DECADUM, MEMORIAM THEOLOGORUM NOſtræ ætatis clariſſimorum renovatam exhibens, curante M. HEINRICO PIPPING.

Lipſiæ, apud Thomam Fritſch, 1707, in 8.
Alph. 1 pl. 13.

SAcrum *Decadum Septenarium*, de quo abunde dictum eſt in Actis anni 1705 p. 230 ſq. continuaturus Reverendus *Pipingius*, Vir ut in colligendis Actis noſtris, ita in ornanda univerſa re litteraria indefeſſus, tres Decades nunc ceteris adjungit, eoque Theologorum Centuriam complet. His pariter præmiſſa legitur erudita Præfatio, in qua eos recenſet, qui intra hoc biennium, ex quo ſcilicet *Septenarius* ejus prodiit, Vitas Eruditorum deſcripſere. Itaque hic de Franciſci Ariſii Cremonæ Literatæ Tomo I & Thomæ Smithi Vitis eruditiſſimorum & illuſtrium Virorum, nec non de Jo. Henrici Cunradi Sileſia Togata, Caſparis Theophili Schindleri cura nuper edita, agit, ſimulque nuntiat, Danielem Guilielmum Mollerum, Prof. Altorfi-

torſinum, in *Lampadrologia*, quam molitur, *Norimbergenſi*e-ruditos Norimbergæ natos in lucem protracturum. Sic & producit Chriſtophorum Jacobum Bluhmium, qui, exemplo Ephraimi Prætorii, Dantiscanorum Doctorum memoriam refricantis, Brunſuicenſium Concionatorum Judicem compoſuerit, & jam ſimilem Hildeſianorum promittat, eodemque refere-Jacobi a Melle Majorum ſuorum Notitiam a nobis ſuperiori Menſe p. 217, ſq. memoratam. Denique, ut alios mittamus, commendat Chriſtiani Feuſtelii *de Eruditorum Germanorum vitiis, contra iniquas Gallorum nonnullorum cenſuras, ſpeciatim de Βιογράφοις Germanorum, contra Rolandi Maheſii judicium* ſchediaſma nuperrime editum, cujus in Actis noſtris mentionem propediem faciemus. Hinc ad ſuum delatus inſtitutum Cl. *Pippingius*, non diffitetur, promptiſſimos ſe expertum fuiſſe in-communicandis his monumentis eruditos, & in his maxime laudatum modo Bluhmium & Jo. Georgium Layrizium, Aulæ Vinarienſis Theologum primarium, quorum ope novas mox Decades ſe editurum ſperat. Interim huic *Decadum Triadi* diutius inhærere inſtitutum noſtrum non patitur, quare ut in Septenarii quoque recenſu fecimus, ſolum eorum, quorum hic vitæ enarrantur, nomina addemus. Exhibentur nimirum in Decade octava *Georgius Crauſerus, Balthaſar Raithius, Samuel Skunkius, Gregorius Michaelis, Johannes Gebhardi, Caſparus a Lilien, Petrus Holmius, Chriſtianus Niſanius, Joh. Reinhardus, Joh. Eberhardus Busmannus:* in nona *Juſtus Siberus, Petrus Bangius, Severinus Walcherus Sluiterus, Jo. Gottlieb Mollerus, Ehregott Daniel Colbergius, Jo. Weiſſenbornius, Olaus Svebilius, Chriſtianus Bremerus, Jacobus Wachtlerus, Laurentius Norrmannus:* in tertia denique *Fridericus Fabricius, Thomas Honſtedt, Paulus Hofmannus, Conradus Feuerlinus, Andreas Carolus, Andreas Daniel Habichhorſtius, Jacobus Henningius, Andreas Acoluthus, Jo. Wincklerus & Phil. Ludovicus Hannekenius.* His in Appendice addidit Noſter Theologorum Ulmenſium, *Eliæ Veieli & Jo. Heinrici Weihenmaieri*, vitas.

Kurtze

Kurtze Fragen von den menſchl. Neigungen, ꝛc.

i. e.

JOHANNIS WOLFGANGI TRIERI, QUÆSTIONES ſuccinctæ de Affectibus humanis.

Lipſiæ, apud Jo. Frid. Gleditſch; 1707, 12. Pl. 14.

UTitur Autor, ut e titulo patet, methodo erotematica, quam doctrinæ de Affectibus inprimis convenire dicit, quoniam hæc re vera ſit propenſionum noſtrarum examen. Opuſculum ipſum diviſum eſt in libros duos, in quibus ubique phyſicam de temperamentis doctrinam cum doctrina de moribus conjungit. In initio libri I, ubi de natura hominis in genere agit, de facultatibus animæ, voluntate & intellectu, ita ſentit, ut neutram imperare alteri, utramque autem imperio temperamenti plerumque ſubeſſe, multis verbis demonſtret. Quatuor autem conſtituit vitia cardinalia, ſuperbiam, avaritiam, libidinem, gulam, reſpondentia quatuor temperamentis, cholerico, melancholico, ſanguineo, phlegmatico. Exſtructa deinde quadam vitiorum genealogia, cui tanquam hypotheſi reliqua magna ex parte innituntur, ſtatuit, in cholericis ſemper cum ſuperbia conjuncta eſſe tria vitia reliqua, avaritiam, invidiam, iram; in melancholicis autem avaritiam tantum reperiri & invidiam, ſuperbiam & iram ob frigiditatem ejus temperamenti ab illis abeſſe. Hinc de ſingulis temperamentis agit, naturam eorum exponit, connexionem doctrinæ phyſicæ cum morali monſtrat, & ex phyſiognomiæ regulis nonnulla inſpergit: addit etiam, quæ ſit brutorum pro ratione temperamenti indoles, quam miſeram homines, ſi temperamento obſequantur, vitam agant, qua ratione vitia e temperamento orta emendari queant, qua dieta, quo vitæ inſtituto uti oporteat. Libro ſecundo mixturam temperamentorum perpendit, & primum generatim de mixtura diſſerens, temperamenta, primas item qualitates, quas vocant, ſingulari quadam ratione inter ſe comparat. Sigillatim deinde agit de cholerico-melancholicis, quorum mixtionem peſſimam eſſe judicat, cholerico-ſanguineis, quæ temperatura a nonnullis optima eſt habita, cholerico-phlegmaticis, melancholico-ſanguineis, qui ab aliquibus peſſimi mortalium dicuntur, melancholico-phlegmaticis, & ſanguineo-phlegmaticis, quos omnium minime malos agnoſcit. Demum varia monita ad hanc doctrinam pertinentia addit, ut non inutiliter in hoc opuſculo verſatus videatur Autor. Promittit vero, ſe mox Obſervationes miſcellaneas paulo prolixiores de temperamentis & propenſionibus editurum.

* * * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Julii, Anno M DCC VII.

JO. COCCEJI, SS. THEOL. D. AC PROFESSORIS in Academia Lugdunenſi Batava, Opera ἀνέκδοτα Theologica & Philologica.

Amſtelodami, apud Janſonio-Waesbergios, Boom, & Goethals, 1706 in fol.

Alphab. 16, plag. 14.

JAm inde ab anno Seculi ſuperioris quinto ſupra ſeptuageſimum manibus Eruditorum trita ſunt Celeberrimi Viri, Joannis Cocceji, ſcripta tam edita, quam poſthuma, in unum corpus redacta a Filio, paternarum uti facultatum & poſſeſſionum, ſic virtutum etiam hærede digniſſimo, Johanne Henrico. Non credebat ille tunc, futurum, ut & ea, quæ jam exhibentur, ederet, ratus, poſteriores cogitationes, quas ibi declaravit Parens, prioribus heic inſinuatis dubio procul meliores ac præſtantiores cenſeri debere. Aſt cum non una vice ad hæc accederet, conſulturus, an quid haberent, quo magis, quam editis, erudiretur, non raro invenit, has priores curas poſterioribus lucem haud pœnitendam afferre, meditantibusque plurimam materiam ſuppeditare poſſe. Ac licet nonnunquam eadem in his reperiantur, quæ in editis, plerumque tamen ſtylo adeo diverſo tamque familiari concepta omnia teſtatur, ut ſperandum ſit, eos, qui quandoque de obſcuritate editorum ſint conqueſti, in hiſce inventuros eſſe, quæ editis dent lucem. Et ſi fortaſſis hinc inde reperiantur in his ſcriptis, quæ cum editis, tanquam poſterioribus, haud ſatis conci-

nant, promtum hinc futurum innuit Lectori de Autoris profectu judicium.

Ut itaque ſingula, quæ inedita ſervata fuerunt, cum cetera typis deſcriberentur, (qua de cauſa eadem & ἀνεκδότων titulum indepta ſunt, quo diſtinguerentur a prius editis & poſthumis, quæ priſtinæ operum collectioni inſerta fuerant,) ab interitu vindicarentur, peculiarem hunc Operum Coccejanorum tomum adornavit Noſter, in quo racemationem poſt vindemiam inſtituit, atque in fragmentis hiſce recenſendis & ad prelum parandis per octennium, & ultra, nobiles impendit horas, iſtum tenens ordinem, juxta quem, quæ libros reſpiciunt Biblicos, aut integros, aut eorum aliquot majores minoresve particulas, annotationes, juſta ante omnia ſerie Noſter exhibet, & tum Exercitationes quasdam miſcellaneas, Orationes item, curas porro Philologicas, ac Epiſtolarum denique ab ipſomet Coccejo, aut ad ipſum, exaratarum apparatum haud contemnendum ſubminiſtrat.

Primo loco dantur *Curæ* Cocceji *priores in Geneſin*, quas inter primas ejus lucubrationes reponendas venire, ex charactere Noſter colligit. Mox adjiciuntur *notæ* in eundem librum, ejusque Capita ab *undecimo* usque ad *quadrageſimum quartum*, quas *continuationem* vocat *curarum ſecundarum in Geneſin*. *Notæ* hinc ſequuntur *analyticæ* in *Numerum* & in *Deuteronomium*, quo ultimo in libro usque ad Caput XXIX progreſſio facta eſt. Breves ſunt notæ, quæ in *Joſuam*, & aliæ, quæ in librum *Judicum* contextæ ſunt. Poſt *ſummam rerum ad Jobum dicendarum* (quam antecedit προθεωρία de *ratione interpretandi*, qua ſe ad explicationem Jobi Bremæ paravit,) *Analyſis Pſalmorum* legitur, meditationes denique primæ in Prophetiam *Jeſaiæ* & Prophetia *Hoſeæ* analytice illuſtrata, nec minus *Hoſeæ & Apocalypſeos collatio*, cui jungitur *Habacuci* Analyſis paraphraſtica & cum Cantico comparatio, ſcripta poſt *theatrum regni Chriſti in Cantico Canticorum*. A notis in *quinque Capita priora Matthæi*, quas tentavit Coccejus in gratiam Elſevirii, Novum Teſtamentum cum brevibus notis edere parantis, auſpicium ſit lucubrationum ejus in Novum Teſtamentum hactenus ineditarum, poſt quas

quas ſpectes *Colloquium Chriſti cum Nicodemo*, Joh. III, 1—21, *Sermonem Johannis Baptiſtæ περὶ καθαρισμοῦ*, Joh. III, 23—36, Commentarium in *Epiſtolam ad Romanos*, plane diverſum ab edito A. 1665, Epiſtolam ad *Galatas* harmonica diſpoſitione & brevi verborum ac rerum expoſitione illuſtratam, *διαγράμματα*, ſummam rerum in Epiſtolam ad *Coloſſenſes* & ad *Hebræos* dicendarum delineantia; ac brevem tandem *Epiſtolæ Petri prioris* diſpoſitionem atque expoſitionem.

Generali *τῶν συμμίκτων* nomine ab Editore Clariſſimo inſignita ſunt, quæ jam commemoramus: Exercitatio, puta, de *Eccleſiæ indefectibilitate* ad Matth. XVI, 18. Annotationes in *poſteriorem partem Capitis primi Evangelii Johannis*, inque *Caput ſecundum & ſequentia ad ſextum usque*; Meditatio in Joh. XIV, 2; Refutatio *cavilli Sociniani* ad Joh. XVII, 3; Conſideratio *Capitis V Epiſtolæ ad Romanos*, cum examine *Parhermeniarum Socini*; Explicatio analytica *Capitis IX Epiſtolæ ad Romanos*; Conſideratio locorum Apoc. XI, 2. 3. 7. 8. 9. 11, 15. XII, 6. 14. XIII, 5. Dan. VII, 25. XII, 6. 7; de *Capite XX Apocalypſeos* cogitatio; de *peccati natura*; de *divortii juſta cauſa*; Judicium de *ſcripto Wolzogenii de Scripturæ Interprete*; Conſilium de *agendis ad incitationem ſtudiorum Theologicorum ex uſu Academiæ & Eccleſiæ Friſicæ*; Reſponſio ad quæſtionem: *an Theologiæ Studioſo prius Philoſophia diſcenda, an vero Lingua ſancta?* Exercitatio de *Linguæ Hebrææ analogia, utilitate, neceſſitate, & diſcendi methodo*; *Hebraiſmi* aliquot & *Helleniſticæ locutiones ex Novo Teſtamento*; theſes de *Synedrio & Judiciis, exterminio, anathemate & ſeparatione a Synagoga ſive Eccleſia*.

Inter Orationes (præter inauguralem de *Philologia Sacra* ſupra notis in librum Judicum ſubnexam,) prima eſt Græca, quam ad Martinii, ipſum exercere cupientis, juſſum de *Turcarum religione* compoſuit, quamque Celeberrimus Joannes van der Wayen Genero ſuo, Creightono, Latinitate donandam porrexit, cujus proinde verſio Græco textui apponitur. Secunda agit de *dono linguarum effuſo in Apoſtolos*. Tertia *linguarum ſtudium* commendat. Quarta, *omni regimini, quod a Deo eſt*, obe-

obediendum esse, probat. Quinta, *quis liber sit & liberalis?* dispicit.

Plura circumspicientibus se offerunt observationes de *distinctiori significatione selectarum vocum linguæ Hebraicæ ex usu Scripturarum*, secundum ordinem Alphabeti, sed eæ ad finem haud perductæ. Mirari quempiam posse dicit Editor, quare illas Autor non inseruerit *Lexico*, quod postmodum in usum Serenissimæ Principis, Mariæ Eleonoræ Palatinæ Viduæ conscripsit. Sed quum id operis inchoaret, animum ei fuisse dicit brevitatis studiosum, cum contra in his observationibus paulo fuerit prolixior.

Agmen claudunt Epistolæ CCCCXCVII, quarum non paucas ad alios Coccejus ipse perscripsit, sed plures longe ad se datas recepit a Viris omnino doctissimis & celeberrimis, quos inter sunt Jacobus Altingius, Nicolaus Arnoldus, Abrahamus & Franciscus Burmanni, Johannes Buxtorfius, Ludovicus Capellus, Ludovicus Crocius, Johannes a Dalen, Constantinus l'Empereur, Jo. Frischmuthus, Johannes Fredericus Gronovius, Franc. Gomarus, Jo. Hornbeckius, Jo. Henr. Hottingerus, Antonius Hulsius, Samuel Maresius, Guil. Momma, Stephanus le Moyne, Antonius Perizonius, Christianus Revius, Andreas Rivetus, Frid. Spanhemius, Jacobus Triglandius, Jo. Valckenier, Christophorus Wittichius, alique. Addidit eas Filius de manibus paternis quam optime meritus, tum ut plurimæ intelligerentur Parentis responsoriæ, tum ut patefierent argumenta, super quibus Viri Clarissimi eum sæpius consulere voluerunt, tum ut constet, quomodo olim a maximis tam in patria, quam extra eam Theologis ejusdem studia probata fuerint.

BRABANTIA ILLUSTRATA, CONTINENS ACCURATISSIMAM omnium Castellorum & Pratoriorum nobilium Brabantiæ &c. descriptionem, ex museo JACOBI LE ROY, P. R. J. Baronis, nec non Toparchæ S. Lamberti.

Lugdu-

Lugduni, apud Daniel. van den Daelen, Amſtelodami, apud Andream van Damme, Hagæ Comitum, apud Engelbrechtum Boucquet, 1705 in fol. chart. regal.

Alphab. 5, plag. 7 & multis fig. æneis.

QUod diu minatus erat ſplendidum ſane opus Perilluſtris ac plurimis in rempublicam litterariam meritis inclytus Autor, quodque in Actis Suppl. T. II Sect. VI, cum Topographiam ejus Hiſtoricam Gallo Brabantiæ recenſeremus, publico ſperare fecimus, illud Amſtelodami A. 1696 ſub titulo: *Brabantia Sacra & Profana ſcenographice illuſtrata*, primum in lucem prodire paſſus eſt. Primarias ibi Ducatus iſtius urbes, prætoria inſuper & caſtella nobilium ut & celebriora cœnobia mirifica arte exſculpta præbuit, ſed absque ulla ferè, quæ hiſtoriæ ſtudioſos allicere poſſit, locorum deſcriptione, ad alios potius autores in confecto duarum plagularum indice curioſum Lectorem remittens. Ecce vero alteram libri editionem, in qua licet titulus paululum ſit mutatus, non tamen mutata apparent elegantiſſima ſchemata, quin concinniore adhuc ordine, in quatuor puta agros, Lovanienſem, Bruxellenſem, Antwerpienſem & Sylvæ Ducenſem diſpertita, ac triplici idiomate, Latino nimirum, Gallico & Belgico copioſe ſatis deſcripta, nec non chartis quatuor diſtrictuum iſtorum topographicis aucta in conſpectum veniunt. Neque intra hoſce cancellos tantum ſubſtitit incomparabilis Viri diligentia, ſed quoniam arcibus prædictis atque terris variarum dignitatum, Baronatus, Comitatus, Marchionatus, imo & Principatus titulos impoſuiſſet Principum erga illarum poſſeſſores favor, diplomata, quibus iſtud gratiæ emanavit, ab A. 1518 usque ad A. 1694 longa ſerie adjunxit. Quo ipſo quantum hiſtoriæ atque genealogicæ rei lucis accenderit, quilibet viſus non plane hebetis deprehendet. Docet præterea, antiquos Brabantiæ Duces, ſi Carolum Audacem exceperis, nullos Comites aut Marchiones, multo minus Principes creaſſe, ſed tantum viginti & tres Baronatus, de quorum tamen origine nihil certi e Tabulariis publicis conſtet, ibi extitiſſe, præſunte Di-

Divæo, obſervat. Ab illo ævo increbuiſſe nimis honores, ita ut tandem, ne multitudine ſua vileſcerent, Caroli II Hiſp. Regis ſanctione opus fuerit, quæ vetat quenquam in Collegium nobilium recipi, niſi a quatuor generationibus nobilitatem ſuam probaſſet, & ſi Baronis locum ambiret, quatuor millia florenorum, ſi Comitis aut Marchionis, decem millia, ſi denique excellentius adhuc faſtigium prenſaret, viginti millia e terris aliisque reditibus dominicis annuatim ſe percipere demonſtraviſſet.

DE VETERIBUS REGUM FRANCORUM DIPLOmatibus &c. Diſceptatio II ad R. P. D. JOANNEM MABILLONIUM, Monachum Benedict. Auctore P. BARTHOLOMÆO GERMON, Societ. Jeſu Presbytero.

Pariſiis, apud Claudium Rigaud, 1706 in 12.
Conſtat plag. dimidiat. 36.

LOngius produci videmus bellum hoc diplomaticum, majoreque animi contentione adgreſſorem pugnam renovare, quam ſub initium forte ſuſpicari licuiſſet. Poſtquam nempe artis diplomaticæ conditor Cl. Mabillonius Supplemento ſuo, menſe Auguſto ſuperioris anni a nobis prolato, Doctiſſ. Germonium cum Diſceptatione ſua, quam itidem paulo ante recenſuimus, repellere ac tantum non conficere præſumſiſſet, grave hic ſibi duxit victas manus oſtendere, aut prælio ſaltem dubio elabi, quin potius cauſæ ſuæ fiducia acrius jam inſtat, Fontanino quoque, Mabillonii promacho, certos brevi ictus minitans. Neque tamen modeſtiæ erudito ſeni debitæ immemor hac vice videtur, ſed offenſionem ejus aſperioraque verba in Supplemento contra ſe, proprio licet nomine ne ſemel quidem appellatum, paſſim diſperſa non effugere ſe potuiſſe dolet, & quandoquidem argumentis ſuis nondum ſatisfactum putat, etiam atque etiam ab ipſo contendit, ut ne moleſte ferat, ſe denuo conſuli. Præſens autem hæc diſceptatio in quatuor diviſa eſt partes. Prima generales illas rationes, quibus

quibus edita olim a Mabillonio vetuſtiorum diplomatum ſpecimina ſuſpecta reddere conatus erat Noſter, pluribus defendit. Ideo namque eorundem veritatem probari oportuiſſe ingeminat, quia ſingulare hoc privilegium iis tribui obſervet, ut ceterorum norma ſint & regula; neque amplius provocari poſſe credit ad legis auxilium, quod inſtrumenta proferens non teneatur argumenta conquirere, quibus illorum *αὐθεντίαν* certam faciat, & ab eo potius ſit exigendum, qui inſtrumentum reprobat, ut idoneam afferat rationem, cur id debeat reprobari. Illud enim habiturum fore locum, quoties diplomata aliorum documentorum ſortem probandi retinerent, non vero quando ad ea, tanquam ad trutinam, reliquorum veritas expenderetur, ſed tum indubitatis plane & perſpectis ad demonſtrandam illorum certitudinem rationibus opus eſſe. Cum ergo artem diplomaticam inſtituerit Mabillonius, certas tradens vera a falſis inſtrumentis ſecernendi regulas, ſuſpectis tamen chartis unice innixas, fundamentum hoc prius omni falſitatis ſpecie liberandum venire, quam fides illis adjiciatur, tantum abeſſe, ut ſeu juris aliqua præſumtio, qua vera cenſentur diplomata, quæcunque non probantur falſa, ſeu Mabillonii autoritas & judicium, ſeu conjecturæ denique prudentiſſimæ rem expediant. Nam quod vetuſtiſſima jactentur illa diplomata, illud ipſum ſuſpicionis anſam firmare, cum creditu haud ita facile ſit, tam caduca corpora, qualia ſunt membranæ & chartæ Ægyptiacæ, per annos nongentos, mille aut etiam plures integra duraſſe, præſertim ſi ad remotiorum iſtorum temporum incuriam reſpiciatur. Quæſtionem igitur facti: num adhuc hodie extent in Eccleſiarum Monaſteriorumque Archivis chartæ barbaro quodam & obſoleto ſcripturæ genere exaratæ, priſcorum Francorum Regum & antiquitatis notam præ ſe ferentes? neutiquam attendi debere, ſed illam potius, quæ juris eſt, an ſcilicet chartas illas, quæ apparent antiquæ, re ipſa antiquas, iisdemque temporibus, quorum ſigna oſtendunt, ſcriptas eſſe conſtet, neque ex earum cenſu, quas falſarii ad veterum ſimilitudinem confinxerint? Enimvero impoſtorum hujus farinæ audaciam valde nimis invaluiſſe, i-

ſtoque

ſtoque crimine ſe, maculaſſe clericos, monachos, notarios, ſcribas, pædotribas, ſeculares, imo & fœminas; quin & collegia prope nulla, paucisſimas certe Eccleſias, aut familias, a falſarum tabularum labe eſſe immunes, ipſe Mabillonius diſertis verbis affirmaverat, cur itaque neget jam ac perneget, tam multa occurrere Eccleſiarum ſeu Monaſteriorum interpolata inſtrumenta, merito mirandum eſſe, ſiquidem hæc duo aſſerta egregie ſibi contradicant. Priore autem admiſſo non vanum profecto ſubeſſe timorem, ne autographorum illa ſpecimina, quorum veritas in apricum nondum eſt perducta, ex illorum fortaſſe ſint numero, quæ falſatores corruperunt aut fabricati ſunt. Sive enim ſcripturam, ſive orthographiam, ſive ſtylum denique eorum examines, nihil ſane teſtimonii inde eviceris, quod de illorum veritate docere queat. Non e ſcriptura, quia diplomata illa, maxime Merovingica, ſpecialem quendam litterarum ductum teneant, neque in iſtius ævi numiſmatibus, nec inſcriptionibus lapidariis, nec codicibus manuſcriptis, nec privatorum epiſtolis obvium, præterea quoque Mabillonius nullibi inficias eat, falſatoribus uſitatam fuiſſe eandem ſcripturam Merovingicam. Non ex orthographia, quippe cum in chartis illa Merovingicam nullis plane legibus deprehendatur adſtricta. Neque etiam ex ſtylo, quandoquidem nullus iſtorum temporum ſcriptor in Latini ſermonis regulas tam frequenter, tam aperte impingat. Nam quod Marculfianas atque Andecavienſes formulas attinet, incertum adhuc eſſe, utrum Autorum, an librariorum vitio menda illa irrepſerint. Eo itaque tanquam centrum verſus abeunt hactenus dicta Germonii, poſſe aliquam de diplomatibus judicandi ſcientiam uſu & experientia adquiri, ſed non adeo certam, ut Mabillonius opinetur, qui in Supplem. C. IV pronunciaverat, nullum inſtrumentum tanta arte effingi vel refingi poſſe, cujus falſitas vel interpolatio a perito antiquario detegi nequeat. Vix enim licere tam evidenter ejus *αὐθεντίαν* cognoſcere, ac metallorum, auri puta atque argenti ſinceritatem, quoniam hæc ars naturam omnibus numeris implere, ſicque fraudem ſatis callide obvelare haud valeat, ibi vero iſtud ſaltem oporteat effingi, quod olim Notarius

tarius effinxit; difficultas certe aliqua, non tamen inſuperabilis. Atque ut fortius ſtringat adverſarium, quærit ex ipſo, an non acciderit, cum peritiſſimus harum rerum æſtimator & arbiter habeatur, ut litigantes, priusquam judicem adirent, ipſius de inſtrumentis ſuis judicium efflagitaverint, ipſeque nonnunquam legitima dixerit inſtrumenta, quæ poſtea judex oculatiſſimus ſpuria compererit? Unde ſane conſtet, eruditum antiquarium uſu, vigiliis & experientia ſua nihil aliud conſequi, niſi ut prudens hiſce de rebus arbitrium ferre poſſit, atque tum ſi fallatur, erroris veniam ipſum facile inventurum, quam non haberet, ſi Mabillonii ſententiæ foret locus. Cæteroqui minime dubitat, quin recentioris ætatis diplomata vera & falſa certa arte judicari poſſint, ſiquidem in Tabulariis publicis ſubminiſtrentur plurima autographa ſemper ibi aſſervata, adeoque per ſeſe fidem facientia, & pro idonea veritatis norma habenda, ad quam alia examinare fas ſit. Anteriora vero retro ſecula cum tali ſubſidio careant, productaque in medium ſpecimina autographorum Merovingica in privatorum ſcriniis unice deliteſcant, nullo autoritatis publicæ ſuffragio munita, hinc nihil quoque certi iis, utpote ſuſpectis, ſuperſtrui poſſe. Fruſtra inſuper hic provocari ad quendam veritatis guſtum, quem longo talium diplomatum uſu ac lectione adipiſci detur, cum falſorum inſtrumentorum, vel de quibus ambigitur, verane ſint an falſa, inſpectio non niſi ſimilem dapibus appoſitis guſtum excitare queat.

Succedit jam altera pars diſceptationis, quam totam impendit confutandæ Tabularii San-Dionyſiani fidei, quatenus primorum temporum inſtrumenta continet. In tertia vero parte ſigillatim ac perquam erudite examinat Diplomatum ſpecimina a Mabillonio adducta, quorum fide ars ejus potiſſimum nitatur, illaque vacillante & hanc ruere neceſſe ſit. Verum utramque citra prolixitatis tædia delibare integrum amplius non eſt, quin potius Lectoris ſciendi cupidi, quantum diſtent lupinis æra, attentæ perluſtrationi commendamus. Quarta ſupereſt, in qua criminationes nonnullas a Mabillonio, ut dicit, falſo ſibi impactas Noſter amolitur. Quales ſunt, quod de Re-

Diplomatica libros poſt viginti annorum laborem & vigilias ab eo editos ad trutinam vocare auſus eſſet obſcurus ipſe ac nullius nominis ſcriptor; quod impugnando vetuſta illa autographa jus publicum pariter ac privatum violaſſet; quod univerſis veteribus inſtrumentis bellum indixiſſet; quod veterum Scriptorum fidem iisdem argumentis convellere liceret, quibus Artem Diplomaticam evertere tentaſſet. Ad eas autem ita ordine reſpondet: ſibi neutiquam perſuaderi, propter pertinacem tot annorum laborem & induſtriam omnes Mabillonii autoritati ſe ſubjicere debere, aut ab eo ſolummodo feliciter impugnari poſſe illius de Re Diplomatica libros, qui totidem annos in eodem argumento triviſſet, ſed Hiſtoricos modo coætaneos diligenter evolvi oportere, tumque eorum teſtimonio inſtrumentorum nævos atque vitia ſat clare demonſtratum iri. Porro permagni Reipublicæ intereſſe, ſpuriorum Diplomatum maculas in lucem protrahi, quippe cui non minorem inferat perniciem, qui dubia pro certis, falſa pro veris obtrudat, quam qui ob leviſſimas ratiunculas veterum inſtrumentorum fidem elevare contendat; utrumque enim noxium eſſe ac vituperandum, ſive fides temere detrahatur vero, ſive imprudenter falſo adjiciatur. Se vero nunquam induxiſſe in animum, ut quibuslibet veteribus autographis dicam ſcriberet, ſed illis duntaxat, quæ primæ & ſecundæ Dynaſtiæ nomen præ ſe ferrent, ac totius artis Mabillonianæ fulcra eſſent, ſola atque unica. Neque enim ſuſpicione aliqua ſe oneraſſe veteres chartas, quæ vel in Tabulario Romanæ Eccleſiæ, vel in Pariſienſi Computationum Camera, vel in Regio Chartarum Theſauro aliiſque Grammatophyladiis publicis habentur, vel alia denique, quæ in privatorum ploteis reperta cum iſtis conſentiant, ſiquidem illa inprimis in his locis ab omni memoria extiterint ſancte religioſeque cuſtodita, ideoque humanæ ſocietatis & prudentiæ legibus conſonum fore, ut quæ fere ſemper vera ſint, nec niſi rariſſime falſa, ea tantiſper vera ac legitima reputentur, donec contrarium fuerit oſtenſum. Quodſi igitur Mabillonius, vel quis alius, excuſſis ſedulo ejuſmodi inſtrumentis publica autoritate repoſitis, regu-

las ſtatuiſſet, quibus cetera aut ejusdem aut ſaltem non multo ſuperioris ætatis monumenta vera a falſis ſecernantur, ſtatim ſe calculum adjecturum fuiſſe innuit Autor. Veruntamen Mabillonium iſtud minime præſtitiſſe, imo potius ea conquiſiviſſe Diplomata, quibus nulla ſuffragentur Archiva publica, figendo pedem in tertia Regum Dynaſtia, unde penſum fortaſſe ordiri habuiſſet. Utcunque vero ars diplomatica Mabillonii convulſa foret & disjecta, quod quidem a ſe factum nullatenus jactitat, nihilominus haud licere veteres chartas omnes in claſſem ſuſpectarum relegare, ſed eandem illis remanſuram conditionem, quæ fuerat ante editos ejus de Re Diplomatica libros; falſis nimirum & dubiis, quæ tunc erat, inveteratam labem, certis e contra & perſpectis autoritatem ſuam & fidem. Denique dicta de vetuſtioribus inſtrumentis ad alia veterum ſcripta & libros attemperari nullo modo poſſe, quoniam hæc propter exemplarium multitudinem & conſenſum omnem ſatis ſuſpicionem eludant, nec probabile fiat, homines patria, ingenio, moribus ac ſtudiis diverſiſſimos in id conſpiraſſe, ut poſteritati tot ſuppoſititiis ejusmodi ſcriptis fucum facerent. Huic tandem Apologiæ ſuæ Appendicem annectit de quibusdam codicibus S. Auguſtini, quibus etiam himis detractum fuiſſe Mabillonius non ſine ſtomacho conqueſtus erat. Ubi poſtquam multa de utilitate & pretio exemplarium manuſcriptorum præ libris impreſſis, de præſtantia item horum præ illis, nec non de cautione ſumma atque examine, quo præeunte manu exaratos codices recipere fas ſit, erudite diſſeruiſſet Noſter, illos qui Auguſtini editionem noviſſimam curarunt, codicibus, quos Hincmarus, utpote a Gotſcalci fautoribus adulteratos, falſi quondam convicerat, imprudenter adhæſiſſe taxat. Parem quoque oſcitantiam commiſiſſe editores Operum B. Hilarii velut in tranſitu monet, qui lectionem Felicis Orgelitani, Neſtorianæ hæreſis patroni, quam is in verbis: *carnis humilitas adoptatur*, pro *adoratur*, aſtute olim ſubſtituerat, retinere non ſint veriti. Atque hæc ſunto, quæ ex Cl. Germonii libello criſtico, verbis fere interdum ejus ipſiſſimis, ne mentem illius ulla ratione inverteremus, proponere viſum eſt.

PATENÆ ARGENTEÆ MYSTICÆ, QUÆ Foro-Cornelii in Cathedrali Eccleſia S. Caſſiani colitur, Deſcriptio & Explicatio. Autore JOANNE PASTRITIO, Dalmata Spalatenſi, Philoſophiæ ac Theologiæ Doctore, atque in Romano de propaganda fide Collegio Theologiæ Polemicæ Lectore.

Romæ, apud Antonium de Rubeis, 1706, in 4.

Alphab. 1.

PEtrus, cognomento Chryſologus, Archi-Epiſcopus Ravennas, paulo ante mortem ſuam, cum ad ſolum patrium, (ubi & ſupremum obiiſſe diem perhibetur,) Forum nempe Cornelii, diverteret, Templo Cathedrali Divi Caſſiani Martyris præter alia dona & patenam obtuliſſe dicitur argenteam, identidem deauratam, magnitudinis palmum Romanum paulo excedentis, unciarum quatuordecim, quam, cum figuris & characteribus non unis inſignita ſit, myſticam appellat, multoque ſtudio, quid ſibi velit quodlibet inſculptum, declarare nititur Clariſſimus *Paſtritius*. Et patena quidem, quam æri inciſam in TAB. V. tabula V exhibemus, in medio, ubi collocanda hoſtia, agnum ſiſtit, tanquam occiſum, ſuper menſam, velo aut pallio cooperta, collocatum, ſed capite tamen & dorſo elevato vitulum una referentem. Supra dorſum agni eminet magna & lata crux aurea argenteis bracteis terminata, ut idem agnus & cruci adhærens & menſæ appoſitus compareat. Velum, quo menſa tegitur, literas L & C aliquoties repetitas, & modo in ſitu recto, modo in transverſo poſitas, duo item foramina ſeu puncta, & characterem cifræ 2 aſſimilatum repræſentat. Sed & roſa octo foliorum, figuræ, quam in medio eminere diximus, ſubſtrata cernitur, & ex hiſce foliis quatuor literata ſunt, literasque peregrini prorſus ductus & obſcuri continent. In extremo autem fere circulo aut labro patenæ duo leguntur verſus Latini, hujus tenoris: *Quem plebs tunc cæca crucis agnus fixit in ara, Hoſtia ſit gentis primi pro labe Parentis.* Genuinam hanc eſſe Petri Chryſologi patenam conſtans eſt Foro-Cornelienſium

tra-

TAB. V.
ad A. 1707. M. Jul.
pag. 300.

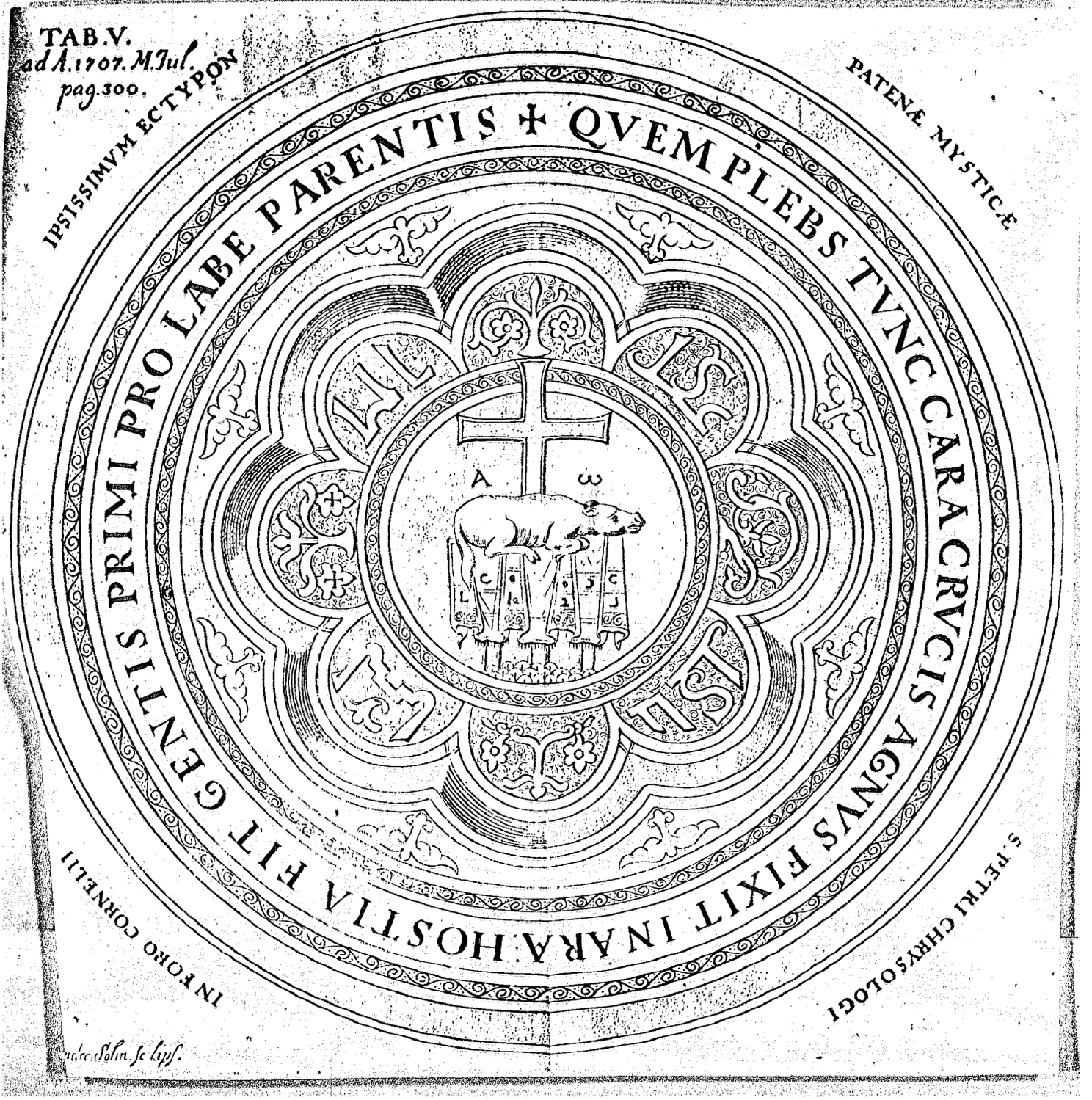

traditio, quam & firmare Noſter pro virili nititur. Equidem plurimos ſibi ipſe movet ſcrupulos, quos tamen & eximere ſibi æque ac Lectoribus ſuis allaborat. Ipſos hoſce verſus, quos modo allegavimus, Leoninos eſſe, ac propterea antiquitatem temporum Chryſologi haud ſapere, obtendit. Sed rhythmici Carminis aliam eſſe rationem dicit atque Leonini: poſterius enim hoc per plures verſiculos continuari, prius autem paucis lineis terminari; Leoninumque proin recentius, rhythmicum vero & antiquis familiare fuiſſe autumat. Literas inſuperverſiculorum videri poſſe recentiores Chryſologo, objicit, & Gothicis prope ſimiles. At, ſi vel maxime ita ſe res habeat, Gothicas certe literas Chryſologi ævo Ravennatibus non ignotas fuiſſe cenſet, quanquam Latinas potius has pronunciare velit, quas tamen de induſtria Chryſologus nonnihil immutari fecerit. Sicut autem, quod ad figuram agni attinet, conjicere cuivis facile eſt, quomodo eam Noſter interpretetur; ita caput & dorſum elevatum, quo vituli ſaginati inducatur figura; hoc notare vult, quod Pater cœleſtis Filium ſuum credentibus in epulum lætitiæ præparaverit. Sed nodos multo difficiliores nectere Autorem videmus circa literas & characteres, in quibus exponendis Religioſum aliquem, cujus nomen conſulto reticet, jam A. 1643 occupatum fuiſſe narrat. Ejus mentem huc rediiſſe innuit; Notas in velo menſæ expreſſas Anni 448 referre numerum, ita, ut C. C. O. L. L. 2. I. perinde ſit, ac ſi ſcriberes: CC CC II L, totidemque annos Chriſti effluxiſſe usque ad tempus, quo patenam iſtam elaborari juſſerit Chryſologus. Literas vero in foliis roſæ expreſſas Græcas eſſe, & initiales quidem abbreviaturasve vocabulorum, quæ is formavit, ſequentium: Μαρία μήτερ τῶν χριστοῦ σωτῆρος, quæ ſignificare ipſi creduntur: *Maria Mater Chriſti Salvatoris*. At enimvero, quam infelici cum ſucceſſu Oedipi vices Interpres hic ſuſtinuerit, nemo, niſi plane ἀναλφάβητος, non intelligit. Videamus autem, quam Noſtro vicisſim calcare viam allibuerit. Literas in velo a menſa, cui impoſitus eſt agnus, pendente conſpicuas pro more forte antiquo ſe oculis offerre

cenſet, juxta quem in veſtibus pretioſis & ſacris, honoris & reverentiæ cauſa, literæ repræſentari ſueverint, unde opus haud ſit, ut in earum ſignificationem ulterius curioſe adeo inquiratur. Aſt nihilo ſecius præſtare Noſter autumat, & heic myſteria quærere, indeque per literam C aliquoties repetitam & diverſimode collocatam divinitatem & humanitatem Chriſti, perque duo foramina ſeu puncta duas in Chriſto operationes, humanam & divinam, deſignari contendit. Duo porro, quæ heic conſpiciuntur, L in poſitu recto, & unum L converſum ſignificare poſſe arbitratur duas naturas ſub una perſona verbi. Imo & characteres iſtos habet pro dictionum initiis, ita, ut tria C inferant hæc: *Chriſtus Confixus Cruci*, ubi C ſemel converſum vel affectum oſtendat, quandoquidem Chriſtus non raptus fuerit vi, ſed quia voluerit, (converſionem etenim amorem ſignificare vult) vel actionem indicet adverſariorum in crucifixione valde hoſtilem. De tribus L ſic cenſet, quod primum ſignificet Leonem, & converſum itidem, ſed prius iſtud Leonem de tribu Juda, poſterius Leonem Diabolum, unde ex tribus iſtis literis emergat ſententia: *Leo Læſit Leonem.* Sed quid de characteribus roſæ, ad quam ſupra provocavimus, ex mente Noſtri fiet? Græcas partim literas, partim, & plurimas quidem, Hebraicas eſſe totus ſibi perſuadet. In primo folio roſæ duas, quas pro Græcis agnoſcit, literas ST haberi vult, quæ σταυρὸν ſeu crucem denotent. His ſtatim jungi Hebraicam, nempe ה, quæ litera nominis Adam prima ſit. Hinc duas comparere itidem Hebraicas in ſecundo, duasque in tertio, & unicam in quarto folio, quod ultimum & Græcas illas ST repetitas monſtret. E quinque iſtis tres dicit eſſe literas conſtituentes nomen Hevæ חוה, quibus præmittatur ו copulativum, medium vero ו in nomine חוה ait duplicari, ita, ut alterum rectum ſit, & alterum adverſum, indeque ſenſum hunc emergere: *Crux. Adam. Et Heva. Crux.* At enimvero litera fere nulla, ceu ocularis quemque docet inſpectio, cum exacte referat eam, quam referre ex mente Noſtri debet, ideo is in ipſa forma a conſueto more pingendi literas iſtas Hebraicas manifeſto admodum diſcrepante myſteria quærit ſingularia: v. g. figura,

quam

quam pro litera ה venditat, quoniam tectum duobus haſtilibus recta deſcendentibus junctum æquali linea non habet, ſed ejus loco ductus repræſentat quaſi ſaltus quosdam edentes, hique ipſi modo elevantur, modo deprimuntur, modo iterum elevantur, innui hac variatione judicat ſublimem primo ſtatum innocentiæ, in quo Heva fuerit condita, lapſum deinde ejus, ac tandem reparationem per Chriſtum factam. Loco unici cum duplex Vav adhiberi in nomine יהוה ſtatuat, alterumque adverſe poſitum ſit, mulierem idcirco primam & ſecundam, ſeu Hevam & Mariam, ſibimet invicem opponi affirmat. Vav inſuper cum in figura ſua uncum referat, literaque iſta hoc loco ſolito exhibeatur major, oſtendi putat, quod Heva uncus velut in ruinam ingentem poſteros trahens evaſerit. In charactere, quem pro litera נ venditat, cum ſuperius cornu deeſſe palam deprehendat, factum id eſſe cenſet ideo, quod gratiam, quam a Deo habuerit Adam, ipſe, & cum ipſo genus humanum, perdiderit. Tam profunde doctum ſe Hebraica in literatura paucis his in elementis probavit Chryſologus, ſi fides noſtro habenda eſt Paſtritio, qui quidem ſi in hiſce conjecturis applauſum haud obtinuerit, placebit tamen plerisque, ubi vitam Petri Chryſologi paulo recenſet accuratius, ſuoque tractatui gratiam haud levem conciliat.

HISTOIRE DE L'ACADEMIE ROYALE des Sciences. Année MDCCV.

h. e.

HISTORIA ACADEMIÆ REGIÆ SCIENTIARUM Anni 1705, cum commentariis Mathematicis & Phyſicis.

Pariſiis, apud Johannem Boudot, 1706, in 4.

Conſt. 3 Alph. 1. plag. cum multis figuris & 8 Tabb. æneis.

UT hujus quoque Voluminis, quo antea conſuevimus, more excerpta demus absque ambagibus, non ignorant rerum natu-

TAB. VI. Fig. 1.

naturalium ſcrutatores, ſi globo vitreo DE cum tubo ſimiliter vitreo & in C recurvo continuo includatur aer & tubus ab E usque ad aliquam ejus partem brachii AB liquore quodam repleatur, ſitque orificium tubi A apertum, aeris incluſi volumen non ſolum mutato calore, ſed & pondere aeris externi mutari. Quoniam itaque aer externus in hanc machinam ſolo pondere agit, eam loco barometri marini adhiberi poſſe animadvertit *Amontons*, cum effectus non impediatur, utut perpetua navis agitatio ſitum ejus verticalem immutet. At aer pariter atque liquor incluſus nunc condenſatur, nunc rareſcit pro diverſo aeris externi ſtatu. Turbantur igitur obſervationes circa pondus aeris externi variatum ope hujus inſtrumenti inſtituendæ. Ad has turbas minuendas, ſuadet *Amontons*, ut eligatur tubus, cujus exigua admodum ſit diameter, ut exiguam liquoris quantitatem capiat, utque infundatur liquor rarefactioni non admodum obnoxius, qualis eſt oleum tartari. Ad eas vero prorſus tollendas duplicem adhibet, ut Cl. *Hookius* in ſuo Barometro marino, (de quo dictum eſt menſe Aprili A. 1702) graduationem, quarum altera fixa inſtrumento reſpondet, quatenus eſt thermometrum, altera mobilis, quatenus barometrum. Quantitatem totius graduationis barometricæ invenit, gravitate ſpecifica liquoris cum duobus pollicibus Mercurii, integram in barometro communi graduationem abſolventibus, comparata, eandemque in 24 partes æquales diviſit. Graduationem thermometricam ope alicujus ſuorum thermometrorum inveſtigavit, eamque tali tempore inſcripſit, quo teſte alio barometro pondus aeris non variabat. In obſervatione ex thermometro, unde graduatio thermometrica deſumta, addiſcendus eſt gradus caloris & ad hunc dimidium graduationis barometricæ reducendum; ita enim liquor indicabit gradum ponderis atmoſphæricæ in graduatione mobili. Deprehendit *Amontons* per obſervationes complures, barometrum hoc marinum barometro ipſius rectificato (de quo dictum eſt menſe Octobri A. 1706) ἀκρίβειαν tantum non dubiam reddere. *De la Hire* filius per obſervationes didicit complures, acus magneticas, ſi perfecte ſimiles fuerint, utut virtutem magneti-

cam

TAB. VI. ad A. 1707. M. Jul. pag. 304.

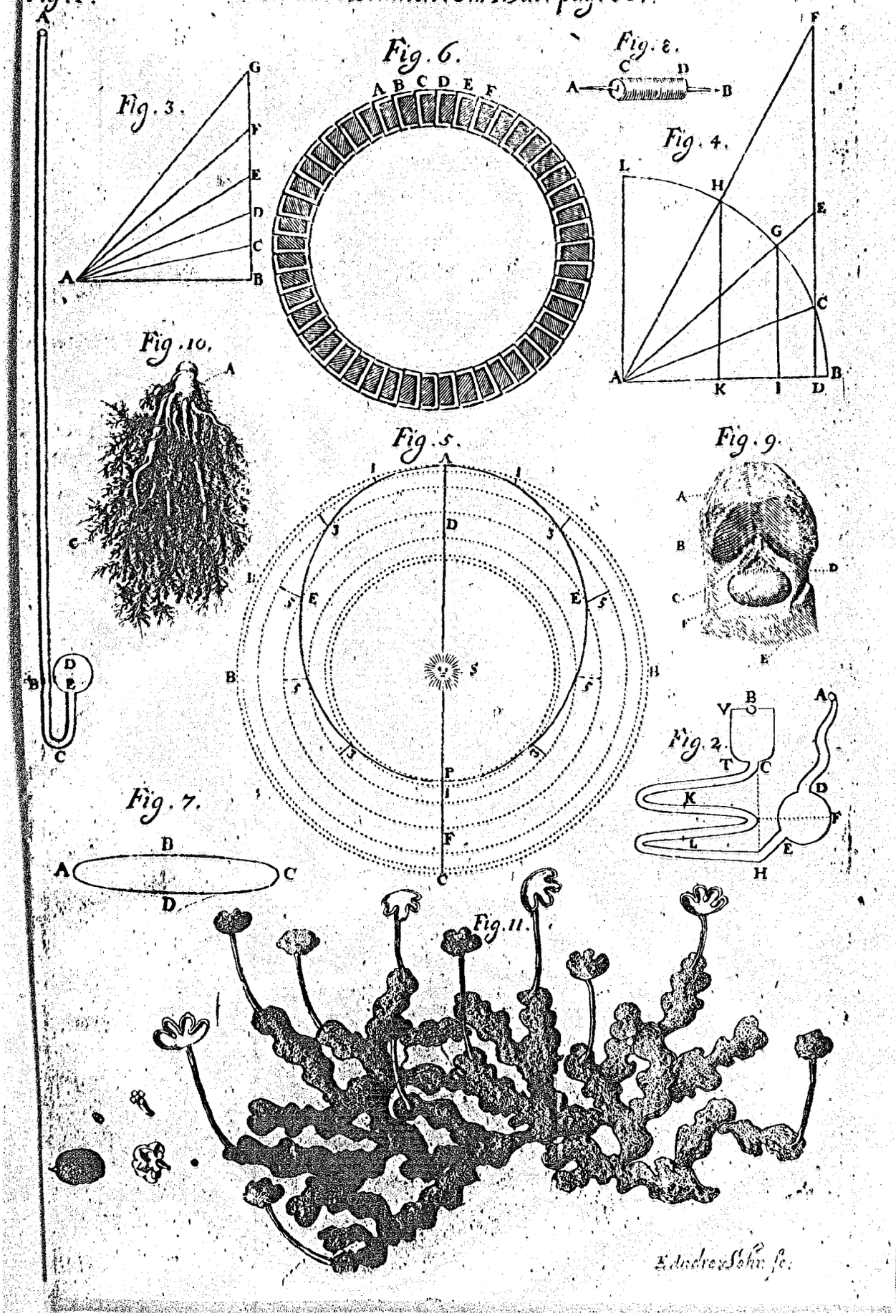

E. Andreæ Sohn sc.

cam a diverſis magnetibus contraxerint, in eodem tamen loco declinationem non variare; a differente autem figura earundem aliquam declinationis varietatem proficiſci; quod ultimum jam ante annos bene multos a R. Dn. *Neumanno* (cujus jam alibi in Actis noſtris facta eſt mentio, nempe A. 1696 p. 391 & A. 1697 p. 313) ſedulo rerum naturalium ſcrutatore, obſervatum eſſe meminimus. Multæ etiam obſervationes circa hanc declinationem paſſim habitæ afferuntur & inter ſe comparantur, ex quibus bonitas ſyſtematis *Hallejani* A. 1684 menſe Auguſto a nobis deſcripti manifeſta evadit. Plurimum hoc anno deſudarunt Mathematici Pariſienſes in vera condenſationis & dilatationis aeris lege exploranda, quam *Mariottus* in Tract. de Motu aquarum p. 140 & ſeqq. variis experientiis inductus hanc fecerat, quod condenſatio ſit conſtanter ponderi ſuperincumbenti proportionalis. Experientiæ ab illis factæ legi huic primum contradicere videbantur; aſt quam accuratiſſime reiteratæ cum ea pulcherrime conſpirabant, ſi exiguas quasdam irregularitates excipias, a diverſa diametri magnitudine in diverſis ejusdem tubi partibus petendas. Hoc tamen non obſtante tandem deprehenſum eſt, aerem liberum ab eo, qui tubis includitur, prorſus diverſum exiſtere, nec legem *Mariotti* ullatenus attendere, minus quippe dilatationi obnoxium & in diverſis altitudinibus inæqualiter dilatari ſolitum ob heterogenea admixta. Obſervatum ulterius, quod duo barometra ſimilia, eodem Mercurio repleta & in eodem loco poſita, nunquam exacte conſpirent. Unum inprimis 18 plerumquo vel 19 lineis a reliquis perpetuo deficiebat, quamvis tubum inclinatum Mercurius exacte adimpleret, & alius aliusque infunderetur, priſtino remoto. Cauſa tandem hæc deprehenſa fuit, quod non multo ante ad maculam quandam abſtergendam interiores tubi parietes ſpiritu vini abluerat *Hombergius*: quam veram eſſe, iterata iſta ablutione didicit *Amontons*. Enimvero cum etiam in illotis 6 vel 7 linearum differentia ſæpiſſime notata fuerit; poros vitri materiam quandam ſubtilem in Mercurium gravitantem admittere, *Amontons* ſibi perſuaſit. Materiæ, quæ ſpeculis cauſticis exponuntur, in carbonibus excavatis col-

locantur. Monet vero *Hombergius*, quod carbones ex ligno viridi hunc in uſum parari debeant, non ſicco. Idem obſervavit, quod ferventiſſima æſtate minor longe ſit ſpeculorum cauſticorum effectus, quodque imminuatur, ſi inter ſpeculum & focum vas carbonibus candentibus repletum ponatur, ita ut radii reflexi exhalationes carbonum trajicere teneantur. Nec etiam in calore mediocri majorem unquam ſpeculorum cauſticorum effectum reperit, quam cum poſt ingentem ac diuturnam pluviam ex nubibus Sol primum emergit. Infertur hinc, tempus obſervationibus per ſpecula cauſtica inſtituendis maxime accommodum eſſe æſtivum ab hora nona matutina usque ad tertiam pomeridianam, Sole nulla nubecula tecto, calore exiſtente mediocri, nec ſiccitate per plures jam dies continuata: unde ulterius concluditur, vix octo ſubinde per annum occurrere dies, in quibus conditiones iſtæ neceſſariæ concurrant. Inprimis vero hic commemorandum eſt Manometrum, hoc eſt, nova machina a *Varignonio* ad determinandam rarefactionum aeris in uno loco diverſo tempore rationem, vel etiam in differentibus locis eodem vel diverſo tempore, inventa. Ecce tibi ejus conſtructionem. CGHE eſt tubus, cui TAB. VI. Fig. 2. ab utraque extremitate adhærent vaſa BC & DE. Vas BC cylindricum eſſe debet, ut facilior ſit in partes tubi partibus æquales diviſio, ſiquidem ea opus fuerit, & capacitatis vaſis ad tubum habeatur ratio. Vaſis DE figura arbitraria. Ab initio machina utrinque in B & A adaperta & propter calculi commoditatem axis BC ſit verticalis, horizontalis GF per dimidiam tubi longitudinem & dimidium vas DE tranſeat. Infuſo liquore colorato, donec in GF ſubſiſtat, foraminulum B hermetice ſigillatur, altero in A aperto. Capacitas globi DE capacitati tubi CE & vaſis BC ſimul ſumtæ æquatur, ne forte liquor in H usque deſcendat, & tubulus flexuoſus AD ad impediendam evaporationem additur. Similiter diſpiciendum, ne forte vas BC cum tubo CG tot aeris capiat, qui dilatatus extremitatem tubi CE attingat. Ut itaque capacitas tubi atque vaſis utriusque accurate determinetur, thermometrum Florentinum glacie circumdari moxque aquæ calidæ immergi jubet, quo habean-

beantur termini compreſſionis ac dilatationis aeris. Quoniam jam ſpatium B C G tali aere repletur, qualis locum iſtum tum occupabat, in quo liquor infundebatur; evidens eſt, quod ex liquoris aſcenſu ultra vel deſcenſu infra G H ratio denſitatis aeris dato quocunque tempore quocunque in loco ad denſitatem aeris primitivi determinari queat. Ex. gr. ſi ponamus ad datum aliquod tempus liquorem ad L usque pertingere, ad datum tempus aliud usque ad K, erit denſitas aeris iſto tempore ad denſitatem aeris hoc tempore ut B C L ad B C K. Variatus calor obſervationes turbare nequit, quia eadem ratione in aerem concluſum atque externum agit. Equidem ſi liquor ultra G aſſurgat, evidens eſt, columnam aeris incluſi B C G non totum atmoſphæræ pondus ſuſtinere; ſi ultra F, aerem incluſum eſſe magis compreſſum externo: quoniam tamen aſcenſus liquoris nunquam per integram B H fieri, hæc vero minima aſſumi poteſt, cum ejus magnitudo arbitraria exiſtat, nec inde error aliquis ſenſibilis proficiſcitur. Egregie oſtendit *Amontons* ope calculi Analytici, quomodo denſitates aeris in diverſis locis Manometris diverſis obſervatæ inter ſe comparentur, quamque inter ſe habent, ratio determinetur. Sint ſcilicet maſſæ aeris incluſi m, μ; volumina primitiva earundem V, υ; denſitates primitivæ D, Δ; volumina reducta u, v; denſitates reductæ d, δ. Erit $V \times D$. $\upsilon \times \Delta$ :: m. μ : ud. $v\delta$. Quare $V \times D = \frac{ud}{v\delta} \upsilon \times \Delta$ ſeu d. δ :: $\frac{V \times D}{u}$: $\frac{\upsilon \times \Delta}{v}$. Multa monet circa regulæ hujus applicationem, quæ ob evitandam prolixitatem a nobis prætermittenda. Docet inſuper, quomodo experientiæ antliæ pneumaticæ per novum hoc Manometrum verificentur.

In Anatomicis Dn. *Littre*, præterquam quod inſignem cerebri ſubſidentiam a commotione violentiori, eaque ſola lethali, notabili exemplo demonſtret, inprimis ſtructuram renum & duplicem matricem curioſius exhibet. Fœtus quippe novimeſtris majores producit renes, racemis uvarum ſimillimos, ex veſiculis exiliſſimis, ſtrictiſſime ſe invicem contingentibus atque ramis arteriarum, venarum & nervorum adhærentibus,

tibus, ſubſidio microſcopii ita contextos viſos, ut quælibet veſicula, duabus membranis prædita & fibris carneis reticularibus circumdata, plures quidem canaliculos a ſacculis rubicundis, qui ſanguine turgidi fibrarum reticularium intervalla occupant, recipiat, ſed unicum tantum majorem emittat, qui cum multis aliis concurrens communem demum formet ductum, in pelvim deſinentem, urinamque in parvis ſacculis ſecretam & veſiculis infuſam exonerantem. E puella vero bimeſtri vaginam uterinam ſiſtit, in longitudinis circiter medio per ſeptum veluti in duas cavitates æquales, ad duas diſtinctas matrices per totidem orificia tendentes, diremtam, licet cuilibet utero non niſi una tuba, unum ovarium, unum ligamentum rotundum, unumque ligamentum ſit latum. Dn. *Poupart* ſub utrorumque obliquorum & transverſalium muſculorum abdominis annulis immediate duo teretia ligamenta abdominis ſuſpenſoria notat, a ſpina oſſis pubis excurrentia & oſſium ad inſtar indigitatos tres magnos muſculos ſuſtinentia. Quas novas Dn. *du Verney* de Auribus Societati communicaſſe dicitur Obſervationes, haud dubie ſuo de Auditus organo Tractatui curabit inſeri, aliquando locupletiori non minus edendo, quam quæ ab eodem accuratior genitalium deſcriptio ejusmodi inſectorum, quæ duplici gaudent ſexu, promittitur.

Gratiola quanto ſolennius draſticis, humores per ſuperius & inferius guſtum evacuantibus, annumeratur, tanto diligentius a Dn. *Bolduc* ad examen vocatur, quo diverſi ejus innoteſcant effectus, ſi vel cum lacte infuſa, vel radix ipſius, vel præparata varia propinentur. A gratiola namque lacti infuſa, cum aſciticorum aquas, tum lumbricos, ſine omni violentia eliminari; radicis pulveriſatæ drachmam dimidiam in dyſenteria æque, ac radicem Ipecacuanha, conferre; a ſucco expreſſo, depurato & inſpiſſato, ſaporis acidi amaricantis & adſtringentis, urinam magis, quam ſedes, moveri; Extracti autem e magmate reſiduo cum aqua parati amarioris majorem & quantitatem & in purgando efficaciam haberi; Extracti tamen foliorum aqua facti vim catharticam, quamvis uperiorem ſimili Extracto radicis, multum excedi ab Extracto

ſpiritu

ſpiritu vini elicito. Quia vero aqua majorem particularum copiam, quam ſpiritus vini, e gratiola exſiccata extrahat, merito hæc de ſale eſſentiali plus, quam de reſina participare colligitur: ejusque radix recens adeo humida juxtim innuitur, ut exſiccandum inter vel tres quartas amittat. Dn. *Godofredus* a Chymicis ſcire avet, num cineres reperiantur omnis ferri expertes? ne ſucceſſu ulteriori in ferro ex ſulphure, ſale vitriolico & terra arte producendo fruſtretur, verum certior potius reddatur, an non inter lignorum combuſtionem ipſo tria iſtorum principiorum coalitu ferrum generetur; cum ipſe nondum ullos cineres talibus particulis, quæ magneti non adhæreſcant, penitus deſtitutos valuerit deprehendere. Dn. *Homberg* certisſimus nulla analyſi chymica ſulphur ſimplex, ſeu quod principii titulum mereatur, poſſe acquiri, ex compoſitione demum nonnullorum mixtorum artificialium ſtatuit, principium chymicorum ſulphureum, ſolum in mixtis activum, non niſi ipſam luminis eſſe materiam. Cujus aſſerti facilem ab omnibus conſenſum ſibi pollicetur, ubi expendant: 1 materiam luminis eſſe perquam activam, veluti ratione exilisſimarum ſuarum particularum cunctorum corporum poros promte penetrantem & flammam una cum oleoſis conſtituentem; 2 luminis materiam aliis ſe inſinuare poſſe principiis, horumque figuram, pondus & molem immutare, ac ipſa diverſimode pro mixtis ſenſibilibus producendis inter ſe combinare, exemplo Mercurii per ſe fixati & Reguli Antimonii radiis ſolaribus calcinati, a ſolius materiæ luminis acceſſu, præter qualitates alias, augmentum ponderis obtinentium.

Dn. *Tournefort* in Botanophilorum gratiam nunc characteres, quibus Morſus Ranæ, Meniſpermum, Chryſanthemoides, Chamæbuxus, Camphorata & Ficoides, tanquam nova plantarum genera, diſtingui debeant, nunc deſcriptionem Caryophylli Sinenſis Supini, Leucoji folio, flore vario, nunc ſuas de plantarum morbis Obſervationes, communicat.

In Arithmeticis Dn. *De la Hire* doctrinam de Quadratis Magicis (de quibus nonnulla leguntur in Actis noſtris A. 1668 p. 392) magis promovit, quam ante ipſum fecerunt *Moſchopu-*

lus, Græcus, qui primus ex veteribus de eorum conſtructionibus quidpiam poſteritati reliquit in MSC. Pariſiis in Bibliotheca Regia aſſervato, *Cornelius Agrippa*, *Freniole* in Tractatu peculiari, quem anno 1693 poſt mortem ipſius edidit *De la Hire*, & *Poignard* in libello 1703 de iisdem publicato, in quo omnes anteceſſores longe prætergreſſus.

In Algebraicis novam methodum generalem ex æquatione cujuscunque gradus extrahendi radicem propoſuit *de Logny*. Expendit ſcilicet differentias differentiarum quadratorum eſſe conſtanter 2, differentias tertias cuborum eſſe conſtanter 6, differentias quartas quadrato quadratorum eſſe conſtanter 24 &c. Hanc ſpeculationem ad reſolvendas æquationes tranſtulit. Quoniam tamen regula ab ipſo propoſita, ſi radix fuerit irrationalis, non niſi terminos radicis, hoc eſt duos numeros unitate differentes, intra quos ea cadit, exhibet, & methodi jam aliæ magis expeditæ radices rationales extrahendi & ad valorem irrationalium oppropinquandi habentur; illam hic exponere nil attinet.

Repræſentamus potius ejusdem *de Logny* elegantiſſima theoremata generalia de Tangentibus & Secantibus angulorum multiplorum inveniendis, ad Trigonometriam perficiendam tendentia. TAB. VI. Fig. 3. Sit BAC angulus quicunque, cujus quintuplus eſt minor recto. Sit DAB ejus duplus, EAB triplus &c. erit BC Tangens AC Secans anguli ſimpli; BD Tangens, AD Secans anguli dupli; BE Tangens, AE Secans anguli tripli &c. Sit $AB=a$, $BC=b$, $AC=c$, $BD=x$, erit $CD=x-b$, $\overline{CD}^2=xx-2bx+bb$, $\overline{AD}^2=aa+xx$. Jam AB. AD:: DC. CD, conſequenter $\overline{AB}^2$. $\overline{AD}^2$ :: $\overline{BC}^2$. $\overline{CD}^2$, hoc eſt, $aa.\ aa+xx :: bb.\ xx-2bx+bb$. Facta reductione invenitur $x=\frac{2aab}{aa-bb}=BD$. Ergo $CD=x-b=\frac{aab+b^3}{aa-bb}$. Ut porro habeatur Secans AD, fiat BC. CD :: AB. AD. Reperietur AD $=\frac{a^3+abb}{aa-bb}=\frac{ac^2}{aa-bb}$, ſi $AC=c$.

Similiter

Similiter invenietur anguli tripli Tangens BE $= \frac{3aab - b^3}{aa - 3bb}$, Secans AE $= \frac{C^3}{aa - 3bb}$; anguli quadrupli Tangens BF $= \frac{4a^3b - 4aab^3}{a^4 - 6aabb + b^4}$, Secans AF $= \frac{ac^4}{a^4 - 6aabb + b^4}$. Inde elicuit reſolutiones duorum problematum generales.

Problema 1. Sit radius a, Tangens anguli x=b, inveniri debet Tangens anguli cx. *Reſolutio.* 1. Elevetur binomium a+b ad potentiam c. 2. Sumantur ex hac potentia termini impares, nempe primus, tertius, quintus &c. pro Denominatore; pares vero, nempe ſecundus, quartus, ſextus &c. per a multiplicati pro Numeratore fractionis. 3. Termini Numeratoris pariter ac Denominatoris alternatim ſignis + & − notentur, prodibit Tangens anguli cx.

Problema 2. Sit radius a, Tangens anguli x=b, Secans =c, quæratur Secans anguli dx. *Reſolutio.* Fiat fractio, cujus Denominator idem, qui in fractione pro Tangente; Numerator c^d, ſi d numerus impar; ac^d, ſi par.

Præterea Geometriæ perfectionem promoverunt *Varignon* atque *Carré:* quorum iſte theoriam ſuam de motu Planetarum in quacunque orbita A. 1708 propoſitam inſigniter perfecit, habita ſcilicet ratione motus Apogæi, quem illo tempore non attenderat; hic vero Curvam per motum Diametri circuli in concavitate ſemiperipheriæ circularis genitam examinat. Commendatur quoque in Hiſtoria liber, quem ſub titulo Applicationis Algebræ ad Geometriam 1705 edidit Guiſnée, conſtructionem problematum & locorum inprimis illuſtrans, & promittitur liber poſthumus Marchionis Hoſpitalii de Conſtructione Æquationum.

In Aſtronomicis *Caſſinus* filius novam proponit methodum locorum longitudines per occultationes fixarum a Luna determinandi, ſimilem ei, quam ante aliquot annos Parens tradiderat in Eclipſibus Solaribus fundatam.

In

In Mechanicis *Bernoulli* veram hypotheſin de reſiſtentia ſolidorum explicat, addita demonſtratione Curvaturæ corporum elaſticorum. Rejecta hypotheſi *Gallilæi*, itemque *Leibnitiana*, quod in hac male ſupponatur, tenſiones fibrarum eſſe viribus tendentibus proportionales, cum vires in infinitum augeri queant, compreſſio autem terminos finitos admittat; per calculum Analyticum eandem regulam reperit, quam in Tractatu de motu aquarum part. 5 diſc. 2 experientia comprobavit *Mariotte* vim rumpentem trabem in ſitu horizontali eſſe ad vim rumpentem in verticali ut $\frac{1}{3}$ altitudinis ejus ad longitudinem ipſius. Lineam elaſticam Mechanicam quandam eſſe demonſtrat eamque conſtructionis difficilis; nequaquam vero Parabolam, quemadmodum ſuſpicabatur *Gallilæus*. Dedit præterea *Carré* ſolutionem ſequentis problematis hydroſtatici: Data diametro alicujus tubi, invenire diametrum alius, qui eandem cum iſto habeat altitudinem, ſed eodem tempore multiplum aquæ deſideratum effundat. Sit diameter data a, quæſita x: imminutio aquæ in tubo dato $\frac{aa}{n}$. Cum reſiſtentiæ tuborum ſint in ratione ſuperficierum, erit $a . x :: \frac{aa}{n} . \frac{ax}{n}$, quæ eſt imminutio aquæ in tubo quæſito. Quare quoniam quantitates aquarum effluentium, neglecta tuborum reſiſtentia, ſunt in ratione duplicata diametrorum, reperietur $xx - \frac{ax}{n} = maa - \frac{maa}{n}$, conſequenter $x = \frac{a}{2} + \frac{a\sqrt{4mnn - 4mn + 1}}{2n}$.

Denique ſub finem Hiſtoriæ extat elogium *Jacobi Bernoulli*, cui in Academia Scientiarum Regia ſucceſſor datus Illuſtriſſimus *Blanchinus*, in Actis noſtris non ignotum nomen: nec non *Guilielmi Amontons*. Natus hic eſt A. 1663 die ultima Auguſti patre Juriſpractico in Normandia. Cum a morbo quodam ſurditatem aliquam contraxiſſet, totum ſe meditationibus tradens de machinis cogitare cœpit, artemque pictoriam, Geome-

Geometriam practicam & Architecturam tam felici successu excoluit, ut in multis operibus publicis adhiberetur. Studuit quoque constructionibus barometrorum, thermometrorum & hygrometrorum perficiendis, & jam A. 1687 annos 24 natus novum hygrometrum Academiæ Scientiarum obtulit. A. 1695 librum evulgavit sub titulo Observationum & Experientiarum Physicarum de constructione novæ cujusdam clepsydræ, de barometris, thermometris & hygrometris. A. 1699 in Academiam receptus, ubi statim theoriam affrictus ad Mechanicam perficiendam exhibuit, quam exceperunt novum thermometrum, rectificatio barometri, barometrum marinum. *Mariottus* in ipso revivixisse dicitur. Mortuus est A. 1705 d. 11 Octob. ætat. anno 42 mens. 2, relicto filiolo duos menses nato.

C. WOLFII, P. P. SCHEDIASMA DE INveniendo Sinu anguli multipli ex dato Sinu simpli.

DOcuit nuper Geometra clarissimus *de Lagny* in Commentariis Academiæ Regiæ Scientiarum Anni 1705, quomodo ex data Tangente anguli cujuscunque inveniatur Tangens anguli multipli, e. gr. dupli, tripli, quadrupli &c. Tentare igitur libuit, an simili via Sinus quoque angulorum multiplorum ex dato Sinu anguli simpli investigare liceret: id quod felicissime succedere expertus sum, nisi quod calculo opus sit operosiore, quemadmodum nunc ostensurus.

Sit enim Radius seu Sinus Totus AC = AG = a, Anguli simpli CAD Sinus CD = b, erit Sinus complementi AD = $\sqrt{aa - bb}$, pro quo brevitatis causa ponamus c. Sit porro EC = x, erit ED = b + x, &, si angulus EAC ponatur ipsi CAD æqualis, ita ut GI sit Sinus anguli dupli, TAB. VI. Fig. 4.

DC. AD :: EC. AE.

b c x $\frac{cx}{b}$

Quamobrem $\overline{AE}^2 = \frac{ccxx}{bb}$, quod idem cum æquetur $\overline{AD}^2$ + $\overline{DE}^2$

$+DE^2$, reperitur $= cc+bb+2bx+xx$. Unde habetur $\frac{ccxx}{bb} = cc+bb+2bx+xx$, & reductione facta ipsiusque valore cc $(=aa-bb)$ substituto, $x = \frac{aab}{aa-2bb}$. Ergo DE $= b+x = b+\frac{aab}{aa-2bb} = \frac{2aab-2b^3}{aa-2bb}$, AE $= \frac{cx}{b} = \frac{aac}{aa-2bb}$. Denique propter similitudinem Triangulorum AED & AGI erit

AE.	ED	::	AG.	GI
$\frac{aac}{aa-2bb}$	$\frac{2aab-2b^3}{aa-2bb}$		a	$\frac{2aab-2b^3}{ac}$.

Est igitur Sinus anguli dupli $\frac{aa-bb \times 2b}{ac} = ($substituto valore ipsius $aa-bb)$ $\frac{2bcc}{ac} = \frac{2bc}{a}$, consequenter Sinus anguli simpli ad Sinum dupli ut b ad $\frac{2bc}{a}$, hoc est, ut a ad $2c$. Hinc Sinus in Tabulis rite positus intelligitur, si, resectis a duplo facto ex Sinu anguli propositi in Sinum complementi ejusdem tot versus dexteram notis, quot Sinus Totus cyphras habet, Sinus anguli dupli prodeat, modo angulus, de cujus Sinu disquiritur, 45° non excedat. Patet praeterea, esse $\frac{bc}{a}$ dimidium Sinum anguli dupli, adeoque ut Sinum Totum ad Sinum arcus, ita Sinum complementi ad semisinum anguli dupli: quod est theorema a Trigonometriae Scriptoribus dudum demonstratum. Quodsi ulterius fiat

AC.	AD	::	AG.	AI
$\frac{aac}{aa-2bb}$	c		a	$\frac{aa-2bb}{a}$

reperie-

reperietur Sinus complementi anguli dupli $\frac{aa-2bb}{a}$, conſequentes Sinus complementi anguli ſimpli ad Sinum complementi anguli dupli ut ac ad aa—2bb.

Si jam ulterius deſideretur Sinus anguli tripli HK, ſint AC=HA=a, DC=b, AD=c, EC=e=$\frac{aab}{aa-2bb}$, EF=x, erit ED c+b (pro quo ad calculum facilitandum ponatur d) & FD=d+x. Quia angulus FAE æqualis angulo EAC, erit

EC. AC :: EF. AF.
e a x $\frac{ax}{e}$

Ergo $\overline{AF}^2=\frac{aaxx}{ee}$, quod idem, cum ipſis $\overline{AD}^2+\overline{DF}^2$ æquale exiſtat, reperitur = cc+dd+2dx+xx. Habemus itaque $\frac{aaxx}{ee}$ = cc+dd+2dx+xx. Unde reductione ac ſubſtitutione valorum d & e rite facta elicitur x = $\frac{eaa+eeb+eed}{aa-ee}$ = $\frac{eaa+2eeb+e^3}{aa-ee}$. Quare FD=d+x=$\frac{eaa+eeb+eed}{aa-ee}$+d=$\frac{eaa+eeb+aad}{aa-ee}$, & AF=$\frac{ax}{e}$=$\frac{a^2+eab+ead}{aa-ee}$. Denique propter Triangulorum FAD & HAK ſimilitudinem, erit

FA. FD :: AH. HK.
$\frac{a^2+eab+ead}{aa-ee}$ $\frac{eaa+eeb+aad}{aa-ee}$ a $\frac{eaa+eeb+aad}{aa+eb+ed}$

Eſt igitur Sinus anguli tripli $\frac{eaa+eeb+aad}{aa+eb+ed}$ = (Subſtitutis valoribus d & e) $\frac{3a^2b-4aab^2+4b^3}{a^2-aabb}$ = (dividendo per aa—bb) $\frac{3aab-4b^3}{aa}$

$3aab - 4b^3 = 3aa - 4bb \times b$, consequenter Sinus anguli simpli ad Sinum tripli ut b ad $\frac{3aab - 4b^3}{aa}$, hoc est, ut aa ad $\frac{3aa - 4bb}{aa}$, & Sinus anguli dupli ad Sinum tripli ut $2be$ ad $\frac{3aab - 4b^3}{aa}$, hoc est, ut $2ac$ ad $\frac{3aa - 4bb}{a}$. Eadem prorsus ratione ulterius progredi licet, quousque libuerit; nec ullum superest dubium fore, ut in progressu lex quædam pateſiat, juxta quam Sinus angulorum multiplorum crescunt, regulam generalem manifestatura.

CONJECTURES PHYSIQUES, PAR NICOLAS Hartsœcker.

h. e.

CONJECTURÆ PHYSICÆ, AUTORE NICOLAO Hartsœckero.

Amstelodami, apud Henricum Desbordes, 1706, in 4.

Constat 2 Alph. plag. 4 cum multis figuris & tabula æri incisa.

RErum naturalium Scientiæ, quam editis *Principiis Physicis* atque *Dioptrica* Orbi litterario comprobavit Cl. *Hartsœckerus*, pretium non modo statuunt eruditi, sed ipse Elector Palatinus. Cum enim Princeps Serenissimus tanto erga Scientias Mathematicas & Naturales fervore feratur, ut avidus quamcunque amplectatur occasionem, qua illarum incrementa promovere datur; Viro ad Scientias naturales tractandas nato characterem Mathematici ac Physici Electoralis clementissime indulsit, addito stipendio annuo splendido, ne desint sumtus experimentis instituendis impendendi. Ipsius igitur gratia, Conjecturas hasce Physicas edidit, notabiliora Scientiæ naturalis capita enucleantes, in posterum continuandas. Conjecturarum nomen speculationibus suis tribuit, quod plerasque admodum incertas & spissis adhuc tenebris involutas reputet ob experien-

experientiarum neceſſariarum defectum. Integrum opus ex meris Diſcurſibus conſtat, quos cum Electore de rebus naturalibus inſtituit Autor. Diſcurſus illi totidem plerumque verbis exhibent, quod in *Principiis Phyſicis* atque *Dioptrica* de rebus naturalibus ediſſeritur; quædam tamen hinc inde adduntur: ita ut, Autore non refragante, Conjecturas ipſius Phyſicas pro nova operum editione correctiore & auctiore habere poſſis. Quoniam itaque *Dioptricam* Menſ. Oct. Anni 1695 p. 482 & ſeqq. *Principia* vero *Phyſica* Menſe Januario A. 1697 p. 1 & ſeqq. recenſuerimus; noſtrum in præſente erit indicare, quænam ex *Dioptrica*, quænam ex *Principiis Phyſicis* tranſcribantur, quænam antea jam publicatis ſupperaddantur. Integrum opus in 4 libros diſtribuitur. Primus de Syſtemate Mundi; ſecundus de Terra & ejus proprietatibus; tertius de Principiis Phyſicæ; quartus de Meteoris inſcribitur. Primus quinque comprehendit Diſcurſus; ex quibus primus de natura Solis & Fixarum tractat, quam, omiſſis iis, quæ de formatione Solis & Fixarum *cap. 6 Princ.* tradiderat, tanquam levibus quibusdam conjecturis innixis, igneam eſſe probat, quia radiorum Solarium iidem ſunt effectus, qui ignis culinaris, cum Solaribus autem conveniunt radii Fixarum. Unde porro concludit, Solem pabulo indigere & atmoſphæra cingi, in qua fumi aſcendentes concreſcant & propria gravitate in Solem relapſi materiam novi pabuli præbeant. Diſcurſus ſecundus in diſtantiam Lunæ, Solis ac Fixarum a Terra & corundem corporum magnitudinem inquirit, ubi ſimul ex debilitate Luminis Fixarum & Planetarum concludit, nec bonum, nec malum ſiderum iſtorum in Tellurem eſſe influxum. Diſcurſus tertius motum Telluris, Planetarum & Satellitum eorundem radiis Solaribus attribuit, ubi multa *ex cap. 7 Princ.* non tamen retentis iisdem verbis, repetuntur. Hypotheſin ſuam ſimilitudine illuſtrat, a navicula deſumta, quam palo intra medias aquas defixo alligatam motus fluminis per arcum circuli ab uno littore ad alterum pellit iterumque repellit. In ea navicula Planetæ; funis, quo alligatur, gravitationi ipſius in Solem; flumen radiis Solaribus reſpondet. Ad motum vertiginis Telluris multum etiam contribuere judicat Lunam; unde non mirandum, quod ☽ actionibus ra-

diorum Solarium minus expoſitus majorem tamen habeat motum vertiginis, quam Tellus Soli multo vicinior, cum hæc nonniſi una, iſte quatuor Lunis ſeu Satellitibus ſtipetur. Hac occaſione quantitatem revolutionum Satellitum ♃ & ♄ definit, prout habentur in *Hugenii* Coſmotheoro ex obſervationibus *Caſſini*. Quoniam vero Planetæ a gravitate ſua in Solem non detruduntur, credibile eſſe ait, quod intus ſint cavi atque hinc ♃ Tellure multo levior exiſtat: id quod per materiæ in atmoſphæra Solari, ubi hærent, ſpecificam gravitatem ulterius corroborat. Notat etiam, Satellites ♃ minores apparere umbris in ipſum projectis & ultimum Saturni, poſtquam in parte ſuperiore Orbitæ conjunctionem prætergreſſus verſus inferiorem deſcendit & ad Tellurem appropinquat, prorſus eclipſari & in qualibet revolutione ultra menſem non videri. Probabile judicat Jovis ac Saturni Satellites inſtar Lunæ maculis conſperſos eſſe, cumque omnium Lunarum apparentiæ in iisdem Orbitarum partibus contingant, inde infert, ipſos inſtar Lunæ noſtræ eandem ſemper Planetis, circa quos feruntur, faciem obvertere. Diſcurſus quartus cauſam motus Elliptici Planetarum explicat, in *Principiis* non extantem. Tribuit ſcilicet eam mutationibus Planetarum per Terræ motum factis. Sit Sol in S, Terra in A. Moveatur Tellus æquabiliter in circulo ABCB, cujus centrum eſt Sol. Ponamus in eadem ingentem contingere terræ motum. Cum in *Princ. Phyſ.* cap. 3. p. 70 & ſeqq. evicerit, multas dari cavitates ſubterraneas; futurum inde concludit, ut 1 aer cavitatibus incluſus & per ignem ſubterraneum nimis dilatatus maxima cum violentia erumpat, & aquas maris expellat, Terras vicinas inundaturas: 2 aqua ex continente intra alvum maris mox recurrens in cavitatem præcipitetur & aridam mari antea coopertam relinquat: 3 lapſu hoc aquarum contingente, circa axem alium gyretur Terra; & 4 ejusdem gravitate ſpecifica aucta verſus Solem delabatur. Quodſi hoc accidat Telluri in A hærenti, mox ipſam verſus Solem deſcenſuram, dum ſuas circa ipſum revolutiones continuat, & quidem, quod in omnibus gravitatum deſcenſu obſervetur, celeritate juxta numeros impares creſcente, donec ad punctum æquilibri E deferatur, ubi radii Solis eandem vim habent

Tellurem

Tellurem a Sole removendi, quantam gravitas naturalis habet ipſam ad Solem promovendi. A puncto E Tellurem conſtanter deſcenſuram, celeritate ſecundum numeros impares, ſed, inverſo ordine, imminuta, donec alterum æquilibrii punctum P prætergreſſa fuerit, a quo eadem ratione aſcenſuram aſſerit usque ad A, qua ab A usque ad P deſcenderat. Tellurem igitur hac ratione ellipſin circa Solem deſcripturam, continuo magis magisque ad circulum accedentem, ac tandem in circulum rurſus degenerantem, donec novus terræ motus contingat. Quoniam adeo manifeſtum arbitratur, motum Telluris ellipticum mutationibus ejus per terræ motus factis deberi, & ex obſervationibus Aſtronomicis conſtat, Planetas reliquos ellipſes ſimiliter circa Solem deſcribere; in iisdem quoque per tremorem inſignes mutationes contigiſſe infert. Repetit præterea formationem annuli circa Saturnum ſub finem *cap. 3 Princ. Phyſ.* traditam & deſcriptionem mutationis Telluris in eodem capite p. 75 exhibitam, nec non quæ de Proſtaphæreſibus Planetarum *cap. 7 Princ. p. 131* dicta ſunt. Et quia Planetæ Telluri ſimiles, eos quoque a creaturis ratione præditis habitari ſtatuit. Fit tandem Diſcurſum præſentem elogio ferri, quod, ſi utilitatem ſpectes, omni auro longe præſtet, in ipſa etiam Medicina, in qua aurum non valeat niſi ad evacuandam ægri crumenam. Diſcurſum ſubſequentem quintum maculis Solis, Cometis aliisque phænomenis cœleſtibus impendit. Maculas Solares, quarum phænomena prolixe recenſet, pro congerie particularum incombuſtibilium cum combuſtibilibus ſimul in atmoſphæram Solis elevatarum venditat. Lumen, quod a 23 circiter annis ſub ortum & poſt occaſum Solis in Zodiaco obſervari cœpit, pro fumis levioribus ex corpore Solari usque ad Planetarum regionem aſcendentibus & per radios Solares illuminatis habet. Ab iisdem portenta derivat, aliquando in cœlo conſpecta, e. gr. cruces, enſes, exercitus &c. Huc refert lumen d. 10 Mart. 1668 inſtar caudæ alicujus cometæ viſum. Cometarum ex Sole originem prolixius, quam in *Princip. Phyſ.* ex *Dioptrica* repetit. Liber ſecundus 11 Diſcurſibus abſolvitur, quorum primus de æſtu maris cum *cap. 8 Princ. Phyſ.* coincidit. Secundus ſimiliter tradit de ventis,

quæ

quæ *cap. 9 Princ.* expoſita ſunt: varia tamen ex *Halleji* diſcurſu, *A. 1687 Menſ. Sept.* a nobis exhibito ſuperadduntur & ipſius mappa Geographica illuſtrantur. In tertio non ſolùm reperias, quæ ſub finem *cap. 9 Princ.* extant; ſed aliqua etiam ibi non dicta. Explicat nempe faſcias Jovis obſcuras per maria; maculas claras in iſtis faſciis per inſulas & maculas obſcuras in faſciis claris per lacus ingentes, aut ſylvas, aut terras cultas, ſiquidem fuerint conſtantes. Cum motus vertiginis in ♃ ſit celerior, quam in Tellure; aquarum etiam motum & ventos impetuoſiores eſſe in iſto, quam in hac concludit. Addit, quænam ex motu Telluris inhibito conſequantur. Diſcurſus quartus de gravitate eadem tractat, quæ *cap. 4 Princ. Phyſ.* Quintus vero proprietates corporum duorum & liquidorum *ex cap. 5 Princ.* repræſentat. Natura tamen elateris paulo aliter declaratur. Comparat ſcilicet particulas elaſticas cum cylindro, qui verſus unam partem inclinatus verſus alteram reſilit. Quæ ſub finem *cap. 5 Princ.* comparent, Diſcurſui ſexto reſervantur: particularum tamen aeris conſtructio clarius edocetur. Quia enim aer admodum compreſſibilis & idem facile rarefit, elatere etiam præditus, machinulæ aereæ ex mul-
TAB. VI. tis particulis in formam circuli diſpoſitis, quales ſunt ABCDEF,
Fig. 6 & 7. compoſitæ perhibentur, quæ in ſtatu violentæ compreſſionis formam ovalem ABCD nanciſcantur. Additur experimentum *Mariotti*, quo aërem cum aqua facile miſceri probatur. Annotatur etiam, quod ab aere expulſo minus evadat corporum fuſorum volumen, quam quod ante fuſionem obtinuerant, multaque phœnomena curioſa ſolvuntur. Quæ Diſcurſus ſeptimus de natura & proprietatibus ſalium, ſulphuris ac oleurum, ſpirituum vel Mercurii, phlegmatis & capitis mortui edocet; in *Principiis* non attinguntur. Memoratur diviſio Salis in acidum & alcali, ac utriusque in fixum & volatile, quibus additur eſſentiale. Sal acidum conſtare dicitur ex particulis oblongis & inſtar acuum acuminatis, earumque figura conſtans perhibetur. Alcali ex cylindris cavis, in quibus ſalia
Fig. 8. acida AD locari poſſunt, conſtare fertur. Sal commune eſſe, ait Autor, ſal quoddam acidum. Salſedinem aquarum marinarum a rupibus ſalinis in fundo maris petit. Non aërem ſed humidi-

humiditatem ſalia ſolvere affirmat. Aqua ſalſa ad Solem evaporata, ſalia ſimul elevari probat, quia adhærent ligno in altitudine 2 vel 3 pollicum collocato. Sal petræ ipſi eſt compoſitio ex ſale acido & corporibus iſtud continentibus: ſal tartari ſpecies ſalis petræ. Tandem de uvis, muſto, vino, ſpiritu vini, aceto, cereviſia, ſpiritu vitrioli & aluminis, oleis, coagulatione liquorum, capite mortuo diſſerit. Quæ in Diſcurſu octavo de metallis tradit, eadem fere ſunt, quæ *cap. 5 Princ.* leguntur. Memoratu dignum eſt experimentum, quo ad incautos decipiendos uti Alchymiſtas affirmat. Crucibulo immittitur argentum granulatum, cum cinnabari contrita, idemque igne urgetur, donec maſſa liquefiat, qua a liquefactione refrigerata, granula ejusdem cum iis magnitudinis apparent, quæ crucibulo fuerant injecta, & cinnabaris in argentum converſa deprehenditur. Accuratius vero eam examinanti patet, granula infuſione fuiſſe excavata & pellicularum inſtar materiam cinnabaris obduxiſſe. Explicat præterea Autor diſſolutionem auri in aqua forti & ejus præcipitationem, una cum ſolutionibus & præcipitationibus aliis, calcinatione ac vitrificatione. Diſcurſus nonus naturam & proprietates antimonii expendit, in *Princip. Phyſ.* nondum conſideratas. Dicitur antimonium eſſe materia metallica multo ſulphuri permixta. Similiter undecimus de vitro & lachrymis vitreis affert in *Princip.* non contenta: aſt decimus de Magnete cum *cap. 9 Princ.* coincidit. Liber tertius 5 Diſcurſibus componitur, quemadmodum primus. Diſcurſuum illorum primus principia corporum naturalium exponit, non tamen eadem prorſus ratione, qua id *cap. 1 Princ. Phyſ.* factum eſt; ſecundus de motu prorſus coincidit cum *cap. 2 Princ.* pauculis nonniſi hinc inde additis: tertius de natura & proprietatibus ignis plura tradit, quam in *Principiis* reperiuntur: quartus doctrinam reflexionis & refractionis ex *Dioptrica cap. 4* ſiſtit, mutatis ſubinde verbis & additis nonnullis: quintus denique de coloribus pleraque ex *cap. 4 Dioptr.* repetit. Liber quartus idemque ultimus tres nonniſi Diſcurſus comprehendit, quorum primus de Meteoris cum *cap. 12*; tertius de origine fontium cum *cap. ult. Princ.* coincidit, niſi

quod in utroque nonnulla legantur, quæ in iſtis non comparent: medius vero Iridem contemplatur.

HET SEVENDE ANATOMISCH CABINET van FREDERIC RUYSCH.

i. e.

FRIDERICI RUYSCHII, ANATOMIÆ & Botanices Profeſſoris, nec non Academiæ Cæſareæ Curioſorum Collegæ, Theſaurus Anatomicus Septimus.

Amſtelodami, apud Joannem Wolters, 1707, 4.

Conſtat 6 plagul. cum figurarum ænarum tabulis 4.

SEptimum nunc ſiſtimus curioſo lectori Theſaurum Anatomicum Friderici Ruyſchii, ex quo pauca pro more noſtro excerpemus. Pag. 10 & tab. IV diverticulum inteſtini ilei p. n. cujus extremitas caput canis repræſentat, exhibetur; atque talia diverticula frequentius in cadaverum ſectionibus vidit Clar. Ruyschius, putatque, cum ileum, cui utplurimum, ſi non ſemper, talia adhærent, hypogaſtrium maximam partem occupet, in bubonocele tale diverticulum contineri ſub tumore herniоſo, nullis ſequentibus ſymptomatibus, quæ alias herniam inguinalem comitari ſolent. Pag. 17 & tab. I fig. 3 hominis dura mater in liquore conſervata ſiſtitur, in cujus ſinu longitudinali aperto in conſpectum veniunt corpuſcula rotunda & ſubrotunda, miliiformia, à Bacchiono detecta, & a nobis in Actis ſuperioris anni pag. 217 & Tab. V fig. 1 exhibita, quæ magnitudinem aciculæ vulgaris caput haud ſuperant, niſi per microſcopium examinentur, aut ex duobus corpuſculis combinentur. Alius inſimul hominis duram matrem allegat, in cujus ſinu longitudinali aperto vix ac ne vix quidem ullum ex dictis corpuſculis videri poterat; extra hunc tamen à duræ matris facie interiore portio membranacea ejusmodi corpuſculis ſcatens dependebat; ex iis vero ne minimum quidem vaſculum lymphati-

lymphaticum prodiens obſervari potuit. Pag. 19 & tab. III fig. 5 ramulus commemoratur fruticis Capenſis portulacæ folio, cujus pars inferior pſeudo-membranula ex ſanguine confecta contegitur; ſcilicet ſanguinem proprium ex vena ſecta emiſſum dicto ramulo conquaſſavit Noſter, donec ille frigus contraxerit, quo facto aquæ puræ ramulum indidit, qua ſæpe renovata, ramuloque digitis aliquoties compreſſo, cruor huic adhærens albedinem induit, repræſentans membranam veram, foliis firmiter affixam, & pſeudo-fibris membranoſis pertextam. Pag. 21 & tab. II fig. 5 occaſione tunicæ papillo-nervoſæ buccarum annotat Clariſſ. Ruyſchius, ſe tunicam villoſam prolabiorum, buccarum, gulæ, ſtomachi & inteſtinorum unius ejusdemque eſſe texturæ, id eſt, corpus ex papillis nervoſis, vaſculis ſanguineis, tomenti aut goſſypii inſtar tenuibus, & epithelia ab illis producta papillis compoſitum obſervaſſe. Pag. 29 & tab. III fig. 1 infantis pes ſiſtitur, ita præparatus, ut ligamenta, præſertim teres, in conſpectum veniant, quod, niſi patella a muſculorum tendinibus fuerit præciſa, fieri non poteſt. Denique pag. 33 & tab. III fig. 3 aſperæ arteriæ portio, ceracea materia rubra ad ultimas usque ejus extremitates repleta, & in liquore aſſervata exhibetur, ex qua quilibet judicare poteſt, figuras ab aliis depictas neutiquam cum hoc ramo, neque cum naturali conſtitutione convenire. Quæ bina poſteriora, ut in gratiam B. L. in Tab. VI æri incidantur, digna æſtimavimus.

EXPLICATIO FIGURARUM. TAB. VI.

Fig. 9. Siſtitur Epiphyſis inferior oſſis femoris cum annexa patella & tereti ligamento. Fig. 9.

A. Epiphyſis oſſis femoris inferior.

B. Arteriolæ per latera cartilaginis diſtributæ.

C. Ligamentum teres, cujus ope inter cætera patella quoque connectitur inferiori epiphyſi oſſis femoris.

D. Vaſa & præſertim arteriolæ per ſubſtantiam cartilagineam patellæ diſperſæ.

E. Reliquiæ tendinum muſculorum tibiam extendentium, quibus firmiter connaſcitur patella.

F. Patella propendens.

TAB. VI. Fig. 10. Ramum aſperæ arteriæ denotat, ad extremum usque ceracea materia rubra repletum.

Fig. 10.

A. Ramus aſperiæ arteriæ major.

B. C. Extremitates ejus minimæ.

TRAITÉ DES FOUGERES DE l'Amerique.

ſeu

TRACTATUS DE FILICIBUS AMERICANIS, Autore R. P. Carolo Plumier, Ordinis Minimorum in Provincia Francia & apud Inſulas Americanas Botanico Regio.

Lutetiæ Pariſiorum, e typographia Regia, 1705, in fol. Alph. 2 plag. 2 & 172 Tabul. æn. ch. aug.

QUamvis Botanophili reliquas Americæ plantas avide adhuc expectent, quas *Clariſſ. Autor* in *Deſcriptione Plantarum Americæ*, A. 1693 evulgata & *in Actis A. 1694 p. 491* a nobis commemorata, paratas ſo habere indigitavit, placuit tamen ipſi præſentem potius de Filicibus tractatum, & Gallice & Latine exaratum, Regiis itidem ſumptibus in lucem emittere, quod talibus præ cæteris aliis cujuscunque generis, apud inſulas Americanas luſtratis, magis fuerit delectatus, novamque hujusce claſſis ſpeciem adinventam pro ſufficienti præmio jucundaque mercede laboris & fatigationis in plantis conquirendis ſemper habuerit. Filicum autem titulo omnes, quas *Turnefortius* Inſtitut. Botanicarum Claſſe decima ſexta conſideravit, quasque ipſe trium ſuarum peregrinationum ad dictas inſulas decurſu obſervavit plantas, floribus non ſolum deſtitutas ſemineque donatas, ſed & veram Filicis faciem præ ſe ferentes, ita exhibuit, ut ſingulas etiam ad propius & convenientius genus revocare, atque multas novis & congruis nominibus appellare

pellare haud neglexerit. Veniam hinc, quod plantas quam plurimas, in Deſcriptione priori datas, novis hic noviter adinventis conjunxerit, eo faciliorem ſibi pollicetur; quo ſtudioſius aptiora nunc ſubſtituerit nomina, dum antiquorum Botanicorum errores ſecutus *Filicem* antea ſalutaverit, quæ vere ex natura debuiſſet dici *Lingua cervina*, & *Adiantum*, quæ vere Filix fuiſſet nuncupanda. Neque veretur flores, Filici arboreſcenti, pinnulis dentatis, quondam a ſe adjudicatos, florum jam numero rurſus expungere, cum ultima peregrinatione tubercula illa omnia gemina ſerie dorſo pinnularum adpoſita microſcopii ſubſidio detexerit nihil aliud eſſe, quam totidem globulos hemiſphæricos, duobus caliculis conſtantes hemiſphæricis, quorum ſuperior, quia tenuiſſimus, veſicularum e fundo inferioris eruptione penitus evaneſcat, inferior vero, quia ſolidior, dorſo pinnularum adhæreſcens ibidem permaneat ſuperſtes. Votis tamen expetit, flores in nonnullis Filicinis plantis, a *Fabio Columna* & *Rajo* annotatos, a ſe autem fruſtra indagatos, accuratius fuiſſe deſcriptos, quo conſtaret, annon illas membranulas, quæ, priusquam veſiculæ appareant, ſuperpronam quam plurimarum illius generis plantarum ſuperficiem conſpiciuntur, pro floribus habuerint, aut ſaltem habere omnino potuerint, ceu veros florum uſus circa veſiculas ſeminales præſtantes. Squammulas namque aureas, quæ pronam Aſplenii vulgaris partem obducentes glomerulos quosdam e granulis virentibus & globularibus compactos microſcopio ſiſtere atque ad *Rivini* noſtri floſculos granulatos accedere videantur, nullatenus veros exiſtere flores, ſed juniores potius veſiculas, e propriis locis eruptas taliterque conglomeratas. Interim multo irrito in floribus Filicum perquirendis labore haud delaſſatus, veros tandem flores in ea Lichenis vidit ſpecie, quam Lichenis Anapodocarpi nomine inſignivit, qualem microſcopium demonſtravit, in Tab. 142 repræſentatam & a nobis in Tab. VI fig. 11 transſcriptam, ipſis Auctoris verbis mox declarandam, ubi vel duo verba de Filicum fructibus & viribus ex Præfatione adjecerimus. Fructus nempe ſingularum plantarum Filicinarum hic deſcriptarum & depictarum non alios a Noſtro

potuiſſe adverti, quam quales *Turnefortius* tradiderit, veſiculas ſcilicet, ferme ovales; annulo elaſtico munitas, cujus contractione illæ rumpantur ac ſemina fundant minutiſſima, & omnia reniformia aut lenticularia, tantæque exiguitatis, ut nec oculus etiam perſpicaciſſimus niſi adjuvante microcoſpio ipſa percipere valeat. Plantas vero tales Americanas, noſtris congeneres, eisdem quoque viribus atque virtutibus pollere: licet in univerſum vix aſſerere audeat, omnes plantas congeneres viribus etiam eſſe conformes; cum roſa v. g. rubra adſtringat, moſchata vero ſeu Damaſcena purget; Arum utplurimum ſaporis ſit acerrimi, in America vero Ari ſpecies proveniat, inſtar rapa-
TAB. VI. Fig. II. rum eſculenta. Sed ad Lichenis delineatam ſpeciem revertamur: Lichen Anapodocarpos plantula eſt tota ex meris membranulis per humentia & irrigua ſaxa, aut ſuper terrenos & humidos cespites ſeſe effundentibus, & veluti agglutinatis conſtans: quæ quidem membranulæ ſucceſſive una ex alia, ut in Opuntiis vulgaribus videre eſt, ſingulæ progenerantur, lingulæque ſinuoſæ, lætiſſime virentis, omninoque punctulis eminulis Zegrinatæ figuram præ ſe ferunt. Ex plurimarum ſummitatibus petiolus ſeſe erigit tenuis, altitudinis pollicaris capitulumque deferens fungiforme, uno latere orbiculare, alio vero quatuor crenulis ſubrotundis in ambitu diſcriminatum; quibus crenulis veluti in quatuor digitos ſe extendentibus pedis Anſerini inverſi formam optime repræſentat illud capitellum: digiti demum illi tempeſtive dein dehiſcentes intra ruinas ſuas flores oſtentant, ſed tantæ exiguitatis, ut, niſi ope microſcopii perſpecti, ſe ipſos oculo vix poſſent demonſtrare; per microſcopium tandem obſervati tubulati apparent, candidi, quatuor laciniis poſterius convolutis, ad oras diviſi, & embryonem poſtica ſui parte recipientes, qui dein abit in fructum exiguum membranaceum, ovatum, ſeminibusque farinulæ inſtar minutiſſimis fœtum. Tota planta pinguicula eſt, potiſſimum per ſaxa Montis *de la Calebaſſe* humentia apud Inſulam Martinicam a *Noſtro* obſervata.

GEOR-

GEORGII PASCHII, S. THEOL. ARTIS Rationis ac Phil. Primæ in Academia Kilonienſi Prof. Publ. de Variis Modis Moralia tradendi liber. Accedit Introductio in Rem Literariam Moralem Veterum Sapientiæ Antiſtitum. Ad extremum additi ſunt Indices, I Auctorum in hoc opere paſſim citatorum, II Rerum maxime memorabilium.

Kiloni, apud J. S. Riechelium, 1707, in 4to.

Conſtat Alphab. 4 plag. 5.

NOn immemor promiſſi, facti in publicato ſuo hic Lipſiæ Anno 1700 doctiſſimo *de Inventis Nov-Antiquis* opere, cujus (neſcimus quo fato) in Actis noſtris nullam factam fuiſſe mentionem merito dolemus, liberare voluit in præſens Celeberrimus *Paſchius* edito hoc ipſo libro interpoſitam ſuam fidem. Quemadmodum vero in priori *de Inventis* opere non veritus eſt profiteri, ſe, *quod usque adhuc inter DESIDERATA fuit*, proponere Facultatum & Diſciplinarum tantum non omnium inventa, quæ ſuam antiquitati originem debent, docereque & demonſtrare evidenter, adductis in majorem veritatis fidem ipſis priſcorum Auctorum verbis, non eſſe nova illa omnia, quæ ſpecie novitatis blandiuntur; ſic in præſentis ſcripti præfatione non erubeſcit idem Clariſſimus Auctor diſertis verbis ſcribere: Hæc ipſa (de qua agit) Methodi Moralis multiplex ac jucundiſſima varietas, quæ animos reficit ac reparat, *cum a nemine adhuc, quantum ſcio, in ordinem adducta & ex inſtituto repræſentata fuerit*, juſſit nos, qui Morali Profeſſioni in hac ipſa Academia XVI annos vacavimus, via & arte procedere, huncque *de variis modis Moralia tradendi* librum emittere & in publico proponere. Ordo & ſeries capitum præſentis Tractatus ſequens eſt. Caput I agit de ratione tractandi moralia per Dialogos, quo etiam Dramata pertinent. Cap. II de ratione tractandi per Apologos, ubi ob commentandi affinitatem & fabulæ Romanenſes, & fictæ Reſpublicæ ſimul examinantur. Cap. III de ratione tractandi per

Satyras,

Satyras, quarum hiſtoriam, a nonnullis promiſſam quidem, nemo adhuc per omnes ſtatus & ordines concinnavit. Cap. IV de ratione tractandi per Characteres ſive notationes, Παραίνεσιν, Præcepta, Aphoriſmos ac Gnomas. Huc referuntur quoque Adagia, Apophthegmata, Symbola, Emblemata, Hieroglyphica, Ænigmata atque Inſcriptiones. Cap. V de ratione tractandi per Paradigmata ſeu exempla. Cap. VI de ratione tractandi per Apodixin & demonſtrationem, quam methodum ſyſtematicam vocant. Hæc ſunt memorati *de variis modis Moralia tradendi* libri, quem Polymathiam moralem non injuria dixeris, ſumma capita. Ordo denique ac ſeries ſubjunctæ *Introductionis* totidem capitibus abſolvitur. Caput I diſſerit de Socrate, Platone & Academicis. Cap. II de Ariſtotele & Peripateticis. Cap. III de Zenone & Stoicis, itemque Cynicis & Cyrenaicis. Cap. IV de Pythagora, ejusdemque Aſſeclis. Cap. V de Epicuro, ejuſque Sectatoribus. Cap. VI de Pyrrhone & Scepticis. Facile eſſet ſpeciminis loco, præſertim ex primo curioſo *de variis modis Moralia tradendi* tractatu quædam hic excerpere; verum cum liber iſte nihil fere aliud, quam egregia & ſelecta argumenta complectatur, præſtat Lectorem benevolum eo ablegare.

HISTORIA SPINOZISMI LEENHOFIANI, publica in Belgio auctoritate noviſſime damnati, ex authenticis documentis collecta a GOTTLOB FRIDERICO JENICHEN.

Lipſiæ, apud Jo. Hereb. Kloſium, A. 1707, 8

Conſtat pl. 16.

Vix tres & quod excurrit anni ſunt, quod *Fridericus van Leenhof*, Miniſter Eccleſiæ Reformatæ Suollenſis, librum Belgicum de vera hominis cujusvis lætitia, *Cœlum & in terra*, inſcriptum, Amſtelodami prodire fecit, in quo cum Spinozæ doctrinam, publice dudum in Belgio damnatam, novo integumini involvere unis alterisve viſus fuerit, tantos in Eccleſia Reformato-

formatorum Belgica motus excitavit, ut Cœlum iſtud Leenhofii terreſtre non ſolum variis Theologorum ſcriptis illico impugnatum, ſed quoque anno elapſo Synodorum Eccleſiaſticarum decretis & ipſorum Statuum Belgii ſummorum auctoritate fuerit damnatum. Anſam dedit ea res Auctori, Collegæ noſtro perinduſtrio, ut ex iis, quæ ipſi nuperrime, quum ex Anglia in Belgium redux factus eſſet, forte in manus venerunt, ſcriptis contra Leenhofium & decretis in cauſa ejusdem noviſſimis Synopſin aliquam ſententiæ Leenhofianæ totiusque cum eo agitatæ controverſiæ conſcriberet, in cujus *Parte prima* de ipſius *Spinozæ vita, doctrina & ſcriptis* tum olim tum recenter ipſi *oppoſitis* generatim quædam præmittit, in *altera* vero *ortum & progreſſum controverſiæ Leenhofianæ* ex documentis quibusdam authenticis omni, quæ Hiſtoricum decet, fide, charitate ac modeſtia, methodoque perquam ſuccincta enarrat.

Quod ad ipſam Spinoziſmi hiſtoriam *Parte prima* pertractatam attinet, inter *vitæ Benedicti de Spinoza*, famoſi iſtius Ex-Judæi, quem Amſtelodami d. 24 Nov. 1632 natum & Hagæ-Comitum d. 21 Febr. 1677 denatum inter reliqua momenta non ubivis obvia memorat, *ſcriptores* maxime *Joannis Coleri*, Miniſtri Eccleſiæ Lutheranæ Hagienſis, *vitam Spinozæ* A. 1706 Belgice primum Amſtelodami, at paulo poſt quoque Gallice Hagæ Comitum per T. Johnſon in 8 editam, cum *Cl. Baylii*, d. 28 Dec. 1706 ingenti Reipublicæ literariæ detrimento fato functi, *vita Spinozæ* commendat. Deinde ubi poſt ſcriptorum ab ipſo Spinoza editorum recenſionem monuit, quod Spinoza Tractatum ſuum Theologico-Politicum maximam partem ex *Apoſtaſiæ ſuæ a Judaismo Apologia*, lingua Hiſpanica conſcripta, conſarcinaverit, religionis Spinozæ erroneæ capita præcipua enumerat. Atque demum ſcholium de *ſcriptis Anti-Spinozianis*, tum in Belgio, tum in Gallia, Anglia & Germania Spinozæ a Bredenburgio, Blyenbergio, Mansveldio, Veldhuyſio, van Til, Wittichio, Jaquelot, Jenſio, H. Moro, de la Mothe, Muſæo, Rappolto, Huetio, le Vaſſor, Lami, Yron, Poireto, Bælio, aliisque olim recenterve oppoſitis ſubjungit; perinde ac alio quodam ſcholio monet, quod Filia Franciſci van den Ende,

qui Spinozæ in litteris humanioribus præceptor fuit, non tam forma, quam ingenio excellens & linguam Latinam æque ac Musicam scitissime edocta, Spinozæ haud raro aliorumque condiscipulorum, patre absente aut alio vocato, magistra extiterit; quam tamen institutionem Spinozæ & condiscipuli ejus Kerkeringii erga magistram amores æmuli essent consecuti.

Parte altera Spinozismi speciatim Leenhofiani historiam una cum scriptorum Leenhofio gregatim oppositorum enarratione ex *Actis* Ecclesiarum Belgicarum *Synodicis* tradit. Quum enim Leenhofius Cœlo suo terrestri, seu libro Belgico de *vera Christianorum, hominumque omnium lætitia*, Spinozismi partem maximam recoxisse multis visus fuerit, quod in ea veram hominis lætitiam eadem cum Spinoza voce per transitum a minori perfectione ad majorem definiret, & veram animi lætitiam in *æterni* maxime, quem Deus in rerum natura servaret, *ordinis* cognitione sobria resultare ubivis inculcaret, aliaque doceret a Spinozæ sententia non aliena: hinc contra Leenhofii Cœlum terrestre prodierunt tum Florentini Bomble & Taci Haji van den Honert, Ministrorum Ecclesiæ Amstelodamensium, ad Leenhofium Epistola; tum Creyghtonii Cœlum in terra, Leenhofii Cœlo in terra oppositum, ac Eusebii Philonetoris ad Leenhofium Epistola una cum Anonymi falso conficto Cœlo Leenhofii & aliis quibusdam. Quibus scriptis quum adeo impugnatum videret Leenhofius Cœlum suum, e re sua esse censuit, scriptum apologeticum, ipsi *Opheldering van den Hemel op Aarden* dictum, edere, quo cœlum suum collustrare, nebulasque per præjudicia & sensum malignum in eo coortas dispellere allaboravit. At quum hæc Denubilatio nullo modo Leenhofii antagonistis satisfaceret, opposita ei fuit Epistola F. Bomble & Honerti ad Leenhofium altera, ac Jo. Creyghtonii in Leenhofii Cœlum denubilatum Animadversiones. His vulgatis tertium scriptum Leenhofii prodiit, quod est *breve* ejus ad Epistolam Honerti *Responsum*, quo Animadversiones cujusdam Anonymi rationales falso sibi per Honertum imputari respondet. Impugnatum est hoc Leenhofii scriptum ut & alia ejusdem per Epistolam Honerti tertiam, quartam & quintam; exceperunt

idem

idem Joannis Ovtreinii, Profeſſoris Dordraceni, Monita ad Leenhofium neceſſaria; item Johannis Sluiteri Conſenſus Leenhofii cum Spinoza & Philopatre, nec non Franciſci Burmanni, Jo. Henr. Cocceji & Anonymi cujusdam ſcripta Anti-Leenhofiana. Poſt ſcriptorum horum recenſum Auctor noſter ad πρῶτον ψεῦδος ſe confert & *capita doctrinæ Leenhofianæ Spinoziſticæ præcipua* enumerat, ubi tamen ſe non omnia Leenhofii παραλογίσματα indicare præmonet, partim quod Leenhofius crambem Spinoziſmi jam ſatis cogniti recoxerit, partim vero quod Leenhofii errorem magis ex proprio ipſius ore & ad Articulos in judiciis Eccleſiaſticis ſibi propoſitos reſponſionibus, Synopſi inſertis, cognoſci maluerit, quam ſententiam minus recte forte intellectam, pro ſeculi noſtri cacoethe, ſuis ipſi verbis affingere.

Aſt quum Leenhofii ſententia, tribus ſcriptis ejus nuperis, *Cœlo* videlicet *in terra*, hujus *Denubilatione* & *brevi Reſponſo* diſſeminata, tum omnem religionem, omnem magiſtratum, omnes leges, tum fœdera omnia ſocietatisque humanæ vincula diſſolvere his & illis viſa eſſet, eapropter *Eccleſia Belgarum Reformata*, de ſcandalo per Leenhofium ſuum ſuſcitato ſollicita, rem omnem ad Claſſium ſuarum examen & Synodorum judicia nec non ad Magiſtratus ſui tribunal ſummum deferre ſtatuit. Enarrat inde Auctor tum Synodi Alcmarienſis de A. 1704 contra Leenhofium declarationes, cum literis Synodi Hollandiæ ſeptentrionalis & meridionalis duabus commonitoriis ad Tranſiſalanos, tum requiſitionem aliquam Deputatorum Synodi ad Ordines Hollandiæ Præpotentes directam horumque apoſtolium. Poſt hæc *Articulos* quosdam *ſatisfactorios* recenſet, qui a Conſiſtorio Suollenſi Leenhofio in cauſa ſua præſcripti fuerunt, ut iis ad ſcandalum datum tollendum ſubſcriberet, & quos poſt Leenhofii ſubſcriptionem tum Claſſis Suollenſis tum Synodus Tranſiſalana adprobarunt. Anteceſſerant hos Articulos ſatisfactorios *Articuli* quidam *inquiſitorii*, ad quos Claſſis Suollenſis Leenhofii reſponſa poſtulaverat; ex quibus itidem Auctor quosdam cum Leenhofii reſponſis adjecit. Aſt quum Leenhofii ad articulos Claſſis Suollenſis in-

quiſitorios reſponſio non ſatis ſibi ubique conſtans, nec Articulorum ſatisfactoriorum per Conſiſtorium Suollenſe facta promulgatio ſufficiens fratribus Reformatis viſa fuerit, quod Leenhofius vocem Jacobi & manum Eſavi habuiſſe multis crederetur, Claſſis inde Amſtelodamenſis d. 4 Maj. A. 1705 *Quæritur* quoddam, ut vocant, ad ſingulas Hollandiæ ſeptentrionalis Claſſes miſit. Acceptis reſponſis ceterarum Claſſium ad *Quæritur*, Deputati Synodorum alteram quandam requiſitionem Statibus Hollandiæ Præpotentibus obtulerunt; quam Auctor una cum apoſtolio Statuum integram exhibet. Geſtis his rebus A. 1705 in utraque Hollandia, menſe Majo A. 1706 Campos Tranſiſalanorum Synodus fuit convocata, in qua decreto *Commiſſariorum Status Politicorum* cauſa Leenhofiana, propter Articulorum ſatisfactoriorum promulgationem, pro jam deciſa & dijudicata declarata, Status Tranſiſalanæ ulteriore ejusdem cauſæ inquiſitione vel in Claſſe vel in Synodo ſuis interdixerunt. Excepit hanc Tranſiſalanorum Synodum poſterius Claſſis Amſtelodamenſis *Quæritur*, ad quod in Synodo Amſtelodamenſi M. Aug. 1706 conſenſu Claſſium decretum fuit atque concluſum, ut inter cetera tum Acta Synodorum Hollandiæ in cauſa Leenhofii per Deputatos Eccleſiaſticos, *Geelkerkium* & *Honertum*, in teſtimonium publicæ deteſtationis ederentur, tum *Proteſtatio Synodi Hollandiæ ſeptentrionalis communis contra Leenhofium* & *Acta Tranſiſalanorum* publicarentur; quam pariter Auctor una cum *Proteſtatione Synodi Hollandiæ meridionalis ſolemni*, nec non *Ordinum Weſt-Friſiæ Edicto* contra Leenhofium graviſſimo integram exhibet. Acceſſit eidem aliud Statuum Hollandiæ Weſt-Friſiæque *Edictum* de menſe Dec. 1706 contra quod tamen *Status Tranſiſalanæ* alio *Edicto* de die 11 Jan. hujus anni, Hagæ-Comitum in Senatu Statuum exhibito, fuere proteſtati. Atque hucusque hiſtoria Auctoris noſtri procedit.

Ceterum dum fertile admodum eſt ævum noſtrum ſcriptorum ſpinoſiſſimorum & ſententiarum paradoxarum, Auctor ſimul in Præfatione meminit ſententiæ noviſſimæ *Henrici Dodwelli*, viri alioquin doctiſſimi, *de animæ, in ſe mortalis, immortali-*

mortalitate, ſola legitimorum Epiſcoporum benedictione baptismali impetranda, quam hypotheſin Dodwellus in libro Anglico A. 1706 Londini, dum Auctor noſter ibi eſſet, edito & a nobis menſe Junio hujus anni recenſito, audacter adſtruere, ſummis in Anglia viris & eruditione celeberrimis indignantibus, eſt annisus. Suſpicatur vero Auctor, quod forte Dodwellus *neceſſitatem Hierarchiæ Epiſcopalis*, tum ſingulari quondam de *Succeſſione Pontificum Romanorum primæva* diſſertatione, operibus poſthumis *Jo. Pearſonii*, Londini A. 1688 a *Dodwello* editis, annexa, tum nupera ſua *ad Exteros de ſchismate Anglicano Paræneſi* A. 1704 Londini vulgata, aſſertam novo argumento voluerit corroborare. Quam quidem hypotheſin Dodwellianam *Jo. Franc. Buddeus*, in Academia Jenenſi Profeſſor Theologiæ percelebris & Collega noſter æſtumatiſſimus, A. 1705 peculiari quadam *de origine & poteſtate Epiſcoporum exercitatione* diſcuſſiſſe conſtet; perinde ac altera illa Dodwelli de *animæ mortalitate naturali* ſententia paradoxa illico poſt partum ſuum quatuor Anglorum clarorum, *Sam. Clarkii, J. Turneri, Th. Millii* & *E. Chishullii* ſcriptis doctiſſimis jam impugnata fuerit & confutata.

HISTOIRE DE LA VIRGINIE.

i. e.

HISTORIA VIRGINIÆ ETC. AUCTORE natione & civitate Virginiano.

Amſtelodami, apud Thomam Lombrail, 1707, 12.

Conſtat 20 plag. & nonnullis fig. æn.

ANglico primum ſermone hanc Virginiæ hiſtoriam prodiiſſe ipſa nos libri docet inſcriptio, annum vero primæ editionis Gallicus noſter Interpres retiçet, quem, ſi conjecturæ locus eſt, referre ad milleſimum ſeptingenteſimum quintum poſſumus: eo enim anno in Hiſtoria Operum Eruditorum (*History of the Works of the Learned*) quæ Londini colligitur, ejus nobis recenſus datus eſt menſe Majo, non addito, quo prælum ſubiit, anno. Solo autem candore ſe commendare publico

ſludet Auctor operis, unde nec ſtyli vult rationem haberi, nec elegantis habitus, quo placere capiunt alii, quando eo longe diſſitarum orbis partium deſcriptiones ornant, ubi tamen non merentur, quam ſperant gratiam, quandoquidem pro vero fabulas, & pro genuina hiſtoria ſui ingenii luſus venditant, cujus facinoris reos facit Gallos Noſter, quod ingenio polleant ad inveniendum apto & placendi cupido, & dolet hactenus nullam, ne inter mediocres quidem habendam, orbi oblatam eſſe Virginiæ, celeberrimæ Novi Orbis partis, delineationem; unde defectui huic ſerio mederi volens, eo arctius ſibi obſtrinxit harum rerum ſtudioſos, quo majori rerum patriarum (Virginiæ enim vitalem auram debet) notitia inſtructus fuiſſe videtur. In quatuor Libros integrum opus diviſum eſt, e quibus aliqua delibare in uſum Lectoris inſtituti noſtri jubet ratio, cujus interim non transgreſſuri limites, ex primo id ſolum obſervamus, arduum fuiſſe admodum primas in nova regione ſedes figere, de quo anno 1583 ſub auſpiciis Eliſabethæ Reginæ Angliæ agi cœpit, quippe tam infelici aliquoties ſucceſſu res ſuſcepta eſt, ut integræ colonorum cohortes ante adventum aliorum ex Anglia, qui prioribus ferrent ſuppetias, vel fame vel barbarorum crudelitate perierint, vel etiam ita diſparuerint, ut quæſitorum nulla reperta ſint veſtigia: imo poſtquam jam domicilia perpetua ſtatuerunt, accum feris hominibus pepegerunt amicitiæ fœdera, ab his animo vindictæ avido incitatis perfidioſe una plus vice ad internecionem fere deleti ſunt, quæ tamen ab hoſtibus illata calamitas multum aucta fuit inteſtinis litibus, ex avaritia & ambitione novorum incolarum plerumque trahentibus originem, ut Auctor noſter fatetur ingenue, adeo ut raro ipſis Præfectis pariant, quorum incuſat vel negligentiam, vel rerum gerendarum imperitiam, vel ambitionem, vel avaritiam, tanta libertate, ut vix aliquem ſine cenſoria dimittat virgula. Plenior eſt narratio in ſecundo Libro, ubi primo capite fines Virginiæ conſtituuntur & oræ proximæ, ſecundo de fluviis agitur, quorum pars navigia majora ſuſtinet, tertio de varietate agri & ingenio ſoli, quartum fructus ſua ſponte naſcentes, quorum ubertate nulli terræ cedit, exponit, fitque mentio hic arboris melliferæ, in cujus turgidis ſiliquis ipſum mel contineatur, &

tur, & alterius, quæ vulnerata ſuccum ſtillet, cujus octo libræ in unam conſpicentur ſacchari, & myrti arboris, cujus baccæ aqua affuſa coctæ in ceram, ut Noſter loqui amat, abeant viridem alia duriorem, quæque in candelas coacta tantam odoris ſuavitatem ſpiret, ut aſſidentibus ſint in delitiis, nec minus uſum præſtent chirurgicum nuper ſatis detectum; magnitudine baccæ piperis grana æquant, & cedride, quæ eadem pollere virtute dicitur, majores ſunt. Planta Urbis Jacobi *(la plante de James-Town)* pomo ſpinoſo Peruviano valde ſimilis, ut ſpeciem ejus eſſe Noſter conjiciat, vi turbandæ mentis gaudere aſſeritur, quod Angli aliquot experti milites, qui ſaporis inducti gratia liberius eam deguſtarunt, & undecim dies mimicis geſticulationibus miram herbæ efficaciam ſuo malo comprobarunt, priſtinæ tamen ſanitati exacto tanto temporis ſpatio redditi. Florem quendam, Tulipæ in multis ſimilem, genitalia humana utriusque ſexus conjuncta accurate exprimere, in eodem capite diſcimus. Verum plura ſunt numero vegetabilia, quæ novitate ſua ſe commendant, quam ut huc poſſimus tranſcribere; medicarum quoque plantarum præſtantiſſimi uſus non exiguus proventus eſt, ut febrifugarum, contra inveterata ulcera, & aliarum, quarum pleniorem deſcriptionem propter penitioris ſcientiæ naturalis defectum Noſter in ſe non ſuſcipit, unde merito mortem Baniſtrii præproperam deflet, qui pro ſingularibus dotibus inchoatam hanc telam Hiſtoriæ naturalis Virginiæ digne pertexere potuiſſe credendus eſt. Caput quintum piſces fluviatiles & marinos enumerat, atque certis æſtatis diebus tam largam ferre fluvios halecum copiam aſſerit, ut equo per eos vehi vix ſit liberum, quin conterantur ungulis. Capite ſexto, quod de volucribus & feris conſcriptum eſt, nihil a beſtiis ſævisſimis metuere incolæ dicuntur, quod illæ hominum conſpectum pavidæ fugiant. Hic animalis, quod Poſſum Indi vocant, ſingularis ſequitur deſcriptio. Hujus ventro membrana obducta eſt, quæ ita primo partu expanditur, ut poſtea manus ſine moleſtia animalis immitti poſſit, eo deſtinata, ut recondantur in illa & ex ea emittantur pulli quovis oportuno tempore, ut quando uberibus, quæ in capſula latent, admovendi, vel alio a matre deportandi, vel

di, vel ſomnus capiendus; atque hoc uti domicilio liberum eſt pullis, donec ſibi de victu ipſi valeant proſpicere. Sed, quod magis notandum eſt, hic ſecundus quoque venter conceptioni & geſtationi dicatur, atque vidiſſe ſe fidem interponit Auctor noſter, fœtus muſca non majores adhærentes uberibus, a quibus deinde juſtum robur nacti, & pilis obſiti, oculisque apertis, in ſubjectam membranam decidant. Non apud unos peregrinorum diligentes obſervatores hujus mentionem animalis injici certum eſt, nec ſuccurrit, qui idem ſe vidiſſe fateatur, id tamen novimus, Rupefortium in Hiſtoria naturali & morali Antillarum inſularum idem deſcribere & effigiem exhibere ſub nomine Opaſſum, ſed maſculum quoque ſæculo hoc a natura donatum addit, in eum finem, ut matrem circumferendis pullis ſublevet. Plura dicere materiæ ſuaderet jucunditas, niſi brevitatis leges imperarent aliud, unde etiam ex tertio libro, qui in conſuetud.num Indorum in Virginia enarrationem inſumitur, multa huc vocare non eſt liberum. Simplex vivendi genus nec minus felix laudatum hic reperias, & legiſſe non pœnitebit; quæ capite 7 de bellis & pacis ſanciendæ modo & cap. 8 de cultu Deorum adferuntur in medium. Nam neque ad illos accedit Auctor, qui diſtinctam de Deo notitiam Indis vindicant, nec his, qui omnem Divinitatis notionem derogant, ſed media incedens via, nec nimium, nec juſto minus tribuit. Quoniam autem religioſe Sacra abſcondere in more illis poſitum eſt, paucis forte ea ſunt ſatis cognita, quæ Auctori licuit ſingulari fato detegere; quippe quæ ipſe viderit, ſe propalare, non dubitat aſſerere. Frugalitas in victu uti ſanitatis conſervatrix eſt, ita nec amplo medicamentorum apparatui hic locus eſt, ſed balnea & ſudores pene rem conficiunt; quanquam nec Medicorum exigua ſit auctoritas, quod Cap. 9 teſtatur. Plura alia notatu non indigna proferuntur in ſequentibus, ad quæ ipſam Lectoris induſtriam remittimus, ſicuti quoque ad ea, quæ in Libro quarto de adminiſtrandæ civitatis ratione, ab Anglis introducta, occurrunt.

ERRATA.

In Actis hujus Anni p. 80 lin. 12 lege *Epicacuannæ*: p. 206 lin. 2 pro *geminum* l. *genuinum*: p. 264 lin. 16 lege פַּלְטִי & ib. lin. 23 lege נְתַנְאֵל: p. 310 lin. 8 & 19 lege *de Lagny*: p. 318 ad lin. 22 in marg. adde TAB. V Fig. 5 & p. 319 lin. 7 poſt *ellipſin* adde AEPEA & lin. 9 poſt *circulum* DEFED.

* * *

ACTA
ERUDITORUM,
publicata Lipsiæ
Calendis Augusti, Anno MDCCVII.

RECUEIL DES VOYAGES &c.

h. e.

SYLLOGE ITINERUM, QUÆ MERCATORUM FOEderati Belgii ad Indos Orientales navigantium Societati fundamenta atque emolumenta præbuerunt.

Tomus I, Amstel. apud Steph. Roger, 1702, 12
II 1703.
III & IV 1705.
V 1706.

Constant Alph. 6 pl. 12
& Fig. æn. plurimis.

Præmissa est hujus operis Tomo I Dedicatio ad Illustrissimum Chamillartum, Regis Galliæ Ministrum primarium, cui Collector Itinerum nomen *de Constantin* subscripsit, tum & Præfatio, in qua id agit idem, ut quibus modis Belgarum ad Indos Orientales navigantium Societas toto orbe celebratissima a tenuibus initiis ad annum usque 1631 (nam ultra non progreditur Noster) creverit, appareat. Nimirum cum diu Belgæ a Carolo V & Philippo II fuissent ab Indorum commercio excluſi, tandem de via cogitabant, qua in Indiam, vitatis Hispanis & Lusitanis, penetrarent. Tametsi vero parum fructuosa fuisset profectio, quam A. 1594 Wilhelmus Barenz & Jacobus Heemskerk sumptibus mercatorum quorundam Zelandicorum susce-

perant, nihilominus ſequenti anno Amſtelodamenſes nonnulli, *Societatis regionum diſſitarum* nomen ſumentes, Cornelium Houtman cum quatuor navibus in Indiam deſtinabant, quippe quem in Luſitania de itinere ad Indos paulo curioſius perquirentem, eoque carceri mancipatum ſuo ære liberarunt. Eo poſt duos annos quatuorque menſes, quanquam haud magno cum fœnore reverſo, & aucto interea mercatorum lucrum ſperantium numero, denuo A. 1598 Amſtelodamenſes octo naves in Indiam dimittunt, quibus præfectum imponunt Jacobum van Neck, earumque nondum expectato reditu, anno ſequenti tres aliæ, præfecto Stephano van der Hagen, ſolvunt. Dum tanto ardore res apud Amſtelodamenſes agitatur, in Zelandia quoque, ut & Roterodami, parvæ excitantur claſſes, neque minus nova Amſtelodami Societas inter mercatores maximam partem e Brabantia oriundos coaleſcit, eaque quatuor naves onerarias, totidem aliis e veteri Societate junctis, ſub finem anni 1599 in Indiam mittit, quæ poſt biennium multis cum divitiis rediere. Quo rerum ſucceſſu plures invitati paſſim, in Hollandia & Zelandia A. 1600 & 1601 claſſes inſtruebant. Contra Hiſpani navali conflictu fatigabant naves Belgicas, & Luſitani per Legatum quendam ſuum, Ordinis Sancti Franciſci monachum, effecerant apud Regem de Achem, ut Belgis hoſtem ſe præberet, quod utrumque fruſtra fuit, Hiſpanorum impetu eluſo, & Indorum Rege paulo poſt reconciliato. At cum nihilominus Hiſpani clam palamve inſidias ſtruerent Belgis, tum demum Mauritius Præfectus & Status Fœderati Belgii, publica his, qui iter in Indiam inſtituant, mandata dant, iisdemque adoriendi Hiſpanos atque Luſitanos licentiam faciunt. Quin & auctis nimium ejusmodi Societatibus, cum minor eſſet e profectione proventus, Status Generales Hagam invitant omnes Societatum Directores, iisque perſuadent, ut in unum velut corpus coirent A. 1602 die vigeſima Martii, privilegio in annos viginti & unum conceſſo. Itaque mox paulo majores claſſes emittuntur, quarum ſucceſſu excitatus Philippus III, Rex Hiſpaniæ, A. 1605 Belgis commercio non minus cum Indis Orientalibus & Occidentalibus, quam cum Hiſpanis interdicit, capitis ſupplicium minatus. Verum Belgæ nequa-

nequaquam his minis deterriti non modo onerarias, ſed & bellicas naves exſtruunt & militem imponunt, exactisque paulatim e Moluccis inſulis Hiſpanis, inducias tandem cum Hiſpanis & Luſitanis in annos duodecim paciſcuntur A. 1607, quas neutra tamen pars exacte ſervaſſe videtur. Quantum ſequentibus annis creverit Societas, vel ex eo intelligitur, quod A. 1623 aliquot mercatores, quicquid piperis paratum habebant, quod novendecim millibus ſarcinis *(bales)* convolvebatur, ingenti pecuniæ ſumma *(pour quatre millions-cinq-cents mille livres)* emiſſe dicuntur. Cæterum Status Belgii Generales, renovatis identidem Societatis privilegiis, diligenter cavebant, ne quid jurgii excitaretur inter ſocios, idque prudentia efficiebant, ne quid vel Angli vel Galli piratæ detrimenti huic commercio afferre poſſent. Quot vero quotannis naves poſtea vel profectæ in Indiam, vel ex ea reverſæ ſint, pluribus e Collectore noſtro recenſere ſupervacaneum ducimus. Quin potius ipſa etiam Diaria itinerum horum, ſingulis tomis contenta, quibus Collector hoc majorem adſtruit auctoritatem, quod ideo ſcripta non eſſent, ut in publicum ederentur, eoque ipſa ſimplicitate ſua veritatis argumentum præbeant, paucis enumerabimus.

Tomus I Iter Hollandorum & Zelandorum primum Septentrionale, pro inveniendo tranſitu in Regna Cathai & Chinam per mare juxta ripas Norvegiæ, Moſcoviæ & Tartariæ, primo loco exhibet, cui ſuccedit p. 15 Iter ſecundum eandem plagam verſus, & p. 29 tertium indultu Senatus Amſtelodamenſis 1596 inſtitutum, cui ſubjuncta tabula eſt, locorum, per quæ iter factum eſt, diſtantiam deſignans p. 141, tum Itinerum continuatio p. 146, & Deſcriptio Siberiæ, Samojedæ & Tingoeſæ ex Moſcorum ſcriptis hauſta p. 151, quibus adjecta Jo. Iſ. Pontani diſſertatio, qua difficultates ſolvit, quas alii in expediendo per has oras itinere objiciebant, quarum ſuperandarum media ſuggerit p. 188. Infeliciter tamen itineribus his ſuccedentibus, alia via in Indiam tentari cœpta eſt: itaque itineris denuo ad Indos Orientales ſuſcepti hiſtoria p. 197 exhibetur, quam Collector excerptam monet ex eorum diariis, qui una profecti ſunt, variis obſervationibus ab ipſo illuſtratam; in hac de regionis &

incolarum indole plenius agitur. Secundum iter, p. 507, ingreſſa claſſis eſt octo navium duce Jacobo Cornelio van Neck A. 1598, quod partim ex hujus diario, partim ex aliorum de eo ſcriptis compilatum eſt. Denique p. 609 Relatio extat itineris quinque navium Roterodamenſium ad Fretum Magellanicum A. 1598 duce capitaneo Sebaldo de Weert ſuſcepti & A. 1600 finiti.

Tomus II Iter primo loco exhibet Hollandorum circa Orbem terraqueum per Fretum Magellanicum ductu Oliverii de Noort anno 1598, & p. 130 Iter Pauli van Caerden in Indiam Orientalem anno 1599 ſuſceptum. Hinc vela dedit Jacobus van Neck, cujus itineris Deſcriptionem p. 179 legas, ut & p. 250 diverſorum Commentarios de Indis Orientalibus, deque commercio diverſis in locis conſtituto, cum regionum aliquot hiſtoria. Tum vero p. 295 ſequitur Iter Stephani van der Hagen tribus navibus anno 1599 & ſequentibus confectum: p. 356 Iter quinque navium Hollandarum ad Indos Orientales navigantium ductore Wolpharto Harmanſen A. 1601, cum alia itineris Epitome Cornelii de Veen, & p. 421 Iter primum Georgii Spilbergii, ad Indos cum tribus navigiis eodem anno ſuſceptum, cui p. 552 ſubnectitur Jabadii inſulæ ſeu Magnæ Javæ deſcriptio, auctore Jacobo Pontano: denique ultimum locum hic occupat Iter quinque navium, quas Societas certis jam legibus confirmata in Indiam miſit.

Tomo III præmittitur Præfatio, qua reſpondetur illis, qui publice profiteri non dubitant, de Indiæ rebus nihil certi in medium poſſe adferri, quoniam illa pars hiſtoriæ nondum ſatis culta ſit. Remittit hos Noſter ad hanc Itinerum variorum Syllogen, qua res a teſtibus oculatis ſine partium ſtudio exponantur, ut facile hinc ſatisfieri poſſit ſatyræ, quæ ſub tit. *La Conduite des Hollandois en Aſie* prodiit. Addit præterea, cuncta hic fideliter e Belgico ſermone translata eſſe, ita tamen, ut ſupervacanea quædam fuerint omiſſa. Reperias autem in hoc tomo primum ſecundi itineris a Stephano van der Hagen, qui claſſem ducebat duodecim navium, nec non itineris navis cujusdam Bantamum & Coromandalam verſus directi Deſcriptionem, tum

tum p. 205 itineris Cornelii Matelief junioris in Indiam Orientalem & p. 606 itineris ſecundi Pauli van Caerden ad eandem plagam Deſcriptionem, cui ſubjuncta eſt p. 700 Hiſtoria Indiæ propriæ, quam Indoſtan Perſæ & Arabes appellare ſolent.

Tomus IV exhibet primo loco Iter Petri Willemsz Verhœven in Japoniam aliasque Indiæ Orientalis provincias anno 1607 ſusceptum, cum narratione eorum, quæ geſta ſunt in Bornei inſula & deſcriptionibus inſularum Amboinæ & Moluccarum, quales fuerint anno 1627 a diverſis adornatæ, quibus varia adnexa ſunt, ut ſocietatum & fœderum cum exteris Principibus & populis initorum capita, & plura alia. Sequuntur p. 306 Iter Petri van den Broeck ad Caput viride, Angolam Indiamque Orientalem, in quo apparet ratio erectæ caſæ Hollandorum in Jacatra, quæ mox ſurrexit in arcem dictam Bataviam, a qua nomen ſortita inde eſt urbs ampliſſima: p. 474 Iter Georgii Spilbergii ad Moluccas inſulas per Fretum Magellanicum: p. 567 Navigatio auſtralis Jacobi le Maire & Wilhelmi Cornelii Schouten, annis 1615, 1616 & 1617 peracta, qua detectus eſt tranſitus per Fretum Magellanicum, qui protenditur ad Mare Auſtrale: p. 663 Iter claſſis Naſſovicæ ad Indiam Orientalem per Fretum Magellanicum, anno 1623 ſub auſpiciis Jacobi l'Hermite cœptum, finitum 1626, cui addita p. 749 delineatio Peruæ, ab Hiſpano captivo Petro de Madriga, Limæ nato, facta.

Tomus V complectitur p. 1 Iter Seygeri van Rechteren in Indiam Orientalem: tum Deſcriptionem Inſulæ Formoſæ, auctore Georgio Candidio p. 74, & urbis Macai, auctore Marco d' Avalo p. 129: Iter Henrici Hagenaar, cœptum 1631 & abſolutum 1639, in gratiam Societatis Indiæ Orientalis p. 156, cum hiſtoria Imperii Japonici Franciſci Caron ab eodem Hagenaario aucta p. 301, in qua comparet quoque diræ perſecutionis illic contra Chriſtianos, Eccleſiæ Romanæ addictos, anno 1621 & ſequentibus inſtitutæ deſcriptio, auctore Reyero Gisbertsz p. 395, cum aliquot diverſi argumenti tractatibus minoribus. Tandem p. 459 ſub titulo *Formoſa neglecta* pluribus oſtenditur, quomodo hæc Inſula cum ei in tempore Societas Belgarum Indica ſuppetias, toties a

provinciarum Rectoribus flagitatas, non ferret, à Coxinga tyranno, Belgis penitus anno 1660 ejectis, fuerit ſub Chinenſium imperium redacta.

HISTOIRE DE LA CONQUESTE DES Moluques.

h. e.

HISTORIA EXPUGNATIONIS INSULARUM Moluccarum, per Hiſpanos, Luſitanos & Batavos facta, Autore ARGENSOLA.

Tomi III.

Amſtelædami, apud Jacobum Desbordes, 1706, 12.

Conſtant Alph. 2. pl. 8. & multis Fig. æn.

MOluccæ Orientalis Oceani inſulæ graviſſimorum motuum exitiorum cauſæ, quibus Hiſpani nimirum & Luſitani dim commiſſi ſunt, cum Ferdinandus Magellanus Seculi XVI initio, ſuperato freto, quod ab ipſo nomen traxit, easdem adiiſſet, & utraque gens eas ſibi vendicaret, atque æmulorum Ternatæ atque Tidoris Regum diſſidiis in commodum ſuum verſis, unum Hiſpani tuendum ſuſcepiſſent, alteri ſubvenirent Luſitani. Enimvero cum frugum variarum, & nucis moſchatæ cumprimis, atque caryophillorum læto proventu floreant, & quæſtum longe uberrimum in iisdem mercatores facere viderentur, qui ex Europa noſtra eo commeantes aromata iſthæc importaverant, utrique inhiare ipſis cœperunt & in longas dimicationes cruentaque certamina conjecti ſunt, donec Batavorum tandem prævaluerunt vires, qui fœdere barbaris Regibus juncti munitiones hinc inde fecerunt atque fructuoſam illam mercaturam ad ſe traxerunt. Quæ fata ergo fuerint Inſularum, dum graviſſimis conflictationibus Europæ gentes inter ſe experiuntur, utra alteri anteferatur, poſt Gomaram, Lætum & alios Indicarum rerum ſcriptores *Argenſola* quoque exponendum ſuſcepit, cujus Hiſtoriam Hiſpanico idiomate antehac contextam & nuper admodum in Gallicam linguam translatam atque Amſtelodamenſium typis excuſam nunc tenemus. In hac cum, præter ipſam rerum in Moluccis geſtarum ſeriem, alia interdum valde jucunda adſpergantur, nos ſpecimi-

ſpeciminis loco ſequentia enotabimus. Reges Ternatenſes atque Tidorenſes divina ſua origine ſemet præ aliis efferre tomo I p. 4. ſeq. memorantur. Nimirum cum quidam eorum *Bicocigara* navi veheretur aliquando, & vidiſſet inter rupes enatas cannas quasdam rectas & ſolidas, easdem juſſit reſecari. Id vero cum facerent, qui juſſi erant, ſanguinem fluere ex abſciſſis ita cannis, & ad radices deinde ipſarum quatuor animadverterunt ova, qualia colubrorum eſſe ſolent; quod prodigium cum attoniti ſpectarent, vocem etiam audiiſſe ſibi viſi ſunt monentem, ut probe ſervarent hæc ova, ex quibus quatuor Principes inſignes prodituri ſint. Atque comprobata eſt, ut fingunt, eventu Oraculi veritas; ſiquidem ex incluſis diligenter ovis, non ſecus ac ex Ledæ iſtis in fabulis, tres mares & fœmella una rupto putamine erepſerunt, quorum primus inſulæ *Bachan*, ſecundus inſulæ *Butam*, tertius illis, quæ *Papouës* dicuntur, imperavit, fœmella Principi *Loloda* nupſit, qui in regione *Batochina* floruit. Exinde incolæ provinciæ hodienum illum *Bicocigara*, velut Heroem maximum, venerantur, quin & ova quatuor adorant & rupes, in quibus inventa fuerant, ſingulari cultu proſequuntur. Tomo I p. 151 mentio fit inſulæ cujusdam non longe ita ab iſta, quæ *Banda* nuncupatur, diſtantis, cujus incolæ ſtatura ſua non niſi quatuor ſpithamas adæquare dicantur, utque narrationem de Pygmæis cum gruibus certantibus minus indubium vocemus, faciant. Tomo II p. 95 ritus exponitur, quo in inſula *Banda* mortuos ſepeliunt, ubi inter alia de obſcuris quibusdam demurmurationibus traditur a vivis ad defunctos vita factis, de quibus a Batavis interrogati reſponderunt, rogare ſe, ne corporis vinculis ſoluti in vitam velint redire, ſubindicantes, quam miſera ſit hominum vita & quibus calamitatibus implicata, & iniquum judicantes adeo, ſi quis nimio ejus deſiderio teneatur. Leguntur in hoc libro variarum etiam inſularum deſcriptiones, & qua ratione caryophylla creſcant & legantur, Tomo I. p. 107, ut myriſticæ nuces proveniant, Tomo II. p. 87 explicatur, ſed hæc aliorum induſtria, qui Itinerariis ſcribendis manus admoverunt, cognita jam nobis atque perſpecta ſunt.

THE

THE LIFE OF LEOPOLD LATE Emperor, &c.

i. e.

VITA LEOPOLDI IMPERATORIS, RES EJUS NON minus cum Turcis, quam Chriſtianis annis fere ſexaginta geſtas complexa, una cum documentis authenticis, epiſtolis, tractatibus, characteribus &c.

Londini, apud T. Newborough, 1706, 8.
Alph. 1 pl. 3.

Leben und Thaten Sr. Majeſtät, des Römiſchen Käyſers LEOPOLD, des Erſten ꝛc.

i. e.

VITA ET RES GESTÆ IMPERATORIS ROMANI LEOPOLDI I; collegit D. JO. BURCHARDUS MENCKENIUS, Hiſt. P. P. & Societatis Regiæ Angl. Socius.

Lipſiæ, apud Jo. Fridericum Gleditſch, 1707, 8.
Alph. 2 pl. 13.

UT compendium recenſionis faciamus, Vitas has, quanquam diverſo idiomate ſcriptas, conjungendas duximus. Quæ Anglico prodiit, diſſimulato Auctoris nomine, & ordine & ſtylo ſatis concinno conſcripta eſt, & continet nonnulla, quæ Auctori a viris in Aula Cæſarea verſantibus communicata videntur; cæterum Scriptores, quorum fide uſus eſt, allegat nullos, & nomina Germanica, tum locorum, tum perſonarum, ut ſolent exteri, paſſim mire pervertit. Imprimis tamen laudandum, quod epiſtolæ ſubinde inſeruntur, a Leopoldo ad Iacobum II, Wilhelmum, III ipſamque Annam ſcriptæ, quas inter lectu digniſſima eſt pag. 188, qua Jacobi exilium moleſte ſe ferre ſignificat, ita tamen ut de injuriis Gallorum, quibus plus nimium obſecutus ille ſit, Imperio illatis

illatis ſimul graviſſime conqueratur. Hoc opere diligenter ſe uſum fuiſſe in Germanica, quæ hic una exhibetur, Cæſaris hujus Vita, quam per compendium, maturato in gratiam Bibliopolæ labore, concinnandam ſibi ſumpſit, *Menckenius* noſter non diffitetur, ita tamen ut ad veritatis amuſſim omnia examinaverit, erroresque nominum magna cura correxerit, nec his contentus, quæ Anglus ſuæ maxime gentis ſtudioſus attuliſſet, longe plurima paſſim ex probatiſſimis Scriptoribus, qui in margine allegantur, adjecerit, unde factum, ut hæc ipſa Leopoldi Vita non ſolum alia penitus ab illa, verum & multo copioſior, ut vel ipſa libri moles docet, evaſerit. Et plura hic inprimis deprehendas, ad mores Cæſaris vitamque ſecretiorem & mortem denique ipſam ſpectantia, quæ in Anglica editione fruſtra quæſiveris, quæque partim e Jo. Comatii Vita Leopoldi, Ephemeridibus Leopoldinis, quas Jo. Baptiſta Adolph compilavit, D. Jo. Adami Schenkhelii Diario Leopoldi, tum & Dan. Omeiſii, Ant. Stieffii, Pauli Hanſiz, ipſiusque Comatii & aliorum Panegyricis in obitum Leopoldi dictis, Commentariis item hiſtoricis ſparſim editis atque amicorum epiſtolis hauſta ſunt. Meminit vero Auctor in Præfatione, præter Gualdi & Comatii Vitas Leopoldi prodiiſſe etiam Vitam hujus Cæſaris, Hiſpanico idiomate conſignatam & ad annum 1686 deductam, Mediolani A. 1696 tribus Voluminibus in folio, cui Auctor, cujus nomen paucis notum, præpoſuerit literas D. M. G. P. Ceterum ex ipſo libro, quem in manibus habemus, non eſt, ut ſpecimina afferamus, quin potius ad ejus lectionem hiſtoriarum cupidos amandamus.

CHRISTIAN WEISENS ORATORIſches Syſtema, etc.

i. e.

CHRISTIANI WEISII SYSTEMA ORATORIÆ, IN quo diſciplina hæc ex juſtis principiis ordine evidenti deducitur, noviſque exemplis illuſtratur; acceſſit de Politicis Orationibus caput curioſum.

Lipſiæ, apud Jo. Fridericum Gleditſch, 1707, 8.

Alph. 1 pl. 21.

Nondum bene mereri de ſtudioſa juventute deſtitit Celeberrimus *Weiſius*, cujus novum hic Oratoriæ Syſtema exhibemus, in quo, quæ vario uſu comprobavit atque in aliis libris ſuis Rhetoricis ſparſim indicavit, in unum velut ſuccincte collecta exhibentur. Cumque methodo erotematica, quam noſtri hoc tempore tantopere amant, utatur, probe a ſe invicem diſtinxit graviores & leviores quæſtiones, ut & præceptori & diſcipulis bene conſuleret. Etſi vero hic nucleum velut ſcriptorum omnium dederit Auctor doctiſſimus, tantum abeſt tamen, ut illa ideo negligi, ut potius in huius libri illuſtrationem diligenter adhiberi velit. Ne tamen ſeducantur lectores, cum plures libri *Weiſio* hactenus adſcripti fuerint, quos ipſe nequaquam pro ſuis agnoſcit, ideo catalogum exhibet librorum circiter ſeptuaginta, ſive Germanico ſive Latino idiomate conſcriptorum. Nos, cum Germanici ſint longe plures, Latinos ſaltem hic recenſere non gravabimur. Sunt vero hi: *Sebaſtiani Cæſaris de Menceſis ſumma Politica, cui adjecta Idea Statiſtica*, 1676: *de Lectione Novellarum*, 1676: *de Poeſi hodiernorum Politicorum, ſeu de argutis Inſcriptionibus Libri duo*, 1678: *Doctrina Logica*, 1681: *Inſtitutiones Oratoriæ*, 1687: *Subſidium juvenile de artificio & uſu Chriarum*, 1689: *Nucleus Politicæ*, item *Logicæ* 1691: *Tabulæ Chronologicæ a nato Chriſto usque ad noſtrum tempus*, 1691: *Nucleus Ethicæ*, 1694: *Syſtema Theologicum*, 1705; Diſſertationes porro *de Principibus eorumque juribus, de fortuna politica, de Carolo Magno, de moralitate complimentorum, de exiſtimatione Imperantium, de eo, quod honeſtum eſt, de elegantiis realibus, de Logica Nobilium & Politicorum, de Latina lingua, quantum Reipubl. interſit, eam doceri? quid Barclaji Argenis conducat legentibus?* Orationes denique *de Felicitate emeritorum, de conſcientia Præceptorum, de ortu & progreſſu Scholarum per Luſatiam ſuperiorem*, & ſimiles. Quod ad ordinem Syſtematis hujus attinet, dividitur illud in partem theoreticam & practicam; illa claſſes inſtrumentorum ſecundum tres operationes, diſpoſitionem, inventionem & elocutionem exhibet,

hibet, tractatque adeo de chria ordinata & inversa, de periodo & chria compositâ, de argumentis dialecticis atque oratoriis (ubi speciatim de moribus) de affectibus, deque argumentis eruditis seu consectariis & paraphrasi seu argumentorum alienorum analysi, de phrasibus deinde Grammaticis & figuris Rhetoricis, de artificiis Oratoriis phrasium, quoad inventionem, dispositionem & expressionem, ut & de lectione Auctorum & collectaneis; hæc instrumentorum horum applicationem ostendit, ubi Auctor, insuper habita veterum divisione in genus deliberativum, demonstrativum & juridiciale, orationes omnes ad genus scholasticum, homileticum & politicum reducit, atque hinc separatim de orationibus, quibus thema simplex edisseritur, de historicis porro seu panegyricis, de epistolis & carminibus, de orationibus item hermenevticis & politicis agit.

DAVIDIS GERTMANNI EXERCITATIO ANTI-Tilliana.

Francof. & Lipsiæ, apud Phil. Godofr. Saurman, 1707, in 4. Constat plag. 15.

DUabus partibus doctissima hæc dissertatio absolvitur. In priori Cl. Autor innocentiam Lutheranorum ab imputato ipsis a Celeb. Salomone van Til in Theologiæ Compendio crimine, quod revelationes rationi contradictorias statuant, accurate vindicat, ita quidem, ut in ejusdem partis Sectione I neget, ab ullo Lutheranorum γνησίως talium absolute asseri, revelationem contradicere rationi, cum diserte doceant, rationi rectæ neque cum propositionibus, quæ unice ex revelatione dependent, neque cum propositionibus, quæ ex revelatione & ratione simul cognoscuntur, veram pugnam intercedere, sed corruptæ saltim rationi propositiones istas repugnare; aut certe propositiones theologicas, si rectæ rationi vere contradicunt, ex turbidis rationis corruptæ lacunis derivatas esse. Quibus præmissis ad πρῶτον ψεῦδος Lutheranis a Tillio tributum sese confert Autor. Juxta Tillium enim Lutherani ideo asserunt revelationes rationi contradicere, ut vim argumentorum ex ratione desumtorum effugiant, quæ adversus consub-

ſtantiationem & alia dogmata objiciuntur. Sed doctiſſimus Gertmannus monet, argumenta quidem plurima a Reformatis contra Lutheranos divinitus revelata dogmata propugnantes in medium afferri, ſed ne unicum quidem ex his, cujus vim effugere moliantur Lutherani, a Tillio monſtrari poſſe, cum tela e corruptæ rationis pharetra depromta jamdudum a Lutheranis fracta atque attrita fuerint. Præterea addit ſibi pergratum fuiſſe, a Tillio non tantum illa reliqua præter conſubſtantiationem dogmata, propter quæ revelationes rationi contradictorias ſtatuunt Lutherani, ſed & argumenta illis oppoſita percipere, ut una cum iſtis vim illam, quam ipſis ineſſe vult, exactius rimandi concederetur copia. Nec immerito obſervat, ſi ex Conſubſtantiatione dijudicanda cum ſuis argumentis ſint cætera dogmata, ne ſpeciem quidem veri illis ineſſe, ſiquidem illa Lutheranorum conſubſtantiatio nihil ſit, niſi monſtrum quoddam, quod ſui exiſtentiam nonniſi Tillii & ſociorum, quos ille ſequi affectet, debeat cerebro. In Sectione II argumenta ipſa, quæ Tillius *in Theol. Revel. c. 24 pag. 180* contra fictam a ſe Lutheranorum conſubſtantiationem ex revelatione paritet ac ratione in medium attulit, ordine diſcutiuntur, ut diſtinctius pateat, nullam plane vim argumentis adductis ineſſe, atque hinc evidentius cognoſci poſſit, neque vel rationem vel revelationem Lutheranis, neque Lutheranos illis adverſari. Pars ſecunda exercitationis in eo occupatur, ut oſtendat, ipſum Tillium labe, quam Lutheranis temere adſperſit, ſeſe commaculaſſe, ac revelationis cum ratione pugnam toties commiſiſſe, quoties præcipua Theologiæ ſuæ capita pro revelatis venditavit, quæ tamen non ſolum divina revelatio, ſed &, vel ea plane ſepoſita, recta ratio ex naturalibus ſuis principiis falſa eſſe demonſtrat. Tribus autem Sectionibus hæc Pars abſolvitur. In I evincit, principium Theologiæ revelatæ, quod recta ratio infallibile, ſufficiens & perſpicuum eſſe, pronunciat, fallax, inſufficiens & obſcurum eſſe juxta Tillii Theologiam. *Fallax* quidem, dum ipſe ſtatuit: (1) voces in Scriptura aliter accipi, quam inter homines, quibus ad ſalutem informandis illa a Deo data eſt, convenit; (2) Diſcordiam eſſe inter

ſe inter univerſum proceſſum, quem Deum in ſalvandis hominibus in tempore ſervare Scriptura tradit, & inter Decretum ab æterno formatum de illo in tempore inſtituendo. Quorum *prius* probatur (α) ex allata a Tillio diſtinctione inter voluntatem Dei occultam, ſeu beneplaciti, & revelatam, ſeu ſigni; (β) ex diſtinctione inter vocationem externam & internam; (γ) ex aſſerta particularitate gratiæ Dei & meriti Chriſti, in illis Scripturæ locis, in quibus omnibus individuis humanis gratiam reconciliationis cum Deo offerri, & a Chriſto λύτρον pro omnibus illis Deo ſolutum declarari, voce ſine ullo reſtrictionis indicio univerſalitatem hanc ſignificante adhibita, quilibet ex naturalis judicii vi intelligat; (δ) ex effectu Regenerationis, quem Scriptura Baptiſmo verbis in ſignificatu proprio acceptis tribuit, ei denegato, & in nudam ſignificationem Regenerationis mutato; (ε) ex verbis inſtitutionis S. Cœnæ tropice intellectis ſine ullo adjecto tropi indicio, ſine quo tamen, juxta regulas bonæ interpretationis hominibus cognitas, aliter, quam in proprio ſignificatu, ab iisdem accipi illa non poſſunt. *Poſterius* autem inde corroboratur, quod, cum ſcriptura expreſſe doceat, Deum in tempore homines, quotquot ſalvat, aut damnat, non citra reſpectum ullius cauſæ impulſivæ, noſtro concipiendi modo, extra ſeipſum, ſalvare aut damnare, Tillius inficietur verum Deum, ex ulla cauſa extra ſe impulſum, ab æterno decreviſſe, vel ſalvare, quos in tempore ſalvat, vel damnare, quos in tempore damnat. *Inſufficiens* principium Theologiæ Tillii eſſe oſtendit, quoniam ipſe dogmata quædam ſua facit, quæ exinde deducere non poteſt, deducere tamen ea conatur. Quod tandem principium Theologiæ revelatæ Tillii non ſit *perſpicuum*, ex jam dictis facile colligi poſſe monet Autor, cum ſcriptura, ex doctrina Tillii, vocibus aliter utatur ac communis uſus jubet, aliud verbis proferat, aliud mente occultet. In II Sectione confirmat, Tillium circa Theologiæ finem objectivum, Deum puta, dogmata rectæ rationi adverſa fovere: etenim ipſum infinitam Omniſcientiam Deo detrahere, cum neget, Deum ſcire illa, quæ futura eſſent conditione certa aliqua impleta, quæ tamen, quia conditio illa non impletur,

actu futura non ſunt: infinitæ Sapientiæ, quam recta ratio ſuſpicit, adverſari, cum docet, præſcientiam divini intellectus decreto voluntatis ejus eſſe poſteriorem, Deoque electionem tribuit, negata omni in illo, qui eligitur, ratione, qua impulſus Deus eum ex pluribus eligat: infinitam Potentiam, quam infinitæ eſſentiæ enti competere ex inſitis humanæ menti principiis evidens eſt, ipſum deſtruere, quando negat, aliquid a Deo fieri poſſe, de quo, quod contradictionem involvat, oſtendere ipſe non poteſt: Veritatem ac Fidelitatem, quam recta ratio neceſſario in Deo concipit, illum labefactare, quia Deus ſcripti hiſtrionice & protetve prorſus fallentis juxta ejus placita Autor eſt: Sanctitati, ſine qua Deus non eſt Deus, repugnare, cum Deum peccati cauſam facit: Juſtitiæ divinæ refragari, quod juxta D. Tillium (1) Deus reprobos citra reſpectum ullius cauſæ in illis deſtinat æterno ſupplicio, (2) Deus reprobos graviſſimo ſupplicio afficit, propterea quod voluntati ejus conformiter fecerint, (3) Deus reprobos obligat ad ſalutem, ſub conditione fidei ipſis abſolute impoſſibili, & propter eam non præſtitam æternum damnat, (4) Deus reprobos ad damnationem ſimul & cauſas damnationis determinat: Miſericordiam divinam tollere, quod, docente Tillio, Deus objecti miſerabilis non miſereatur: cum fine Creationis divina ſtare non poſſe, quod D. Tillius aſſerat, Deum omnes omnino homines, adeoque etiam reprobos, ad imaginem quidem ſuam creaſſe, non tamen ad vitam æternam: Deum neque Summum Bonum eſſe, neque fruitione ejus homines beari poſſe, ſi Deus tot tantisque imperfectionibus ac peſſimis vitiis juxta Tillii Theologiam laboret. In Sectione II demonſtrat, Tillium circa reconciliationis & reſtaurationis modum rectæ rationi contradicere, ſiquidem juxta hanc in una perſona non poſſint eſſe plures perſonalitates, ſed tot ſint perſonæ, quot ſunt perſonalitates: Tillium vero de unico Mediatore ea tradere, quæ jubeant, ut plures in eo agnoſcantur perſonalitates; aut, ſi plures eſſe poſſe perſonalitates negetur, niſi ſimul adſint plures perſonæ, e quibus ſequatur, quod duo ſint Mediatores, non unus; Tillium ſatisfactionem Chriſti everte-

re,

vertere, dum talia illi adſcribit, quæ non permittunt eandem eſſe cauſam ſalutis æternæ meritoriam: Tillium, quando verbo divino efficaciam ſolummodo moralem tribuit, paulo poſt autem aſſerit, regenerationis cauſam inſtrumentalem eſſe verbum Dei, quod concipitur ut ſemen regenerationis, impingere in rectam rationem, e qua manifeſto conſtet, non poſſe illud phyſice effectum producere, cujus vis agendi tantum moralis eſt: rectam rationem evidenter noſſe, quod divinæ ſcientiæ & bonitati repugnet, revelari quicquam, quod ad gratiam & ſalutem conſequendam facere debeat, ad hoc vero, ut certam quis inde ſpem de gratia & ſalute conſequenda concipiat, per ſe aptum non ſit; huic tamen rectæ rationis effato contradicere Tillium, quia juxta ipſum quis in mediatore, quem non niſi pro nudo habere poteſt homine, ſuam fiduciam ponere debet; & de gratia Dei ac ſalute conſequenda citra formidinem oppoſiti certus quis reddi nequit; negare Tillium contra rectam rationem, quod ad hoc, ut impietati quis inhæreat, per ſe aptum eſt, id per ſe non eſſe aptum ad impium ab impietate vocandum; dum (1) ſtatuit abſolutum electionis & reprobationis decretum, (2) docet, fidem in hominibus produci irreſiſtibiliter, (3) autumat, fidem & ſanctitatem amitti a regenito non poſſe. Quibus omnibus erudite deductis, concludit Autor noſter, ſi in ſummam colligantur contradictiones, quibus D. Tillii Theologiam ſcatere recta aperuerit ratio, cerni principium illius contradicere ſibi ipſi & concluſionibus ſuis, concluſiones pariter ſibi invicem contradicere ac ſuo principio.

THE JUST SCRUTINY; OR, A SERIOUS ENquiry into the modern Notions of the Soul &c.

hoc eſt

SCRUTINIUM EXACTUM, SEU INQUISITIO ſeria in modernas Animæ notiones, quatenus conſideratur instar halitus vitalis ſeu potentiæ (non immaterialis Subſtantiæ) corpori unitæ juxta Scripturæ Sacræ

Sacræ tenorem: 2 inſtar principii naturaliter mortalis, ſed per unionem cum ſpiritu baptiſmali immortalitate donati, juxta Platoniſmum nuper in Chriſtiana Eccleſia reſuſcitatum. Autore

W. C. M. D.

Londini, apud J. Chantry, 1706, in 8.

Conſtat plag. 14.

EDidit hoc opuſculum *Cowardus*, Medicus Londinenſis, ex tribus Epiſtolis compoſitum; quarum prima ad *W—m C—ck* perſcripta *Cowardianam* de anima humana ſententiam contra adverſarios defendit; altera ad *Samuelem Clarck* data *Dodwellianas* hypotheſes *Menſe Majo p. 207 & ſeqq.* propoſitas & *Clarkianam* earundem confutationem eodem menſe *p. 212 & ſeqq.* repræſentatam perſtringit; tertia denique ſtatum animæ poſt mortem & conſequentias ex hypotheſibus *Dodwellianis* & *Cowardianis* fluentes examinat. Antequam vero de his epiſtolarum argumentis quædam ſpecialiora dicamus, *Cowardi* principia Metaphyſica de ſubſtantiis immaterialibus ex duobus ſcriptis aliis jam antea evulgatis repetenda ſunt. *Cowardus* ſcilicet publici juris fecit *Cogitationes poſteriores de Anima*, Londini 1704 in 8 recuſas, in quibus omnem movet lapidem, ut evincat, doctrinam de Anima inter omnes Chriſtianos hodie receptam, quod ſit ſubſtantia immaterialis corpori unita, a Paganis fuiſſe confictam, nec principiis Philoſophiæ, Rationis, Religionis conſonam, atque ſtabiliat, juxta tenorem totius Scripturæ animam eſſe vitam hominis, hoc eſt, unam eandemque eſſe virtutem, qua homo movetur, vivit, ſentit, ratiocinatur, quæque in corpore reperiatur, quam diu vivit, prorſus ceſſet, quamprimum illud interit, ſed rurſus extitura ſit, quamprimum in reſurrectione univerſali corpus mortuum reviviſcet. Adverſarium mox nactus eſt *Johannem Broughton*, qui ipſum in *Pſychologia* ſeu *Tractatu de natura animæ rationalis*, Londini 1703 in 8 edito, inter Atheos & Empedas referre nullus dubitavit: unde anſam arripuit *Cowardus* principia ſua Metaphyſica pleniùs exponendi in *Arduo* (quod vocat) *Tentamine*,

Londini

Londini 1704 in 8 publicato, i.e. in *Vindicatione Rationis & Religionis contra impoſturas Philoſophiæ*, in quo probare conatur, quod, ſtantibus ideis & conceptibus, quos de rebus ſibi formare valet intellectus humanus, 1 exiſtentia ſubſtantiæ alicujus immaterialis ſit impoſtura Philoſophica & conceptu impoſſibilis: 2 omnis materia principium motus internum habeat ſibi concreatum: 3 materiam & motum unicum eſſe cogitationum in hominibus & brutis fundamentum; & ſub finem Epiſtolam ad *R. D. Broughton*, Ducis *de Malrborough* Diaconum annectit, in qua ad argumenta ab ipſo contra ſuas de Anima Cogitationes prolata reſpondet.

Subſtantiæ immaterialis impoſſibilitatem oſtenſurus, contradictorias eſſe affirmat ſubſtantiæ ac immaterialitatis notiones. Contradictionem probaturus proprietates ſubſtantiæ materialis recenſet, extenſionem ſcilicet, diviſibilitatem, patibilitatem, impenetrabilitatem (ſub qua ſimul negationem unionis unius cum altero citra ejus incrementum comprehendit) ſucceſſionem temporis ac loci in motu, inſenſationem & ſenſibilitatem ſeu eſſe objectum ſenſuum, atque inde proprietates ſubſtantiæ immaterialis colligit non extenſionem, indiviſibilitatem, impatibilitatem, penetrabilitatem, nullam temporis ac loci in motu ſucceſſionem, ſenſationem & inſenſibilitatem. His præmiſſis negat, ſubſtantiam poſſe concipi ſine extenſione, quia nulla ſine limitata & circumſcripta exiſtentia concipitur, circumſcriptio autem per terminos fit. Provocat ad omnium conſcientiam, quod ſubſtantiam concepturis ea primo occurrat tanquam maſſa independentis exiſtentiæ. Hinc ulterius infert, ſubſtantiam non poſſe concipi indiviſibilem, quoniam, ubi dantur partes extra partes, ibi locum habet diviſio. Nec poſſe concipi, ait, quomodo ſubſtantia immaterialis materialem citra contactum moveat. Quare cum non conſtet, ſubſtantiam immaterialem exiſtere, nec hunc agendi modum admitti poſſe, quemadmodum contra admittatur partium minimarum in corporibus unio, licet modum unionis non concipiamus, quia illarum partium exiſtentiam clare percipimus. Porro defendit, ſubſtantiam nullam concipi poſſe impatibilem, & gratis affirmari aſſerit, ſubſtantiam immaterialem corporum penetrare dimenſiones, quod penetratio

iſtiusmodi ſine materiæ alicujus ſubtilis ex ipſorum poris expulſione concipi nequeat. Motum ſpiritus neceſſario temporis ac loci ſucceſſionem admittere, cum locorum, e quorum uno in alterum venit, neceſſario concipiatur diſtantia aliqua, quæ ipſa loci ac temporis ſucceſſionem inferat. Non poſſe animam mediante corpore ſentire, quia motus citra contactum cum non extenſa, diſcontinua, indiviſibili & indiſcerptibili ſubſtantia inconceptibilis. Nec denique ſpiritus eſſe inſenſibiles, quia corpora tangunt, contra ſenſuum autem evidentiam ad corpora aſſumta perperam provocari. Negata igitur ſubſtantiæ immaterialis poſſibilitate, Deum ſubſtantiam non eſſe pronunciat, quia infinitus, hoc eſt, nullos eſſentiæ habet limites, ſubſtantia autem ex ipſius mente ſine certis limitibus non concipitur, & quia omnipræſens quoad eſſentiam, qualis omnipræſentia in ſubſtantia inconceptibilis. Addit, quod Deus Judæos idololatriæ inſimulaverit, cum ipſum tanquam ſubſtantiam repræſentarent, *Jeſ. IV 18 Act. XVII, 29 Deut. IV, 12.* Eſſe vero ſtatuit æternam, omnipotentem, omnipræſentem virtutem: cujus aſſertionis veritatem tum per Scripturæ teſtimonia, tum per rationes ſtabilire nititur. Deus *Joh. IV, 24* ſpiritus dicitur. Per ſpiritum ibi virtutem ſeu potentiam intelligi arguit inde, quod ibidem homo Deum ſpiritu adorare debere dicitur, h. e. zelo, fervore, puritate, pietate, quæ ſint virtutes ex vita profluentes. Quodſi objicias, hinc conſequi, Deum eſſe accidens, reponit, ſubſiſtentiam Dei non ex Ariſtotelis definitione probandam, qui tanquam Gentilis veram Dei ideam in Scripturis revelatam non habuerit, diviſionem inſuper rerum in ſubſtantias & accidentia res ſaltem concernere creatas, nec pro his eam eſſe adæquatam. Cæterum inter rationes probantes potiſſima hæc eſt, quod notioni virtutis ſeu potentiæ omnia attributa negativa & poſitiva, abſoluta & relativa, quæ in Scripturis Deo tribuuntur, conveniant, quodque omnibus rebus viſibilibus inſit aliqua virtus, virtutis illius divinæ exiſtentiam arguens. Spiritus creatus ipſi eſt virtus ſupereminens materiæ implantata, quæ ad eandem ſub certis limitationibus actuandam per ſupremam omnium virtutem apta. Unde omnem ſpiritum creatum materialem facit & ſententiam

tentiam nonnullorum Patrum primitivæ Eccleſiæ revocat, qui angelis corpora tenuia attribuerunt, hac maxime ratione commotus, quod Scriptura teſtetur, omnes angelos corporaliter apparuiſſe & per proprietates corporeas innotuiſſe. Jam vero quando religio revelata rei cujusdam naturæ & exiſtentiæ certam probationem afferat, miſſas fieri debere optimas conjecturas Philoſophicas, tantoque magis, ſi nulla de exiſtentia & natura iſtarum rerum certitudo, niſi ex Scriptura haberi poſſit. Nec obſtare, quod angeli in Scriptura dicantur ſpirituales: ſpiritualitatem enim etiam corpori ſive materiæ convenire, *1 Cor. XV, 44*, cui tamen non convenit immaterialitas. Facile vero hinc colligimus, quod ex ipſius mente angeli quoque mali ſint materiales, quorum materialitatem ulterius inde confirmat, quia ipſis tribuitur motus localis, *2 Petr. II, 4, Job. II.* Atque eam ob cauſam Diabolum non corporaliter, ſed per virtutem ſpiritualem homines obſidere ſtatuit, quam ſententiam ex Scripturis corroborare nititur, quia infirmitates ſeu morbi dicuntur mali ſpiritus, *Matth. IX, 18, Luc. IX, 39, Marc. IX, 20*, & Deus Diabolis potentiam malefaciendi permittit, *1 Reg. XXII, 21, Chron. XVIII, 21*, communicando potentiam diabolicam hominibus, *2 Theſſ. II, 9.* De anima humana dum agit, ſubjectum cogitationis in homine neceſſario eſſe materiam hinc adſtruit, quod cogitatio proprietates materiæ eſſentiales habeat, ſucceſſionem nempe loci ac temporis, cum uno actu plura ſimul cogitare non liceat, quæ, ſi a ſubſtantia immateriali eſſet, non pertranſito medio ab uno extremo ad alterum eſſentialiter pertingente, ſucceſſionem iſtiusmodi non admitteret. Eſt igitur ipſi cogitatio continua idearum in cerebro circulatio ſeu rotatio: cui ſententiæ cogitationum celeritatem minime repugnare ait, quia celeritas, qua lux juxta *Rœmeri* obſervationes movetur, celeritati cogitationum non cedit. Ex hac cogitationum definitione cauſam reddit, cur a ſenſibus ultimo pendeant omnes cogitationes, nec homo ullam rei ſenſibus nunquam perceptæ ideam ſibi formare valeat, niſi rerum perceptarum compoſitione utatur; cur cogitationes pro lubitu formare nequeamus, utpote inviti, ex. gr. dolorem percipi-

entes; cur morbi vel vulnera cerebrum afficientia, vel causæ aliæ in spiritus animales agentes, ibi generari solitos, ex. gr. ebrietas, cogitationes immutent. Modum, quo materia cogitet, ignorari asserit, idque per Dei potentiam fieri affirmat, neque enim absurdum esse in explicandis naturæ phænomenis ad Dei potentiam subinde recurrere. Materiam reliquam habere principium motus in se, non aliter probat, quam quod omnes mutationes, quæ ipsi accidunt, mediante motu contingunt. Provocat tamen simul ad experimenta, quibus confirmatur, duo corpora quiescentia, ex. gr. pulverem coralliorum & oleum vitrioli, invicem permixta motum excitare. Quodsi objicias, materiam non posse movere se ipsam, cum mobile a movente distinctum esse debeat; regerit, Immaterialistas idem præmere dubium, dum asserunt, animam movere se ipsam. Doctrinas istas contra censuras adversariorum in Epistola prima defensurus in eo est, ut monstret 1 se veritatem Scripturæ Sacræ contra innovationes Philosophicas & hominum traditiones; 2 justitiam & honorem Dei per præmiorum ac pœnarum proportionatam distributionem stabilitam; & 3 articulum fidei haud ultimum de generali judicio extremo contra necessarias doctrinæ Platonicæ consequentias malas vindicasse.

In Epistola secunda a *Dodwello* & *Clarkio* poscit, ut antedicant, qualem sibi animæ humanæ notionem forment, quam disputent, utrum sit mortalis, an immortalis. Quodsi enim Deus materiam cogitationum capacem reddiderit, quæ ipsius hypothesis est, omnia illorum ratiocinia nulla esse, cum per ordinariam Dei potentiam supereminens virtus materiæ implantata, per quam actus rationis & sensationis se exerunt, nonnisi in judicio universali in corpus resuscitatum sit revocanda. Tria autem sibi probanda sumit, nimirum 1 hominem nequaquam per arbitrium Dei immortalem reddi, ut puniatur; 2 unionem divini spiritus baptismalem non esse illam virtutem, quæ homines immortales reddit, sed tantum gratiam conditionalem, quæ ad hoc requiritur, ut immortalitate beatitudinem consequamur; 3 Episcopos non solos esse, qui gratiam istam conditionalem conferre queunt. Primam propositionem quod attinet,

ex

ex Scripturis probat, immortalitatem ad puniendum a juſtitia divina & delictis admiſſis petendam eſſe, ita ut Deus non ex mero arbitrio, ſed jure delicti punire dicendus ſit, pœnaque affectum iri etiam eos, qui Evangelium non audiverunt, utut eorum pœna tolerabilior futura ſit, quam illorum, qui auditum ſpreverunt. Univerſalitatem reſurrectionis & judicii ex *Joh. V, 28. 29* probat. Circa propoſitionem ſecundam monet, per ſpiritum baptiſmalem non poſſe intelligi tertiam divinitatis perſonam, cum alias quilibet verus Chriſtianus foret θεάνθρωπος, ſed donum a Spiritu S. in baptiſmo collatum. Hoc vero donum non novam homini conciliare naturam, ſed pro gratia conditionali in ordine ad ſalvationem æternam procurandam accipiendum eſſe, ex *Act. II, 38. 45 & 47.* evincit. Conditionem iſtam, ſub qua nobis ſalus offertur, perperam vocari Spiritum baptiſmalem, perperam pro cauſa immortalitatis haberi, cum alias quoque pœnitentia ac fides ſpiritus & cauſa ſalutis dici deberent. Præterea ex Scriptura deducit, legem divinam eſſe univerſalem, ac eos etiam ſtringere, qui Evangelium non audiverunt, unde pateat, cur judicium extremum ſit univerſale, conſequenter & reſurrectio mortuorum univerſalis. Ad tertiam denique propoſitionem urget, voces *Sacerdos*, *Presbyter*, *Epiſcopus* in Scripturis ſæpe ſynonymas eſſe, quæque ex ordinatione jure Divino derivetur, potentiam ab Epiſcopis quatenus Clericis, non quatenus Epiſcopis petendam eſſe, cum tempore Apoſtolorum per impoſitionem manuum ordinationem adminiſtraverint etiam Presbyteri. Ordinationem itaque non illegitimam cenſendam, ſi conſtitutio civilis ordinandi facultatem omnibus Presbyteris permittat. Nec jure Divino Epiſcopum eminentioris eſſe ordinis, quam Presbyterum, ſed ſolo jure Civili, conſequenter ad auditorum ſalutem non requiri, ut Clericus ab Epiſcopo ordinationem accipiat. Immo vero cum hic ceſſet jus Divinum, Civile ad lubitum conſtituere poſſe, quid fieri debeat, num ſcilicet a Presbytero, num ab Epiſcopo, num a Clerico quocunque ordinatio ſit inſtituenda.

In Epiſtola denique tertia figmenta & aniles fabulas Gentilium de ſtatu hominis poſt mortem recenſet, atque phraſes,

quas Scriptura de morte uſurpat, expendit: in his vero nihil præſidii pro defendenda communiter recepta de immortalitate animæ doctrina inveniri arbitratur, calculum adjiciens iis, quæ de hoc argumento in Epiſtola ſecunda ad *Serenam* docet *Tolandus*, origine notionis animæ vulgo receptæ ac immortalitatis ejus ab Ægyptiis derivata. Quodſi ad Moſen atque Eliam Chriſto in monte Thabor apparentes provoces; non Moſis animam, ſed perſonam ante judicium generale reſuſcitatam & glorificatam apparuiſſe reſpondet, alias enim Moſes fuiſſet inviſibilis, id quod contextui repugnet. Ad confirmandam propriam ſententiam de anima a morte ceſſante & in judicio extremo cum corpore reſuſcitato demum iterum extitura inter alia urget Scripturæ loca, in quibus mortui Dei non recordari, Deum non poſſe laudare dicuntur: urget quoque, quod Scriptura præmiorum & pœnarum collationem cum judicio extremo conſtanter connectat. Tandem operam dat, ut oſtendat, ex *Dodwellianis* hypotheſibus praxi Chriſtianiſmi adverſas fluere conſequentias, ex propria vero nihil talium deduci poſſe.

A DISCOURSE OF THE NECESSITY and uſefulneſs of the Chriſtian Revelation, &c.

i. e.

DISCURSUS DE NECESSITATE AC USU REVElationis Chriſtianæ ob corruptiones principiorum Religionis naturalis inter Judæos & Gentiles. Autore DANIELE WHITBY, Theol. D. & Cantore Eccleſiæ Cathedralis Saliſburienſis.

Londini, apud J. Churchil, 1705, in 8.

Conſtat plag. 21.

DEmonſtrandi methodum ad res Metaphyſicas tractandas applicantibus non ignotum, ex Dei hominisque natura deduci poſſe, quicquid actionum naturæ humanæ convenientem ac intentioni

tentioni divinæ reſpondentem directionem concernit. Nec eos fugit, quod ſolius rationis ductu virium ad iſtam directionem requiſitarum inſufficientiam propria culpa contractam in nobis deprehendere valeamus, aſt decretum reparationis per Chriſtum ab æterno factum rationi non æque obvium exiſtat. Emergit inde revelationis divinæ immediate in utroque Fœdere factæ neceſſitas. Et cum quidem ante Salvatoris adventum non opus eſſet, ut ejus perſona individualibus characteribus diſtingueretur, opus vero eſſet per ſapientiam Dei alia longe ſalutis diſpenſandæ forma, quam poſt adventum illius, ut revelationi antiquæ nova in Fœdere novo accederet, prorſus neceſſarium exiſtebat. Enimvero vel ſolus titulus monſtrat, Autorem Diſcurſus, de quo jam nobis quædam dicenda ſunt, ad hæc non attendere, magisque utilitatem, quam neceſſitatem revelationis Chriſtianæ ſibi commonſtrandam ſumere. Quamobrem omnis ejus tractatio huc redit, quod probare conetur, dari leges naturæ ſeu principia religionis naturalis, eaque tam a Judæis partim per vanas traditiones, partim per falſas de Deo notiones, partim per obligationum ad omnia ſecundæ tabulæ præcepta enervationem, quam a Gentilibus partim per erroneas de Deo & actionum moralitate animæque immortalitate opiniones, partim per impunem ſcelerum ac flagitiorum perpetrationem corrupta fuiſſe, adeoque, ne amplius veritas ſub iniquitatibus detineretur, revelationem Chriſtianam, malis iſtis omnibus medentem, accedere debuiſſe. Exiſtentiam legum naturalium probat, tum per teſtimonia Scripturæ, Act. X, 34 Hebr. XI, 6 Rom. I, & II; tum per rationes a conſcientia, ab exiſtentia item quorundam principiorum religionis naturalis, quæ falſis ideis per educationem contractis adſcribi nequeant, (qualia ſint, quod Deus non negligat eum, qui ad ipſius ſiodio proſeq compo ni deſiderat; quod Deus laudet virtutes, vitia militudinemuatur &c.) & a principii interni nos in appetendo & averſando dirigentis abſentia, cum negatione actionum moraliter bonarum vel malarum connexa, petitas. Corruptionem principiorum religionis naturalis a Judæis & Gentilibus factam quomodo ſtabiliat, ex antea dictis ſine difficultate quivis facile hariolabitur.

AN

AN ESSAY AT THE MECHANISM OF THE Macrocosm.

h. e.

TENTAMEN DE MECHANISMO MACROCOSMI, seu dependentia effectuum a suis causis per novam Hypothesin explicata, Philosophiæ modernæ ac experimentali accommodatam, in qua solvuntur phænomena varia, quorum ratio hactenus dari non potuit, ex. gr. causa assignatur gravitationis, motus, reflexionis, refractionis &c.

Londini, apud J. Wale, 1705, 8.

Const. plag. 22.

EGregius libelli titulus Scientiæ naturalis cultores ad ejus lectionem statim allicit, cumque illius Autor *Conyers Purshall* ardua admodum moliatur, dum particulas elementares ad definitum numerum revocare, antiquam hypothesin Ptolemaicam ab inferis denuo revocare, omnia motus Planetarum phænomena ex eadem salvare, theorias magni *Newtoni* Physicas pro erroneis declarare, quantitates incommensurabiles prorsus pernegare & Mathematicorum in demonstrando fidem labefactare intendit, libello evoluto, non potest non augeri legendi ardor. Quo itaque appareat, quinam votis responderit eventus, præcipua novæ hypotheseos momenta in compendio proponere libet. Orditur omnem tractationem a stabilienda Numinis existentia, propter frequentem hoc nostro ævo Atheorum inter conterraneos suos numerum. Ab existentia entium ad existentiam entis æterni concludit. Ens illud esse rationale infert, quod detur entia rationalia, quæ producere non potuisset, si esset irrationale. Mundum non esse ab æterno, probat, quia eandem perfectionem ab æterno in æternum non possidet, utpote defectibus accidentalibus obnoxius, qualis est insignis illa per diluvium universale facta alteratio, non modo ex sacris, sed profanis etiam Scriptoribus, *Berosо Chaldæo*, *Hieromo Ægyptio*, &c. manifesta. Urget etiam ad illius existentiam evincendam Cl. *Woodwardi* argu-

argumentum a piſcibus atque conchis petrefactis & in ipſis montium ſummitatibus repertis deſumtum, ſimulque exponit, quomodo diluvium contigerit. Cum ſcilicet per 40 dies & 40 noctes plueret, continuum imbris deſcenſum ex nubibus requiſiviſſe continuum aſcenſum vaporum ex Oceano. Ex continuo imbre aquam aeri, dumque terræ ſuperficiem lambebat, particulis terreis, ſalinis, unctuoſis & mineralibus permixtam fuiſſe: unde fermentatio in aqua producta ſit, ut in ingens ſpatium dilataretur. Rarefactam vero per particulas ſalinas & minerales graviorem redditam, ut arcam vehere poſſet. Salia hæc ex terra extracta poſt diluvium eandem ſterilem reddidiſſe, & ab hac ſterilitate noxiisque vaporibus ex heterogeneis particularum ſalinarum ac mineralium mixturis deducit, quod antediluviani longæviores fuerint. Multus eſt in enarrandis attributis divinis, oſtendit inprimis, quod iisdem repugnet neceſſitatio Adami ad lapſum. Probat, Deum mereri fidem etiam in iis, quæ ſunt ſupra rationem, vel contra eam eſſe videntur, & Scripturam Sacram ipſius eſſe verbum. His præmiſſis, ad ipſam hypotheſin explicandam progreditur. Statuit, ex rudi & indigeſta mole mundum eſſe productum, eundemque ex minimis & ſimplicibus particulis compoſitum, quæ ex nihilo creatæ, tribus dimenſionibus præditæ, impenetrabiles, generationi & corruptioni non obnoxiæ ſint, in diverſas tamen ſpecies abeant. Talia autem principia nonniſi octo in machina mundi admittit, ætherem, nitrum, aerem, ſpiritum, oleum, aquam, terram & ſal. Prima duo activa, duo poſtrema paſſiva pronunciat; aeri naturam intermediam tribuit: reliqua tria pro vinculo unionis reliquarum habet. Per *aetherem* eam intelligit materiam, quæ radiis Solaribus generandis inſervit. Eſſe ætherem materiam evincit, quia radii Solares reflectuntur, refringuntur, antimonio calcinato (id quod *Dickenſon* & *Digby* experti ſunt) pondus addunt. Ulterius ſtabilire nititur, quod æther ſit texturæ elaſticæ, figuræ globularis, quodque violenta rotatione abripiatur. *Nitrum* ipſi eſt principium materiale, ſubtiliſſimum, quod texturam habeat contractioni aptam, & in alia corpora per condenſationem ac refrigerationem agat. Ubi evertere nititur illorum ſententiam, qui

frigus pro mera privatione caloris venditant, propterea quod gradus condenſationis & frigoris gradibus privationis conſtanter proportionales non exiſtant, cum ipſa experientia quotannis loquatur, ab æquinoctio autumnali usque ad ſolſtitium brumale, aeris frigus graduatim minime decreſcere, nec hieme, particulis æthereis per nubes & nebulam interceptis, major ſit frigoris gradus. Frigus igitur ipſe a particulis frigorificis repetit, provocans ad ſal vel nitrum, quod nivi vel glaciei permixtum aquam contiguam in glaciem transmutat. Nitri particulas eſſe texturæ elaſticæ condenſativæ confirmat, quia ipſis oppoſitæ calorificæ ſunt elaſticæ dilatativæ. *Aerem* definit, quod ſit materia ſtructuram elaſticam expanſivam habens, ſed quæ magis æthere denſa & in ſtatu violentæ compreſſionis. Definitioni fidem facit per experimenta illuſtris *Boylii*, quæ inter notatu dignum, quod vis elateris veſicam agninam extendentis aeris intra bienhium non fuerit imminuta. Per *ſpiritum* particulas inflammabiles iſtiusmodi indigitat, quales in ſpiritu vini deprehenduntur. Spiritum illum facile miſceri cum aqua, ſed difficulter cum nitro vel ſale. Eſſe principium corporum, quod ex particulis homogeneis per universum diſperſis conſiſtat, utpote ex omnibus corporibus fermentationis capacibus extrahi ſolitum. Diſpergi potiſſimum per elementum aquæ, cum quo maximam habeat affinitatem, quod *Boylius* in bullis intra glaciem aliquid ab aere diverſum reperit, utpote intra vacuum non expandendum. *Oleum* vocat principium expanſivi elateris incapax, facile tamen inflammabile, cum aqua immiſcibile, affinitatem cum ſpiritu, æthere & terra, reluctantiam cum nitroſis particulis & ſale habens. Ad experimentum *Boylii*, quo deprehendit oleum per deſtillationem, tanquam compoſitum in alia ſimpliciora reſolvi poſſe, reſpondet, ignem non modo habere vim compoſita diſſolvendi, ſed & principia componendi, quod vel ex ſola vitri formatione pateat. Unde olea non ſatis pura per deſtillationem haberi ait. Negat tamen, igni competere vim principia transmutandi, alias enim tam facile maſſam totam, quam partem ejus aliquam in maſſam uniformem aliam transmutatum iri. *Aquam* dicit principium denſum, vi contractiva præditum, ut ſolidum æmulari videa-

tur; inactivum, nec inflammabile, nec cum oleo & ſulphure facile miſcibile. Principium eſſe contendit, eo quod transmutari nequeat, *Terram* denique & *Sal*, cum omni vi elaſtica deſtituantur, a reliquis principiis nonniſi figura, ſitu & pondere differre ait. Explicationi principiorum ſubjungit, quomodo ex iisdem in maſſa uniformi commixtis textui Moſaico convenienter mundus prodire potuerit. Per firmamentum, quod Moſes ſecundo die creationis a Deo productum pronuntiat, intelligi debere affirmat orbem ſolidum, in cujus concavitate protuberantiæ referant ſtellas ejusdem cum orbe ſubſtantiæ. Stellas ſcilicet eſſe arbitratur corpora ſolida, imperſpicua & ſpeculorum metallicorum inſtar polita, quæ particulas æthereas reflectant. Syſtema aſſumit Ptolemaicum, niſi quod quinque ſaltem numeret Planetas, cum ☾ & ☿ pro Satellitibus ☉ habeat & Telluri motum vertiginis concedat. Fluidum æthereum, in quo natant Planetæ, continuo rarius ac levius fieri ponit, atque hinc Planetas intra aerem in diverſa a centro Telluris diſtantia locari infert, quia non omnium eadem gravitas ſpecifica. Quoniam adeo fluidum iſtud, in quo locantur Planetæ, eſt gravitati uniuscujusque adæquatum, eos nec poſſe perpendiculariter deſcendere ob minorem corporis gravitatem, quam orbis; nec aſcendere, ob orbem ſuperiorem leviorem. Premere itaque orbem deorſum, qui, cum componatur ex particulis elaſticis, contraria preſſura ſurſum reſiſtat, & hanc reſiſtentiam cum aptitudine figuræ Planetarum efficere motum, qui, cum nec ſurſum, nec deorſum fieri queat, neceſſario circularis evadat. Inde porro explicat, quomodo totum fluidum æthereum per particulas minores in motum conciatum fuerit, & cauſam motus vertiginis & declinationis ab Æquatore deducit. Quod motus vertiginis in Planetis reliquis ſit major, quam in Sole, majoribus, quæ in ipſorum ſuperficiebus deprehendantur, irregularitatibus adſcribendum eſſe; ab illarum irregularitatum diverſo in diverſis Planetis poſitu motus diverſitatem pendere; ab irregularitatibus iisdem & motu vertiginis celeriori majorem Planetarum quam Solis declinationem proficiſci. Quibus ſtabilitis, reliqua motus Planetarii phænomena ad cauſas ſuas revocare ſtudet. Ne-

gat, ♄ & ♃ a ☉ illuminari, quod per teleſcopia ſemper toti illuminati appareant; Satellites illuminent, quippe prorſus obſcurati, ſi pars ♄ vel ♃ oppoſita a nobis avertatur, utut Soli obvertatur altera, & phaſes atque diverſam magnitudinem apparentem habentes; interna annuli Saturni ſuperficies ſemper illuminetur, cum externa Soli noſtro oppoſita tenebris involuta. Suorum itaque Satellitum Soles eſſe ♄ & ♃ concludit, quemadmodum Sol noſter ſit Sol ſuorum Satellitum ♀ & ☿. Influxum ſiderum adſcribit compreſſioni ætheris ab iisdem factæ & humores in corporibus noſtris agitanti. Retrogradationes & ſtationes Planetarum enodaturus ſupponit, perinde eſſe, ſive ponamus Solem moveri circa Tellurem, ſive Tellurem moveri circa Solem, & vi hujus ſuppoſiti easdem cum Gopernicanis ſtationis & retrogradationis cauſas aſſignat. Legem denique *Kepleri*, quod in motu Planetarum quadrata temporum periodicorum ſint ut cubi diſtantiarum mediarum, inde ſtabilit, quod, quo medium rarius, eo motus ſit velocior, & quo diſtantia a movente, Orbe nempe ſolido fixarum, rarior, eo motus itidem ſit celerior. Eſſe vero pondera Planetarum in ratione diſtantiarum a centro Terræ. A corporibus cœleſtibus ad terreſtria contemplanda pede promoto, in cauſam motus Telluris diurni inquirit, eamque in dilatationem aeris per particulas æthereas a ☉ & ☽ impulſas factam conjicit: quemadmodum & fluxum ac refluxum maris a preſſura atmoſphæræ per præſentiam ☉ & ☽ rarefactæ derivat. Unde erroris arguit Celeb. *Newtonum*, qui aquas terreſtres a Luna attrahi affirmat. Impugnat etiam ejusdem *Newtoni* hypotheſin de gravitate Planetarum in ſe invicem, eamque precariam vocat. Diſquirit de aſcenſu Mercurii in Barometro, quem majorem eſſe pronuntiat tempore ſereno, quod tum particulæ æthereæ ſuperficiem Telluris magis premant, quam ſi a nubibus intercipiuntur. Ventos ſimiliter oriri poſſe affirmat a ſimplici aeris preſſione & ab ejus rarefactione. Immo a virtute rarefaciendi & dilatandi particularum Solarium vegetationem & odorem deducit: ubi multa a *Woodwardo* mutuata, cujus meditationes in Actis noſtris menſe Febr. A. 1700 relatæ. Lumen a particulis elaſticis a Sole per lineas

rectas

rectas impulsis; colorem a modificatione radiorum reflexorum derivat, disputans contra theoriam luminis *Newtonianam*. De refractione dum agit, in multis sequitur *Molyneuxium*, cujus *Dioptricam* mense Januario A. 1693 recensuimus. Phænomena magnetis a particulis nitrosis pendere ait, quatenus a Solaribus iis contrariis impelluntur: a quibus etiam phænomena condensationis, frigoris, nivis, glaciei deducit. Sonum particulis aereis, quatenus elatere gaudent, attribuit: easdem motionibus corporum animatorum & inanimatorum continuandis destinari asserit, quatenus in statu violentæ compressionis existunt. Accelerationem motus corporum descendentium expansioni aeris superioris adscribit. Illud vero mirabile est, quod dari incommensurabilia neget ac omnes quantitates commensurabiles esse pronuntiet, modo inveniatur ea pars, quæ utramque metiatur. Sic ex. gr. certum est, posito latere Quadrati 1, Diagonalem fore $\sqrt{2}$, consequenter supposita hac unitate, latus Quadrati Diagonali incommensurabile existit. Noster vero arbitratur, incommensurabilitatem tantummodo ab incommoda unitate assumta pendere. Dari enim omnino partem aliquam, quæ & latus Quadrati & Diagonalem metiatur: qua pro unitate assumta, latus Diogonali commensurabile existet. Equidem negari non potest, si quis cum *Sturmio* (cujus in *Matheſi Enucleata* demonstrationes sæpissime insufficientes existunt) exinde incommensurabilitatem inferat, quod, assumto latere pro unitate, Diagonalis sit $\sqrt{2}$, incommensurabilitatem nondum sufficienter comprobatam esse: habet tamen Euclides, habent Geometræ alii demonstrationes alias, in quibus nihil desideres. Immo si *Sturmius* evicisset, quantitates, quæ sunt ut 1 ad $\sqrt{2}$, esse incommensurabiles, ipsius demonstratio dubium Nostro omnium optime eximere poterat. Etenim si datur aliqua pars, quæ sit mensura communis lateris & Diagonalis, necesse est, ut detur aliquis numerus, per quem multiplicata $\sqrt{2}$ rationalis evadit. Ex Arithmetica vero irrationalium patet, numeri hujus hanc esse debere conditionem, ut duplum quadrati ipsius sit quoque numerus quadratus. Talem numerum impossibi-

lem vulgaris Arithmetica demonſtrat. Ex eâ enim conſtat, omnes numeros quadratos terminari in 1, 4, 9, 6, 5, 00. Horum vero numerorum dupli 2, 8, 8, 2, 0 non ſunt terminationes numerorum quadratorum. Et licet duplus ipſius 5 ſit 10, impoſſibile tamen eſt, ut nota ſubſequens ſimiliter cyphra evadat, quia nullius numeri duplus eſt 9. Nec porro excipere datur, quod menſura communis numerus aliquis ex articulis eſſe poſſit, ut adeo ejus quadratum in 00 cyphras deſinat, in quas etiam terminari debet ejus duplum: quia cyphris reſectis ex numero quadrato, qui relinquuntur, numeri quadratum ſimiliter efficiunt. Illud denique monendum, quod Auctor integrum opus nondum abſolverit; ſed plura adhuc ad complendum Phyſicæ ſyſtema integrum ab eo expectentur.

HISTORIÆ CONTROVERSIARUM DE DIVINÆ Gratiæ Auxiliis ſub ſummis Pontificibus Sixto V, Clemente VIII & Paulo V libri ſex, quibus demonſtrantur ac refelluntur errores & impoſturæ innumeræ, quæ in Hiſtoria Congregationum de Auxiliis, edita ſub nomine Auguſtini le Blanc, notata ſunt, & refutantur Acta omnia earundem Congregationum, quæ ſub nomine F. Thomæ de Lemos prodierunt. Autore THEODORO ELEUTHERIO, Theologo.

Antverpiæ, typis Petri Jacobs, 1705, in fol.

Alphab. 10.

Octavus nunc agitur annus, ex quo *Hiſtoria congregationum de auxiliis divinæ gratiæ ſub ſummis Pontificibus Clemente VIII & Paulo V*, libris quatuor comprehenſa, auctore *Auguſtino le Blanc*, quo nomine virum celeberrimum *Serri*, ordini Dominicanorum adſcriptum, tegi conſtat, publicam adſpexit lucem. Cujus libri ſummam cum more noſtro, ab omni partium ſtudio prorſus alieni referremus menſe Decembri A. 1700 pag. 537, animus facile augurabatur, novis eum acerrimisque contentionibus ſuppeditaturum occaſionem. Immedicabile namque vulnus

vulnus cauſæ ordinis Jeſuitarum, quam contra Dominicanos jampridem acriter tuentur, infligere videbatur, illisque, ni ſibi deeſſe plane vellent, reſpondendi neceſſitatem imponere. Inſigni enim eruditionis adparatu magnaque verosimilitudinis ſpecie ſcripta hæc Hiſtoria Lectorem facile ad partes Dominicanorum trahebat, ſimulque Jeſuitici ordinis exiſtimationem in magnum adducebat periculum. Nec vanam iſtam noſtram aliorumque fuiſſe hac de re opinionem; eventus docuit. Primo quidem levioribus quibuſdam velitationibus res acta, cum tempus requireretur ad colligendas copias integramque inſtruendam aciem, qua robur hoſtium proſterneretur. Namque mox comparuit liber, titulum gerens: *Queſtions importantes*, Hiſtoriæ huic congregationum de auxiliis gratiæ oppoſitus, cujus impetum frangendum in ſe ſuſcepit Auctor libri: *Hiſtoire des congregations de auxiliis juſtifiée contre l'Auteur des Queſtions importantes*, Lovanii, anno MDCCII. Alium mox expertus adverſarium, auctorem libri: *Errata de l'Hiſtoire des congregations de auxiliis, compoſée par l'Abbé le Blanc, & condamnée par l'Inquiſition generale d'Eſpagne*, quippe cui etiam refutationem reſponſi ad librum, *Queſtions importantes* dictum, ſubjunxit Leodii, eodem anno MDCCII. Sed jam antea querelam contra Hiſtoriam hancce congregationum moverat Carolus Caſpar Mentzerius, Academiæ Trevirenſis Syndicus. Namque non ſatis honorifice in Hiſtoria congregationum de Academia & Moguntina & Trevirenſi ſenſiſſe videbatur Auguſtinus le Blanc. Utriusque enim Academiæ judicio cum Jeſuitæ cauſam ſuam tuerentur, auctoritatem earum ut elevaret, Auctor, *obſcuri nominis Academias* vocavit, *in quibus non triduo, ut de cauſarum patronis ajebat Tullius, ſed uno mane Doctores Theologi fabricantur.* Hinc querela Mentzerii; cui *Auctoris Hiſtoriæ congregationum de auxiliis defenſio*, acris ſatis, oppoſita, Lovanii anno MDCCI prodiit. His aliisque levioris momenti ſcriptis, quorum forte pauciſſima ad nos pervenere, cum cauſa iſta hactenus agitata eſſet, tandem majores copias in aciem produxit, immo integrum velut inſtruxit exercitum operis hujus, cujus exemplar Cl. Viro, Conrado Janningio debemus, Auctor doctiſſimus, qui ſubnomine *Theodori Eleutherii* latitare voluit. Nos inſtituti

noſtri

noſtri memores, præcipua quædam attingemus momenta, ne ignoret Lector, quæ demum in tanta viros doctos arment prælia cauſæ. Non autem eſt, ut quis metuat, nos odio quidquam aut amori daturos, cum ad nos non iſta ſpectent certamina: eruditionis autem atque ingenii præſtantiſſimi laudem *Eleutherio*, nec ipſis ejus, ut putamus, invitis adverſariis, tribuemus. Namque hoc res ipſa docet, & dicendi quoque genus elegans, comptum, vegetum, argumento, quod tractat, accommodatum ſatis ſuperque comprobat.

Occaſionem neceſſitatemque ſcribendi primo ediſſerit *Eleutherius*. Primam, qua ad reſpondendum Hiſtoriæ Auguſtini le Blanc impulſus fuerit, rationem producit, rerum ab ipſo narratarum falſitatem, audaciamque Auctoris, qua quoslibet ad confutationem operis ſui non provocaverit ſolum, verum etiam irritaverit. Alterum, permultorum ad Hiſtoriam Auguſtini le Blanc allaborantium ſtudium, jam ab annis pluribus inchoatum, ut hoc opus non unius hominis partus ſit, ſed multorum fœtus, communi, ut loquitur, factionis Janſeniſticæ conſpiratione conceptus & natus. Atque hoc eſt, quod pluribus Auctor in Præfatione ſibi probandum ſumit, non unum Hiſtoriæ congregationum eſſe Auctorem, ſed præter Auguſtinum le Blanc, ſeu Serrium, Paſchaſium Quesnellium ad eam plurimum contuliſſe, Serrium præterea a partibus Janſenianis non eſſe alienum. Quod licet ad invidiam Serrio conflandam comparatum eſſe videtur, argumenta tamen, quibus ſuam adſtruat ſententiam, haud contemnenda profert, multaque lectu non indigna admiſcet, & quæ hiſtoriam arcanam controverſiarum Janſeniſticarum recentiorum illuſtrent. Etenim cum Paſchaſius Quesnel & Gabriel Gerberon (quæ præcipua factionis Janſenianæ capita vocat) Bruxellis Regio juſſu comprehenderentur, ex ſcriptis eorum, ingenti mole ea occaſione interceptis, ex quibus Baianiſmi & Janſeniſmi convicti, & publica judicis ſententia condemnati ſint, etiam hoc conſtitiſſe, perficiendo poliendoque operi Auguſtini le Blanc a variis in Italia, Gallia, Belgio diu multumque laboratum. Speciatim ex literis illis in Quesnelli ſcriniis repertis conſtare, Auguſtinum le Blanc

anno

anno M DC XCVIII hiſtoriam ſuam prælo jam maturam ad virum ſui ordinis religioſum R. P. Norbertum del Becque Roma in Belgium miſiſſe, quod non placerent typi Romani: Norbertum procudendi operis curam Paſchaſio Quesnello demandaſſe, quem virum Iprenſis Auguſtini diſcipuli poſt mortem Arnaldi priorem ordinis ſui digniſſimum agnoſcant & venerentur. Motus varios ac graves hoc factum excitaſſe obſervat, hinc gaudii, hinc timoris. Gaviſos magnopere Janſeniſtas, qui inde ingens cauſæ ſuæ pollicebantur præſidium. Suſpenſum contra ſollicitumque hæc res reddebat Auguſtinum le Blanc, incertum, quantum fidei Quesnelli, cui ſe inſcio librum Norbertus commiſerat, tribuendum eſſet. Hæc dum Auctor ediſſerit, *clavis Janſeniſticæ* injicit mentionem, ex qua ficta nomina intelliguntur illorum, qui cauſam Janſeniſticam pro viribus promovere in ſe ſuſceperunt. In ea Quesnellum nomine *de Freſne*, alios aliis inſigniri obſervat. Tandem Serrium, de fide Quesnelli certiorem redditum, lubenter paſſum eſſe, ut in laboris ſocietatem veniret, immo ipſius arbitrio relicta pleraque, qui & Approbatorum judicia pro lubitu partim mutarit, partim poliverit. Hinc cum binos hiſtoriæ hujus Scriptores comperiſſet Auctor, dubium ſe habuiſſe profitetur, an fabulæ, impoſturæ, calumniæ, ſtilusque virulentus Quesnelli calamo adſcribenda ſint, an Auguſtini le Blanc? Priori cum ingens odium erga ſocietatem Jeſuiticam objeciſſet, & poſteriori conſenſum cum factione Janſeniſtica, concludit: *Utri ergo veſtrum tot mendaciorum, tot calumniarum gloria competat, non eſt facile aſſequi. Mihi de hac re divinare non lubet. Unusquisque veſtrum vindicet ſibi, quod ſuum eſt, & ſpolia ampla dividite inter vos.* Sed ne ſine cauſa initi cum Janſeniſtis fœderis reum agere Auguſtinum le Blanc videatur, hoc ex ipſis ejus litteris, in ſcriniis Quesnelli repertis, comprobat. Notiſſima omnibus eſt controverſia de *quæſtione facti*, ad quam noſtra ætate ceu ad centrum quoddam tota controverſia Janſeniſtica rediit. Notus quoque omnibus eſt *caſus* iſte *conſcientiæ* celeberrimus, ad cauſæ Janſenianæ præſidium aliquod conciliandum Facultati Theologicæ Pariſienſi oblatus, & a nonnullis infelici eventu approbatus, ſed acri & ſevera cenſura idem notatus

tatus damnatusque. De iſta damnatione producit *Eleutherius* Serrii ad Quesnellum litteras, in quibus cum condoceat, condemnationem Romanam Reſolutionis caſus conſcientiæ non pertinere ad factum Janſenii, latam autem eſſe, quia continuo reſuſcitarentur lites, quas alto Roma optaret conſopiri ſilentio, tum & quod Cenſura Traductionis Montenſis, & Rituale Alettenſe negligerentur, ponerenturque in minimis. Nec ſolum ex Dominicanis Serrium blandiri Janſeniſtis, illisque caput demulcere; eſſe & alios ejusdem criminis reos. Hos inter nominat celebrem admodum Virum, Natalem Alexandrum, cujus ad Arnaldum Joſephum de Brigode, quem nuper poſt ejuratum Bajaniſmum & Janſeniſmum liberum e captivitate dimiſſum, memorat; profert litteras, in quibus Janſeniſtas non tantum veros S. Auguſtini diſcipulos, & doctrinæ ſanæ defenſores vocat, ſed operam quoque ſuam, quantum poteſt, illis devovet. Idem quoque comprobat exemplo Norberti del Becque, cujus jam antea a nobis injecta mentio. Hunc Romæ ſcriptum aliquod refutandum ſuſcepiſſe, quo Janſenii aſſeclæ graviter pungebantur. Immo Wallono, factionis Janſenianæ in Urbe curatori, illud diſcutiendum obtuliſſe; & ad ejus mentem ſententiamque ſe accommodaſſe, adeo ut deleri permitteret, quod ſcripſerat: Chriſtum etiam pro reprobis mortuum eſſe. Hoc ex litteris Walloni ad Quesnellum luculenter probat. Cum vero nonnulli cauſam Janſeniſticam aperte nimis proderent, quos inter, teſte Auctore, Ægidius de Witte & Gabriel Gerberon præcipui fuere, Norbertum male res iſta habuit, qui variis litteris, quantopere inconſulta iſtorum hominum libertas cauſæ communi noceret, quantamque ideo animo concepiſſet indignationem, teſtatus eſt. Ideoque & a ſuis refutari hæc ſcripta voluit, ne iratam omnes ſibi haberent aulam Romanam. Atque ex hiſce aliisque ejusdem generis documentis conſtare, quam propenſo Dominicani in Janſeniſtas ſint animo. Ut autem amicitia collatis mutuo beneficiis alitur, ita & Janſeniſtas non unum benevolentiæ ſuæ erga Dominicanos extare voluiſſe monumentum. Exemplo eſſe libellum iſtum Gallicum, titulo *Hiſtoriæ de auxiliis ſynopſis*, ab Arnaldo celebri illo Janſeniſtarum defenſore, immo

immo ſectæ ſuæ capite, uti ferunt, ſcriptum. Hunc etſi totum ex fabulis conſutum, magno tamen cum plauſu ab æmulis Jeſuitarum exceptum. Creſcente per immunitatem audacia inſudatum fuiſſe communibus ſtudiis in hiſtoriam ampliorem, quæ tandem ſub nomine Auguſtini le Blanc prodierit. Hiſtoria hacce quaquaverſum vulgata & variis Janſeniſtarum libellis mirifice commendata, mox in lucem producta fuiſſe, *Acta Lemoſii*, Reverendiſſimo Patri Generali totique ordini Dominicano dicata, præmiſſa Præfatione magnifica, quam Lectoris judicio relinquit Auctor. *Actorum* horum *Lemoſii*, ex quibus maximum cauſæ ſuæ præſidium contra Jeſuitas petant Dominicani, editorem fuiſſe Theodoricum de Viaixnes, Benedictinum Gallum, congregationis S. Valtoni, virum Janſenio devotiſſimum, ac jubente Rege Galliæ eam ob cauſam in cuſtodiam detruſum. Quæ operis hujus fuerint fata, hac occaſione Noſter prolixius ediſſerit, & productis ipſius Theodorici ad Brigodium litteris, confirmat. Et hinc demum concludit, conſtare aperte, quantopere Janſeniſtæ, correctis & editis Dominicanorum ſeu Thomiſtarum libris, illorum gratiam captent. Hiſce vero accedere adhuc aliud volumen, jampridem quidem impreſſum, ſed hactenus occultatum, cujus auctorem Reginaldum dicant, quod manuſcriptum a patre Dominicano ſubmiſſum fuerit Arnaldo, a cujus abitu ceſſerit Quesnello, jamque initio anni MDCCII typothetas operi huic inſudaſſe. Denique in famoſa iſta cauſa Sinenſi cum Dominicanis conſpiraſſe in Jeſuitas Janſeniſtas; id quod ex litteris Walloni ad Quesnellum comprobat, in quibus profitetur, ſe denuo ſcripta compoſuiſſe pro *D. Barlon*, quo nomine in clavi Janſeniſtica venit D. Charmot, machinator in cauſa Sinenſi præcipuus. Quantumvis autem magna Janſeniſtarum in Dominicanos videatur propenſio, omnem tamen eam amicitiam ſimulatam eſſe, Noſter contendit. Quos enim palam laudent, clam inter ſe ridere atque contemnere. Hoc iterum litterarum a Janſeniſtis aut illorum fautoribus ſcriptarum comprobat documentis. Inter reliquos Wallonus ad Quesnellum ſcripſerat: *Baccalaurei* (quo nomine in clave Janſeniſtica Dominicani veniunt) *ſunt miſeri homines*; (*ſont de pau-*

vresgens.) Hoc nimirum Janſeniſtas amicitiæ ſuæ pretium exigere, ut nihil palam proloquantur confœderati ipſorum, nihil ſcribant, quod doctrinæ Janſenicæ ejuſdemque conſectariis vel tantillum adverſetur. Id ſi fiat, bilem etiam in Thomiſtas eos non continere, ut adeo cyclopica ſit hæc amicitia, quam Ulyſſes apud Homerum a Polyphemo ſit expertus. In Janſeniſtas hic acriter iterum inſurgit Noſter, quos in mentiendo tam audaces eſſe pronuntiat, ut impoſturas ſuas (Auctoris verba referimus) graviſſimorum virorum commentitia auctoritate munire non dubitent. Id quod recentiori quodam exemplo comprobat. Auctor libri: *Hiſtoire generale de Janſeniſme*, (quem Gabrielem Gerberonem, antea jam nobis memoratum eſſe, ex verbis Auctoris colligas) narrat, Epiſcopum Antverpienſem, Reginaldum Cools in colloquio aliquando dixiſſe: *doctrinam Jeſuitarum ſua ſententia Eccleſiæ eſſe perniciofam, Jeſuitas autem ipſos eſſe præcurſores Anti-Chriſti.* At ex teſtimonio veritatis, quod Reginaldus anno MDCCI promulgaverat, quodque integrum hic ſubjicit, patere, per meram calumniam iſtud effatum Epiſcopo huic eſſe affictum. Hinc alius ſubjectis Janſeniſtarum litteris demonſtratur, id unice in votis habere Janſeniſtas, ut Thomiſtica non minus, quam Jeſuitica doctrina proſcribatur. Simul ut oſtendat Auctor, quam indecorum ſit Dominicanis, tam arctam cum Janſeniſtis alere amicitiam, decretum affert Humberti Guilielmi Archi-Epiſcopi Mechlinienſis, quo Paſchaſii Quesnelli doctrinam, qua Baii & Janſenii errores renovaſſe dicitur, condemnavit. Malam quoque Quesnelli ex inſtituto accuſat fidem, quod multa, quæ falſiſſima eſſe ſciverit, Hiſtoriæ tamen de auxiliis inſeruerit. Quibus ita prolixe explicatis, vanos prætextus explodit, quibus Auguſtinus le Blanc provocatum ſe fingat, ad ſcribendum ſtylo mordaciori Hiſtoriam de auxiliis. Cumque inter alia aſſerat, ſe provocatum diuque lacceſſitum æmulorum procacitate, figmentis, fabulis, quibus in iſta auxiliorum Hiſtoria victoriam ſibi pro clade adſcripſerint, adeoque jure a ſe uſurpatum exiſtimet, quod *Job. XI, 3.* legitur: *tibi ſoli tacebunt homines? & cum ceteros irriſeris, a nemine confutaberis?* incaute Zopharis Naamathitæ cum hoc ipſo aſſumſiſſe perſonam obſervat *Eleutherius*, qui iſta verba imprudenter

denter contra Jobum, ſanctiſſimum virum fuerit elocutus, quemque Jobus *cap. XIII* inter *fabricatores mendacii* numeret addatque: *atque utinam taceretis, ut putaremini ſapientes!* Ad rem ipſam quod attinet, Societatis Jeſu Theologos nihil aliud egiſſe contendit, quam quod juſtæ defenſionis ratio poſtulat, cum Dominicani non deſierint illis objectare cladem in hoc certamine acceptam, bullamque circumtulerint, emendicato Pauli V nomine inſcriptam, quam Paulo V Pontifici tribuendam merito negaverint Jeſuitæ. De parergis & digreſſionibus, Hiſtoriæ ab Auguſtino le Blanc inſertis, dum agit Noſter, interalia refellit, quæ ille de Roberto Bellarmino Cardinale retulerat; in congregatione ſcilicet Rituum, cum quæreretur, an in beatorum numerum referendus eſſet, unam conſultorum omnium, excepto uno, eoque Dominicani ordinis Profeſſore, fuiſſe ſententiam *de heroicis Bellarmini virtutibus non conſtare.* Namque ex Regiſtris congregationis Rituum docet, ſexdecim ex conſultoribus cenſuiſſe, conſtare de virtutibus, & tres duntaxat, non conſtare: ex Cardinalibus decem dixiſſe, non conſtare, & unum cenſuiſſe, expectandum. Vocata hinc codicum manuſcriptorum, quibus hiſtoria Blanciana nititur, in dubium fide & auctoritate, exploſisque argumentis, quibus le Blanc fidem promereri contendit *Acta Lemoſii, Pegnæ, &c.* ordinem a ſe in hac Hiſtoria ſervatum Auctor exponit, & de inſtrumentis, ex quibus rerum narratarum fides adſtruitur, verba facit; & hæc omnia prolixa iſta & erudita, quam operi præmiſit, Præfatione complectitur. Jam ut ad opus ipſum accedamus, in primo ejus Libro controverſiarum origo detegitur, & qua occaſione turbæ Belgicæ ortæ, quave auctoritate compoſitæ fuerint, exponitur. Originem vero earum ab infauſta quorundam ordinis Dominicani erga Societatem Jeſu recens enatam æmulatione arceſſit. Nec omnes tamen Dominicanos, aut totum ordinem hujus criminis reum agit, ex quo nonnulli inſigni amore Societatem Jeſu proſecuti fuerint. Inter primos & Principes, qui novam Jeſuitarum Societatem ægre tulerint, nominat Melchiorem Canum, apud Salmanticenſes Theologiæ Profeſſorem longe celeberrimum. Hunc, cum anno MDXLVIII miſſus ab Ignatio Michael Turrianus cum tribus ſociis Salmanticam veniſſet, in

eos totamque Societatem magna acerbitate debacchatum, admonuisse populum, cavere sibi ab Anti-Christo, cujus emissarii jam Salmanticæ versarentur. Cani exemplum cum & alii ex eodem ordine sequerentur, Franciscum Romæum, ordinis Dominicani Magistrum generalem, edito atque transmisso ad suos mandato gravissimo, ferociam illorum repressisse. Quo non obstante, perrexisse Melchiorem Canum in suo instituto, immo acrius in Jesuitarum insurrexisse Societatem, quod Dominicus quoque Soto fecerit, & ex Cani discipulis Jacobus Peredus, Abulæ Theologiæ Professor, aliique. Vanam itaque eam esse controversiæ de auxiliis gratiæ originem, quam Augustinus le Blanç tradit, hinc colligit Noster, quod scilicet, mortuo Ignatio, Societatis Jesu Theologi, legum a Magistro Societatisque suæ conditore sibi latarum parum memores, a doctrina Thomæ Aquinatis discesserint. Quam sententiam prolixe refellit, idque ea ratione, ut primo exponat, quibus conditionibus Ignatius Lojola, Thomam Theologis Societatis prælegendum decreverit, quasque de hac re leges ipse tulerit, tum ut documentis firmis demonstret, latas a fundatore leges nec Societatem deinde unquam nec Præpositos generales ullo in apice infregisse, sed ex Ignatii spiritu doctrinam hausisse omnem. Anno M DLXXXVII enata est in Belgio celebris illa controversia inter Facultatem Theologiæ Lovaniensem & Leonhardum Lessium, Societati Jesu addictum, qua ad certamina de auxiliis gratiæ velut signum aliquod sublatum. Hanc in compendio ita enarrat Noster, ut culpam omnem in Michaelem Baium conjiciat. Hujus enim cum multæ propositiones, ut hæreticæ, erroneæ, suspectæ &c. a Pio V & Gregorio XIII Pontificibus damnatæ essent, Academiam, instigante Bajo, cui plurimi favebant, scripta Jesuitarum diligenter excussisse, si quid rursus & in iis erronei invenirent. Ex Lessii itaque & Hamelii, qui erant præcipui inter Societatis Jesu Theologos, scriptis triginta propositiones censura notatas, ex quibus una fuerit de gratia sufficiente. Hanc censuram mox excepisse alteram Academiæ Duacensis, quæ Lovaniensis filia est; utramque autem sollicitasse Facultatem Parisiensem, ut idem faceret, sed frustra. Immo multos eosque gravissimos in

Belgio

Belgio Theologos cenſuram iſtam Lovanienſem, ut iniquam, rejeciſſe. Leſſium etiam propoſitiones iſtas atro notatas lapillo judicio Pontificis Sixti V ſubmiſiſſe, qui convocato Cardinalium cœtu poſt accuratam diſcuſſionem omnes iſtas propoſitiones, ceu articulos ſanam doctrinam continentes, approbaverit. Hæc primum in compendio hac de re ex Iſaaci Haberti Epiſcopi Vabrenſis & Doctoris Sorbonnici *Defenſione fidei* Eleutherius, quæ ipſius Leſſii teſtimoniis, quæ ne ſuſpecta ſint, aliorum de ejus integritate elogia præmittit, pluribus confirmat, totam controverſiæ hujus hiſtoriam ex Leſſii Diario fuſe exponens. Ingentes ſane in Belgio motus Lovanienſis illa controverſia dedit, quorum hic tandem finis fuit, ut utrique parti ſilentium imponeretur. Ipſum Nuntii Apoſtolici edictum, quo ſub pœna excommunicationis vetuit, ne quis alteram partem erroris damnaret, exhibet Autor ex Diario Leſſii, ex quo & ſubjicit, per iſtud edictum duplici ratione cenſuram Lovanienſem tacite damnari: primo, dum Leſſii propoſitiones iterum *ſanæ doctrinæ articulos* vocat, deinde, quia excommunicationis pœnam denuntiat illis, qui propoſitiones iſtas eſſent damnaturi, & Jeſuitis libertatem eas docendi relinquit. Cumque non Lovanienſium ſed Jeſuitarum propoſitiones cenſura notatæ eſſent, palam inde fieri, in Jeſuitarum favorem hocce edictum conditum, etſi ceteroquin utriusque partis ſententia in eo adprobetur.

Ceterum motuum horum Lovanienſium cum auctorem præcipuum Michaelem Baium, ut jam antea diximus, pronuntiaſſet Noſter, geſta ejus ante editam cenſuram Lovanienſem exponere operæ pretium duxit. Nimirum doctrinam in cenſura Lovanienſi comprehenſam & doctrinæ Jeſuitarum adverſam a Joanne Heſſelio, a Lovanio dicto, excogitatam primum, a Michaele Bajo acriter ſtrenuéque fuiſſe propugnatam. Mox in errore de gratia & libero arbitrio deprehenſum Bajum cenſuram Sorbonnæ incurriſſe, a qua ſententiis ejus erroris & hæreſeos nota inuſta anno MDLX. Nihil hac re permotum Bajum in ſuo perrexiſſe inſtituto, donec Pius tandem V Pontifex conſtitutione edita anno MDLXVII varias Baji propoſitiones proſcriberet, injuncta Granvellano Cardinali cura, ut Bajum ad obſequium manda-

mandato Pontificis præſtandum induceret. Sed turbato per motus civiles eo tempore Belgii ſtatu, non licuiſſe Granvellano componendis ſcholæ jurgiis vacare. Eundem tamen ſcriptis Romæ anno M D LXVII litteris prolixis ad Maximilianum Morillonium, Præpoſitum Arienſem, ſuumque in Archiepiſcopatu Mechlinienſi vicarium, rem omnem expoſuiſſe, de pertinacia Baji graviter conqueſtum eſſe, ſimulque ei demandaſſe provinciam, ut omni humanitate & prudentia induceret Bajum ad acquieſcendum Pii V cenſuræ Pontificiæ. At Morillonium quoque parum profeciſſe, Bajo tam pertinaciter ſua defendente, ut, ſcripta Apologia ad Pontificem, eum diſpicere juberet, utrum bullam ut legitimam & ſufficienter diſcuſſam habere vellet, an tanquam ſubreptitiam reſcindere? Quibus compertis cum Gregorius XIII anno M D LXXIX novam conſtitutionem ederet, a Pio editam revocaturus, ſimulque Franciſcum Toletum, e Soc. Jeſu Theologum, ad Bajum mitteret, hunc tandem victas dediſſe manus, temereque orſa retexendo morem geſſiſſe Pontifici. Interim non dubitaſſe Bajanos, numero jam & auctoritate florentes, cum viderent Toletum a Pontifice miſſum, quin Jeſuitarum opera & conſilio Gregorius Pontifex telum iſtud in ipſos ſtrinxiſſet. Hinc illorum in Jeſuitas machinationes, quæ hiſce certaminibus originem præbuerint. Quibus expoſitis, ea, quæ Auguſtinus le Blanc hac de re dixerat, ſub examen revocat, refellens præcipue illud, quod aſſeruit: illatam Bajo fuiſſe calumniam, dum aliquot ejus propoſitiones a Pio V Pontifice damnatæ fuerunt.

Compoſitis Pontificis auctoritate Lovanii rebus, ſpes pacis firmæ inter Dominicanos & Jeſuitas affulgebat. Sed mox ea evanuit, novis in Academia Duacenſi ortis turbis. Harum auctores Societatis Jeſu Profeſſores fert Auguſtinus le Blanc, negat Eleutherius, originemque mali iterum ab invidia illorum, qui incrementa Societatis Jeſu & auditorum ad ejus ſcholas concurſum ægre ferebant, repetit. Nec tamen diffitetur in doctrina de gratia & prædeſtinatione eos diſſenſiſſe a Doctoribus quibusdam Duacenſibus, easque diſcipulis tradidiſſe ſententias, quas illi necdum obliti, ut putat, cenſuræ ſuæ, pertinaciter faſtidiverint. Qua in re neutiquam peccaverint

Jeſu-

Jeſuitæ, cum per decretum Pontificis in cauſa Lovanienſi hoc illis facere non fuerit nefas. Atque ita porro controverſiam iſtam Duacenſem prolixe enarrando Jeſuitarum innocentiam tuetur, & plurimas Auguſtini le Blanc aberrationes & hallucinationes, quas vocat, refellit. Immo non tantum nihil veri, ſed ne veroſimile quidem in tota hac Hiſtoria eum ſcripſiſſe, diſerte pronuntiat. Sic, ut unicum exemplum addamus, Atrebatenſem & Tornacenſem Epiſcopos, indicto Jeſuitis ſilentio, Academiæ cenſura ſtandum judicaſſe, donec controverſa dogmata dijudicaſſet Romanus Pontifex, refert le Blanc. Falſum hoc eſſe, & Epiſcopis injurioſum, pronuntiat *Eleutherius*. Nullo enim inſtrumento oſtendi poſſe, Atrebatenſem & Tornacenſem Præſules hoc feciſſe: immo nec facere potuiſſe, niſi decreto Pontificio in cauſa Lovanienſi reluctari voluiſſent. Multo autem minus concedit Auctor, cenſuras Belgicas Romæ ſub Innocentio XI & XII fuiſſe adprobatas; immo hoc eſt, quod per aliquot capita diligenter ſibi refutandum ſumpſit. Male quoque audiverant Auguſtino le Blanc, qui cenſuræ Belgicæ approbationem in dubium vocaverant, quorum famam cum vindicaſſet, tandem diſquirit, quo jure le Blanc Societatis Jeſu Patres *veterem Academiarum oſorem* dixerit? ubi & reſpondet ad judicium illud de Academiis Germanicis, ſpeciatim *Moguntina & Trevirenſi*, exemplisque probat, has Academias, ſi quandoque a partibus Dominicanorum ſtare viſæ fuerint, laudibus in cœlum ab illis fuiſſe ſublatas. Et hæc quidem Libro primo diſſeruntur; quæ ſecundo continentur, proximo Menſe referemus.

HENNINGI HAMELII, BRUNSVICENSIS, JCTI. Clariſſimi, Repetitio ad ſolennem Titulum Inſtitutionum Juſtinianearum de Actionibus.

Gvelferbyti, impenſis Göthofredi Freytagii, 1707, in 4to. Alph. 3 plag. 18.

OPeris hujus facienda eſt mentio, ob novam ſaltem editionem, nam alias dudum illud impreſſum eſt, ut in ejus contenta digredi inſtitutum noſtrum non permittat. Nova hæc Editio eo potiſſimum nomine commendatur, quod, rejectis

antiquis, novis ac uſitatiſſimis libellandi & ſupplicandi formulis ſit adornata, ac quamplurimis locis, præſertim ubi jura noviſſima & praxis moderna a veteri tam Civili quam Saxonico jure, diſceſſerunt, aucta & correcta. Neque veretur Bibliopola, nie, exiſtentibus neotericorum maximi nominis JCtorum, puta Excellentiſſimi Dn. Strykii, Magnifici Dn. Schwendendörfferi, Subtiliſſimi Dn. Bergeri & aliorum, qui Actiones forenſes accuratiori ſtylo & ordine in lucem emiſerunt, terſiſſimis ſcriptis, plerique laborem hunc ſtruſtraneum & ſumtus male impenſos eſſe dicant, cum, ut ipſe cenſet, Magiſtris experientia & doctrina præſtantibus diſcipuli non ſtatim præferendi, ac in rebus forenſibus non magis ex ſcriptis noviſſimis quis ſe erudire, quam ex antiquorum libris ſolidam haurire queat experientiam.

FUNDAMENTA JURIS CANONICI, IN NUCLEO exhibita, & juxta ordinem Decretalium adornata. Autore JUSTO CHRISTOPHORO WILLERDINGIO, J. U. L. & Practico.

Francofurti & Lipſiæ, ſumtibus Ludolphi Henrici Hauenſteinii, Bibliopolæ Hannoverani, 1707, in 8vo.

Plag. 21.

Magnum Commentariorum & Syſtematum juris Canonici eſſe quidem numerum, aſt Compendiorum, quæ concinna quadam brevitate & facili methodo elementa hujus juris exhibeant, aliquam penuriam, contendit Clariſſimus Autor, cum præter Corvinum Deſſeliumque, ſæpe tam in methodo, quam re ipſa deficientes, neminem fere hujus generis Scriptorem habeamus. Cum tamen ob autoritatem, qua etiam inter Proteſtantes hodie pollet jus Canonicum, ejus cognitio ſit neceſſaria, hinc non inutilem ſe præſtiturum eſſe operam exiſtimavit, ſi fundamenta illius in nucleo exhiberet. Concinnatum eſt hoc Opuſculum juxta ordinem Decretalium, ita quidem, ut ſingulorum Titulorum argumento breviter exhibito, differentiæ juris Civilis & Canonici hinc inde ſubnecterentur. Hoc dum diximus, materia & ordo hujus Compendii ſummatim intelligitur, ut ſcriptionis

nis indoles nonnullis saltem exemplis breviter adhuc declaranda videatur. In *lib. I tit. 21* agitur de bigamis non ordinandis: ostendit igitur Clarissimus Autor, bigamiam esse vel simultaneam, vel successivam: illam vel veram, cum quis uno tempore duas ducit uxores, vel fictam, nempe si is, qui sacris initiatus ordinibus, conjugium cum Christo contraxit, nihilominus carnale conjugium de facto contrahat, quod sub pœna irregularitatis sit prohibitum. Successivam vero esse, quando quis non uno tempore, sed successive duas uxores ducit. His præsuppositis, amplius docet, bigamum sensu juris Canonici esse, qui secundas nuptias legitime contraxerit, aut qui repudiatam, aut viduam duxerit, atque ita irregularitatem sibi conciliaverit, nisi a Pontifice dispensatum fuerit. Qui autem multas habuit concubinas, irregularitatem non incurrit, si pœnitentiam egit, uti nec is, qui ab altero quidem ductam, sed non cognitam, duxit in uxorem. In *tit. 34* de Treuga & Pace disseritur: explicato itaque Treugæ nomine, monet Noster; olim in Germania & Gallia varii generis causas, etiam ecclesiasticas, singulari duello fuisse commissas, datis ab utraque parte Campionibus sive bellatoribus, ex quo Kampffliche Sachen, & ordinatio des Kampff-Gerichts innotuerint, præterea diffidationes privatas maxime in usu fuisse. Reprimendo pessimo huic mori, cum alii, tum etiam Episcopi, ex doctrina Nostri, incubuerunt, constitutis certis temporibus, quibus propter timorem Dei nemo vindictam ab inimico sumere poterat, hinc extitit *Treuga Domini*, cui *conventionali*, & *legali seculari* opponitur. Notat igitur Treuga inducias sive pacem temporariam, sicut Pax treugam perpetuam, inimicitiis fine penitus imposito. In *lib. II tit. 35* summatiæ Pactorum expositioni has subjungit Noster differentias: Jure civili ex pacto nudo non datur actio, bene vero jure Canonico: illo pactum, quo hæreditati paternæ renuntiatur, est invalidum, hoc autem valet.

L' ART DE SUCCER LES PLAIES SANS SE servir de la bouche d' un homme, par le Sr. DOMINIQUE ANEL.

i. e.

DOMINICI ANELLI, CHIRURGI MAJORIS LEGIONIS Loricatorum Comitis de Gronsfeld, hujusque ordinarii, Ars ſugendi vulnera abſque oris humani ope.

Amſtelodami, apud Franciſcum van der Plaats, 1707, in 8. conſt. 5½ plag. & figuris æneis.

ARs exſugendi ſanguinem ex vulneribus apud quosdam tanta pollet authoritate, ut in omnibus omnino vulneribus eam commendare non dubitent; aliis viciſſim tanto eſt odio, ut nullibi eam admittendam eſſe exiſtiment. Medium tenet Autor noſter, qui nec in omnibus, nec in nullis vulneribus ei locum concedit. Exſugi enim ex illis ſanguinem vel pus poſſe ſtatuit, quæ ſuris, femoribus, lumbis, ſcapulis, brachiis ſunt inflicta, & ſi inſtrumentum vulnerans vaſa majora arteriarum, venarum, vel nervorum non tranſierit, aut ubi pectus vulneratum, vel thorax transfoſſus eſt. Exulare vero eandem jubet ſuctionem in vulneribus antiquis, cum contuſione, magna ſubſtantiæ deperditione, oſſis fractura, punctura nervorum vel tendinum, arteriarum vel venarum majorum læſione conjunctis, & in vulneribus capitis duram matrem vel ipſum cerebrum penetrantibus, ad abdominis cavitatem adactis, & imprimis ſi inteſtina, ventriculus, veſica, vel quodcunque aliud viſcus inſimul læſum fuerit; id quod de ſclopetorum vulneribus pariter eſt judicandum. Quoniam autem contingere poteſt, ut, qui ore ſugit, morbo aliquo contagioſo e. g. lue Venerea vel ſcorbuto ſit affectus, adeoque verendum eſt, ne vel vulnerato eundem communicet, vel peregrinum fermentum vulneri, ejus coalitum impediens, & prava ſymptomata, inducat; aut ut ſugens a vulnerato dictis morbis laborante inficiatur: novum ſugendi vulnera excogitavit modum Autor Clariſſ. mediante ſyringa ex ſtanno vel argento vel plumbo vel ferro albo vel buxo parata inſtituendum. Adornandi ſcilicet ſunt tubuli diverſæ magnitudinis & figuræ diverſis vulneribus extremitate una, altera ſyringæ immittendi, atque dum extrahitur embolus ex hac, cutis circa circumferentiam orificii externi vulneris probe eſt comprimenda

da, quo æris ingreſſus inhibeatur, & humores educantur. Quo facto mediante ſyringa minori balſamus quidam vulnerarius, liquidus calefactus vel tepidus injiciendus venit. Hinc orificium externum vulneris linteo complicato aqua vulneraria madefacto eſt obtegendum; poſt ſingulas vero quartas horæ partes eadem exſuctio tribus vicibus eſt iteranda, & quidem prima vice, ut balſamus ſuperfluus educatur, altera, ut humores poſt injectum balſamum effuſi eliminentur, & ultima, ut parietes vulneris pro hujus conſolidatione adducantur. Poſthæc vulnus externum plumaceolis aqua ſtyptica ebriis, emplaſtro ſtyptico Crollii, linteo complicato & faſcia conveniente eſt muniendum. Remedia, quibus in ejusmodi operatione uti ſolitus fuit, inſuper fideliter deſcribit Autor, qualia ſunt aqua vulneraria, *l'eau d'Arquebuſade* dicta, aqua ſtyptica, balſamus Arcæi, balſamus viridis Metſii vel Dominæ Feuillet & emplaſtrum ſtypticum Crollii. Sub calce libri adjectus eſt diſcurſus, in quo probatur, non eſſe impoſſibile, morbos Venereos per ſpecificum aliquod præcavere, quia ipſa peſtis per remedia præcaveri poteſt; & quoniam gonorrhœam aliaque ſymptomata Venerea maxime inveterata curari poſſe conſtat, faciliori negotio eadem in principio deleri poſſe judicatur; taleque Specificum ſe poſſidere, dicit Noſter.

LE JARDINIER FLEURISTE ET HISTORIOGRAPHE, i. e.

CULTURA UNIVERSALIS FLORUM, ARBORUM, fructuum & ſuffruticum, hortorum ornamento inſerriens. Autore LUDOVICO LIGER, Antiſiodorenſi.

Amſtelodami, apud Stephanum Roger, 1706, in 12.
Conſt. Alph. 1 & plag. 8 cum figuris æneis.

NOn deſunt equidem, qui Florum Culturam ſcriptis mandarunt, tantum tamen abeſt, ut exactam hujus rei notitiam ex iſtis polliceri ſibi quis poſſit, ut circumſtantias potius atque media pro hortis colendis & ornandis neceſſaria utplurimum in iisdem omiſſa doleat Cl. Autor. Quamobrem operæ pretium ſe facturum confidit, ſi in præſenti tractatu omnium eorum, quæcunque circa hoc argmentum expectari poterant, claram ſuppeditet notitiam. In duo igitur Volumina diſpeſcuit præſentem librum, quorum prius primam, poſterius binas continet partes.

In prima parte poſtquam diverſum ſoli ſitum & naturam, cui flores ſunt implantandi, delineaverat, modumque areas deſcribendi, buxoque cingendi, & ſolum pro floribus feliciter producendis præparandi tradiderat, hortulani requiſita depingit, inſtrumenta determinat, atque regulas pro floribus non ſolum ſerendis, ſed & conſervandis ſcitu neceſſarias ſubminiſtrat, rationemque inſimul flores tam intra vaſa quam in ſeminario colendi adjungit; nec animalium plantis noxas afferentium obliviſcitur, atque auxilia ea arcendi docet. Poſt hæc veram omnes florum ſpecies multiplicandi artem, juſtumque tempus ſemina colligendi, & quæ circa bulbos notari merentur, fideliter injungit. Commemoratis tum mediis, quibus flores in alias regiones transmittendi ab omni injuria defendi debeant, tempus, quo quosvis flores ſerere vel plantare conveniat, determinat; & poſtquam de plantis vivacibus in ſpecie egerat, florum, qui menſe Septembri ſeruntur, deſcriptionem, ſemina, virtutes, & hiſtoriam ſuppeditat. Quæ vero circa illos flores, qui menſe Octobri, Novembri, Decembri, Februario, & Martio ſerendi veniunt, notatu digna ſunt in ſecunda Parte inculcat, inſimulque illorum facit mentionem, qui pro pulvinorum hortenſium marginibus conſtituendis ſunt apti; annique tempus, quo quævis planta floribus ſuperbire ſolet, determinat. In tertia Parte ſeorſim de Malis aureis, Punicis, Jaſmino, Geniſta, Myrtho, Lauro, Roſa, Syringa & Sumach; Roremarino & Barba Jovis, Taxo, Picea & Cupreſſo, Carpino, Caprifolio, Philaria & Alaterno; Ulmo, Tilia, Colutea, & Aquifolio; Hippocaſtino & Acacia; Lilac, Pyracantha, Bryonia; atque Buxo peculiaribus in capitibus agit. Tandem poſtquam diverſos ambulacra exornandi, arborumque ordines adornandi modos declaraverat, quo quævis arbor tempore ſuos producat flores, adjungit.

DE VIRI CELEB. ATQUE AMPL. CHRISTOPH. CELLARII, Antiquitatum & Eloquentiæ in Fridericiana Regia Halenſi Profeſſoris, Obitu Epiſtola ad Virum Conſult. & Cl. BURCHARDUM GOTTHELF STRUVIUM, Hiſtoriarum in Academia Jenenſi Prof. exarata à JACOBO BURCHARD.

Halæ, typis Chriſt. Andr. Zeidleri, 1707, in 4.
Conſt. plag. 3.

Dolet

DOlet Autor Cl. luctuosum Reip. litterariæ universæ obitum Viri de elegantiore litteratura & Actis quoq; nostris meritissimi, CHRISTOPHORI CELLARII, brevemque vitæ ipsius historiam pertexit. Quare non ingratum fore arbitramur, si quædam ex illa Epistola hoc loco inseramus. Lucem adspexit Cellarius Smalcaldiæ anno 1638 & vix tres annos natus parente orbatus est, qui Superintendentis munere in urbe ista fungebatur. Duodevicesimo ætatis anno in Academiam Jenensem commigravit, ubi præter elegantiora studia, quæ *Bosius* egregie docebat, ac Philosophiam reliquam, Mathesi quoque & linguis Orientalibus operam navavit non contemnendam, *Bechmanno*, *Weigelio* & *Frischmuthio* ducibus usus. Jena relicta, Gissensem petiit Academiam, *Haberkornii*, Theologi tunc temporis famigeratissimi, fama commotus, quo Præside anno 1659 *de infinito valore meriti Christi* publice disputavit. Enimvero cum ibi non esset, qui in Mathesi & linguis Orientalibus desiderio ejus satisfaceret, Jenam rediit, ibique præter ista studia, *Zapfio* doctore, Philosophiam magis magisque excoluit. Septennio in Academiis consumto, primum Gothæ, dein Halæ aliquandiu in occulto latuit, donec triginta fere annos nato in *Weisenfelsensi* Gymnasio munus Philosophiam Moralem & linguas Orientales docendi demandaretur, A. 1673 *Vinariense*, post triennium annis duodecim *Cizense* & per quinquennium *Merseburgense* Gymnasium rexit. Tandem cum Rex Borussiæ Academiam Fridericianam Halæ Saxonum conderet, ob nominis præclaritatem eidem Professionem Eloquentiæ ac Historiarum indulsit. Non opus est, ut prolixe commemoremus, quanto ardore puritatem linguæ Latinæ vindicare studuerit; cum scripta ipsius dudum edita id abunde loquantur. Pertinet huc liber de *Latinitate mediæ & infimæ ætatis*, sive *Antibarbarus*; pertinent huc *Curæ posteriores de Barbarismis & Idiotismis sermonis Latini*; imo huc pertinet *Fabri* Thesaurus, qui maximis ejus curis & incredibili prorsus studio quartum, & auctior quidem semper prodiit, licet anni singulis editionibus adscripti tres tantum editiones indicent, quintum proditurus, quamplurimis additionibus auctus, si vita suppetisset. Notandum hic, monere Autorem, spem novæ editionis non prorsus concidisse, cum optimus *Cellarius* omnia propemodum, quæ novæ editioni addita voluit,

luit, adnotáverit, iisque Bibliopola celeberrimi *Grævii* varias adnotationes addendas decreverit. Primos Latinæ linguæ canones ex libellis Latine confectis discit a tyronibus parum congruens arbitratus Grammaticæ artis præcepta concinna admodum brevitate Germanice conscripsit. Plurimos etiam bonos scriptores magna cura emendatos & magno judicio exquisitis notis instructos edidit, *Tullii Ciceronis* puta Epistolas ad Familiares, & Orationes quasdam selectas, *C. Julium Cæsarem*, *Cornelium Nepotem*, *C. Plinii Cæcilii Secundi* Epistolas atque Panegyricum Trajano dictum, *Q. Curtium*, *Eutropium*, *Sextum Rufum*, *Velleium Paterculum*, XII Veteres Panegyricos, & Orationes ex Historicis nonnullis Latinis excerptas. Nec illustrandis Scriptoribus sacris operam denegavit: emisit enim *Lactantium*, *M. Minucii Felicis Octavium*, cui *Cæcilii Cypriani* de vanitate idolorum librum adjunxit. Ad Poetarum lectionem juventutem invitaturus *Cœlium Sedulium*, *Prudentium* & *Silium Italicum* quam emendatissime evulgavit, *Baptistam Mantuanum* additurus, si bibliopola quidam impensas tulisset. Scilicet ex magno juventutis usu judicasse dicitur, veteres Scriptores cum recentioribus eorum vestigia secutis conferre, quo imitationis artificium patefieret: quæ causa fuerit, cur *Joh. Pici Mirandulæ Comitis* epistolas atque *Petri Cunæi* Orationes & reliqua Opuscula recudi fecerit. Quod recentiorum quibusdam libris, in quos nihil præterea operæ contulit, Præfationes præfixerit, doluisse posthac fertur. Ex Græcis Autoribus *Zosimum* edidit atque *Pæanium*, *Eutropii Paraphrastam*. De viri eloquentia non solum ex Dedicationibus ac Præfationibus, sed & ex Programmatibus ipsius conjunctim olim atque separatim inde publicatis, nec non ex orationibus Panegyricis seorsum excusis judicium fieri posse, Autor pronuntiat: reliquam vero eruditionem ex *Historia Universali*, quam tripartitam evulgavit, *Historiæ Samaritanæ collectaneis*, multis *Dissertationibus* ex historia sacra & profana depromptis, *Astronomiæ Elementis*, ad Poetas facilius intelligendos emissis, *Compendio Geographiæ Veteris & Novæ* ac inprimis ex *Antiqui Orbis Notitia* luculenter constare. *Geographiam medii ævi* magna ex parte jam confecit, sed colophonem non addidit. *Antiquitatum* quoque *Romanarum*, quarum exquisitam habuit notitiam, *Compendium* edidisset, si diutius vivere contigisset. Obiit vero Vir de bonis litteris egregie meritus, die quarta mensis Junii proxime præterlapsi, anno ætatis octogesimo sexto.

* * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Septembris, Anno M DCC VII.

RACCOLTA DI STATUE ANTICHE e Moderne &c.

i. e.

COLLECTIO STATUARUM ANTIQUARUM ET modernarum, publicata ſub glorioſis auſpiciis Sanctitatis D. N. Papæ Clementis XI a DOMINICO de ROSSI; illuſtrata explicationibus ad quamlibet iconem a PAVLO ALEXANDRO MAFFEO, Patritio Volaterrano ac Equite Ordinis S. Stephani ut & cohortis prætoriæ Pontificis.

Romæ, in typographia ad ſignum Pacis, 1704, fol. chart. reg. Conſtat Alph. 1 plag. 5 figurisque 161.

UTiliſſimum certe dixeris hoc inſtitutum ac dignum tanta felicitate, qua Summi Pontificis ſui, bonarum artium reſtitutoris, providentia rerum quondam domina & caput in præſenti gloriatur. Quicquid enim ars ſtatuaria ſeu priſca ſeu recentior in marmore vel ære effinxit divini, atque Urbi inprimis peculii quaſi loco reliquit, illud laminis æreis elegantiſſime expreſſum modico ſumtu jam comparare licet. Ad plures autem cum officioſi hujus conſilii emolumentum redundet, habituros maxime arbitramur inſigne ſolatium, qui loca iſta nunquam acceſſerunt, jucundiſſimam vero memoriam, qui ſingularia hæc ſuperioris ævi monumenta coram quondam admirati ſunt, ſive utrique literati

fuerint, ſive curioſi duntaxat ſpectatores, ſive denique artis ipſius alumni. Ab antiquis igitur ſignis ut initium faciamus, gratiſſimus hic erit adſpectus Laocoontis, Apollinis cum Pythone occiſo, Antinoi, Veneris balneo exeuntis, Commodi Imp. in habitu Herculis, Nili, Tiberis, Cleopatræ, ac mutilati Trunci, quæ in hortis *Vaticanis* ſuperſunt. Contueri juvabit præcipuum montis *Quirinalis* ornamentum, Alexandrum M. in habitu frænantis Bucephalum, quod Phidiæ & Praxitelis artem ſapit. Obveniunt inde *Capitolii* decora. M. Aurelius Imp. equo inſidens ex ære, opus adeo in pretio poſitum, ut ei publico nomine peculiaris hodie cuſtos conſtituatur; Jul. Cæſar Dictator paludatus atque armatus, Octavianus ſimili amictu, Fauſtina, Julia Mammæa, Aventinus, Hercules ex ære, Cicero, Virgilius, Juvenis ſpinam ſibi evellens, Camillus vel ſacrificuli miniſter, Sibylla & Marforius. *Medicææ* opes tam Romæ in hortis & palatio, quam Florentiæ aſſervatas indicant Venus a Diomede Apollodoro formata, & adhuc alia velut e concha nata, lucta athletarum, Mars gradivus ex ære, Marſyas ab Apolline excoriatus, Niobe filios plangens, unus filiorum ejus, Bacchus cum exuviis tigridis, bacchans cum cymbalo & ſcabillis, Fauni tres diverſæ ſpecies, Apollo nudus, Cupido cultellum acuens, Ajax occiſus, Hercules Anteum ſublimem rapiens. Nec numero vel arte cedunt *Farneſianæ* ædes, ubi oculos allicit Taurus cum Dirce, Zetho & Amphione, inimitabile illud Apollonii & Tauriſci ſimulacrum, Hercules, Flora, Auguſtus equo vectus, Matrona Regia, quæ Cleopatra creditur, Caracalla Imp. Venus ſeſe abſtergens, captivus Dacus, Mercurius ex ære. Haud ſteriliores offenderis hortos *Ludoviſianos*, quippe qui alio Mercurio, Pæti & Arriæ αὐτοχειρίᾳ, Papyrio, cui mater abblanditur, Pane, Apollinem Muſicam docente, Gladiatore moribundo, Marte nudo ac dearmato ſuperbiunt. In villa *Montaltia* olim obverſabatur Germanicus Claudii Druſi filius, & Quintius Cincinnatus, ab aratro ad dictaturam evocatus, qui jam Verſaliarum in Galliis deliciæ ſunt. Horti *Borgheſiani* monſtrant Centaurum a Cupidine ligatum, famoſum illum gladiatorem, Silenum cum

Baccho

Baccho alumno, Hermaphroditum, Cingaram, & Satyrum juvenem, Curtium denique in ſcrobem ſe præcipitantem, qui quidem anaglypho opere eſt exſculptus. *Juſtinianæ* ædes Palladis, Salutis, Egeriæ nymphæ, Virginis Veſtalis, Marcelli Senioris, Domitiani, M. Aurelii Auguſtæque cujusdam ſigna commendant. In ædibus autem *Barberinis* proſtant Septimius Severus, Agrippina, Bacchus, Iſis, Atalanta & Hippomanes. *Ottobonianum* e contra muſeum Apollinem & Baccharum ſeu Mœnadum quandam habet. Multo ditiores ſunt horti *Matthæi*, qui Adrianum Imp. equo eminentem, Antonium Pium, Lucium Verum, Sabinam, Criſpinam & Amazonem oſtentant. Palatio *Altierio* Peſcennius Niger obtigit. *Odeſcalchio* vero Principi Apollo, tum integer Muſarum ordo, excepta Thalia, quæ in Capitolio reſidet, Faunus capreolum portans, atque Geniorum par, naturæ ſacrificantium. Apud *Altempſios* Abundantiam, Paridem in habitu Phrygio, Matronam Romanam & Paſtorem cernere licet; apud Cardinalem *Spadam* Pompeji M. effigiem coloſſeæ magnitudinis, ut & Senecæ ſedentis. Penes *Ceſium* Ducem eſt figura Amazonis; penes *Maximos* Pyrrhi, Scriniarii coronati, Æſculapiique cum Teleſphoro. In ædibus *Cavalerii* Flora & Bacchus; in *Veroſpianis* vero Jupiter tonans, ac Hercules juvenis, dum hydram occidit, conſpiciuntur. Reſtant adhuc Bacchus, Muſa quædam, Satyrus ſylveſtris, Meleager ſeu Adonis, Iſis; Venus, Diana, Alexander M, Lucius Antonius, Deus Averruncus, Iſis, Sacerdos hujus Deæ, quin & Somni imago, quæ ſingula ſingulatim ædium cimelia laudantur. Iſtud agmen non absque voluptate diſtinguunt & claudunt ex parte proximioris ævi fœtus, Davidis puta, Victoriæ, Bacchi & Moſis ſigna ab artifice manu Bonarotæ profecta; Conſtantini M. item equeſtris ſtatua, Apollinis & Daphnes in laurum mutatæ, Davidis cum funda, raptus Proſerpinæ, Neptuni cum Tritone, ut & alterius Tritonis, Veritatis, Urbani VIII Pontificis, Danielis & Habacuc Prophetarum, Longini quoque & Bibianæ, Berniniani cæli immortalia monumenta. Ejus etiam delineationi debentur fluviorum Nili, Danubii, Gangis & Platæ effigies hic adductæ, quæ areæ, Navonæ

vulgo nuncupatæ, fontem exornant, ſed ab aliis fuere elaboratæ. Ut taceamus Sabinarum raptum, Innocentium X Pontificem ex ære fuſum, Jonam, Andream & Suſannam, quibus Algardus, Quesnojus aliique ad ſummam famæ celebritatem pervenerunt. Omnia vero ſua ſponte loquentur, haud infeliciore cum ſucceſſu rem ſtatuariam nobilitaſſe modernos iſtos ſculptores ac veteres illos, ſeu Græcos, ſeu Romanos. Cæterum ut amœnior eſſet & numeris omnibus abſoluta hæc collectio, explicatiunculas ſuas optimorum autorum ſuffragio paſſim munitas ad ſingulas icones ſuccedere voluit Illuſtris *Miſſeus*, iisdemque errores nonnullos, ut circa res temporum antiquitate obſoletas facillime ceſpitant hominum judicia, corrigere, obſcurius traditis uberiorem lucem commodare, quæ ipſa fuſius jam perſequi non vacat. Prædicandæ tamen ſunt Viri doctiſſimi laudes, quod frontiſpicium libri, quin & alia paginarum ornamenta a priſcis ſeculis mutuata diſcurſibus ſuis eruditiſſimis in gratiam curioſorum explanavit. Ita Thermarum Titi aut quarumvis aliarum ſtructuram, quam in ipſis thermis Titi depictam fuiſſe indeque in librum Commendatoris del Pozzo quondam transſumptam affirmat, clariorem reddit ex Plinio Lib. V Epiſt. 6, ac memoratas ibi thermarum antiquarum partes, balneum nempe, caldarium ſeu Laconicum aut ſudatorium, tum tepidarium ac frigidarium, imo & elæotheſium ſeu unctorium hic quoque ad oculum exhiberi contendit. Hypocauſtum vero ſuppoſitum non concameratis ſaltem cellis prioribus, ſed ahenis etiam ſeu miliariis triplici ordine locatis, in quibus aqua copioſe colligebatur, ex parte uſum præbuiſſe ſimul docet, unde de re balnearia breviter at judicioſe commentandi anſam accipit. Jucundum cum ſit hocce ſpectaculum, nec alibi facile occurrat, in tabula VII ideo B. L. repræſentari fecimus.

TAB. VII.

HISTORIÆ CONTROVERSIARUM DE DIVINÆ Gratiæ Auxiliis libri ſex. Autore THEODORO ELEUTHERIO, Theologo.

Antv. typis P. Jacobs, 1705, in fol.

Libro

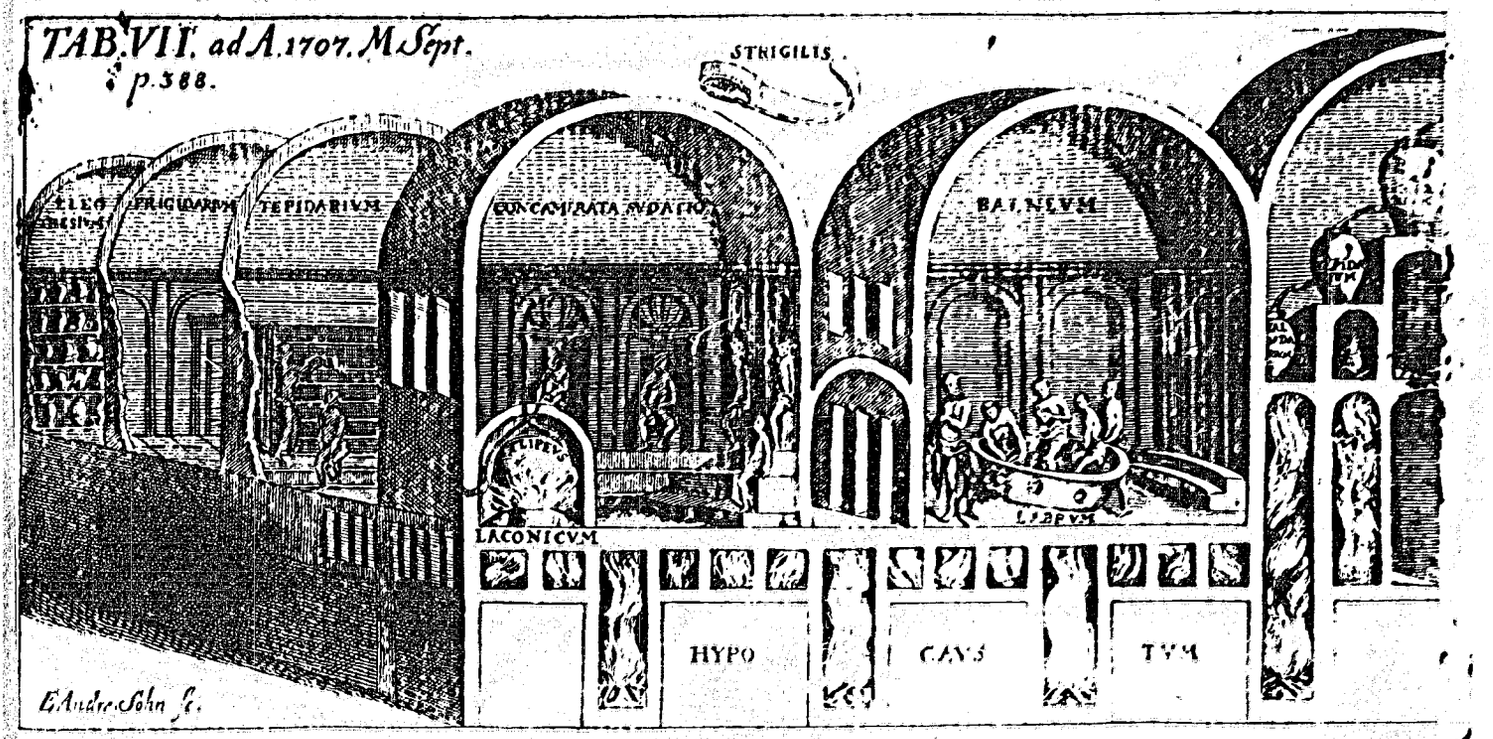
TAB. VII. ad A. 1707. M. Sept.
p. 388.
STRIGILIS
FRIGIDARIVM
TEPIDARIVM
CONCAMERATA SUDATIO
BALNEVM
LABRVM
LACONICVM
HYPO
CAVS
TVM
E. Andr. Sohn fc.

Libro ſecundo *Eleutherius* res geſtas in Hiſpania ab anno MDLXXXI usque ad annum MDXCIV, quo controverſia de auxiliis Romam evocata eſt, enarrat. Ubi, quæ de origine controverſiæ in Hiſpania memorat, neutiquam prætermittenda cenſemus. Lutheri, inquit, & Calvini hæreſi expugnandæ divinitus datus Ignatius (ita iſti quidem putant) cum adverteret Pelagium omnia libero arbitrio, Lutherum omnia gratiæ tribuere, & iſtum emancipatos, hunc ſervos e filiis facere, vitatis extremis erroribus, pro gratiæ & liberi arbitrii concordia totis viribus decertandum ſuis indixit. Eo collimantes, ita pergit, Societatis Theologi, quæ in Scripturis Sanctis, conciliis, patribus, ſparſim jacta obſervaverint fundamenta, in unius veluti formam ædificii colligendo, apteque ſuis ſingula partibus componendo, eam gratiæ cum libero arbitrio concordiæ ſpeciem exhibuerunt, quæ antiqua & patritia cum eſſet ſecundum partes ſingulas, nova quoad ordinem & ſymmetriam apparuerit. Novam hanc concordiæ liberi arbitrii cum gratia ſpeciem primum exacerbaſſe hæreticos, tum Banneſium & ejus aſſeclas impuliſſe, ad turbas ingentes excitandas in Hiſpania, Luſitania, ac tandem in ipſa urbe Roma. Anno nimirum MDLXXXI Prudentius de Montemajor Soc. Jeſ. Theologus in Academia Salmanticenſi theſes ventilandas propoſuit, in quibus phyſicæ prædeterminationes actuum noſtrorum rejiciebantur, & divina præſcientia futurorum contingentium conditionatorum certa & infallibilis, nullo præſuppoſito abſoluto divinæ voluntatis decreto, aſſerebatur. Has theſes non tantum Banneſius in ipſo diſputationis certamine acriter impugnavit, ſed ex illis ſedecim propoſitiones partim hæreticas, partim erroneas, ſed, ut Eleutherius auctor eſt, adulteratas, excerpſit, & ſuo ac amicorum nomine ad ſupremum tribunal Inquiſitionis Hiſpanicæ miſit. Re vero accuratius diſcuſſa, deprehenſum, falſo theſium auctori ſedecim illas propoſitiones impoſitas, doctrinam vero a Prudentio defenſam, a multis fuiſſe adprobatam. Hinc corrigit Auguſtinum le Blanc, aſſerentem, S. Theologiæ Salmaticenſes Magiſtros omnes a Valliſaletano Judice in unum convocatos, judicaſſe, prædictam doctrinam (Prudentii) temeritatis & erroris nota dignam eſſe. Eam ſcilicet

doctrinam, inquit Eleutherius, non quam defenderat Prudentius de Monte-major, ſed quam Banneſius ſedecim propoſitionibus expreſſam finxerat incidiſſe, & pro germana Prudentii doctrina S. Inquiſitioni obtruſerat. Cum autem nihiloſecius Banneſius omnia contra ſocietatem moneret, rumor ad eum e Luſitania perlatus eſt, Ludovicum Molinam librum parare de Concordia liberi arbitrii cum auxiliis gratiæ. Quod ut impediret inſtitutum, (ex mente Eleutherii loquimur) tredecim propoſitiones, quas ad mentem Societatis de gratia & libero arbitrio exprimendam concinnaverat, (diverſas a ſedecim illis antea memoratis) & jam ad Inquiſitionis tribunal ſupremum detulerat, ab eo etiam prohibitas, donec maturius examinarentur, itidem in Luſitaniam ad Albertum Cardinalem Archiducem, generalem illic Inquiſitorem miſit, aſſeverans, illas in libro contineri, quem prælo maturaret Ludovicus Molina, adjecta etiam Pelagianiſmi accuſatione, in libro Molinæ reſuſcitati. Quod dum refert Eleutherius, miratur Banneſii temeritatem, quod librum Molinæ nec dum in lucem editum, nec dum a ſe viſum, Pelagianiſmi accuſare non dubitaverit: cum tamen hoc ipſo tempore, ordinis Dominicani & ſanctæ Inquiſitionis deputatus Bartholomæus Ferreira, ut librorum cenſor, honorifico admodum elogio, eum adprobaverit. Cujus auctoritati cum varia opponat le Blanc, ea hac occaſione diluit Eleutherius. Cæterum cum tredecim iſtæ propoſitiones ad Albertum Cardinalem veniſſent, antequam prodiret liber Molinæ, nec tamen loca indicarentur in Molinæ libro, in quibus iſtæ propoſitiones extarent, (quod ſane fieri non potuit, libro iſto a Banneſio nondum viſo) miſſus tandem liber Concordiæ, Banneſio quidem magnopere id expetente, Salmanticam fuit, examinandus cenſendusque ab iis, qui jam illum, priusquam vidiſſent, prædamnaverant; ſuſpenſa interim in Luſitania libri venditione. Poſt trimeſtre examen obſervationes quædam in Luſitaniam ad Molinæ librum mittuntur, loca, in quibus erroneæ propoſitiones contineantur, indicaturæ. Ad quas cum Molina reſpondiſſet, Albertus Cardinalis Theologis quibusdam, & iſtis quidem ordinis Dominicani, Joanni de Las Cuevas, Confeſſario ſuo, & Bartholomæo Ferreiræ rem omnem commiſit, qui

examine

examine maturo præmiſſo, omnibusque, quæ objecta fuerant, cum Molinæ reſponſionibus rite collatis, ſtatuerunt, in toto ejus libro nihil juſta dignum reprehenſione occurrere, ut nulla excuſatione probabili retineri diutius poſſit. Quare Inquiſitionis generalis Luſitanicæ ſolenni ac contradictorio judicio, accedente Archiducis conſenſu, tandem permiſſum, ut Molinæ liber ſub initium anni MDLXXXIX omnium victor difficultatum, in lucem prodiret, addita Appendice, qua ad objectiones ſibi factas Molina reſponderat. Atque hæc Auctor literis ipſius Alberti Archiducis ad Clementem VIII ſcriptis confirmat. In iis, quæ in hoc libro ſequuntur, prolixe Molina cauſam perorat: nihil eum ſcripſiſſe, quod ſit in Auguſtinum totamque Eccleſiam injuriam: ſcientiam mediam re ipſa ab Auguſtino & Patribus traditam, fatentibus Societatis Jeſu Scriptoribus; Molinæ librum de Concordia communi fere omnium religioſorum ordinum ſuffragio & approbatione receptum fuiſſe in Hiſpania, & quæ alia ſunt ejusdem commatis. Speciatim de Bellarmino diſputat, quem utraque pars a ſuis ſtare vellet partibus. Noſter itaque de gratiæ efficacis natura cum Molina eum ſenſiſſe; gratiam prædeterminatam, etiam ante ortas de auxiliis controverſias, rejeciſſe; electionem ad gloriam poſt prævisa merita ſupernaturalia nulli errori affinem, ipſiusque Auguſtini aliquando fuiſſe ſententiam, declaraſſe. Quod autem ad querelam de adulteratis Bellarmini controverſiarum libris attinet, eam non novam eſſe fatetur, vulgoque ad Fuligattum & Silveſtrum Petram Sanctam in vita Bellarmini provocati. Sed ut contrarium potius ex utroque auctore appareat, Bellarminum ſcilicet, in his quæ ad prædeſtinationem & gratiam pertinent, conſtantem ſe & inflexibilem præbuiſſe, ita fabulam totam de adulteratis ejus libris ex *Recognitione operum ſuorum*, quam Bellarminus annis vitæ poſtremis ediderit, ſatis refelli poſſe. In hac namque, quæcunque in libris controverſiarum contra phyſicas prædeterminationes pro gratia congrua & ſcientia media diſputavit, eum renovaſſe iterum & confirmaſſe. Cui argumento nihil opponi poſſe, niſi forte quis ipſam illam Bellarmini recognitionem ſuppoſitam fingere velit.

Quod

Quod quam abſurdum ſit, ex eo probat, quod extra controverſiam tredecim ante Bellarmini mortem annis hæc recognitio prodierit. Quo pacto denique Clemens VIII cauſam hanc, de qua magnis animorum motibus in Hiſpania concertabatur, Romam evocarit, circa finem libri ſecundi exponit, de ſilentio inſuper utrique parti indicto, ſed a Dominicanis primum male obſervato, hinc & recte a Jeſuitis violato, diſſerens, ita tranſiturus ad ea, quæ hac in cauſa Romæ geſta ſunt.

In tertio itaque Libro, quæ Romæ primum a Prædicatoribus & Conſultoribus geſta, ac primis coram Cardinali Madrutio congreſſibus diſputata utrinque ſunt, exponit. Hic Conſultorum in primo examine oſcitantiam & miram in ferendis ſuffragiis præcipitantiam notat Eleutherius, adeo ut miratus Pontifex, tam cito de re graviſſima ſententiam a conſultoribus latam, rem maturius expendi juſſerit. Cumque Molinæ æmuli, in Hiſpania rumorem damnandæ propediem doctrinæ Societatis ſparſiſſent, viros Principes eo excitatos, datis litteris Pontificem de rebus in Hiſpania Luſitaniaque geſtis inſtruxiſſe, atque oraſſe, ut res tota componeretur, aut certe juſtitia utrinque æqualiter adminiſtraretur. Tum congreſſus coram Madrutio Cardinali continuatos, in quibus obſequio erga Pontificem, reſpondendi promptitudine, atque rationum ſoliditate, nunquam fere non Jeſuitæ Dominicanis fuerint ſuperiores, his certamen de prædeterminatione phyſica declinantibus, donec interveniente Madrutii morte, collationes iſtæ interrumperentur. Qua occaſione ſimul Noſter contendit, ſcripta Cardinali huic tribui cœpta veroſimilius ſuppoſititia fuiſſe. Tum de Gregorii Coronelli, qui Congregationi fuit a ſecretis, cenſura in librum Molinæ, juſſu Pontificis Jeſuitis tandem tradita, & horum adverſus eam cenſuram exceptionibus, aliisque eodem ſpectantibus momentis multa magna diligentia Auctor tradit, & ita ad quartum demum Librum progreditur.

In eo Propoſitiones viginti, a Molinæ adverſariis partim infideliter (ſtylo auctoris utimur) ex libro *Concordiæ* collectas earumque cenſuras, & Patrum Prædicatorum oppugnationes,

nec

nec non defenſiones Patrum Societatis, ſumma fide, ut titulus libri habet, exponit. Singulas hic indicare propoſitiones, aut quid circa illas diſputatum ſit, enarrare; cum inſtituti noſtri ratio non permittat, ea ſaltem notabimus, quæ Auguſtino le Blanc, de artibus Ieſuitarum pro impedienda Pontificia definitione conquerenti, reſpondet. Scilicet cum jam in eo eſſet Pontifex Clemens VIII, ait Auguſtinus le Blanc, ut Molinæ cauſam damnaret, Ieſuitæ Molinæ dogmata aperte propugnando & diſſeminando orituri ſchismatis metum Pontifici injiciebant. Pro calumnia iſtud habet Eleutherius. Nec enim aliud quidquam egiſſe Ieſuitas, quam ut Salmanticæ Molinæ ſententias publicis theſibus propugnarent, idque (ut ipſe le Blanc ait) *ad diſſipandos Romana cenſura rumores*, iſtos ſcilicet, quos Prædicatores falſo per Hiſpaniam de damnato Molinæ libro & exuſta ipſius ſtatua ſparſerant. Alteram le Blanc Ieſuitarum, ad ſufflaminandam Pontificis deciſionem, artem hanc prodiderat. Silvanectenſem Epiſcopum a Ieſuitis inductum Pontifici perſuaſiſſe, Moliniſmum in Academia Pariſienſi regnare, foreque adeo, ut definitio Pontificis in ea Academia impediretur. At imprudenter Auguſtinum agere, Eleutherius ait, quod mendacem faciat Epiſcopum, cujus ceteroquin in rebus ſuis teſtimonio utantur Dominicani. Cum ne ſic quidem res ex voto procederet Ieſuitis, auctore Auguſtino le Blanc, per emiſſarios ſuos eos Concilii generalis injeciſſe mentionem, in quo de hiſce controverſiis ſententia ferretur. At graviſſimorum virorum hanc fuiſſe ſententiam, affirmat Eleutherius, etiam aliorum in celebrimis Academiis Theologorum in re tanti momenti expetendas eſſe ſententias, interim & quæ de Bellarmino, ac ſi & ille Concilii celebrandi auctor fuiſſet, addiderat Auguſtinus le Blanc, hac occaſione ſub examen revocat Eleutherius. Sed pergit Auguſtinus: Molinæ doctrinam per epiſtolas ſtultasque revelationes commendari curant, ut Clementem VIII a ferendo judicio deterreant. Reſpondet Eleutherius: ad epiſtolas quod attinet, ſcriptas omnino fuiſſe ad Pontificem a magnæ autoritatis viris, tum ut eum edocerent, quid viri per Europam ſapientiſſimi & de Molinæ & de Banneſii

doctrina ſentirent, tum ut intempeſtivam Dominicanorum jactantiam, qua damnandam propediem Societatis doctrinam propalabant, retunderent. Quod ipſis ſubjectis epiſtolis comprobat. Ad revelationes autem quod attinet, quibus Ieſuitæ Molinæ doctrinam commendari curavetint, primo quidem ſtultas & ſacrilegas, ut vocat, revelationes longe rectius Dominicanis objici, ex hiſtoriarum monumentis comprobat: tum vero ad librum, qui Pariſiis Anno MDCX ſub titulo: *Tractatus de Prædeſtinatione, in Scripturam ſacram & veram evangelicam lucem, divina mediante gratia, ab idiota Ferdinando de las Infantas, Presbytero Cordubenſi, compoſitus, & extra omnem prætenſionem ipſi veræ luci Chriſto Dei filio, a quo accepit omnia, dicatus*, prodiit, reſpondet, eum neutiquam Societatis inſtinctu prodiiſſe, neque Thomæ de Lemos ad hoc evincendum ſufficere auctoritatem. Vltimum denique Ieſuitarum κρησφύγετον fuiſſe le Blanc ait, quod palam hanc theſin propugnare auſi ſint: de fide non eſſe, Clementem VIII ſummum Pontificem & Petri ſucceſſorem eſſe. Ad quod Eleutherius reſpondet, nec omnes hanc theſin defendiſſe Ieſuitas & ab aliis, ipſis etiam Dominicanis, jam pridem ante mota hæc certamina eam theſin defenſam fuiſſe; ideoque per meram calumniam, ad invidiam Ieſuitis faciendam, eo tempore hæc arrepta fuiſſe & a Dominicanis ad Pontificem aliosque ita delata, ac ſi Pontificis hac ratione eludere auctoritatem vellent Ieſuitæ.

Diſputationes coram ipſo Pontifice Clemente VIII habitas prolixe refert Libro V, & quid in ſingulis Congregationibus geſtum ſit, condocet. Nos id ſaltem obſervamus, quod de Gregorio de Valentia refert. De hoc le Blanc narraverat, cum auſus eſſet, ipſo præſente Pontifice, quædam Auguſtini verba depravare, ut ejus cum Molina conſenſum oſtenderet, ejusque petulantia a Lemoſio ſtatim revicta & minaci vultu a Clemente VIII repreſſa eſſet, Gregorium tanto pudore fuiſſe ſuffuſum, ut mentis vertigine captus in terram concideret. Inter commenta varia hæc refert Eleutherius, & Thomæ de Lemos, ſcriptoris Dominicanis faventis, qui & Valentiæ adverſarius fuerat, teſtimonio probari poſſe negat, præſertim cum

neca

nec a Coronello, nec ab Abbate Farfensi, congregationis Secretariis, nec a Pegna, furioso isto Iesuitarum, ut vocat, osore, quidquam hujusmodi memoriæ proditum sit. De Perronio quoque Cardinali prolixe hic disserit, planeque negat, eum politicis rationibus adductum, propensum in hac causa erga Iesuitas demonstrasse animum. Dictum quoque Perronii, ad Pontificem: *curaturum se, si, quod meditabatur,* (Pontifex) *definiret, ut huic Pontificio decreto universa Europa Sectarii subscriberent*, perperam ab Augustino le Blanc in favorem Dominicanorum exponi, ac si Perronius neutiquam hoc ipso Pontificem ab edenda definitione deterrere, sed hoc potius ostendere voluerit, Calvinianos & Lutheranos hoc ipso decreto facilius ad Romanæ Ecclesiæ gremium redituros, quippe qui, relictis majorum suorum vestigiis, non magnopere a sententia Ecclesiæ Romanæ hoc in capite dissentiant. Enimvero magnopere hac in re eum falli, contendit Eleutherius, cum nimium quantum adhuc Reformati pariter ac Lutherani a sententia Ecclesiæ Romanæ differant, & in iis debellandis Iesuitæ hactenus suis felicissime usi sint hypothesibus, quæ tamen, ut & alia, quæ hac occasione de sententia Lutheranorum dicit, ac si quidam recentiores ex Lutheranis negent, liberum arbitrium in negotio Justificationis mere passive se habere, aliis discutienda relinquimus.

Quæ denique sub Paulo V Pontifice in hac causa gesta sint, exponit Liber sextus isque ultimus. Magnus hic iterum & multus in plerisque hujus historiæ capitibus inter Iesuitas & Dominicanos dissensus: sed in eo præcipue, quod Dominicani & horum propugnator Augustinus le Blanc contendant, finitum tandem sub hoc Pontifice hocce negotium eousque fuisse, ut Pontifex bullam Consultoribus delineandam commiserit, quam hi etiam diligenti studio elaboratam tradiderint Pontifici; at intercedente Pontificem inter & Rempublicam Venetam lite, inque ea Iesuitis pro auctoritate Pontificis strenue depugnantibus, ut Venetiis excedere, quam Pontificis deserere partes mallent, promulgationem bullæ in aliud tempus fuisse dilatam, & ita controversiam istam hactenus indecisam

manſiſſe, etſi victoria fuerit penes Dominicanos. At longe alia Eleutherius narrat: bullam Pauli V, tam ſpecioſe jactitatam, commentitiam eſſe pronuntiat, quæ nunquam exſtiterit in rerum natura, ſcriptum equidem aliquod a Coronello congregationis Secretario eſſe compoſitum, cui tamen Pontifex non ſubſcripſerit, de quo etiam ſciri nequeat, an unquam a Cardinalibus & Pontifice examinatum lectumque, multo minus adprobatum ſit. Fruſtra jactari illud diploma ſacris Vaticani tabulis reconditum, cum nec probari poſſit, unquam intra id ſacrarium fuiſſe receptum, & alibi fateatur le Blanc, in Auguſtinianorum ſcriniis inter cetera Coronelli ſcripta repertum. Quo ipſo cum ſecum pugnare ipſe videatur, admonitum hac de re hocce excogitaſſe effugium, plura fuiſſe iſtius diplomatis exempla ipſius Coronelli manu ſcripta & Cardinalibus ad examen tradita. Quod fruſtra dici, Eleutherius contendit, & ſi concedatur, nondum tamen inde ſequi, ad ſacras Vaticani tabulas exemplum aliquod fuiſſe delatum. Ceterum cum impoſito utrique parti ſilentio pax quodammodo ſancita, & decreto Pontificis anno M DC XI impreſſio librorum de auxiliis prohibita eſſet, mox tamen denuo certamina mota ſunt, Auguſtino quidem le Blanc violatæ pacis culpam in Ieſuitas conferente, negante id ſtrenue & contrarium evincente Eleutherio. Et hic etiam obſervat, edictum Pontificis de prohibenda ejuſmodi librorum impreſſione promulgatum fuiſſe, ſtatim ac Didaci Aluarezii opus de Auxiliis divinæ gratiæ, prodiiſſet; idque inſtinctu haud dubio Dominicanorum, ut hac ratione, quæ Ieſuitæ Aluarezio opponere conſtituerant, impedirentur. Namque vix prodierat Aluarezii opus, cum Patres Societatis Ieſu parata magna ex parte Leonhardi Leſſii & Franciſci Suarezii de Auxiliis divinæ gratiæ volumina prælo maturarent.

In Appendice hujus operis inſtrumenta & ſcripta quædam prolixiora ad hiſtoriam hanc ſpectantia exhibentur: ſcilicet *Diſſertatio de genuinis Pelagii & Maſſilienſium erroribus*, eo comparata, ut Pelagianiſmi ſuſpicionem a Ieſuitis amoliatur, *Leonhardi Leſſii Apologia adverſus cenſuras Lovanienſem & Duacenſem*,

censem, Scriptum Roberti Bellarmini in defensionem doctrinæ Leonhardi Lessii; Ludovici Molinæ Appendix ad librum de Concordia, & alia.

ANTIQUARIUS SACER, DE USU ANTIQUITATum Judaicarum, Græcarum & Romanarum in explicandis obscurioribus S. Scripturæ dictis, ad Antiquitates Ecclesiasticas, Politicas & Oeconomicas Veterum alludentibus, delineatus a CONRADO MEL, SS. Theol. D. Ecclesiarum Principatus Hersfeldensis Inspectore & illustris Gymnasii Rectore.

Schleusingæ, excudit Georg. Wilh. Göbelius, 1707, 8

Pl. 8½.

AB extremis Germaniæ finibus, Regio Monte Borussorum, laribus patrioque cœlo restitutus Autor Clarissimus, ac præterea in Jubilæo Francofurtano nupero ex Regia liberalitate mitra donatus Doctorali, & postulatus adeo novo hoc charactere, ut si quid haberet, quod in hunc diem viveret, cum orbe literato communicaret, Antiquarium sacrum, fusioris Operis prodromum, prodire in lucem voluit. *Conor*, inquit ipse, *tenuis grandia, judicia, prælia, convivia, urnas, rudera collapsa loquor, & gentis antiquæ spolia ad Sanctuarium refero.* Sic enim, ut nonnulla delibemus, exponit verba Pauli Hebr. XIII, 10 *& nos*, fideles p. 20
N. T. *habemus altare*, antitypum altaris holocaustorum, Christum, ex quo habent jus edendi, qui Christi ejusque meritorum participes fiunt; sicut olim Judæi offerentes participes fiebant victimarum oblatarum. Excluduntur vero & non habent jus edendi, qui Tabernaculo serviunt, i. e. qui abrogatas V. T. cæremonias revocant denuo, in ignominiam Christi, tanquam corporis, ad cujus præsentiam cessant umbræ. Eundem Apostolum, 1. Cor, I, 20 *ubi sapiens, ubi scriba, ubi conquisitor seculi istius?* ait collimare procul dubio ad triplex officium in Synagogis usitatum, Disquisitorum nimirum, Principum Synagogæ & Scribarum, qui præ se ferebant clavem scientiæ. Joannem 24
Apoc. III, 5 illustrat ex Lev. XXI, 17 &c. Ubi si quis rigidissimum

examen ad Candidaturam Sacerdotii ſuſtinuiſſet, & ſine labe ac defectibus, quorum 142 recenſeant magiſtri Judæorum, repertus fuiſſet, albis induebatur veſtimentis, nomenque ejus inſerebatur catalogo Sacerdotali, ac coram ſummo ſacerdote, & cœtu reliquorum ſacerdotum pronunciabatur ille dignus, qui in numerum miniſtrorum reciperetur. Eundem Ioannem Apoc. XVI, 15 cenſet reſpicere ad vigilias & excubias Levitarum, ubi capitaneus illorum de nocte circumiens una manu baculum, altera facem ardentem tenebat. Et, ſi forte quem Levitarum dormientem reperiſſet, non ſolum licebat ipſum verberare, verum etiam ve-
p. 28 ſtimenta ejus accendere. Paulum iterum 1. Cor. XV, 29 *quid facient, qui baptizantur pro mortuis?* dicit ad lotiones Judaicas ſermonem dirigere: ubi moris erat, eos, qui mortuum tetigerant, lavari, in ſignum mundationis ſpiritualis, ſi morte obruerentur, in die reſurrectionis. Hac igitur ceremonia legali confeſſionem dediſſe Judæos reſurrectionis mortuorum. Et hinc inferre Paulum: inanem fuiſſe hactenus illam ablutionem, ſi nulla da-
34 retur reſurrectio. Ad ritus Judæorum ſpectat & hoc, quod eos in pejus ruentes didiciſſe cultum idololatricum Molochi ait a Moabitis, & liberos ſuos per ignem ducere ſolitos. Nimirum adſtantibus Sacerdotibus Molochi atratis, ſaltaſſe pueros per ignem, & ex hoc ritu ſingularem ſibi puritatem imaginatos homines miſeros. Eundem autem cultum exhiberi contendit in pictura quadam notatu digna, quæ extet in pronao Baſilicæ Hers-
36 feldenſis. Chriſtum porro Marc. III, 17 voce *Βοανεργὲς* alludere cenſet ad duos Scribas, qui in ſynedrio ſedere ſummo Sacerdoti ſolebant ad ſiniſtram & dextram, quorum hic colligebat ſuffragia abſolvendorum, ille damnandorum, atque adeo ritum ſynedrii juridicum applicari regno Chriſti ſpirituali, ubi pii abſolvantur a maledictione legis, impiis vero pœnæ divinæ annuncientur. Rejectam igitur quidem fuiſſe petitionem matris, penſatam autem egregio elogio: quaſi diceret, Eccleſiam quoque indigere talibus filiis tonitruum, quales in Synedriis ſedent, non tamen, ut re-
42 gnent. Rurſus Paulum 1. Cor. XI, 10 exponit de velamine ſponſæ coram delegatis a ſponſo, ad eam in domum ipſius ducendam, qui dicti ſint *angeli deſponſationum*. Elicere hinc Paulum,

multo

multo magis velandas mulieres in cœtu publico, in ſignum modeſtiæ & obedientiæ, quia & hic præſentes ſint angeli, miniſtri verbi divini, qui fideles ſiſtant Chriſto ceu ſponſam ſine macula. Jam & Davidem Pſ. LX, 10 & CVIII, 10 *projiciam calceum meum ſuper Edom*, ex ritu locutum ait, quo patresfamilias iter facientes calceos ſuos colligatis corrigiis ſuper humeros ſervorum, ut eos geſtarent, projiciebant. Similiter ſubjugandos fore Edomitas, ut more ſervorum populo Dei calceos ſuos portarent. Locum 1. Reg. X, 27 *dedit Salomo argentum ut lapides* perperam judicat de lapidibus in plateis accipi, ſed hunc habere ſenſum: naves redeuntes ex Ophir tanta in copia apportaſſe lapides exaſciatos & exſculptos ad uſum templi ædificandi, quanta in copia naves Tyriæ cedros. Verba etiam cœnæ, *hoc eſt corpus meum*, contra Pontificiorum transſubſtantiationem ex antiquitate Iudaica explicanda eſſe, dicit ſe audacter profiteri. Ibi enim phraſeologiam hanc, *hoc eſt corpus meum*, fuiſſe uſitatiſſimam & notiſſimam. Quando enim comedebatur Paſcha, quærere ſolebant filii Hebræorum, *quid illud eſt?* & tunc ait reſpondiſſe patremfamilias, *hoc eſt corpus agni*, quem patres noſtri comederunt in Ægypto, i. e. qui nobis in memoriam revocat agnum paſchalem in Ægypto mactatum. Similiter locutum eſſe Chriſtum, cum loco paſchalis inſtitueret S. Cœnam. Tali enim modo panem eſſe ſuum corpus, prout agnus paſchalis Hieroſolymis mactatus erat corpus agni in Ægypto mactati, ſignum nimirum corporis ſui, jam jam propter peccata mundi offerendi. *Comedere* igitur *corpus Chriſti* Mellio ex hypotheſi nihil aliud eſt, quam in Chriſtum credere. Errorem pictorum, qui pingant Iſraelitas ſtando paſcha comedentes, (de quo tamen nil ſit in ſacris literis, ſed tantum *feſtinantes* deſcribi, non tamen ſtando ſed accumbendo,) poſtquam ſtrinxiſſet, verſionemque LXX viralem Hab. IV, 2 ſollicitaſſet anticipatam ſolennitatem Feſti tabernaculorum ſub adventum Chriſti Matth. XXI, 8 ultimo pœne loco commemorat. Nimirum Judæos gaudia ſua eo modo teſtatos, ut in via ex frondibus palmarum hinc inde exſtruxerint tabernacula, eaque ipſa texerint veſtimentis ſuis, more in Feſto iſto uſitato. Prodromum ergo hunc fauſtis ſequatur auſpiciis mox majus illud Opus Auctoris.

p. 52

59

63

Sequatur

Sequatur etiam opus alterum *de complementis ſacris Hebræorum*, ac præterea *Haſſia literata*. Ita fiet, ut, quod ipſum habere in votis cernimus, ſublimi feriat ſidera vertice.

JO. GEORGII GRÆVII PRÆFATIONES ET EPISTOLÆ, editæ a JO. ALBERTO FABRICIO, D. & Eloqv. Prof.

Hamburgi, apud Chriſtianum Liebezeit, 1707, in 8.

Alphab. 1 plag. 6.

JO. Georgio Grævio, Cl. Viro, tam ſingularem tamque exquiſitam Amplisſimus Fabricius tribuit eloquentiam, ut ſermonem ejus a Muſis ipſis Gratiisque elaboratum judicet, ac Latinè qui ſcripſerit vel terſius vel ſuavius, a longa jam memoria reperiſſe ſe teſtetur neminem. Sæpius inde optaſſe & pro Græviani nominis gloria expectaſſe etiam ſe ait, ut Epiſtolæ ejus, quas ſcripſit propemodum infinitas, ex privatis Virorum doctorum ſcriniis proferrentur in lucem, atque ſingulari cum fructu hominum ſtudioſorum in publicum emitterentur. Dum autem ceſſatur, exiſtimavit ſe operæ pretium facturum, ſi hanc interim earum paulo plus quam centuriam colligeret, atque promulſidis loco in unum redactam volumen edere aggrederetur, ut vel cæterarum, quibus carendum adhuc eſt, deſiderium utcunque harum lectione levaret, vel eos, qui poſſunt, ad reliquarum evulgandarum curam ſuſcipiendam impelleret accenderetque. Non eſt autem, ut prolixiora excerpta inde haurienda Lectores noſtri ſibi heic polliceantur, quandoquidem non e manuſcriptis primum eædem hunc vulgantur, ſed ſingulæ jam antea typis publicis exſcriptæ proſtant. Et pleræque ſane libris Grævii cura editis præfixæ ſunt, ac Lectorem modo alloquuntur, modo eos, quibus ſuam ille diligentiam commodavit, Autores Viris ſummis, interque hos Regibus etiam ac Principibus, inſcribunt atque dedicant. Sex ad Marqu. Gudium ſcriptas una cum Gudii & Sarravii epiſtolis A. 1697 Petrus Burmannus edidit, multoque plures ad Petrum Francium e poſthumis Francii & illuſtrium Eruditorum ad eum epiſtolis, Amſtelædami A. 1706 vulgatis, Noſter repetiit, prout

& gra-

& gratulatio Grævii ad Fridericum III Borussorum hodie Regem, de fundata Academia Halensi jam inde ab A. 1694, quo Berolini impressa, eruditis nota fuit. Denique vitam Grævii disertissima Oratione a successore ejus, Burmanno, descriptam heic ideo subjecit Fabricius, quod paucorum in manibus, nostris quidem in oris, eandem versari intellexit.

ΜΑΡΚΟΥ ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ
τῶν εἰς ἑαυτὸν βιβλία ιβ.

i. e.

MARCI ANTONINI IMP. EORUM, QUÆ AD SE ipsum, Libri XII recogniti & notis illustrati.

Oxoniæ e Th. Sheldon, impensis A. Peisley, 1704, 8. ch. aug. Constat pl. 17.

ILlustre admodum inter Stoicæ sectæ addictos nomen est *Marci Antonini* Imp. quippe quem incredibili *Zenonis* atque *Chrysippi* placitorum amore captum, in Stoica Philosophia excolenda omne, quod ab Imperii administratione ipsi superaret, tempus consumsisse, tum illi, qui res ab hoc Imperatore gestas litteris consignarunt, communi suffragio testantur, tum vero maxime elegantissimum hoc, quod de rebus suis scriptum reliquit, ingenii monimentum egregie prorsus confirmare videtur. Continet iste liber varias easdemque fortuitas sæpe Antonini, de iis, quæ ad bene beateque vivendum pertinent, meditationes, ac in multis cum sanctissimæ religionis nostræ decretis plane convenit, in quo adeo exponendo pariter atque illustrando operam posuerunt, qui a novæ hujus editionis Autore in Præfatione recensentur, doctissimi viri, *Guil. Xylander*, Annotator ille *Lugdunensis*, *Mericus Casaubonus*, *Collierius*, *Thomas Gatakerus* & Cl. *Dacierius*. Hos inter omnium optime *Gatakerus* de Antonino meritus est, eundemque & nova eademque pereleganti interpretatione, & commentariis varia ac recondita doctrina refertis illustravit. Sed enim vero cum hos ipsos *Gatakeri* commentarios nimia sui mole laborare, reliquos autem enarratores in difficillimis sæpe locis explicandis deficere

animadverteret Oxonienſis noſter ἀνώνυμος; novam hanc *Antonini* editionem, Cl. inprimis *Hudſonii*, Bibliothecæ Bodlejanæ Præfecti, Amici noſtri æſtumatiſſimi, conſilio adjutus adornare ſuſcepit, qua textum quidem ac verſionem fere integram ad exemplum Gatakerianæ editionis exhibuit, notas autem ex omnium commentariis præcipuas tantum, & ad auctoris ſententiam illuſtrandam maxime facientes, ac ſuis quandoque obſervationibus permiſtas adjecit. In fine hujus editionis additæ ſunt *Epiſtolæ*, *Antonini* nomen præferentes, quas quidem a Græcis recentioribus confictas eſſe, eruditorum pleriique exiſtimant.

INSTITUTIONUM CHRONOLOGICARUM LIB. II, una cum totidem Arithmetices Chronologicæ Libellis, per GULIELMUM BEVEREGIUM, M. A. nunc Epiſcopum Aſaphenſem. Editio altera, priori emendatior.

Londini, typis Samuelis Roycroft, & proſtant apud Gualterum Kettilby, 1705, in 4.

Conſtant Alphab. 1 plag. 11.

STudium Chronologicum utut utiliſſimum exiſtat, ab eo tamen plerique abhorrent, quia difficile admodum & perplexum. Enimvero nihil tam difficile, quin facile reddatur, ſi in ſua quaſi elementa reſolvatur, ut ſimpliciſſimorum conſiderationi ſeorſim vacare liceat: quæ rite intellecta facile combinantur. Tale quid circa Chronologiam præſtitiſſe *Beveregium*, eruditis ex prima Inſtitutionum ipſius editione jam ſatis notum putamus. Dividit enim Chronologiam in partem καιρικὴν & χρονικὴν, quarum illa temporis naturam ac partes diſtincte explicat; altera de notis, quibus tempora diſtinguuntur, agit. Explicata igitur in parte prima definitione temporis Ariſtotelica, ſcrupulum, horam, diem, hebdomadem, menſem & annum conſiderat, diverſaque harum partium apud gentes diverſas genera enumerat, deſcribens inprimis annum

num Gregorianum & Julianum, Ægyptiacum, Æthiopicum, Perſicum, Syriacum, Græcum, Aſtronomicum, civilem & Solarem Judæorum, atque Arabicum, ſolutis ſimul problematibus huc ſpectantibus. In parte ſecunda characteres dividit in naturales & inſtitutos. Naturales recenſet ſyzygias, eclipſes & ingreſſum Solis in puncta cardinalia ſeu Æquinoctia & Solſtitia: ubi in Æquinoctiis & Solſtitiis anticipationem ſeu annuam verſus menſium initia retroverſionem in anno Iuliano expendit, eademque utitur ad calculum Æquinoctiorum & Solſtitiorum ſine tabulis Aſtronomicis abſolvendum. Inter characteres inſtitutos refert cyclum Solis, cyclum Lunæ, Indictionem & Epactam: quorum explicationi periodorum Metonicæ, Calippicæ, Dionyſianæ, Iulianæ expoſitionem ſubjungit. Denique multus eſt in explicandis characteribus fixis, ſeu epochis, unde annorum numerandorum initia repetunt gentes. Recenſet certe Æram Chriſtianam, Diocletianam, Mundi, Judaicam, Trojæ captæ, Urbis conditæ, Antiochenam, Olympiadicam, agonum Capitolinorum, Julianam, Hiſpanicam, Actiacæ victoriæ, Nabonaſaream, Philippeam, Alexandream, Yezdegirdicam & Muhammedicam.

In Arithmetica Chronologica partem characteriſticam, a reliquis Arithmeticæ Scriptoribus vulgo neglectam, potiſſimum explicat, ſigna numerica apud diverſas gentes diverſo tempore uſitata uberrime declarans. Reliqua vulgaria ſunt.

REPONSES AUX QUESTIONS D' UN Provincial.

i. e.

RESPONSIONES AD QUÆSITA CUJUSDAM Provincialis. Tomus II.

Roterodami, apud Reinerium Leers, 1706, 12. Alphab. 1 plag. 5.

DE prima hujus operis Parte dictum eſt in Actis A. 1704 p. 435 ſq. Altera hæc ad ſtromatum imitationem varia rurſus variæ eruditionis monimenta nobis ſiſtit. Initium fit a Jacobeæ Bojoa-

ricæ, Comitis Hollandiæ, geſtis, cujus morum pudicitia examinatur, ſtylo in eorum ſententiam, qui de illa ſecus ſentiunt, propendente. Accedunt fata Mariæ Anglicæ Ludovici XII Regis Gallici viduæ, cujus alterum impariibus tædis contractum conjugium a ſubleſta Jac. Phil. Bergomenſis narratione vindicatur, enumeratis notabilioribus illuſtrium fœminarum matrimoniis. Hinc de Mareſchallo Mellerajo diſquiritur, oſtenditurque, illum Advocati nepotem & Reformatæ olim religioni addictum fuiſſe, quo loco & controverſia inter ejus filium, Ducem Mazarinium hujusque conjugem orta atque ab Erardo & S. Evremonio acta explanatur. Afferuntur in medium notatu digna plura de Maria Mancinia & Ludovici XIV in illam amore, vero quidem, ſed falſis paſſim & confictis circumſtantiis deſcripto, & de pernicie ex libellorum eroticorum lectione oriente, quam in rem exemplum Franciſcæ Malateſtæ hac via ad inceſtum perductæ accurate enarratur. Magna vero pars libri conſumitur in diſputatione cum Derenſi Epiſcopo, G. King, & examine ſcripti ejusdem de Origine mali, ubi Auctor, (quem P. Bælium eſſe, diffiteri nemo poteſt,) operam dat, ut probet, Kingium ad dubia rationis humanæ non optime reſpondiſſe, & per hypotheſin Manichæorum de duobus principiis ea longe ſpecioſius ſolvi: eundem hinc inde hallucinatum, maxime quando bonum & malum a mera Dei electione dependere ſtatuit: neque malum phyſicum neque morale ab illo ad legitimos excuſationum fontes perductum eſſe, ſemperque ſcrupulum iſtum eſſe reſiduum, potuiſſe Deum, quippe infinite bonum, ſapientem & potentem, ſyſtema aliquod mundi & concipere & producere, quod malis iſtis omnino careat. His explicatis, hiſtoria Germanæ Foxiæ, quæ cum Ferdinandi Catholici fuiſſet conjux, nupta poſtmodum eſt exuli Calabriæ Duci, obſervationibus variis decorata exponitur. Poſt hæc Auctor V. C. Jac. Bernardum, Auctorem Novorum Literariorum Amſtelodamenſium aggreditur, vindicaturus dubia, quæ olim contra conſenſum gentium argumentumque pro Dei exiſtentia inde petitum propoſuerat, quod ſalvum hactenus perſtitiſſe exiſtimat; quo loco ſuo more notitiam, quam Pagani de Deo habent, prorſus corruptam, nec notitiæ nomine dignam

ne dignam, imo Deo non magis convenientem esse, quam arboris idea ad hominem quadrat, iterum iterumque propugnat. Scriptoribus Diarii Trevoltiensis eadem propemodum opponit. De Godofredo Varaglio, qui Capuccinorum monachorum auctor Hospiniano creditur, deinceps Bælius disquirit, ostenditque, nec hunc, nec Ochinum ordinis istius conditorem fuisse, etsi posterius istud Beza, Legerius & Petrus Aegidius statuerint. De Valdensium inde numero disquirit, evicturus, numerum eorundem præter rem hinc inde mirum quantum augeri, cum longe sit, ac creditum est, inferior: porro de Olivetani translatione Biblica Gallicana, auctorisque vita agit, deque falso credita prædictione restitutionis Valdensium, Episcopo cuidam Anglo-Britanno adscripta. Disquirit porro de P. Jurii Apocalypticis vaticiniis monetque, illum palinodiam velut cecinisse, cum A. 1699 scriberet, Galliam, quam propediem in Protestantium partes totam concessuram crediderat, magis quotidie in superstitiones Romanas præcipitem ferri. Multa post hæc ipsi est inquisitio de Nicolai Cusani Cardinalis vaticiniis, deque ejus methodo futura Ecclesiæ fata ex Jubilæis annis, applicatis ad annos & menses vitæ, mortis, resurrectionis & adscensionis Christi, derivandi. De Imperatoribus Austriacæ gentis, qui Protestantibus faviisse dicuntur, in postremis fere disseritur, atque ita quidem, ut Auctor pervulgatis narrationibus parum fidei habens, favorem istum verum fuisse vix largiri velit, indirecte autem nonulla ab iis in usus Protestantium facta, sed aliis omnino finibus, concedat, & præsertim de Caroli V obitu non præclare adeo, ac multi alii, sentiat. Tandem Jurii aliorumque narrationes de incredibili meretricum Patres Constantiensis Concilii secutarum copia, necnon de Maximiliano I Imperatore ad dignitatem Romani Pontificis adspirante examinantur.

PETRI MATTHÆI CONSENTINI ANIMADVERSIones Physico-Medicæ, in Decem Dialogos digestæ.

Neapoli, apud Dominicum Antonium Parrinum, 1704, in 4to.
Constant Alphab. 1 plag. 6.

CUm ad Medicinam addiſcendam animum applicaſſet Clariſſimus Matthæus, ab ore Thomæ Cornelii Conſentini pendere pro gloria duxit. Et quoniam eodem tempore præter alios Franciſcus Salernitanus & Joſephus Lambertus Maſſanenſis ejusdem domum frequentabant, noſtroque Autori, dum viverent, exiſtebant amiciſſimi, horum amicorum memoriam vivam cuſtodire & in Dialogis hiſce eos diſſerentes inducere ipſi placuit, ut ſaltem hoc conatu felicibus eorum manibus parentaret. Phyſiologiam igitur tradit, ſingulasque partium actiones rimatur,
p. 14 objectiones movet, easque reſolvit. Incipit a chylificatione, ubi Problema ſoluturus, cur fluida alimenta aliquando ſatis difficulter & cum ſuffocationis metu animalia deglutiant, ſolida & dura nullo labore demittant? ſupponit, in omnium alimentorum deglutitione quicquid a lingua in pharyngem defertur, ſtatim ejus muſculos movere, & per hos fibras œſophagi transverſales dilatari; quodſi autem hæ ob aliquam læſionem conſtringantur, ita ut canalis hic non adeo facile aperiatur, liquida, quia in pharynge nullam vel levem motionem & preſſuram producunt, etiam ipſius muſculos minime commovere, nec fibras gulæ transverſales dilatari, ſed foras potulenta regurgitare: ſolidos vero cibos ſemper majori vi a lingua in pharyngem impelli, hujusque muſculos magis laceſſere, hinc per dilatatas œſophagi fibras transverſales felicius deſcendere ad ventriculum.
32 Digeſtionem ciborum intra ventriculum perfici putat, dum ex mutua unione & miſcela humoris digeſtivi ita cibi agitantur, ſolvuntur & exaltantur, ut tertium quid ab illis omnino diſſimile proveniat, quod dum ſeparata erant, nec in cibis, nec in humore digeſtivo aderat, id eſt, per ſolam
43 extractionem digeſtionem non abſolvi. Purgantium non tam drasticorum, quam blandiorum & lenitivorum noxas experimentis in variis animalibus, quibus folia Sennæ, Diagridium, Conſerva florum Perſicorum, Pilulæ ex Aloe violata, Rhabarbarum, Crocus metallorum communicata varias easque noxias ſanguini & inteſtinis qualitates induxerant, adornatis exaggerat.
57 Pergit tum ad motum chyli, ejusque depurationem, lactis ela-
80.87 borationem, ſanguificationem, & motum animalem. Cordis

equidem

equidem motum non tantum à ſpiritibus per nervos cardiacos influentibus, ſed ab ipſo ſanguine in cor injecto fibrillasque ejus vellicante & ſtimulante produci exiſtimat. 88. 89

Cordis palpitationem a ſanguine alterato & acri provenire, uberius docet. 97

Sanguinis miſſionem poſt timorem nocivam pronunciat. 98

Reſpirationis neceſſitatem declaraturus, ſubſtantiam quandam volatilem ſtatuit, quæ in ſanguinem penetrat, ac intime cum eo miſcetur, unde illius fluxibilitas, attenuatio & motus provenit; illamque in ventriculum delatam ſuccum digeſtivum acuere, à quo excrementorum ſeparationes & perfecta chylificatio dependent. 111

Omnem ſanguinis miſſionem inutilem judicat, quia non ſanguis ſed humores vitio aliquo laborant, quod per venæ ſectionem non corrigitur; potius cruore magis elaborato, tenui, fluido & mobili educto, reliquus parte ſui ſpiritus ſpoliatus ægre in priſtinam & congruentem craſin reduci poteſt, atque virium diminutio, debilitas, & penuria naturalium functionum ſequitur; ſanguinis autem abundantiam, quæ pro venæ ſectionis indicante vulgo proclamatur, a copioſo & nondum ſubacto chylo vel a crudis viſcidisque particulis admiſtis, per diætam & ſpirituoſi ſanguinis motum circularem æque ac inteſtinum attenuandis, dependere ait. 131

Poſt hæc circulationem ſanguinis declarat, vaſorumque anaſtomoſes defendit. 136

Explicato hinc lienis, hepatis, renumque officio, capſulas atrabilarias portiones ſalſas & acidas, a quibus ſtimulum & vellicationem in veſica urinaria percipiunt nati, in fœtu tamdiu conſervare & retinere, donec tempus partus adveniat; at infante in lucem edito nullum amplius uſum habere, ſed paulatim diminui & extenuari exiſtimat. 154. 169. 183. 189

Mittimus ea, quæ de cerebro & glandulis diſſerit. 197. 211

GEORGI BAGLIVI, MEDIC. THEOR. IN ROMANO Archilyc. Prof. Societatis Regiæ Londinenſis, Academ. Imp. Leop. &c. Collegæ, Opera omnia Medico-Practica & Anatomica.

Lugduni, ſumptibus Aniſſon & Joannis Poſuel, 1704, in 4. Alph. 4.

Quanto

QUanto applauſu Clariſſimi Autoris libri de Praxi Medica, & de Fibra motrice, cum annexis varii argumenti Diſſertationibus, fuerunt excepti, tanto, ſi non majori, præſentia ejus ſine dubio excipientur Opera, quod laudatos non ſolummodo libros, cum Diſſertationibus conſociatos & in Actis A. 1698. p. 33 & & A. 1703 p. 338 a nobis commemoratos, auctiores, ſed & Præfationem novam, novamque Diſſertationem cum variis Epiſtolis contineant, ſtrictim nunc recenſendas. Tædioſum ſiquidem foret, omnes morbos, de quibus Aphoriſmi Capiti nono Libri primi de Medica Praxi acceſſerunt, omnesque Propoſitiones, quæ Capiti octavo, nono ac decimo Libri primi de Fibra motrice additæ occurrunt, huc velle tranſcribere: e re potius videtur ſine uberiori enumeratione eorum, quæ hinc inde accreverunt, ad reliqua additamenta nova progredi. Præfatio namque, omnem operum, quæ hic ſiſtuntur, diſpoſitionem atque Bagliviani ſyſtematis præſtantiam exponens & defendens, licet Autoris calamo haud debeatur, hujus tamen epiſtolam comprehendit, in qua partim falſitatis potiſſimum convincuntur omnes, qui Pacchioni inventa circa ſtructuram meningis a Noſtro ſubrepta fuiſſe malevole clamitarunt, partim novus liber, qui de multo ejus labore in ſcrutanda ſolidorum natura teſtetur, ad praxin utiliſſimus, de internis atque occultis viſcerum varicibus, hydatidibus & aneuryſmatibus, promittitur. In Diſſertatione vero nova, quæ quinta eſt, varia de morborum & naturæ analogiſmo, de vegetatione lapidum, & de terræ motu Romano A. 1703 ad Jo. Franciſcum Maurocenum, Venetorum apud Pontificem Oratorem, perſcribuntur. E tractatu ſcilicet, qui de morborum analogiſmo edetur & in quo explicabitur, quomodo morbi, tam natura iidem, ſed partibus læſis differentes, quam natura diverſi, in exortu, ſymptomatibus, curatione ac prognoſi invicem conveniant, ſpeciminis loco pleuritidis cum aliarum partium inflammationibus analogia, quatenus in cunctis iisdem per anodyna & diluentia laxitas primum ſolidorum, deinde etiam fluidorum, per convenientes vias eliminandorum, ſit procuranda, ſimilitudo dolorum, ubique a criſpatura ſolidorum dependentium atque demulcentia requirentium, quamvis

vis. dolores gallici cum antigallicis, ſcorbutici cum antiſcorbuticis, & melancholici cum ſero lactis, ſuccis herbarum depuratis, v. g. ſonci, borraginis, cichorei &c. & his ſimilibus, leniendi veniant, atque convulſivorum morborum congruentia, depromuntur. Lapidum autem vegetatio quemadmodum talibus adſtruitur obſervationibus, quæ vel lapides in principio molles eſſe ac teneros, vel lapicidinas non exhauriri, ſed nonnullas earum denuo repleri, vel lapides etiam quosdam ex diverſis ſtratis compingi, demonſtrent; ita duritiei lapidum, ex terra tenaci & ſucco lapidifico ſive aqua ſaxeis ramentis turgida reſultantium, aut humori bituminoſo & conglutinanti, aut principio ſalino, quo ſpiritus quoque lapidificus abundet, attribuitur, fluminumque originis & lapidum vegetationis ac nutritionis cauſa communis, mare aſſeritur. Ignes denique ſubterranei cum primaria terræ motuum cauſa reputentur, nonnulla prius de iisdem traduntur, quam hiſtoria terræ motus Romani, quo plures urbes adjacentes fuerunt everſæ, pandatur: hic inter alia ex ore civis Aquilani refertur, terræ motum Aquilæ adeo extitiſſe horrendum, ut illi, qui in campis arborem aliquam amplexati ſunt, ne caderent, ab hac fortiter vi terræ motus fuerint repulſi ac in humum proſtrati. Tandem Epiſtolarum quatuordecim, quas Viri Clariſſimi ad Noſtrum dederunt, non niſi tribus reſponſoriæ hujus adjunguntur, quarum tertia ad Gualterum Harris, Medicum Londinenſem, duæ priores autem ad Nicolaum Andry, Medicum Pariſienſem, exaratæ habentur. Aſt quia primæ harum de lumbricis latis eorumque generatione mentionem jam fecimus, cum Nicolai Andry tractatum de generatione vermium in corpore humano in Actis A. 1700 p. 519 exhiberemus, pauca unice ex ſecunda depurgatione in principio febrium ac de febribus meſentericis Romanorum addere liceat. In principio nempe earum febrium, in quibus primæ viæ humoribus pravis turgent vel infarctus etiam meſenterii adeſt, potio aliqua purgans laudatur, cum clyſtere, ſi evacuatio lentius procedat, atque calido fomento abdominis emolliente, nec non cum ſtomachico aliquo, vel ſingulis, vel alternis diebus usque ad ſeptimum uſurpanda.

E contra ſi vel minima ſuſpicio appareat morbi acuti & inflammatorii, in principio haud purgatio, verum venæ ſectio, etiam repetita, cum clyſmatibus emollientibus & temperantibus, commendatur. Singulare interim eſt, quod in febre quadam epidemica maligna, in qua vermes teretes affatim excernebantur, vinum maxime profuerit, ceu in quod vermes pariter vivi inditi ſtatim perierint, cum in oleo, aqua ſaccharata, ſpiritu vini, aceto, ſucco limonum, per plures horas ac dies viverent.

GEORGII BAGLIVI, PHILOSOPHI ET MEDICI Opuſcula duo.

Lugduni Batavorum, apud Fredericum Haaring, 1707, in 8. Conſtant plagul. 7 fig. 1.

EXperientiſſimi *Baglivi* Operibus, modo memoratis, merito duo ejus Opuſcula, hoc anno apud Batavos recuſa, ſubjungimus; quorum primum Canones de Medicina ſolidorum ad rectum Statices uſum complectitur, occaſione Sanctorii de Statica Medicina libri, Romæ prelo A. 1704 denuo commiſſi, ſed hic omiſſi, ceu Lugduni Batavorum recentiſſime jamdum typis exſcripti, potiſſimum conſcriptos, Præfatione atteſtante, quæ Ampliſſimo Jo. Franciſco Mauroceno inſcribitur: alterum vero Diſſertationem varii ſiſtit argumenti, ad Petrum Hottonum, celeberrimum in Academia Leidenſi Medicum atque Botanices Profeſſorem A. 1705 datam. Canones quidem de ſolidorum Medicina numerum ſexagenarium complent, de cunctis tamen Lector facile judicabit, ubi ex Canone 1. 8. 10. 20. 25. 38 & 40 cognoverit, æquilibrium inter mentem & corpus a Medico eſſe inveniendum, mentis per Staticen Philoſophiæ moralis, corporis per Sanctorii Staticen; quod in tali æquilibrio ſanitas conſiſtat & vita. Notitiam ſolidorum varie oſcillantium, & liquidorum vario motu currentium per corpus animatum, ad doctrinam Statices rite percipiendam maxime conferre. Staticen Sanctorii & circulationem ſanguinis Harvejanam duos eſſe polos, quibus univerſa regatur veræ Medicinæ moles, hiſce inventis reſtituta & confirmata. Mortem naturalem ob ariditatem exſiccationemque ſolidorum, & ſalſedinem atque vappiditatem liquidorum venire: ſolidis mederi balneum tepidæ, liquidis vero

inſen-

inſenſibilem tranſpirationem & cibum boni ſucci ſobrie ſumptum. Morbos chronicos & acutos per purgantia, diaphoretica, diuretica, ſimiliaque fruſtra curari, niſi ſolidorum & liquidorum natura ad rectum ordinem reducatur. Coctionem humorum in laxitate debita ſolidorum & liquidorum conſiſtere, cruditatem vero in contractione ac veluti confuſione ſtrangulationeque eorundem. In liquidis animati corporis manifeſte obſervari Mechanicam chymicam digeſtionum, coctionum, fermentationum, deſpumationum, exaltationum, præcipitationum; in ſolidis autem Mechanicam cunei, vectis, elateris, funependuli, projectionum, reſiſtentiæ & oſcillationis; in utrisque autem ſimul junctis certo patere regulas æquilibrii, proportionis, centri gravitatis, reſiſtentiarum, preſſionum, projectionum. In Canone 45 de tabe viſcerum peculiaris promittitur Diſſertatio, cum libro de Medicina agonizantium, in quo ratio edocebitur, qua ægrotis in ultimo agone conſtitutis deceat ſubvenire, quam primum edenda. In Diſſertatione autem de progreſſione Romani terræ motus ab A. 1703 ad A. 1705, de Syſtemate & uſu motus ſolidorum in corpore animato, atque de vegetatione lapidum & analogiſmo circulationis maris ad circulationem ſanguinis diſſeritur. Scilicet dum progreſſus terræ motus Romani a Calendis Martii A. 1703 ad Calendas Martii A. 1705 primum recenſetur, nunc hiſtoriola maximi terræ motus Neapolitani A. 1688 ſubnectitur; nunc hiſtoria cum morborum communium & epidemiæ conſtitutionis, quæ annis iſtis Romæ regnavit, tum morborum in ſpecie, quibus Noriſius & Sfondratus, Cardinales, A. 1704 & 1706 ſuccubuere, attexitur; e quarum illa modus haud ſilendus videtur, quo variolæ, in puero ſeptenni retrocedentes ac lethalem pene ſpirandi difficultatem inferentes, feliciſſime ad cutis ambitum revocatæ fuerunt. Statim namque Noſter juſſerat totum fere corpus lanceola ſcarificari & appoſitis cucurbituſis hinc inde ſanguinem ad libras duas educi, hocque educto puerum linteis calidis involvi & ad dormiendum diſponi: mane autem totam cutem oleo amygdalarum dulcium cum ſpiritu ſalis armoniaci commixto curaverat obliniri, quo

variolosæ materiæ eruptio ab interioribus ad exteriora promoveretur; nec sine effectu, variolis siquidem copiose denuo erumpentibus, spirandi difficultas sensim desiit, puerque optime convaluit. Neque dubitatur, quin petechiæ aliæque papulæ cutaneæ, ad interiora recurrentes, eadem scarificationum & inunctionum methodo ad exteriora queant revocari. Dum Norisii ejusque de Epochis Syro-Macedonum libri fit mentio, egregium quoque & perrarum e museo suo nummum producit Autor, nobis
TAB. VIII Fig. 1. in Tab. VIII Fig. 1 delineatum, qui a L. BIBULO M. F. PRÆF. in honorem M. Antonii & Cleopatræ cusus, subscriptas habet literas Δ Σ, Epocham Ægyptiorum ac Syrorum denotantes. Columnam potius Antonini Pii, cujus Romæ A. 1703 pariter detectæ mentio simul fit, figuraque ex *Vignolo* additur, eo magis silentio præterire liceat, quod egregium hujus *Vignoli* de eadem opus proxime a nobis sit accuratius commemorandum. Hinc paucis nonnulla perpenduntur, quæ ad systema de solidis videantur necessaria, postquam iis responsum fuit, qui vel duræ matris motum in externa & convexa parte debiliorem esse, quam ut omnes membranas subjectas ad oscillationem systalticam continuo possit impellere, vel ligata jugulari motum duræ meningis in externa parte cessare, animal tamen aliquamdiu supersesse, objiciunt. Motum quippe matris duræ ab innato & systaltico fibrarum elatere dependentem & a *Realdo Columbo lib. 14 de Anatomica* primum descriptum, in centro magis ejus circa falcem & septa vigere, quam in peripheria, annotatur. Quemadmodum vero œconomia corporis animalis & æquilibrium solidorum cum liquidis in collisione calculi cum pelvis renum lateribus ad sensum turbatur, ita admiratione dignum est, quod clyster, ex jusculo carnis & oleo amygdalarum dulcium injectus & per sex horas retentus, crudeles quidem ex calculo dolores in aliquo ægroto sedaverit, non tamen per alvum, sed totus cum urina secesserit oleumque urinæ innataverit. Nec ad innatum fibrarum elaterem & portentosam oscillationem confirmandam parum confert piscis ille molis maximæ, qui, vulgo *Requen* dictus, in toto Oceano Barbarico reperitur, dum, animali enecto caudaque, capite

Fig. 2.

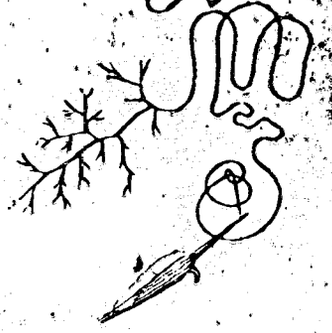

Fig. 3.

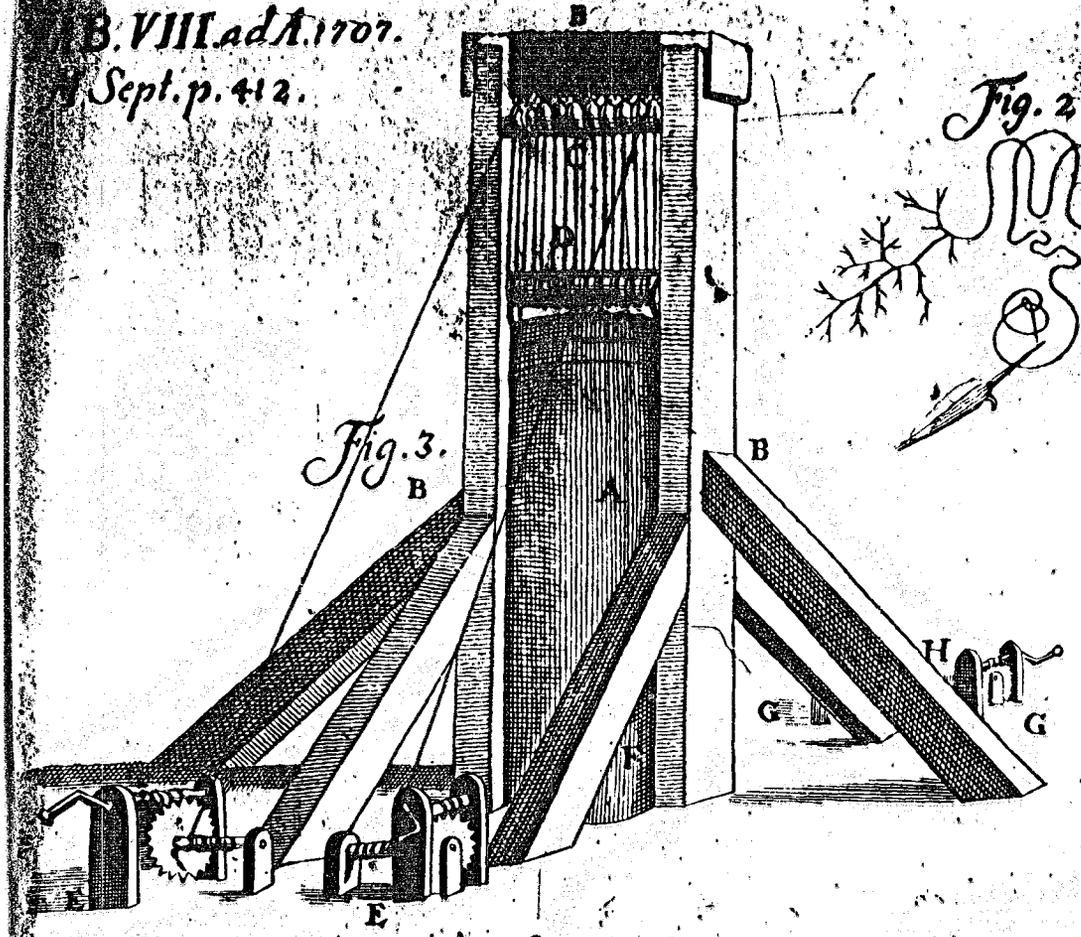

Fig. 1.

Fig. 4.

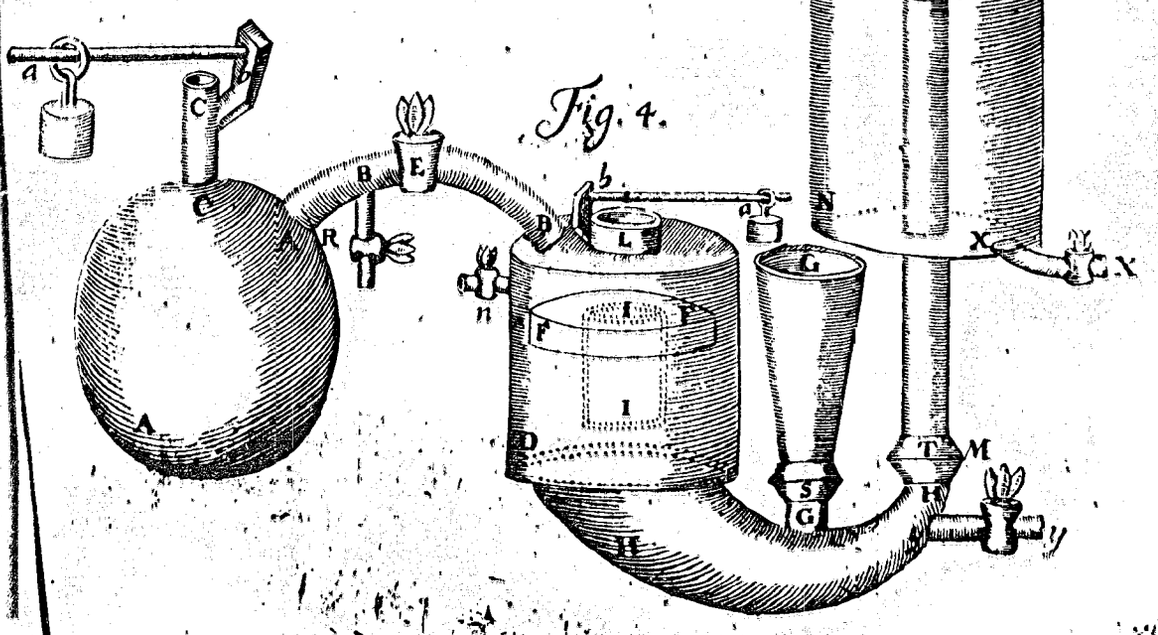

pite, corde ac viſceribus omnibus reſectis, truncus cadaveris ſine liquidis, ſine ſpiritibus, ſineque viſceribus per multum tempus adeo fortiter agitatur & concutitur, ut tres vel robuſti homines illi detinendo vix ſufficiant. Tandem Obſervationibus in diſſertatione de vegetatione lapidum pro horum mollitie in matricibus ipſorum comprobanda prolatis, aliæ hic adduntur, marisque circulatio, multum ad lapidum nutritionem faciens & a pondere, tum proprio, tum ſalis ingeniti, tum aeris ſuperincumbentis dependens, cum circulatione ſanguinis ita comparatur, ut in ſanguine non minus, quam in mari, quadruplex motus, primus ab oriente in occidentem, alter a ſeptentrione in meridiem, tertius fluxus & refluxus, ac ultimus filtrationis, obſervetur.

DISQUISITIONES BIBLICÆ IN UNIVERSUM PENTateuchum, Autore R. P. CLAUDIO FRASSEN, Peronenſi, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctore &c.

Pariſiis, apud Petrum Witte, 1705, in 4.

Alph. 4 pl. 4.

IN Biblicis his ſuper Pentateuchum Quæſtionibus non ea Autoris mens & ſententia eſt, ut in ſingulos Scripturæ textus preſſius inquirat, eximia pietatis ſemina ex iisdem eliciat, aut ad ſpeculationes myſticas controverſiasque ad ingenia ſacri belli claſſica canentium excogitatas iſtos detorqueat, ſed ut obſcuriores tantum libri cujusque textus pro virili illuſtret, loca in ſpeciem pugnantia conciliet, graviores & Chronologicis tricis involutas controverſias componat, & præcipua tandem ſub literæ cortice latentia myſteria in lucem protrahat. Poſtquam enim idem hic *Graſſenius* Biblicarum ſuarum Diſquiſitionum Tomum primum A. 1682, quo ipſo anno ejus in Actis noſtris p. 384 ſeqq. recenſum dedimus, Pariſiis jam tum evulgaverat, ſuarum duxit eſſe partium, ut relicto, in quo hactenus hæſerat, ſacri tabernaculi veſtibulo, intimum iſtius ſacrarium propius tandem ſibi ſumeret perluſtrandum. Id vero ut juſto & legitimo fieret ordine, in Tomo hoc Diſquiſitionum ſecundo ita rem omnem digerit, ut digna notatu in ſacro textu occurrentia ſub diſtinctis & Titulis & Quæſtionibus erudite diſcutiat. Nos prioribus & ulti-

mis Geneſeos Capitibus, ubi ſeges Quæſtionum ſic ſatis ampla &
p. 407 fœcunda reperitur, miſſis, ex iſtis tantum, quæ de Titulo CXLVII rite inſtruendo, ultimisque Jacobi ad filios directis verbis Autor adnotat, pauca hic excerpemus. Cum enim, præter Judam & Joſephum, nulli amplius pater moribundus benedixerit, Rubeni vero, Simeoni & Levi maledixiſſe, reliquisque futura ſolummodo annunciaſſe videatur, convenientius eſſe exiſtimat, ut Jacobi Vaticinium potius, quam Benedictio, maxime cum בָּרַךְ maledictionis quoque ſignificatu quandoque gaudeat, Caput hoc inſcribatur. Accurate præterea eum potiſſimum in finem ſingula hic expendit, ut myſteria in vaticiniorum verbis latentia clare magis ac perſpicue evolvat. In medio ita paginæ Rubenis nomine, quam methodum & circa reliqua obſervat, poſito, & Lectore admonito, quod in ſua ad filios adlocutione generationis & nativitatis ordinem Patriarcha ubivis fere negligat, in verba vaticinii plene ibidem expreſſa uberius demum inquirit. Exodum, ne plura ex Geneſi cumulemus, ſub examen dehinc revocans, ante omnia monet, quod centum & quadraginta quinque annorum res geſtas libet iſte in ſe contineat. Hi ſi cum annis 2369 in Geneſi comprehenſis rite componantur, in proclivi eſſe, quod a mundi creatione ad erectum usque tabernaculum anni 2514 defluxerint. Plurima inſuper & hiſtorica & aperta cum in ſecundo hoc Pentateuchi libro recitentur, in iſtis ſolummodo, quæ vel ad Theologicam rem ſpectare, vel ita reconditum & abſtruſum habere videantur ſenſum, ut abſque interpretis ore erui vix poſſit, exponendis p. 426 ſeq. occupatum ſe eſſe velle indigitat. In tertia, quæ Leviticus vocatur, operis Moſaici parte, cum, ex Sorbonici Doctoris mente, facilem & obvium ibidem quoque cuncta fere ingerant ſenſum, titulis ſive ſummis Capitum hic neglectis, ſequentes quinque partes principaliores, ſacrorum puta Miniſtrorum, ſive Levitarum, electionem & functionem; immunditiarum & ab iſtis purgationum ordines diſtinctos; ciborum delectum & multiplices tandem leges præceptaque varia, tam Moralia, quam Judicialia, perpendit. Legibus decem, quas Decalogus depingit, & ad quas aliæ innumeræ, velut rivuli ad fontes, referendæ
p. 614 ſeqq. ſunt, ordine propoſitis & declaratis, de Cerimonialibus Judæorum

rum Festis, Neomeniorum scilicet, Paschatos, Pentecostes, Tubarum, Tabernaculorum, Scenopegiæ aliisque, de Judæorum item senatu Sanhedrin, ejusque præside, de judiciis & pœnis istorum capitalibus, quibus & judicia & pœnæ subjunguntur, Ecclesiasticæ, multa lectu haud injucunda commemorat. Ad quartum, qui a numeris apud Græcos & Latinos nomen habet, Librum delatus, ibidem quoque plana quævis esse & aperta, paucis tantum, quæ sub rudi & simplici literæ cortice maxima foveant mysteria, exceptis, censet. Tribus interim partibus principalioribus, in quas istum dispescit, constitutis, Capitum singulorum summas & contenta, dubiis, si quæ moveri poterant, summotis, in subsequentibus explicat. Ad quintum eundemque ultimum Librum, qui ab Ebræis אלה הדברים *Hæ sunt verba*, a Græcis δευτερος νομος, *Secunda Lex* nuncupatur, tandem adnotat Autor, quod cum leges non paucæ novæ ibidem proponantur, fusius & distinctius nonnullæ explicentur, variæ item rerum circumstantiæ in historia antea prætermissæ in theatrum producantur, pro simplici & nuda prius dictorum & actorum repetitione aut Synopsi liber ille haberi nequeat. Ceterum si per senium Autori integrum fuerit, in reliquos Sacræ Scripturæ Libros similes deinceps lucubrationes editurus est. p. 658 seqq. 671 717

LETTRES DE G. DESNOUES &c.

i. e.

G. DESNOUES, ANATOM. ET CHIRUR. PROfess. in Academia Bononiensi, ac Dn. GUGLIELMINI, Medicinæ & Mathemat. Profess. Patavinsis atque Societ. Reg. Scientiarum Parisiens. Membri, aliorumque Eruditorum Epistolæ de variis Inventis novis.

Romæ, apud Antonium Rossi, 1706, in 8.
Plagul. 16 Figur. tab. 3.

Fasciculus

FAſciculus hic ſiſtitur Epiſtolarum, quas Dn. *Deſnoues*, ex *Blegny Zodiaco Gallico* non ignotus, vel ad Dn. *Guglielmini* ſcripſit, vel ab hoc aliisque recepit, cum in Galliam rediturus, celebriores Italiæ urbes inviſeret, poſtquam apud Genuenſes Anatomici & Chirurgi munere ab obitu Dn. Leſcot per tredecim annos eſſet functus. Argumentum vero earum tum varia Inventa & præparata Anatomica, tum obſervata nonnulla circa luem Veneream, cum aliis curioſis, conſtituunt, ceu quorum communicationem Dn. *Guglielmini* per ſex Literas reſponſorias, Dn. *Nanni* autem, Anatomiæ Profeſſor Bononienſis, per Epiſtolam unicam, reliquis præmiſſam, & Autoris receptionem in Academiam Bononienſem ſimul indicentem, a Noſtro ſolicitaverat. Miſſis tamen nunc canalibus, quos Antonius Marchettis vel ductus thoracici, vel lienis, tabulis agglutinatos Patavii demonſtrare ſolet, ceuſatis dubiis: miſſo itidem Magnete artificiali, quem Joblot Pariſienſis ex longarum chalybis laminarum congerie parare dicitur, utpote ab hoc cum Obſervationibus ſuis Magneticis aliquando divulgando; Autoris inventa potius & præparata Anatomica propria recenſere liceat, adeoque innuere, quomodo ille tam duo cadavera, fœminæ novem menſes gravidæ alterum, alterum fœtus contenti & ad egreſſum proni, præparare & vaſa ſanguifera univerſa, etiam capillaria, cera replere, atque conſervare, quam Anatomiam artificialem invenire, partes ſolidas omnes cera exacte imitando, Genuæ ſuſtinuerit. In gravidæ ſcilicet abdomine ad lineæ albæ ductum inciſo, primum ſingularem uteri deprehendit figuram, alia occaſione accuratius deſcribendam & figura exprimendam; præter miram quippe longitudinem ejus ac latitudinem, media pars craſſiſſima anterius convexa, poſterius autem concava erat teſticulis ad pedem a fundo uteri diſtantibus, qui in latere dextro inteſtinum colon, hepar & diaphragma in tantum elevaverat, ut pulmonibus vix ibi in thorace concederetur locus. Hinc pro ventriculo & inteſtinis mundandis aquam per coli extremitatem, e regione vulvulæ perforatam, ut & per anum, curavit infundi; quemadmodum pro ſanguine eluendo aquam per aortam nunc ſurſum, nunc deorſum, inſtrumenti Bartholiano non abſimilis adjumento

mento injecit, exitum aquæ per tubulum epiſtomio inſtructum & venæ cavæ prope cor adaptum concedens. Tum ad vaſa exſiccanda ramulosque forte læſos detegendos aere impulſo, eoque rurſus per Antliam pneymaticam exantlato, arterias cunctas ſpiritu vini rectificatiſſimo, cinnabari ſubtiliſſima tincto, replevit, ut minimi etiam ramuli apparerent rubicundi, quaſi cera rubra diſtenderentur; quippe quam liquefactam demum, ubi ſpiritus vini exhalaſſet & cadaver aquæ calidæ immerſum eſſet, ope ſyringæ magnæ lati orificii, cum clave probe calefactæ, per aortæ tam ramos ſuperiores, quam truncum inferiorem immiſit. Pro venis autem viridi cera implendis, hanc propter valvulas ſeorſim in venas manuum & pedum, ſinum longitudinalem, venam portæ, pulmonalem & coronariam cordis injicere habuit neceſſe. Nec in fœtus, ex utero per vulnus inflictum, cum placenta extracti, vaſis præparandis alium adhibuit modum, niſi quod arteriis cera replendis una injectio ſufficeret. Quo utriusque vero cadaveris viſcera, præter cerebrum, conſervaret, ſpiritu vini, in quo aliquid mercurii ſublimati diſſolutum erat, eadem non modo abluit, ſed & ſpiritum dictum in ventriculum & inteſtina injecit, eorumque vaſa innumera ſanguifera, a pinguedine liberata, non minus quam nervos & muſculos præparavit, omniaque ſæpiſſime deterſa vernice ſuccini, cujus præparandi, colorandi & uſurpandi ratio additur, obduxit: licet, propter muſculorum & viſcerum figuram naturalem & flexibilitatem ſervandam in uſum quoque alias modo ſolutionem nitri vel ſalis armoniaci, modo ſpiritum terebinthinæ & lavendulæ vel tincturas aromaticas, modo ſpiritum vini & mercurium ſublimatum, conſueverit vocare. Aſt præterquam quod Autor parvas glandulas canaliculis excretoriis præditas & in duplici ſerie circa penis coronam diſpoſitas, glandularum itidem thyroideatum ductus ſingulares adinvenerit, ſuo tempore cum aliis Obſervationibus Anatomicis communicandos, multum imprimis in Anatomia artificili perficienda, qua cunctæ partes ſolidæ, naturalibus per omnia ſimiles, e cera exacte repræſentarentur, deſudavit, opera ad id primum Abbatis cujusdam Siculi, Zumbo, deinde Franciſci de la Croix uſus, ceu qui Anato-

men mulieris gravidæ ab illo inceptam adeo feliciter perfecerit, aliasque inceperit, ut experientissimi etiam Anatomici partes ejusmodi, ceris pictas, pro veris & naturalibus habuerint, atque vel Ruyschii præparatis antepósuerint. Hac occasione Abbatem dictum, Anatomiæ prorsus rudem & Parisiis postea mortuum, multæ iniquitatis arguit, quod varias partes pro se elaboratas clam imitatus fuerit, ædesque suas relinquens inchoata haud absolverit, sed caput artefactum Societati Regiæ Parisiensi, tanquam Autor talis Anatomiæ artificialis, obtulerit, in Historia hujus Societatis A. 1701 à Dn. Fontenellio commemoratum. In luis Venereæ curatione duplicem sæpe committi errorem insignem annotat, alterum ab ægrotis, vel morbum gallicum, quo non laborant, suspicantibus ejusque remedia generosiora postulantibus, vel e diverso, etiamsi morbo isto toti corrupti fuerint, eundem tamen nihili facientibus & in remediis leviоribus atque palliativis acquiescentibus; alterum ab iis, qui dictæ luis medelam suscipiant, nec eam, nec remedia ejus satis cognoscant, sed ægros tales omnes una eademque tractent ratione. Ex multis autem observatis, in diversis cadaveribus a morbo Venereo jugulatorum factis, & cum aliis de lue ejusmodi Observationibus aliquando edendis, non nisi fœminam quandam memorat, quæ alias formæ spectatissimæ de summa cephalalgia continua unice conquesta fuerit, mortua nihilominus internas ani partes gangræna fere erosas, orificium uteri internum, (in quo seminis olim receptacula parva detexit, à *Blegny Zodiac. Gall. A. 3 p. 21* annotata,) ulcere obsessum, cranium carioſum & ossis tibiæ alterius exóstosin, reliquis partibus salvis existentibus, spectanda præbuerit. Empyricorum tum mentionem injiciens, arcana in lue Venerea aliisque morbis jactantium, lepidam historiam de Advocato quodam delirante, atque a similis furfuris homine primum tractato, recenset, eo magis mirandam, quod talis sanitati restitutus omnium, quæ delirii tempore locutus vel molitus fuit, exactam habuerit memoriam. Tandem quemadmodum Epistolæ octavæ Dn. *Bianchini* Relatio annectitur de igne, quem mons, *Pietra-mala* Italis vocatus, evomit, ita Epistola nona & ultima plura curiosa, v. g. de novis tele-

teleſcopiis inventis, de acidis a calumniis Recentiorum vindicatis, *Miſtichelli*, Medici Romani, Epiſtolam ad *Autorem* de fœtu quodam monſtroſo; de mirandis nonnullis terræ motus Aquilæ & Nurſiæ obſervati effectibus, de novis in Auditus organo inventis, de facili columnam magnam erigendi & demittendi modo, a *Ioſepho Campani* invento, Excerpta denique literarum, quas *Iohannes Borgheſi*, Medicus, de Patriarchæ Antiocheni itinere cum variis curioſis Phyſicis & Anatomicis ad Paulum Manfredi, primarium Papæ Medicum, e Pontiſcerio exaravit; Romæ impreſſarum, complectitur. Ex his ſingularem Nervi acuſtici tractum, in modum filamenti auris internæ cochleam & labyrinthum percurrentis atque ad cerebrum revertentis, quem ex induſtria *Simoncelli*, Anatomici & Chirurgi Collegii Univerſitatis Romanæ, libro de Auditus organo, quam primum in lucem emittendo, *Dominus Maſtichelli*, Medicus, ad Noſtrum perſcripſit & depinxit, innuiſſe & figuram huc tranſtuliſſe ſuffecerit. Digna quoque conſideratu eſt figura altera, quæ repræſentat machinam *Campanianam* ingentibus columnis aut ponderibus quibusvis aliis erigendis & demittendis aptam, in qua A denotat columnam elevandam, B C trabem transverſam cum 21 trochleis, D 20 trochleas alias, E axem cum rota dentata & cochlea perpetua. Nec poſſumus non adhuc monere, *Ioſephum Campani*, qui ob inſignem lentes teleſcopicas exactiſſime elaborandi artem jam ab anno 1664 famam maximam conſecutus, affirmare, ſe novum reperiſſe artificium a tubi optici molimine teleſcopia liberandi, ab *Hugeniano*, A. 1684 p. 363 & ſeqq. nobis commemorato, prorſus diverſum, tamque facile ac ſimplex, ut una perſona omnem apparatum huc requiſitum de loco in locum commode transferre queat, quantacunque ſit lentium longitudo. Immo aſſeverat, ſe hujus artificii ope per teleſcopium 30 pedum ex diſtantia 15 milliarium Italicorum indicem horologii; ex diſtantia fere 18 milliarium Italicorum armarium in hypocauſto radiis ſolaribus illuſtrato per teleſcopium 100 pedum diſtinctiſſime vidiſſe. Aſt inſigne hoc inventum non publicaturus eſt, niſi ſoluta a Principe quodam certa pecuniæ ſumma. Simile artificium ſibi innotuiſſe jam-

TAB. VIII Fig. 2. Fig. 3.

ſe jamdudum profeſſus eſt Illuſtris Dn. *de Tſchirnhauſen* in Actis noſtris A. 1699 p. 447. Optandum vero, ut uterque ſuum cum publico communicet, ne re utiliſſima diutius careamus: quo facto apparebit, quantum inter utrumque inventum diſcriminis intercedat.

ARS NOVA AD AQUAM IGNIS ADMINICULO efficacisſime elevandam, Autore DIONYSIO PAPIN, M. D. Matth. P. P. Marb. Conſil. Haſſiaco ac Regiæ Societ. Londin. Socio.

Francofurti ad Mœnum, 1707, in 8.
Conſt. plag. 6 & tab. æn. 1

EXhibuimus A. 1700 Menſe Januario p. 29 & ſeq. machinam a *Thoma Savery* inventam, quæ aquam ope ignis attollit. Quare cum ſimilem adinvenerit ingenioſiſſimus *Papinus*, quam *Saveriana* perfectiorem eſſe contendit, ut ejus quoque deſcriptionem Actis noſtris inſeramus, res ipſa poſtulare videtur. Eruemus eam ex libello de hac machina edito, inſimul indicaturi, quænam præterea ab Autore pertractentur. Ecce tibi integram machinæ fabricam. AA eſt veſica cuprea, quam *Retortam* vocat Autor. Diameter ipſius in medio 20 digitorum & paulo plus, altitudo 26 dig. Includitur ea fornaci lateritio, cujus ſuperficies externæ 30 dig. a ſe invicem diſtant, lateribus ab utraque parte 3 dig. ſpatium replentibus, & Retorta AA in medio poſita, 2 dig. undiquaque a fornacis parietibus diſtante. Per tubum CC Retortæ afferruminatum aqua infunditur, qui tantæ longitudinis, ut craſſitiem fornacis pervadat & nonnihil ſupra emicet, foramine tamen fornacis ibi probe obdurato, ne ignis illac erumpere poſſit. Vapores ex Retorta aſcendentes per tubum recurvum BB in antliam DD deferuntur, piſtillum FF depreſſuri & aquam infra ſtagnantem expulſuri. Ita vero conſtrui debet fornax, ut tubi AB maxima pars in igne contineatur, epiſtomio E, per quod vaporibus erupturis via aperitur, fornaci quam proximo collocato

cato, ut vapores ſatis calidi in antliam DD deriventur, idcirco in minima poſſibili a fornace diſtantia firmandam. Relinquenda etiam eſt inter lateres & tubum unius digiti diſtantia, igni tamen nullo exitu conceſſo, niſi per exiguum foramen, cujus margines ſatis ſunt alti, ut tubus AB ibi latens non impediat, quo minus dictum foramen operculo impoſito exacte obſcurari poſſit. Antliæ DD ex cupro paratæ diameter eſt 10 dig. & piſtillum FF, qui eſt cylindrus cavus ex metallo ubique exacte clauſo, 15 digitorum altitudinem percurrit. Tubi II ſuperius orificium L apertum eſt, inferius clauſum, quo ferrum candens intromitti poſſit, quod in ſuperiore antliæ parte ſuſpenſum vaporum in antliam irruentium calorem ac vim auget. Per axem cylindri is tranſit ipſiusque fundo & operculo exacte afferruminatur, ne aquam intret. Orificium ejus L, itemque tubus CC laminis metallicis accurate elaboratis exacte claudantur, dum foraminibus impoſitæ vi ponderum appenſorum a ſtatim fortiter comprimantur. Tubus GG, per quem aqua in antliam defluit, tam amplus ſit, ut in anguſtiſſima parte ſit 7 digitorum. Orificium ejus G 6 dig. ultra epiſtomium n elevatur, ut per hoc vaſe, DD pleno, aqua effluat. Valvula in S poſita aquæ in antliam DD tranſitum concedit, ſed regreſſum impedit: ſicuti valvula in T aſcenſum aquæ in vas NN permittit, ſed regreſſum in antliam prohibet. Anguſtiori extremo tubi HH annectitur tubus MM, cujus maxima pars intra vas cylindricum NN continetur. Altitudo vaſis 3 pedum, diameter 23 digitorum. Aqua, per tubum MM in vas NN propulſa, aerem in eo contentum coarctat & per epiſtomium XX adapertum, cujus diameter eſt $2\frac{1}{4}$ dig. jugiter erumpit. Huic annectitur tubus, per quem aqua in locum commodum deducitur, unde quam efficaciſſime in rotam circumagendam impingere poſſit. In loco YY firmatur epiſtomium, quo aperto tota aqua inter valvulam T & epiſtomii orificium Y incluſa elabitur. Aere igitur in aquæ elabentis locum ſuccedente, clauſo rurſus epiſtomio YY, prima machinæ operatio, aquam ex DD per HH impellens, aerem iſtum

neceſſario per tubum MM in vas NN intrudet. Iteratis hiſce operationibus aer ad debitum condenſationis gradum in vaſe NN pervenit. Dehique per epiſtomium R, cui antlia adaptatur, aqua in Retortam AA vi intruditur ſine operationum interruptione.

Deſcriptio hæc ex Cap. 1 & 2 maximam partem deſumta eſt, paucis, quæ de epiſtomiis Y & R dicta ſunt, ex Cap. 8 petitis. Videamus igitur, quænam ſint Capitum reliquorum argumenta. Tertio Capite de variis artibus tractat, quibus machinæ hujus efficacia adaugeri poteſt, ita, ut unus homo plus valeat, quam 500, immo mille alii iisdem deſtituti, augendo nimirum capacitatem vaſis NN & DD atque calorem, quo Retorta AA undiquaque calefit. Cap. 4 *Saverii* machinam cum ſua confert, & præſtantias ſuæ recenſet ſequentes; quod ſcilicet ſua Retorta in fornace prorſus lateat ac igne undiquaque ambiatur: quod, quia piſtillum adhibetur, vapores in antliam irruentes aquæ frigidæ non allidant: quod antlia non per ſuctionem repleatur: quodque ferrum candens in antliam immiſſum extenſionem vaporum augeat. Cap. 5 objectiones ſolvit, quæ contra uſum machinæ expeditum fieri poſſunt, deſumtas ab aqua per G ſemper infundenda & ferro candente non ſine moleſtiis immittendo. Etenim aquam nonniſi in aliquo caſu infundendam eſſe, alias fluentem eo derivari poſſe: moleſtias vero cautelis, quas enarrat, adhibitis tolli, immo præſtantem ſatis conſequi effectum, ſi vel maxime prorſus omittatur ferrum. Cap. 4 rationem exponit convenientiſſimam, ad circumagendam molendini rotam machina hac utendi. Monet, rotam circumagendam in ſitu horizontali eidem axi affigi debere, qui motum circularem metæ ſeu lapidi molari impertitur. Diametri magnitudinem a velocitate aquæ pendere, & cum experientia confirmet, citra incendii periculum a lapide molari unum circuitum intra ſeſquialterum temporis ſecundum abſolvi, eam machinæ partibus aſſignandam eſſe proportionem, qua fit, ut pars rotæ ab aqua percurſa dimidiam aquæ habeat velocitatem, dum lapis molaris integrum circuitum intra ſecundum ſeſquialterum abſolvit. Ex. gr. ſi ea fuerit aquæ velocitas,

velocitas, quæ intra unum temporis ſecundum 55 pedes percurrit, radium rotæ fore 7 pedum. Cap. 7 varia exhibet commoda novæ molarum conſtructioni propria, quod ſcilicet nullas requirant rotas dentatas, ob dentium commiſſuras magnam virium jacturam cauſantes, quod aqua ab obliquitate ictus nihil fere de efficacia ſua perdat, quodque ab obliquo alarum ſitu nullam jacturam patiatur. Cap. 8 nonnulla notatu digna continet. Diſquirit enim, quot molas machina ſuperius deſcripta circumagere valeat, & demonſtrat, unius ope quatuor iſtiusmodi molas, quæ motu Sequanæ agitantur, moveri poſſe; & fuſe agit de epiſtomiis R & Y, de quibus jam ſupra dictum eſt. Denique Cap. 9 propoſitiones demonſtrativas continet, ex quibus quantitatem effectus a machina iſta ſperandi accurate determinare licet.

NOVA THEORIA MOTUUM RECIPROCORUM Machinæ animalis, ex partium organicarum ſtructura & proprietatibus, juxta æternas motuum leges, deducta, per CHRISTIANUM STROEM.

Amſtelodami, apud Janſſonio-Waesbergios, 1707, in 8. Plagul. 6.

QUæ motuum reciprocorum machinæ animalis ab eodem Autore, per quem Ratiociniorum Mechanicorum in Medicina uſus vindicatus fuit, in Actis nuper menſe Majo p. 334 a nobis excerptus, hic ſiſtitur Theoria, methodo Geometrica per Definitiones, Axiomata, Lemmata & Propoſitiones abſolvitur. Motus enim reciprocus, cum motu pure mechanico, motu animali, corpore elaſtico, contractilitate & expanſilitate, definitus, corporis cujusdam itus reditusque per eandem ultro citroque viam perhibetur. Axiomatum ſex primum omni corpori, quod in contrariam determinationem niſui ſuo naturali movetur, cauſam etiam ejusdem motus contrariam cauſæ naturalis tendentiæ vindicat. Lemmata tria ſicuti corpora elaſtica concernunt, ita eorum pariter primo corpora, quo vehementius extra locum quietis ſuæ deducuntur, eo validius reſiſtere innuuntur, quia corporum elaſticorum reſiſtentiæ reciproce

ciproce ſemper proportionales ſint viribus contranitentibus. Omnes porro in machina animali motus, ad vitam præciſe ſpectantes, perennante eadem eſſe continuandos ac reciprocis itibus reditibusque perficiendos; cor autem unicum prædictorum motuum principium eſſe, nec aliud eſſe poſſe, in Propoſitione ſecunda & tertia, tam ratione, quam experientia, oſtenditur. Et cum motus ventriculorum cordis motibus auricularum & arteriarum reciproci annotentur in Propoſitione quarta, Propoſitio quinta circa cauſam oſtenſorum in corde motuum ex organica cordis & arteriarum ſtructura inveniendam, tanquam præcipuum, difficillimum licet, problema, occupatur. In reliquis denique Propoſitionibus quatuor, vel inſpirationis & exſpirationis in reſpiratione alternatio, ſeu, quod idem eſt, coſtarum elevatio & depreſſio a cauſarum elevantium & deprimentium alternatim ſublato & reſtituto æquilibrio, vel motus reciprocus diaphragmatis & muſculorum abdominis ab æquilibrii alterna itidem deſtructione & reſtitutione, vel motus ventriculi omniumque in abdomine contentorum viſcerum oſcillatorius a diaphragmatis & muſculorum abdominis reciprocatione, vel ſinuum venoſorum alterna contractio & expanſio, partim ab arteriarum conſinio, partim ab alterna evacuatione ſcite deducitur.

NOVA LITTERARIA.

BErnardum Montfaucon *Palæographiam Græcam, ſive de ortu & progreſſu characterum Græcorum, & de variis omnium ſæculorum ſcriptionis Græcæ generibus, additis figuris & ſchematibus*, Pariſiis proxime prelo ſubjecturum, e litteris Amici accepimus. Nec ingratum forte Lectoribus futurum eſt, ſi brevem totius libri ſciagraphiam hoc loco inſeramus. Dividitur opus Libris ſex, quorum primo, qui *de Inſtrumentis Græcorum ad ſcriptionem, de chartis, de libris, de amanuenſibus & eorum notis* inſcribitur, de atramento, & aliis liquoribus ad uſum Græcorum, de picturis codicum ad rerum repræſentationem, de chryſographia, (ubi & de inſtrumentis arandi & ſcholiaſte Heſiodi MSpto) de philyra, tilia, papyro Ægyptiaca, charta plumbea, tabellis

lis ceratis, charta elephantina, coriacea, membranea & de bombycinæ uſu ac vetuſtate, de pugillaribus & de libris linteis, porro & de ſtylo, calamo & penna (qua occaſione ſchemata S. Lucæ & Halicarnaſſæi ſcribentium ex antiquis exemplaribus deprompta exhibentur) de nominibus & forma librorum, ſive interius, ſive exterius ſpectata, de operimentis, ſcilicet quaternionibus, de columnis, de diſtinctionibus, de interpunctione, ac ejus ortu, & carptim de proſodia, de contaciis & diptychis, de Scribis etiam & Amanuenſibus, de Calligraphis nimirum & Notariis, de Chryſographis variisque Calligraphorum ritibus & notis agitur. Unde porro in eodem Libro notæ ac nomina Calligraphorum a tertio ſæculo ad decimum ſextum adduntur, & de regionibus quoque ac locis, ubi Græca ſcriptio frequentata fuit, quædam adnotantur. Liber ſecundus, *de Origine literarum Græcarum & progreſſu earundem usque ad quintum a Chriſto nato ſæculum* inſcriptus, literarum Græcarum originem ex Phœnicibus derivat, & præter literarum priſcam formam ac ſchemata marmorum Baudelotiani & Farneſiani, charactere Jonico veteri ſcriptorum, alphabetum ex marmore Grimano, alphabeta item ex nummis Antiochorum & Ptolemæorum, ſiglasque & monogrammata exhibet, ubi & de mutationibus, quæ primis Imperii Romani temporibus in Græcis literis factæ ſunt, nec non de Abraxeis figuris & literis, de ſchematibus animalium Deitatumque Ægyptiarum, earumque commixtione cum Chriſtianis myſteriis, quibus adduntur alphabeta Baſilidianorum Græca, ut & inſcriptiones Ancyranæ, quarum pars inedita, aliaque Græca ad Auguſtorum priora ſæcula pertinentia. Libro tertio, *Exempla librorum antiquiſſimorum, unciali charactere quinto ſextove ſæculo ſcriptorum*, complexo, ubi de vetuſtiſſimis libris membraneis agit Auctor, in quibus characteres unciales alii quadri, alii rotundi ſunt ſine accentibus, ſpecimina codicum, Colbertini, Regii, Cæſarei & Baſiliani, producit, pariterque duorum codicum, Dioſcoridis Cæſarei, qui ſexto ineunte ſæculo, curante Juliana Auguſta, ſcriptus eſt cum figuris, & Neapolitani paris ætatis, nec non codicis Græci corticei Turonenſis, ſine accentibus & ſpiritibus ſcripti. In-

de ad codices ſeptimi ſæculi pergens purpureum Neapolitanum, cum accentibus, exemplum item codicis Colbertini, ſpecimina exemplarium, Regii & Sangermanenſis, & alphabetum Pſalterii Murbacenſis exhibet; ac denique noni quoque ſæculi ſpecimina Græca apud Latinos ex Pſalterio Monaſterii Sancti Michaelis in Lotharingia, quod Sedulii Scoti manu exaratum fuit, aliisque codicibus affert. *De Characteribus* porro *ligatis ſive ductu calami conjunctis* Libro IV agens, formam ſcriptionis Græcæ noni ac decimi ſæculi e codicibus, Florentino & Patavino, explicat, plurimaque decimi inprimis ſæculi ſpecimina a ſe invicem diverſiſſima propinat, & de Cryptographia quoque Græcorum erudite diſſerit. Denique in eodem Libro ſæculorum, undecimi, duodecimi, decimi tertii & decimi quarti ſpecimina notatu digniſſima producit, quibus Libro quinto *Tabulas* omnium formarum Græcæ ſcriptionis, abbrevationum item, nominum propriorum, aliarumque (qua occaſione de ſphalmatibus per abbreviationes in exemplaria edita invectis agit,) & monogrammata, demumque Libro ſexto *Diplomata* quædam *Græca*, quæ Regnum Neapolitanum concernunt, ſubjungit. Accedit ultimo loco Deſcriptio montis Atho a Joanne Comneno Græco vulgari idiomate edita, & nunc Latine verſa, cum gemino montis proſpectu in ſchemate delineato. Hæc fere Operis anecdoti contenta ſunt, quod ut ipſum doctiſſimus Benedictinorum Montfauconius brevi emittat, boni publici cauſa optamus Ejusdem Autoris *Novam Collectionem Græcorum Patrum*, quam ſuperiori anno duobus Voluminibus in folio, quod ajunt, vulgavit, proxime in Actis noſtris exhibebimus. Prodiit & nuper Pariſiis nova Dictionarii Moreriani editio, quam Angelus (le P. Ange) Exprovincialis Ordinis Diſcalceatorum D. Auguſtini centum quinquaginta articulis auxit, qui & paſſim opus ſupplevit, quanquam nulla ejus mentione facta, huic quoque editioni Valterii (Vautier) nomen ſit præpoſitum. Vir celeberrimus, Ludovicus Ellies du Pin, abſoluta nuper Bibliotheca Eccleſiaſtica, eaque ad Sæculi XVII finem deducta, quam tamen partem ut typis vulgaret, impetrare hactenus non potuit, nunc in eo eſt, ut eodem modo edat Bi-

blio-

bliothecam Profanam, in qua ſcriptores hiſtoriæ civilis producet. Novam etiam doctiſſimi Patres Benedictini Operum S. Irenæi editionem parant, in qua collatis non paucis Italicis Gallicisque MSptis, fragmenta plurima antea non viſa producent, Diſſertationes etiam de difficilioribus Irenæi locis & Notas ſubinde addituri. Ceterum aliquot viros eruditos Gallia luget, quos inter Paulus Pezron, Vir eruditiſſimus, ſuperiori jam anno deceſſit; hoc ipſo vero, die 11 Jan. Petrum Silvanum Regis, Philoſophum egregium, die 17 Febr. Adrianum Bailler, Polyhiſtorem ſummum, & die 19 Aprilis Abbatem Gallois, inſigne decus Academiæ Scientiarum, mors ſuſtulit. Quibus addunt Ludovicum Couſin, Curiæ monetariæ Præſidem, & Diarii Eruditorum per complures annos ſcriptorem, quem Bibliothecam octo millium voluminum una cum ingenti pecuniæ ſumma, cujus cenſus annui emendis libris impendentur, S. Victoris Bibliothecæ legaſſe, teſtatur Autor novi *Diarii Europæi Hiſtorico-Litterarii*, cujus hoc anno *Trimeſtre* I Latino idiomate prodiit *Luxemburgi, apud Andream Chevalier*, in 8. Unde & diſcimus, Autores Diarii Pariſienſis ſub finem Januarii hujus Anni Supplementum quoddam *(le Supplement du Journal des Scavans)* edere cœpiſſe, cum ipſo Diario menſtruatim deinceps continuandum.

Romæ prodiere nuper admodum *Commentarii Hiſtorico-Dogmatici in librum S. Auguſtini de Hæreſibus ad Quodvultdeum, digeſti atque illuſtrati labore & ſtudio Laurentii Cozza a S. Laurentio, Ord. Min. Pars prima, continens hæreſes XXII a Simone Mago usque ad Marcionem, adjecta ad calcem cujuscunque hæreſis collatione cum Recentiorum Evangelicorum hæreſibus. Romæ, typis Georgii Plachi, 1707, in fol.* nec non *Tractatus de Poteſtate Juriſdictionis ſeu de Regimine Animarum, ac de Juriſdictione contentioſa, & quomodo Prælatis inferioribus ex privilegio & præſcriptione competere valeat, Autore Carolo Antonio de Manentibus. Romæ, apud Franciſcum Gonzagam, 1707, in 4to*, quo in libro inter alia auctor diſerte aſſerit, Romano Pontifici Principes & Reges omnes non tantum in ſpiritualibus, verum etiam in temporalibus ſubeſſe, eumque pro lubitu

illis bellum movere, eosdemque Regia dignitate privare posse. Meliora Medicorum Filii ex Italia proxime exspectant. Prodiere enim *Jo. Mariæ Lancisii, Intimi Cubicularii & Archiatri Pontificii, de Subitaneis Mortibus Libri duo. Romæ, typis Jo. Franc. Buagni, 1707, in 4:* item *Dominici Guilielmini, Philosophi & Medici Bononiensis, in Patavino Lyceo Medicæ Theoricæ Professoris Primarii, Exercitatio de Idearum vitiis, correctione, & usu ad statuendam & inquirendam Morborum naturam. Pat. apud Jos. Coronam, 1707, in 8.* Inprimis vero multa nobis promittuntur de *Jo. Baptista Morgagnio, Forolivienſi*, quem Amicus quidam noster spectatissimæ indolis acerrimique ingenii juvenem & magnum decus Academiæ Philosophicæ, quæ Bononiæ in ædibus Comitis Aloysii Marsilii instituta est, vocat. Ejus *Adversaria Anatomica Bononiæ, typis Ferdinandi Pisarri, 1706, in fol.* prodiere. Præterea nuntiavit nobis Illustris MAGLIABECHIUS, Romæ Franciscum de Ficoroni opus de Antiquitate Romæ per vetusta monimenta probata, ut & Observationes in Diarium Italicum Bernardi de Montfaucon proxime publicaturum. De nova C. Cornelii Taciti Operum editione, quam se parare, publica scheda significavit Natalis Feltrinus, Bibliopola Venetus, non attinet multa referre, cum editionem Parisiensem, a Gulielmo Pichon anno 1682 in usum Delphini quatuor tomis adornatam, unice sequi constituerit.

In Anglia publicam demum lucem adspexit Novum Testamentum, cui edendo per complures annos Johannes Millius S. T. P. insudavit. Titulus hic est: Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ *Novum Testamentum cum lectionibus variantibus MSS. Exemplarium, Versionum, Editionum, SS. Patrum & Scriptorum Ecclesiasticorum, & in easdem Notis. Accedunt Loca Scripturæ parallela, aliaque ἐξηγητικὰ, & Appendix ad variantes lectiones. Præmittitur Dissertatio, in qua de Libris N. Testamenti & Canonis constitutione agitur, historia S. Textus Novi Fœderis ad nostra usque tempora deducitur, & quid in hac editione præstitum sit, explicatur.* Prodiit & Londini opus ingens, Scriptores historicos præcipuos, qui de rebus in Anglia usque ad tempora Wilhelmi III gestis scripserunt, complexum, tribus Voll. in folio, cui

edendo

edendo plures biblopolæ ſumtus ſuppeditarunt. Celeberrimus Bibliothecæ Bodlejanæ Præfectus, Jo. Hudſon, jam in eo eſt, ut & tertium Geographorum vetetum Tomum colligat, & Joſephum, in quo tot viri eruditi fruſtra hactenus operam inſumpſerunt, quam emendatiſſimum demum producat. Humfredus Hody, quem ſuperiori anno e vita exceſſiſſe accepimus, librum poſt ſe reliquit de *Progreſſu linguæ Græcæ poſt captam Conſtantinopolin*, quem proxime proditurum, Amicorum litteris docemur.

Amſtelædami Samuel Halma magnum illud Gruteri Inſcriptionum opus multo auctius imprimit hoc titulo: *Inſcriptiones antiquæ totius Orbis Romani, in abſolutiſſimum corpus redactæ, olim auſpiciis Joſephi Scaligeri & Marci Velſeri, induſtria autem & diligentia Jani Gruteri, nunc curis ſecundis ejusdem Gruteri, & Notis Marquardi Gudii emendatæ, & tabulis æneis a Boiſſardo confectis illuſtratæ: denuo cura Viri ſummi, Jo. Georgi Grævii, recenſitæ. Accedit Adnotationum Appendix & Indices XXV emendati & locupletati, ut & Tironis Ciceronis Lib. & Senecæ Notæ.* Recuduntur ibidem Oſſati Cardinalis Epiſtolæ, plurimis notis denuo ab Ameloto auctæ, cujus alteram partem traductionis Operum Taciti in manibus Caſparis Fritſchii, Bibliopolæ Amſtelædamenſis, eſſe, mox in Belgio prælo ſubjiciendam, hac occaſione monemus. Prodiit tandem Antverpiæ doctiſſimorum Virorum, Henſchenii, Papebrochii, Baertii & Janningi, cura Tomus quartus *de Actis Sanctorum Junii*, poſtquam dimidia ſui parte & amplius impreſſus propter ſuborta bella latuit per quinquennium. Hic tomus (utimur verbis in Synopſi nuperrime publicata expreſſis) diem vigeſimum Junii & quatuor ſequentes complexus, continet Acta Sanctorum nominatorum CLXI; Anonymorum, certo numero definitorum, ultra quinque millia; ad alios Tomos, vel jam excuſos, vel deinceps excudendos relatorum CCXV; & aliorum XC omnino prætermiſſorum, donec de publico & legitimo eorundem cultu conſtet. Inter reliqua eminent, quæ & ſeorſim impreſſa prodiere, *Acta B. Aloyſii Gonzagæ*, de quibus ſuo tempore dicemus.

Hamburgi ſub prælo eſt dudum deſideratum Vincentii Placcii opus poſthumum de Anonymis & Pſeudonymis, octies millena amplius ſcripta continens, quod ſpiſſum ſatis Volumen in forma folii conficiet. Miſerat illud Auctor moribundus Viro Cl. Gerhardo von Maſtricht, Urbis Bremenſis Syndico, qui ad opus hoc abſolvendum Placcio auctor fuerat, &, ut alii plures, ſymbolas multas contulerat. Is cum inde a morte Placcii, quæ in annum 1697 incidit, in Belgio & Germania typographum fruſtra quæſiviſſet, demum teſtamenti Placciani executoribus MSptum remiſit, ut ipſe teſtatur in erudita ad Virum Cl. Burcardum Gotthelff Struvium Epiſtola, quam hic ſecundæ editioni Introductionis ſuæ ad Notitiam Rei Litterariæ integram inſeruit, pag. 163. Ergo demum imprimendum ſuſcepit Godofredus Liebernückel, nullis parſurus ſumtibus, ut quam emendatiſſime omnia prodeant. Prolegomena, in quibus præter alia de Auctoris Vita & Scriptis aliis notatu digna tradentur, præmittet Vir ſumme Reverendus, Jo. Albertus Fabricius, qui idem nuper Tomum II ſeu Librum III Bibliothecæ Græcæ vulgavit & jam Tomum etiam III typographo tradere cœpit. Præterea Henricus Wilhelmus Meyerus, typographus Lemgovienſis, edita Epiſtola, eruditis nuntiavit, ſe proxime Lemgoviæ editurum B. Chriſtiani Donati, Profeſſoris quondam Philoſophi Vitembergenſis, Commentarium in Theologiam Poſitivam Jo. Friderici Kœnigii, ſub tit. *Kœnigius illuſtratus*, quod opus non exiguæ molis futurum teſtatur, ſeptem nimirum aut octo plus minus Alphabetis, quarti ordinis, conſtans. Digniſſima quoque eſſet, quæ lucem adſpiceret, *Iuriſprudentia Gentium communis*, auctore celebertimo quondam Viro, Davide Mevio, S. Regiæ Maj. Suec. a Secretis Conſiliis & Vice-Præſide ſummi Tribunalis Wismarienſis, quem fœtum Eruditis nequaquam invidebunt hæredes, quod publice hoc loco a nobis indicari voluerunt. Quanti autem uſus hic liber ſit futurus, vel e *Prodromo Iuriſprudentiæ communis Gentium*, jampridem ab Auctore vulgato, & deinde ſub tit. *Nucleus Iuris Naturæ & Gentium* recuſo, unusquisque facile intelliget. Quin & Auctor jam tum anno 1656 in eleganti Epiſtola, ad Comitem Oxenſtiernium data, uberi-

uberius inſtitutum hoc explicavit, quod eſſet nimirum præcepta traditurus omnibus gentibus communia, è quibus juſti & injuſti definitiones atque differentias haurire adeoque ex immoto tali fundamento, inter omnes Gentes per commune quoddam vinculum obfirmato, certum de jure, ex quo omnia certa fieri debent, judicium & diſciplinam efficere conſtituerit. Qua in re tentaſſe aliquid fatetur Seldenum, Hobbeſium, Gerardum de Roo & Hugonem Grotium, qui tamen juris fontes non omnibus, verum aliquibus tantum materiis applicaverint. Tribus vero partibus Opus diviſit, quarum prima de jure eorum, quæ habentur, ſecunda de iis, quæ debentur, tertia de juris proſequendi & defendendi mediis tanta cura egit, ut nihil ex omni jure prætermiſſum videatur: ſingula vero Capita hic recenſere noſtri inſtituti ratio non patitur. His hactenus loca amplius mille è recentioribus Auctoribus inſeruit Dn. de Engelbrechten, Mevii Gener, Conſiliarius Status & Vice-Director Judiciorum Succicorum in Bremenſi & Verdenſi ditione, quorum Stadæ de editione libri utiliſſimi conferre poterunt, qui ejus imprimendi curam in ſe ſuſcipere velint. Ceterum vel publica fama innotuiſſe hactenus Eruditis putamus, quantam ſub initium hujus anni jacturam paſſi ſimus, Viro celeberrimo, L. Ottone Menckenio, Moralium in Academia Lipſienſi Profeſſore, die 29 Januarii paralyſi e medio ſublato, quippe qui in ordinandis publicandisque his Eruditorum Actis inde a primis initiis indefeſſam operam poſuit, atque integros tomos triginta vidit abſolutos. Uti vero alia forte occaſione de ejus vita paulo uberius dicemus, ita certiores interim Lectores facimus, nos in inſtituto hoc, more noſtro, quem hactenus erudito Orbi non diſplicuiſſe cognovimus, deinceps ſtrenue perrecturos.

LIBRI NOVI.

Strabonis Rerum Geographicarum Libri XVII. Accedunt huic editioni, ad Caſaubonianam III expreſſæ, Notæ integræ

G. Xylandri, Is. Casauboni, F. Morellii, Jac. Palmerii, selectæ vero ex scriptis P. Merulæ, I. Meursii, Ph. Cluverii, L. Holstenii, Cl. Salmasii, S. Bocharti, Is. Vossii, E. Spanhemii, Ch. Cellarii, aliorumque. Subjiciuntur Chrestomathiæ Græc. & Lat. Amstel. apud Jo. Wolters, 1707, fol.

Onomasticon Urbium & Locorum S. Scripturæ: seu, Liber de Locis Hebraicis, Græce primum ab Eusebio Cæsareensi, deinde Latine scriptus ab Hieronymo, opera Jacobi Bonfrerii. Recensuit & animadversionibus suis auxit Joannes Clericus. Accessit huic editioni Brocardi Monachi Descriptio Terræ Sanctæ. Amstel. apud Franc. Halma, 1707, fol.

Le Pitture Antiche delle Grotte di Roma, e del sepolcro de' Nasoni, disegnate da Pietro Santi Bartoli e Francesco Bartoli, descritte & illustrate da Gio. Pietro Bellori e Michelangelo Causei dela Chausse. In Roma, 1706, fol.

Della Eloquenza Italiana, Ragionamento di Giusto Fontanini, steso in una Lettera all Ill. Sig. Marchese Giangiuseppe Orsi, aggiuntovi un Catalogo delle opere piu eccellenti, che sono scritte in Lingua Italiana. In Roma, per Fr. Gonzaga, 1706, 4.

Lettere de diversi Autori in proposito delle Considerazioni del Marchese Giovan Gioseffo Orsi, sopra il famoso Libro Franzese intitolato: *La Maniere de bien penser.* In Bologna, per Constantino Pisarri, 1707, 8.

Eere van de Nationale Synode van Dordregt. Tweede Deel. Door Jacobus Leydekker, t' Amsterdam by Isaak Stokmans. 1707, 4.

Guilielmi Rabi, Jurisconsulti, Carminum Liber primus. Roter. apud Jo. Hofhout, 1707, 8.

Fables nouvelles, par L. S. de Ruisseau. A la Haye, chez la Veuve d' Abr. Troyel, 1707, 8.

Odes de Mr. de la Motte avec un Discours sur la Poesie en general, & sur l' Ode en particulier. A Amst. chez L. Renard, 1707, 12.

* * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Octobris, Anno MDCCVII.

STRABONIS RERUM GEOGRAPHICARUM Libri XVII, cum notis integris & selectis virorum doctorum, cura THEODORI JANSSONII ab ALMELOVEEN.

Amstelædami, apud Joann. Wolters, 1707, fol. Alph. 16.

STrabonis editiones omnes, Aldinam A. 1516, Marci Hopperi Basileensem A. 1549, Basileensem item Gul. Xylandri A. 1571, luculenta eaque iterata obfuscaverat editio Is. Casauboni, cujus prioribus curis Paris. 1587, posterioribus post fata ejus, loco eodem, A. 1620, una cum observationibus Fed. Morelli, lucem Strabo adspexerat. Qua etiam editione in illa MSS. Codicum ejus autoris raritate, aliorumque ad eum ornandum spectantium subsidiorum defectu, contenti fuere hucusque eruditi, fuissentque ulterius; ejus tamen etiam caritas novæ editionis adornandæ Bibliopolæ Amstelædamensi non incelebri animum injecit. Qui cum ei operi perficiendo adjutorem Clarissimum Janssonium, aliis meritis Reipublicæ litterariæ satis commendatum, sibi adscivisset, illius autoritate effectum est, ut textus Strabonis juxta cum versione exactissime juxta ultimam Casauboni editionem repræsentaretur, chartæ typorumque nitore non contemnendo, in reliquis nulla alia mutatione admissa, nisi ubi, operarum forte typographicarum vitio, verba quædam vel omissa vel in deterius mutata ex Aldi Hopperique editionibus deprehenderentur; quæ vel ipsi textui restituta, vel loco inferiore subjuncta fuerunt. Eodem loco majore Lectorum commoditate integræ con-

conſpiciuntur G. Xylandri, Iſ. Caſaubòni, F. Morelli & Jac. Palmerii ad Strabonem notæ, quibus admiſta legitur haut exigua obſervationum, ex ſcriptis omnis generis Virorum doctorum collectarum, quæ illuſtrando quidem Straboni inſervire queant, farrago: P. Merulæ inprimis, J. Meurſii, Ph. Cluverii, L. Holſtenii, Cl. Salmaſii, S. Bocharti, Iſ. Voſſii, Ez. Spanhemii, & C. Cellarii, nuper eheu noſtri. Id inprimis opera etiam data eſt, ut loca Veterum, a Caſaubono ex minus probatæ fidei exemplaribus repræſentata, emendata magis ex editionibus præſtantioribus ſiſterentur, librorum capitibus, paginis, ut facilius inveniri poſſent, etiam additis. In fine Operis *Chreſtomathiæ* Strabonianæ ſubjiciuntur, prout in Geographis antiquis Oxonii nuper fuere excuſæ, quam ob cauſam & H. Dodwelli de iisdem diſſertatio inter cetera Prolegomena recuſa comparet. Cuivis porro libro ejus præmittitur argumentum, & ad calcem Græcæ ὑποθέσεις, perinde ac factum in editione Caſauboni, ſubjiciuntur. Indices quoque iidem plane, qui in Caſauboniana, ita, ut ne paginis quidem indicatis, quibus reperire ſit autores Straboni allegatos, hic aliquid fuerit innovatum.

COLLECTIO NOVA PATRUM ET SCRIptorum Græcorum, EUSEBII CÆSARIENSIS, ATHANASII, & COSMÆ ÆGYPTII, in duos Tomos diſtributa & adornata a D. BERNARDO DE MONTFAUCON, Presbytero & Monacho Ordinis S. Benedicti e Congregatione S. Mauri.

Pariſiis, apud Claudium Rigaud, 1707, in fol.

Conſtat Tomus I Alph. 9, Tomus II Alph. 8.

GLoriam, quam in Editione Athanaſii Pariſienſi ultima cum Presbyteris & Monachis e ſuo Ordine aliis communem habuit, ſolus nunc tuetur eruditiſſimus Montfauconius, quando Triumvirorum ſanctitatis & doctrinæ laude celeberrimorum opera, in tenebris quaſi hactenus ſepulta, primus ex Manuſcriptis Codicibus Græcis, Italicis Gallicanisque eruit, Latine ver-

vertit, Notisque & Præfationibus, iſtarum plurimas complexis, illuſtravit.

Agmen ducit *EUSEBIUS CÆSARIENSIS*, cujus *in Pſalmos Commentarii* Tomum primum integrum conſtituunt. Hos Euſebius quidem ipſe in ſcriptis ſuis aliis nuſpiam allegavit, laudavit tamen eos Hieronymus, ac meminere eorundem Theodoretus & Gelaſius. Hieronymus verſionem eorum Latinam Euſebio Vercellenſi tribuit, verum iſta interpretatio jamdiu interiit, unde ejus diligentiam ut æmularetur Noſter, opus habuit. Ante omnia vero hic Græcum textum e variis codicibus manuſcriptis nulla ſui parte mutilum ut exhiberet, ſtuduit, inque Præfatione de variis ad hoc opus attinentibus erudite diſſeruit. Eſſe hos Euſebii Commentarios e ſtylo probat, quem adhibitæ in Demonſtratione imprimis Evangelica dicendi rationi ait apparere quam ſimillimum, eumque Autor Maximini in Chriſtianos carnificinam ut oculatus teſtis memoret, & hoc indicio Euſebium prodi autumat. Tempus conſignationis ad annum circiter 327 referendum judicat. Doctrinam in hoc Commentario obviam nævis ſuis haud carere fatetur, & ſententiam præ cæteris, quam de Filio Dei foverit Euſebius, examinat, ægre hanc defendi poſſe ſtatuens, cum & ex hoc ipſo opere diſpaleſcat, quod Arianum ille nunquam non ſe geſſerit. Addit alia, in quibus vel a fide aberrare, vel explicatione ulteriori opus habere videatur, nec miſcellanea quædam in his Commentariis obſervanda, ac idiotiſmos & ſingularem quarundam vocum ſignificatum notare omittit. Interpretandi rationem hoc adhibitam hoc fere modo delineat: obſervationes criticas egregiæ notæ eſſe dicit, cum præter ea, quæ in Præfationibus afferuntur, non ſpernenda ſane, multa expoſitionibus ſuis de ordine & de autore cujusque Pſalmi ſubinde præmittat, quæ judicium peritiamque ſcriptoris arguant, & in quibus prolixius, ſed ſine aliquo Lectoris tædio faſtidiove, Euſebius verſetur. Literalem Pſalmorum mentem ubi explicet, genuinum plerumque ſenſum eum perhibet attingere, neque ita frequenter aberrare a ſcopo & a vera Pſaltis ſententia. Adfuiſſe enim opimam illam Hexaplo-

rum ſupellectilem, unde & Hebraicam lectionem & veterum Interpretum verſionem mutuari potuerit. Neque ſane, ut ex his Commentariis deprehendere liceat, Hebraice peritum fuiſſe Euſebium, ſiquidem de Hebraica lectione ut plurimum non adeo docte ediſſerat, utpote qui Hebraica Græcis literis expreſſa, qualia in Hexaplis erant, tantum legerit, &, ſi quid de vocibus & literis Hebraicis hinc inde tradat, id ex Hebræis mutuatus fuerit, quanquam Doctoribus his aliisque nimis interdum credulus deprehendatur, ut quando ad locum Pſaltis: *ex utero ante Luciferum genui te*, ubi Hebraicus textus vocem habeat מרחם, opinionem alicujus ut probabilem hanc laudet, quod heic Maria indicetur, cum tamen inter מרים & מרחם vel tyronibus manifeſta appareat differentia. Myſtagogicam explanandi viam, qua ad Chriſti perſonam & Eccleſiam, fidelem item animam, ac cœleſtem demum Sionem, omnia reducuntur, Euſebium admodum frequentaſſe, ac de cætero Origenis expoſitiones haud obſcure ſectatum fuiſſe docet: prout & antiquis Interpretibus vel aliis perſæpe utatur, ac multo plura ex Aquila, Theodotione & Symmacho afferat, quam vel in Druſii vel in Nobilii collectionibus reperiantur, ita, ut ejus adminiculo non raro Pſalmos integros, ex Symmachi maxime verſione, reſtaurare liceat.

Secundo Tomo auſpicia dant novendecim *S. ATHANASII* opuſcula, ſpuria partim, partim genuina, & ſingula quidem hactenus ἀνέκδοτα. Sunt vero illa hæc: *De Legatione Eccleſiæ Ancyranæ ad Athanaſium pro cauſa Marcelli. Sermo major de fide*, opus a Theodoreto laudatum, quo egregia contra Arianos alioſque Athanaſiani ævi hæreticos diſceptatio continetur. Fragmentum *de Paulo Samoſateno*, in quo oſtendit Athanaſius, Paulum Zenobii patrocinio nixum fuiſſe, dum errores ſpargeret; ſed nihil ipſi profuiſſe ejus patrocinium, nec obſtitiſſe, quo minus is ab Epiſcopis in Synodo coactis damnaretur. Fragmentum de *Stephano Antiocheno*, pars hiſtoriæ cujusdam ab Athanaſio conſcriptæ, ubi de conſpiratione Stephani in Legatos Synodi Sardicenſis, Euphratem & Vincentium, ſtructa, quam in hiſtoria ad Monachos carptim ille tetigerat, pluri-

pluribus agitur. *Epiſtola ad Monachos*, quæ, licet breviſſima ſit, pulcherrimas tamen de Arianorum conſortio declinando præceptiones offert. *Commentaria, ſive Sermones in Matthæum*, quorum pars jam olim quidem edita proſtat, ſed ita, ut ſæpius ab initio inque medio & fine mutilatio deprehendatur, quæ jam penitus ſublata eſt. *Commentaria in Lucam*, de quibus idem monendum ait Autor, quod ante de Commentariis in Matthæum dictum fuerit. *Homilia in Canticum Canticorum*, quæ in Codice Bibliothecæ Ambroſianæ Athanaſio tribuitur. Sed otioſi & imperiti hominis opuſculum eandem vocat Noſter, eo tempore fortaſſis editum, quo Manichæi in Oriente turbas dederint, (quod præſertim octavo, nono atque decimo ſeculo contigerit,) quandoquidem ſcriptor iſte Manichæos, ut tunc vigentes, commemoret. *Sermo de Patientia*, quem poſtremæ Arianorum carnificinæ ſub Conſtantio excitatæ imaginem præferre dicit. *Homilia in Ramos Palmarum*, parem cum Epiſtolis feſtalibus, de quibus infra, conſonantiam exhibens. *Opuſculum in dictum Apoſtoli: Novi hominem raptum usque ad tertium cœlum*; quod ex vitiato linguæ Græcæ uſu inter ſpuria ablegatur. *Opuſculum in dictum Apoſtoli aliud: datus eſt mihi ſtimulus carnis*, quod pari *νοθείας* vitio laborare dicitur. *Argumentum in Pſalmos*, & *ſupplementa in Pſalmos*, in quibus ea, quæ in Athanaſio Benedictinorum editio deerant, nunc ſupplentur. *Fragmentum contra Macedonianos*, ideo inter alia obſervandum, quod, cum in iis, quæ antea prodierunt, operibus Pneumatomachorum hæreſin tacito ſemper Macedonii & Macedonianorum nomine Athanaſius refellit, hoc nominatim illos perſtringit. *Fragmenta contra Novatianos*, *ἀποσπασμάτια* inſignis cujusdam contra eosdem hæreticos operis. *Fragmentum de amuletis ſive præſtigiis*, in quo contra eos, qui inſtante morbo ad ſtriges ſeu vetulas confugiebant, agitur, veneficarumque hujusmodi uſus & conſuetudo paucis depingitur. *Fragmenta* alia, *variis ex locis excerpta*, & varii argumenti themata pertractantia. *Brevis* denique *expoſitio fidei*, cujus omnia dicta ad repudiandam Arianorum & Pneumatomachorum hæreſin concinnata ſunt.

Opuſculis Athanaſianis antea recenſitis Animadverſiones præmittuntur in vitam & ſcripta S. Athanaſii, in quibus præter alia aſſeritur: Athanaſium a Martyribus fuiſſe inſtitutum: egiſſe eum Aſceticam aliquandiu vitam, idque ſub Antonii diſciplina: Libros Athanaſii contra gentes & de incarnatione ante A. 319 fuiſſe publicatos: θέαν νεωτέραν eſſe Cleopatram: hiſtoriam mulierculæ, quæ Athanaſium in Synodo Tyria illati ſibi ſtupri inſimulaverit, ſuſpectam omnino videri: πυκτία τῶν θείων γραφῶν, quæ Conſtanti Auguſto Athanaſius miſerit, eum Synopſi Scripturæ Sacræ, quæ ab ipſo adornata (ſed minus recte) dicatur, haud coincidere: Liberii contra Athanaſium epiſtolam haud eſſe germanam: nec eſſe Athanaſii Epiſtolam, quæ vocatur Catholica; ut alias ejuſmodi animadverſiones taceamus, in quibus plerumque res ipſi eſt cum Tillemontio, ſententiam Benedictinorum non ſemel oppugnante.

Sed adhuc ante, quam opuſcula Athanaſii ipſa recenſeantur, Diatriba Collectoris legitur, *de cauſa Marcelli Ancyrani*, in qua, poſt brevem de Marcelli vita narrationem, ſummam doctrinæ Marcellianæ fuiſſe refert: unum ab æterno Deum exiſtere, cujus λόγον, ſeu ratio aut verbum pariter æternum unum ſit cum Deo ipſo οὐσίᾳ καὶ ὑποστάσει, ita, ut nulla ſit inter utrumque diſtinctio, eſſeque verbum ſilens, internum ſive ἐνδιάθετον. Spiritum item Sanctum in Deo ab æterno fuiſſe, nulla ſimiliter, niſi nominis & rationis, diſtinctione. Cum autem Deus operetur & loquatur, tunc verbum, ceu quandam emiſſionem, extenſionem, & dilationem deitatis prodire, & poſt geſtum opus ad Deum reverti, & in priſtina conditione manere. Pariter emiſſum fuiſſe verbum, ut carnem aſſumeret, tuncque Filium Dei effectum eſſe, Regem item, Chriſtum, imaginem Dei inviſibilis, & primogenitum omnis creaturæ, cum antea nihil eorum fuiſſet, ac poſt judicium hæc omnia amiſſurum, atque, uti prius, unum cum Patre futurum. Ut autem verbum ſit extenſio & dilatatio Dei, ſic & Spiritum Sanctum talem eſſe, pariterque a Deo emitti ac ad Deum reverti. Hanc ſententiam publicis in ſcriptis aut confeſſionibus a Marcello

cello fuiſſe propoſitam inficiatur Noſter, qua tamen occaſione ſuſpectus ille redditus fuerit Athanaſio, quique Legationis ad Athanaſium ſcopus atque exitus fuerit, prolixe enarrat.

Athanaſio ad latus jungitur *COSMAS, INDICOPLEUSTES* ab Indica navigatione dictus, Monachus Ægyptius, cujus duodecim libri exhibentur ſub titulo *Topographiæ Chriſtianæ*, in qua Chriſtianorum de mundo refertur opinio, quam ſic repræſentavit Cosmas: Mundum planum arbitratur, ac terræ ſuperficiem quadram & oblongam, ita, ut longitudo ejus ab Oriente ad Occidentem duplo major latitudine ſit: quæ latitudo a Septentrione ad Meridiem extendatur. Hunc vero mundum parallelogrammum muris claudi pugnat, murosque a parte orientali & occidentali, ab imo ad faſtigium rectos in ſemicirculum deſinere; a parte vero ſeptentrionali & meridionali erectos item muros eſſe putat, donec ad ſemicirculum pertingant, tum enim convolvi muros ait, ut oblongam cameram in fornicis modum faſtigiatam efficiant. Firmamentum porro, ceu lacunar quoddam, ubi muri convolvi & in ſemicirculum deflecti incipiunt, extendi arbitratur, ac locum ſupremum beatorumque ſedes a loco inferiori diſterminare. Solem vero Lunam & ſtellas ſub firmamento eſſe opinatur. Utque noctium, dierum & eclipſium rationem explicet, ad extrema Septentrionis montem altiſſimum eſſe comminiſcitur, & circa montem Solem, Lunam & aſtra curſum peragere, ita ut, cum Sol adverſam nobis montis partem reſpicit, tum nobis appareat, diesque ſit; cum autem pone montem curſum peragit, tum noctem efficiat. Lunæ vero eclipſes tum fieri putat, cum mons Solem inter & Lunam interponitur; cumque mons ille a cacumine hemiſphærium referat, hinc effici, ut umbra, quam in Luna conſpicimus, in ſemicirculum deſinat. Hæc ita in ſummam coegit Montfauconius, atque in Præfatione ad hoc opus varia ibidem obvia alia curioſius excuſſit. Cum in decimo Coſmæ libro ex Athanaſii *Epiſtolis Feſtalibus* excerpta quædam afferantur, de iisdem peculiariter diſſerit, ſcriptasque illas affirmat & miſſas ad populum Alexandrinum, cum Athanaſius in deſerto latens, metu Conſtantii, ageret. Easdem & a quibusdam *Paſchales* vocari, quia

quia in diebus maxime Paſchalibus populo recitatæ fuerint, quanquam hoc nomine & illæ, quæ per Quadrageſimam lectæ, inſigniantur.

Claudit rivos, qui Collectioni huic dederat primordia, EUSEBIUS CÆSARIENSIS, cujus *Commentarii in Jeſaiam* (Heſaiam ſcribit ſemper Montfauconius, vocem Græcam ἡσαΐας ſequi ſe cauſatus,) in poſtrema hujusce Tomi parte in lucem procedunt, non in ſexdecim modo Prophetæ illius capita, quæ codex Ebroicenſis, olim Cardinalis Perronii, contineat, ſed in Prophetiam potius integram, cujus Veteres, & Hieronymus camprimis, dudum mentionem fecerint. Interpretandi ratione heic Euſebium eadem, qua in Pſalmis exponendis, uti: parce ac ſobrie de Filio Dei in his Commentariis loqui: frequentius contra atheos & genethliacos agere: Apoſtolos quatuordecim numerare docet, variaque e textu ipſo alia allegat & expendit. Singulare vocat, quod Euſebius teſtetur de iis, qui ex gentilibus ad fidem converſi ad martyrium acceſſerint; quod ſcilicet propriis depoſitis nominibus priſcorum Patriarcharum & Prophetarum vocabula ad necem pro Chriſto ſubeundam accedentes uſurparint.

D. THOMÆ ITTIGII DE BIBLIOTHECIS & Catenis Patrum variisque veterum Scriptorum Eccleſiaſticorum Collectionibus Tractatus.

Lipſiæ, apud hæredes Frid. Lanckiſii, 1707, 8. Alphab. 3.

Liber hic, utut mole ſit exiguus, ingentes tamen continet divitias, quas in eundem Magnificus Autor congeſſit ex inſtructiſſima Bibliotheca ſua, non illa ſolum, quam in Muſeo aſſervat, ſed quam maxime etiam ex altera, quam in vaſtiſſima memoria reconditam tenet. Obvios etenim heic libros plurimos Lectores deprehendent, quorum notitia haud cujvis facile patet. *Bibliothecas* & *Catenas Patrum* innuimus, e quibus iſtæ integros Patrum libros & tractatus minores complectuntur, in his vero non integra Patrum Scripta, ſed libri Biblici variorum

variorum Patrum ſententiis centonis inſtar conſutis illuſtrati exhibentur. Placuit utrasque eo enarrare ordine, quem locorum, ubi impreſſæ fuerunt, ſuppeditat diverſitas. Initium fit a Bibliothecis Patrum *Baſileenſibus*. Baſileæ enim prima omnium prodiit A. 1528 ejusmodi Bibliotheca, collectore Jo. Sichardo, qui ei titulum dedit *Antidoti contra diverſas omnium fere Seculorum hæreſes*. Excepit iſtam ibidem A. 1550 Henrici Petri Μικροπρεσβυτικὸν, & A. 1555 ſub *Orthodoxographorum* nomine novam Patrum Bibliothecam ſeptuaginta ſex Scriptorum monumenta complexam edidit Baſilius Johannes Heroldus, qui iſtis A. 1556 *Hæreſeologiam*, ſeu opus Græcorum atque Latinorum Theologorum ſcripta ad graſſantes hæreſes confutandas facientia addidit. A. 1569 in eadem urbe Jo. Jacobus Grynæus *Monumenta Sanctorum Patrum orthodoxographa* vulgavit. Quibus ſingulis tandem ab Autore noſtro *Collectio Poetarum Chriſtianorum veterum*, a Georgio Fabricio curata, adjungitur. Sectio ſecunda pergit a Baſileenſibus ad *Tigurinas* Patrum Bibliothecas, & eas quidem a Joſia Simlero & Conrado Geſnero accuratas; quibus, cum pauciores ſint, mox abſolutis, de *Pariſienſibus* majori cum apparatu Autor Summe Reverendus diſſerit. Duplex heic ante omnia memoratur Bibliotheca Patrum, a *Margarini de la Bigne* induſtria profecta, quarum prima ſingularem inſuper nacta fuit ejusdem cura *Appendicem*; quin & tertia acceſſit Editio, *Auctario* duobus Tomis conſtante locupletata. Quarta quæ vocatur, Pariſienſis Patrum Biliotheca *Auctarium* nacta eſt Græco-Latinum, quod Frontonis Ducæi ſtudio inprimis debetur, prout aliud mere *Latinum* Ægidius Morellius ſuperaddidit. Poſt hæc auctaria Bibliotheca Patrum Pariſienſis A. 1644 in ſeptendecim Tomos excrevit. Neque tamen defuit Franciſco Combefiſio occaſio, *Auctarium* illius *novum*, aliudque, *noviſſimum* ab ipſo dictum, utrumque in duos Tomos diſtributum, evulgandi. Nec jam Collectionum Pariſiis impreſſarum finis eſt; allegantur enim inſuper velut huc ſpectantia, quorum ſola adduxiſſe nomina ſufficiat, monumenta hæc: Lucæ Dacherii *Spicilegium*; Theophili Raynaudi *Heptas Præſulum*; e Jacobi Sirmondi Operibus *primus*, *ſecundus*,

cundus, tertius & *quintus* Tomus; Jacobi Hommey *Supplementum Patrum*; Jo. Mabillonii *Veterum Analecta*; ejusdemque & Michaelis Germain *Musæum Italicum*: Steph. Baluzii *Miscellanea*; Phil. Labbei *Bibliotheca nova MSStorum*; Petri Possini *Thesaurus asceticus*; Claudii de Chantelou *Bibliotheca Patrum ascetica*; Franciſci Combefiſii *Bibliotheca Patrum Concionatoria*; Martini Marrier & Andreæ Quercetani *Bibliotheca Cluniacenſis*; Gilberti Mauguini *Veterum Autorum, qui nono Seculo de prædeſtinatione & gratia ſcripſerunt, Opera & Fragmenta*; Jo. Baptiſtæ Cotelerii *Eccleſiæ Græcæ Monumenta*; Monachorum Benedictinorum e Congregatione S. Mauri *Analecta Sacra*; Franciſci Combefiſii *Manipulus Originum Conſtantinopolitanarum*; Petri Pithœi *Veterum aliquot Galliæ Theologorum Scripta*; *Palladius de vita Chryſoſtomi, cum aliis Scriptoribus Græcis Græce & Latine editus* ab Emerico Bigotio; *Juſtinus Martyr, cum aliis quibusdam Græcis Scriptoribus* a Typographis Pariſienſibus editus; Franciſci Combefiſii *Amphilochius, Methodius & Andreas Cretenſis*; Philippi Priorii *Cyprianus, Minutius Felix, Arnobius Afer & Julius Firmicus Maternus*, junctim editi. Inter *Colonienſes* Patrum Bibliothecas illa eminet, quæ *Magna* vocatur, & quatuordecim Tomis A. 1618 vulgatis conſtat, in quam ſtudium operamque contulerunt Theologi Colonienſes, quos inter præcipuæ partes fuiſſe dicuntur Alardi Wyelii, Theologiæ Licentiati & Profeſſoris, qui Præfationem his quatuordecim Tomis præmiſit. Accesſit vero Tomus decimus quintus A. 1622, in quo compilando inprimis Andreas Schottus laboravit. Magno vero iſti operi aliquot heic adduntur minora, utpote: Suffridi Petri *Autores veteres, qui de Scriptoribus Eccleſiaſticis egerunt*; *Catena Græcorum Patrum in Pentateuchum*, interprete Franc. Zephyro; nec non *in Cantica Veteris & Novi Teſtamenti*, interprete Antonio Caraffa; Leonis Allatii Συμμικτα, tandemque *Veteres Scriptores, qui de divinis officiis egerunt*, collecti per Hittorpium. *Lugdunenſes* dehinc ſequuntur Patrum Bibliothecæ, interq; has omnes alias amplitudine ſua antecellens illa, quæ vocatur *Maxima*, in Tomos XXVII diſtributa. Sed nec omittuntur, quæ itidem Lugduni prodierunt, ſequentes; *Patrum Lirinenſium Scripta* colle-

collecta a Vincentio Barrali; *Bibliotheca Homiliarum & Sermonum priſcorum Eccleſiæ Patrum in Dominicas & Feſta; Homiliæ Doctorum Eccleſiaſticorum in Evangelia Dominicalia & temporanea*, quæ juſſu Caroli M. per Alcuinum in unum Codicem redactæ perhibentur; *Opuſcula quædam Patrum* a Thoma Gaileto collecta; Aloyſii Lippomanni *Catena Patrum in Geneſin & Exodum*, & Pauli Comitoli *in Jobum*, cujus poſtremæ collector in Catalogo Heinſiano per errorem nominatur Paulus cum Deo. Bibliothecæ Patrum *Lugduno-Batavæ* ſeu *Leidenſes* ſunt: Joh. Meurſii *Variorum Divinorum* Liber unus; Stephani le Moyne *Varia Sacra*; & Caſimiri Oudini *Veterum aliquot Galliæ & Belgii Scriptorum Opuſcula ſacra* nunquam edita. *Ingolſtadii* ſub *Antiquarum Lectionum* titulo Bibliothecam veterum Scriptorum edidit Henricus Caniſius, quem imitatus Petrus Stevartius *inſignium Autorum Græcorum atque Latinorum* Tomum ſingularem concinnavit; nec prætereundos Ittigius exiſtimat Jacobi Gretſeri libros *de Cruce*, cum in ſecundo Tomo editionis Ingolſtadianæ A. 1600 variæ Patrum Scriptorumque Homiliæ, Epiſtolæ & Relationes de Cruce contineantur, prout & idem Gretſerus *Lucam Tudenſem contra Albigenſes*, & duplicem *triadem Scriptorum contra Waldenſes* edidiſſe dicitur. Huc referuntur Theodori Peltani *ſeptendecim Homiliæ Græcorum Patrum* Latine redditæ: *Simeonis Junioris Opera una cum pluribus aliorum Veterum Monumentis*, Latine verſa & notis illuſtrata a Jacobo Pontano; *Veterum Monumenta contra Schiſmaticos* edita a Sebaſtiano Tengnagelio; *Epiſtolæ quædam Pontificum ad Reges quosdam Francorum*, in unum volumen collectæ a Jacobo Gretſero, qui & *Epiſtolas Pontificum quorundam ad Petrum Cnapheum, una cum Gregorii Acindyni libris duobus de eſſentia & operatione DEI*, Ingolſtadienſibus typis fecit imprimi, tandemque *Victoris Tunuenſis Chronicon, cum aliis veterum Scriptorum monumentis* ab Henrico Caniſio editum, ſub calcem hujus Sectionis allegatur. Bibliothecæ Patrum *Antverpienſes* enumerantur hæ: *Homiliæ quatuor Sanctorum Patrum*, interprete Petro Pantino, ejusdemque *variorum Patrum Græcorum Homiliæ; Catena Græcorum Patrum in Proverbia Salomonis, cum Gregorii Thaumaturgi Metaphraſi in Eccleſia-*

cleſiaſten; *& Michaelis Pſelli in Canticum Canticorum paraphraſi* a Theodoro Peltano typis tradita; *Expoſitio Patrum Græcorum in Pſalmos*; *Catena* item *Græcorum Patrum in Lucam*, aliaque *in Johannem* a Balth. Corderio vulgatâ; *Liturgiæ Sanctorum Patrum* a Claudio Sanctesio editæ; Ægidii Buchierii *Victorius Aquitanus, & alii antiqui Canonum Paſchalium Scriptores*; *Patres Apoſtolici, a Cotelerio quondam collecti, a Joanne Clerico cum variis acceſſionibus denuo editi.* Succedunt hæ *Romanæ*: Melchioris Hittorpii *Autores veteres de divinis officiis*, jam inter Colonienſes Bibliothecas ſupra allegati; Leonis Allatii *Græcia orthodoxa*; Laurentii Alexandri Zacagnii *Collectanea monumentorum veterum Eccleſiæ Græcæ & Latinæ*; *Codex Regularum, quas Sancti Patres monachis & ſanctimonialibus præſcripſerunt*, a Benedicto Abbate Anianenſi olim collectus, & a Luca Holſtenio in tres Tomos digeſtus; *Patrum aliquot Græcorum Orationes & Epiſtolæ*, ab Hieronymo Brunello Græce editæ; alia *quorundam Patrum Collectio* Pauli Manutii; Petri Poſſini *Catena in Marcum*, & Lippomanni *in Pſalmos*. *Venetiis* impreſſæ tres Patrum Catenæ ſiſtuntur, una *in quinquaginta Pſalmos*, interprete Daniele Barbaro; altera *in Jobum*, cura Pauli Comitoli, tertiaque *in Acta & Epiſtolas Catholicas*, Joanne Bernardo Feliciano interprete. Unica commemoratur *Mediolanenſis*, in *Anecdotis* Ludovici Antonii Muratorii obvia. *Moguntinis* typis excuſæ referuntur Patrum Bibliothecæ ſequentes: *Speculum antiquæ devotionis circa Miſſam*, colligente Jo. Cochlæo; *Miſcellanea Patrum Græcorum & Latinorum* Gerhardi Voſſii, Præpoſiti Tungrenſis; *Hincmari Remenſis & aliquot coætaneorum Opuſcula*, itemque *Paralipomena Opuſculorum Petri Bleſenſis & Johannis Trithemii, aliorumque*, quibus ſtudium impendit Jo. Buſæus. Bibliotheca *Patrum Ciſtercienſium*, collecta labore & ſtudio Bertrandi Tiſſier, typis cœnobii, cui *Boni Fontis* nomen eſt, prodiiſſe dicitur. *Paranetici veteres* cum notis Goldaſti, Bibliotheca Patrum *Inſulana* nuncupantur; *Divionenſis* vero: *Scriptorum veterum de fide Catholica Opuſcula quinque*, vulgata a Petro Franciſco Chiffletio; *Rotomagenſis*: *Veterum Scriptorum & monumentorum Collectio*, publicata ab Edmundo Martene; *Toloſana*: Balthaſaris Corderii

derii & Petri Poſſini *Symbolæ Græcorum Patrum in Matthæum*. Poſt Bibliothecas Patrum *Londinenſes*, quæ ſunt: *Catena Græcorum Patrum in Jobum*, collectore Niceta, ex MSCtis eruta a Patricio Junio; *Bedæ, Egberti & Aldhelmi Opuſcula* nonnulla, vulgata ab Henrico Whartono; *Palladii, Ambroſii, & Anonymi cujusdam Scripta de Brachmanis*, ab Eduardo Biſſæo collecta; *Dublinienſis* allegatur; *Sylloge veterum Epiſtolarum Hibernicarum*, collecta a Jacobo Uſſerio; & *Oxonienſis: Spicilegium SS. Patrum & Hæreticorum Seculi I, II & III*, editum & notis illuſtratum a Johanne Erneſto Grabio. Has excipiunt ſuo ordine *Lovanienſes: Variorum Patrum Epiſtolæ ad Concilium Epheſinum ſpectantes*, editæ & notis illuſtratæ per Chriſtianum Lupum; *Scriptores quidam veteres de Euchariſtia*, collecti a Jo. Vlimmerio; *Trajectenſis:* Jacobi Tollii *Inſignia Itinerarii Italici*; *Genevenſis:* Davidis Blondelli *Pſeudo-Iſidorus & Turrianus vapulantes*, ac Theodori Bezæ *Scripta quædam Patrum maximam partem antea non edita*; *Hamburgenſes:* Elmenhorſtii *Gennadius & Martialis Lemovicenſis*; Nicolai Glaſeri *Apocrypha paranetica*; Jo. Alberti Fabricii *Codex apocryphus Novi Teſtamenti*; *Cygnea: Variorum Patrum Homiliæ in natalem Chriſti*; *Hieronymi* inſuper, *Theologi cujusdam Græci, Dialogus de Trinitate cum quibusdam aliis veterum Scriptorum Monumentis*, quas duas collectiones inſtituit Chriſtianus Daumius. Ibidem quoque *Opuſcula quædam veterum Scriptorum* imprimi fecit Caſpar Barthius. Agmen claudunt *Lipſienſes:* Joachimi puta Zehneri *Patrum & Doctorum Eccleſiæ, qui ligata oratione ſcripſerunt, Paraphraſes & Meditationes in Evangelia Dominicalia & Feſtivalia*, ac Summe Reverendi noſtri Ittigii *Bibliotheca Patrum Apoſtolicorum Græco-Latina*. Accedit Operi huic *Appendix*, quæ varias adhuc collectiones alias enumerat, veterum videlicet Scriptorum Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ; Chronicorum; Vitarum Apoſtolorum & Sanctorum; (ubi & imprimis de induſtria Bollandi, Henſchenii & Papebrochii atque Succeſſorum agitur;) Canonum pœnitentialium & Eccleſiaſticorum; Conciliorum Generalium & Provincialium; Liturgiarum; rerum geſtarum a Pontificibus Avenionenſibus; Bullarum Pontificum Romanorum; tracta-

tuum de jurisdictione Imperiali & Pontificia; Scriptorum, qui circa tempora Concilii Constantiensis de corrupto Ecclesiæ statu ejusque remediis scripserunt; veterum Historicorum; & plurium similium. Peregregia vero hæc supellex non quoad nudos certe titulos (in quibus nobis quidem acquiescendum est) refertur, sed accurato potius studio, in opere præsertim ipso, quid in qualibet Bibliotheca contineatur, sigillatim recensetur, & quæcunque alias ad historiam cujusque pertinent, operose indicantur. Videas & passim pro suppeditata occasione varias immiscri observationes, e quibus paucas in reliquarum gustum designabimus, quandoquidem diffusissimæ lectionis Autor p. 83 s. varias Indicis expurgatorii Fr. Johannis Mariæ Brasichellensis censuras allegat; p. 156 Synoridem inter Sanctas relatam explodit; p. 161 de historia latronis per Johannem converti differit; p. 180 seqq. repetit, quæ olim in collegio privato de Hieronymi Martyrologio, a Francisco Maria Florentinio cum ejusdem notis & exercitationibus Lucæ A. 1668 edito, latius docuerat; p. 199 refert, quod monasterium Piscariense tantæ dignitatis olim fuerit, ut Abbas in omni ditione sua non secus ac Imperator sese gesserit, & pedi loco sceptrum Imperiale vel Regale usurpaverit; p. 200 fabulam de S. Clementis Papæ & Martyris corpore, cui habitaculum ab Angelis in ipso mari præparatum fuerit, exsibilandam dat; p. 216 s. de Symboli Athanasiani autore prolixius disceptat; p. 309 s. communionis sub utraque historiam illustrat; p. 546 Daumium miratum valde fuisse narrat, quod, cum Lugdunensis Patrum Bibliotheca duodecim Tomis Colonienſem superet, non plures, quam centum, & quidem magna ex parte breves, si non brevissimi, Autores in eadem additi fuerint, & postea longum Scriptorum illorum catalogum, quorum opera addi potuissent, a Daumio contextum communicat; p. 557 s. Apparatum le Nourry delineat; p. 701 s. totam Theclæ historiam meram esse fabulam ostendit. Dignum est, quod huc transscribatur, Epitaphium Petri Abælardi, p. 395 obvium:

Petrus in hac urna latitat, quem mundus Homerum
Clamabat, sed jam sidera fidus habent.

Sol

Sol erat hic Gallis, ſed eum jam fata tulerunt,
Ergo caret regio Gallica Sole ſuo.
Ille ſciens, quicquid fuit ulli ſcibile, vicit
Artifices, artes abſque docente docens.
Undecimæ Maji Petrum rapuere Calendæ,
Privantes Logices atriâ Rege ſuo.
Eſt ſatis, in tumulo PETRUS HIC JACET ABÆLARDUS,
Huic ſoli patuit, ſcibile quicquid erit.

Univerſo operi præmittitur uberrima commentatio de editis ſeparatim operibus Patrum e prioribus Seculis præcipuorum, utpote *Barnabæ, Dionyſii Areopagitæ, Clementis Romani, Hermæ, Ignatii, Polycarpi, Juſtini Martyris, Tatiani, Theophili Antiocheni, Athenagoræ, Irenæi, Hegeſippi, Hermiæ, Clementis Alexandrini, Tertulliani, Minutii Felicis, Hippolyti, Ammonii Alexandrini, Origenis, Cypriani, Gregorii Thaumaturgi, Dionyſii Alexandrini, Victorini Pitabionenſis, Methodii Tyrii, Arnobii Afri, Lactantii Firmiani, Euſebii Cæſarienſis, Euſtathii Antiocheni, Athanaſii, Commodiani, Juvenci, Antonii Abbatis, Julii Firmici Materni, Euſebii Emiſeni, Cyrilli Hieroſolymitani, Hilarii Pictavienſis, Luciferi Calaritani, Phœbadii, Apollinarii, Titi Boſtrenſis, Marii Victorini, Candidi Ariani, Damaſi, Epiphanii, Optati Milevitani, Paciani, Ephremi Syri, Baſilii Magni, Gregorii Nyſſeni, Gregorii Nazianzeni, Didymi, Macarii, Gregorii Baetici, Ambroſii, Hieronymi, Philaſtrii, Fauſtini, Theophili Alexandrini, Johannis Hieroſolymitani, Dextri, Vigilii Tridentini, Rufini Torani, Paulini Nolani, Auguſtini, Chryſoſtomi, Cyrilli Alexandrini, Marii Mercatoris, Theodoreti.* Quibus inſuper nonnulla Patrum Scripta adduntur, quæ cum variis recentiorum Scriptorum operibus tractatibusque, & loco quaſi alieno edita proſtant.

L'HISTOIRE ET LA RELIGION des Juifs.

h. e.

HISTORIA ET RELIGIO JUDÆORUM, a temporibus Jeſu Chriſti usque ad noſtram ætatem, qua

qua Hiſtoria Joſephi continuatur, autore JACOBO *BASNAGIO. Tomi V.*

Roterod. apud Regner. Leers, 1707, in 12. Alph. 5 pl. 10.

NOvo, poſt alia multa, eoque inſigni merito Rempublicam litterariam devinctum ivit Clariſſimus Basnagius, aliis præſtantiſſimis ſcriptis, de Re Eccleſiaſtica inprimis, jamdudum immortaliter meritus. Nempe hiſtoria Judaicæ gentis, ſacrorumque illius populi inter deſiderata hucusque erat, neque repertus fuit, qui poſt Joſephum rem ingentis laboris, inputidis Judæorum lacunis magnam partem conſumendi, aggredi auderet, atque ex illis cum aliarum gentium idoneis monimentis decenter comparatis lucem veritati accenderet. Id vero multivariæ eruditionis apparatu, diligentia inſigni, ingenio ſingulari, executus Vir Reverendus fuit, qui aptiſſima methodo totum opus V Tomis ſeu VII Libris diviſit, iisque, quicquid de iſta gente memorabile occurreret, comprehendit, e quibus nos, hac quidem vice Libros tres, ſeu Tomos duos priores, recenſebimus.

Quamvis autem Joſephi hiſtoriam continuare animo conſtituiſſet, opus tamen exiſtimavit eſſe, ut generalem formæ Reipublicæ atque Eccleſiæ, quæ in gente illa, dum ſuis legibus adhuc in patria viveret, obtinuit, ante omnia poneret ob oculos. Ei rei totus Liber primus impenditur, ubi ſub initium ſtatim de Herodiadum in Regno Judaico agitur ſucceſſione, quæ paſ-
Cap. II. ſim Clar. Autori tractatio occaſionem ſuppeditat hiſtoriam Joſephi, tum contra alios cenſores, tum contra Jo. Harduinum inprimis defendendi. Nempe eum male oſtendit negare, quod Judæus fuerit natalibus pariter ac religione magnus ille Herodes, atque circa eam rem contradictiones ſibi in Joſepho finxiſſe, quibus fidem ejus penitus evertat. Multo vero audacius etiam defendere, eum Athenis fuiſſe ortum, ſolo nomine ductum, quod Athenienſes quidam geſſerint; cum nomen tamen in Italia quoque apud Palmyrenos & alibi frequens ſit, & præterea non Herodum gens, ſed *Antiparum* & *Antipatrorum*, quæ

quæ avi patrisque Herodis erant nomina, fuerit quærendum. Simili modo quod pro ſorte Julio Cæſari credita & uſuris Herodi Judææ & Samariæ Regnum traditum docet Harduinus, quod Galilæam & Trachonitidem ei obnoxiam fuiſſe negat, quæ de Philippo item Herodiadis marito priore diſputat, explo-
duntur. Inprimis diligenter refutantur quæ de Agrippa prio- Cap. III.
re & ejus familia ei placuerant, & recepta magis ſententia defenditur, cui numiſmata, quibus nititur Harduinus, omnia longe rectius convenire demonſtrantur. De morte vero Agrippæ II difficultates Chronologicæ, quæ magnos viros, Scaligerum, Illuſtr. Spanhemium & Jo. Harduinum exercuere, non ſine acumine diluuntur. Nempe Juſtum Tiberienſem Joſephus hiſtoriam ſuam belli Judaici non auſum eſſe publicare, ante mortem Agrippæ, narrat. Id autem refert in libro de Vita propria, quem Epaphrodito Neronis liberto dedicavit, qui cum a Domitiano A. C. 95 ſit interemtus, ante eum annum ſcriptam Vitam Joſephi, & vivere deſiiſſe Agrippam oportebit. Attamen porro idem Juſtus Chronicon Regum Judææ fecit, quod in morte Agrippæ deſinebat, ad annum III Trajani productum, ad quem proinde Agrippam vivendo perveniſſe in promtu erat colligere, id quod diſerte etiam Photius affirmat. Equidem *Veſpaſiani* nomen apud Photium *Trajani* nomini ſubſtituerat Pearſonus, poſt quem *Titi* nomen rectius Photio reſtitui, aliis obſervatum, ſed durum videtur Clariſſimo Autori, ita hiſtoriam Juſti pro arbitrio contrahi. Augent difficultatem nummi a Scaligero & Spanhemio publicati, in quibus non tantum XXIX anni Agrippæ tribuuntur, ſed Domitiani quoque facies conſpicitur, quæ eo regnante Agrippam vixiſſe evincit: eamque difficultatem hoc minus feliciter ſolvere eos, qui adulatione in Domitianum hos nummos, antequam imperium obtineret, cuſos eſſe arbitrantur, patet, quod proſtent ejus generis nummi ab Harduino editi, diſerte Domitiano *Auguſti* titulum tribuentes. Clariſſimus Autor igitur Agrippam II usque ad A. C. 94, qui fuit Imp. Domit. XIV, vitam produxiſſe cenſet; eo enim cuſum extare ab Agrippa nummum, quo Parthos & Arabes victos Domitiano gratuletur. Hoc vero anno

& Joſephum vitam ſuam publicare potuiſſe, & Epaphrodito dicare, qui anno ſequenti demum ſupplicium ſubierit. Hocque ſatis exacte Joſephi rebus convenire, qui A. C. 93 Antiquitatum opus abſolverit, anno inde opus habuerit ad vitæ ſuæ concinnandam hiſtoriam, quo intervallo mortuus ſit Agrippa, cujus proinde, tanquam jam vita functi, in poſteriori hoc opere meminerit. Neque opus eſſe, ut Juſtus Tiberienſis corrigatur, qui Chronico ſuo morte Agrippæ A. C. 94 finem imponere potuerit, licet aliud opus anno demum inde quarto vel quinto, hoc eſt, Trajani tertio, perfectum dederit atque abſolutum. Nummi vero ab Harduino producti, qui rem impeditiſſimam reddunt, & Harduinum in eam ſententiam deduxere, ut primum Agrippam usque ad initia Domitiani vitam produxiſſe crederet, eique ſecundum ſubſtitueret, qui exercitui poſt eam ætatem præfuerit, ita explicat noſter Autor, ut dicat tres differentes habuiſſe Regni ſui epochas Agrippam II. Primam extra dubium poſitam eſſe, ejusque eſſe caput annum C. 49, quo Regnum Chalcidenſe acceperit. Atque eam epocham quadrare in nummum ſub Veſpaſiano cuſum, quo Agrippæ anni Regni tribuuntur XXVI, eum item, qui triennio poſt ſub Tito eſt percuſſus, quo ei XXIX anni adſcribuntur, qui deſinunt in A. Chr. 79. Nummum ſub Domitiano cuſum quod attinet, in quo pauciores quam in præcedentibus h. e. XXVI tantum anni Agrippæ tribuuntur; in eo verba *ex Senatusconſulto*, nummo inſculpta, ſuſpicionem Clariſſimo Autori faciunt, novam gratiam a Senatu Romano in Agrippam collatam eſſe, confirmationem ſcilicet autoritatis antea acceptæ, a qua novæ epochæ duxerit initium. Ad eos denique nummos ut perveniamus, in quibus iidem numerantur Agrippæ, qui erant Domitiani, anni, id novum non eſſe, ſtudioque in Principes deberi, quos honorare ducta, ab initiis Imperii eorum nova epocha, in more poſitum fuerit haut infrequenti. Sub iſto Agrippa Hieroſolymis expugnatis Regnum Judaicum penitus deſtructum eſt, quod Regibus exteris ex Idumæa conſtitutis, imo & ipſis in *Judæa*, dum Chriſtus viveret, deficientibus, labem jam contraxerat declinaveratque. Qua quidem

dem re primum ruinæ Judaicæ gradum abſolvit doctiſſimus Autor. Cui ſecundus ſuccedit, ex Sacerdotii decrementis in totalem demum ejus abolitionem deſinentibus. Cumque prima autoritas ſacerdotalis damna acceperit eo; quod arbitraria lege de ea ſtatuerint Reges primum Judæi, inde Magiſtratus Romani, ut viſum eſſet, Sacerdotium hiſce adimentes, conferentes in alios; quo jure id factum ſit, eo diligentius inquiritur, quod hiſce Sacerdotii Judaici fatis ſuperſtructa fuerint Sacerdotii Imperiique in Eccleſia Chriſtiana concordiæ fundamenta. Longe autem Noſter recedit a ſententia eorum, qui autoritate in ipſos Reges Sacerdotio conceſſa ſuprema, judiciis Sacerdotum Reges obnoxios fecere: quin potius ſummam fuiſſe Regum Judæorum in Sacra quoque, imo & ipſos Sacerdotes poteſtatem, vel Saulis exemplo, Abjatharem ſummo Sacerdotio depellentis, confirmat. Hinc ab Ananelo inde, quem magnus Herodes depoſuit, usque ad templi incendia fata ſummorum Sacerdotum perſequitur, quam quidem hiſtoriam ſequentibus obſervationibus finit. Nunquam tam frequentes in populo Judaico, exterarum gentium licet obnoxio jugo, Sacerdotum ſummorum depoſitiones tamque aſpera fata obſervari, quam illo ſpatio, cum tamen Principes Judæi Sacrorum adhuc Judæorum gererent curam: Deo nempe vires Sacerdotii illius ita frangente, ut conſiſtere non poſſet. Deinde nunquam ipſos quoque ita officio illi, quam fatali illa populi hujus periodo dedecori fuiſſe.

Cap. IV.

V.

Tertium inde ruinæ Judaicæ gradum juxta Autorem conſtituit varia ex factionum diverſitate perturbatio, ubi turbæ, quas Zelotæ dederunt, Samaritanorum contra Judæos ſub Cumano bellum, latronum varii tumultus, impoſtorum & Pſeudo-Chriſtorum fraudes & ſeditiones, aliæque Hieroſolymitarum paulo ante deſolationem factiones ſuccincte recenſentur.

VI.

Ea vero occaſione ea etiam, quæ Euſebius de bello ab Oſröenorum Rege Abgaro, contra Judæos ob Chriſtum necatum inſtructo, narrat, examinantur, & juxta cum epiſtola Chriſti ad Abgarum exploduntur. Argumenta, quibus hujus epiſtolæ fidem deſtruit, iſta ſunt: 1 quod a primitiva Eccleſia

VII.

in canonem recepta non ſit, cum tamen, ſi vera ſint, quæ de ea traduntur, certior eſſe potuerit ejus fides quam aliorum ſcriptorum omnium, in publico quippe archivo aſſervatæ, ob brevitatem interpolationibus non ita obnoxiæ, a Thoma & Thaddæo recognitæ, quæ omnia contra Tillemontium, qui futile id dixerat argumentum, prolixius urgentur; 2 quod Edeſſa illa ætate in clientela Romanorum fuerit, ut adeo Abgarus Chriſto autoritatis partem ſuo arbitrio non potuerit deferre. Idem argumentum contra bellum quoque ab Abgaro inſtructum facere videtur. Magis tamen iſta: 1 quod in hiſtoria de Abgari & Edeſſenorum converſione ſuſpecta ſint plurima, cognomen Judæ tributum Thomæ, Thaddæi apoſtolatus; 2 quod temporum ratio male reſpondeat, ab Euſebio enim Edeſſenorum converſionem ad annum ætæ ipſorum, quæ ſit eadem cum Seleucidarum æra, CCCXL referti, eum autem annum eſſe exacte A. C. 29 vel 30 æræ vulgaris, quo nondum Chriſtus per miracula innotuerat; 3 quod hæc obſint illis, quæ de gentium vocatione in Actibus Apoſt. referuntur, ex quibus pateat Apoſtolis, atque Petro inprimis, anno C. 39 demum revelatione innotuiſſe, gentes eſſe vocandas; 4 quod ille fuerit Oſroenæ ſitus, ut difficillimum fuerit, imo Regulo illarum virium plane impoſſibile, inde in Judæam arma transferre. Verum ſatis de iſta digreſſione; ipſa deſolationis urbis ſanctæ & templi hiſce ſubjungitur hiſtoria, atque cum Joſepho, qui urbem ſolo æquatam dixit, Patrum teſtimonia, Eccleſiam poſt hæc tempora Hieroſolymis agnoſcentium, conciliantur.

Cap. VIII.

Hæcque ſumma eſt Libri primi. Secundo inde Hiſtoriam ſectarum tenemus, in quas Chriſti Salvatoris ætate, usque ad deſolationem, Eccleſia Judaica diviſa fuit. Et Samaritanorum quidem res ex Chronico eorum, Joſepho aliisque quibusdam monimentis, comparatis cum ſacra hiſtoria, pertexuntur. Eoque ſpectant etiam, quæ ſub ſecundi Voluminis finem, ſupplementi loco, ex Chronico a Clariſſimo Bernardo publicato & litteris Huntingtonianis, ut & quæ Libro VII Cap. XXIII & ſq. referuntur. Hiſtoria & varia fata eorum a temporibus inde Jeroboami, ad quod primæ ſchiſmatis Samaritani origines referun-

Lib. II. Cap. I. II.

run-

runtur, usque ad noſtra tempora, quantum ejus fieri poteſt, perducitur. Canon ſcripturarum ab iis receptarum examinatur, & cauſæ rejectorum quorundam librorum, quos canon Judaicus agnoſcit, acute indagantur. Pentateuchum vero quod attinet Samaritanorum, omnino eam ex exemplaribus a decem tribubus conſervatis & relictis deſcriptam & propagatam eſſe, contra Simonium, van Dalen, autorem Judiciorum de Critica Simoniana defenditur. Certe, ut cetera argumenta taceamus, ſi ab Esdra accepiſſent Pentateuchum litteris Chaldaicis ſcriptum Cuthæi, ex Chaldæa coloni, litteras Chaldæas, quibus ipſi aſſueti erant, in antiquas Hebræas non fuiſſe mutaturos. Cap. III. IV. Doctrina eorum dum percenſetur, oſtenditur injuriam eis fieri, quando Deum corporeum ſtatuiſſe quibusdam dicuntur, Spiritum item Sanctum & reſurrectionem corporum negaſſe. Dei dolis eorum quæ tradunt Rabbini, incerta eſſe omnia. De Venere & Saturno, ab iis culto, recte ſtatuere Grotium, reliquam earum idololatriam explicari non poſſe. Fruſtra autem eſſe eos, qui temporibus ſequioribus idololatriam illis exprobrent, Judæos, & poſt eos Epiphanium. Quæ de columba ab iis adorata Judæi dicant, incertis & ſibi contrariis relationibus niti. Antiochi tamen Epiphanis ævo idololatricos cultus Samariæ reſtitutos eſſe: & deſideratum aliquid in cultu eorum eſſe verbis Chriſti: *adoratis, quod neſcitis.* Nec penitus tamen eos a ſalute excludi verbis ejusdem: *ſalus eſt Judæorum*; ea enim tantum pertinere ad Meſſiæ e Judæis ortum, qui *ſalus* ſit gentium. Cultum porro eorum haut dubie novam labem accepiſſe a 6000 colonis gentilibus, ab Herode immiſſis Samariæ, unde cultus gentilis Samaritanorum veſtigia paſſim ſunt in veteribus nummis: eoque pertinere cenſuram Chriſti: *adoratis quod neſcitis*, prolatam ad Samaritidem; cujus ea occaſione hiſtoria pariter ac fabulæ de ea percenſentur, ut & apoſtaſia Samaritanorum, Simone Mago duce, quem pro Filio Dei ſe geſſiſſe negatur: Lightfotum vero injurium eſſe in Samaritanos oſtenditur, a Chriſto gentilibus eos æquiparatos dicentem, & errorem de gemino Meſſia eis temere exprobrantem. Doctrina poſtremo eorum quæ hodie ſit, ex fidei confeſſione Scaligero

transmiſſa repræſentatur, deque Sectis porro eorum diſputatur, atque inde ad *Sadducæos* tranſitur. Cap. VI. Eos, quod vulgo creditur, Propheticorum ſcriptorum autoritatem repudiaſſe negatur, eandem tamen iis quam Legi autoritatem forte haud tribuiſſe conceditur. Grotium doctrinam eorum de providentia, Theophylactum, Arnobium, Simonium de ſpiritu & angelis placita minus recte percepiſſe, quando ab iis angelos penitus eſſe negatos, & apparitiones eorum pro φαντάσμασι habitas, ſtatuunt. Neque feliciter Harduinum conjeciſſe, qui Herodem eam doctrinam, a Platonicis acceptam, ſtatuat Sadducæis tradidiſſe. Tacemus cetera, quæ de doctrina pari- VII. ter ac diſciplina eorum commemorantur. Fata eorum varia diligenter exponuntur; olim in Judæis toleratos, poſtea paucitate contemtos, hodie non amplius ferri, niſi quod profani quidam inter eos ſecreto Sadducaicum virus alant, & quibusdam Africæ locis fortaſſis cœtus Sadducæorum, ſed non validi VIII. nimis, inveniantur. Caraitæ ſequuntur, cum Sadducæis male quibusdam confuſi, quorum præcipuum dogma traditionum adverſum autoritati, contra Simonium adſtruitur, doctrina in- IX. de & diſciplina ordine exponitur. Origines ad Ptolemæi Philadelphi in Ægypto tempora referuntur, quibus Judæos nonnullos commentari in Legem cœpiſſe, conceptus ſuos Sacrorum Scriptorum miſcentes conceptibus, ex Euſeb. Præp. VIII, 10 colligitur, idque ſchiſmati Caraitarum initia dediſſe oſtenditur. Eos eſſe, quos νομικοὺς dicat Chriſtus, & γραμματεῖς Luc. XI, 44. Marc. XII, 28, quorum hic fata varia exponuntur. X. XI. Copioſius inde de Phariſæis agitur, ubi notari meretur, qua ra- XII. XIII. tione Paulum diſputaſſe adverſus eos oſtendatur. De Eſſenorum origine Druſio Autor aſſentitur, eosque, doctrina eorum expoſita, male cum Chriſtianis confundi docet, ex Pythagoræo- XIV rum potius ſcholis derivandos. Herodianos denique a Sadducæis diſtinguendos contra Harduinum oſtenditur, eosdemque originem debere non magno Herodi, ſed Antipæ Galilææ tetrarchæ. Idque vel ex eo colligi, quod ſectæ autorem ſuperſtitem fuiſſe docente Chriſto, ſuadeant verba ejus, *fermentum Herodis cavendum* monentis.

Verum

Verum ſatis de primo hujus hiſtoriæ Volumine, pauca jam de ſecundo addamus. Poſt templi igitur & urbis deſolationem, qui in Judæa perſtitere Judæi, *Patriarchas* habuere, quorum autoritatem quoque qui Ægyptum, Italiam & reliquas Imperii Romani provincias inſeſſerant, occidentalium Judæorum nomine comprehenſi, agnoſcebant. Quemadmodum orientales Judæi, Babylonem, Chaldæam, Aſſyriam, Perſiamque habitantes, *Æchmalotarchas* venerabantur, qui *Rabbana* ſtylo Judæorum, ut illi *Rabbin*, appellabantur. A *Patriarchis* illis dicendi initium ſit, quos docet ex tribu Levi fuiſſe, inſtituendis in patriis cultibus populi reliquiis deſtinatos, quicquid de materna origine eorum ex tribu Judæ fabulentur Judæi. Ante Chriſti vero tempora Hillelem jam Patriarcham fuiſſe, non pati cenſet Herodis autoritatem, cum qua vix illum Patriarchatum concilies. Satis etiam ſeſe haut poſſe tueri, quæ de Simeonis, cujus in Evangelio mentio, Patriarchatu fabulantur Chriſtiani quidam: meris item contradictionibus ſcatere, quæ de Jochanano & translato ab eo Japhnen ſynedrio, Academia item Lyddæ conſtituta dicuntur. Nec majorem eſſe fidem debere eorum, qui in quarto Patriarcha Gamaliele, ejusque diſcipulo Samuele exiguo, Paulum Apoſtolum & præceptorem Gamalielem ſe putant invenire. Verbo, omnes, qui deſolationem præceſſiſſe credantur Judæis, Patriarchas fide carere, ratione non una firmatur. Primusque eſſe Patriarcha ſub Hadriano Simeon, qui III eſt, in catalogo Judæorum nominis ejus, oſtenditur. Officium vero horum & privilegia prolixe exponuntur, ut pateat, eam non fuiſſe eorum autoritatem, ut per eos שבט & מחקק in tribu Juda ſervata eſſe dici queat. Hiſtoria vero & fata usque ad A. C. 429, quo vel ſponte deficiente familia Hillelis vel Imperatoris Theodoſii voluntate hæc dignitas expiravit, deducuntur. Poſt eos *Primates* Judæis in variis partibus occidentis præfuiſſe, eosque male autoritate *Patriarchis* a Cunæo & aliis æquiparari. Inde de Æchmalotarchis ſimili ratione diſſeritur: hos Autor affirmat ab orientalibus Judæis inſtitutos eſſe, ſublato, quo communia ſacra peragerentur, templo, vinculoque adeo unionis ſoluto. Nec tamen id eos auſos ante Parthos

L. III. Cap. I.

II.

III.

V.

thos, ſub Alexandro Severo victos. Hunam enim primum *Æchmalotarcham* Judæ Sancto coævum & A. C. 220 vel 222 illi officio præfectum eſſe: atque his admiſſis pleraque Criticorum circa Patriarchas & Æchmalotarchas dubia ſolvi poſſe. Eorum poſt ſeculum XII nulla ſupereſſe veſtigia. Academias ſub iis erectas eſſe Soranam, Pumdebitanam, Nareshanam,
Cap. V. Machuſianam, iisque ſua præfuiſſe capita. Inde *Tanaitarum* pertexitur hiſtoria, h. e. Doctorum, qui poſt Propheras traditiones conſervarunt, Miſchnæ poſtremo autores, quibus primus abſolvitur Doctorum Judaicorum ordo. Quæ eis tribuitur בת קול *filia vocis*, inferior paulo *prophetia* revelationis gradus, quem ex Judaicis lacunis Chriſtiani quoque adſtruxere nonnulli, & in Novi Teſtamenti libris ejus veſtigia ſe invenire exiſtimavere; eam meram ſuperſtitionem eſſe, ſortibus Virgilianis, vel gentilium ex vocibus, forte editis fortuna, ominibus non abſimilem. Hoc vero ex ſcriptis Judaicis demonſtratur. Sic enim Simeonem & Jochananem iter Babylonem meditantes, ut Samuelem ibi audirent docentem, filiam vocis de itinere propoſito conſulentes Synagogam adiiſſe, in qua puerum legere audientes ex 1 Sam. XV, 1 verba: *Samuel mortuus eſt*, Doctorem illum mortuum eſſe intellexerint. Sic R. Acherum *filia vocis* damnatum eſſe: adducto enim eo ad varias ſynagogas, in prima audita eſſe verba Eſaiæ: *Impio non eſt pax*: in ſecunda: *Cur verba mea geſtas in ore tuo* &c. ut alia ejus generis taceamus. Ejusdem vero commatis eſſe, quæ de aliis Tanaitarum miraculis narrantur, quorum usque ad Judam S. continuata ſeries eſſe creditur, qui diſperſo jam populo Judæorum
A. C. 215 litteris traditiones hucusque conſervatas mandaverit.
VI. *Gemariſtarum* inde ſequitur hiſtoria, qui defectus Miſchnæ ſupplere voluerunt, atque adeo *Talmud* abſolverunt. De libri igitur hujus ætate diſceptatio inſtituitur, neque ſatis ſolidis argumentis inſtructum Morinum Miſchnam quinque, Gemaram vero ſeptem poſt Chriſtum ſeculis elapſis conditam ſtatuere
VII. oſtenditur. Inde & Judæorum & Chriſtianorum diverſa de Thalmudis autoritate judicia percenſentur, varii ejus errores referuntur, genuinus uſus, quem præſtare poſſit in ritibus cognoſcen-

gnoſcendis indicatur. Inter ipſos Judæos *Seburæorum* h. e. dubitantium Doctorum ordo commemoratur, cujus ſectæ autor R. Joſi circa A. C. 476 floruit, atque cum ſequacibus ſuis Talmudicas traditiones per 74 fere annos impugnavit. Illis inde a VI ſeculi initiis ſucceſſiſſe, autore Chanane Meiſchka, *Gaones, excellentes* noſtra lingua dicas, usque ad A. C. 1037, quorum placita in iis, in quibus docebant, locis vim legum obtinebant, eorumque illuſtriſſimi ſigillatim commemorantur. *Maſoretæ* proximo loco, ſeu *Critici* Judæorum ſuccedunt, variisque de iis virorum doctorum expoſitis ſententiis, veri Maſoræ & punctorum vocalium apud Ebræos autores ſtatuuntur Aaron & Moſes, quorum ille ex tribu Aſer, hic ex tribu Naphtali genus ducebat, illique de forma plurium vocum, ſeculi a Chriſto XI initiis, diſputabant, ut apud Gantzium eſt in Tzemach David p. 131; quæ fere eſt Morini ſententia, ejus quoque argumentis ſtabilita, atq; contra difficultates, quas hic Theologorum nonnulli metuunt, ex eo atque Capello defenſa. A Maſoretis ad *Cabbaliſtas* proceditur, X. prolixiſſima de iis & tota *Cabbala* inſtituta diſputatione. Ab elogiis ejus autem & fabuloſis, quas Judæi ipſi tribuunt, originibus ducitur initium. Ut primus Simon Jochaides ſcripto, quod *Zohar* dicitur, eam complexus ſit, inde narratur, breviterque, quæ ſumma ſit libri & præcipua argumenta, oſtenditur, ſymbolorumque iſtorum brevis & generalis explicatio additur, quibus ſimilis fere eſſe oſtenditur ſymbolica quorundam myſteriorum Ægyptiorum in imagine Iſidis repræſentatio. Inde judicium de hoc libro fertur, eo fere rediens; multa in eo eſſe, quæ ante ſeculum a Chriſto X ſcribi non potuerint; tenebras ejus impenetrabiles eſſe; denique præcepta R. Jiſaſchari, ex Zohare collecta, quibus Chriſtiani nonnulli ad explicanda Scripturarum Novi etiam Teſt. myſteria utendum putent, erroribus ſcatere & nugamentis quam plurimis. Paulo clariora vero ex recentioribus Cabbaliſtis derivari poſſe; ab iis enim Cabbalam in *Mercavam* h. e. partem de attributis Dei, & *Breſchit* h. e. contemplationem mundi inferioris dividi; *Mercavam* juxta Henrici Mori ſententiam explicat Autor. Indeque ad myſteria ſpecialiora in litteris tranſit; porro ad ea, quæ in vocibus XI.

Cap. XII. quærunt, a Chriſtianis quoque ambitioſe inveſtigata, nullum
XIII. non fidei ſuæ myſterium hac via indagantibus. Inde ad my-
ſteria, quæ in divinis nominibus, maxime in tetragrammato, ri-
XIV. mantur. His *Sephirotarum* abſtruſior ſubjungitur philoſophia, quarum juxta Clariſſimum Autorem myſterium in eo conſiſtit, ut repræſententur attributa divina, quibus mediantibus eſſentia Dei, in ſe infinita, manifeſtatur: ut multum fallantur, qui in tribus prioribus *Sephirotis* myſterium Trinitatis vel delineationem perſonæ *Meſſiæ*, ejusve miraculorum quærunt, quod comparatis invicem *Cabbaliſtarum* locis oſtenditur. Cum vero quinque ſint *Cabbalæ* ſpecies, *prima naturalis*, quæ naturæ omnis myſteria ex litteris alphabeti evolvit: *ſecunda*, quæ ordinem & nexum rerum conditarum inter ſe ſpectat: *tertia contemplativa*, quæ & animum & corpus ad penitiorem cum Deo unionem elevat, atque miracula patrandi virtute homines inſtruit: *quarta* Aſtrologica; & *quinta* denique Magica, ſigillatim de
XV. iis agitur. Inde origines *Cabbalæ* aliquot capitibus inveſtigan-
XVI. tur, quas ipſi *Cabbaliſtæ* ad Moſen referunt, in cujus Lege & ſcriptis allegorica ſint plurima, quæ litterales reſpuentes explicationes, *Cabbaliſticis* opus habeant. At Autor non ea de re quæri obſervat, verum de ipſa methodo omnia *per Cabbalam*, etiam hiſtorica, in allegorias vertendi, quam in Ægypto ortam, ab ætatis inferioris magiſtris autoritatem exiſtimat accepiſſe. Primum autem ei rei in Ægypto initia dediſſe Eleazarum, cum circa translatam a LXX interpretibus Moſis legem & varios cultus quæſtiones curioſius Ægyptii moverent. Ab eo inde tempore factiones inter Judæos ortas in Ægypto eſſe duas, *Litteralium* alteram, alteram allegorias ſectantium *Cabbaliſtarum*. In his celebrem Ariſtobuli famam extitiſſe, eorumq; veſtigia eſſe ap. Euſebium Præp. VIII, 9. p. 372. Inde ſenſim ſenſimque incrementa hoc ſtudium cepiſſe, a Philone, Eſſenis aliisq; adoptatum; Judæis cum maxime, ut ne Ægyptiacæ religioni ſua myſteriis cedere videretur, cupientibus: eorumque doctrinæ fragmina paſſim Chriſtianos exhibere, Hieronymum in Commentariis, Baſilidianos, qui ab iis æonas ſuos acceperint, atque alios. Fuiſſe ex eorum genere *Agadicos*, qui ſeculo XII in Ægypto a Maimonide com-

de commemorentur, atque inde ſenſim *Cabbalam* eam, quam hodie gerit, faciem induiſſe. Falli ergo, qui *Cabbalam* a Patriarchis in Ægyptum delatam atque ſuis ſuperſtitionibus ab Ægyptiis adoptatam putent: quod ut oſtendatur, ex Kirchero maxime & Theoph. Galæo allegantur myſteria *Cabbalæ* Judaicæ, quæ cum Ægyptiis ab Abrahamo communicata eſſe veroſimile videatur: indeque totum hoc ſyſtema evertitur, Ægyptiosque nihil a Judæis eorumque majoribus ad religionem ſpectans accepiſſe demonſtratur. Quin verſa potius vice ipſos eſſe ſuorum myſteriorum inventores, qua occaſione multa erudite de Ægyptiorum myſteriis diſſeruntur. Indeque de myſtica atque *cabbaliſtica* Theologiam tractandi ratione apud Græcos quoque agitur, ne nuda veritas impuris hominibus proſtituta vileſceret, a Poëtis & Philoſophis adhibita. Hac methodo Trinitatis myſterium docuiſſe Orpheum, Sephiroticæ doctrinæ non ignarum: Homerum morum doctrinam, theologiam & Patriarcharum hiſtoriam. Maxime vero eminuiſſe illa Cabbaliſtica doctrina Pythagoram, ex Judæorum ſcholis derivata: eamque amplexam ex parte Socratem, ex toto Platonem etiam eſſe. Cabbalam in Chriſtiana eccleſia quod attinet, errare, qui Chriſto quoque eam tribuant, loco Matthæi V, 18 inducti, cujus ætate ea nondum fuerit inventa. Nec Pauli autoritati tuto cabbaliſticam ſcripturas explicandi methodum ſuperſtrui poſſe, Initia Cabbalæ Chriſtianæ ab autore Epiſtolæ Barnabæ, (Apoſtolo enim ea abjudicatur,) & Herma Paſtore eſſe ducenda. Hinc prolixior eaque jucundiſſima de patrum Cabbala & allegoriis diſquiſitio. De ſecundo porro Cabbalæ gradu, cum cuivis vocis alicujus litteræ integra vox tribuitur, diſputatur. Eam Græcis quoque Romanisque non incognitam fuiſſe, quisve uſus litterarum in genere Cabbaliſtis Judæis & Chriſtianis fuerit, oſtenditur. Ea occaſione de alphabeto cœli multa, de vi numerandi item in litteris, myſteriisque inde natis ſive Judæorum ſive Chriſtianorum, ſive Abraxeis ſive aliis ejus generis, unde & de Talismanibus quædam obſervandi occaſio naſcitur. Comparatio item Æonum, quos ſibi finxere hæretici quidam, cum Judæorum Sephiroth inſtituitur, eorum

Cap. XVII.

XVIII, XIX.

XX.

XXI.

XXIII.

XXV. ſq.

XXVII.

ſcopo & ſenſu indicato. Exiguus denique Cabbalæ uſus eſſe demonſtratur. Cap. XXVIII XXIX. Poſt Cabbaliſtas de *Rabbinis* variisque eorum titulis agitur, itemque de *Presbyteris*, motaque de *decem Synagogæ otioſis* controverſia, quæ indeciſa tamen Lectorum arbitrio permittitur, finis ſecundæ quoque parti impoſitus.

Verum jam ſatis nos detinuit iſtud opus, neque ſic tamen ex dignitate a nobis delineatum, neque ad finem usque recenſitum. Reliquorum igitur Voluminum trium notitiam proximo Menſi ſervamus.

SCRIPTORES RERUM BRUNSUICENSIUM illuſtrationi inſervientes, antiqui omnes & religionis reformatione priores; cura GODOFREDI GUILELMI LEIBNITII.

Hanoveræ, ſumptibus Nicolai Fœrſteri, 1707, in fol. Alph. 11 pl. 10.

QUi de univerſa re litteraria jamdudum peregregie meretur, illuſtris *Leibnitius*, Fautor noſter in primis colendus, aliorum excitatus exemplis, qui vel Alemannicarum, vel Belgicarum, vel Septentrionalium rerum ſcriptores propriis voluminibus dedere, ea pariter ſcripta in unum redegit corpus, quæ res Bruhſuicenſes quocunque modo concernunt, additis etiam Halberſtadenſium, Verdenſium Mindenſiumque Epiſcoporum & in univerſum Saxonum rebus, & eruditis ſubinde Notis ac variis Lectionibus textui ſubjectis. Præfixa his eſt Introductio prolixa atque elegantiſſima, in qua, quicquid in ſingulis ſcriptoribus præcipuum eſt, accurate adnotatur, quæ cum huc transferre omnia inſtituti noſtri ratio non patiatur, ſaltem Libros & Excerpta, quæ in hoc corpore continentur, numero LXIV, ea, qua licet, brevitate enarrabimus. Præmittuntur *Excerpta Veterum Scriptorum de populis ad Albim & Viſurgim*, notis illuſtrata, in quibus Noſter vexatum Taciti de Germaniæ etymo locum in clara luce collocavit, Foſosque eidem memoratos & a Cluverio trans Albim remotos patriæ ſuæ, amni Fuſæ, prope Cellas in Alleram influenti vindicavit, & errorem de Mattiacis ſuſtulit, qui cor-

corrupta lectione pro Marſaciis in Batavorum vicinium transferebantur, vera eorum ſede in Wedderavia conſtituta. Sequitur *Lex Saxonum, Angliorum* item & *Werinorum*, explicatis inſuper, quæ Lindenbrogius intacta reliquerat. Poſt deſcriptam deinde *Alfridi Vitam Ludgeri*, primi Monaſterienſium Epiſcopi, aliaque fragmenta Ludgerum concernentia, & *Chartularium Werthinenſe*, ſuccedunt: *Poetæ Saxonis Annales Caroli M.* bella ejus Saxonica complexi, & a Reineccio olim, ſed non ſatis accurate, editi: *Vita S. Idæ*, ab Uffingo Monacho Werthinenſi ſcripta & a Surio primum edita: *Translatio S. Puſinnæ ad Hervordiam, Legenda*, ut & *Fragmentum de S. Martyribus in Ebbekestorp quieſcentibus*, quæ etſi minoris pretii, nonnulli tamen uſus in hiſtoricis ſunt; & *Supplementum hiatus Annalium Fuldenſium. Vita Mathildis Reginæ Germaniæ* ex Actis Sanctorum Antverpienſibus depromta eſt; *Witikindi* vero *Corbejenſis Hiſtoria Saxonum*, multis hactenus mendis ſcatens, multum ornamenti & lucis accepit e variis Lectionibus, quas Noſtro Laurentius Zaccagnius, Bibliothecæ Vaticanæ hodie primus Cuſtos, e Codice Bibliothecæ Caſinenſis, & Wilhelmus Erneſtus Tenzelius, Sereniſſ. Regis Pol. & El. Sax. Conſiliarius & Hiſtoriographus e codice Archivi Electoralis Dresdenſis communicarunt. Nec prorſus ab inſtituto hoc alienæ viſæ ſunt *Rimæ Litaniæ in Corbeja Saxoniæ olim uſurpatæ*, quas ſequitur *incerti Autoris Carmen Panegyricum in laudem Berengarii I*, ab Hadr. Valeſio antea Par. 1663 in 8 editum, nec non *Translatio Reliquiarum corporis S. Epipharii ex Italia in Hildesheim*, & *Fundationes quarundam Saxoniæ Eccleſiarum*, quas Cl. Madero debemus. Porro lectu digna occurrit *Vita S. Adelheidis Imperatricis*, autore *Odilone Abbate Cluniacenſi*, cum Canſii Notis recuſa, ut & *Vita D. Brunonis Colonienſis Archi-Epiſcopi* a *Rotgero* ſcripta, quam antea a Surio interpolatam, ad MSptum Bibliothecæ Guelfebytanæ Noſter emendavit, additis etiam ſcriptis aliis ad Brunonem pertinentibus. Primus inde Noſter vulgavit *Vitam Theodorici I Metenſis Epiſcopi*, a *Sigeberto Levita S. Vincentii* ſcriptam, cui ſubjunxit *Monachi Brunwilarienſis de Palatinis Rheni, Erenfrido ſeu Ezone & Mathilde, eorumque filia B. Richeza Regina Poloniæ Narrationem*,

nem, eaque occaſione varia notatu digna affert in Præfatione. Imprimis vero de *Ditmaro*, *Epiſcopo Merſeburgenſi*, bene meritus eſt, cujus *Geſta Saxonum*, ſeu Cæſarum, ex antiqua domo Brunſuicenſi ortorum, poſt mancas Reineccii & Maderi editiones, integra demum ex codice optimo, a Celeb. Papebrochio liberaliter communicato, exhibet, quibus dolendum eſt collationes emendationesque ſtatim ſubjici non potuiſſe, quippe ſerius a Viris ſummis communicatas, eoque ad finem operis adjectas; addata & eſt *Vita Ditmari*, a Reineccio pariter vulgata. Hinc *Vitam Henrici Sancti* Imp. ab *Adelboldo* Epiſcopo Trajectenſi conſignatam, & e Gretſero deſcriptam, quanquam imperfectam, videas. *Bernwardi* porro, *Hildeshemenſis Epiſcopi*, qui Ottonis III Imp. præceptor fuit, *Vitam*, auctore *Tancmaro Bresbytero*, aliaque huc pertinentia dum ex Broweri Sideribus Germaniæ exhibet Illuſtris Leibnitius, inter alia obſervat, conſtantem apud Hildeſienſes famam eſſe, eundem Bernwardum Chemica arte præcelluiſſe, & commotum illa non ita pridem Maximilianum Henricum, Electorem Colonienſem & Epiſcopum Hildeſienſem, rei Chemicæ ſtudio & cognitione laudandum, inquiſiviſſe diligenter in veſtigia ſcientiæ Bernwardinæ, & nonnulla nactum perhiberi. Huic adjungit pariter ex Browero *S. Godehardi Epiſcopi Hildeshemenſis Vitam*, a Wolfero familiari ejus ſcriptam, ſimulque contra Mabillonium negat, Godehardi obitum ad IV Maji diem referri poſſe; nec lectu indignæ, quas addidit, *Meinwerci*, *Epiſcopi Padebornenſis*, qui Henrico II Imp. familiaris fuit, & *Heimeradi*, *Presbyteri & Confeſſoris*, *Vitæ*; quibus ſuccedunt *Acta Pontificum*, *gente Saxonum*, *Gregorii V & Clementis II*, ex Annalibus in Saxonia Sec. XII ſcriptis & Augerii de Biterris Catalogo Paparum, nondum editis, depromta, una cum Fragmento Hamerslebienſi, quod inſcribitur: *Gregorius Papa V*, *natione Saxo*, *natus in Melverode*. Cumque *Guilielmus Apulus*, Hiſtoricus, in *Poemate de rebus Normannorum in Sicilia*, *Apulia & Calabria geſtis*, *usque ad mortem Roberti Guiſcardi Ducis*, olim Rothomagi 1582 vulgato, nuptias Hugonis deſcripſerit, qui fratrem Guelfum, Ducum Brunſuicenſium ſatorem, habuit, hoc quoque, alioqui paucis & ne ipſi quidem rerum Norman-

mannicarum collectori indefesso, Andreæ Duchesnio visum, hac occasione recudere lubuit. Pari ratione *Mathildis* Principis Italæ celeberrimæ, quæ Guelfo filio Guelfi nupserat, a quo tamen postea divertit, *Vitam*, a Domnizone Presbytero carmine descriptam & cum optimis MStis Romæ collatam, tum & *Anonymi Vitam* ejusdem *Mathildis*, soluta oratione comprehensam, quæ fere ex Domnizone desumta est, Noster inserit. Quin & e Bibliotheca Iulia promit quædam *de S. Autore ejusq; reliquiarum translatione in regionem Brunsuicensem*, ubi de Gertrude Brunsuicensium Principe alibi non obvia invenias. Porro ex *Reinhardi Reinehusensis Abbatis* opusculo *de familia Reinhardi Episcopi Halberstadensis* patet, hunc Reinhardum fuisse Popponis Comitis de Blankenburg filium. Nec indigna lectu *Imperatorum ab Henrico Aucupe ad Henricum V gesta*, a Monacho quodam Hamerslabiensi descripta, & ex Madero huc translata. Plura vero ad Hildesheimensium res spectantia afferuntur: *Annales* primum *Hildesheimenses ab anno 714 ad ann. 1138*, quos Duchesnius in Tomum III Scriptorum rerum Francicarum retulerat, tum *Chronica Episcoporum Hildesheimensium*, quæ cum excerptis ex Eggehardi Vragiensis Abbatis Chronicis ad Ecbertum, a Browero adductis, conferens Noster, prorsus eadem Eggehardi Chronica esse comperit; *Necrologium* item *Hildesheimensis Ecclesiæ*, e quo multorum Imperatorum & Principum dies emortuales cognoscas, aliaque Fragmenta, quibus Ecclesia Cathedralis Hildesheimensis illustratur. Hinc *Versus antiqui* afferuntur *de Vicelino*, quem Episcopatui Aldenburgensi (qui hodie Lubecensis dicitur,) præfecerat Henricus Leo, exhibentur, a Lindenbrogio antehac vulgati, nec non *Compendium Vitæ* hujus *Vicelini*, quod nuper publicavit Clar. Struvius. Ubi porro *Chronicon Weingartensis Monachi de Guelfis Principibus* exhibet Ill. Leibnitius, refert, cum animum applicare cœpisset ad Historiam Guelficam, Carolum Ducangium, Christophorum Iustellum aliosque viros doctos in Gallia, cum quibus ei litterarum commercium erat, dubitasse, an verum esset, quod vulgo dudum ferebatur, Brunsuicenses ortos esse ex Atestina gente. Et quanquam diserte in adducto Chronico apud Canisium legebatur Cap. 6: *hic* (Gwelf) *genuit filiam Cunitiam* (Cuni-

(Cunizam) *nomine, quam Azo ditiſſimus Marchio Eſtenſis &c. duxit*, non diffitetur tamen, cum codicem Auguſtanum inſpexiſſet (ex quo Chronicon hoc ediderat & Caniſius,) obſervaſſe ſe, quod ſuſpicatus erat, vocem *Eſtenſis* eſſe gloſſema alia manu adſcriptum. Rem tamen ipſam, addit, in Italiam profectum, certis ſe illic argumentis aſſeruiſſe, didiciſſeque etiam, quibus legibus Azonis poſteri, in Germania Duces, cum Marchionibus Italis, ex eodem ſtipite prognatis, de ditionibus communis parentis tranſegerint, aliaque Germanis Ateſtinisque ſcriptoribus ignorata. Subjecta eſt *Arbor Genealogica*, ex codice membranaceo Monaſterii Vinearum opera Ampliſſimi Pregizeri deſcripta, & *Ladislai Gundheimii Canonici Viennenſis Familia Welphorum*, quam e Bibliotheca Cæſarea Vindobonenſi nactus eſt Noſter. Sequitur *Othonis & Acerbi Morenarum Rerum Laudenſium Hiſtoria*, olim a Felice Oſio edita, ubi dum expeditio Friderici Barbaroſſæ contra Mediolanenſes deſcribitur, Henrici Leonis & Guelfi patrui, qui expeditionis ſocii fuere, crebra fit mentio, vultusq; omnis & ſtatura deſcribitur. *Chronicon* inde *Stederburgenſe*, cui inſerta Gerhardi Præpoſiti de Henrici Leonis poſtremis rebus geſtis beatoque ex hac vita exceſſu hiſtorica narratio, a Meibomio antea editum, ſed imperfectum, e Guelfebytano codice hic integrum exſtat. Nec indigna viſa eſt *de Godeſcalco* ruſtico, qui Henrici Leonis ætate mira ſomniabat, *Narratio*, cujus Excerpta hic comparerent, qualia deinde etiam ex *Rogerio Hovedeno*, paucis extra Angliam noto, de rebus geſtis Henrici Leonis & filii ejus Ottonis IV Imp. afferuntur. Agmen claudunt *Gervaſii Tilberienſis Otia Imperialia ad Ottonem IV Imperatorem*, cujus libri cum eam tantum partem, quæ de Imperio Romano & Gottorum, Lombardorum, Brittonum, Franconum Anglorumque Regnis conſcripta eſt, ediderit ſigillatim Maderus Helmſtadii 1673, optime erudito orbi conſultum voluit Noſter, ubi integrum nunc, e MSpto membranaceo Bibliothecæ Juliæ deſcriptum & cum Cantabrigienſi MSpto partim collatum, in publicum edidit; & lectu digniſſima ſunt, quæ tum de Auctore tum de ipſo opere erudite & prolixe in Introductione obſervavit.

LA

LA SICILIA INVENTRICE.

h. e.

DE REBUS A SICULIS PRIMUM REPERTIS Liber, opera & ſtudio VINCENTII AURIÆ, Doctoris Panormitani.

Panormi, apud Felicem Marinum, 1704, in 4.
Alph. 1 pl. 16.

EXimia eſt Siciliæ fertilitas, multorum Scriptorum commendata calamis, atque, ubi Romani juris facta eſt ea Inſula, in tantum æſtimata, ut frumentariis Reipublicæ ſuæ ſubſidiis a Cicerone haud immerito annumeraretur. Sed vero ejusdem fœcunditas etiam in lætos ingeniorum proventus exuberavit, quæ alacri atque libero impetu non procurrerunt modo in artium optimarum ſtudia, felicique literarum tractatu ſemet protulerunt, verum ab ultimis inde usque temporibus novitate quoque inventorum a ſe operum commendabilia extiterunt. Eorum certe tanta fuit copia, ut Nobiliſſimus Vir *Vincentius Auria*, Doctor Panormitanus, ad integri libri compoſitionem materiam invenerit, quin & Obſervationum atque Additamentorum, quæ ſubjiciuntur, Autori doctiſſimo *Antonio Mongitori*, jam meſſe facta, ſpicilegium ſuperfuerit ſatis copioſum. Longum foret, quæ in gentis ſuæ gloriam de rebus ad hominum uſus nove repertis uterque exponit, partite diſtincteque commemorare. Quare ex magno numero pro inſtituti noſtri ratione hæc potiſſimum enotabimus. Salſa maris aqua ut dulcis reddatur, Antonius quidam modum dicitur reperiſſe eo tempore, cum Inſula *delle Gerbe* a Turcis obſideretur, & incolis ita clauſis deeſſe cœpiſſet aqua, quam biberent. Auctor tamen Obſervationum non Antonium ejus rei inventorem, ſed Sebaſtianum de Pollere nominatum fuiſſe monet, qui vaſis deſtillatoriis quinquaginta tantum aquæ dulcis confecerit in ſingulos dies, quantum implendis 50 tonnis poſſet ſufficere. Marmor lapillis varii coloris diſtinguere cœperunt primum Panormitani lapicidæ, & eodem Sacrarium S. Roſaliæ in Eccleſia Majori ornarunt, inde paſſim & alibi uſurpatum eſt, & maxime in Templo domus profeſſæ P. Socie-

p. 4.

88.

6.

Societatis Jesu, ubi columnæ ingentes variis animantium figuris ita exornatæ conspiciuntur, quas exinde singulari Poemate Latino celebravit Vincentius Ii Bassi Canonicus Panormitanus, in
p. 101 sq. Horto ejus Musarum p. 145 legendo; qua occasione Auctor Observationum diversorum lapidum meminit, qui reperiuntur apud Siculos, & ab aliis etiam maximi æstimantur. Mutilis qua
10. ratione nasi vel labia etiam arte refingi possint, Branca quidam Chirurgus Siculus excogitasse fertur; in Observationibus
114. vero ex Ughelli Italia Sacra Petrus Vioneus laudatur, Tropææ, quod Calabriæ oppidum est, Chirurgus celebris, qui magna dexteritate, & successu egregio labia & nasos mutilos integri-
30. sq. tati donavit. Agitur inter alia de inventione rythmorum Italicorum, quam Auria noster & Observationum Autor Friderico II Imperatori, seculo XII Panormi nato, ejusque filiis adscribunt, & productis innumeris gravissimorum scriptorum testimoniis probant, quod Academiam constituerint isti vernaculam linguam expolituram, a qua Societate versus similiter cadentes facti leguntur in Collectione quadam Florentiæ A. 1527 facta, & descripti etiam ex codicibus Bibliothecæ Vaticanæ atque Barberinæ a Leone Allatio, A. 1661 prodierint; ubi ex
152. Nonnio, in Observationibus allegato, notamus, Lusitaniæ Regem Dionysium non ita longe post Poeticum quoque studium maxime dilexisse, & fere primum carmina lingua scripsisse vulgari, Siculos imitantem cum aliis rythmorum felicissimos
61. repertores. Artis pergestus & nutus loquendi origo ad Hieronis Syracusani tyranni tempora refertur, qui cives mutuis colloquiis prohibuit uti, fecitque adeo, ut per signa manuum & pedum atque oculorum nutus animorum conceptus promerent. Quæ dum in Notis suis ulterius probat doctissimus Mongitores, ex Francisci Mariæ Magii Panormitani de Sacris Ceremoniis libro refert, duos fuisse adolescentes Syracusanos e familiis *Arezzo & Daniele*, qui ingenii sui felicitate tantum profecerint in ea arte, ut secreti locorum intervallis de rebus quibusvis per solos nutus, & eos quidem non indecoros loquerentur, darentque modum illum ignorantibus credendi eam ansam,
194. Magicis artibus alterum alterius cogitata rescisceret. Addit

ita

ita multos natura ſurdos legere & ſcribere addidiciſſe, & multarum ſibi rerum ſcientiam comparaſſe, nominatque poſt alios S. J. Patrem in Collegio Panormitano Iuſtinianum, qui Baronis *di Raſſoroſſo* filio Angelo Mariæ Rivaloræ loquendi facultatem ſcribendique conciliaverit, Jo. Bonifacii librum ſimul laudans, qui *l' Arte di Cenni* inſcribitur. Ut regionem ſuam a prædonum maritimorum impetu tutam magis præſtarent Siculi, circa A. 1554 ſpeculares turres inveniſſe in Additionibus, quas Obſervationibus adpoſuit Mongitores, monet. Eæ vero recto ordine & juſtis intervallis ita erectæ ſunt in litore, ut excubantes in illis hoſtium adventum proximo cuique ſignificare queant, de quibus, Barclajo quoque Lib. I Argenidos memoratis, Camillus Camiglianus Florentinus in MSto libro, in quo oram Siciliæ maritimam deſcribit, expoſuerit. Tradunt ita de Siculorum ingeniorum inventis ambo Scriptores hi ſupra nominati cum multa induſtria & cura, eſtque ultimus eorum in Obſervationibus ſuis in eo potiſſimum occupatus, ut quæ ab Auria dicta ſunt, non ſupplementis modo ſuis augeat, ſed optimorum etiam Scriptorum cujuscunque ætatis teſtimoniis, quæ magno numero adducit, quantum poteſt fieri, confirmet. p. 224.

HUGONIS GROTII drey Bücher vom Rechte des Krieges und des Friedens, ꝛc.

h. e.

HUGONIS GROTII LIBRI TRES, DE JURE Belli & Pacis, in quibus Jus naturæ & Gentium, item Juris Publici præcipua explicantur, cum Annotatis Autoris, e Latina in Germanicam linguam translati à P. B. S. nato SCHÜTZIO, Comitum Rhutenicorum Plavienſium Conſiliario, rerum Feudalium Directore & Ephoro; cum Præfatione DN. CHRISTIANI THOMASII, Reg. Boruſſ. Conſiliarii & Profeſſoris Juris Ordinarii in Academia Halenſi.

Lipſiæ, ſumtibus Friderici Groſchuff, 1707, in 4to.

Alph. 7 plag. 12.

QUem in vernaculam ſuam dudum tranſtulerunt exteri, nunc ope Conſultiſſimi *Schützii* Germanice etiam loqui incipit ſummus Grotius, cujus conſilii rationes & difficultates in Præfatione ipſe doctiſſimus verſionis Autor exponit. Noſtra opera eo minus indiget hoc opus, quo magis, quid idem in receſſu habeat, jam notum eſt. Quæ enim Grotius tradidit, nemini, qui hujus generis literis delectatur, ſunt incognita, quam potens vero linguæ Germanicæ ſit Noſter, doctiſſimis ſcriptis aliis, *ἀνονύμως* editis, quorum nos quoque mentionem fecimus in Actis anni ſuperioris p. 91 & 92, abunde hactenus comprobavit. In genere igitur nobis ſaltem aſſerendum eſt, quod ſumma diligentia ac exquiſito judicio, tum textus Grotii, tum ſingula ejus annotata, Germanico idiomate donata ſint. Et ne quid deſiderari poſſet, verſus, quos ex probatis autoribus paſſim inſperſit Grotius, metro Germanico Noſter quoque elegantes incluſit.

Toti operi Præfationem præmiſit Conſultiſſimus Thomaſius, in qua de ſtatu Juris naturalis usque ad Grotium prolixe ſatis diſſerit. Communem hominum calamitatem eſſe ait, quod, cum omnes diu feliciterque vivere cupiant, ea tamen agant, ex quibus vita infelix ac brevis non poſſit non ſequi, cujus calamitatis ea cenſetur eſſe cauſa, quod homines mediis tam naturalibus, quam ſupernaturalibus, a Deo ſuppeditatis, non utantur, aut lumen naturale & ſupernaturale, rationem & revelationem, naturam & gratiam permiſceant. In quo ergo diſcrimen luminis naturalis & ſupernaturalis conſiſtat; deinde Vir celeberrimus ediſſerit. Nimirum lumen rationis & divinæ revelationis de intellectu, natura & gratia de voluntate dicuntur, in ſenſu tamen latiori lumen rationis etiam de viribus naturalibus, & gratia de ſupernaturali cognitione uſurpatur. Hæc cum valde plana ſint, res admiranda videtur, quod homines, cetera doctiſſimi, diſcrimen illud vel neglexerint, vel oppugnaverint, cujus abuſus tum cauſæ, tum

exempla

exempla, ex philoſophia Ethnicorum pariter ac Chriſtianorum adducuntur, ac inprimis etiam Eccleſiæ Patres, quos vocant, hoc nomine notantur. In ſpecie ex doctiſſimæ Præfationis doctrina inter Doctores Eccleſiæ duplex Secta exorta eſt, Orthodoxorum, der Rechtmeinenden, & Myſticorum, der Geheimen, quæ ſectæ, ſibi invicem valde adverſæ, in opprimendo rationis uſu tamen conſpirarunt, illa autoritatis humanæ, hac præcipitantiæ in doctrina Chriſtiana præjudicium ſtabiliente. Inde univerſalis ignorantia & ſervitus, nec non ſanæ rationis ac certitudinis ſenſualis oppreſſio, inter Chriſtianos exorta eſt: miſer Scholarum tam inferiorum, quam ſuperiorum ſtatus acceſſit: doctrina moralis Ariſtotelica & Scholaſtica in Philoſophica Facultate nullius fuit pretii: commiſeratione digna Juris naturalis conditio ſub JCtis, ut & Theologis Scholaſticis, ſub quibus etiam ſecta Orthodoxorum facit continuata, calamitatem iſtam eruditis quibusdam jam ante Reformationem notantibus; non minus etiam Theologiæ myſticæ, cujus origo a Judæorum Cabbala ac Gentilium quorundam Philoſophorum doctrina dependere videtur, inter Scholaſticos locus aliquis eſt relictus, adeo ut Albertus Magnus & Thomas Aquinas, magna illa Scholaſticorum Orthodoxorum lumina, contrarias illas ſectas conciliare ſuſtinuerint. Ex reformatione Lutheri, Zwinglii aliorumque ſpes concipienda videbatur, fore, ut diſcrimen & verus luminis naturalis & ſupernaturalis uſus, tam in Academiis, quam Eccleſiis reſtitueretur, ſed erroris inveterati pertinacia, ac infelix Reformatorum diſſidium rem valde neceſſariam videntur impediviſſe; hinc inter Proteſtantes etiam ſecta Orthodoxorum & Myſticorum efflorüit ac magis magisque fuit dilatata. Initio igitur Seculi XVII miſerrima & maxime morbida doctrinæ de virtutibus & vitiis, de honeſto & turpi, aut de Jure naturali fuit conditio, Scriptoribus Pontificiis omnia ad Papatum ſtabiliendum referentibus, ac Jus Naturæ, Gentium, Moſaicum, Græcum, Romanum & Canonicum fœde miſcentibus, Proteſtantibus vero incaute illos ſequentibus. Hoc rerum ſtatu excitatus eſt Grotius, qui doctrinam

ctrinam Juris naturæ reſtauraret, ac in tollenda luminis naturalis & ſupernaturalis confuſione initium faceret. Hujus igitur dotes Excellentiſſimus Præfationis Autor enarrat, ac, commendata verſionis Germanicæ utilitate, ſummatim oſtendit, quantum adhuc dici poſſet, ſi ultra Grotium Juris naturalis hiſtoria continuanda foret, inter alia hoc etiam notans, quod myſtica docendi ratio noſtris temporibus eo impudentiæ progrediatur, ut doctrinam Juris naturalis, velut noxiam & periculoſam, palam traducere & calumniari quidam non dubitent.

OPUSCULA MEDICA DE STRUCTURA ET MOTU Fibræ, de Nutritione animali, de Hæmorrhoidibus, de Catameniis, edita a JO. DOMINICO SANTORINI, Philoſoph. ac Med. Prof. & in Veneto Lyceo Publico Anatomes Inciſore.

Venetiis, apud Jo. Gabrielem Hertz, 1705, in 8,

Plagul. 12½

Quot & qualia Opuſcula Medica hic ab Auctore nobiliſſimo exhibeantur, vel ex titulo ſatis innoteſcit. In *primo* namque *Opuſculo* ſtructuram & motum fibræ methodo Geometrarum enodare ille ideo ſuſtinet, quod apud Recentiores fibrarum oſcillationis, criſpationis ac motus paſſim mentio fiat, nuspiam tamen evidenter exponatur, quid hæc ſignificent nomina, aut quomodo motus ejuſmodi perficiantur. Fibram videlicet nerveum vocat filamen, ſeu corpus teres, oblongum, cavum, in alia corpora cava non diviſibile; per fibræ autem motum intelligit, quando hæc vel elongatur, vel abbreviatur, vel expanditur, vel coarctatur, vel quomodolibet alia intrinſeca ratione, aut ſimplici, aut compoſita, aut ab externo, aut ab interno principio proveniente dummodo aut intrinſece immutetur villus, aut fluidum incluſum diverſimode afficiatur. Si fibra tamen extra corpus tubulus vacuus, vel cum Bellino ex minimis quadrangularibus, in ſeries inſtar laterum in muris diſpoſitis, coagmentata, ſupponatur, eam minime moveri poſſe, quin minimæ illius par-

tes

tes diſpoſitionem mutent, & vel a contactu recedant, vel in majorem cohæſionem nitantur, fuſe prius oſtendit, quam fibræ in corpore actionem primariam hujusque cauſam internam declaret. Pro fibræ quippe in corpore, a cerebro enatæ ac inſtar chordæ citharæ neutiquam tenſæ, præcipua actione reputat oſcillationem, quæ vi etymologiæ non niſi oris ſeu orificii motionem ſive apertionem denotet, criſpatio alias & contractio dicta, eatenus contingens, quatenus arteriarum diaſtole in utraque meninge, potiſſimum pia, cerebrum comprimatur liquidumque contentum heterogeneum in fibras urgeatur, in extremitate propter ſenſationem, motionem & ſecretionem in glandulis cœcas potius, quam patulas, & figura conica præditas, aſſerendas. Pro motibus vero fibræ ſimplicibus ſicuti reſtrictionem aut dilatationem, abbreviationem aut elongationem, & pro compoſitis elongationem ſimul & dilatationem, elongationem & reſtrictionem, abbreviationem & dilatationem, abbreviationem & reſtrictionem, venditat; ita a ſolo quidem ſpirituum motu fibrarum aut elongationem, aut reſtrictionem cum reliquis motibus peragi, non tamen a quocunque ſpiritus impetu quamlibet motionem fibræ fieri, ſed & gradus impetus ejusdemque directionem requiri, pluribus demonſtrat. In ſenſatione ſpeciatim ab objectis non tam fibras, quam liquidum ſive ſpiritum contentum moveri, motumque hujus cerebro tunc communicari, quando tanta vi in refluxum agitur, ut quascunque reſiſtentias poſſit ſuperare, variis rationibus non minus evincit, quam omnem ſenſibilium varietatem a modo refluxus dependere, exemplo tactus, viſus, auditus & doloris adſtruit. Oſſium econtra, corticis cerebri, partiumque mollium, a frigore in rigiditatem conjectarum, ſentiendi inertiam a deficiente liquidi nervorum refluxu derivat; neque nervos aliter vel relaxari & elongari, vel tendi & abbreviari poſſe, indigitat, quam ſi ſpiritus diſtendens vel deficiat, vel abundet. Sed quid fibrarum contractio & relaxatio in motibus fluidorum valeant, quid e diverſo in fibræ tenſione & relaxatione ab aqua & ab oleo contingat, quidque ſtimulus ſit, & quomodo hic operetur, ſub finem uberius explanat.

In

In *Opuſculo altero* circa nutritionem animalem ita occupatur, ut ante omnia reparationis neceſſitatem ex conſumptione, etiam ſolidorum, hinc nutritionis materiam & modum, pro partium ſolidarum diverſitate diverſum, ſiſtat demonſtrata. Quamvis enim fluidorum motus inteſtinus, minimorum, quibus conſtant, quieti & contactui perfecto arcendis tantummodo dicatus, ſolidorum compagem vix ſolus poſſit ſolvere, veluti & partibus ſolidis dividendis, & earum particularum reſiſtentiæ ſuperandæ impar, nullus tamen dubitat, quin circularis ſanguinis motus, quo hic ad vaſorum latera validius appellitur, impetus momento vi cohæſionis prævaleat partesque ſolutas, cum tenuiores per tranſpirationem inſenſibilem, tum craſſiores per organa diverſa, e corpore expellat. Non ſola nihilominus fluida hic conſumi, verum & a ſolidis, ipſisque oſſibus, aliquid abripi ut confirmet, ad vim provocat, tum majorem, qua oſſa in Lue venerea carie corrumpantur, fruſtulum ab oſſe denudato dimoveatur, & arteriarum aneuryſmata excitentur, tum minorem, nunc in marmore duriori atterendo, nunc in cornu cervi e molliendo, extra corpus conſpicuam. Pro nutritionis autem materia & modo diverſo exactius determinando cunctæ corporis noſtri partes ſolidæ vel ad nerveas, vel ad ſanguineas, vel adipoſas a Noſtro reducuntur, & ad nerveos in ſpecie oſſa, cartilagines, (utræque in primordio ſpectatæ) tendines, ligamenta, membranæ, tunicæ, & quæcunque albicantes, ad ſanguineas muſculi, epar, lien, glandulæ, aliæque a vaſis ſanguineis rubore ſuffuſæ, ad adipoſas denique pinguedo, cementum & oſſium medulla, referuntur. Adipis nempe nutritio ab oleoſa ſanguinis portione, per adipoſas glandulas ſecernenda & intra ſaccules membraneos colligenda, in tantum deducitur, in quantum ſanguis ab arteriis in appenſos ſaccules oblongos, ceu glandulas adipoſas, omnis quidem effundatur, parte tamen reliqua tenuiore per poros convenientes ad venas pergente, ſolæ particulæ pingues, tanquam reliquis craſſiores, remaneant. Qua glandularum adipoſarum ſtructura ſuppoſita, pinguedinem ad ſanguinem quoque pronte regredi poſſe innuitur, ſi vel externa ſaccularum compreſſione venarum orificia

magis

magis dilatentur, prout Malpighio in ranarum vena portæ ab adſitarum ſtriarum adipoſarum compreſſione olei guttulas ſanguini admixtas licuit videre, vel ſanguis ipſe majori impetu irruens particulas adipoſas magis magisque attenuet, aptasque efficiat, quæ venas ingredi atque vel ſpiculorum ſanguinis correctioni, vel nutritioni, inſervire queant, quemadmodum in animalibus, quæ per plures menſes ſola nutriuntur pinguedine. Partes vero nerveæ, ex nerveis fibris contextæ, inſtar ſolidarum tantum non omnium, a ſucco nervorum, qui cum ſpiritu animali ſimul propter ſummam hujus ſubtilitatem æque coercendam ac fibras quasvis nutriendas in cerebri glandulis ſecernitur atque ex diſſecto nervo optico animalis recens mactati evidenter exprimitur, tunc nutriri perhibentur, quando ſuccus talis per nervorum non interſtitia, ſicuti Borello immerito viſum fuit, ſed foramina ſive tubulos ab arteriarum diaſtole & cerebri compreſſione propulſus, ſpiritu quieſcente minusve valide ſeſe agitante, ſomni cumprimis tempore, rationes particularum ſuperficiei planæ internis fibrarum parietibus adhæret, adhærensque per diuturnam quietem firmatur. Hinc ut augmentationis, nutritionis ſimplicis & decrementi ratio, tum a ſolido, tum a fluido, pateſcat, pueri tam ob partes fibrarum laxius cohærentes faciliusque a contactu per ſpiritum continuo influentem dimovendas, quam ob ſuccum nerveum uberiorem, diſtractis partibus interpoſitum fibrasque elongantem, augeri oſtenduntur, prout e diverſo catulorum extenſio frequenti uſu externo ſpiritus vini rectificati, partes eorum rigidiores reddentis, ſoleat inhibere. In viris autem nullam porro augmentationem fieri poſſe, quod & ſuccus uberior, ceu vel pororum vitio incipiente non productus, vel motuum violentia diſſlatus, & partium facilis diſtractio deficiant; cum in ſenibus decrementum etiam accidat, quia vitio pororum alimentum deſit, quod in partium conſumptarum cedat locum. Partes demum ſanguineæ, ſanguineorum vaſorum cumulum involventes, quoad oculum non alio modo dicuntur nutritæ, quam ſi vaſa minima plurimo ſanguine turgeant. Succus interim nerveus ne paucior nonnullis videatur, quam ut univerſale

ſale corporis nutrimentum conſtituat, quantum cum hoc fluidum, tum partes ſolidæ tempore æquali conſumantur, pluribus decernitur.

In *Opuſculo III* de hæmorrhoidum fluentium cauſis potiſſimum, & commodis atque incommodis diſſeritur, Veterum præjudiciis de hæmorrhoidum a liene ſuctione, de lienis expulſione, ſanguinisve a liene fæculentioris per easdem excretione, repudiatis. Talis enim ſanguinis excretio dum & a fluidis, & a ſolidis, petitur, ſanguis ipſe monſtratur, quomodo vel quantitate, vel qualitate, vel motu ita peccare poſſit, ut impetu ſuo vaſorum reſiſtentiam ſuperet & arteriarum hæmorrhoidalium extrema perrumpat; inteſtinum autem rectum pro concauſa hujus fluxus habetur, ſi interius aut a fæcibus, ſive acrioribus, ſive durioribus, abradatur, aut a ſanguine inter conſtrictionem pertinaciorem congeſto erodatur. Nec ratio, cur fluxus ejusmodi certam aliquando obſervet periodum, aliunde deſumitur, quam quod certum requiratur tempus, quo ſanguis vitium hæmorrhoidibus excitandis proportionatum acquirat. Sed ab hæmorrhoidum fluxu quemadmodum juvamen tunc in genere promittitur, quando ſanguinis ſimul vitium per eundem poteſt tolli, ita in ſpecie diſtincte exponitur, quando hæmorrhoides ſanguini, vel quantitate, vel qualitate vel motu vitioſo, conferant aut noceant, datisque etiam rationibus *Hippocratis Aphoriſmus II lib. 6 atra bile vexatis, & renum paſſionibus, hæmorrhoides ſupervenientes bonum* pronuntians, corroboratur. Corollarii loco hirudinum applicatio, tanquam remedium impudicum, rejicitur, quod cum triangulari earum aculeo ſuccus delererius in vulnus una queat inſtillari, per hirudinum vero ſuctionem, aeris externi gravitati adſcribendam, non ſanguis fæculentior, ſed purior, relicta portione rubicunda, veluti ſanguinis terra damnata, ſine omni electione elicitur, neque alio cum emolumento, quam quod vaſa debilitentur, ut temporis tractu excretio naturalis cum majori fructu poſſit ſequi.

In *Opuſculo ultimo* fluxus mulierum menſtruus non ab una cauſa, ſed a pluribus ſimul agentibus, videlicet, a ſanguinis plethora,

thora, vera vel notha ſive rarefactione, a vaſorum per uterum & per vaginam mira diſtributione, a ſeminalis denique materiæ impetu, tam per totam ſpirituum ſyſtaſin diffuſo, quam vaginæ partes præcipue ſtimulante, derivatur. Catumenia tamen termino adeo ſtatuto fluere in dubium æque vocatur, ac ſingularis Lunæ in fœminarum corpora influxus negatur, quia præcipua hujus in ſublunaria vis, a preſſione pendens, unice varia, prout majori vel minori illuminata parte nos reſpiciat, a *Bernardini Zendrini*, Autoris amico, in tractatu de æſtu maris, docte fuerit oſtenſa. A ſanguinis autem rarefactione & irritante ſtimulo excretionem talem, præter diſpoſitionem vaſorum, dependere, exemplo peculiari mulieris, quæ a leviſſimo aſſumpto cathartico aliqualem catameniorum fluxorum ſtatim expectatur, confirmatur.

PRÆSAGIUM MEDICUM: OR THE PROGNOſtick Signs of Acute Diſeaſes.

i. e.

SIGNA PROGNOSTICA MORBORUM ACUTOrum, Autore Jacobo Harvey, Med. D.

Londini, apud Georgium Strahan, 1706, in 8.

Conſtat plagul. 16.

PArtem Semioticæ Prognoſticam traditurus Clariſſimus Autor, Hippocratis, qui hac Medicinæ parte maximam ſibi comparaverat famam, non ſolum inſiſtit veſtigiis, ſed & recentiorum Medicorum Obſervationes allegat, rationes phænomenorum ubique adjungens. In ſedecim igitur Capita incluſit, quæcunque hoc de argumento dici poterant. Scilicet Cap. 1 de delirio, Cap. 2 de ſenſoriis, Cap. 3 de doloribus, Cap. 4 de corporis habitu & poſitu, Cap. 5 de pulſu, Cap. 6 de urina, Cap. 7 de ſomno & vigiliis, Cap. 8 de excretis per alvum & vomitum, Cap. 9 de ptyaliſmo & ſanguinis ſputo, Cap. 10 de ſudore, inſenſibili tranſpiratione, hæmorrhagiis & ſanguine ex vena extracto, Cap. 11, de reſpiratione, Cap. 12 de convulſionibus,

aphonia, vocisque alterationibus, Cap. 13 de appetitu, colore faciei, genarum, linguæ, & adjacentium partium, Cap. 14 de horroribus, tremoribus & palpitationibus, Cap. 15 de abscessibus, bubonibus, ac carbunculis, & Cap. 16 de crisi diebusque criticis agit, & quæ signa prognostica ex hisce fontibus peti possint, declarat. Speciminis loco quædam ex Capite 1, quod deliria sistit, excerpta dabimus. Circa primam febrium acutarum invasionem liquor nerveus fixatus & confusus, motusque sanguinis languidus observatur, mox tamen spiritus animales & sanguis pristinum vigorem recuperant, hinc calor frigus excipit, & sanguis rarefactus suos canales vasaque adjacentia distendit & comprimit, illa imprimis cerebri, utpote magis contorta & complicata; unde necessario dolores, stagnationes fluidorum, & alia symptomata sequuntur. Qui calor si aliquandiu continuet, sanguis exhausto sero suo viscidior redditur, nervi & fibræ, cerebri potissimum, contrahuntur, & spirituum animalium motus producitur irregularis, sub quo variæ species repræsentantur, & anima ad illas advertens ad delirium disponitur; quod citius non desinit, nisi calore extincto, & sanguinis rarefactione sublata, id quod per somnum & evacuationes cujuscunque generis obtinetur. Bonum igitur signum esse dicitur, si delirantes somnum capiant; calorem enim non æqualem semper servare gradum, sed de vehementia sua remittere quandoque, hoc ipso innuitur. Contingit tamen subinde, ut post æstum, vigilias & deliria nimis diu protracta, in somnum incidat æger; idque pro lethali habendum est signum; siquidem nervi & fibræ cerebri relaxatæ nimis sensibus tam externis quam internis vacare amplius nesciunt. Evacuationes quod attinet, hæ e. g. per hæmorrhagiam narium pro bono vulgo reputantur signo, sed in principio morbi hæc fiat, & sit copiosa, necesse est; calor enim hoc modo restinguitur, effervescentia sanguinis infringitur, & materiæ morbificæ pars eliminatur. Quodsi vero guttatim exsiliet sanguis, colorisque sit nigri, summam vasorum capillarium laxitatem, sanguinis aciditatem, & pertinacem ejus obstructionem innuit, ægrumque in mortis faucibus hærere docet. Risum delirantium equidem nil mali por-

portendere vulgo dicitur; eo ipso tamen, quod ille convulsionis a calore nimio ſerique defectu productæ ſpecies eſt, omni periculo vacare non poteſt. Sic reſpiratio parva & debilis in delirantibus malum præbet omen; cum enim ad reſpirationis negotium magnus ſpirituum animalium requiratur affluxus, in hoc caſu eosdem deficere, vel quia ex ſanguine non elaborantur, vel quia ob obſtructiones influere in ſufficienti quantitate nequeunt, innuitur. Denique delirium affectibus ſoporoſis ſupervehiens melius equidem ominari ſuadet, quatenus ſanguinis velocitatem reſtaurari, viſciditatem reſolvi, & ad excretiones diſponi, vel materiam morbificam in abſceſſum abiiſſe indicatur; quodſi vero inflammatio ſit magna, aut diutius duret, delirium dentium ſtridore, oculorum fixitate, urinæ & alvi excrementorum involuntaria excretione, linguæ ariditate, & nigredine, ſitis defectu, gangræna cerebri, & machinæ animalis diſſolutione ſtipatur, & cum morte terminatur.

MISCELLANEA CURIOSA, BEING A COLLEction of the principal Phænomena in Nature &c.

i. e.

COLLECTIO PRÆCIPUORUM QUORUNDAM Naturæ Phænomenorum a maximis ævi hujus Philoſophis explicatorum, una cum diſcurſibus coram Societate Regia ad promovendam Scientiam Phyſicam & Mathematicam inſtituta recitatis. Volumen II.

Londini, apud J. Wale, J. Senem & O. Price, 1706, in 8.

Conſtat Alph. 1 & 9 Tabb. æneis.

INſtitutum Collectoris horum Miſcellaneorum jam menſe Dec. 1705 commemoravimus, cum primum eorundem Volumen recenſeremus. Quare breviter tantum indicabimus, quinam Diſcurſus ex Transactionibus Anglicanis in ſecundum hoc Volu-

Volumen fuerint congesti. Mathematici plerique sunt, pauci ad scientiam naturalem spectantes occurrunt. Reperies ibi *Wallisii* Litteras ad *Richardum Norris* de collectione Secantium & vera divisione Meridianorum in mappis nauticis; excerpta ex Litteris ad *Richardum Wallerum* de spatiis in cycloide quadrabilibus; Cogitata de apparente magnitudine Solis & Lunæ prope Horizontem & in majore elevatione; Methodum inveniendi parallaxin stellarum fixarum respectu Orbis annui Telluris, & Litteras ad D. *Sloane* de generatione grandinis, tonitru ac fulguris; *Halleji* Methodum constituendi Logarithmos; Methodum generalem extrahendi radicem ex æquatione quacunque, sine ulla prævia reductione; Dissertationem de constructione problematum solidorum; Discursum de numero radicum in æquationibus solidis & biquadraticis; Propositionem generalem de dimensione arearum in cycloidibus & epicycloidibus; Methodum de inveniendo vero momento ingressus Solis in signa Tropica; Synopsin Astronomiæ Cometicæ; Dissertationem Geometricam de Iride; *Iohannis Craigii* duo Problemata de solido minimæ resistentiæ & curva celerrimi descensus; Quadraturam Curvæ Logarithmicæ; Quadraturas curvarum Geometrice irrationalium; *Davidis Gregorii* proprietates Catenariæ; *Abrahami de Moivre* Specimina doctrinæ fluxionum; Methodum quadrandi aliquas species curvarum vel eas reducendi ad simpliciores curvas; Methodum elevandi infinitinomium ad potentiam desideratam, vel ex infinitinomio extrahendi radicem desideratam; Methodum extrahendi radicem ex infinita æquatione; *Cassivelli* Quadraturam portionis Epicycloidis; *Lowthorpii* experimentum de refractione aeris; *Wilhelmi Molyneux* demonstrationem errotis in planimetria per longum temporis intervallum commissi, a variatione seu declinatione acus Magneticæ propullulantis; Discursum de apparente magnitudine Solis & Lunæ prope Horizontem & in circulo verticali; Discursum de corporibus in menstruis specifice levioribus solutis ipsisque innatantibus; *Francisci Roberts* Paradoxum aliquod Arithmeticum sortitionem schedularum concernens; Anonymorum computum credibilitatis testimonii humani; Theorema de descensu corporis gravis ab

uno

uno puncto dato ad alterum per arcum cycloidis; Scalam graduum caloris; denique Obſervationes de ſpecifica gravitate variorum corporum. Ex his jam in Actis noſtris leguntur *Walliſii* Methodus inveniendi parallaxin orbis annui Tom. III Supplem. p. 73; *Halleji* Diſſertatio de conſtructione problematum ſolidorum Tom. I Supplem. p. 144; Methodus inveniendi momentum ingreſſus Solis in ſigna Tropica & Diſſertatio de Iride Tom. III Supplem. p. 228 & 403; nec non ejus Synopſis Aſtronomiæ Cometicæ menſe Majo hujus anni; *Gregoriique* Catenaria A. 1698 menſe Julio. De reliquis ſpecialiora dicere prolixum nimis foret, nec neceſſarium judicamus, cum multa eorum vel ex ipſis Actis noſtris, vel aliunde dudum eruditis innotuerint, vel ex ipſo libello facili labore haurire unicuique liceat, quæ ſunt ad palatum ipſius. Methodum certe *Hallejanam* Logarithmos conſtruendi & radicem ex quacunque æquatione extrahendi tum in Elementis Arithmeticæ numeroſæ ac ſpecioſæ *Edvardi Wels*, Oxoniæ 1698 in 8 editis ac tyronibus maximopere commendandis, tum in Synopſi Palmariorum Matheſeos, menſe Aprili hujus anni commendata; Schediaſmata *Moivræana* in Animadverſionibus in *Cheynæi* Tractatum de Methodo Fluxionum inverſa, de quibus menſe Febr. anni præſ. egimus, reperies. Paucula tantum ex ſchediaſmatibus ad Scientiam naturalem ſpectantibus delibamus. Cum *Walliſius* per obſervationes *Foſteri*, Profeſſoris quondam Aſtronomiæ in Collegio Greshamenſi, & *Caſwelli* certus eſſet, diametrum Solis horizontalem prope Horizontem eandem per quadrantem deprehendi, quæ in ipſo Meridiano obſervatur, utut contrarium a ſe & *Grimaldo* ſæpius deprehenſum eſſe fateatur *Ricciolus Part. 2 Almag. Lib. 10. Sect. 6. Cap. 1. Queſt. 13 f. 644*, quibus Solis diameter in Horizonte aliquando ad integrum pene gradum, crebro ad 45′ diameter Lunæ ad 38′ & 40′ viſa eſt extendi, ac prope perpenderet, refractionem altitudinem quidem, aſt non Azimuthum ſideris mutare, & quicunque tandem ejus fuerint effectus, Horizontem tamen ſemper circulum permanere: cauſam, cur diameter Solis & Lunæ major in Horizonte, quam in Meridiano appareat, in ſolam imaginationis deceptionem cum *Alhazeno*,

zeno, *Vitellione*, *Keplero*; *Carteſio* conjicit, quod ſcilicet imaginatio de magnitudine objectorum non modo ex angulo, ſub quo videntur, ſed & ex eorundem cum diſtantia ſuppoſita comparatione judicet. Idem *Walliſius* grandinem a congelatione vaporum per omnem deſcenſum continuanda; tonitru & fulgur ab accenſione exhalationum nitroſarum ac ſulphurearum in nubibus commixtarum petit. *Molyneux* legem Hydroſtaticæ, qua ſpecifice graviora ſubſidere dicuntur in ſpecifice levioribus fluidis, defectu quodam laborare, nec ad minimas corporum particulas applicari poſſe ſtatuit. Cauſam igitur redditurus, cur corpora quædam ſpecifice graviora in menſtruis ſpecifice levioribus ſoluta non ſubſidant; ſed iisdem innatent; e. gr. ferrum, in aqua forti ſolutum, ſupponit, in particulis fluidorum eſſe quandam ad unionem propenſionem, adeoque fluida gravibus deſcendentibus reſiſtere pro ratione ſuperficierum eorundem. Jam cum ſuperficies in diſſolutione corporum decreſcant in ratione duplicata, ſoliditatibus in triplicata decreſcentibus; corporibus integris minus reſiſti a fluido, quam in particulas minimas diſſolutis. Licet itaque integra reſiſtentiæ fluidi ſeparandæ ſufficiant, non tamen ſufficere diſſoluta.

ERRATA.

Pag. 234 lin. 12 l. *nequicquam*: p. 272 lin. 29 l. *Lowerus*: p. 274 lin. 7 l. *rectius*: p. 277 l. 18 lin. *gelatinoſum*: p. 308 lin. ult. l. *ſuperiorem*: p. 328 lin. 30 in verbis *Cœlum &* dele *&*: p. 329 lin. 34 l. Yvon: p. 384 lin. ult. pro *octogeſimo ſexto* l. *ſexageſimo octavo*.

*** *** ***

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Novembris, Anno MDCCVII.

METAMORPHOSIS INSECTORUM SURINAMENSIUM, ad vivum naturali magnitudine picta atque deſcripta a MARIA SIBYLLA MERIANA.

Amſtelodami, ſumtibus Autoris, 1705, in fol. ch. Regia.

Conſtat 16 plag. & 60 Tab. æneis.

ETiam in minimis emicare non ſatis mirandam Creatoris Omnipotentis gloriam, teſtantur abunde vel ſola inſecta, tum elegantiſſimis coloribus & ſtructura ſingulari conſpicua, tum mirabili transformatione præ ceteris animalibus maxime notanda. Haud vanum proinde laborem ſuſceperunt præter Geſnerum, Aldrovandum, Jonſtonium, aliosque Zoographos, qui ſeorſim inſectorum tantum contemplationem adeo diligenter proſecuti ſunt, uti Mouſettus, Godart, May, Liſter, Swammerdam, Blanckard, omnes laudandi hoc magis, quo minus grata videri poterat animalculorum ignobilium, nobis maximam partem moleſtorum noxiorumque tractatio. Quis vero credat fœminam ea curioſitate allici, ut manu ſua inſecta colligat, delineet vivis coloribus, ærique incidat, nec ſumtibus parcens, nec periculum reformidans, quod navigatio in Americam, mora per biennium Surinami, & reditus æque difficilis minitabatur? Sed jam antehac celebritatem nominis non vulgarem ſibi conciliarat, cum anno 1679 Partem primam, & poſt anno 1683 ſecundam Obſervationum de Inſectis curioſiſſimam ederet. Nunc autem immortalitatem famæ inter-

omnes, quæ unquam vixerunt eruditæ mulieres, hoc opere, ſane pulcherrimo meretur, utpote quod cum aliorum in hoc genere celeberrimorum artificum laboribus certare poteſt abſque dubio. Quid? quod inter Botanicos etiam loco haud poſtremo nominabitur in poſterum, ſiquidem plantæ peregrinæ, quas tanquam inſectorum eſcam quaſi aliud agendo ſimul depingit, vel hucusque prorſus incognitæ, vel minus accurate ab aliis deſcriptæ fuerunt, uti ex Figura 36, 39, 51, 56, 58, 60, aliisque ſatis apparet. Ceterum plantarum nomina, quæ ab incolis impoſita iis ſunt, retinuit Auctor; Latina vero, aliaque cognomina in Notis ſubjunxit Cl. *Caſparus Commelinus*, M.D. qui & ipſe deſcriptiones inſectorum pariter & plantarum ab Autore vernacula lingua expoſitas in Latinum ſermonem converſiſſe vulgo fertur. Denique notamus, Auctorem Obſervationes etiam in Germania collectas promittere, quas his, quæ in Friſia & Belgio obſervavit, augere & Latino pariter ac Belgico ſermone edere conſtituit.

MISCELLANEOUS TRACTS.

ſeu

TRACTATUS MISCELLANEI; AUCTORE MICHAELE GEDDES.

Volumen II.

Londini, apud A. & I. Churchill, 1705, 8.

Alph. I. pl. 5.

NOn obſcurum inter Anglos eſt Cl. *Geddeſii* nomen, quippe qui & Hiſtoriam Eccleſiæ Malabaricæ *(History of the Church of Malabar)* Londini 1694 & ibidem triennio poſt Concilium Tridentinum nequaquam liberum *(The Council of Trent no free Aſſembly.)* cui libro, Epiſtolas imprimis, quas Vargas aliique ſummi ejus ætatis, qua Concilium celebratum eſt, viri ſcripſerunt, complexo, elegantem Diſſertationem de Conciliis præmiſit, in publicum edidit. Hinc Miſcellaneorum Volumen primum Londini 1702 vulgavit, quod æque ac reliqua ejus opera ad

nos

nos non dum perlatum esse dolemus. Nacti tamen sumus Miscellaneorum horum Volumen II & III, de quibus, etsi jam biennio abhinc editis, hoc minus tacere possumus, quo plura in iis occurrunt memoratu dignissima. Complectitur enim Volumen alterum, quod recensere nunc suscepimus, Dissertationes sex doctissimas, quas Auctor earundem amplissimus, ex historiæ Ecclesiasticæ maximam partem, ut & civilis, foro non sine delectu deprompsit. Prima harum Dissertationum Primatum Papæ excutit, eundemque ab Ecclesiæ Hispanicæ antiquissimæ facie admodum recedere ostendit. Altera, quibusnam artibus Papa in Lusitania ab A. 1641 ad A. 1666 auctoritatem suam & primatum stabilire callidissime annisus fuerit, exponit. Tertia hallucinationes & errores quosdam enormiores in Martyrologio Romano, a Papa Gregorio XIII reformato, prodit. Quarta animadversiones quasdam perdoctas in Legendam S. Jacobi de Compostella exhibet. Quinta catastrophen tristissimam Antonii Perez, Philippo II Regi Hispaniarum a Regni secretis, e Scriptoribus Hispanis singulari industria collectam sistit. Et sexta demum appendicis ad primam de primatu Papæ dissertationem vicem adimplet. Affluunt omnes rerum ubertate jucundissima, & uti Volumen tertium proximo cuidam mensi reservamus, ita ex *Prima* & *Tertia* Voluminis hujus Dissertatione quædam hic speciminis loco delibare sufficiet.

Cum constans sit Auctoris nostri sententia, quod Ecclesia moderna Anglicana antiquissimæ Ecclesiæ Hispanicæ, qualis ad seculum usque VIII æræ Christianæ fuit, faciem quam exactissime referat; jam vero in nulla Ecclesia occidentali, præter Hispanicam illam, vel antiquiora vel magis authentica rerum gestarum documenta supersint: inde non inanem se Ecclesiæ suæ Anglicanæ operam navaturum confisus est Auctor, si Dissertatione Prima ex pervetustis illis documentis demonstraret, Papæ primatum primis Christianismi seculis partim usque ad seculum octavum in Hispania ignoratum fuisse, partim vero adhuc sub initium seculi octavi impugnatum. Quod ut evincat, ex historia Pontificum initio repetit, quod Papæ primatus in ipsa Ecclesia Latina non jurisdictionis & auctoritatis, sed

tis, ſed ordinis tantum & dignitatis nomen primum fuerit. Quocirca Epiſcopum Romanum primum, Epiſcopum Alexandrinum ſecundum, Epiſcopum Antiochenum tertium ſemper primis ſeculis locum tenuiſſe, quod Roma, velut metropolis & Imperatoris ſedes, primum, Alexandria ſecundum, & Antiochia tertium inter urbes Imperii locum obtinuiſſet. Tametſi vero Epiſcopi Romani poſt ea tempora primatum auctoritatis ſæpius, non abſque æmulatione ceterorum, affectaverint, & contra Mauritius Imperator, imperio in Orientem translato, A. 595 Epiſcopo CPtano Epiſcopi œcumenici nomen impertiverit: attamen Epiſcopos Romanos eum, quem hodie Papa teneret, primatum non niſi per Phocam, parricidam, obtinuiſſe, qui illum ampliſſimis juribus auctum cum Imperio Romam retulerit, quod Papa Gregorius Magnus cum ſucceſſoribus ſuis Phocæ crimini admodum fuiſſet patrocinatus. Huic itaque parricidæ, non autem Chriſto vel Petro, Eccleſiam hodie Romanam omne palladium ſeu primatum ſuum debere. Id quod ex eo etiam comprobari poſſe Auctor contendit, quod ejuſmodi primatum Eccleſia Hiſpanica antiquiſſima, magnam tum Galliæ partem ſimul complexa, uſque ad ſeculum VIII ignoraverit. Provocat idcirco præ ceteris ad antiquiſſimam XL Synodorum Eccleſiaſticarum, quæ in Hiſpania ab A. 324 uſque ad A. 694 celebratæ fuerunt, Collectionem, quam Garſias Loaiſa, Archiepiſcopus poſtmodum Toletanus factus, A. 1593 ex MStis, cum Notis quibusdam, Madriti edidit. De quorum documentorum fide dubitari poſſe tantum abeſſe Auctor commonet, ut nec ipſe Baronius vel alius quidam auctoritatis Papalis propugnator illa unquam in dubium vocaverit, neque ea interpolata eſſe probabile ſit, quod alioquin ipſa in Papæ ipſius damnum hujusque auctoritatis detrimentum interpolata credendum. Jam vero in his Conciliis, ad fidei doctrinam firmandam & ad diſciplinam Eccleſiaſticam promovendam coactis, ea ſe maxime contra primatum Papæ argumenta deprehendiſſe Auctor commonet: primo, quod nulla prædictarum Synodorum ab Epiſcopo Romano fuerit convocata, ſecundo, quod Epiſcopus Romanus nullum Delegatum in

rum in his Conciliis habuerit, qui ipſius perſonam repræſentaret, tertio, quod nulla Synodorum harum decreta ab Epiſcopo Romano fuerint confirmata, neque etiam ejusdem adprobatio vel confirmatio unquam poſtulata, quarto, quod gratiarum actio, quæ ſub finem plurimarum Synodorum occurrat, nullibi ad Epiſcopum Romanum, ſed ad Deum unice & Regem, per quem Concilia illa convocata fuerint, ſit directa, & quinto demum, quod Acta hæc Synodalia univerſa raram admodum Epiſcopi Romani mentionem, absque ulla tamen auctoritatis teſtimonio, faciant. His argumentis illa porro accedere, quod Eccleſia Hiſpanica antiquiſſima verba, *Filioque*, absque ulla cum Papa vel Epiſcopo Romano conſultatione prævia, Symbolo CPtano A. 589 addiderit, imo Liturgiam habuerit a Liturgia Romana plane diverſam, & quod Concilia illa Toletana ſemper exoſa fuerint Pontificiis, ceu quidem illud ex Vargaſii quadam Epiſtola A. 1551 tempore Concilii Tridentini ad Epiſcopum Atrebatenſem ſcripta comprobari poſſet. Poſt hæc oſtendit, quod Primatus Papæ, uti eum Pontifices Romani ſub initium ſeculi VIII in Hiſpania quoque ſibi arrogare auſi fuerant, per œcumenicum quoddam omnium Hiſpaniæ Epiſcoporum & Nobilium Concilium impugnatus fuerit & prorſus damnatus. Convocaverat hoc Concilium Rex Witiza A. 704 Toletum, atque decretum fuit in eo unanimi Epiſcoporum conſenſu: *Epiſcopo Romano nullam in Hiſpania vel in rebus Eccleſiaſticis vel Civilibus poteſtatem competere.* Papa enim Romanus per edictum aliquod Clero etiam Hiſpano cœlibatum injungere auſus fuerat. Cui edicto cum Witiza A. 702 aliud opponeret, quo graviſſime edicebat, ut matrimonium in libera Cleri ſui poteſtate permaneret, minabatur Papa Romanus Witizæ per literas, propter edictum hoc, Regni coronæque ablationem. Ad quas vero literas Witiza reſpondebat: *ſe prius Papam, quam illud faceret, cum armata manu Romæ viſitaturum.* Et utut Baronius ex teſtimonio duarum literarum, quas ſe inter Gregorii VII literas in bibliotheca Vaticana vidiſſe aſſeveret, contenderet, Hiſpaniæ provincias per Eurlum de Roſeio, Comitem, qui ob po-

teſtatem à Gregorio VII Papa ſibi datam Mauros ex Hiſpania poſt magnas clades ejecerit, poſtea Papam factum D. Petro & ſedi Apoſtolicæ fuiſſe partas; tamen Witizam Eurli plane inſcium, (utpote cujus nomen nunquam antea, quam in iſtis Gregorii literis, procul dubio ſuppoſititiis, fuerit auditum) Concilium omnium Epiſcoporum & Nobilium ſuorum, propter illud de cœlibatu edictum, a Papa Romano vulgatum, A. 704 convocaſſe; cujus vero Acta deinde, Papæ primatu etiam in Hiſpaniam illato, per Monachos, curiæ Romanæ paraſitas, ipſo Mariana teſte, diſperdita fuerint & penitus deſtructa. Mentionem nihilominus Concilii hujus magni facere ſcriptorem vetuſtiſſimum, Rodericum Toletanum, qui ſeculo XIII vixerit, quippe qui illud Toleti in ſuburbiis in æde D. Petri celebratum teſtetur. Nec etiam Loaiſam, Conciliorum Toletanorum editorem, diſſimulare, iſtud tempore Gonderici, Archiepiſcopi Toletani, adeoque ſub initium imperii Witizæ, fuiſſe coactum. Meminit hac occaſione Auctor impoſturæ *Don Lucæ* de *Tuyd*, qui S. Leandrum in Concilio Toletano XIII Papæ Gregorii M. Delegatum fuiſſe aſſirmaret; quem vero alter quidam ſcriptor Hiſpanus, *Ambroſius Morales*, dudum confutaverit, quod tempore Concilii iſtius non Gregorius, ſed Gelaſius II Romæ ſederit, neque ulla in Actis Concilii prædicti Leandri cujusdam mentio occurrat. Cum itaque Concilia illa Toletana, & maxime illud A. 704 habitum, primatum Papæ non admittant, non mirum eſſe putat Geddeſius, quod Concilia Toletana omnia ab Epiſcopo Fanenſi, *Petro Bartani*, Italo, in Concilio Tridentino pro ſchiſmaticis congregationibus fuerint declarata, vel eo nomine & merito poſtmodum Cardinali SS. Marcellini & Petri facto. Addit demum, Epiſcopos primitivos Hiſpanos in doctrina Conciliorum IV œcumenicorum tenacisſime ſemper perſeveraſſe, eamque in compendium redactam præ ceteris ex Collectione inſtitutorum & canonum in primitivis Conciliis ſancitorum, (ſecundo etiam Concilio Bragenſi in Collectione Conciliorum magna annexa,) addidiciſſe, quam S. Martinus, gente Græcus, & Epiſcopus primum Dumienſis, poſt Bragenſis, confeciſſet. His ita comprobatis argumenta

ſuo

ſuo aſſerto obſtare viſa ſolvit. Primo enim objici poterat, quod tamen Epiſtolæ Pontificum Decretales, a Turriano & Binnio contra Centuriatores Magdeburgenſes adeo defenſæ, teſtentur Papæ primatum non demum poſt A. 714, quæ Auctoris noſtri ſententia eſt, ſed ſtatim cum prima Chriſtianiſmi luce in Hiſpania illuxiſſe & caput extuliſſe. At reſpondet Auctor, quod Epiſtolas Pontificum Decretales ſuppoſititias eſſe eo minus dubitaturi ſint, qui nomina Conſulum in iis contra morem ſeculi ſui omiſſa, & barbaras prorſus voces, ſeculis iſtis ignotas, imo unius Auctoris ſtylum in iisdem reperiri meminerint, neque illud ignoraverint, quod ipſe Cardinalis Bona Epiſtolas illas ſub Iſidori nomine ſub finem ſeculi VII compilatas alicubi aſſerat. Alterum aliquod argumentum ſuppeditare poterat Epiſtola Papæ Innocentii I, quam ad Concilium aliquod Toletanum ſcripſiſſe dicitur, id quod primum fuiſſe Loaiſa ex eo conjicit, quoniam Concilium Toletanum ſecundum centum prope demum poſt Innocentii I mortem annis fuerit celebratum. At reſpondet Auctor, quod Epiſtolas illas omnes, quæ ſub Innocentii I nomine circumferuntur, ſpurias eſſe jam ab Eraſmo aliisque ſatis fuerit comprobatum; & quod Innocentium illum altero demum poſt Concilium Toletanum primum anno Epiſcopum Romanum electum ex hiſtoria conſtet. Tertio opponi poterat, quod in præfamine Regulæ Fidei, quam Loaiſa Actis Concilii primi Toletani adnexuit, Epiſcopi ſe a Leone Papa juſſos moneant, ut Regulam illam Fidei ad Balcomium, Galliciæ Epiſcopum, mitterent. Ad quod argumentum inter cetera Noſter reſpondet, mandatum iſtud Leonis hiſtoricæ prorſus fidei repugnare, cum Leo A. 440. Papa electus, at Concilium A. 400 celebratum fuerit, adeoque hoc Leonis electionem integris quadraginta annis anticipaverit. Deinde quoque Balcomium eo tempore nondum Epiſcopatum in Gallicia tenuiſſe, cum duodecim demum annos poſt Concilium Toletanum primum Epiſcopatum illum acceperit. Præterea ipſam Regulæ Fidei fidem admodum ſuſpectam eſſe, quia in ea verba expreſſa occurrant, quod *Spiritus S. a Patre Filioque procedat*, quæ tamen verba non niſi

poſt

poſt ducentos ab hoc Concilio annos in Hiſpania fuiſſent recepta. Quartum argumentum conficere poſſe Auctor noſter dicit, quod in præfamine Concilii primi Bragenſis ejusdem juſſus Leonis mentio inculcetur, idque una addatur, Leonem, quæ contra Priſcillianorum hæreſin ſcripſerat, ad Gallæciæ quoddam Concilium per Theoribium, ſedis Apoſtolicæ Notarium, miſiſſe. At reſpondet Geddeſius, quod præterquam quod jam ante ex temporis collatione fuerit demonſtratum, Regulam Fidei non genuinam eſſe, id vel ex eo ſatis etiam poſſet argui, quod Notarii officium infra dignitatem Theoribii fuerit, utpote quem tum ipſe Leo, tum Montanus religioſum maxime & benedictum Epiſcopum appellarent. Deinde vero in Concilio Toletano II exſtare aliquam Montani Epiſtolam, ad Clerum Palantiæ ſcriptam, qua non Leonem, ſed Theoribium hæreſin Priſcillianorum ſcripto adgreſſum ſcriberet, idque ſe Leoni, Epiſcopo Romano, transmiſiſſe. Quinto, opponi poterat prolixa admodum Leonis Epiſtola Decretalis, in qua ad Theoribium expreſſis verbis ſcribit, ſe in Hiſpania Concilium convocari juſſiſſe. Cui vero Epiſtolæ Decretali Geddeſius hæc opponit, quod in ea nullum diei, qua ſcriptum, Conſuliſve indicium inveniatur; quod altum ſit apud Montanum de hac Epiſtola ſilentium, quod in ea Spiritus S. a Patre Filioque procedere dicatur, quæ verba, ſi quidem genuina & per Leonem ſymbolo Hiſpanico addita, non capere tamen poteſt Geddeſius, cur partim Leo illa non eodem tempore Symbolo Romano addiderit, partim vero, cur Leonis Succeſſores ea per Epiſcopos Hiſpanos poſtmodum Symbolo ſuo addita improbaverint, quaſi vero Epiſtolæ illius Decretalis, a Leone ad Theoribium ſcriptæ prorſus fuiſſent ignari. Sexto, objici poterat, exſtare tamen duas Papæ Gregorii Epiſtolas, unam ad Recaredum, Hiſpaniæ Regem, alteram ad Leandrum, Hiſpalenſem Archiepiſcopum, quibus Gregorius ſignificaret, ſe Leandro pallium miſiſſe. At reſpondet Geddeſius, quod *ipſe* Mariana non diſſimulet, decem demum poſt annos a Recaredi converſione literas haſce ad Recaredum & Leandrum fuiſſe perlatas, quod Recaredi Legatus, qui literas Regis Romam detulerit, & inde

Papæ

Papæ literas ad Recaredum retulerit, per turbidas maris tempestates hinc inde jactatus, & medios inter frementesque maris fluctus diu satis detentus fuerit; id quod utique Geddesius creditu admodum necessarium existimat, si quidem Legatum decem prope annos in itinere intra Hispaniam & Italiam commoratum credendum. Deinde vero stylum harum Epistolarum a Gregorii stylo plane esse diversum; & praeterea nullibi vel Recaredi vel Leandri ad Papam literas de pallio mittendo unquam esse repertas. Ultimo objici posse dicit Geddesius, quod tamen vel Concilium Toletanum XIII ad nutum Papæ Leonis II convocatum videatur, ubi videlicet hic decreta Concilii II CPtani ad Episcopos Hispanos transmiserat. At respondet Geddesius, ipsos Episcopos Hispanos monere, Leonem sese tantum per literas suas *invitasse*, non vero *jussisse*, ut decreta ista reciperent. Deinde vero Episcopos eosdem declarare, se non posse recipere decreta ista, nisi prius ab omnibus Hispaniæ Episcopis adprobata; id quod quidem etiam paulo post factum, ut scilicet illa adprobata & recepta fuerint, at quatenus cum Conciliorum, Nicæni, CPtani, Ephesini & Chalcedonensis decretis concordarent. Denique Concilium hoc gratiarum actionem non ad Papam, sed ad Deum & Regem, qui illud convocaverat, direxisse. Atque hæc aliaque plura doctissimus Geddesius in prima sua Dissertatione contra Papæ Primatum edisserit. Tertia Dissertatio errata quædam manifesta & hallucinationes enormiores, in Martyrologio Romano, a Papa Gregorio XIII reformato & confirmato, veluti indicia fallibilitatis Pontificis Romani indubia, prodit. Scilicet postquam Gregorius XIII per Mathematicos quosdam non indoctos Calendarium emendare curaverat, Martyrologium quoque Romanum, librariorum, ut ipse ajebat, typographorumque negligentia mendosum, Antiquariis quibusdam peritis corrigendum tradebat. Quo correcto A. 1584 d. 14 Jan. per Bullam quandam solennem edicebat, ut Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi & Clerus omnis in Horis Ecclesiasticis, tam privatis quam publicis, hoc unice impositum Martyrologio uterentur, eique

nemo vel quippiam addere aut mutare vel adimere ſub graviſſimo anathemate præſumeret. Atvero tantum abfuiſſe, dicit Auctor noſter, ut vel Martyrologium hoc ad hiſtoriæ fidem ubique fuerit reformatum, vel anathema Gregorii ſucceſſores ejusdem ab interpolatione omni cohibuerit, ut potius errores quidam craſſiſſimi, & putidiſſimi ab aliis etiam jam partem aliquam correcti, in eo deprehendantur. Atque ſic primo ſtatim Januarii die in Martyrologio Romano reformato primum Sanctum eſſe *S. Almachium*; quem vero Sanctum, omnibus ceteris Hiſtoricis ignotum, ex voce *Almanach*, Calendario tituli in locum præmiſſa, graviſſima ſcribæ hallucinatione confictum Auctor conjicit, quod in pervetuſto Martyrologio Corbejano atque Lucenſi, per Franciſcum Mariam Florentinum edito, nec non in Martyrologio Antverpienſi, per Bollandum continuato, *S. Corona* ejus loco inveniatur, cui eadem in his martyrii cauſa, quæ S. Almachio in Martyrologio Romano, adſcribatur. Diei vigeſimo quarto Januarii adſignatum eſſe in Martyrologio Romano reformato *S. Zynoriden*, martyrem Antiochiæ; quod cum neque viri ullius, neque fœminæ nomen unquam fuiſſe, ſed idem quod *par* aut *bigam* notare, Galli quidam Critici cum Romanis poſtmodum deprehendiſſent, idcirco in Martyrologiis omnibus Latinis & maxime in Antverpienſi cum Barodii Notis A. 1589 edito, eſſe omiſſum. Inveniri tamen hunc Sanctum ignotum hodienum in Martyrologio Luſitanico, eumque perinde ac *S. Sulpitium Severum*, Epiſcopum & diſcipulum S. Martini, cui dies 29 Jan. ſacer eſſet, ab Hiſpanis & Luſitanis religioſe adhuc coli; utut Severus a Papa Urbano VIII ex ipſo Martyrologio Romano fuiſſet expunctus. Decimum ſextum Februarii ſacrum eſſe *S. Juliano*, Martyri in Ægypto, una cum aliis *quinque millibus*; ubi vero enormem quandam Gregorii Papæ hallucinationem Noſter notat, quod *milites* tantummodo *quinque* cum *Juliano* occiſos hiſtoriarum monumenta prodant; hincque vocem contractam *Mil:* pro *Millies* Gregorius *Mille* denotare forte divinaverit; non ſecus ac die quarto Martii *nonaginta Martyrum* paſſionem

paſſionem Romæ in via Appiana, in Martyrologio ſuo adſcripſiſſet, quem vero numerum Martyrologium Antverpienſe ad *decem Martyres* reduceret. Decimo quarto die Martii mentionem fieri carceris *Mamertini*, in quo ſeptem Martyres ſancti per Apoſtolum Petrum Romæ fuiſſent baptizati; cujusmodi vero carcer, quod *Mamertinum* dictum fuerit, omnes urbis Romæ deſcriptiones, tum Græcorum tum Latinorum, ignorarent. Vigeſimo nono Maji Martyrologium Romanum notare paſſionem *mille quingentorum & viginti quinque Martyrum ſanctorum*; quod vero Martyrum ſanctorum agmen, ſicuti nullibi amplius quam in *Actis S. Venantii*, ipſi Baronio ſuſpectis, legatur, ita quoque in Martyrologiis, Lucenſi, Corbeiano, aliisque pervetuſtis eſſe omiſſum. Atque eadem certitudine fideque infallibili paſſiones pariter *decem mille* Martyrum in monte *Ararath* die vigeſimo ſecundo Junii, una cum paſſionibus *mille quadringentorum & octoginta* Sanctorum in Samaria die eodem, nec non decem *mille ducentorum & triuna* Martyrum paſſiones die nono Julii niti. Die vigeſimo quarto Julii notatum eſſe in Martyrologio Gregoriano *Amiterni* in Veſtinis *octoginta & trium militum* martyrium: ubi vero Martyrologia vetuſta inſignis admodum erroris Gregorium arguerent, quod ille vocem abbreviatam *Mill.* pro *Milliaria*, in *Milites* egregio facinore commutaverit. Nam in Martyrologiis, Lucenſi & Corbeiano, ut & in quodam Reginæ Sueciæ Martyrologio pervetuſto ita legi: *in civitate* Amiternum, *& milliaria ab urbe Roma in Via ſalutari natalis S. Victorini.* At ſalvam forte rem pro Gregorio exiſtimaturos, qui Baronium *vexillarium* quoque & *ducem* horum *militum*, quorum alteri *Florentini*, alteri vero *Felicis* nomen fuiſſet, confinxiſſe non ignoraverint. Die primo Auguſti in Martyrologio illo Romano hæc legi: *Romæ paſſio ſanctarum Virginum*, Fidei, Spei & Charitatis, *martyrii corona exornatarum ſub Adriano Imperatore.* At cum nullibi amplius trium harum virginum, uno eodemque die, uno eodemque loco interfectarum mentio occurrat, ſuſpicatur oculatiſſimus noſter Geddeſius, quod vel error hic ex *Calendario gentili* in Martyrologium Romanum irrepſerit,

repſerit, in quo *Feſtum D. Spei* celebratum legatur; vel quod, cum virtutes tres cardinales, *fides*, *ſpes*, & *charitas*, perpetuum Romæ martyrium ſubeant, diem hunc, Gentibus etiam feſtum, virtutibus illis, veluti perſonis diriſſimo martyrio ſubjectis, conſecrare, Gregorius religioſum omnino duxerit. Ad diem quintum Auguſti, quo in Martyrologio Romano hæc legantur: *Auguſtæ Vindelicorum, Natalis S. Afræ, quæ prius Pagana, poſtmodum ad Chriſtum converſa per S. Narciſſum, Epiſcopum*, adnotat Geddeſius, quod ejus loco in Martyrologio Lucenſi & Reginæ Sueciæ legatur: *in civitate Auguſta paſſio Sancti Afri*; quæ verba Notakeri Martyrologium magis adhuc illuſtraret, quod habet: *in Auguſta Euphratenſi nativitas S. Afri*. Binas itaque adeſſe in Martyrologio Romano hallucinationes, unam, quod nomen viri *S. Afri* cum nomine fœminæ *S. Afræ* ſit commutatum; alteram, quod *Auguſta Euphratenſis* in *Auguſtam Vindelicorum* ſit transformata. Ac utut Gregorius hunc errorem per *matrem S. Afræ* videlicet *S. Hilariam*, palliare veluti videatur, utpote cujus martyrium pari errore *Auguſtæ Vindelicorum* una cum trium famularum ſuarum, *Dignæ, Euprepiæ & Eunomis*, martyrio die duodecimo Auguſti venerari in Martyrologio ſuo Reformato juſſerit: at cum S. Hilaria non in *Germania*, ſed in *Syria* martyrii coronam impetraverit, & famularum illarum nomina beatiſſima aliis ſcriptoribus ignota ſint, hinc Geddeſius eundem errorem ex Martyrologiis etiam pervetuſtis, ut alia plura, confutat.

SILVA, OR A DISCOURSE OF FOREST-TREES: Terra, a Philoſophical Eſſay of Earth, &c.

hoc eſt,

SYLVA, SEU DISCURSUS DE ARBORIBUS SYLveſtribus; Terra, ſeu tentamen Philoſophicum de Terra, cui annectitur Pomona, ſeu Appendix de arboribus frugiferis, quatenus eorum fructus ſiceris parandis inſerviunt, una cum variis methodis hoc potus genus conficiendi.

Item

Item Acetaria, ſeu Diſcurſus de lactucis, una cum Calendario Hortenſi. Autore JOHANNE EVELYN, Armigero, Regiæ Societatis Socio.

Londini, apud Rob. Scott, Rich. Chiſwell, Ge. Sawbridge & Benj. Tooke, 1706, in fol.

Conſtat Alph. 7 plag. 15, cum aliquot Figuris æneis.

VAriis jamdudum ſcriptis inclaruit eruditiſſimus *Evelyn*, quorum pleraque ob utilitatem ſuam plus ſimplici vice recuſa. Debemus huic Autori *Sculpturam* ſeu *Hiſtoriam Chalcographiæ & inciſionis in æs*, in 8; *Architecturam parallelam, ex X celebribus Architectis contextam, cum Diſcurſu de terminis Architectonicis & Tractatu de Statuis*, in folio; *Ideam perfectionis Artis pingendi*, in 8; *Navigationem & Commercium, utriuſque originem & progreſſum*, in 8; *Tractatum de Munere publico vitæ ſolitariæ præferendo*, in 8; *Fumifugium, ſeu invectivam vatidicam in tabaci uſum*, in 4; *Numiſmata ſeu Diſcurſum de Numiſmatibus*, in fol. *Hortulanum Gallicum*, in varia forma publicatum & Diſcurſus hortorum atque ſylvarum culturam concernentes, qui antea ſeparatim ſæpius editi, nunc in unum Volumen congeſti. Inter hos primum locum obtinet Sylva, ſeu Diſcurſus de arboribus ſylveſtribus: in quo cum Autor de terra, ſemine, aere, aqua, ſeminariis, ac transplantatione nonnulla obſervatu neceſſaria tradidiſſet, ſpeciatim de variis arborum ſylveſtrium generibus, quercu, ulmo, fago, carpino, fraxino, caſtanea, juglande, ſorbo, ſycomoro, tilia, populo, orno, corylo, betula, alno conifera & julifera, ſalice, moro, platano, loto, cono, acacia, abiete, picea pinu, pinaſtro, cedro, junipero, cupreſſo, ſubere, ilice, alaterno, celaſtro, liguſtro, philyrea, myrtillo, lentiſco, oliva, malo punica, arbuto, buxo aliisque, nec non de arboribus ſubterraneis prolixe diſſerit. Cum cura annotat, quænam circa plantationem ſingularum ſpecierum ſint obſervanda, quodnam unicuique ſolum conveniat, quem item habeant uſum. Exponit præterea infirmitates arborum; quomodo a ſuperfluis purgentur, edocet; de ætate & ſtatura earum diſcurrit; methodos ligna cædendi, cæſa per machinas in

aſſeres diſſecandi, colore vario tingendi deſcribit; de materia ac ejus uſu diſſerit; aphoriſmos generales doctrinis ſuis utendi proponit; leges & ſtatuta, quibus ſylvarum incrementa promoveri poſſunt, expendit; hiſtoriamque arborum contexit. Notat inter alia, ligna eo in ſtatu cædi debere, in quo maximus arborum vigor, quando ſcilicet ad mediam ætatem pervenerunt, quam per naturam attingere valent, e. gr. quercum cædendam eſſe, ſi ad ætatem 50 vel 60 annorum pervenerit. Affert etiam Cap. 4 Lib. 3 f. 255 & ſeqq. experimenta, quæ de viribus ad frangendum ligna requiſitis anno 1663 & 1664 coram Societate Regia ſæpius iterata. Scilicet fruſtum ligni abiegni, cujus longitudo erat 2', craſſities 1'', pondus $8\frac{1}{6}$ unciarum, nonniſi per 200; ſimile fruſtum ligni robuſtei, cujus pondus erat $12\frac{3}{4}$ unciarum, nonniſi per 250; & fruſtum ligni fraxinei, cujus pondus erat $10\frac{1}{4}$ unciarum, nonniſi per 325 librarum vires frangi potuit. Cum longitudo eſſet 1' craſſities $\frac{1}{2}$'', ad lignum abietinum, cujus pondus 1 unciæ, & ad lignum robuſteum, cujus pondus $1\frac{1}{8}$ unciæ; frangendum, $\frac{5}{8}$ centenarii; ad lignum fraxineum, cujus pondus $1\frac{1}{8}$ unciæ, 100 libræ requirebantur. In Diſcurſu de *Terra* varia ejus genera conſiderat & præcepta ad culturam terræ utilia proponit, non aliunde compilata, ſed per certas experientias, plerumque proprias, comprobata: is anno 1675 Societati Regiæ primum exhibitus nunc tertia vice prodit. Sanguini animalium vim terram mire fœcundandi tribuit, & lapillos hinc inde diſperſos agris proficuos magis, quam noxios eſſe monet, cum terræ calorem ac poroſitatem conſervent, ſubitamque exhalationem impediant. Omnem autem terræ fœcunditatem a Sale ducit. Exigui, qui *Pomona* inſcribitur, Tractatus argumentum ex ipſo titulo manifeſtum eſt: ipſi vero quæ annectuntur, methodi ex pomis ſiceras (Cider) conficiendi complures ſunt variosque Autores agnoſcunt. Reperias ibi, quæ de hac materia commentati ſunt *Beale*, *Paulus Neilius*, *Johannes Newburgh*, *D. Smith*, *Sylas Taylor* Capitaneus, *Daniel Collwall*, *Cook*, *Thomas Hanmer* & *Anonymus*, cujus ſumma hac in re experientia commendatur. Sub finem

Tractatus

Tractatus deſcribitur machina a *Roberto Hookio* inventa ad liquorem ex pomis facile exprimendum : cujus conſtructio ex Fig. 1 patet, ubi *a* axin denotat, quo mediante vel ab homine, vel a brutis, vel aqua, vel vento quatuor cylindri *a b c d* moventur. Duo cylindri priores *a d* poma frangunt ; poſteriores *b c* ſuccum exprimunt. Illorum diſtantia eſt $\frac{1}{2}$''; horum minima, quæ fieri poteſt, ne motus impediatur. Per foramina tabulæ *hh* liquor expreſſus in vas *ff* deſtillat & receptaculi *ee* fundus inclinatus eſt, ut ad cylindros poma devolvantur. Reliqua figuræ adſpectus edocet. Ichnographia cylindrorum *b*, *c*, *d*, *a*, in Fig. 2 continetur. TAB. IX. Fig. 1. Fig. 2.

In Acetaria omnes herbæ ac radices deſcribuntur, quæ lactucæ vicem ſubire valent. Commemorantur nempe hippoſelinum, carduus ſativus, baſilicum, meliſſa hortenſis, beta, blitum hortenſe, bugloſſum latifolium, anagallis aquatica, cornu cervinum, bugloſſum auguſtifolium, pimpinella, gemmæ quarundam arborum & fruticum, ſummitates variarum plantarum, braſſica, paſtinaca ſativa tenuifolia, chærophillum, horminum ſativum, valerianella campeſtris inodora major, verbaſcum pratenſe odoratum, naſturtium hortenſe, cucumis ſativus, buphthalmum, condrilla, oxylapathum, bulbocaſtanum, ſambucus, endivia, fœniculum, flores varii, allium, porrum capitatum, capſicum, lupulus, hyſſopus, alliaria, arbor Judæ, lactuca ſativa, limonia, malva, melo, mentha, fungi eſculenti, ſinapi, urtica, cepa vulgaris, cipolini, porrum, cepa Aſcalonica, atriplex, malus Aurantia, paſtinaca, ſium majus latifolium, lapathum hortenſe ſativum, piſum, petroſelinum vulgare, portulaca hortenſis, raphanus, rapunculus, eruca ſativa, roſmarinus, ſalvia, crithmum marinum, cochlearia major rotundifolia, apium Italicum, ſiſarum ſativum, acetoſa, ſonchus, aſparagus, ſpinachia ſeu lapathum hortenſe, vermicularis inſipida, cichorium ſylveſtre, tanacetum, dracunculus hortenſis, carduus Mariæ, thymus, rapum vulgare, vitis, viperaria, trifolium acetoſum. De omnium uſu ac efficacia adduntur obſervationes non contemnendæ, & ſub finem catalogi comparent regulæ generales de præparatione lactucarum, una cum

cum Tabula, in qua ſingulis menſibus ſuæ ſpecies aſſignantur; quibus abſolutis de illarum plantatione prolixe agitur. Denique in Calendario hortenſi, cujus hæc eſt decima editio, exponitur, quænam in agrorum & hortorum cultura ſingulis menſibus fieri debeant. Extat ſub finem nova ratio extruendi ædes, in quibus arbores exoticæ per hiemem conduntur, hac prærogativa gaudentes, ut per eas continuo aer recens ac temperatus circuletur. Manifeſta fit ex Fig. 3, in qua TAB. IX. Fig. 3. A repræſentat tectum, B parietem verſus ſeptentrionem directum, C aream interiorem, D fornacem; 1 aperturam, per quam cineres expurgantur; 2 focum; 3 extremitates tuborum, per quos aer in ædes defertur; 4 caminum, per quem fumus & aer ex ædibus expulſus aſcendit; 5 canalem, per quem aer expellitur; 6 aperturam, per quam in iſtum canalem aeri via patet; 7 thermometrum ad caloris gradus examinandos. In Fig. 4. Fig. 4 E exhibet ſitum trachearum in fornace, *aa* ſectionem Fig. 5. muri, *bb* tracheas, *cc* orificia trachearum. In Fig. 5 F deſignat integram fornacem; *a* aperturam ad cineres expurgandos; *b* focum; *cc* projectionem trachearum; *dd* tracheas ipſas; *e* caminum; *ff* murum, ad quem fornax extructa & Fig. 6. per quem tracheæ in ædes tranſeunt. In Fig. 6 denique G pars fornacis cineres excipiens; *a* apertura, *bb* extremitas canalis aerem ex ædibus in fornacem vehens; *dd* focus; *e* obturaculum,

GRÜNDLICHER BERICHT von vielen Monarchien.

ſeu

HISTORIA MULTARUM MONARCHIARUM, quæ in Oriente a Nimrode usque ad Cyrum floruerunt; Autore CASPARE ABELO.

Francofurti, apud Chriſt. Genſchium, 1705, in folio. Alphabet. 1.

VEterem Hiſtoriam innumeris fabulis tantum non obſitam cum deprehenderet Cl. Autor, ad eam illuſtrandam omnes ingenii

TAB. IX. ad A. 1707. M. Nov. p. 495.

Fig. 1.

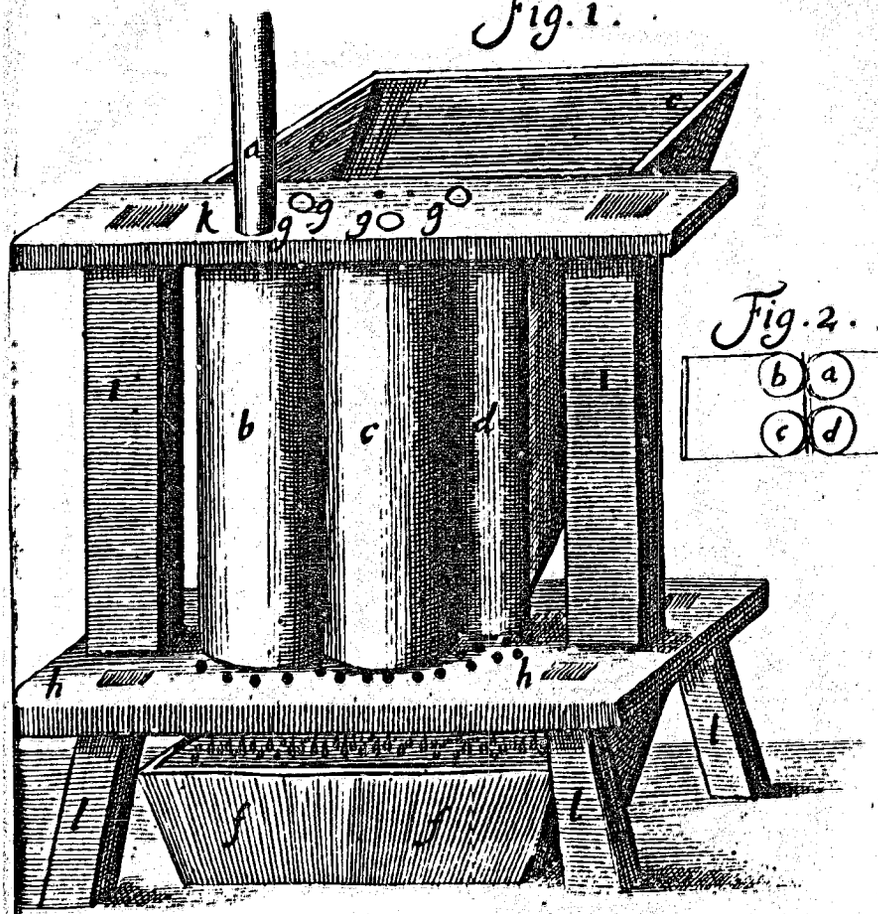

Fig. 2.

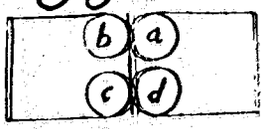

Fig. 3.

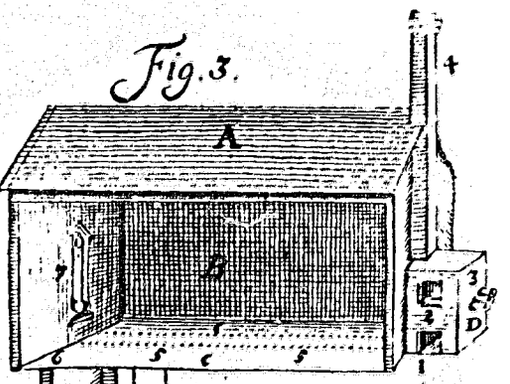

Fig. 5.

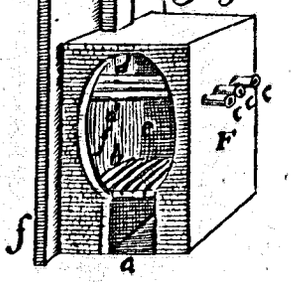

Fig. 4.

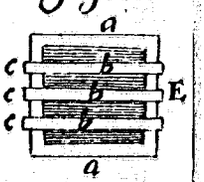

Fig. 6.

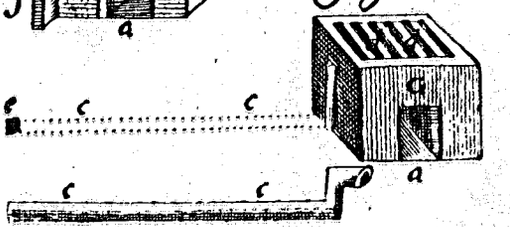

ingenii ſui nervos intendere decrevit, hancque primam Partem majori Operi præmiſit, ut de reliquis quoque hinc judicium ferri poſſit. Rem autem ab ovo, ut ajunt, orſurus, ſtatim Cap. I vanam illam & hiſtoriæ damnoſam de Quatuor grandibus Monarchiis perſuaſionem, quæ inſediſſe jam & inveteraſſe in plurimorum animis videtur, non uno argumento, e ſacris profanisque depromto literis, refellere atque adeo eradicare nititur. Hinc C. II antiquiſſimum omnium perquirens Regnum, Nimrodem invenit primum, incertum tamen quo ſpeciatim ſeculo poſt diluvium, in planitie Sinear, ingentem iſtam Turrim molitum, quæ Phari uſum obtinere debuerit, ne rudes & timidi mortales cum gregibus ſuis in vicina Arabiæ deſerta aut alias remotiores oras aberrarent. Hoc vero cum non ſucceſſiſſet, ipſum in eadem regione fundamenta aſſerit novi Regni jeciſſe; nec tamen eum ideo pro conditore Aſſyriaci aut Chaldaici Imperii habet, ſed Arabibus potius annumerat, multoque minus Kedorlaomerem, Elamitarum, & Cuſchanem, Meſopotamiæ Reges, in longam iſtam fictorum Monarcharum ſeriem intrudit. Nihil quoque C. III varias Ægyptiorum Dynaſtias moratur, quæ, ut Moſis jam ævo in unum Regni corpus coaluerint, neminem tamen ante Seſochrin, ſ. Siſacum titulo Monarchæ dignum judicat, quippe qui primus, tota pene Aſia perdomita, hanc ſibi ſuisque gloriam acquiſiverit, mox tamen a filio ſuo Rhamſe neglectam, & a Memnone Filio Auroræ Suſiano (לרח הכושי. 2. Par. 14) infeliciter repetitam; ſub cujus deinde genero Proteo πολυκοιρανίη denuo in Ægypto radices egerit, quam Sabacon quidem Rex Æthiopum ſuppreſſerit, eo vero poſt necem filii Thearconis in patriam refugiente, δωδεκάρχια repullularit, a Pſammeticho tandem plane ſublata, altero quaſi Monarchiæ inſtauratore, quæ tamen paulo poſt a Chaldæis valde labefactata, a Perſis vero funditus everſa fuerit. Ceterum C. IV Iſraelitis, quos olim quoque nomine Syrorum, Aſſyriorum, Æthiopum, Indorumque interdum ab Ethnicis deſignatos fuiſſe docet, Dynaſtiam Paſtorum in Ægypto vindicat, ex Joſepho, primum eorum Regem Salathin, (שלוט. Geneſ. 42. 6) reliquos vero ex poſteris ejus, aut

agnatis, formatos fuiſſe conjiciens. At Miſphragmuthoſin, Ægypti Superioris, ſeu Thebaidos Regem, Regno Tanitico deſtructo, ultimoque ejus Rege Phoronæo Danao, i. e. Pharaone Tanios, in Græciam abire coacto, ipſis ſe admodum difficilem præbuiſſe, cujus tamen ſucceſſore Thamo, ſeu Amoſe in Mari Rubro ſubmerſo, Iſraelitæ in Palæſtinam reduces, Theocratiam primo, mox Reges potentiſſimos, Davidem & Salomonem habuerint, quorum hic navigationes in Ophir (Indiam) & Tharſis (Hiſpaniam, quæ non minus ac Iberia Aſiatica nomen ſuum Ebræis debeat,) magno cum fructu inſtituerit, Aſſyriis tamen æque ac Hadadus, Haſael, & reliqui Syriæ Damaſcenæ Reges, (de quibus C. V agit) falſo attributi fuerint. Hos enim non ante tempora Puli, ſeu Tiglath Pileſaris, rerum in Aſia potitos, & hunc cum poſteris ſuis, Salmanaſare, Senacherimo, & Aſarhadone, ex Sacro Codice notiſſimis, eos eſſe, qui Græcis & Latinis Belus, Ninus, Semiramis, & Sardanapalus vocentur, Holofernem vero, ſeu Oſnapharem (Eſr. IV, 10) hujus ducem bellicum fuiſſe, C. VI multis, nec ſane ſiculneis probatum it rationibus. Porro C. VII Chaldæorum excutit antiquitates, quos ipſi demum videtur Cuſchanes Meſopotamiæ Rex (aliis Evechous, unde forte Græcorum Bacchus) Arabibus expulſis in Terram Sinear introduxiſſe, Belus vero, ſeu Ninus, illos Aſſyriis ſubjeciſſe, a quibus ſub Semiramide defecerint, a Sardanapalo rurſus in ordinem redacti, cujus tamen extremam mollemque ſenectam Gubernator Babyloniæ Nabopolaſſar deſpiciens, eum ad mortem adegerit, filiumque Nebucadnezarem Judæorum Ægyptiorumque domitorem famoſiſſimum habuerit. Huic Evilmerodacum, ſ. Belſazarem & iſti Nerigliſarem, ſ. Darium Medum ſucceſſiſſe, cujus filii Laboſordaci necem Cyrus Perſa ulturus Nabonidum ultimum Chaldæorum Regem de throno deturbarit. Eadem fere Medorum fata fuiſſe C. IIX memorat, Cyaxarem præ ceteris illorum Regibus meritis evehens laudibus, cujus quidem patrem Phraortem Aſſyrii, & fratrem Cyrum Medum, ſ. Artibarnam Sacæ conciderint, ipſe tamen nihilo ſecius ope Chaldæorum Niniven ſolo æquaverit, & paulo poſt mortem obiturus, Aſtyagem fi-

gem filio ſuo Dario Medo tutorem conſtituerit, quem ducta ipſius vidua Aryeni Regnum invadentem Cyrus Perſa, (Cyaxaris ex filia nepos, tandem eo ſpoliaverit. Inde C. IX ad Lydos progreditur, & præcipue res geſtas Regum tertiæ Mermnadarum familiæ exponit, Aſſyrios ipſis non ſecus Cimmerios, ac Medis Sacas immiſiſſe perſuaſum habens. Denique C. X Hiſtoriam quoque aliorum minorum gentium in Arabia, Phœnicia & Aſia ſuccincta brevitate ſubnectit, obiter quoque nonnulla ad Græcos Germanosque ſpectantia attingit, quorum nempe majores in Aſia Minore; & iſtorum quidem ad Mare Ægæum & Helleſpontum, horum vero ad Pontum Axenon, ſ. Euxinum ſedes ſuas primitus habuiſſe, inde vero paulatim, nec uno tempore, in Europam tranſiiſſe; iſtis vero primum Ægyptios, deinde Phœnices, permiſtos fuiſſe, & hinc varia bella ſubnata, exiſtimat, quorum tamen omnium uberiorem tractationem ſecundæ Parti reſervat.

MANICHÆISMUS ANTE MANICHÆOS, ET IN Chriſtianiſmo redivivus. Auctore M. JO. CHRISTOPHERO WOLFIO.

Hamburgi, ſumptibus Chriſtiani Libezeiti, 1707, 8.

Conſtat Alphab. 1 & 10 plagulis.

COmmunis quidem mortalium omnium labes eſt de rebus judicare minus perceptis, quæ judicii humani temeritas unica eſt & nota ſatis errorum quorumcunque ſcaturigo; aſt ſæpius eousque partem hominum maximam progredi, ut opiniones, quæ ne ſpeciem quidem veritatis præ ſe ferunt, communi quadam conſenſione ac ſine hæſitatione affirment, id in dubium forte quis vocaret, niſi conſtanti rerum geſtarum memoria & uſu vitæ quotidiano res eſſet certiſſima & in aperto poſita. Eruditus diſſertationis præſentis Auctor, cujus nomen jam bis in Acta Eruditorum haut abs laude retulimus, utpote A. 1705 pag. 301 & A. 1706 p. 405 exempli loco in medium adfert duplicem a veritate aberrationem adeo craſſam, ut mentis caliginem vel manibus palpare queas, quæ nihilominus utraque

omni hominum ætate, omni terrarum loco innumeros invenerit adſtipulatores. Altera Secta aſſerere audet, ipſam Dei eſſentiam eſſe materiam, ex qua, quæcunque totum hoc, quaqua patet, univerſum ambitu ſuo complectitur, facta ſint omnia. Altera duo comminiſcitur principia diverſæ plane indolis, bonum alterum, alterum malum, quibus creaturæ quælibet ſuos debeant
p. 4. natales. De priori quidem errore pleniorem nobis pollicetur tractationem, qua grandem eorum multitudinem, qui in falſiſſimæ hujus doctrinæ caput conſenſerint, eſt commemoraturus, poſteriorem autem, famoſi Manichæiſmi titulo non abs re
10. inſignitum, præſenti commentatione perſequitur. Diſſilit vero Tractatus hic Hiſtorico-Philoſophicus in tres Sectiones.

Sectione I inveſtigatur origo falſæ de duobus principiis ſibi contrariis ſententiæ, quam heic adſcriptam videmus partim fraudibus callidiſſimi Satanæ, partim turpi hominum incuriæ.
13. Satanam vult Cl. Auctor arborem vetitam Gen. III, 5 ſeq. nomine ſcientiæ boni & mali inſigniviſſe, ſecutus, uti teſtatur, bigam Theologorum inclutam, D. Seb. Schmidium & Summe Reverendum D. Neumannum, idque feciſſe Cacodæmonem, ut Protoplaſtis perſuaderet, non ad ſe, ſed ad materiam mali originem eſſe referendam. Incuria hominum depravatam eſſe ac ſusque deq; habitam veterem cum de mundi creatione traditionem,
15. gentilibus ceterum non omnino ignotam, tum de Angelorum hominumque lapſu narrationem. Poſtquam enim in oblivionem abiit, ac ferme negata omnino eſt vera rerum creatarum origo, æqualem Deo & materiæ tribuiſſe homines corruptæ rationi relictos
20. ætatem, famoſo illi & pervulgato axiomati: *ex nihilo nihil fit*, tanquam immotæ baſi penitus innixos. Similiter cum & lapſus primi
24. hominis memoriam omnem tolli funditus ac deleri ex animo ſuo paſſi eſſent propria culpa, plurimis tamen totum hoc univerſum malis ſcatere cernerent, neceſſe putarunt, aliud præter Deum, omnis boni auctorem, comminiſci principium, quod in ſe malum malos quosvis effectus produceret.

Sectione II erudite demonſtrat, tam late ſeſe diffudiſſe erroris hujus ſcaturiginem, ut omnes ubivis terrarum infecerit ſectas, gentilium Philoſophorum non ſolum, ſed & illorum,

qui

qui Chriſti nomen profitentur. Inter *Hebræos*, a quibus initium facit, quam plurimos שדים ſeu malorum geniorum cultui, ne ſibi damno eſſent, indulſiſſe, quin recentiores eorum Philoſophos ex materia mali originem derivaſſe. *Chaldæos* in eodem hæſiſſe luto, effici poſſe exiſtimat, non ſolum ex binis illorum ſectis, *Orchenis* ſcilicet & *Borſippenis*, ſed etiam exemplo Zoratæ ſummi Philoſophiæ Chaldaicæ Magiſtri, qui duo ſibi adverſa admiſerit principia. Ab hiſce *Perſas*, Zoroaſtro duce, didiciſſe *Hormisda* & *Arimanium* divina proſequi veneratione, & lucem illi, huic tenebras adſcripſiſſe. Perſas excipiunt *Ægyptii*, qui coluerint & *Oſiridem* ceu boni omnis auctorem, nunc *Amunis*, nunc *Knephi*, nunc *Phtha*, nunc aliis nominibus inſignitum; & *Typhonem* fratrem quidem Oſiridis ſed maxime adverſum & in contraria prorſus ſtudia nitentem. Inde accedit ad *Zabios*, qui teſte Maimonide partem cultus divini retulerint ad Solem, Deorum ſummum ac Boni Dominum illis vocatum, partem ad Sammaelem Cacodæmonum ſuorum principem. Sequuntur moderni Orientis incolæ, *Calecutenſes* videlicet in India Orientali, qui *Temerinem* & *Deumum* adorent, *Gurdi* & *Tapujarum* ſeu *Tapajonum* gens duplex itidem numen venerantes, *Siamenſes Sommonacodomi* & *Theucetati* cultores, *Japonenſes* item & Chinenſes pari jure in Duitarum numerum referendi. Europæos quoque veteres *Cacodæmonem*, ne ſibi noceret, ſacrificiis placaſſe, æque ac Deos ſibi benignos coluerint, vel *Tybelini* Germanice Teuffel, *Zernebochi*, *Zuttiberi* & alia Deaſtrorum nomina ſatis efficere. Inde pedem promovet ad *Græcos*, atque primum ex veteribus Poetis, dein ex ſecta Jonica, porro ex Pythagoricis, tum ex Eleatica & Epicuri ſchola, ulterius ex Platonicis, tandem ex Peripateticis, denique ex Stoicis producit teſtes, qui vel duo ſibi invicem adverſa principia, vel materiam Deo coæternam a ſuis ſtatui, aperte fateantur. Chorum gentilium claudunt *Latini*, qui teſte Gellio, *Dijovem*, ut juvaret, *Vejovem*, ne obeſſet, adorarint. Gentiliſmo ita relicto ingreditur caſtra ſub duce Chriſto militantium, atque & inter illos reperit hoc duplicis rerum principii veneno infectos. Anteſignanum agit Simon Magus, ſe-

p. 35. 43. 47. ſq. 59. 76. 89. 92. ſq. 101. ſq. 169. ſq. 175. ſq.

quuntur Menander, Nicolaitæ, Saturninus, Carpocrates, Adamitæ, Cainiani, Ophiani, Valentiniani, Bardesanes, Cerdoniani, Marcionitæ, tota Gnosticorum soboles, Docetæ quadantenus, Tatiani quoque, Hermogenes, & præcipue Manichæi, qui tanto conatu ornandum defendendumque suscepérunt hunc errorem,
p. 215. sq. ut inde vulgo dicatur Manichæismus. Quamobrem diutius paululum immoratur historiæ Manetis doctis observationibus collustrandæ & a strophis, quod ait, Arnoldi liberandæ. Postea
237. sq. inquirit diligenter in Manichæorum assecias, non veteres solum, utpote Seleucianos, Messalianos, Paulinianistas, Bogomilos, Albigenses, quoque secundum nonnullorum, a quibus tamen dissentit, sententiam; verum etiam recentiores, quos in-
259. sq. ter & cœtus nostri Deo devoti socios retulerit Balthasar Beckerus, ast plane abs re, cum in Flacio Illyrico, & Eilhardo Lubino Manichæismus publica Ecclesiæ nostræ auctoritate re-
266. sq. jectus atque damnatus sit. Majori autem jure inter Manichæos neotericos primum sibi vindicat locum fanaticorum cohors, Weigelius præsertim, Böhmius ejusque, uti Cl. Autor vult, discipulus, non magister, Robertus Fluddus, Quackerorum item colluvies, & recentiores quidam, quorum placita, si non omnia, præcipua tamen ex Manichæorum fonte profluere, plu-
296. ribus argumentis demonstrat. Ultimo loco etiam Pontificiorum, Calvinianorum & Socinianorum dogmata, quousque ad Manichæismum accedant, examinat.

305. *Sectione III* complectitur argumenta gentilium testimoniis collustrata, quibus sententiæ de duobus principiis coæternis vanitatem demonstret. Scilicet repugnare docet infinitæ Dei perfectioni omnes res reliquas bonitate superandi, existere aliquid a Deo diversum, quod ipse non excedat, sed sibi sit æ-
307. quale. Non absolutam fore summi Numinis potentiam, si patiatur, se inter & aliud, cui in mala potestas relinquatur, di-
313. vidi imperium. Periclitari summam Dei felicitatem, si æqualem ei adjungeres adversæ plane indolis, metu, quem ei incu-
314. teret. Adversari justitiæ pariter ac sapientiæ divinæ, quod creaverit animas ab omni scelere puras, easque vel obtulerit ipse,
319. vel invitus permiserit malo principio vitiandas. Tolli omnem

actionum

actionum humanarum & bonitatem & malitiam, cum quod male agant, non ipſis, ſed malo principio ſit adſcribendum. Denique neque, quem cernimus, perpetuum & eundem in gubernandis hujus univerſi rebus ordinem duos admittere Deos, poteſtate pares, ſtudiis autem ita a ſe invicem ſejunctos, ut in unum nunquam conſpirare poſſint. Hiſce poſtquam Cl. Auctor adverſarios oppugnavit argumentis, convertit ſe ad alia, quibus ipſimet errorem ſuum aſſerere conantur, illaque examini ſubmittit. Quæ cum Bælius in Dictionario ſuo collegerit, proque virili & ornaverit & nervum probandi intenderit, hunc unum inſtar omnium elegit, adverſus quem tela ſua dirigat. Ipſe quidem Bælius Manichæorum numero adſcribi non vult, id maximo tamen ſtudio evincere contendit: ſepoſita Sacri Codicis auctoritate, ſolam hominis rationem nimis imbecillem eſſe ad dogma de duobus principiis convellendum. Plures autem hac ſententia in ſe concitavit antagoniſtas, præſertim *Jo. Clericum*, *Guil. King* Anglicum Epiſcopum, *Iſaacum Jaquelotum*, uti vel ex Actis noſtris p. 440 anni 1705 patet, *Jurieum*, *Jacobum Bernardum* & alios, qui non Scepticiſmi ſolum, ſed plane Atheiſmi dicam ei ſcripſerint. Quid ſingulis reſponderit, inſtituti brevitate dicere prohibemur, ſumma autem argumentorum eo redit: originem mali a Manichæorum adverſariis in ipſum hominem rejici, voluntate ſua libera, qua ſe ad bonum æque ac malum determinare poterat, male uſum. Cum autem Deus hominis lapſum præviderit, incubuiſſe ei per bonitatem ſuam, aut obſtaculis omnibus liberi arbitrii impedire abuſum, aut hoc libertatis dono non beare hominem; quod quoniam non fecerit, ſed labi hominem permiſerit, coram rationis ſibi relictæ judicio ab ortu mali vindicari non poſſe, ac proinde a Philoſopho gentili rectius duo coæterna admitti principia. Varia quidem reſponſi loco ab Auctore in medium adferuntur, in eo autem argumentorum, quæ ſubminiſtravit, nervus præcipuus nobis ſitus videtur. Placuiſſe ſummo Numini in gloriæ ſuæ augmentum producere hominem, hoc eſt, creaturam in eo ab omnibus ceteris diverſam, ut non animo ſolum conſtaret ac corpore, ſed etiam ſpontaneo voluntatis

P. 323. 329. 333. ſq. 369. ſq. 399. ſq.

luntatis motu in Creatorem ſuum, maximo propriæ ſuæ felicitatis incremento. Prævidiſſe quidem liberi arbitrii abuſum, noluiſſe tamen propterea conſilium immutare tam ſapiens, tam ſanctum tamque ſalutare, cum hominem inſtruxerit ſufficientibus lapſum evitandi viribus, & ſerio ipſum, ut ſibi caveret, præmonuerit. Iis autem omnibus ab homine turpiter neglectis, permiſiſſe & lapſum, ne libertatem ſemel ipſi donatam vi irreſiſtibili iterum adimeret, permiſiſſe etiam mala ex lapſu in inobedientem reſultantia, ut juſtitiæ ſuæ fieret ſatis, inprimis cum Deo haut
p. 405 ſq. deeſſent ſapientiſſima damnum hoc inſtaurandi media. Cujus argumenti robur ubi Bælius advertit, mutavit aciem & liberum arbitrium in homine plane ſuſtulit atque negavit. Non integrum nobis eſt brevitatis ſtudio referre, quæ in utramque partem ſunt diſputata, id tamen præteriri nequit, inter ſententiæ Bælii oppugnatores celeberrimum Angliæ Epiſcopum Kingium eous-
446 ſq. que progredi, ut libertatem homini vindicaturus non a coactione ſolum, ſed & neceſſitate, plane neget voluntatem perfectiſſimam ſequi judicium de placitis & diſplicitis, ſed ſuapte ſponte, non habito ad objecti bonitatem & malitiam reſpectu, ſe determinare. Perinde ac Deum, cui nihil externum bonum aut malum ſit ante electionem, cujusque ſola voluntas cauſa bo-
453. nitatis in rebus creatis exiſtat. Novam hanc Kingii hypotheſin Clariſſ. Auctor ad examen revocat, atque demonſtrat, iisdem & adhuc majoribus, quam Kingius communi de libero arbitrio
461. ſententiæ objicit, illam premi difficultatibus; intellectus hu-
471 ſq. mani officium ita toll'i plane vel imminui; neque Deum aliquid unquam feciſſe absque prævio hoc ſapientiſſimo conſilio; an quæ eſſent producenda, opera ſanctitati, bonitati ac ſapientiæ ejus reſpondeant? Deum per indolem ſuam non poſſe velle, ut res bonæ ſint, quæ ſanctitati ipſius adverſantur, ac proinde non minus bonitati & ſapientiæ divinæ tribuendum eſſe, quam voluntati, quod ſint, res tales, quales ſunt nempe bonæ. Plura alia addi poſſent tum ad controverſiam cum Kingio facientia, tum hiſtoriam Philoſophiæ atque hæreticorum colluſtrantia, cum tractatus noſter digreſſionibus ſane eruditis ſit refertus, ſed filum abrumpimus.

REPON-

REPONSES AUX QUESTIONS D'UN PROVINCIAL.

i. e.

RESPONSIONES AD QUÆSITA CUJUSDAM Provincialis.

Volumen III.

Roterodami, apud Reinerium Leers, 1706, 12.
Alph. 1 plag. 7.

PErgit P. Bælius varii argumenti materias, Hiſtoricas, Philoſophicas, Polemicas, uno volumine junctas palam exponere, eo conſilio, ut & ſuppleri inde Dictionarium ejus Hiſtorico-Criticum poſſit, & quæ contra hunc aliosque ejus libros ſcripta a doctiſſimis Viris ſunt, refellantur. Ac in principio quidem hujus Tomi Germanicos Hiſtoriarum ſcriptores, maxime Cuſpinianum & C. Matthiam, caſtigat, quod Annam Britannicam ſponſo ſuo Maximiliano Imp. a Carolo VIII Galliæ Rege vi, & velut plagio, ereptam ſcribant, cum artibus ſaltem licitis res iſta tentata ſit atque perfecta. Conſimiliter peccare eos, & ſuſpiciones ſuas commiſcere cum geſtis hiſtoricis ait, qui Franciſcum I Galliæ Regem jusjurandum blaſphemiis refertum præſtitiſſe narrant, cum fœdus cum Solimanno Turcorum Imperatore iniret. Maximam hujus libri partem abſolvit refutatio libri, quem J. Jaquelotus de concordia rationis & fidei contra Bælianas hypotheſes edidit. Noſter omnes ingenii nervos intendit, ut probet, myſteria religionis Chriſtianæ cum axiomatibus Philoſophicis conciliari omnino non poſſe, ſed ad meram Dei auctoritatem hic recurrendum eſſe; etſi interdum, inflexo pauliſper ſtyli rigore, myſteria ſaltem videri contraria rationi, interdum de exigua ſaltem rationis, quæ nobis data eſt, portiuncula, non de ratione univerſali ſe loqui dicat. Igitur doctrinas de permiſſione peccati, libero arbitrio & prædeſtinatione ita pertractat, ut Jaquelotum Arminianis favere, coryphæorum Eccleſiæ Reformatæ veſtigia ſpernere & ad rationalem Theologiam, Eccleſiæ dudum exoſam, non tam inclinare, quam ruere credat. Quo loco Rationales, quos vocat,

Theologos in ſcenam producit, eosque Concilii Dordracen. decretis parum favere ſuſpicatur, atque cum P. Jurieo committit. Libertati hominis infenſiorem omnino ſe præbet, eoque nomine Jaquelotum acriter impugnat, tandemque veri Chriſtiani indolem expoſcere dicit, ut pugnam fidei & rationis agnoſcat, nihilominus tamen, eadem agnita, Deo fidem habeat. In hac cum Jaqueleto concertatione interſpergit paſſim alia, v. gr. judicium Auctorum Diarii Erudit. Pariſienſis de Kingii libro de Origine mali, refutationem reſponſionis, quam Diroiſius in Præjudiciis pro religione Chriſtiana ad dubium de origine mali dederat, quamque libertati divinæ contrariam eſſe judicat, nec non alterius, quam Regiſius in Syſtemate Philoſophico ejusdem dubii ſolvendi gratia attulerat, nec non unam & alteram Malebranchii doctrinam examinatam. Præterea cum Vallonio auctore Apologiæ Reformat. circa Prædeſtinationis dogma diſceptat, quem de abſoluto decreto duriſſime loqui & amorem Dei verſus res creatas ac benignitatem tantum non tollere obſervat. Porro Reformatos fuetur contra Schluſſelburgium aliosque, quod Deum peccati cauſam faciant, ipſis exprobrantes, qua de lite p. 1115 ſeq. nec non p. 1135 ſeq. prolixe diſquirit, atque ſimul oſtendere nititur, mitiores, quos dicunt, Reformatos re ipſa a rigidis & antiquioribus non diſcrepare. Altera hic Bælio cencertatio eſt cum Jo. Clerico, qui in Parrhaſianis & alibi Bæliana tradita de dubiis rationis noſtræ circa unitatem Dei & originem mali confutaverat, atque inter alia Origenianam hypotheſin Manichaicæ prætulerat. Hic & vindicat ſua Bælius, & Origenianum Clerici graviter perſequitur, atque de præſcientia Dei, decretis, libertate & æternis pœnis ultro citroque cum eo ſententias confert. Hinc de defuncti Primatis Anglici Tillotſoni propenſione ad Origenianam de fine pœnarum infernalium doctrinam agit, controverſiam, quæ acta eſt inter Nicolium & Jurieum, num Romanæ Eccleſiæ doctrina de damnatione infantum non baptizatorum crudelior ſit & durior dogmate Reformatorum de abſoluto decreto? ſub cenſuram vocat, neutri diſputantium parcens. Adoritur poſt hæc Cudworthi naturas plaſticas, quas & repugnare aliquot ſanæ

ſanæ rationis notionibus, & ad excludendum e curſu rerum naturalium Deum tendere exiſtimat, Clericoque earum Apologetæ fuſe reſpondet. Poſt hæc iterum peculiari Capite oſtendit, recentiores Reformatos, qui mitius videantur loqui, dogmata veterum duriora conſtanter retinere, & enumeratis genuinis auctoribus quorundam anonymorum ac pſeudonymorum ſcriptorum hanc operis ſui partem claudit. Nos inde ſequentia excerpemus: Auctorem Cautionis criminalis ſive proceſſus contra ſagas, de quo dictum eſt in Diario Baſnagii *(Hiſtoire des Ouvrages des Savans)* A. 1696 p. 131, eſſe N. Spee Jeſuitam; Commentarium in Epiſtolam Gentiani Herveti ad apoſtatas ſub Nicol. Jomlacelæ nomine a Phil. Marnixio ſcriptam eſſe; reliqua ex Cauſa Quesnelliana, nobis memorata, hauſta ſunt.

C. WOLFII SOLUTIO NONNULLARUM DIFFICULTATUM circa mentem humanam obviarum, ubi ſimul agitur de origine notionum & facultate ratiocinandi.

PRincipia Metaphyſica nondum rite eſſe conſtituta, vel inde liquet, quia effectuum mentis non prompte ex iis redditur ratio. Relatum eſt in his ipſis Actis A. 1706, p. 366, quod juvenis quidam ruſticus, a nativitate ſurdus ac mutus, quam diu auditu privatus ſermonis uſu carebat, ſolis perceptionibus impulſus, omnia egerit, nulla facta ad perceptiones & actiones ſuas reflexione, multo minus idearum compoſitione aut disjunctione. Similiter *Bernhardus Connor* auctor eſt *in Evangelio Medici p. m. 133 & 134*, cum anno 1694 in aula *Johannis Sobieſci* Regis Poloniæ verſaretur, in nemoribus ad *Lithuaniæ* & *Ruſſiæ* confinia ſitis a venantibus ſylvicolis inter gregem urſorum captum fuiſſe juvenem, 10 circiter annos natum, adſpectu horridum & pilis hirſutum, neque rationis, neque loquelæ, neque vocis humanæ uſu gaudentem, qui poſt longum tempus cicuratus cum rauca & inhumana voce verba quædam proferre inoepiſſet, de ſylveſtris vitæ cu[illegible] non magis recordabatur,

quam nos eorum meminimus, quæ acta ſunt, quando in incunabilis vagivimus. Mirum igitur plerosque habet, cur nativitate ſurdus ad nullum perveniat rationis uſum, niſi a ſurditate liberetur? cur inter beſtias educato rationis uſus nullus concedatur? cur rationis uſu prorſus deſtituantur infantes? ad tempus orbemur omnes dormientes? cur denique rationis uſu conceſſo nullius recordemur, quod, dum eo privaremur, cogitavimus?

2. Nodi hi hactenus pro inſolubilibus habiti, non quod tales ex natura ſua exiſtant, ſed quia de anima perperam huc usque philoſophatum. Nos igitur certam eorundem ſolutionem afferemus, atque eo ipſo monſtrabimus, quænam in ſimilibus adhiberi debeat philoſophandi methodus: quod præſtitiſſe iis forſan non diſplicebit, quos veritatis incrementum juvat. Cum autem difficultates recenſitæ omnes circa rationem verſentur; in ejus naturam cum cura nobis inquirendum. Et quoniam mentis definitio realis adhuc deſideratur, ratio vero ſit aliqua vis ipſius; a priori eam eruere non datur. Inveſtiganda igitur a poſteriori, reflectendo ſcilicet ſuper ratiociniis perfectis, qualia in Geometria occurrunt.

3. Cogitationibus noſtris attenti docemur, nos *res ſingulares* percipere. Jam ſi contingat, mentem in perceptione totali multas partiales diſtinguere a ſe invicem poſſe, *notionem* acquirit *diſtinctam*: in caſu oppoſito *confuſam*. E. gr. ſi Triangulum percipio, latera tria, angulos tres; ſique fuerit Scalenum, laterum & angulorum inæqualitatem percipio. Latera ab angulis, immo tum illa, tum hos invicem quantitate diſtinguo. Jam cum omnimoda determinatio eorum, quæ in perceptione totali diſtinguuntur, *principium individuationis* conſtituat; ſi ab ea abſtrahimus, utpote per ſenſum non accurate determinanda, *notionem* habemus *Speciei*. E. g. in noſtro caſu determinata laterum & angulorum ad ſe invicem eſt ratio, non mutanda, niſi individualitate Trianguli deſtructa. Ab ea vero ſi abſtrahimus, relinquitur notio omnibus Triangulis Scalenis communis. Obiter vero hic moneo, (ne quis hactenus dicta exceptiones admittere arbitretur,) me a plani, in

quo

quo Triangulum deſcriptum, & a materiæ, qua in lateribus ejus docendis uſi fuimus, mentione conſulto abſtinuiſſe, utut ad individualitatem Trianguli ſuo quodam modo aliquid conferre non negaverim. Enimvero quæ in notione communi Trianguli Scaleni diſtinguuntur, aliquo adhuc modo determinata ſunt: relinquitur enim & laterum, & angulorum inæqualitas, adeo licet inæqualitatis nulla determinatio adſit, in eo tamen determinatio quædam jam continetur, quod requiritur, & latera & angulos æqualia eſſe debere. Quodſi igitur ab hac determinatione abſtrahamus, remanebit notio generalis omnium Triangulorum, quod nempe ſit ſpatium tribus lineis comprehenſum. Hæc ipſa vero quandam adhuc determinationem admittit, nempe laterum numerum ternarium; quæ ſi abjiciatur, prodibit notio ſpatii lineis terminati, h. e. Figuræ.

4. Ex jam dictis apparet, quomodo occaſione noſtrarum perceptionum formentur notiones. Quæ autem hac ratione formantur, de earum realitate dubitandum non eſt, cum nihil contineant, niſi quod eſſe indubitato experimur. Et ſi omnes notiones hac ratione formarentur, dici quodammodo poſſet, nihil eſſe in intellectu, quod non fuerit in ſenſu. At multarum rerum formantur notiones non per *abſtractionem*, ſuper perceptionibus reflectendo, ſed per *arbitrariam combinationem*, ad quam faciendam per determinationem quandam in notione aliqua animadverſam mens determinatur. E. gr. ſi in notione Trianguli ternarium laterum numerum expendit mens, ternario ſubſtituit quaternarium, denarium, millenarium, indefinitum numerum &c. quo facto, oriuntur notiones figurarum quadrilaterarum, decangularum, millelaterarum, multilaterarum &c. Similiter ſi in notione Trianguli laterum inæqualitatem perpendit, inæqualitati ſubſtituit æqualitatem, vel trium, vel duorum laterum, proditque in caſu primo notio Trianguli æquilateri; in poſteriori notio Trianguli æquicruri. Similiter in Geometria ſublimiori propoſita æquatione ad *Parabolam Apollonianam* $ax=y^2$, æquationes ſimiles, quas infinitarum Curvarum notio-

nes exprimere notissimum est, $a^{m-1}x=y^m$, $ax^{m-1}=y^m$, $a^mx^n=y^{m+n}$ statim formantur. Ex his exemplis apparet, mentem, fundamento differentiæ notionum animadverso, per determinationes arbitrarias multa rationum genera comminisci. Ex ipso autem modo, quo notiones istæ formantur, colligitur, earum realitatem demum comprobandam esse vel a priori, ut nexus necessarius cum aliis, de quarum realitate nullum superest dubium, demonstretur, aut modus formationis plene intelligatur; (ad quod requiritur, tum ut constet, talia possibilia esse, quæ ad formationem concurrere ponuntur, tum ab iis ea proficisci posse, quæ ipsis attribuuntur:) vel a posteriori, ubi talia in rebus extra nos percipimus, qualia notiones formatæ involvunt. Hinc liquet, multa esse in intellectu, quæ non fuerunt in sensu.

5. Quoniam vero notiones generum & specierum omnimodam determinationem non admittunt, qualem requirunt singularia, quæ percipiuntur per *Art. 3 & 4*, ut percipiantur, fieri nequit. Quamobrem ea, quæ in notionibus distinguuntur, per characteres seu signa perceptibilia repræsentari debent. Talia signa sunt voces, notæ numericæ & characteres Algebraici. Totum adeo ratiocinandi artificium ad duo capita revocatur, nempe ad *partem characteristicam* seu constitutionem signorum, & *partem combinatoriam* seu combinationem signorum. Pars prima arbitrium ratiocinantis fundamenti loco supponit, non tamen prorsus indifferens, sed per leges sapientiæ limitatum, quibus applicatis regulæ necessariæ *Artis characteristicæ* enascuntur, demonstrationibus adeo firmandæ. Exempla specialia in Analysi Mathematicorum & ipsa Arithmetica vulgari habemus. Signorum combinatio arbitraria non est, cum per eam nexus rerum possibilium necessarius repræsentetur. Certas igitur admittit leges, quoad veritates Mathematicas in Analysi explicatas.

6. Nimirum ratiocinari in Mathesi est substituere æqualia pro æqualibus, hoc est, ratione vel quantitate eadem pro iisdem ratione aut quantitate. Atque ideo in ratiociniis Mathematicis non potest non conservari evidentia summa. Hæc vero substitu-

ſubſtitutio fit vel per *arbitrariam valorum aſſumtionem*, quæ per omnem Analyſin uſum habet ampliſſimum; vel per *neceſſarias valorum mutationes & explicationes* juxta axiomata evidentia & theoremata demonſtrata factas. Tot ſunt probationes, quot in Matheſi demonſtrationes, quot exempla calculi Algebraici. Et in genere ex definitione ſeu notione data alia deducere eſt eorundem ſignorum ulteriorem explicationem per plurium pro ſingulis ſubſtitutionem afferre. E. gr. ponamus 6=5+1, cum etiam ſit 2+2+2=6, 2x3=6, 2x2+1=6, 3+3=6, 2+1+2+1=6, 2+2x2=6, 4+2=6 &c. erit quoque 5+1=2+2+2, 5+1=2x3, 5+1=2x2+1, 5+1=3+3, 5+1=2+1+2+1, 5+1=2+2x2, 5+1=4+2; item 2+2+2=2x3, 2+2+2=2x2+1, 2+2+2=3+3, 2+2+2=2+1+2+1, 2+2+2=2+2x2, 2+2+2=4+2; ſimiliter 2x3=2x2+1, 2x3=3+3, 2x3=2+1+2+1, 2x3=2+2x2, 2x3=4+2 &c. Ecce tibi plures ſenarii notiones ex notionum antecedentium numerorum legitima combinatione factas, quarum combinationes totidem producunt theoremata varias ſenarii proprietates manifeſtantia.

7. Ut idem extra Matheſin quoque valere intelligatur, exemplo ex Phyſica deſumto dictis fidem facere libet. Aſſeramus e. gr. propoſitionem per experientiam nobis innotuiſſe ſequentem: *Ignis liquefacit plumbum.* Ut optime intelligatur, qua ratione id fiat, non opus eſt, niſi ut explicentur notiones ignis, liquefactionis, & plumbi, quod hic ſaltem conſideratur tanquam maſſa conſiſtens. Hoc enim facto, obtinebimus propoſitionem aliam loco primum propoſitæ, quæ hujus tenoris: Ignis particulæ ſubtiliſſimæ dum ſeſe inſinuant in poros plumbi, partes cohærentes a ſe invicem divellunt. Ut explicatio notionum per ſubſtitutionem facta rite intelligatur, integram mentis operationem hic exprimere libet.

(1) Ignis	(1) liquefacit	(1) plumbum.
(2) Corpus fluidum, ſubtiliſſimum, corpora quævis penetrans	(2) fluidum reddit	(2) maſſa conſiſtens
		(3) cor-

(3) corpus habens partes a ſe invicem ſeparatas & poris aliorum corporum ſeſe inſinuantes	(3) convertit in maſſam, cujus partes diſſolutæ	(3) maſſa, cujus partes ſunt cohærentes.
	(4) divellit a ſe invicem partes, quæ cohærent	

Ignis particulæ ſubtiliſſimæ, ſi ſeſe inſinuant in poros plumbi, partes ejus cohærentes a ſe invicem divellunt.

Has ſucceſſive in ſingulis propoſitionis partibus factas ſubſtitutiones ſi legitime combinemus, propoſitionis primum propoſitæ enaſcitur demonſtratio. Quodſi notiones inſinuationis & divulſionis ulterius explicare libuerit, natura ignis plenius manifeſtabitur, atque modus cohæſionis partium in plumbo pateſiet. Verum his immorari noſtrum non eſt.

8. Id adhuc annotamus, ex *Artic. 6 & 7* manifeſtum fieri, in notionum explicatione non utendum eſſe niſi Signis jam antea ſatis explicatis, quorum valorem in mentem nobis revocare poſſumus, quotiescunque libuerit. Patet etiam ratio, cur in ratiocinando, non violata ratiocinii evidentia, cognitione ſymbolica contenti eſſe poſſimus, qua ſcilicet nos mente referimus ad notionis explicationem vel propoſitionis demonſtrationem alibi factam. E. gr. ſi conſtet eſſe $3+3=6$ & $2\overline{2+1}=6$, atque recordemur, notionem ſenarii alio tempore nobis fuiſſe ſatis expenſam & identitatem inter ipſam ac factum ex binario in binarium & unitatem, itemque ſummam ex duobus ternariis ſufficienter animadverſam; nullam amplius rationem habemus notionis ſenarii atque demonſtrationis, per quam identitas prædicta nobis innotuit; ſed de utroque ſecuri inferimus: $3+3=2\overline{2+1}$. Confidimus nimirum veritate axiomatis ratiocinandi fundamentalis: quæ ſunt eadem cum eodem tertio, ea ſunt eadem inter ſe. Denique liquet, demonſtrationes non eſſe niſi combinationem ſerierum ſubſtitutionum nobis memoratarum.

9. Cum

9. Cum adeo tum ad notiones firmandas, tum ad eas combinandas ſignis opus habeamus per *Art. 5* ſintque talia voces, per *Art. cit.* ut ante ſermonis uſum vel negato verborum uſu ratiocinemur, fieri non poteſt. A nativitate igitur ſurdus, inter bruta educatus atque infans rationis uſu deſtituitur. Ut vero etiam intelligatur, cur dormientes rationis uſu ad tempus orbemur; tenendum eſt, poſtquam materiam notionum voces conſtituimus adeoque ſine vocum uſu rationari nequimus, ſigna iſta menti percipienda repræſentari debere, dum ratiocinari aut diſtincte quidpiam cognoſcere conamur. Quare utut non loquamur, clauſo tamen ore ſubmiſſa quam maxime voce inter meditandum nobismet ipſis loquimur. Unde cum per exſpirationem aeris ex pulmonibus per tracheam prorumpentis voces formare conemur, alio tempore deduxi, cogitationes nobis ex corde procedere videri. Jam cum inter dormiendum ceſſent perceptiones ab impreſſionibus in ſenſuum organa profectæ, vocum quoque formandarum conatus abeſt, conſequenter & uſus rationis. Somnia tamen excipiuntur, in quibus quemadmodum aliis perceptionibus conceditur locus, ita & conatus formandi voces non prorſus abeſt, quem me ſæpius percepiſſe, quodque conatus clamandi eluderetur, indignatum fuiſſe probe memini. Denique quoniam ea facillime oblivioni tradimus, ſuper quibus nulla fit reflexio, reflexio autem fit diſtinguendo a ſe invicem, quæ perceptio totalis involvit, formandoque notiones diſtinctas rerum perceptarum, id quod ſine ſermonis aut aliorum ſignorum uſu fieri haud poteſt: ut eorum recordemur, quæ ante ſermonis uſum percepimus aut fecimus, utque ante ſermonis uſum deliberato quidpiam agamus, concipi nequit. Quamobrem & inter dormiendum anima ſe ipſam percipit, nihil rerum externarum, omnisque abeſt ab illa immediata ſui perceptione reflexio. Non igitur mirum, quod evigilantes nullius cogitationis recordemur.

10. Adhæc ſcribenda me impulerunt, quæ in his Actis anno præſente de anima paſſim leguntur. Vellem enim, ut in immaterialitatem animæ inquiſituri ejus ante vires accurate cognoſcerent,

gnoſcerent, (cujus cognitionis aliquod ſpecimen in antecedentibus exhibui;) quam arduum hoc opus aggrederentur, ita enim futurum arbitror, ut nec cum Carteſianis paralogiſmum pro demonſtratione venditent, nec cum aliis, quia nodos a nobis ſolutos & alios ipſis ſimiles non ſtatim capiunt, mentem pro potentia ex combinatione organorum corporeorum reſultante habeant, utque in principio actionum brutorum definiendo ſolidiora proferant.

SYLLOGE EPISTOLARUM B. D. POLYCARPI LYSERI, Senioris, ex MSS. eruta a Pronepote τῦ Μακαρίτε POLYCARPO LYSERO, S. Theol. D. Potentiſſ. Electori Brunſvico-Lunæburgico à Conſiliis Eccleſiaſticis, Capituli Wunſtorpienſis Præſule, & Eccleſiarum per Ducatum Calenberg. Ephoro Generali.

Lipſiæ, apud Heredes Friderici Lanckiſii, 1706, 8.

Alphab. 1 plag. 7.

FElicitatem, qua de gloriari haud cuivis licet, expertus eſt Venerandus D. Lyſerus, dum in inſtructiſſimam ſupellectilem ipſius librariam Epiſtolæ ab Illuſtriſſimis Electoribus, Ducibus & Principibus, Fœminis item e ſtemmate Regio, Electorali, Ducali atque Principali originem ducentibus, Comitibus porro & Baronibus utriusque ſexus, Viris dein nobilibus & eruditis, aliisque ad neutrum cenſum referendis, quin & ab integris Collegiis ſcriptæ, tanto confluxerunt numero, ut earum centurias quinquaginta & amplius ſe poſſidere teſtetur. Harum plurimas & præſtantiſſimas impoſterum luci publicæ exponere decrevit, quippe cum probe obſervarit, etiamſi his deliciis fere onerentur atque obruantur doctiores, famem tamen vere ſacram nondum valuiſſe reſtinguere tot ac tam varios codices Epiſtolicos huc usque vulgatos, ut deliteſcentes potius adhuc paſſim Epiſtolas ἀυτογράφους eadem plane aviditate optent illi atque expetant. Sed dum in eo eſt, iſtas prius uſui

communi

communi permittendas cenſuit, quas B. ipſius Proavus, *Polycarpus Lyſerus*, Gollerſtorpii primum in Auſtria Eccleſiæ Miniſter, dein ab Electore Saxone, Auguſto, A. 1576 Wittebergam evocatus Profeſſor Theologiæ, Paſtor Eccleſiæ primarius & per Circulum Electoralem Superintendens Generalis, porro Eccleſiæ Brunſuicenſis Coadjutor & paulo poſt Superintendens A. 1587 & ſequentibus, deinceps A. 1593 inde Wittebergam ad ſungendum officiis priſtinis revocatus, aſt a Brunſuicenſibus nonniſi ad biennium certis conditionibus utrinque comprobatis dimiſſus, tandem vero ab A. 1594 uſque ad A. 1610, quem fatalem habuit, Sereniſſimæ domui Electorali in aula Dresdenſi a Conſiliis ſacris, Confeſſionibus & Concionibus primariis, Theologus per univerſam Eccleſiam longe celeberrimus, aut ad alios ipſe ſcripſit, aut ſcriptas ad ſe ab aliis accepit. Harum centurias circiter viginti ſuperſtites habere ſe Lyſerus noſter innuit, & ſingulas ſane nunquam hactenus impreſſas vulgatasque. Sed harum tamen longe plures exaratas olim fuiſſe, uti nullus dubitat, ſic eos, in quorum iſtæ hærent manibus, rogatos cupit enixiſſime, ut ad ipſum illas mittere haud dedignentur. Etenim, quæ nunc eduntur, prodromi tantum alicujus vicem ſuſtinent, aliasque impoſterum numerum præſentium haud parum ſuperaturas comites nanciſcentur. Iſto etenim pacto præclare mereri cupit Editor Summe Reverendus de piis manibus ſui hujus Proavi, quem inſuper & poſt integri fere Seculi decurſum Eccleſiæ orthodoxæ redivivum velut ſiſtere conſtituit, ſelecturus indefeſſo ſtudio, quæcunque a Biographis, quorum non pauci in deſcribenda ejus vita occupati jam fuerunt, vel nondum notata, vel brevius, atque rerum poſtulaverat ratio, enarrata, vel ob defectum documentorum fide dignorum non ſatis vere relata fuerunt. Cujus quidem laboris ſpecimen egregium edidit & in Epiſtola hujus Sylloges dedicatoria, in qua famam B. Theologi contra Nonneminem e Reformatis vindicat, & in tractatu peculiari, qui eodem, quo hæ Epiſtolæ prodierunt, tempore in apricum proceſſit, ſub titulo *Officii pietatis*, quod Noſter Proavo ſuo exſolvit per ſcriptum apologeticum, iis oppoſitum inculpationibus, quibus illum impetivit in Hiſtoriis

ſuis Godofredus Arnoldus. Varia in hoc reperias, quæ ad di-
lucidandam Crypto-Calviniſmi, Huberianiſmi & Controver-
ſiæ Hofmannianæ hiſtoriam faciunt, ac quæ præterea religionem
atque exitum vitæ Matthiæ Weſenbecii, celeberrimi JCti, reſ-
piciunt, cetera ut taceamus. Subjungitur apologiæ huic a-
lia Epiſtolarum ad Lyſerum Sylloge, in qua ſcriptarum a Da-
vide Chytræo XXXII, a Caſpare Hirſchio V, a Johanne Lins-
nero II & a Nicolao Blumio X continentur, e quibus fere
ſingulæ quid conferunt ad demonſtrandam Lyſeri innocenti-
am iis in capitibus, in quibus ſiniſtrum de ipſo ferre judicium
Arnoldo placuit. Nec ſilentio præterire fas eſt, quæ apolo-
giæ ipſi leguntur intermixtæ, Samuelis ſcilicet Huberi VI, Mar-
ci Gerſtenbergii II, Andreæ Jodoci I, Lucæ Backmeiſteri I,
Andreæ Ponchenii I, & quasdam adhuc alias. In præſenti ve-
ro Sylloge Epiſtolarum occurrunt haud pauca memoratu di-
gna, quorum aliqua delibare lubet. Memorabilis eſt Epiſto-
la ad Theodoſium Fabricium p. 7 ſeqq. quæ demonſtrat, u-
xorem ulceroſam ac leproſam ob morbum hunc contagioſum
a marito deſeri non poſſe, ab ea tamen durante morbo eſſe
abſtinendum. In Epiſtola ad Chriſtophorum Fiſcherum p. 74
ſeqq. docet, quomodo Viro cuidam Nobili, dubitanti hanc
phraſin admittere, quod ore corporis in uſu S. Cœnæ comedamus ſacroſanctum Chriſti corpus, & bibamus pretioſum
ejus ſanguinem, niſi ex perſpicuis Inſtitutionis verbis tanquam
hujus doctrinæ ſede unica & propria id commonſtretur, queat
ſatisfieri. Ad Johannem Velium de quæſtione: num liceat
defuncti ſponſi fratri in uxorem ducere relictam ſponſam?
p. 92 ſeqq. Lyſerus ſcribit. Collegio Theologiæ Je-
nenſi p. 220 ſeqq. prolixe oſtendit, editionem Bibliorum Ger-
manicorum verſionis Lutheri novam ibidem typis cœptam ex-
ſcribi multis modis a vera & vere Luthero aſſerenda diſcrepa-
re, adducens exempla plura gloſſarum, quæ Lutherum aucto-
rem non habent, ſed Synergiſtas, Adiaphoriſtas & alios illorum
temporum ſchiſmaticos, indicans ſimul editiones Seculi XVI
quasdam, quæ tuto tanquam genuini fœtus Lutheri queant
ſuſcipi. Jacobum Andreæ de rebus ad Eccleſias Auſtriacas,

& ad

& ad Johannem Fridericum Cœleſtinum & Joſuam Opitium, turbatores pacis Eccleſiaſticæ, pertinentibus p. 237 ſeqq. informat. Ad Andream Dudithium, filium, de Horchowicza binæ ſpectant, aſt mutilæ, Epiſtolæ, quibus orthodoxum ſenſum loci Paulini Phil. II, 6, 7 cum cura inveſtigat & ad dubia Dudithii, Reformatæ religioni addicti, reſpondet pag. 255 ſeqq. Cenſura ſcripti cujusdam, confeſſionem fidei D. Georgii Kleinii, Reipublicæ Goslarienſis Syndici, complexi, habetur p. 297 ſqq. Viro cuidam Generoſo ad Quæſtiones: an ſub Tyranno libertatem religionis indulgente nec adverſus patriæ Dominum belligerante, vel etiam ſub heterodoxo Principe, militare liceat? an fas ſit militem inquirere cauſas bellorum Domini ſui, & num eas ſcire teneatur? num ſubditi Magiſtratui violenter vel in cauſa religionis, vel in aliis agenti ſalva conſcientia queant obniti, ac vim vi repellere? utri belligerantium, an Magiſtratui, an ſubditis, in tali caſu conceſſum ſit officia ſua addicere? p. 321 ſeqq. prolixe reſpondet. Plura decerpere ſuperſedemus, cum ipſe Lector benevolus ſit obſervaturus, epiſtolarum nonniſi pauciſſimas familiariter eſſe ſcriptas, & plerasque e contra de rebus graviſſimis illa ætate diſceptatis diſſerere, vel aliis conſulentibus conſilia prudentiæ & veritatis plena ſuggerere. Dubium proinde nullum eſt, quin avide exſpectaturi ſint Eruditi novam Syllogen Epiſtolarum & autographorum B. Lyſeri aliorum, quam Noſter meditatur, qui etiam *Prælectiones* illius *in Prophetas minores* prælo jamtum ſubmiſſas poſt paucos menſes uſui communi exhibebit.

DE NOTANDA ÆQUALITATE NATURÆ INTER curvas citiſſimorum deſcenſuum & curvaturas continuarum refractionum per diverſa Media planis ſuperficiebus parallelis contigua.

Excerptum ex Epiſt. F. D. C. Abb. Vall.

EN novum ſcientiæ Mathematicæ ſpecimen, ab eodem Auctore, cui menſe Martio ſuperiori p. 133 ſeq. communicata debemus, e Gallia nobis tranſmiſſum, cujus tamen partem tantum dimidiam

dimidiam hic exhibemus, reliquam proximo menſi reſervantes, ne nauſeandi cauſam inveniant Matheſeos imperiti. Quare Auctorem, quicunque is ſit, publico nomine compellamus, ut, ſi quid habeat, quod per nos communicari Eruditis velit, brevitate utatur. Neq; enim diffitemur, ante aliquot menſes eadem via Adnotationem ſuper animadverſione in difficultatem Hughenianæ de centro oſcillationis demonſtrationi oppoſitam *ad nos perlatam eſſe, ſed prolixiorem, quam ut in tanta inprimis librorum utiliſſimorum, quorum recenſio nobis incumbit, copia inſeri Actis noſtris potuerit.*

Norunt Mathematici, quam præſtantiſſimus Geometra Bernoullius excogitavit, brachyſtochronamque nominavit curvam, talis eſſe naturæ, ut Grave eam percurrens, a puncto ad punctum ipſius deſcenderet breviori tempore, quam per aliam quamcunque curvaturam ambo eadem puncta connectentem. Eſto autem quævis hujusmodi curva ACB (Fig. 1) ſupra quam cogitatu deſigna, ubicunque libuerit, duo puncta proxima A & B, vel C & D, terminantia utrumque latus indefinite parvum certi anguli ACB, vel CBD, curvaturam illam conſtituentis. Voca dr, ds, dt, tria continue ſubſequentia deſcenſus ſecundum eandem curvaturam inſtantia. Scis hic requiri, ut a termino A ad terminum B temporis intervallum $dr+ds$, nec non a termino C ad terminum D intervallum temporis $ds+dt$ fiat breviſſimum. Ad iſtas ergo temporis expreſſiones regulam de Maximis & Minimis applica; obtinebis 1°. $ddr+dds=0$, & $ddr=-dds$; 2°. $dds+ddt=0$ & $dds=-ddt$. Ambas igitur binorum continuorum, quorumlibet illorum inſtantium expreſſiones differentiari, & earum differentiales ſub ſignis contrariis æquari inter ſe propoſita quæſtio exigit.

TAB. X. Fig. 1.

Jam in Matheſi vulgatiſſimum eſt ſingula temporis conſumpti dum a Gravi deſcendente curva percurritur momenta exprimi per $V\frac{dy^2+dx^2}{p}$. At quænam ejus expreſſionis differentiatio reſpectu quantitatum dy, dx & v pertineat, ex ſequentibus patebit.

1°. Efficit, quæ cogitatu determinatur punctorum propinquiſſi-

TAB. X. ad A. 1707. M. Nov. p. 518.

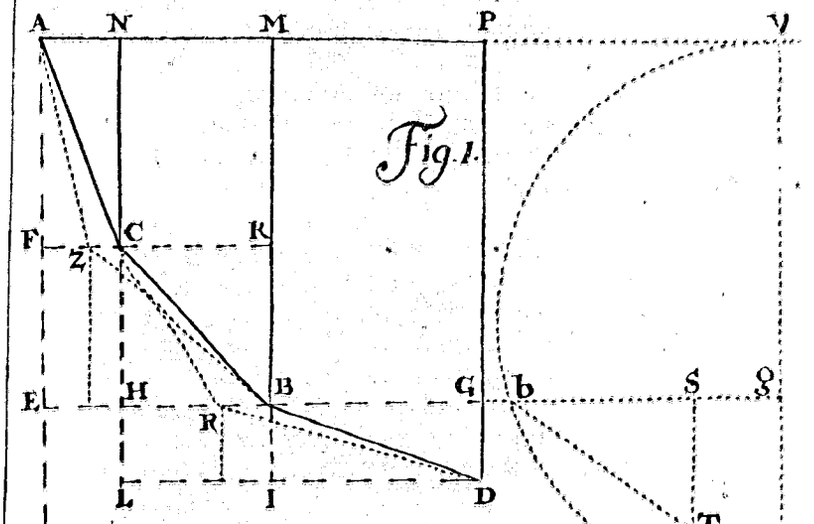

Fig. 1.

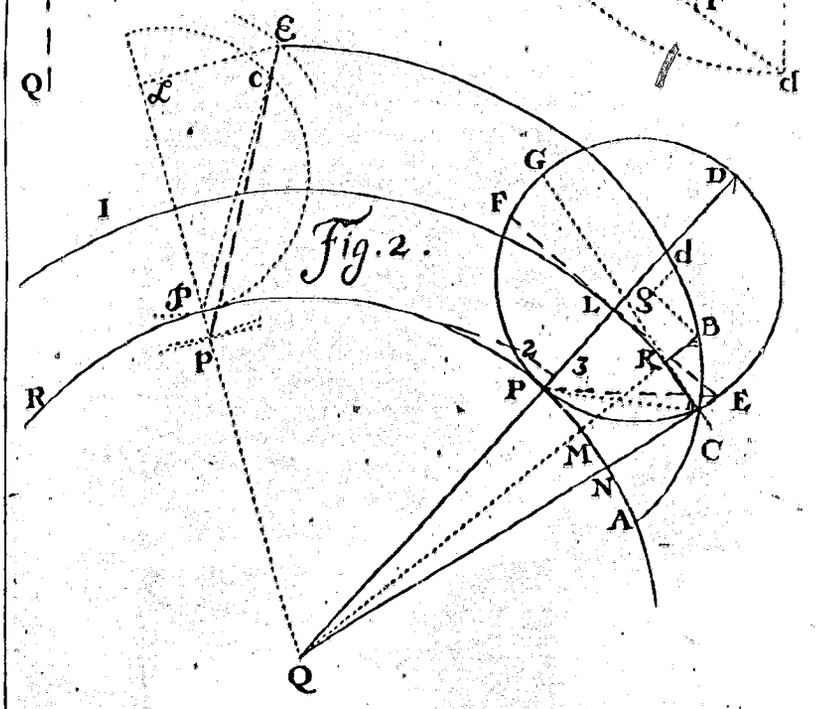

Fig. 2.

pinquiſſimorum A & B. aut C & D &c. poſitio, ut recta y (ordinata verticalis NC vel MB ad interjectas curvaturas aut ACB, AZB, &c. aut CBD, CRD, &c.) tanquam data conſideranda ſit: unde hic convenit differentiolam dy (AF, CH, BI, &c.) conſtantem ponere, dum coordinata ipſi differentiola dx (FC, FZ, aut HB, HR, &c) variabilis intelligitur; creſcente verſus K aut G, vel decreſcente verſus F aut H curvaturæ angulo AZB aut CRD.

2°. Quoniam intra rectas horizontales binas MA, KF, particula AF lineæ verticalis ad punctum C vel Z &c. ordinatim applicatæ conſtat ubique eadem; conſequens eſt velocitatem qualemcunque v lapſu ex A per AC vel AZ &c. acquiſitam (parallelis nempe Gravium directionibus) non variari, adeoque in expreſſione communi omnibus momentis, quibus hi deſcenſus peragerentur, non eſſe differentiabilem. Quod idem intellige de velocitatibus ad puncta reliquarum GE, DL, &c. referendis.

3°. Eadem punctorum A & B, aut C & D, &c. determinatio in cauſa eſt, cur recta verticalis AE, CL, &c. horizontalisque EB, LD, &c. tanquam poſitione datæ ſpectandæ ſunt. Appellatis itaque EB, p; aut LD, q; & FC, dx; aut HB, dz; propter infinita numero aut puncta C, Z, inter K & F; aut puncta B, R, inter G & H; palam fit $HB = EB - FC$ ſive dz exprimi poſſe per $p - dx$, aut $DI = DL - BH$ ſive de eſſe $q - dz$, &c. reſpectu curvarum omnium inter A & B aut C & D, &c: quare differentiando habebitur ſemper eadem aut ddx aut ddz (ſignis contrariis affecta) in æqualibus differentiolis aut ddr, & $-dds$, aut dds & $-ddt$ expreſſionum binorum inſtantium proxime conſequentium, quibus curva ACBD percurrenda ſupponitur.

His igitur de cauſis ad differentiandam quantitatem $\frac{\sqrt{dy^2 + dx^2}}{v}$, neque v neque dy, ſed dx duntaxat differentiari quæſtio poſtulat: quod in hunc modum

$\frac{dx\,ddx}{}$

$\frac{dx\,ddx}{V x V\, dy^2 + dx^2}$ executus adæquabis ſimili $\frac{-dz\,ddz}{V x V\, dy^2 + dz^2}$ ſeu $\frac{dz\,ddx}{V x V\, dy^2 + dz^2}$, ob $ddz = -ddx$. Pariter faceres $\frac{dz\,ddz}{V x V\, dy^2 + dz^2}$ $\frac{-de\,dde}{Ux V\, di^2 + de^2}$ ſeu $\frac{de\,ddz}{Ux V\, di^2 + de^2}$ ob $dde = -ddz$. Dividens itaque hæc bina æqualia per idem ipſis commune ddx aut ddz obtineres tres quotientes æquales; quandoquidem in eorum medio, qui bis ſeſe offerret, neque V, neque dy, neque dz, utpote quæ ad idem punctum B curvæ quæſitæ in utraque comparatione pertinent, variantur. Atque ita de reliquis inter ſe collatis. Vides ergo omnibus ejusmodi differentiis inſtantium diviſis per alias, quas continent, differentiolas, prodire quantitates inter ſe ac proinde eidem homogeneæ æquales. Tandem igitur fit hic in genere $\frac{dx\,x}{V x V\, dy^2 + dx^2} = 1$: Unde colligitur

$\frac{1}{p}dx = V\, dy^2 - dx^2$ (I) æquatio differentialis ad curvas omnes, quæ parallelas ordinatas (intra concavitatem ſuam & rectam horizonti inferius poſito æquidiſtantem) habent; quasque ſic oſtenditur fieri brachyſtochroniſmi capaces ſecundum certas proprias velocitatum a Gravi libere cadente acquirendarum hypotheſes. Qua quidem ſolutione pars Propoſitionis noſtræ prima abſolvitur. Altera porro facili negotio demonſtratur, ut ſequitur.

Compertum eſt experientia radium luminis DB (Fig. i) qui ex

qui ex aliquo Medio diaphano GBID in aliud denſius CKHB, velut ex aere in vitrum, oblique tranſit, non recta tendere, ſed inflexum, ad rectam IK communi Mediorum diaphanorum ſuperficiei HBG perpendicularem inclinari. Eſtque receptum in Dioptrica (deſcripto circa punctum incidentiæ & refractionis B circulo, qui radium incidentem BD æqualem refracto BC abſcindat) rationem, quam ſervant inter ſe ſinus recti DI & CK angulorum intra hos radios & perpendicularem IK comprehenſorum, eam eſſe, quæ refractiones menſurat. In Mathematica porrò imaginari licet Medium cujuslibet profunditatis DLAP, magis ac magis quomodocunque denſum, hoc eſt, innumeram ferìem infinite exilium Mediorum GI, KH, NF, &c. ſuperficiebus inter ſe parallelis comprehenſorum, cum denſitatis varietate refractivorum ſecundum variabilem qualemcunque rationem; adeo, ut tranſmiſſus per ea luminis radius DB continue detorqueretur, certamque lineam curvam DBCA efformaret, quam continuarum refractionum curvaturam appellamus. Superficies autem omnes, iſta refractiva Media ab invicem dividentes, ſupponimus planas; quandoquidem cunctas rectas ad radium ſic incurvatum ordinatim applicatas Propoſitio noſtra parallelas requirit.

Ad cognoſcendam autem hujusce curvæ naturam attendamus, æqualia ipſius elementa ſive æquales Tangentium particulas curvaturam conſtituentes AC, CB, BD, &c $\left(\sqrt{dy.^2 + dx.^2}\right)$ certam aliquam habere rationem ad correſpondentes ſinus AN vel FC, CK vel HB, BG vel ID (dx) quibus refractiones continuæ menſurantur, & qui coordinantur differentiolis (dy) rectarum NC, MB, PD, ſuperficiebus refringentibus KF, GH, perpendicularium ordinatimque ad curvam applicatarum. Adeoque faciamus ID ſeu BG ad CK, id eſt $\sqrt{dy.^2 + dx.^2}$ ad dx, ſicut i ad r; unde concluditur $\frac{i}{r}dx = \sqrt{dy.^2 + dx.^2}$ (II) æquatio differentialis, quam dico pertinere ad curvaturam radii tranſmiſſi per Media continue refractiva ſecundum rationem

certo modo variabilem ipſius *dx* ad ſui ſimilem dx proxime ſequentem, cujus utique proprium eſt $\frac{i}{r}dx = \sqrt{dy.^2 + dx.^2}$: Etenim ex proprietate refractionis ſumitur $\sqrt{dy.^2 + dx.^2} = \sqrt{dy.^2 + dx.^2}$, & fit conſequenter $\frac{i}{r}dx = \frac{i}{r}dx$, ac tandem *dx* ad dx ſicut $\frac{r}{i}$ ad $\frac{r}{i}$ ſimilem proximam, atque ita ſemper.

Jam vero cònferatur hæc ſecunda æquatio cum prima $\frac{i}{\rho}dx = \sqrt{dy.^2 + dx.^2}$. Apparet evidenter curvas omnes, quarum naturam iſta prima exprimit, per ſecundam quoque exprimi, ſed facta circa immotam baſin AP converſione inverſas: ſiquidem nihil impedit, quo minus ſit $\frac{i}{r} = \frac{i}{\rho}$ ſive $v = \frac{r}{i}$ (curvatura in partes æquales minimas cogitatu diviſa) contrarioque ordine velocitas Gravis deſcendentis, & refractio Radii incurveſcentis augeri concipiantur. Ubi advertas, velim, quas curvæ particulas in deſcenſu citiſſimo velocitates majores conficerent, eas in ſpatio continue refractivo Media rariora detorto luminis radio efformarent.

Aliquot Exempla:

I Pro curva ABD (Fig. 1.) proponatur Semiparabola horizontem verſus convexa; cujus ſit axis AP, parameter = a, ordinata verticalis NC = *y*, & coordinata horizonti parallela AN = *x*; quæraturque velocitatum a Gravi deorſum acquirendarum hypotheſis, quæ ipſam redderet brachyſtochronam. Ex æquatione integrali ejus propria $ax = yy$ elicio differentialem $\frac{adx}{2y} = dy$, atque inde elementum curvaturæ $\frac{dx\sqrt{aa+4yy}}{2y}$, quod

quod in prima æquatione generali Problematis ſuperius notata (I) ſuffectum quantitati $\sqrt{\overline{dy.}^2 + \overline{dx.}^2}$, adæquatumque quantitati $\frac{i}{r} dx$, mihi præſtat per reductionem $v = \frac{2y}{\sqrt{aa+4yy}}$ hypotheſin velocitatum huic brachyſtochroniſmo convenientem. Nunc poſita analogia: ſicut i ad r ita $\sqrt{aa+4yy}$ ad $2y$; eaque ſubrogata in ſecunda æquatione generali ſupra affecta indice (II) utrinque quadro; multiplico per $4yy$; deleo $4y^2\overline{dx.}^2$; extraho radicem quadratam; tandemque integratis differentialibus $2ydy = adx$, invenio pro curva continuæ refractionis ratione quantitatis $2y$, diviſæ per $\sqrt{aa+4yy}$ ad ſimilem proximam $2y$ diviſam per $\sqrt{aa+4yy}$ $\left(\frac{r}{i} \text{ ad } \frac{r}{i}\right)$ menſuratæ, æquationem $y.^2 = ax$, quæ pertinet ad eandem ſemiparabolam a radio luminis incurveſcente ſic delineatam, ut ipſius vertex in ſuperficiem Medii ultimi omniumque denſiſſimi normaliter incideret.

2. Eſto, ſecundum naturalem motus Gravium cadentium acceleracionem, $v = \sqrt{y}$ & $i = \sqrt{a}$ in prima problematis æquatione. Dein utrobique quadretur; multiplicetur per y, transpoſitoque $\overline{ydx.}^2$, radix quadrata extrahatur; tandem facta per $\sqrt{y}$ multiplicatione, reperietur $dx\sqrt{ay - yy} = ydy$ æquatio ſemicycloidis vulgaris ABD ad ſuam baſin AP, vertice D deorſum ſpectante, relatæ; cujus ſunt a axis, y ordinatim applicata, & $\sqrt{ay - yy}$ ſubnormalis. Sic habes celebrem ſubtiliſſimi Geometræ Bernoullii brachyſtochronam. Accipe nunc quoque notabilem radii luminis, qui parallelas aeris diverſe condenſati regiones (videlicet ſenſibiliter planas) trajicit, continue inflexi curvaturam a doctiſſimo Aſtronomo Philippo de la Hire, ope veteris Geometrarum methodi, adinventam. Fac

ii ad rr ut a ad y. Hinc per secundam problematis æquationem, utroque membro in se ducto, habebis $\frac{a}{y}\overline{dx.}^2 = \overline{dy.}^2 + \overline{dx.}^2$ & deinde $dx\sqrt{\frac{a-y}{y}} = dy$ ad ipsam semicycloidem, sed ex parte horizontis concavam; statuendo (quod eximius ille Geometra Dn. de la Hire in Collect. Mathem. Reg. Scient. Acad. A. 1702, pag. 52, physico-mathematice ostendit) sinus, quorum analogia (eadem nimirum, quæ $\frac{r}{i} = \sqrt{y}$ ad $\frac{r}{i} = \sqrt{y}$ seu $\frac{\sqrt{y}}{\sqrt{a}}$ ad $\frac{\sqrt{y}}{\sqrt{a}}$; ad similem) refractiones Atmosphæræ magis ac magis Terram versus condensatæ metitur, esse inter se in subduplicata ratione intervallorum y a basi sensibiliter plana in superficie terrestri ad puncta refractionum in aere. In qua sinuum refractionalium hypothesi nullam necessario involvente quantitatem cognitam in æquatione curvæ datam, Medium continue refractivum totam admitteret Cycloidum vulgarium speciem, pro varia Tangentium seu Radiorum incidentium inclinatione ad singulam superficiem refringentem. Quandoquidem, mensuris refractionum constantibus, similes semicycloides aliæ aliis suffici possent; quarum axes Vd (Fig. 1) semper forent $= \frac{ny}{n-\sigma\sigma}$ & bases AP $= \frac{n}{7}$Vd (expressis, superficiei refringentis altitudine Vg per y, sinu totali bT per i, & incidentiæ sinu TS per σ) ob singulam chordam db tangenti cycloidicæ parallelam, ac inter Vd & Vd—Vg mediam proportionalem. Supposita itaque y circiter $6\frac{1}{2}$ leucarum, 2000 hexapedas continentium; & σ quasi evanescente propter radium luminis maxime inclinatum; ita ut

ita ut ſemicycloidis axem $\frac{11y}{11-9}$ ſive y adæquaret maxima Atmoſphæræ altitudo; baſis $\frac{11}{7}y$ eſſet leucarum circiter 10, hoc eſt, pars circumferentiæ terreſtris fere milleſima; quæ haud ſenſibiliter recta in ſuperficie non plana radios ſiderum per Atmoſphæram tranſmiſſos non in hanc curvaturæ ſpeciem detorqueri ſatis arguit.

Quodſi præterea quæras naturam omnium in infinitum curvarum tam continuæ refractionis, quam citiſſimi deſcenſus, in hypotheſibus conſtituentibus ſpatia verticalia y directe proportionalia poteſtatibus vel n celeritatum acquirendarum, vel m temporum conſumendorum a Gravi ipſa deorſum percurrente. Ponito e eſſe vel $=n$ vel $=\frac{m}{m-1}$ qui numerus poſitivus ſit; & facito ſive p ſive $\frac{r}{i}=y^{\frac{1}{e}}:a^{\frac{1}{e}}$; problema dabit $dx\sqrt{a^{\frac{2}{e}}-y^{\frac{2}{e}}}=y^{\frac{1}{e}}dy$ æquationem infinite generalem requiſitam, quam quidem complete integrabis, quoties $\frac{e+1}{2}$ eſt aliquis numerus naturalis, ſi integrata dx ſola in uno membro, velis pro altero hinc fractionario iterare tot integrationes, quot unitates hic numerus continet. Verbi cauſa, $\frac{e+1}{2}=1$ & $e=2-1=1$ oſtendunt dari una integratione perfecta regreſſum a $dx\sqrt{a^2-y^2}=ydy$ ad $xx+yy=aa$, in quadrante circuli radio a deſcripti ſinumque rectum y & ſubnormalem x habentis:

tis: qui quadrans per hypotheſin velocitatum $v=\frac{y}{a}$ (creſcentibus Ordinatis) evaderet brachyſtochronus, & per hypotheſin ſinuum refractionalium $\frac{r}{i}=v$ (decreſcentibus Ordinatis) refractionatus. Simili modo, indicant $e+1=2$ ac $e=4-1=3$ ideoque $n=3$ & $m=\frac{3}{2}$ reditum a differentiali $dx\sqrt{a^{\frac{2}{3}}-y^{\frac{2}{3}}}=y^{\frac{1}{3}}dy$ ad integralem $x^2+y^2=4a^2-3y^{\frac{3}{3}}\sqrt{aay}$ duabus integrationibus abſolutis. Idem eſt de multis in infinitum ejusmodi curvis Geometricis (numero e variato juxta numerorum imparium ſeriem) cum brachyſtochroniſmi, tum refractioniſmi capacibus, ſupponendo tam ſinus refractionum decreſcentes, quam velocitates creſcentes, eſſe ad invicem in ratione poteſtatum $\frac{1}{e}$ a rectis ordinatim applicatis y.

His illam famoſam eruditiſſimi Geometræ Leibnitzii analogochronam ſubjungere ſatis ſuperque eſt. Talem autem ſe habet, ut Grave ſecus ipſam cum velocitate naturaliter creſcente decidens, tempora quibuslibet ſegmentis AF, AE, (Fig. 1) in Tangente verticali AQ, a puncto contactus A interceptis analoga, arcus correſpondentes AC, AB conficiendo, impenderet. Hinc æquabilis deſcenſus proprietatem in hypotheſi Galileana ſibi ſola vindicat; nec tamen alia ipſi deeſt propria hypotheſis, qua ſuppoſita, non minus continuæ refractionis, quam citiſſimi deſcenſus privilegio ſola quoque potiretur. Quod ſic breviter oſtendimus: ex æquatione ejus vulgari $y^3=a'x^2$ colligitur $dx\sqrt{\frac{4a+9y}{9y}}=$

$\sqrt{\overline{dy.}^2 + \overline{dx.}^2} = \frac{1}{v} dx = \frac{i}{r} dx$ per problema. Ergo ex hypothesi propria $v = \sqrt{\frac{9y}{4a+9y}} = \frac{r}{i}$ tam pro illius curvæ ad horizontem convexæ brachystochronismo, quam pro ejusdem ad planam Medii perpetuum refractivi basin concavæ refractionismo.

Atque hæc tyronibus Mathematicis explicata sunto: quos obiter monitos velim, lineas curvas, secundum quas radii luminis Media diverse densa, sed superficiebus sphæricis concentricis separata, penetrantes incurvarentur, non ad primam, sed ad secundam solutionis præcedentis partem revocari posse. Rectæ siquidem y perpendiculares ad illas superficies concentricas, & applicatæ ad istas curvas refractionatas, in commune centrum tendunt, efficiuntque, ut lineolæ differentiolis dy coordinatæ, non accipiendæ sint ut supra æquales aliis differentiolis dx respectu basis positione datæ, sed tantum proportionales in ratione distantiarum, v. g. $b+y$ & b, a communi centro: uti solo Figuræ secundæ intuitu manifestum est. TAB. X Fig. 2.

Quare posita $\frac{b}{b+y} dx = du$, & cæteris immutatis, æquatio problematis secunda superius inventa migrat in $\frac{i}{r} du = \sqrt{\overline{dy.}^2 + \overline{du.}^2}$ (III) aut ad exprimendam naturam ejusmodi curvarum, aut ad inveniendam refractionum mensuram $\left(\frac{r}{i}\right)$ utravis illarum cognita: unde concluditur $du \mid dy \mid\mid r \mid \sqrt{ii - rr}$ (IV).

DELLA BIBLIOTECA VOLANTE Scanzia XVI.

i. e.

i. e.

BIBLIOTHECÆ VOLANTIS PLUTEUS XVI. AUCTORE JOANNE CINELLI CALVOLI, Patritio Florentino & Forolivienſi.

Venetiis, apud Hieronymum Albrizzi, 1706, 8. Plag. 5.

QUem anno ſuperiori p. 67 jam tum XV Bibliothecæ ſuæ Pluteum compleviſſe ſcripſimus, inſtitutum ſtrenue proſequitur doctiſſimus *Cinellus*, publicato quippe nuper Pluteo XVI, unde nunc vel pauciſſima delibabimus. Ubi *Lepidi Comici veteris Philodoxios Fabulam ex antiquitate erutam ab Aldo Manutio* Lucæ 1583 in 8, memorat, notat, Manutium ſe decipi paſſum a Leone Baptiſta Alberti, qui ipſe veteres aſtute imitatus, Fabulam hanc compoſuerit. Libri *La Viſiera Alzata*, qui ſub Jo. Petri Jacobi Villani nomine prodiit, verum auctorem eſſe Angelicum Aproſium Ventimiglia teſtatur. Cum deinde Antonium Mongitore brevi editurum nuntiat *Bibliothecam Siculam, ſive de Scriptoribus Siculis, qui tum vetera, tum recentiora ſecula illuſtrarunt, Notitias locupletiſſimas*, queritur iterum, Scriptores ſuos Florentinos, quorum quatuor mille quingentos collegerit, Typographum invenire nondum potuiſſe. Denique moderni forte Pontificis mentionem injiciens, exemplo carere ait Noſter, quod is integro triduo oblatam dignitatem Pontificiam recuſaverit.

LE PARFAIT GEOGRAPHE.

hoc eſt,

GEOGRAPHUS PERFECTUS, SEU ARS FACILE ADDIſcendi Geographiam & Hiſtoriam, per quæſtiones & reſponſiones, una cum Tractatu de Sphæra. Auctore LE COQ.

Pariſiis, proſtat Amſtelod. apud Joh. Ludovicum de Lorme, 1707, 12. Alph. 1 plag. 17 & Tabb. æn. 17.

TErtia jam vice prodit libellus, in quo tyronibus potiſſimum ac iis conſulitur, quibus multa ac vaſta volumina evolvere non vacat. Multa autem novæ huic editioni acceſſerunt de moribus, religione & regimine nationis uniuſcujuſque, quæ in reliquis editionibus non habentur. Acceſſere etiam mappæ Geographicæ, nempe univerſi Globi Terraquei, Europæ, Galliæ, Hiſpaniæ, Belgii fœderati, Helvetiæ, Italiæ, Germaniæ, Poloniæ, Moſcoviæ, Hungariæ, Inſularum Britannicarum, Aſiæ, Africæ, Americæ Septentrionalis & Americæ Meridionalis. In deſcriptionibus urbium & Regnorum maxime notabilia, quæ ſcire intereſt, nervoſe traduntur.

* * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Decembris, Anno MDCCVII.

ONOMASTICON URBIUM ET LOCORUM Sacræ Scripturæ: ſeu liber de Locis Hebraicis Græce primum ab EUSEBIO, Cæſarienſi, deinde Latine ſcriptus ab HIERONYMO, notisque illuſtratus a JACOBO BONFRERIO. Recenſuit & Animadverſionibus ſuis auxit JO. CLERICUS.

Amſtelædami, apud Franc. Halmam, 1707, in fol. ch. aug. Conſtat Alphab. 2 & duabus Tabb. Geograph.

CUm in his Actis A. 1705 menſe Decembri Geographiam Sacram Sanſonii recenſeremus, futurum una diximus, ut operi iſti non nimis ſpiſſo adderetur Euſebii *de Locis Hebraicis* liber. Stetit ergo promiſſis Bibliopola, quemadmodum hoc ipſo quoque anno menſe Junio p. 264 nunciavimus, jamque demum librum illum Orbi Erudito exhibuit, non Græcum modo, prout primum ab *Euſebio Cæſarienſi* ſcriptus eſt, ſed Latinum etiam, quo in idiomate repræſentavit ipſum *Hieronymus*, non omiſſis inſuper additamentis, a *Jacobo Bonfrerio*, Jeſuita, olim adjunctis. Ubique ſtrenuam huic Editioni operam navavit *Jo. Clericus*. Cum enim cognoſceret ex collatione Operum Hieronymi, Lutetiæ a Jo. Martianæo A. 1690 inchoata, Bonfrerianam editionem ſatis eſſe mendoſam, ex poſteriori ſupplevit atque emendavit, quæ deerant aut vitiata erant in priore. Sed & notulas nonnullas addidit, in quibus varia, quæ indigna ſcitu non videbantur, in Euſebium & Hieronymum monuit, ad calcem plerumque ſingularum paginarum, poſt notas Bonfre-

rianas. Neque tamen de locis ipſis Terræ Sanctæ, variisque Eruditorum ſententiis de eorum ſitu, agere heic conſtituit, ſed tantum Euſebium atque Hieronymum quam emendatiſſimum dare. Ad calcem addidit etiam *Deſcriptionem Terræ Sanctæ* Brocardi Monachi, de qua in Præfatione ad Sanſonium dixit, deſumtum ex novo orbe Simonis Grynæi Baſileæ A. 1655 edito.

DECAS EXERCITATIONUM PHILOLOGICARUM de vera pronunciatione Nominis Jehova, cum Præfatione HADRIANI RELANDI.

Trajecti ad Rhenum, apud Joannem Coſterum, 1707, in 8. Alph. 1. plag. 13.

QUo fine Celeberrimus Relandus hanc Diſſertationum Decadem typis iterum deſcriptam in lucem ediderit, in Præfatione eidem præmiſſa ipſe nobis aperit, aſſerens, non eo ſcopo id factum fuiſſe, ut bella litteraria de vera nominis Jehova pronunciatione in Belgio ſumma animi contentione agitata producerentur, aut propagarentur ad poſteros, ſed ut, ſententiis utriusque partis æqua lance libratis, unusquisque, quod ſibi videtur, eligeret, & illa, quæ non niſi magnis ſumtibus comparari poterant, & per multa eaque ingentia volumina ſparſa jacebant, in una quaſi tabella Lectori offerrentur. In Decade ipſa priores quinque Exercitationes, quæ Druſio, Amamæ, Cappello, Buxtorffio, Altingio natales debent, lectionem Jehova impugnant: poſteriores autem quinque, quarum una Füllerum, altera Gatakerum, tres Leusdenium autores agnoſcunt, lectionem nominis Jehova tuentur. Clariſſimus Editor in Præfatione laudata fatetur, ſe cum illis facere, qui propugnant puncta nominis יהוה genuina non eſſe, recte, tamen æſtumat, ferendos eſſe æquo animo, qui ab hac ſententia abeunt, nec indignandum, ſi quis tum pro concione, tum alias, nomen illud Jehova efferat, quia plerique homines illiterati huic pronuntiationi adſuevere; nec tempeſtivum eſſe, quotiescunque nomen יהוה indicare ſermone noſtro volumus, hanc controverſiam tangere, imprimis coram rudi harum rerum populo: verum

hoc

hoc viciſſim ſibi expetit, ne qui ſe aliosve, in lectionibus Academicis, exemplo veterum Chriſtianorum pro יהוה legentes אדני audiunt, vel credant vel dicant, ſuperſtitionem id Judaicam redolere, aut ſtudio novitatis ſe aliosve eo permoveri. Sub finem Præfationis monetur, potuiſſe quidem multo plures Virorum eruditorum Diſſertationes colligi & huic faſciculo inſeri, intra hos tamen fines ſubſiſtere viſum fuiſſe, tum quod illa, quæ hoc libello comprehenſa ſunt, abunde ſatisfactura ſint deſiderio Lectorum, qui rationes utriusque partis in hac controverſia ſub examinis incudem revocare volent, tum quod vaſtum alias & frequenti earundem rerum repetitione moleſtum volumen hinc natum fuiſſet. Poſt Præfationem rationes præcipuæ tum contra pronunciationem nominis Jehova, tum pro lectione ejusdem nominis facientes ex ipſis Exercitationibus debito ſtudio collectæ exhibentur.

REPONSES AUX QUESTIONS &c.

i. e.

RESPONSIONES AD QUÆSITA CUJUSDAM Provincialis. Tomus IV.

Roterodami, apud Reinier Leers, 1707, in 12.

I Alph. ch. aug.

Quarta hæc Pars eſt Reſponſionum Bæljanarum, & quod auguramur, ultima, cum ante complures menſes e vivis Celeberrimus Auctor exceſſerit. Complectitur eadem Capita XXIX, & partim ſententias Bælii contra J. Bernardum & Clericum vindicat, partim memorabilia quædam ex Hiſtoriæ penu in medium affert. Initium facit a natalibus Michaelis Radzievii, Cardinalis & Primatis nuper Polonici, oſtenditque contra quosdam, illum omnino patre Hieronymo Radzievio, Vice-Cancellario Polonico, ſatum eſſe, qui turbas in Polonia maximas dederit & A. 1654 obierit. Hinc Annæ Jagelloniæ, Polonorum Reginæ, mores, vita & ſerum conjugium, commemoratis (ut Auctor ſolet) ſingularibus & notatu perdignis circumſtantiis, exponuntur, nec non Mariæ Ludovicæ Gonzagæ, quæ eadem dignitate functa eſt, res geſtæ, fama etiam ejus contra ma-

malevolos defenſa. Converſus Auctor ad relationes publicas, quas vulgo Novellas vocant, iſtud cumprimis earundem vitium caſtigat, quod de futuris ſæpe ratiocinentur, utplurimum vero turpiter ſe dent: quo loco ſigillatim ſcriptorem hujus farinæ Gallum, qui ſub Helvetii cujusdam nomine Fœderatos contra Galliæ Regem ſæpe traducere ſolet, dignis modis excipit. Diſſerit porro non perfunctorie ex Hieronymo de maledicentia probatiſſimæ interdum vitæ homines vexante, nec non de falſo credito per aliquod tempus Caroli Guſtavi, Regis Suedici, & Maximiliani Emanuelis Bavari obitu.

His præmiſſis, defenſionem ſui contra Cl. Bernardum ſuſcipit, Jurieum quoque interdum tangens, multoque ſtudio depugnat, Idololatras pejores eſſe Atheis, magisque inclinare ad vitia, nec habere, quod flagitiorum in iis curſum remoretur: ſine fundamento omni doceri, quod Pagani turpiſſimas de Deaſtris ſuis fabulas myſtico quodam ſenſu explicaverint, quin potius eosdem adulteria, litigia atque alia Deorum ſuorum ſcelera ita credidiſſe ait, ut & imitatione exprimenda ſtatuerent. Multos porro Atheos theoreticos, eosque proprie tales dari, contra Voetium & Bernardum contendit, adductisque recentiorum permultis teſtimoniis, conatur oſtendere, non ſolum Sinenſes Philoſophos, ſed & integras gentes Cafrorum, Inſularum Marianarum, & quæ vicinæ iisdem nuper detectæ ſunt, Atheiſmo laborare: itemque, theſin hanc, dari Deum, non evidentem facilemque captu, ſed perdifficilem omnino eſſe: attributa Dei, præſertim immaterilitatem, innumeris dubiis obſita eſſe, adeo, ut vix naturæ viribus inveſtigari ea poſſe credat. Quo loco, præſertim p. 210 ſq. Jo. Lockium refutat, docentem, quod naturæ ſubſtantiarum, tam corporum, quam ſpirituum, nobis omnino ſint incognitæ, quodque extenſio & cogitatio ad eorum eſſentiam non ſpectent, ſed affectiones ſint, quæ ab illis ſeparari poſſint.

Pergit Bælius, & contendit, Atheiſmum Rebuspublicis omnino pernicioſum non eſſe, ſed imperandi parendique leges ipſumque ſocietatis politicæ vinculum inter Atheos optime ſervari poſſe; e contrario idololatriam non uno modo po-

litiis

litiis incommodam esse. Quo loco *p. 324 sq.* multa disserun-tur de Paganorum tam Philosophorum, quam Poetarum & Sacer-dotum, doctrinis circa pœnas demortuorum, auctoribus classi-cis non perfunctorie perquisitis. Ipsam quoque Christianam religionem non æquissime Vir doctus tractare videtur, quan-do & docet, Rempublicam ex Christianis saltem veris, mora-lesque Servatoris regulas accurate servantibus constantem, in-ter vicinos, quales nunc dentur, populos conservari non pos-se, sed propediem callapsuram esse, & vim ejus in reprimen-dis vitiis omnem ferme enervat ac circumscribit, ea super re cum Bernardo contrarium tuente decertans. Græcorum vero, Romanorum aliorumque Paganorum religionem mere merce-nariam fuisse iterum iterumque docet, & de interioribus ac se-verioribus Christianorum officiis, (v. g. amore erga inimicos, & honoribus non quærendis) non tam leniter, ac fieri solet, explicandis, & restringendis, prolixe ratiocinatur: Bernardum enim ultra, quam permitti possit, ea extenuare notat, idemque Clerico exprobratum esse, p. 416 observat.

Appendix hujus Tomi continet Responsionem Bælianam ad ea, quæ Clericus in Bibliotheca Universali Bælio objecerat, & præsertim ad Atheismi crimen illi intentatum. Hic Noster par pari reddere gestiens, malum adversario animum tribuit, qui fi-cto veritatis & honoris divini studio pallietur. Haberi eundem passim pro Crypto-Sociniano, neque eum se ista hactenus su-spicione liberare potuisse, itidem inculcat, ejusque Origeni-smum & Rationalismum passim perstringit, nonnihil etiam de formis plasticis disputans contra Cudworthi defensam a Cl. Cle-rico sententiam, quem credit, si viveret, sponte causa cessurum. Tandem Clerico arbitros controversiæ offert Theologos Lug-dunenses in Batavis, Ultrajectinos, Franequeranos & Gronin-genses, quorum judicio causam se submissurum esse pollicetur.

Evangelischer Lieder-Schatz, ꝛc.

h. e.

HYMNORUM ECCLESIÆ EVANGELICÆ,

a Luthero reformatæ, theſaurus expoſitus a JO. CHRISTOPHERO OLEARIO, *Eccleſ. Arnſtadienſ. Diacono, & Bibliothecario, Scholæ item ejus loci Inſpectori.* Volumina IV.

Jenæ, apud Jo. Felicem Bielkium, 1707, 8. Alph. 1. pl. 20.

Anni ſunt quinque, ex quo Reverendus *Olearius* Bibliothecam Canticorum publicæ luci expoſuit, quam anno 1705 Clariſſ. Tentzelius Bibl. Cur. Repoſ. 2do, Loculo primo, accurate ſatis & prolixe excerpſit. Ibi cum de Autoribus ſolum & Commentatoribus cantionum diſſeruiſſet, operæ pretium ſe facturum putabat, ſi & alia ad eorundem explicationem facientia ederet. Quem igitur de variis Eccleſiæ noſtræ cantionibus collegerat Theſaurum, non apud ſe θησαυρίζειν, ſed cum aliis quoque communicare maluit. Univerſum opus quatuor abſolvitur partibus, quarum priores duæ A. 1705, tertia 1706,
P. I. Præf. quarta hoc demum anno prodiere. Facta hæc diviſio pro anni Eccleſiaſtici temporibus, & cuique, ſeu Feſta ſit, ſeu Dominica dies, proprium Auctor aſſignat canticum. Detegit &, antequam ad alia digrediatur, autorem, ſæpe ſatis incertum. Teſtimonia dein varia de ſingulari cujusvis cantici pretio affert in medium, vires etiam divinas ex effectuum exemplis confirmat, uſum & abuſum cum variis corruptionibus explicat, difficilia illuſtrat. Denique ex Commentatoribus, quos in Bibliotheca prætermiſerat, addit, Diſpoſitionemque ſubjungit Homileticam. Dicta Scripturæ ad quodvis canticum facientia allegare ſe tantum voluiſſe ipſe profitetur, quæ tamen ſæpiſſimum ex textu, cujus occaſione ex ſuggeſtu explicavit cantiones, ſunt deſumta.
P. II. Age vero ſubjungamus horum aliquod ſpecimen ex Parte ſecunda. Ibi in cantico: GOTT der Vater wohn uns bey ꝛc. non, ut vulgo fit, mit Waffen GOttes uns rüſten, canendum eſſe docet, verum cum Luthero retinendum: mit Waffen GOttes uns friſten. Canticum: Nun laſt uns GOtt dem HErren ꝛc. ab aliis Selneccero, ab aliis Saxoniæ Duci Johanni Friderico II adſcriptum, Helmboldo Mülhuſano Superintendenti

vindicat.

vindicat. Occaſione cantionis: Nun freut euch lieben Chri- p. 70.
ſten g'mein, ꝛc. narrat, ſeculo ſuperiore Ludimoderatorem Ge-
mundenſem, oppidi in Auſtria ſuperiore ſiti, ad Pontificios a
Lutheranis, uxore nequicquam dehortante, deſciviſſe. Paulo
poſt morbo correptum, cum nullo Pontificiorum ſolatio eri-
geretur, dictum canticum una cum uxore recitaſſe, cum vero
ad illa perveniret verba: zur Höllen muſt ich ſincken, efflaſſe
animam. Quo num non Deus docere humanum genus vo-
luerit, eâ ſancta credere, quæ ab hoc erant violata, ii viderint, 97.
quorum eſt, hæc ſcrutari. Sed redeundum, unde ſumus di-
greſſi. In cantico Paſchali viriliter verba: und ſpeiſen die Seel'
allein, contra Reformatorum Theologos defendit, qui nobis-
cum eo utentes, ex his ipſis verbis patrocinium ſe ſuo circa
S. Cœnam errori inveniſſe putant, oſtenditque, Lutherum ibi
vocularn allein non ad animam retuliſſe, ſed Chriſtum,
qui ſolus animam nutrire ſibi reſervavit. Rhythmicam preca- 134.
tionis Dominicæ verſionem, a B. Luthero confectam, nobisque
cani in publicis Eccleſiæ cœtibus ſolitam, non minus inter Ponti-
ficios etiam atque Reformatos uſurpari refert, hosque miratur in
precatione ſeptima retinuiſſe verba: Von allem Ubel uns erlöß,
alias dicere ſvetos: Voll allem Böſen, ꝛc. maxime cum ab ini-
tio ſtatim canant: Unſer Vater im Himmelreich. Proprio 152.
Pontificios enſe jugulat, qui nobis ex cantione: Nun bitten
wir den Heiligen Geiſt, um den rechten Glauben allermeiſt,
objiciunt, fidem noſtram minime eſſe veram, quippe qui illam
his verbis expetere ſoleamus. Demonſtrat enim hunc pri-
mum cantici iſtius verſum antiquiſſimum, & ante Lutheri con-
tinuationem jamdum in uſu Pontificiis fuiſſe. Plura excer-
pere ſupersedemus, his jam ſufficientibus, ut ex paucis, quanta
totius Tractatus ſit dignitas, colligi queat. Hoc tamen præ-
terire neutiquam poſſumus, quod Parte tertia, priusquam ad P. III.
ſua digrediatur, integram D. Finckii, Superintendentis olim Co-
burgenſis, Præfationem, quam ſuo Cantionali anno 1622 edito
appoſuerat, præfigat. Fecit id, ne conſilii, quod Summe Reveren-
dus Gœtzius, Superintendens Lubecenſis ipſi dederat, de colli-
gendis Virorum pietate inſignium ad Cantionalia Præfationibus

vide-

videretur immemor. Meditatur autem Autor Reverendus auctiorem Bibliothecæ ſuæ Cantionalis editionem, Hymnarium item & varia ad patriam Hiſtoriam facientia, quæ Catalogo hucusque a ſe editorum, Partii quartæ addito, ſubnectit. Quod reliquum eſt, nobis interpretibus, etiam atque etiam Viros pios, doctos, & rerum Eccleſiaſticarum peritos orat atque obteſtatur, ut, ſi quæ ad cantionum materiam ſpectantia ipſis ad manum ſint, ſua ipſum ſupellectile juvare, totamque adeo Eccleſiam ſibi devincire non dedignentur.

CONTINUATIO EXCERPTI EX EPISTOLA F. D. C. Abb. Vall. ſuperiori Menſe p. 517 inſerti.

EX. gr. proponantur duo infiniti Spiralium ordines, ad Archimedeam utpote omnium ſimpliciſſimam reducibiles, expreſſique duabus Analogiis $y.\overline{m}|b.\overline{m}||k.\overline{n}|c.\overline{n}$ & $y.\overline{m}|k.\overline{m}||b.\overline{n}|c.\overline{n}$; in quibus ſignificant, c peripheriam circuli dati; b radium ejus; k arcum ab extremo hujusce radii puncto circulante cum certa velocitate deſcriptum; y applicatam ad curvas, e centro communi eductam, atque a puncto lineante ſuper radium b cum certa celeritate decurſam; m & n indices poteſtatum infinite generales, permutatione variatos. In priore harum Analogiarum, quando k adæquat c tunc y adæquat b: nam y fit $= b \times \frac{k^{\frac{n}{m}}}{c^{\frac{n}{m}}}$: In poſteriore idem non evenit, quum numerus m differt a numero n; etenim y eſt $= b^{\frac{n}{m}} \times \frac{k.^{1}}{c^{\frac{n}{m}}}$.

Jam vero ex natura primi ordinis colligitur 1°. $k = \frac{c^{1} y^{\frac{m}{n}}}{b^{\frac{m}{n}}}$; 2°. $dk = \frac{m^{1} c^{1} y^{\frac{m-n}{n}} dy}{n^{1} b^{\frac{m}{n}}}$; 3°. propter circumferen-

tias

tias concentricas $b \mid y \parallel dk \mid \frac{ydk}{n} = (\text{per } 2^{\circ}.) \frac{m'c'y^{\frac{m}{n}}dy}{b^{\frac{m}{n}+1}}$

quod denominatum du ponatur in æquatione problematis superius notata (III). Unde, utrobique dividendo per dy, multiplicando per $r'n'b^{\frac{m}{n}+1}$, & in proportionem resolvendo obtinebitur i ad r sicut $\sqrt[n]{n^2b^{2m+2n}+m^2c'^2y^{2m}}$ ad $m'c'y^m$;

Unde $\frac{r}{i}$ communis expressio sive hypothesis sinuum, quorum ratio continuas metiretur refractiones Radiorum secundum has primas spirales in plano verticali usque ad centrum sphæricis superficiebus refractivis commune incurvescentium.

Porro ex natura alterius ordinis datur $1^{\circ}. k = \frac{c^{\frac{n}{m}}y}{b^{\frac{n}{m}}}$;

$2^{\circ}.$ (ob similes sectores) $b \mid k \parallel y \mid \frac{ky}{b} = (\text{per } 1^{\circ}. \text{ hujus})$

$\frac{cm^{\frac{1}{2}}y^{\frac{2}{2}}}{b^{\frac{m}{2}+\frac{n}{2}}}$, quo supposito $= \frac{1}{2}u$ (ubi fractio $\frac{1}{2}$ denotat rationem inter exponentes 2° & 1° ipsius y in $\frac{ky}{b}$ & in k) ac

postea differentiato, ex differentiali $2du$ fiet $du = \frac{c^{\frac{n}{m}} y'}{b^{\frac{m+n}{m}}} dy$ præstans beneficio æquationis (III) supra, nec non divisionis per dy & multiplicationis per r' $b^{\frac{m+n}{m}}$ hanc proportionem $i + r \,||\, \sqrt{b^{\frac{2m+2n}{m}} + c^{\frac{2n}{m}} y^2} \,|\, c^{\frac{n}{m}} y'$, qua innotescit $\frac{r}{i}$ ad cujus hypothesin secundus iste spiralium ordo curvaturas suas quatenus refractione formandas refert. Hinc utrovis modo, patet esse i ad r sicut $\sqrt{b^4 + c^2 y^2}$ ad cy seu $\sqrt{b^2 + c^2 y^2}$ ad $\frac{cy}{b}$ pro simplicissima spirali in qua m evadit n: Adeo ut refractionismi sui hypothesin habeat expressam fractione $\frac{r}{i}$ constante ex numeratore & denominatore quorum quadrata sunt inter se ut quadratum ex peripheria refractiva $\frac{cy}{b}$ est ad summam quadratorum ex semidiametro b circuli dati & ex eadem peripheria concentrica. In tali autem refractionismo id notatu dignum videtur, quod pro diversa Radiorum luminis incidentium inclinatione supra eandem superficiem non curvæ curva similis succederet: Proprium est enim

Helicis

Helicis Archimedeæ ſic eſſe dy ad du, ut eſt b ad $\frac{pp}{b}$; ac per conſequens conſtante tam ipſa y quam b conſtare ipſam du, nec in eodem Medii hujuſce puncto inclinationem tangentis immutata curvaturæ formandæ natura variari poſſe. Quare continua refractio ſub aliis angulis in iisdem ſuperficiebus ſphæricis mutaret ſpiralem illam in aliam ſatis diſſimilem æquatione haud integrabili $cdy = \frac{de\sqrt{\frac{pp}{bb} - \frac{pp-qq}{qq}}}{\sqrt{\frac{pp-bb}{qq} + \frac{pp-qq}{qq}\,c^2y^2}}$, expreſſam; & dependentem tum a ratione peripheriæ e ad ſuam diametrum $2b$, tum quoties p major eſt quam q ab Hyperbola æquilatera, cujus ſunt $\frac{2bpp}{c\sqrt{pp-qq}}$ diameter transverſa & y ordinatim ad axem applicatæ; per hanc ſcilicet analogiam perpetuam: Sicut Abſciſſa inter centrum & Applicatam hujuſce hyperbolæ ſe habet ad differentiolam dy ejuſdem applicatæ æqualem particulæ ſuper ſemidiametro data b ſumendæ, ita recta $\frac{qb}{\sqrt{pp-qq}}$ eſt ad arculum de ſuper peripheria c accipiendum. In cujus ſpiraliformis æquatione, $\frac{p}{q}$ deſignat rationem, quam ſinus anguli intra tangentem Helicis & rectam ſuperficiei refractivæ perpendicularem contenti habet ad ſinum alius intra Radium incidentem eandemque perpendicularem angulí. Quod ſi p eſſet minor quam q; ſemihyperbola æquilatera commutaretur in quadrantem circuli diametrum $\frac{2pbb}{\sqrt{qq-pp}}$ habentis, & ſpiraliformis in aliam abſimilem, pro varia ratione $\frac{p}{q}$ in ſpecie ſua variabilem, cujus Tangens

insisteret ad angulos rectos ordinatæ y, quum foret $y = \frac{pbb}{c\sqrt{qq - pp}}$, id est $\frac{\sqrt{b^2 + c^2 y^2}}{cy}$ seu $\frac{i}{r} = \frac{q}{p}$; unde fieret $\frac{pi}{qr} = 1$ & consequenter, uti mox patebit, $d\epsilon = \sqrt{dy^2 + d\epsilon^2}$ indicans particulam curvæ refractionatæ secundariæ cadere in sinum inclinationis, hoc est Radium luminis coincidentem cum Tangente sublimi hujusce curvæ tunc fore maxime inclinatum, rationemque $\frac{q}{p}$ in superioribus curvæ primariæ punctis non amplius eandem dari per radiorum incidentium inclinationem.

Exigit hic Spiralis Archimedeæ cum Parabola primi generis affinitas, ut in Medio secundum illius parabolæ Tangentes refractivo ideoque planis superficiebus contento naturam curvæ sub aliis angulis ex eodem puncto refractionatæ ostendamus. Inventum est supra pro tali Medio $r = 2y$ & $i = \sqrt{aa + 4yy}$; Unde $\frac{pp}{qq} i^2$ evaderet $\frac{pp}{qq} a^2 + \frac{4pp - 4qq}{qq} y^2$ & æquatio, infra demonstranda, $rdy = de\sqrt{\frac{pp}{qq} i^2 - r^2}$ ad curvam quæsitam migraret in $2ydy = de\sqrt{\frac{pp}{qq} a^2 + \frac{4pp - 4qq}{qq} y^2}$: Cujus integratio præstat $\frac{pp}{\pm pp \mp qq} a^2 \pm y^2 = \frac{\pm pp \mp qq}{qq} e^2$ vel ad inversam

semi-

ſemihyperbolam, a Radio luminis minus inclinato, quam ſi parabolam tangeret, & continue refracto formandam, quoties q minor eſſet quam p; vel ad quadrantem ellipſeos a Radio luminis magis obliquo quam tangens parabolæ inclinata foret, & continue incurveſcente deſcribendum quoties q major eſſet quam p. In qua Hyperbola haberentur axis tranſverſus $= \frac{pq}{pp-qq}a$, conjugatus $= \frac{p}{\sqrt{pp-qq}}a$, rectæ ad axem in fundo Medii poſitum applicatæ $= y$, & harum applicatarum a centro diſtantiæ $= e$. In qua autem Ellipſi forent axis tranſverſus $= \frac{p}{\sqrt{qq-pp}}a$, conjugatus in fundo Medii poſitus $= \frac{pq}{qq-pp}a$, Applicatæ ad axem fundo Medii parallelæ $= e$ & ſingulæ centri ab Applicatis diſtantiæ $= y$: Maxima porro Radiorum luminis inclinatio pro ſingula $\frac{q}{p}$, præſtaret $\frac{\sqrt{dy^2+de^2}}{de} = 1 = \frac{pi}{qr}$, & hinc $\frac{q}{p} = \frac{i}{r} = \frac{\sqrt{aa+4yy}}{2y}$, tandemque $y = \frac{pa}{2\sqrt{qq-pp}}$ maximam hujus quadrantis elliptici refractionati a fundo Medii diſtantiam ſemiaxi æqualem; quemadmodum refractioniſmi naturæ competit.

In genere, ſignificentur totalis ſinus per t, & particulares variorum incidentiæ angulorum ſinus per s & σ; Facile probabitur quantitates $\sqrt{tt-ss}$ & $\sqrt{tt-\sigma\sigma}$ (brevitatis

causa p & q) esse ad invicem ut duo sinus inclinationum in eodem Medio refringente sub æqualibus rectarum curvas refractionatas tangentium partibus. Quorum igitur sinuum eadem esset, ex dictis, ratio, quæ quantitatis $\frac{r}{i}$ ad quantitatem $\frac{qr}{pi}$; quapropter in æquationibus supra notatis (II) & (III) loco $\frac{i}{r}$ scribatur $\frac{pi}{qr}$ & loco dx aut du ponatur de aut $d\varepsilon$ respectu superficierum Medii planarum aut sphæricarum, inde emanabit $rdy = \left\{\begin{matrix} de \\ d\varepsilon \end{matrix}\right\} \sqrt{\frac{pp}{qq}i^2 - r^2}$ (V) ad infinitas continuæ refractionis curvaturas *secundarias* intra eandem Mediorum parallelis superficiebus aut planis aut sphæricis contentorum seriem a radiis luminis diverse inclinatis formandas. Etenim quum dx aut du $\left(\frac{ydx}{b}\right)$ curvæ refractionatæ primariæ sit ad de aut $d\varepsilon$ $\left(\frac{yde}{b}\right)$ secundariæ ut est p ad q; fit $de = \frac{q}{b}dx$ supposito $\sqrt{\overline{dy}^2 + \overline{dx}^2}$ primariæ $= \sqrt{\overline{dz}^2 + \overline{de}^2}$ secundariæ ex ipsis refractionum legibus; & sic de alio casu simili. At quoniam $\sqrt{\overline{dy}^2 + \overline{dx}^2}$ est ad dx sicut i ad r; consequitur $\sqrt{\overline{dy}^2 + \overline{dx}^2}$ sive ipsi æqualem $\sqrt{\overline{dz}^2 + \overline{de}^2}$ esse ad $\frac{q}{p}dx$ sive ipsi æqualem de sicut

i ad

i ad $\frac{q}{p}r$. Ergo pro curva ſecundaria obtinetur $\frac{r}{i} = \frac{de}{\sqrt{dz^2 + de^2}}$; Unde (utrinque quadrando, multiplicando per r^2, tranſponendo $r^2 de^2$, & radicem quadratam extrahendo) provenit $de \sqrt{\frac{pp}{qq} i^2 - r^2} = r\,dz$, ubi dz exprimi poteſt in genere per dy; quandoquidem æquales eſſent z ad curvam refractionatam ſecundariam Applicatæ & y ad primariam Ordinatæ, quatenus in iisdem ſuperficiebus refractivis ſibi reſponderent; Pro de autem ſcribi poſſet de ſignificans $\frac{y}{b}de$ vel $\frac{b+y}{b}de$ quum ſuperficies illæ ſupponuntur ſphæricæ: Quod erat oſtendendum.

Satis porro patebit has curvas continuæ refractionis ſecundarias primariam, cujus locum pro varia Radiorum incidentium inclinatione ſupplerent, propria ſpeciei ſuæ æquatione excludere, quoties ipſi $\frac{pi}{q}$ ineſt quantitas variabilis quam ſinuum refractionalium hypotheſis neceſſario includit. Non ita eſt de curvis quarum æquatio ſolam continet quantitatem $\frac{pi}{q}$ quæ conſtans ſit & in hypotheſi ſinuum refractionalium non includatur: Sunt quippe omnes ipſi primariæ ſimiles, eandemque cum illa ſpeciem eadem æquatione expreſſam conſtituunt.

His annumeramus iſtam curvarum centricarum ſpeciem, quæ propria continuæ refractionis menſura ($\frac{r}{i} = \frac{Vy}{Va}$ id eſt ſimpli-

ſimpliciter $V y$ ob communem diviſorem $V a$, rectis y inter puncta refractionum & baſim circularem normaliter applicatis) naturalem motus Gravium acceleracionem retrogrado ordine exprimit. In Analogia ſuperius notata (IV) ſi loco s & r ſcribamus $\sqrt{a}$ & $\sqrt{y}$; quod inde reſultat, nempe $du\left(\frac{b+y}{b}dx\right)$ $\frac{N}{\sqrt{a-y}}$ ita ſe habere ad dy ſicut $\sqrt{y}$ ad $\sqrt{a-y}$ ſeu y ad $\sqrt{ay-yy}$, iſtarum curvarum, quatenus a Radio luminis per ſphæricas ſuperficies continue refracto formatarum, proprietatem nobis exhibet. Quam quidem ſpecificam, communi æquatione expreſſam, dicimus; quoniam $\sqrt{a}$, dum ad libitum, immutata ſinuum refractionalium hypotheſi, aſſumi poteſt, idem eſt atque $\frac{pi}{q}$ æquationis (V) ſupra, ad curvas refractionatas ſecundarias pertinentis.

TAB. X. Fig. 2. Imaginemur centrum Terræ eſſe Q (Fig. 2.); ſemidiametrum ejus, QP vel QN; portionem circumferentiæ Terreſtris, A N R, concentricam peripheriæ aereæ in Atmoſphæra partem, I L K; punctum in hac peripheria refractivum, C; verticale illius ad Terram intervallum, C N; ſimile infinite propinquum, B M; continuæ refractionis curvaturam, d B C A; lineolas quarum ratio hanc refractionem metitur, B g, C K, &c. Ponamusque, quod jam pro Cycloide obſervavimus, iſtam refractionis menſuram in exiguis continue ſuperimpoſitis maſſæ aereæ mediocriter compreſſæ voluminibus (g d B, B K C, &c.) non differre a ratione, quæ inter radices quadratas intervallorum B M, C N, &c. conſiſtit. Liquet ex ſupra demonſtratis lineam d B C, ſecundum quam radii luminis per Atmoſphæram tranſmiſſi detorquentur curvam eſſe centricam ejus naturæ, quæ hic modo explicata eſt. Concipiantur itaque circulus P F D E qui diametrum P D habeat æqualem maximæ (*a*) omnium Applicatarum C N (*y*) & tangat circumferentiam A N M in P: Aſſumptoque diametri ſegmento P L æquali ipſi N C agatur ſinus rectus L E, ac jungatur chorda E P: Ex proprietate cur-

curvarum hujusce refractioniſmi capacium triangulum rectangulum ELP in circulo, & exiguum CKB ſub curva ſimilia ſunt; quandoquidem ſicut PL (y) ſe habet ad LE $(\sqrt{ay-yy})$ ita CK $\left(\frac{b+y}{b}dx\right)$ ad Kβ (dy); unde neceſſario conſequitur, angulos lateribus homologis oppoſitos PEL & CBK eſſe æquales. Hinc palam fit, ejusmodi curvas non adſcribendas eſſe earum numero, quæ originem ducunt a motu puncti fixi in circumferentia circuli ſuper alium circulum circumvoluti, dicunturque Epicycloides primariæ. Nam ſi punctum tangens P & punctum deſcribens C connecterentur, recta in circulo genitore ſubtenſa PC perpendiculariter Epicycloidi genitæ occurreret: angulo igitur PCB exiſtente recto, ac proinde æquali duobus ſimul ſumptis KCB & KBC ſupra baſin parvi trianguli rectanguli CKB; demptoque communi KCB; reliqui PCK & KBC æquales eſſent. At propter refractioniſmum poſitum æquatur angulus PEL ipſi KBC; ergo & æquaretur ipſi PCK: Quod manifeſtiſſime repugnat, quum ille PEL & iſte PCK pro cruribus haberent tam chordas PE & PC ab eodem puncto P ad diverſa E & C ejusdem peripheriæ ductas, quam tangentes FLE & GC actas per diverſa puncta L & C ejusdem arcus baſi circulari concentrici CI dictam peripheriam in C diametrumque in L ſecantis; ſicque arcubus inæqualibus PF, PG fulti neceſſario inæquales forent. Attamen circulari baſi ANR in rectam expanſa, non ad Cycloidem ſecundariam ſive contractam ſive protractam, ſed ad primariam ſeu vulgarem a puncto in peripheria circuli circumvoluti deſcriptam id genus curvarum continuæ refractionis in Atmoſphæra reducitur. Perſpicuum eſt enim, ipſo Figuræ 2 aſpectu, arcum baſi circulari parallelum LC ſic extenſum, ut diametro PD circuli genitoris PED ad angulos rectos inſiſtat in L, coincidere cum tangente ſua LE; punctum lineans C transferri in E; tangentis CG extremum G cadere in F propinquum extremum alterius tangentis FLE; chordam PC circuli circumrotati, punctum lineans deferentis, occurrentem

(ſuo quo poteſt puncto) normaliter Cycloidi genitæ, chordamque P E circuli genitoris terminatam ad ſinum rectum L E = $\sqrt{ay - yy}$ aut ſimul coaleſcere, quum circulus circumrotatus idem eſt qui genitor, aut ſeſe decuſſare in E, quum circulus genitor vel major eſt, vel minor, quam circumrotatus; adeoque dictos angulos P C K & P E L congruere, hoc eſt evidenter fieri æquales, in ſemicycloide primaria, non item in duabus ſecundariis. Inter ergo ſpeciem curvarum centricarum, quas Radii luminis, Atmoſphæram tranſeuntes, continua refractione efformant, ex hypotheſi quod punctorum refractivorum altitudines ſunt ad invicem in duplicata ſinuum refractionalium ratione; inter, inquam, curvarum hujusmodi ſpeciem & Epicycloidum primariarum naturam non parvum eſſe, diſcrimen ex dictis liquido conſtat.

Ceterum non ab re forſan erit hic ſubjungere modum ducendi lineas rectas, quæ curvas iſtas ad angulos rectos ſecent. 1°. E centro Q, (Fig. 2) ad quodlibet punctum P baſeos circularis A N R agatur recta Q P, & ſic producatur, ut pars P D adæquet maximam curvæ poſitione datæ applicatam. 2°. Circa diametrum P D deſcribatur circulus D E P D. 3°. Ducto per quodcunque hujuſce curvæ punctum C arcu baſi ejus concentrico, donec circuli D E P D peripheriam ſecet in C, & diametrum in L; connexisque ſectionum punctis cum puncto Q, erigantur in C & in L ſuper Q C & Q L duæ perpendiculares, quæ ipſi peripheriæ D E P D occurrant in G & in F. 4°. Ejusdem arcus C L I ſumatur pars C L, curva tenus; æqualis parti L C intra circulum; & connectantur L, Q, prope curvam. 5°. In circumferentia D E P D aſſumpto arcu P 2 æquali arcui G F, deſcribatur centro Q, intervallo Q 2; portio peripheriæ occurrens in 3 rectæ connectenti puncta Q & L curvam verſus. Denique prope ab eadem curva ſumatur arcus 32 æqualis arcui 23 intra circulum; jungaturque 2 C; ipſa erit normalis ad curvam propoſitam quæſita. Nam (ex conſtructione) angulus 2 C G æqualis fiet angulo P E L, & idcirco (ex proprietate explicata) angulo C B K. Atqui in parvo triangulo rectangulo B K C ſub curva A C B, anguli baſi adjacentes

centes CBK & BCK æquantur ſimul uni recto: Ergo idem BCK & idem 2CG ſimul ſumpti unum rectum BC2 adipſam curvam ACB conſtituerent. Quod requirebatur.

MARCI ANTONII SABELLI, JCTI MUTILIANENSIS, Sereniſſimi Magni Etruriæ Ducis Curiæ Criminalis Auditoris, Summa diverſorum Tractatuum ac Reſolutiones, cum Indice generali.

Tomi VI.

Coloniæ, ſumtibus Wilhelmi Metternich, 1707, in fol.
Proſtat Lipſiæ, apud Jo. Frid. Gleditſchium.
Alphab. 29.

VAſtiſſimi hujus Operis externum habitum ſi breviter repræſentaverimus, noſtro fortaſſis ſatisfecimus officio, imprimis cum pleraque hic contenta bis ante hac edita fuerint Venetiis. Summa diverſorum Tractatuum, quæ vocatur, quatuor Tomis, Libros novendecim complexis, abſolvitur, in eaque doctiſſimus Autor varii generis materias ordine alphabetico recenſuit, atque ita, per ſingula literarum elementa, a quibus aliquid materiæ expectari potuit, eundo, ampliſſimos locos communes adornavit, in quibus, docente Operis titulo, omnigenæ univerſi Juris ſelectiores, methodicæ, practicæ ac deciſivæ Concluſiones, circa Judicia, contractus, ultimas voluntates & delicta, ad forum Seculare, Eccleſiaſticum & Conſcientiæ ſpectantes, ad inſtar uberrimi Repertorii, habentur, & a probatiſſimis hujus ætatis neotericis Auctoribus, ac quarumvis materiarum deciſionibus, præcipue Sacræ Romanæ Rotæ, Urbis & Orbis Areopagi confirmatæ, cum locis, ubi materiæ diſtinctæ erudite & copioſiſſime pertractantur. Toti Operi præmiſſum eſt Compendium Judicis perfecti, ſive Diſcurſus de munerum & precum datione ac receptione, Judicibus cæterisque Officialibus publicis prohibita, Autoris vero Filius, Guidus Antonius Sabellus, JCtus & in ſacra atque illuſtriſſima D. Stephani, Sereniſſimi Magni Etruriæ Ducis, religione Eques, teſte eodem operis titulo, innumeras acceſſiones locis propriis inſeruit, ac in-

ſuper tribus Tomis prioribus, diverſorum Juris Procerum allegationes & Deciſiones, varia Juris argumenta concernentes, ſeparatim in calce adjecit. Tomus Quintus Sabelli Patris centum Reſolutiones, in quibus, ut verbis Rubricæ iterum utamur, quamplures quæſtiones forenſes, quotidie occurrentes, perſtricte & ſummatim, juxta veriores & approbatas Doctorum ſententias, ac præcipue juxta ſolidiſſimas Rotæ Romanæ opiniones, deciduntur, exhibet. Quibus omnibus Sabellus Filius Indicem generalem copioſiſſimum ac in quatuor alphabeta excreſcentem in Tomo Sexto ſubjunxit, quo, ut ipſe ait, velut clave, omnes materiæ, tam Summæ Sabellæ, quam Reſolutionum, nec non Praxis Criminalis ac noviſſimarum additionum, quæ in Voluminibus Colonienſis hujus impreſſionis continentur, facile aperiantur. De cetero uti doctiſſimi Sabelli, Patet & Filius, ſummam laboris & diligentiæ laudem hoc opere ſunt promeriti, ita dubitandum etiam non eſt, quin tam operoſa collectio omnibus jura tractantibus, inprimis vero iis, qui in foro vel cauſas orant, vel conſulentibus de jure reſpondent, ac variis allegationibus non raro indigent, maximo futura ſit uſui.

POLITICA E RELIGIONE &c.

h. e.

POLITICA ET RELIGIO, IN PERSONA, DICTIS, & FACTIS JESU CHRISTI, ſecundum Evangelium S. Johannis demonſtrata a Comite JOANNE BAPTISTA COMAZZI.

Tomus primus.

Nicopoli, apud Evaſium Folgori, 1706, in 8.

Alph. 1.

PRudentiæ civilis & Religionis ſuave conſortium oſtendit hoc libro, atque JOSEPHO I Imperatori invictiſſimo ſubjectiſſime commendat Illuſtriſſimus *Comatius*, de cujus Operibus aliis cum abunde dictum ſit in Actis anni 1706 pag. 478, ſq. hoc

ſq. hoc unum hic addimus, quod in revidendo nunc LEOPOLDO, hiſtoria ſcilicet *Leopoldi* Imp. Latine ſcripta occupatus ſit, & præterea prelo paratos habeat libellos ſequentes: *Li Gradi al Dradimento: Il piacere della Corte: Hiſtoria della Flotta Ceſarea ſul Danubio: La Coſcienza Illuminata.* Præmiſſa eſt libro huic, quem nunc exhibemus, Introductio, in qua poſt explicationem notionum Politicæ & Religionis, utramque neceſſariam eſſe oſtendit Imperanti, exemplis Tiberii Imp. Rom. & Moſis uſus, quorum illum abſque Religione, hunc abſque Politica fuiſſe dicit infelicem; & hoc acriori meditatione dignum, addit: ſi eodem tempore, quo Moſes cum Deo colloquebatur, alius Miniſter politicus, aliis quidem in locis Manna diſtribuiſſet, in aliis vero verbera his, qui tumultuum fuerant autores, tum demum felicius procedere potuiſſe civile imperium Iſraeliticum, neque opus fuiſſe XL annis & XI menſibus ad hebdomadum paucarum iter abſolvendum. Porro libri ipſius Capitibus ſingulis ſingula S. Johannis Evangeliſtæ loca ingenioſe explicat, ad Cap. usque IV, verſ. 6. Joh. hoc Tomo I progreſſus; ex iisque tum monitum religioſum, tum politicum aliquod argute elicit. Ex. gr. Capite X ſumit hoc Joh. II, 4 exponendum: *Quid mihi & tibi eſt, mulier?* Ubi (§. 1. n. 1. ſqq.) conſiderat, quod B. Maria, cum audiviſſet illud Chriſti, quod durum & incivile videri poterat: *Quid mihi &c.* ipſa dixerit tamen ſervis: *Quodcunque dixerit vobis, facite.* Unde hoc colligit: Imperantes alia quidem lingua loqui ſolere ad nos, alia vero, qua ſeſe ipſi inter ſe intelligant. Inter Chriſtum & Mariam fuiſſe *intelligentiam* de præſtando beneficio, ſed *verba* aliter ſonare debuiſſe propter duo arcana, politicum alterum, alterum ſacrum, illud: *Non convenire* ſcilicet *fœminis, immiſcere ſe imperio, vivo imperante*; ſacrum vero hoc: *ut conciliarétur attentio rebus ſacris.* Miraculum nempe hoc ſpectaſſe S. Cœnam, mutationemque vini in ſanguinem Chriſti futuram. Parandæ igitur attentioni, quæ primo huic miraculo debebatur, Chriſtum inſolito prorſus more allocutum fuiſſe matrem. Quo loco quod mutationem hanc aquæ in vinum cum illa in S. Cœna credita transſubſtantiatione confert, id quidem aliis dijudican-

dum relinquimus, & ad monitum politicum progredimur, quod (§. 2. n. 7. ſqq.) ſic infert Illuſtriſſimus Autor: Mariam fuiſſe haut dubie fœminis omnibus ſuperiorem. Cujus factum ne traheretur in exemplum a fœminis, neque illæ ſe ingererent rebus civilibus, vivo & præſente Domino, ideo Chriſtum eam h. l. *mulierem* appellaſſe, non matrem. Perſequitur autem (n. 8.) hoc monitum politicum iſthoc modo: in Religione, ſ. ſtatu gratiæ, DEUM extuliſſe conditionem fœminarum, in perſona Virginis, ſupra Seraphinos cœleſtesque omnes Intelligentias, atque oſtendiſſe, quod poſſit fœmina coram DEO ad quemvis gradum aſpirare perfectionis; verum in ſtatu politico, in quo maneat fœminarum conditio naturalis, aliter illas eſſe reſpiciendas: *Quid mihi & tibi, mulier?* Confirmat Autor hoc monitum (n. 9.) ex ſtatu hominis primævo. Cum DEUS conferret Adamo principatum, juberetque coram illo apparere omnia animalia, ut verum ab ipſo nomen referrent, Evam nondum fuiſſe in mundo: *Adæ vero non inveniebatur adjutor ſimilis ejus*, Gen. II, 20; nempe ut Principes hinc intelligerent, in rebus imperii, cum maritus regnat, non debere fœminam ſibi quicquam depoſcere autoritatis; quandoquidem Adam fuerit Princeps conſtitutus tum, cum eſſet ſolus, ſine uxore, & ſine liberis, h. e. cum fœminæ nondum exiſterent: & ſi in dominio animantium fœminæ partem non habeant, multo minus ſibi regnum poſſe in homines mares depoſcere, ubi illi vivunt & imperant. Addit, (n. 10.) quod fœmina ex Adami dormientis coſta vel oſſe, non vigilantis & ratione utentis ſanguine vel cerebro, vel parte alia, qua ſedes eſſet ſpirituum & ſublimis animæ, creata ſit: atque, etiamſi dixerit DEUS: *Erunt duo in carne una*; bene tamen dixerit: *in carne*; non in mente, in qua eſt vis regnatrix, virtus & character dominii. Etiam hoc conſiderat, (n. 11.) quod dictum ſit Gen. I, 26: *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram, & præſit.* Quod de Adamo exponit, deque ſimilitudine imperandi, cum DEUS corpus non habeat, cui ſimilis eſſe potuerit homo; ideoque hæc connectit: *Ad ſimilitudinem noſtram & præſit.* Evam autem ſimilem tantum Adamo fuiſſe conditam, nec cum illo

illo addito: *Et præsit*; ne, si Eva omni modo similis fuisset Adamo, etiam DEO assimilaretur, secundum illud: *Quæ sunt æqualia uni tertio, sunt æqualia inter se.* Ideoque Adamum, visa Eva, nihil aliud dixisse, quam hoc: *Os de ossibus meis, caro de carne mea*; h. e. hæc similis est mihi secundum ossa & carnem, non secundum mentem meam & dominium meum. Illud quoque (n. 12.) annectit, quod Gen. I, 27 scribatur: *Creavit DEUS hominem ad imaginem suam*; & statim addatur in singulari: *Ad imaginem DEI creavit illum*; postea vero in plurali hoc tantum: *Masculum & fœminam creavit eos*; unde clarius etiam atque etiam eluceat, similitudinem fœminæ & maris positam fuisse in humanitate, non in principatu. Ex quibus (n. 13.) concludit: siquidem creata non sit a DEO fœmina ad orbis dominium, nihil mirum esse, si male illa gubernet. Semiramidem Assyriis imperasse, Tomyrin Sarmatis, Annam Anglis, alias aliis, sed Regibus deficientibus, supplente Providentia & virtutes fœminis viriles largiente: aut mere accidentia fuisse hæc, quæ instar regulæ haberi non debeant. Certe constare divino ex Oraculo, imperia non esse fœminis concessa, ut sint felices populi: *Mulieres dominatæ sunt eis, Populе meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt*, Es. III, 19. Adjicit (n. 14.) omnes orbis populos, civiles & barbaros, consentire in eo, quod fœminas a magistratibus semotas teneant: &, si quibus Senatum Fœminarum instituere placuisset, ut Eleogabalo Romæ, durare illud institutum non potuisse; atque Eleogabalum Imp. pro stolido habitum non modo in Urbe sed in universo orbe atque apud omnes posteros fuisse. Laudat denique Autor (n. 15.) consilium Senecæ, qui cum Agrippina, mater Neronis, una cum ipso Filio publice audire Legatos Armeniæ decrevisset, eaque de causa jam in locum palatii destinato processissent, suaserit Neroni, obviam iret matri, quasi ex observantia, auditionem vero Legatorum aliam in diem differret: *Ita, specie pietatis, obviam itum dedecori*, apud Tac. Ann. L. XIII. c. 6. Ultimo loco (n. 16.) commemorat factum Mahometis Turcarum dominatoris, qui fœminam pulcherrimam, cum qua omnia consilia communicare dicebatur, ex improviso in palatium

introductam, aſpectantibus Miniſtris, ſuo ipſe gladio capite mulctaverit; clauditque hoc caput X eodem dicto, quo inchoaverat: *Quid mihi & tibi eſt, mulier?* Ex cujus unius argumento copioſiore facile eſt intelligere, quo pacto egregia ſua cogitata proferat Autor genere idem & doctrina illuſtriſſimus, cujus & ſecundum operis hujus Volumen, quod jam prodiiſſe accepimus, brevi exſpectamus, quod tertium quoque & quartum mox excipient.

Johann Paſchens Beſchreibung wahrer Tantz-Kunſt.

i. e.

JOHANNIS PASCHII DESCRIPTIO GENUINA Artis Saltatoriæ.

Francofurti, apud Wolfgangum Michahelles & Johannem Adolph, 1707, in 8.

Conſtat 1 Alphab. 9 plag.

POſtquam Autor hujus libri notiſſimus multos annos Lipſiæ Artem Saltatoriam magna cum laude alios docuit, eam in ſyſtema quoddam redactam, quod hac quidem ratione a nemine antea tentatum, publice hic exhibet. Quatuor autem membris argumentum hoc ſuaviſſimum abſolvit, oſtendens, artem hancce eſſe quidem naturalem, rationalem ac utilem, ſed
p. 3. & vario abuſui obnoxiam. Naturalem eam eſſe, inde deducit, quod gaudium ex anima ortum omnia in homine extendat, hacque ratione ſpiritus animales ad vehementiorem quendam motum inſtiget. Dum, quod rationalis illa ars ſit, demonſtrat, duabus eandem principaliter & effective conſtare
17. partibus aſſerit, Ethica nimirum, ſeu aptitudine corporis, & Repræſentationibus Theatralibus geſtuum atque actionum. In utraque harum ſequentia conſideranda putat, Scopum finalem, Materiam, Inventionem, Ordinationem, Decorationem & Exe-
p. 37. cutionem. De ſaltationum nominibus parte prima agens dicit, eorum quædam eſſe propria, ut *Courante*, *Bourrée*, *Menuet*,

Sa-

Sarabande, Gique &c. quædam Appellativa, petita a locis, ubi p. 39.
ſaltationes nonnullæ primum exercitæ, ut *Bourrée de Verſailles*;
a perſonis, in quarum honorem eædem inventæ, ut *Courante du Roy*; a caſibus fortuitis, ut *Gavotte de Retour*; ab Operis, e
quibus illæ deſumptæ, ut *Gavotte de Flore*; a magiſtris artis ſal-
tatoriæ, ut *Courante de Beauchamp, Bourrée de Pecour*. Parte 64.
ſecunda de Repræſentatione agente multa dicuntur de magiſtri
ſaltationum perſona & requiſitis, nempe cognitione Poeſeos,
Geometriæ, Muſicæ, Philoſophiæ &c. Ab eodem, juxta Au- 76.
toris mentem, porro requiritur, ut ſaltanda ſecundum artis re-
gulas componat, compoſita apte exequatur, aliosque ſolide do-
ceat. Quo autem id commode fiat, opus habet ejusmodi 86.
magiſter dono docendi, viſu acuto & prudenti, nec non auri-
bus Muſica bene excultis. Uſus hujus artis ſeſe exerit in tem- 100.
perandis affectibus, imprimis timore, melancholia, ira & gau-
dio; præterea exercitia ſaltatoria actiones Oratorum, publicas 107.
ceremonias, exercitia militaria promovent & infantes robu-
ſtos, aptos atque civiles reddunt. Circa abuſus hujus tam 117.
gratæ artis notatur præcipue ita dictus Pedantiſmus, quique
eidem hoc in exercitio ſint dediti, diſtinctis allegantur nume-
ris. His ita pertractatis, expenduntur Judicia J. C. L. P. P. G. 138.
de ſaltationibus hodie uſitatis, variaque monentur, tum circa
titulum, tum circa tractationem ipſam, ac denique decem hanc
artem concernentes Quæſtiones formantur & deciduntur.

NOUVEAUX MEMOIRES DE MR. NODOT &c.

h. e.

NOVI COMMENTARII, SIVE OBSERVATIONES in itinere Italico congeſtæ circa monumenta veteris & novæ Romæ, &c. Auctore NODOT.

Tomi II.

Amſtelædami, apud Zachariam Chaſtelain, 1706, in 12.
Conſt. Alph. 1 & aliquot Tabb. æn.

NOvorum licet Commentariorum titulo liber hicce inſignitus ſit, non ex omni tamen, ſed aliqua tantum ſui parte

novitatis gratia ſe commendat. Secundus enim Tomus ſcriptum, Gallica quoque lingua de *Curia Romana* a Nodotio, Petronii editione ſatis celebri, aliquot abhinc annis editum, omnino exhibet, niſi quod in iterata hac illius editione quædam demta, quædam vero addita fuiſſe deprehendantur. Quæ ſcilicet ibi ad *Lionneum* exaratæ conſpiciebantur epiſtolæ, quibus Romanæ Curiæ imago, qualis Clementis IX tempore fuit, delineatur, hic non comparent; quæ contra hic de viis publicis, aquæductibus, fontibus atque cloacis Romanorum commemorantur, ibi fruſtra quæſiveris; ut naumachiarum, circorum, amphitheatrorum, mauſoleorum, obeliſcorum imagines abasque tabulas, quibus hæc editio fuit exornata, taceamus. Primus vero libri Tomus jam primum in lucem publicam emiſſus eſt, in quo deſcriptis, quæ Chriſtianorum cultui ac uſui Romæ hodie conſecrata ſunt, templis atque ædificiis, quorum præſtantiſſima ære quoque expreſſa ſunt, illud imprimis Autor egit, ut, qua ratione veri Numinis cultus de Gentilium ſuperſtitione triumphum quaſi egerit, clariſſime oſtenderet. A primis igitur religionis Chriſtianæ incunabulis rem exorſus, incrementa, quæ in Romana urbe ſubinde cepit, breviter enarrat ad Conſtantini M. usque tempora, cujus dum pietatem ac in rem Chriſtianam merita collaudat, *Obſervationum ſelectarum ad rem litterariam ſpectantium Autores* notat, qui Tomo primo, Zoſimi imprimis autoritate inducti, virtutes, quas Euſebius, Socrates aliique graviſſimi ſcriptores Conſtantino tribuerint, dubias ipſi reddere audeant. Hinc expoſitis variis nominibus quibus locâ cultui divino deſtinata veteres inſigniverunt, non modo primaria illa templa, in quibus certæ, quas vocant, ſtationes ad impetrandas indulgentias fieri ſolent, ſed alia quoque deſcribit, & ita quidem, ut illorum originem, ſtructuram, ornamenta, reliquias Sanctorum ibi adſervatas, ceteraque memoratu digna diligenter exponat. Attingit quoque aliquando ſepulcralia monumenta, ipſorumque inſcriptiones, quæ vel ob defunctorum celebritatem, vel aliis de cauſis notabiles ipſi fuerunt viſæ. Ita de templo diſſerens, quod vulgo *la Madonna del Popolo* adpellari ſolet, epitaphii cujusdam mentionem injicit, quod homini

mini, infelici felis morſu extincto, hunc in modum ſcriptum legitur:

Hoſpes, diſce novum mortis genus; improba felis
Dum trahitur, digitum mordet, & intereo.

Denique cœmeteriorum & cryptarum, quæ priſcorum Chriſtianorum, Romam incolentium, uſui inſervierunt, brevem deſcriptionem ſubjungit, illa maxime ſecutus, quæ Boſius, Severanus, Aringhius, Pancirollus & Baronius de iis prolixius commentati ſunt.

INDEX AUCTORUM,

quorum Libri aut Inventa hoc Volumine recenſentur.

I. Libri Theologici & ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam ſpectantes.

Anonymi Scripta Varia, ad ſubſcriptionem Formulæ a Clemente XI Papa imperatam pertinentia. 173

- - - *Diſcurſus, concernens certitudinem ſtatus futuri & immortalis.* 183

- - - *Narratio eorum, quæ ad pacem Eccleſiæ ſub Clemente IX ſanciram ſpectant, cum Epiſtolis, Actis publicis &c.* 244

Athanaſii *Opuſcula quædam, ex recenſione Bern. de Montfaucon.* 438

Basnagii *(Jacobi) Hiſtoria & Religio Judæorum. Tomi V.* 447

Bonfrerii *(Jacobi) Notæ in Euſebii Onomaſticon.* 529

Checi *(Joannis) Tractatus de Superſtitione.* 188

Clarke *(Samuelis) Epiſtola ad Dodwellum perſcripta.* 212

Cocceji *(Joannis) Opera ἀνέκδοτα Theologica & Philologica.* 285

Comazzi *(Jo. Baptiſtæ) Politica & Religio in perſona, dictis & factis Jeſu Chriſti demonſtrata.* 548

Coſmæ *Ægyptii Topographia Chriſtiana & alia.* 434

Couet du Vivier *(Abrahami) Nova Harmonia quatuor Evangeliſtarum.* 15
Cowardus, *vide W. C. M. D.*
Dannhaweri *(Jo. Conradi) Diſputationes Theologicæ collectæ a M. Chriſtiano Miſlero.* 186
Dithmari *(Juſti Chriſtopheri) Notæ ad Moſis Maimonidis Conſtitutiones de Jurejurando.* 265
Dodwelli *(Henrici) Diſcurſus Epiſtolaris, probans, quod Anima ſit principium naturaliter mortale, ſed immortale reddendum, &c.* 207
Eleutherii *(Theodori) Hiſtoria Controverſiarum de Divinæ Gratiæ Auxiliis.* 366. 388
Eraſmi *(Deſiderii) Operum omnium Tomus III. VIII. IX. X.* 280
Euſebii *Cæſarienſis Commentarius in Pſalmos & Jeſaiam, ex recenſione Bernardi de Montfaucon.* 434
- - *liber de Locis Hebraicis.* 529
Fraſſen *(Claudii) Diſquiſitiones Biblicæ in univerſum Pentateuchum.* 413
Geddes *(Michaelis) Miſcellaneorum Volumen II.* 482
Gertmanni *(Davidis) Exercitatio Anti-Tilliana.* 347
Gœtzii *(Georgii Heinrici) Meletemata Annæbergenſia.* 11
Gravinæ *(Jo. Vincentii) Acta Conſiſtorialia Creationis Cardinalium a Clemente XI inſtituta.* 19
Herold *(Adami) Palladium Reformatorum in ſua ſede deſtructum.* 73
Hilleri *(Matthæi) Onomaſticon Sacrum.* 262
Van der Hooght *(Everhardi) Biblia Hebraica.* 215
Hunnii *(Ægidii) Theſaurus Evangelicus.* 205
Jenichen *(Gottlob Friderici) Hiſtoria Spinoziſmi Leenhofiani.* 328
Inet *(Joannis) Origines Anglicanæ, ſeu Hiſtoria Eccleſiæ Anglicanæ.* 169
a S. Joſepho *(Cherubini) Bibliotheca Criticæ Sacræ circa omnes fere Sacrorum Librorum difficultates. Volumina IV.* 249
Ittigii *(Thomæ) de Bibliothecis & Catenis Patrum variisque veterum Scriptorum Eccleſiaſticorum Collectionibus Tractatus.* 440

Lyſeri (*Polycarpi*) *Epiſtolarum Sylloge.* 514
Maimonidis (*Moſis*) *Conſtitutiones de Jurejurando, ex verſione Juſti Chriſtopheri Dithmari.* 265
Mel (*Conradi*) *Antiquarius Sacer.* 397
de Mey (*Joannis*) *Opera omnia, tum Theologica, tum Phyſica.* 261
de Montfaucon (*Bernardi*) *Collectio Nova Patrum & Scriptorum Græcorum.* 434
Nerreteri (*Davidis*) *Theatrum militantis, ſed invincibilis Eccleſiæ.* 23
Olearii (*Jo. Chriſtoph.*) *Theſaurus Hymnorum Eccl. Evangelicæ.* 533
Pagi (*Antonii*) *Critica in Annales Baronii. Tomus IV.* 61
Paſtritii (*Joannis*) *Patenæ argenteæ myſticæ Deſcriptio & Explicatio.* 300
du Vivier (*Abrahami Couet*) *Nova Harmonia quatuor Evangeliſtarum.* 15
W. C. M. D. Scrutinium exactum, ſeu inquiſitio ſeria in modernas animæ notiones. 351.
Whitby (*Danielis*) *de Neceſſitate ac Uſu Revelationis Chriſtianæ.* 358
Witty (*Joannis*) *Vindicatio Expoſitionis vulgaris Hiſtoriæ Moſaicæ de Creatione Mundi.* 161
Wolfii (*Chriſtiani*) *Methodus demonſtrandi veritatem religionis Chriſtianæ.* 166
— (*Chriſtopheri*) *Manichæiſmus ante Manichæos, & in Chriſtianiſmo redivivus.* 499

II. *Libri Juridici.*

Barbeyrac (*Joannes*) *vide* Pufendorf.
Grotii (*Hugonis*) *Libri tres de Jure Belli & Pacis, Germanice translati a P. B. S. nato Schützio.* 467
Hamelii (*Henningii*) *Repetitio ad ſolennem Titulum Inſtitutionum Juſtinianearum de Actionibus.* 377
Hochſteteri (*Andreæ Adami*) *Tractatio Synoptica Moralis de Jure Pœnarum.* 38
Huberi (*Zachariæ*) *Diſſertationes Juridicæ & Philologicæ. Pars altera.* 267

Lauterbachii (*W. A.*) *Collegii Theoretico-Practici Pars II.* 37
Maimonidis (*Moſis*) *Conſtitutiones de Jurejurando ex verſione Juſti Chriſtopheri Dithmari.* 265
Martini (*Davidis*) *Biblia Sacra, ex verſione Gallica. Tomi II.* 241
Mülleri (*Jo. Joachimi*) *Jus diſpenſandi in prohibitis conjugiis Electorum & Statuum.* 76
Noodt (*Gerhardi*) *Obſervationum Libri duo.* 239
L. B. de Pufendorf *Jus Naturæ & Gentium, Gallice translatum cum Notis Jo. Barbeyrac.* 25
Sabelli (*Marci Antonii*) *Summa diverſorum Tractatuum, ac Reſolutiones. Tomi VI.* 547
Schützii *P. B. S. Verſio Librorum Hugonis Grotii de Jure belli & pacis.* 467
Willerdingii (*Juſti Chriſtopheri*) *Fundamenta Juris Canonici, in nucleo exhibita.* 378

III. Libri Medici & Phyſici.

ANelli (*Dominici*) *Ars ſugendi vulnera absque oris humani ope.* 380
Anonymi Relatio de affectu ſoporoſo extraordinario, Stolvici obſervato. 278
Miſcellanea Curioſa. Volumen II. 477
Baglivi (*Georgii*) *Opera omnia Medico-Practica & Anatomica.* 407
Opuſcula duo. 410
Batei *Diſpenſatorium, Anglicè redditum, ſtudio Guilielmi Salmonis.* 181
Dale (*Samuelis*) *Pharmacologiæ, ſeu Manuductionis ad Materiam Medicam Supplementum.* 126
Deſnoues (*G.*) *aliorumque Eruditorum Epiſtolæ, de variis inventis novis.* 415
Evelyn (*Joannis*) *Sylva, Terra, Pomona, Acetaria & Calendarium Hortenſe.* 492
Douglas (*Jacobi*) *Obſervatio de Tumore magno in anteriori colli parte.* 82
Fontenellii *Hiſtoria Academiæ Regiæ Scientiarum anni 1703.* 303

Fuller

Fuller (*Francisci*) *Medicina Gymnastica.* 274
Groenevelt (*Joannis*) *Tractatus de usu Cantharidum in Medicina usu interno.* 182
Guglielmini *aliorumque Eruditorum Epistolæ de variis Inventis novis.* 415
Harris (*Gualteri*) *de Morbis acutis infantum.* 79
Hartsoeker (*Nicolai*) *Conjecturæ Physicæ.* 316
Harvey (*Jacobi*) *Præsagium Medicum, seu signa prognostica Morborum acutorum.* 475
Hofmanni (*Friderici*) *Idea fundamentalis universæ Medicinæ ex sanguinis Mechanismo, &c.* 127
Hooke (*Roberti*) *Opera Posthuma.* 149
van Horne (*Joannis*) *Opuscula Anatomico-Chirurgica, cum Annotationibus Jo. Guilielmi Pauli.* 271
Liger (*Ludovici*) *Cultura universalis florum, arborum, fructuum, & suffruticum.* 381
Matthæi (*Petri*) *Consentini, Animadversiones Physico-Medicæ.* 405
Merian (*Mariæ Sibyllæ*) *Metamorphosis Insectorum Surinamensium.* 481
Papini (*Dionysii*) *Ars nova ad aquam ignis adminiculo efficacissime elevandam.* 420
Pauli (*Jo. Guilielmi*) *Annotationes ad Joannis van Horne Opuscula Anatomico-Chirurgica.* 271
Plumier (*Caroli*) *Tractatus de Filicibus Americanis.* 324
Purshal (*Conyers*) *Tentamen de Mechanismo Macrocosmi.* 369
Ruyschii (*Friderici*) *Thesaurus Anatomicus Septimus.* 322
Salmonis (*Guilielmi*) *Pharmacopœa Bateana.* 181
Santorini (*Dominici*) *Opuscula Medica.* 470
Ström (*Christiani*) *Ratiociniorum Mechanicorum in Medicina usus vindicatus.* 234
- - - - *Nova Theoria motuum reciprocorum machinæ animalis, ex partium organicarum structura & proprietatibus deducta.* 423
Witty (*Joannis*) *Vindicatio Expositionis vulgaris Historiæ Mosaicæ de Creatione Mundi.* 161

IV. Libri Mathematici.

Anonymi Elementa Geometriæ Sereniſſimi Principis Ducis Burgundiæ. 92
Apollonii Pergæi de Sectione Rationis Libri II &c. opera Edmundi Halley. 103
Beveregii (Guilielmi) Inſtitutiones Chronologicæ. 402
Cheynæi (Georgii) Rudimentorum Methodi Fluxionum inverſæ ſpecimina. 87
Clerici (Sebaſtiani) novum Syſtema mundi. 89
Ditton (Humfredi) Theorema Spherico-Catoptricum. 139
F. D. C. de Curva Deſcenſus Ex-Accelerato-Retardati. 133
- - - de notanda æqualitate Naturæ inter curvas &c. 417. 533
Fontenellii Hiſtoria Academiæ Regiæ Scientiarum Anni 1705. 303
Halley (Edmundi) Aſtronomiæ Cometicæ Synopſis. 218
Hooke (Roberti) Opera poſthuma. 149
Jones (Wilhelmi) Synopſis Palmariorum Matheſeos. 175
de Moivre (Abrahami) Animadverſiones in G. Cheynæi Tractatum de Fluxionum methodo inverſa. 85
Pergæi (Apollonii) de Sectione Rationis Libri II, &c. opera Edmundi Halley. 103
le Poivre Tractatus de Sectionibus cylindri & coni in ſolido & plano conſideratis. 132
Wolfii (Chriſtiani) Schediaſma de inveniendo ſinu anguli multipli ex dato ſinu ſimpli. 313

V. Libri Hiſtorici, Geographici, &c.

Abeli (Caſparis) Hiſtoria multarum Monarchiarum, quæ in Oriente a Nimrode usque ad Cyrum floruerunt. 496
Anonymi Deliciæ Hiſpaniæ & Portugalliæ, figuris illuſtratæ a Jo. Alvaro de Colmenar. 97
- - Decreta Statuum Hollandiæ Friſiæque Occid. notatu digniora &c. 106
- - Hiſtoria Virginiæ. 333

Anonymi Sylloge Itinerum, quæ mercatorum Fœderati Belgii ad Indos Orientales navigantium Societati fundamenta atque emolumenta præbuerunt. 337
Argenſola *Hiſtoria Expugnationis Inſularum Moluccarum.* 342
Arndii *(Caroli) Bibliotheca Aulico-Politica.* 191
Auriæ *(Vincentii) de Rebus Siculis primum repertis Liber.* 465
Barberius *(Joſ.) de Miſeria Poetarum Græcorum.* 42
Beveregii *(Guilielmi) Inſtitutiones Chronologicæ.* 462
Burchard *(Jacobi) Epiſtola ad Burchardum Gotthelf Struvium de Chriſtophori Cellarii obitu.* 382
Cinelli *(Joannis)* Calvoli *Bibliotheca Volantis Plutei XVI.* 528
le Coq *Geographus Perfectus, &c.* 528
Felibien *(Michaelis) Hiſtoria Abbatiæ Regalis S. Dionyſii in Gallia.* 193
Germon *(Barthel.) de Veteribus Regum Francorum diplomatibus Diſceptatio II.* 290
Gravinæ *(J. Vincentii) Acta Conſiſtorialia Creationis Cardinalium a Clemente XI inſtitutæ.* 19
Inett *(Joannis) Origines Anglicanæ, ſeu Hiſtoria Eccleſiæ Anglicanæ.* 169
Leibnitii *(Godofredi Gulielmi) Scriptores Rerum Brunſuicenſium.* 460
Maffei *(Pauli Alexandri) Explicatio Statuarum a Dominico de Roſſi publicatarum.* 385
a Meile *(Jacobi) Notitia Majorum, plurimas Lubecenſium aliorumque clarorum Virorum Vitas comprehendens.* 217
Menckenii *(Jo. Burchardi) Analecta de Calamitate Litteratorum.* 42
. . . . . *Vita & res geſtæ LEOPOLDI I Imperatoris.* 344
Mongitore *(Antonii) Animadverſiones ad Vinc. Auriæ librum de Rebus a Siculis primum repertis.* 465
Pagi *(Antonii) Critica Hiſtorico-Chronologica in Annales Baronii. Tomus IV.* 61
Paſchii *(Georgii) Introductio in Rem Literariam Moulem veterum ſapientiæ Antiſtitum.* 327

Pippingii (*Henrici*) *Trias Decadum, Memoriam Theologorum nostræ ætatis clarissimorum renovatam exhibens.* 282
Rossi (*Dominici*) *Collectio Statuarum explicationibus P. A. Massei illustrata.* 385
le Roy (*Jacobi*) *Brabantia illustrata.* 288
Smithi (*Thomæ*) *Vitæ quorundam eruditissimorum & illustrium Virorum.* 145
Spanhemii (*Ezechielis*) *Lib. Bar. & Legati Reg. Dissertationes de Præstantia & Usu Numismatum. Tomus I.* 49. 227
Strabonis *Rerum Geographicarum Libri XVII, cum Th. Janss. ab Almeloveen.* 433
Strype (*Joannis*) *Vita Joannis Checi.* 188
Thomas (*Friderici*) *Analecta Güstroviensia.* 236
Tollius (*Cornelius*) *de Infelicitate Litteratorum.* 42
Turlay (*Uladislai*) *Corona Australis in Polo Poloniæ resulgens.* 18
Valerianus (*Jo. Pierius*) *de Infelicitate Litteratorum.* 42

VI. Libri Philosophici & Philologici Miscellanei.

Alcyonii (*Petri*) *de Exilio Libri duo.* 42
M. Antonini *eorum, quæ ad se ipsum, Libri XII recogniti & notis illustrati.* 401
Auriæ (*Vincentii*) *de Rebus a Siculis primum repertis Liber.* 465
Bælii (*Petri*) *Responsiones ad Quæsita cujusdam Provincialis. Tomus II.* 403
Tomus III. 505
Tomus IV. 531
Buchneri (*Augusti*) *Epistolarum Partes tres, opera M. Jo. Jacobi Stübelii.* 124
Campani (*Jo. Antonii*) *Epistolæ & Poemata ex recensione J. Burchardi Menckenii.* 278†
Checi (*Joannis*) *de Superstitione.* 188
Clarke (*Samuelis*) *Epistola ad Dodwellum perscripta.* 212
Cocceji (*Joannis*) *Opera ἀνέκδοτα. Theologica & Philologica.* 285

Co-

Comazzi (*Jo. Baptiſtæ*) *Politica & Religio in perſona, dictis & factis Jeſu Chriſti demonſtrata.* 548
Cowardus *v. W. C. M. D.*
Dodwelli (*Henrici*) *Diſcurſus Epiſtolaris, probans quod anima ſit principium naturaliter mortale, ſed immortale reddendum, &c.* 207
Q. Ennii *Fragmenta ex recenſione Fr. Happelii.* 9
Eraſmi (*Deſiderii*) *Operum omnium Tomus III. VIII. IX. X.* 280
Geddes (*Michaelis*) *Miſcellaneorum Volumen II.* 482
Germon (*Barthol.*) *de veteribus Regum Francorum diplomatibus Diſceptatio II.* 290
Gœtzii (*Georgii Heinrici*) *Meletemata Annæbergenſia varii argumenti.* 11
Grævii (*Jo. Georgii*) *Præfationes & Epiſtolæ.* 400
Julii Pollucis *Onomaſticon Græce & Latine, ex recenſione Jo. Henr. Lederlini & Tiberii Hemſterhuis.* 1
Lyſeri (*Polycarpi*) *Epiſtolarum Sylloge.* 514
Maffei (*Pauli Alexandri*) *Explicatio Statuarum à Dominico de Roſſi publicatarum.* 385
Menckenii (*Jo. Burchardi*) *Analecta de Calamitate Litteratorum.* 42
— — — *Præfatio ad Jo. Ant. Campani Epiſtolas & Poemata.* 278†
de Mey (*Joannis*) *Opera omnia, tum Theologica, tum Phyſica.* 261
Paſchii (*Georgii*) *de variis modis Moralia inadendi liber.* 327
Paſchii (*Joannis*) *Deſcriptio genuinæ Artis Saltatoriæ.* 552
Paſtritii (*Joannis*) *Patenæ argenteæ Myſticæ Deſcriptio.* 300
Philelphi (*Franciſci*) *Epiſtolæ breviores elegantioresque.* 281
Politiani (*Angeli*) *Epiſtolæ quædam.* 281
Relandi (*Hadriani*) *Diſſertationum Miſcellanearum Pars I.* 67
— — — *Decas Exercitt. Philol. de vera pronunciatione Nominis Jehova.* 530
Roſſi (*Dominici*) *Collectio Statuarum explicata à P. A. Maffeo.* 385
Schulzii (*Joannis*) *Florum ſparſio in Loca quædam in re litteraria controverſa.* 117
Spanhemii (*Ezechielis*) *Lib. Bar. Diſſertationes de Præſtantia & Uſu Numiſmatum, Tomus I.* 49. 227

Trieri (*Joannis Wolfgangi*) *Quæstiones succinctæ de Affectibus humanis.* 284
Turlay (*Uladislai*) *Corona Australis in Polo Poloniæ refulgens.* 18
W. C. M. D. Scrutinium exactum, seu inquisitio seria in modernas Animæ notiones. 351
Weisii (*Christiani*) *Quæstiones Oratoriæ, in modum Spicilegii adornatæ.* 144
- - - *Systema Oratoriæ.* 345
Wolfii (*Christiani*) *Solutio nonnullarum difficultatum circa mentem humanam obviarum.* 507

INDEX RERUM NOTABILIORUM IN HOC VOLUMINE OBVIARUM.

ABælardi (*Petri*) *Vita & mores.* 66
Epitaphium. 446. seq.
Abdominis *ligamenta suspensoria.* 308
Abgari *Reges num in clientela Antoniorum fuerint?* 231
Academia *ad excolendam linguam Italicam a Friderico II Imp. & ejus filiis instituta.* 466
Academiæ *Judæorum, quæ sub Æchmalotarchis erectæ?* 456
Acceleratio *motus unde?* 365
Accentuum *Hebraicorum ratio.* 217
Acidi *particulæ quæ?* 320
Acidum *vindicatum.* 419
Actio *ex nudo pacto datur Jure Canonico, non Civili.* 379
De Actionibus *opus Henningi Hamelii commendatum.* 377
Acus *Magneticæ delineatio.* 305
declinationis varietates unde? 304. 305
Adamus *quomodo loqui didicerit?* 165
Æchmalotarcharum *origo & fata.* 455. seq.
Ædium *ad arbores exoticas per hiemem condendas descriptio.* 496

Ægy-

Ægyptiorum *doctrina Moralis quæ?* 28
Monarcha primus Sesochris, seu Sisacus, 497
Ænigmata *Schyrlæi de Rheita soluta.* 157
Æolismus *ut in Latium migraverit?* 120
Æquationem *analysis.* 176. 310
constructio. 311
Aer *quid?* 362
Aerearum *particularum structura.* 320
Aeris *inclusi mutationes,* 304
refractio. 478
definitio. 362
vis in corpus humanum. 130
condensationis & dilatationis lex ut exploranda? 305
particularum constructio. 320
Æstus *minuit specularum causticorum effectum.* 306
Æstus *marini causa.* 364
Æther *quid?* 361
Affectio *hysterica opiata non fert.* 81
Affectus *animi ut operentur?* 129
examinati. 284
S. Afræ *natalis in Martyrologio Romano notatus.* 492
Agadici *qui?* 458
Agrippa II *quando mortuus?* 449. seq.
quot Regni epochas habuerit? 450
De Agrippinæ *& Claudii matrimonio dissertatio.* 267
Alcali *particulæ quæ?* 320
Alchymistarum *experimentum fallax.* 321
Alcoranus *Maroccii Germanice editus,* 24
refutatus. 24
Alcyonii (*Petri*) *laudes & fata.* 43. seq.
liber de Exilio *an Ciceroni vindicandus?* 44. 278
Alcyonius (*Petrus*) *adversus quorundam accusationes vindicatus.* 278. seq.
an fustibus castigatus? 279
Alfredi *Regis Angliæ in litteras propensio.* 172
Algebra *Philosophica.* 157
Algebræ *definitio.* 91
Allatius (*Leo*) *a Dannhauero & Veielio impugnatus.* 188
S. Almachius, *primus in Martyrologio Rom. Sanctus, constitutus.* 490
ab Almeloveen (*Theodori Janssonii*) *in Strabonem merita.* 433
Alvi *obstructio ex uteri vitio.* 85
Alphabeta *Gothica, Latina & Runica descripta.* 58
Amatorii *libelli noxii.* 404
Ameloti de la Houssaie *Opera quædam promissa.* 429
Amœnitatum *Juris divini Eclo-*

ga. 13
Amontoni (*Guilielmi*) *vita.* 312 ſeq
Analyſeos *recentioris defectus.* 106
differentia ab Analyſi veterum. 106
ſtudioſis opus utile. 105. 178
Analyſis *veterum maximi habenda.* 105
æquationum. 176. 310
ad trigonometriam applicata. 177. 310. 313
Analytici *libri veterum reſtituti.* 105
Analyticorum *Scriptorum veterum Catalogus.* 106
Anaſarcæ *motus corporis prodeſt.* 276
Anaſtomoſes *vaſorum non dantur.* 272
dantur. 407
Anatomia *artificialis.* 416. 417. 418
Anaxagoræ *doctrina Moralis quænam?* 29
Ancillarum, *Dignæ, Eupreplæ & Eunomiæ nomina in Martyrol. Rom. ſuppoſititia.* 492
Angeli *corpora habent.* 355
Angelorum *cuſtodia.* 186
ſedes quæ? 79
In Angina *ſulphuris vires.* 81
Angli *quando Danis cœperint eſſe tributarii?* 63
Anglicanæ *Eccleſiæ doctrina & diſciplina quomodo ſtabilita?* 171
modernæ facies, an eadem, quæ Eccl. Hiſpanicæ antiquiſſimæ? 483
Anglorum *methodus concionandi commendata.* 185
Anima *naturaliter mortalis.* 207
Animæ *Gentilium quam diu exiſtant?* 208
Animæ *immortalitas probata.* 185
notio recepta a Gentilibus conficta. 352
facultates temperamenti imperio obnoxiæ. 284
De Animæ *natura paradoxa opinio.* 513
Circa Animam *obvia dubia ſoluta.* 513
Annæ *Jagellonis vita.* 531
Anni *climacterici non ſunt negligendi.* 130
Annuli *Saturni formatio.* 319
Antimonium *quid?* 321
Antinomiarum *in jure componendarum ratio.* 268
Apollonii *libri de Sectione rationis quomodo reperti?* 103 104
quando in linguam Arabicam translati? 104
libri de Sectione ſpatii commendati. 105
Appeldornii (*Petri*) *Cras credo, hodie nihil.* 262

Apte *vocabuli verus uſus*, 120
Aqua *ignis ope quomodo elevanda?* 420
in lapidem tranſire apta. 154
principium Phyſicum. 362
Aquæ *in tubis minoribus ultra libellam aſcenſus.* 166
definitio. 362. ſeq.
in vinum mutatæ miraculum S. Cœnæ ſymbolum. 549
Aquæ *ſupra cœleſtes aſſertæ.* 90
quænam? 163
celerius moventur in Jove, quam in Terra. 320
Marinæ cur ſalſæ? 320. ſq.
ut intra Oceanum ſint collectæ? 164
Arbores *ſylveſtres deſcriptæ.* 493
Archelaus *indifferentismi mollis defenſor.* 29
Arena *ex aqua generatur.* 154
per microſcopia quomodo appareat? 184
Ariadniſtæ *qui?* 65
Ariſtotelis *Philoſophia Moralis, quomodo a Platonica diverſa?* 31
errores in Moralibus notati. 31
Arithmeticæ *definitio.* 91
ſpecioſæ compendium. 92
pars characteriſtica ubi explicata? 40
numeroſæ ac ſpecioſæ elementa. 479
Arnaldi *epiſtola ad Regem Galliæ in cauſa Janſeniſtarum eloquentiſſima.* 245
liber de perpetuitate fidei laudatus. 248
an Turenium ad fidem Romanam amplectendam permoverit? 348
Arnaldus *laudatus.* 92
Janſeniſtarum caput & defenſor. 370. ſeq.
excuſatus. 177
Arſacidarum *numi explicati.* 229
Aſcenſus *Mercurii in Barometro cur major tempore ſereno, quam pluvio?* 364
Aſperæ *arteriæ rami delineati.* 323
Aſtronomia *Geometrica.* 160
Cometica. 218
ut perficienda? 151
Aſtrorum *influxus efficacia.* 130
eſt indifferens. 317
unde dependeat? 364
Ex Atellina *familia num Brunſuicenſes Principes oriundi?* 463. ſeq.
S. Athanaſii *Vita & Scripta.* 438
Athei *num præſtent idololatris?* 532
num perniciosi Reipublicæ? 532
Theoretici num dentur & qui?

qui? 532
Atmosphæra *Solis defensa.* 151. 317
Attentio *quid?* 153
Atys *Lydorum Rex qualis?* 52
d'Avalo (*Marci*) *Descriptio urbis Macai.* 341
Augmentationis *ratio.* 473
D. Augustini *Operum nova Editio promissa.* 94. sq.
novissima editio castigata. 299
In Aure *inventa nova.* 419
De Aure *observationes.* 308
Auri *capillis inspergendi usus apud Veteres.* 122
Avtochiria *in nullo casu licita.* 40
De Auxiliis *gratiæ divinæ controversiarum historia.* 366. sq.
librorum impressio decreto Pontificis interdicta. 396
Azimuthum *non mutat refractio.* 479

B (*Beta*) *quid in Macedoniæ Regum nummis denotet?* 228
Baccalaurei *qui in clave Jansenistica?* 371
Bacchi *sacrificium depictum.* 204
Bacmeisteri (*Lucæ*) *vita descripta.* 218
Bælius (*Petrus*) *notatus.* 503
Bælii (*Petri*) *de duobus principiis bono & malo sententia.* 503
obitus. 319
Baillet (*Adriani*) *obitus.* 427
Bainbridgii (*Joannis*) *Vita.* 147
Bajus (*Michael*) *motuum Lovaniensium autor.* 374. sq.
Baji (*Michaelis*) *dogmata quædam a Pio V damnata.* 376
Balneorum *frigidorum usus.* 277
veterum structura. 388
Banneſii *adversus Prudentium in Hispania motus.* 389
Baptismus *non nisi autoritate Episcopi rite administratur.* 208
Bargellinus *pacis inter Jansenistas & curiam Romanam conciliator.* 285. seq.
Barometra *similia cur non conspirent?* 305
Barometrum *marinum.* 304
Barometri *phænomena explicata.* 364
Barones *a Brabantiæ Ducibus creati quot?* 289
Baronius *notatus.* 485
refutatus. 62. 63. 64. 66.
Bartani (*Petrus*) *Concilia Toletana omnia pro schismaticis declarat.* 486
Bataviæ *urbis origo.* 341
Bateana *Pharmacopœa.* 181
Beatorum *domicilium ubi?* 80
Bellarminus *num in beatorum numerum referendus?* 373
Bellarmini *Controversiarum libri, num adulterati?* 391

D. Bene-

D. Benedicti *ordo in Gallia reformatus,* 202. ſq.
cur cognomen a S. Mauro adſciverit? 203
Bentlejus (*Richardus*) *laudatus.* 44
notatus. 121
Bernhardus (*Eduardus*) *notatus.* 56. 57.
S. Bernhardi *Lutheraniſmus.* 13
Vita deſcripta. 66
Berni (*Franciſci*) *in P. Alcyonium odium.* 279
Bernwardus *Ep. Hildeſienſis Chemicæ artis peritus.* 462
Bethphage *num fontis, an domus nomen?* 264
De Biblicorum *Commentariorum lectione Ecloga.* 13
Bibliorum *Genevenſium fata varia.* 241. ſq.
editiones omnes a Jac. le Long recenſendæ. 257. ſq.
Polyglottorum hiſtoria. 259
Germanicorum editio Wittebergenſis corrupta. 516
Bibliotheca *Bodlejana commendata.* 103
Aulico-Politica commendata. 191
Bibliothecæ *exſtructio & cura, quomodo inſtituenda?* 12
Sanctæ Sixti Senenſis inſtitutum. 12
privata Jacobi Uſſerii fata. 148
Bibliothecæ *Patrum enarratæ.* 441. ſq.
Bigamia *vel ſimultanea, vel ſucceſſiva.* 379
Le Blanc (*Auguſtinus*) *nomen fictum P. Serri.* 366
in Hiſtoria Congregationum de auxiliis gratiæ notatus. 366. ſqq.
Βοανεργές *num duo ſcribæ in Synedrio magno?* 398
Bodlejana *bibliotheca laudata.* 103
Bonifacii (*Joannis*) *liber* l'Arte di Cenni *commendatus.* 467
Bordingi (*Jacobi*) *vita deſcripta.* 218
Boſpori *Regum numi explicati.* 230
Brabantia *a Jacobo le Roy illuſtrata.* 289
In Brabantia *dignitatis officia ad pauciorem numerum redacta.* 290
Brandenburgenſium *Scriptorum Notitia promiſſa.* 93
rerum Commentarii promiſſi. 93
Breſchit *pars Cabbalæ recentioris.* 457
Briggii (*Henrici*) *Vita.* 147
Brocardi *Monachi Deſcriptio Terræ Sanctæ.* 530
Brunſuicenſes *Principes num ex Aeſtina familia oriundi?* 463. ſq.

Bubonoceles *causa est diverticulum ilei.* 322
Buchneri *(Augusti) Orationes & Epistolæ commendatæ.* 124

CAbbalæ *divisio in* Mercavam & Breschit. 457
quot species? 458, seq.
apud Græcos & Romanos usus. 459
Cabbalistarum *apud Judæos origo & fata.* 457. sq.
Cabiri *Dii qui?* 72. sq.
Cacochymiæ *noxæ.* 129
Cadavera *ut conservanda?* 416
Cadmi *alphabetum quot literis consistat?* 56
Cainus *num salvus fuerit?* 13
Calendarium *hortense.* 496
Calculi *infinitesimalis objectum.* 88
differentialis & exponentialis principia. 177
Caloris *graduum scala.* 479
Cameræ *obscuræ usus.* 156
Campani *(Jo. Antonii) Opera commendata.* 278
Vitæ memorabilia. 280
odium in Germanos. 280
Cancer *Macedoniæ inferioris symbolum.* 227
Candidii *(Georgii) Descriptio Insulæ Formosæ.* 341
Canonicorum *regularium origo.* 64
Cantabriæ *populorum lingua antiquissima.* 99
linguæ species varia. 99. 100
Cantabrigiensis *Academiæ antiquitas examinata.* 171
Cantharidum *usus internus tutus.* 182
analysis Anatomica & Chymica. 183
Cantica *Lutheranorum illustrata.* 534. sq.
vindicata. 535
Camus *(Melchior) primus Dominicanorum, Jesuitarum societatem ægre ferens.* 373
Capaccius *(Jul. Cæsar) emendatus.* 280
Capitulorum *trium a Gregorio M. damnatorum causa.* 175. sq.
Capuccinorum *Ordinis quis autor?* 405
Caraitarum *origo & doctrina.* 454
Carbones *quinam ad observationes speculo caustico instituendas apti?* 306
Carchesium *Græcis quid?* 204
Carmelitarum *Ordinis decreto quot anni Philosophiæ aliisque Facul-*

Facultatibus impendendæ? 250
Carolus VIII *Rex Galliæ an Annam Britannicam plagio ſubduxerit?* 505
Caron *(Franciſci) Hiſtoria Imperii Japonici.* 341
Carteſius *(Renatus) veterum laudi in doctrina de Locis detraxit.* 105
notatus. 163
Caſaubonus *(Mericus) laudatus.* 149
Catenæ *Patrum deſcriptæ.* 441. ſeq.
Catenariæ *proprietates.* 478. ſq.
Cellarii *(Chriſtopheri) vita.* 383
Centurio *ſub cruce Chriſti.* 11
Cerebri *ſubſidentia inſignia.* 307
Ceſſionarius *privilegio, quod uxori ratione dotis competit, non fruitur.* 38
Chaldæorum *doctrinæ moralis præcepta quæ?* 27. ſeq.
Chaloner *(Jacobus) ἀυτόχειρ.* 145
Charitatis, *Spei & Fidei, Virginum Sanctarum Romæ paſſionum genuina?* 491
Charmot, *alias Barlon, num machinator in cauſa Sinenſi præcipuus?* 371
Checi *(Joannis) Vitæ auctores.* 188
laudes. 189. ſq.
merita in Jo. Chryſoſtomum. 190
Checi *(Joannis) triſtia fata.* 190
apoſtaſiæ. 191
Chemica *principia quantum in Medicina valeant?* 234
Cheynæus *(Georgius) notatus.* 85. 86. 87.
de Abr. Moivre quid quid judicet? 87
Chiliaſmus *Peterſenii.* 12
Chriſti *voluntas, congregare volentis non volentes congregare.* 186
ſeptem verba in cruce illuſtrata. 186
ad Abgarum Epiſtola fraudis convicta. 451. ſeq.
Chriſto *perperam attributa Cabbala ex Matth. V, 18.* 459
Chriſtianiſmi *eſſentialia & accidentalia quænam?* 185
Chronologicum *ſtudium cur plerique faſtidiant?* 482
Chylificationis *ratio.* 406
Ciceronis *doctrina moralis examinata.* 33
Cineres *ſine ferro an dentur.* 309
Clarkii *(Samuelis) ſcripta recenſita.* 212
Clemens XI *Papa Janſenii librum Bulla quadam condemnat.* 173
condemnationi libri Janſenii clericos omnes ſubſcribere, renitentibus multis, cupit. 174. ſq. 177

Clemens XI *ſui & ſuorum in honorum diſtributione negligens.* 20
ob modeſtiam laudatus. 528
Clementem VIII *Pontificem & Petri Succeſſorem credere, de fide non eſt, ex mente Jeſuitarum.* 394
Cleri *vocabulo tam Monachi, quam Canonici veteribus appellati.* 196
Clericus (*Joannes*) *refutatus.* 506
hæreſeos & fictæ pietatis accuſatus. 533
Clerici (*Joannis*) *verſio N. Teſt. Gallica a P. Cherubino notata.* 258
merita in Euſebium. 529
Clyſter *per urinam rejectus.* 412
Cocta ligna *quid in Digeſtis?* 122
Coctio *humorum in quo conſiſtat?* 411
Cœlibatus *Sacerdotum inſtitutum recens.* 65
S. Cœnæ *verba:* hoc eſt corpus meum *explicata.* 399
Cœruleum *pigmentum ex Cobalto præparandi ratio.* 127
Cogitationes *ex corde cur procedere videantur?* 513
Cogitationis *definitio.* 353. 355
ſubjectum materia. 355
Cognitio *Philoſophica non niſi conjecturalis,* 163
Cognitio *Symbolica cur locum habeat?* 512
In Colico *dolore Rhabarbari vires.* 81
Colli *magnus tumor.* 82
Colorum *natura.* 365
Columnæ (*Hieronymi*) *in Ennium merita.* 9
Cometa *anni 1607 quando rediturus?* 221
Cometæ *moventur in orbibus valde eccentricis circa Solem.* 221
Cometarum *natura.* 152. 159
cauda non ſunt meræ apparentiæ. 152
motus quomodo ſupputandus? 220. ſeq.
figuræ. 158
origo ex Sole. 319
Cometas *ex atmoſphæra noſtra quinam primum removerint?* 152
Commandinus *notatus.* 105
Commentarius *in quatuor Evangeliſtas & Acta Apoſtolorum Hunnii.* 205
Computus *credibilitatis teſtimonii humani.* 478
Concilium *Hieroſolymitanum.* 187
Tridentinum nequaquam liberum. 482
Concilii *I Oecumenici & Tridentini ultimi σύγκρισις.* 188
Concilia *Toletana Curiæ Romanæ exo-*

na exosa. 485
Concionatores *illustres.* 13. sq.
Concionatorum *castrensium officium.* 12
Concordia *Ecclesiæ Gallicanæ restituta in nummo.* 248
Concubinatum *exercens, si pœnitentiam egerit, irregularitatem Jure Can. non incurrit.* 379
Condensationis *aeris lex.* 305
Contingius (*Hermannus*) *notatus.* 54
Constantinus M. *sæpe sermones sacros ad populum habuit.* 14
falso accusatus. 554
Constructio *problematum solidorum.* 478. seq.
Consubstantiationem *num Lutherani statuant?* 348
Convulsiones *puerorum sanguinis missionem admittunt.* 80
Copernicana *hypothesis absolute falsa.* 90
Cor *motuum reciprocorum principium.* 424
Cordis *motus unde?* 407
palpitatio a sanguine acri est. 407
Corneliæ *legis fictione in testamentis Christianorum a Turcis captorum opus est.* 38
explanatio. 267
Corporis *& mentis æquilibrium.* 410
Corporum *petrefactorum ex terra effossorum descriptio.* 154
Cosini (*Joannis*) *Vita.* 146
Cowardi (*W.*) *Scripta Metaphysica.* 352. seq.
Cras credo, hodie nihil. 262
Creationis *historia vindicata.* 161. seq.
Credibilitatis *testimonii humani computus.* 478
Creech (*Thomas*) *ἀυτόχειρ.* 45
Cresollius *emendatus.* 5
Criteria *revelationis immediatæ.* 168. seq.
Critica *quid?* 4
Cromwellius *cur Arausionenses Principes a Præfectura Belgii secluſos voluerit?* 109
Crucifixio *recens apud Judæos supplicii genus.* 266
Cruditas *humorum in quo consistat?* 411
Curatoris *ratihabitio negotia minorum valida reddit.* 38
Curva *descensus ex accelerato retardati.* 133
per motum diametri circuli descripta. 311
celerrimi descensus. 478
analogochrona Leibnitii. 516
Curvæ *brachystochronæ natura.* 518
Curvarum *comparatio.* 87
areæ quid? 88
Geometrice irrationalium quadratura. 478

Curvatura *continuarum refractionum.* 521
Cuſpinianus *emendatus.* 505
Cycloidis *ſpatia quadrabilia.* 478
Cycloidum *dimenſio.* 478
Cynicorum *principia moralia.* 30
Dagobertinæ *vitæ Scriptor anonymus ſubleſtæ fidei accuſatus.* 195
Dagobertus *an eccleſias corporibus Sanctorum ſpoliaverit?* 197
Dannhauerus *a L. Allatio impugnatus & a Velelio defenſus.* 188
David *num dignitatem regiam & ſacerdotalem conjunctam habuerit?* 13
Daumius *laudatus.* 446
Daumii *in emendando J. A. Campano ſtudium laudatum.* 279
Decalogus *una cum legibus ceremonialibus illuſtratus.* 414. ſq.
Decretum *Dei abſolutum Eccl. Reformatæ palladium.* 74
ab Apoſtolo Rom. IX. neutiquam traditum. 74
Decretales *Pontificum epiſtolæ num ſpuriæ?* 487. ſeq.
Dee (*Joannes*) *num Magiæ jure inculpandus, nec ne?* 148. ſq.
Ex Definitionibus *quomodo deducantur veritates?* 511
Deglutitio *fluidorum cur ſubinde difficilis, ſolidorum facilis?* 406
Delirantium *ſomnus an bonus?* 476
hæmorrhagiæ an bona? 476
riſus an bonus? 476
reſpiratio parva & debilis lethalis. 477
Deliria *poſt morbos ſoporoſos an bona?* 477
Delirii *ſigna prognoſtica.* 476
effectus ex Plantæ Urbis Jacobi uſu. 335
Deliriorum *cauſæ.* 476
Delirus *ſanitati reſtitutus.* 418
omnium actorum memor. 418
Dentientibus *pueris calida alimenta ne dentur.* 80
Deſcenſus *corporis gravis per arcum cycloidis.* 479
Deus *an ſit ſubſtantia?* 354
Dei *exiſtentia probata.* 162. 360
Devus. *Vide* Dee.
Dherbelotius *notatus.* 70
In Diabete *Rhabarbari vires.* 81
Diabolus *hoſtis hominum in V. T.* 213
Diameter *Solis prope horizontem eadem, quæ in Zenith per quadrantem deprehenditur.* 479
cur prope horizontem major appareat, quam in Meridiano. 479. ſq.
Dierum *naturalium inæqualitas.* 89
Dii *Cabiri qui?* 72. ſeq.

Diſſe-

Differentiales *logarithmorum*. 86. 87
Differentialium *criterium*. 88
Difficilia *quomodo facilia reddantur?* 402
Dignitatis *officia in Brabantia restricta*. 290
Dilatationis *aeris lex*. 305
Diluvium *quomodo contigerit?* 361
Diogenis & *Cynicorum principia moralia*. 30
S. Dionysii *monasterii Abbates olim Galliæ quidam Reges*. 198
Commendatarii qui dicantur? 201. sq.
Abbatibus jus mitræ, annulo & sandaliis utendi concessum. 198
sepulturæ locus ubi? 194. sq.
Ecclesia qualis olim? 195
De S. Dionysii *reliquiis Gallos inter & Germanos controversia*. 198
Dionysius *Lusitaniæ Rex Poeta & Poetarum Patronus*. 1170. 466
Diplomata *antiqua Merovingiorum Galliæ Regum impugnata*. 292. sq.
genuina a falsis discernendi ars Mabillioniana explosa. 290. seq.
ut discernantur, quantum interfit Reipublicæ? 298
Diroesius *sententiæ, quod Ecclesia libros innoxios damnare possit, auctor*. 177
Dispensatio *num locum habeat circa pœnas lege universali positiva definitas?* 42
Ditmari *Gesta Saxonum emendatius edita*. 462
Divortiorum *olim apud Romanos usus & licentia*. 267
Dodwellus (*Henricus*) *refutatus*. 356
Dodwelli (*Henrici*) *de animæ immortalitate hypothesis paradoxa*. 207. 333
de necessitate Hierarchiæ Episcopalis hypothesis a Buddeo impugnata. 333
hypothesis de anima impugnata. 212. sq. 358
quæ habeat incommoda? 215. 358
Dominicani *in Clave Jansenistica dicti Baccalaurei*. 371
Dominicanorum *cum Jansenistis amicitia num simulata?* 371
cum Jesuitis æmulatio num controversiarum Jansenisticarum origo? 373
Dominium *an usucapione tolli possit?* 270
Dominus gloriæ crucifixus. 187
Donati (*Christiani*) Kœnigios illustra-

Iuſtratus *promiſſus.* 430
Dormientes *quid cogitemus?* 513
Druides *unde dicti?* 122
Ductus *thoracici deſcriptio.* 272
dubii. 416
novi glandularum thyroidearum. 417
Duello *ſingulari cauſæ olim in Germania & Gallia deciſæ.* 379
Dunſtani *Archiep. Cantuarienſis fata.* 172
Duræ Matris *glandulæ.* 322
motus. 412

Eccentricitas *Solis nulla.* 89
Eccleſia *Anglicana moderna num antiquiſſimæ Eccleſiæ Hiſp. faciem referat?* 483
Hiſpanica quando verba Filioque *Symbolo CPtano addiderit?* 485
Græca hodierna contra L. Allatium defenſa. 188
cujus culpa a Latina ſeparata? 65
num in rebus facti falli poſſit? 176. 287
num libros innoxios condemnare poſſit? 177
Æthiopica. 188
Eccleſiæ *Malabaricæ hiſtoria.* 482
Gallicæ & Hiſpanicæ Capitula tria a Gregorio M. damnata, damnare nolunt. 175
Eclipſes *Lunares obſervatu difficiles.* 160
Eclipſes *Satellitum ♃ Lunaribus qua in re præferendæ?* 160
Ecloga *& Satyra quomodo a ſe invicem differant?* 281
Eduardi VI *Angliæ Regis præceptor quis?* 189
Egbertus *primus Angliæ Monarcha.* 172
Elaſtica *linea qualis?* 312
Elaſticæ *particulæ cum cylindro comparatæ.* 320
Elater *aeris non minuitur.* 362
Elateris *natura.* 320
Electionis *& reprobationis decretum ab Apoſtolo Rom. IX non ſtabilitum.* 74
Electorum *Saxoniæ prærogativa in legibus provincialibus contra Imperii jura ferendis.* 77
Rom. Imperii origo. 63
Eliæ *apparitio.* 358
Ellipſeos *deſcriptio.* 133
Q. Ennii *Fragmentorum editiones variæ.* 9. ſeq.
Epicurus *jure Atheus dictus.* 32
Epicureæ *Ethicæ qui defectus?* 32
Epicycloidum *dimenſio.* 478
Epiglottis *humana quatuor habet muſculos.* 273
Anti-Epileptica *quæ?* 131
Επιμελητὴς *qui dicti?* 233
Epiphanius *refutatus.* 70
Epiſcopalis *communio ad ſalutem neceſſaria.* 208
Epiſcopi *ſoli ſpiritum conferunt.* 210

Epi-

Episcoporum *potentia non major, quam clericorum.* 357
ambitio Christianismi corrupti causa. 24
Ἐπιστάται *qui dicti?* 233
Ἐπιστημονάρχης *præses quinam apud Byzantinos?* 14
Epistolæ *character.* 280
Ad Epistolam *ad Hebræos Adnotationes Exegeticæ Joannis de Mey.* 261
Judæ brevis introductio. 12
Epistolarum *Latinarum Scriptores laudati.* 125
Jo. Cocceji ad alios & aliorum ad eundem collectio. 288
Epitaphium *hominis morsu felis enecti.* 555
Equitationis *commoda.* 277
Erasmi *(Desiderii) Oratio funebris auctore Guilielmo Insulano.* 278
Error *in planimetria receptus notatus.* 478
Apostolorum & Discipulorum circa Regnum Christi mundanum. 187
Eruditorum *pauperum exempla.* 45
miserorum exempla. 45
Ἐρυθρὰ *quæ Græcis dicta?* 70
Esseni *num Christiani?* 454
Essentiæ *rerum cur ignorentur?* 163
Evangelistæ *num unam historiam bis quandoque memorent?* 16
num chorum musicum repræsentent, in quo unus quandoque solus cantat? 17
num contra temporum ordinem quandoque scripserint? 16
Evangelium *quis prædicet defunctis?* 209
Evidentiæ *gradus, quo nititur mentis existentiæ cognitio.* 168
Eutyches *qua in re erraverit?* 177. seq.
Eusebius *refutatus.* 70
Vercellensis an Eusebii Cæsariensis Comm. in Psalmos Latine verterit? 435
Cæsariensis an fuerit Hebraice doctus? 436
Euylus de Roscio *Mauros ex Hispania ejecit.* 485. seq.
Exheredandi *liberos jus parentibus concessum.* 38
Existentia *Dei probata.* 162. 360.
Experimentandi *methodus.* 157
Experimentum *caudas Cometarum illustrans.* 156

Fabulæ *Romanenses examinatæ.* 327
Fasciæ *& maculæ Jovis quid sint?* 320
De la Faye *(Joan.) laudatus.* 281
In Febre *Epidemica verminosa vinum conducens.* 410

In Febribus *puerorum comatoſis Mercurius dulcis ſexies ſublimatus conducens.* 80
Anti-Febrilia *quæ?* 131
In Febrium *principio an purgatio conducat?* 409
Felis *morſu enecti epitaphium.* 555
Fell *(Joannis) inſtitutum edendi Vitas eruditorum Anglorum.* 145
obitus. 145
Fenelon *Archi Ep. Cameracenſis ſubſcriptionem Bullæ Anti-Janſenianæ impugnat.* 177
Ferri *elogium.* 319
Feſtum *corporis Chriſti.* 187
Feuſtelius *(Chriſtianus) laudatus* 283
Fibræ *ſtructura & motus.* 470
Fibrarum *elater & oſcillatio.* 412
De Ficorini *(Franciſci) Opera promiſſa.* 428
Fidei, *Spei & Charitatis, Virginum Sanctarum, Paſſio num genuina?* 491
De Fideicommiſſis *& Legatis antinomia excuſſa.* 168
Fideles *V. T. quomodo ſalvati.* 208. ſeq.
Figura *Telluris ſphæroidica.* 155
Filia' vocis *ſuperſtitioſum apud Judæos ſortis genus.* 456
Filices *Americanæ.* 324
Filicinarum *plantarum fructus.* 324
Firmamenti *motus apparens.* 89
Moſaici explicatio. 363
deſcriptio. 163. 363.
Fiſco *num competat tacita hypotheca ratione pœnarum?* 38
Fixarum *motus.* 90
natura. 151. 317
Flagellatio *a ſuſtigatione diverſa.* 265
Focorum *in catoptrica inventio.* 139. ſeq.
Fœcunditas *terræ unde?* 494
Fœminas *an imperio præeſſe deceat?* 550. ſq.
Formoſa *inſula Belgis a Chinenſibus quando erepta?* 341. ſq.
Formoſæ *inſulæ Deſcriptio.* 341
Foti *populi unde dicti?* 460
Foxiæ *(Germanæ) hiſtoria explicata.* 404
Franciſcus I *num cum Turcis pactus blaſphemo juramento ſe obſtrinxerit?* 505
De Freſne *in cauſa Janſeniana nomen Quesnellii.* 369
Frictionis *commoda.* 277
Fridericus I *Imp. ab Alexandro III Pont. pedibus neutiquam conculcatus.* 67
II *Imp. rhythmorum Italicorum primus auctor.* 466
Frigoris *natura.* 362
Frigus *non eſt mera privatio caloris.* 362
Fulguris *generatio.* 480

Funa-

Funalium *descriptio.* 121
Furia & Fusia *lex eadem.* 122
Fusio *corporum volumen minuit.* 320
Fustigatio *a flagellatione diversa.* 265
Futuri *status existentia.* 184

GAlera *quod vehiculi genus Hispanis?* 102
Gallilæus *notatus.* 312
Gallionismus. 187
Gallicanæ *Ecclesiæ concordia restituta in numo.* 248
Gallicani *Officii in Ecclesias Hispanicas mira introductio.* 66
Gallois *Abbatis obitus.* 427
Gaones *Judæis qui?* 457
Garizim *mons qualis.* 70
Geddesii *(Michaelis) Scripta.* 482. seq.
Gemaristæ *qui?* 456
Generatio *æquivoca non datur.* 165
Geometria *Gerardi van Kirckhuysen commendata.* 106
Geometriæ *definitio.* 91
Elementa. 91. 92
Gerberon *(Gabriel) Jansenista.* 368
auctor historiæ generalis Jansenismi. 372
Germania *num sit Systema Rerumpubl. fœderatarum?* 77
Per Gestus *loquendi artis origo.* 466
Glandulæ *circa penis coronam detectæ.* 417
S. Godehardus *Ep. Hildesiensis quando mortuus?* 462
Gœtzii *(God. Christ.) observationes de Imperatoribus Byzantinis.* 14
Goldastus *(Melchior) refutatus.* 63
Gonzagæ *(Mariæ Ludovicæ) res gestæ.* 531
Græca *quando ignorata Anglis fuerint?* 189
Græcæ *Scripturæ origo & mutationes.* 55. seq.
In Græcæ *linguæ pronuntiatione frustra tentata emendatio.* 189
Græcorum *studium doctrinæ moralis commendatum.* 28. seq.
Grævius *(Jo. Georgius) laudatus.* 400
Grandinis *generatio.* 480
Gratiolæ *virtutes.* 308. 309
Gravii *(Joannis) vita.* 147
Gravina *(Jo. Vincentius) laudatus.* 19. 22
quos libros promittat? 22. seq.
Gravia *cur non semper subsidant in specifice levioribus fluidis.* 480
Gravitas *pro ratione distantiæ a centro Terræ decrescit.* 159
in eodem loco variabilis. 156
corporum non ubivis terra-

terrarum eadem. 166
Gravitas *massæ proportionalis.* 166
specifica Planetarum diversa. 363
Gravitatis *natura.* 159
proprietates. 151. 159
Gravium *descendentium velocitas ut inquirenda?* 151
Gregorius *M. num in condemnatione trium Capitulorum erraverit?* 175. sq.
Gregorii M. *ingenium placidum laudatum.* 177
literæ duæ in Bibliotheca Vaticana suppositiciæ. 485
Gronovius *(Jacobus) censuræ perpetuæ reus actus.* 59
Grotius *(Hugo) laudatus.* 34
Guldini *regula centrobarica veteribus nota.* 105
Güstrovienſium *res explicatæ.* 236
origo a Slavis. 237
conversio ad Christianismum quando facta? 237
Güzstrow *quid sit lingua Slavica?* 237

In Hæmorrhoidibus *cæcis sulphuris vires.* 81
Hæmorrhoidum *fluxus nimius per sotum spiritus vini sistitur.* 81
fluentium causæ, commoda & incommoda. 474
Hæreditas. *Vide* Hereditas.
Hæresis *in qua re consistat?* 24
Hæresis *num sit objectum pœnarum?* 42
Hæresium *& Hæresiarcharum historia.* 24
Hæreticos *natos inter & factos Maimburgii distinctio.* 41
Halley *(Edmundi) in Apollonium Pergæum merita.* 103
Harduinus *(Joannes) refutatus.* 227. 228. 230. 231. 448. 490
Harmonia *nova quatuor Evangelistarum CXX stationibus Christi accommodata.* 15. seq.
Hemsterhusius *(Tiberius) laudatus.* 3
Henrici IV *Imp. & Gregorii VII Pont. gesta accurate descripta.* 65
Hereditate *excludendi liberos jus parentibus concessum.* 38
Ex Hereditate *titulo emtionis comparata res certa usucapi potest.* 270
Hereditati *paternæ an valide renuntiari possit?* 379
Herodes *num fuerit Judæus?* 448
num in Synedrium, velut judicium, vocatus fuerit? 40
Herodianorum *origo.* 454
Hesselii *(Francisci) in Ennium merita.* 9
Hevelius *notatus.* 158
Hexaemeron *Dei opus.* 186
B. Hilarii *Operum Editio nova castiga-*

ſtigata. 299
Hildeſianorum *Concionatorum Index promiſſus.* 283
Hillel *num Patriarcha fuerit?* 455
Hiſpaniæ *Topographia curioſa.* 97
Hiſtoria *eccleſiæ Malabaricæ.* 482
Hiſtoriæ V Propoſitionum *author du Mas.* 244
Hobbeſius *(Thomas) notatus.* 34
Hollandiæ *Friſiæq; ordines quam præ ceteris Belgii Fœderati provinciis prærogativam habeant?* 111. ſeq.
Holoſernes *Sardanapali Dux bellicus.* 498
Homicidii *pœna num ad jus poſitivum univerſale referenda?* 40
Hooke *(Roberti) vita.* 160
Van Horne *(Joannes) illuſtratus.* 271
Horologii *oſcillatorii inventor Rob. Hooke.* 160
Hortenſe *Calendarium.* 496
Hortorum *cultura.* 381
Huetius *(Petrus Daniel) notatus.* 68. 69
Humorum *coctio & cruditas in quo conſiſtat?* 411
Hungari *cujus opera ad fidem Chriſtianam converſi?* 62
Hunnii *(Ægidii) elogium.* 205
in quatuor Evangeliſtarum & Actus Apoſtolorum Commentarius. 205
Hunnii *(Ægidii) Vita.* 205
Hybridæ, *ſeu voces Hebraico-Barbaræ, num in S. Literis reperiantur?* 264
Hypochondriaco *malo motus corporis prodeſt.* 276
Hypopiaſmus *Paulinus.* 187
Hypotheca *uſucapione non perimitur.* 271
Hyſtericæ *paſſioni motus corporis prodeſt.* 276

JAcobeæ *Bojōaricæ pudicitia examinata.* 404
Jacobi *Patriarchæ morientis verba ultima.* 414
S. Jacobi *de Compoſtella Legenda notata.* 483
Jacobus Philippus Bergomenſis *notatus.* 404
Janſenii *liber* Auguſtinus *ab Alexandro VII & Clemente XI damnatus.* 244
condemnatio num de jure an de facto intelligenda? 244. ſq. 174. ſq.
Janſeniſtæ *celebriores.* 368. ſq.
num doctrinæ ſanæ defenſores? 370
juſſu Regis Galliæ in cuſtodiam detruſi. 371. ſq.
num in mentiendo ſatis audaces? 372
num in votis habeant, ut Thomiſtica æque ac Jeſuitica do-

ea doctrina proscribatur? 372
Jansenistarum & *Dominicanorum consensio & amicitia num simulata?* 370. 371. 395
Jansenistica *Clavis.* 369
Jansenium *inter & Curiam Romanam pacis historia.* 244
Jansenisticarum *controversiarum in Belgio scaturigo Dominicanorum cum Jesuitis æmulatio.* 373
Jaquelotus *refutatus.* 506
Ideæ *quid?* 152
Idololatriæ *ortus & varia genera in templo Judaico Ethnico.* 23
De Jehova *nominis pronunciatione Auctores varii collecti.* 530
Jesaias, *an* Hesaias *dicendum?* 440
Jesuitæ, *mortuo Ignatio, doctrinam Thomisticam deserunt.* 374
num Pelagianismi rei? 396
num Academiarum osores? 377
num Præcursores Anti-Christi? 372. 374
Jesuitarum & *Dominicanorum in causa Jansenistica consensio.* 370. sq.
sub Paulo V Pont. dissensio. 395
contra Jansenistas motus. 245. sq.
Ignatius Lojola *num hæresi Lutheri & Calvini expugnandæ divinitus datus?* 389
Ignes *subterranei.* 409
Ignis *ope ut elevanda aqua?* 420. seq.
ut plumbum liquefaciat? 511. seq.
principia non transmutat. 362
R. Jisaschar *notatus.* 457
Ilei *diverticulum.* 322
Illustris *tituli quis usus olim?* 118
Imaginis *motus in speculo accurate determinatus.* 141. 142. 143
Immaterialitas *animæ demonstrata.* 214
Immortalitas *animæ privilegium pacti specialis inter Deum & homines.* 207
quomodo & per quem conferatur? 207. seq.
in V. T. ignorata. 208
ad puniendum unde? 357
animæ ab Ægyptiis conficta. 358
Imperatores *Romano Germanici quinam fidem Lutheranam morte confirmaverint?* 13
Byzantini cur ἐπισημονάρχαι dicti? 14
jus circa Sacra in actu

actu primo, non ſecundo, habenti. 78
Imperii *Status. Vid.* Status *Imperii.*
Incluti *titulus unde?* 118
Incommenſurabiles *quantitates negatæ.* 365
aſſertæ. 365. 366
Individuationis *principium.* 508
Induratio *Pharaonis.* 187
Infallibilitas *Pontificis negata & aſſerta.* 175. 176
Infantum *morbi acuti.* 79
febribus comatoſis Mercurius dulcis ſexies ſublimatus conducit. 80
Infernus *cui deſtinetur?* 207
ubi? 80
Influxus *ſiderum nullus.* 317
unde? 364
Surinamenſium Metamorphoſis. 481
Innocentes *an & quomodo poſſint puniri?* 40
Inſectorum *Scriptores.* 481
Intellectus *voluntati non imperat.* 284
Joabus *in miniſtri aulici probati & improbati exemplum propoſitus.* 192
Jobi *liber cum Terentii ſcriptis & Æneide Virgilii collatus.* 12
Jochaides *(Simon) Cabbalæ inventor.* 457
Jomlacela *(Nicolaus) vero nomine Philippus Marnixius.* 507
Jonicum *num Cadmi alphabetum dici poſſit?* 56. 57
Joſephus *(Flavius) notatus.* 262. 264
Joſephi *nova editio promiſſa.* 429
hiſtoria continuata. 448
vita quando ſcripta? 449
Jovius *(Paulus) cur in P. Alcyonium male animatus?* 44
Ipecacuanhæ *radix commodum infantum emeticum.* 80
S. Irenæi *nova Editio promiſſa.* 427
Iris. 478
Iſidorus *Hiſpalenſis Officii Moſarabici auctor.* 100
Iſraelitæ *non ſtando, ſed accumbendo Paſcha comederunt.* 399
Itinerum *a Belgis in Indiam Orientalem ſuſceptorum Sylloge.* 337. ſq.
Jubilæum *Annæbergicum.* 11
Judæorum *Regum numi explicati.* 230
Reges num ſacerdotio ſubjecti? 451
Judicii *extremi univerſalitas aſſerta.* 357
particularitas aſſerta. 209
Julia *lex explicata.* 267
Julii Pollucis *Onomaſtici variæ Editiones.* 1
cognomen, patria, paren-

parentes, munus. 45
S. Julianus *num cum quinque millibus martyrium in Ægypto subierit?* 490
Jungermannus (*Godofredus*) *laudatus.* 1
Juniorum (*Petri & Patricii*) *vitæ.* 147
Jupiter *a Sole non illuminatur.* 364
Satellites suos illuminat. 364
Jovis *fasciæ & maculæ quid sint?* 320
phænomena. 318. 320
Juramenta *quam sancte semper a Gentibus habita, Perizonii commonitio.* 266. sq.
Jurandi *constitutionum apud Hebræos historia.* 265
gratiam ut facere possint Princeps & Magistratus? 267
Jurare *num Christiano per idola, aut jusjurandum ab Ethnico accipere liceat?* 266
Jurius (*Petrus*) *palinodiæ reus actus.* 405
Jus *Imperantium in vitam civium.* 40
in vitam propriam habuit solus Christus. 40
Naturæ, Gentium, Mosaicum, Græcum, Romanum, Canonicum a Pontificiis Seculo XVII permistum. 469
Jus *Patronatus principaliter oppignorari non potest.* 38
Canonicum Status Protestantes an & quatenus abrogare possint in suis territoriis? 77
hæreditarium longissimi temporis lapsu amittitur. 270
Circa Jus *Naturæ ne Deus quidem dispensare potest.* 77
Divinum mere positivum Deus, non homines dispensare possunt. 78
Papa de facto dispensat. 78
Canonicum & Civile solus Imperator dispensare potest. 78
De Jure *gratiæ Principis judicium.* 42
Jureconsulti *Romani Stoicæ Philosophiæ sectatores.* 33
Juris *Divini amœnitatum Ecloga.* 13
Naturæ principia sunt facillima. 25
cognoscendi difficultas in applicatione principiorum latet. 26
scientia certa, licet non absoluta, acquiri potest. 26
Systema primus Grotius construxit. 27. 470
doctrinam Judæi corruperunt. 27
Patres neglexerunt. 27

Juris

Juris *Gentium fontes quinam aperuerint?* 431
Civilis & Canonici Repertorium quoddam commendatum. 547
Kampfgericht, kämpfliche Sachen *quid?* 379
Kepleri *lex de motu Planetarum ſtabilita.* 364
King *(Guilielmus) notatus.* 404. 504
Kirchmanni *(Joannis) Vita.* 218
Kmetones *Polonis qui?* 19
Kniſenak *cereviſiæ nomen quid notet?* 238
Kuhnius *(Joachimus) laudatus.* 2
Kunigundæ, *Imperatricis, innocentia num vera?* 42

LActucarum *catalogus.* 495
præparatio. 495
Lætitia *vera Chriſtianorum quænam ex Leenhofii ſententia?* 530
Lamy *commendatus.* 91
A Lapide *(Cornelii) Comment. in Scripturam S. hiſtoria.* 12
Lapidum *vegetatio.* 409. 411. 413
durities. 409
Lapilli *agris proficui.* 494
Latitudo *locorum.* 159
Launojus *refutatus.* 196
S. Le. nde *num in Concilio To let. XIII Gregorii M. Delegatus fuerit?* 486. 488
Van Leenhof *(Friderici)* Cœlum in terra *aliaque.* 328. ſq. Cœlo *&c. quænam ſcripta oppoſita?* 330. ſeq. *dogmata in Belgio damnata.* 329. 332
Lederlinus *(Jo. Henricus) laudatus.* 2. 3
Legata *ad pias cauſas nocent non ſolum heredi Falcidiam deducturo, ſed & legatariis.* 38
De Legatis *& Fideicommiſſis antinomia excuſſa.* 268
Legenda *S. Jacobi de Compoſtella graviter notata.* 483
Leges *motus.* 180
Legibus *civilibus an & quousque Status Imperii ſubſint?* 76
& Receſſibus Imperii Status Imperii obligantur. 77
naturalibus quoad prohibitiones nuptiales Principes ſubſunt. 76
Legum *naturalium exiſtentia.* 359
88. pr. §. 1. ff. de Legat. 3. & 44 §. 2. ff. de Legat. I. antinomia difficulter tollenda. 269
Lehmanni *(Chriſt.) de Threnis Jeremiæ epiſtola.* 12
Leibnitius *(God. Guil.) laudatus.* 460

Lelandus (*Joan.*) *phreneticus.* 45
De Lemos (*Thomas*) *Scriptor in ea causa Janseniana Dominicanis favens.* 394
Leopoldi *Imp. Vitæ Autores laudati.* 345
Vita promissa. 549
Lepidi *Comici veteris Philodoxios fabula spuria.* 528
De Lepore *vivo num Nebucadnezar comederit?* 266
Lessii (*Leonhardi*) *apologia adversus Censuras Lovanienses & Duacenses.* 396. seq.
Λευκὸς *quid Græcis?* 7. 8
Levitarum *electio & officium.* 414
Leutici *quo loco in Germania habitaverint?* 64
Leuthingeri (*Nicolai*) *Operum nova editio promissa.* 93
Lex *divina universalis.* 357
Julia explicata. 267
Cornelia explicata. 267
pen. ff. ad Leg. Corn. de Sicar. emendata. 239
9 ff. de Leg. Rhod. de Jactu emendata. 240
22 ff. de Condit. & Demonstr. explicata. 270
1 ff. de adim. Leg. explicata. 270
11 ff. de Condit. instit. illustrata. 268
48 ff. de Judic. explicata. 268
Libros *innoxios num Ecclesia condemnare possit?* 177
Lichenis *anapodocarpi descriptio.* 325. sq.
Lienis *cum ventriculo consensus.* 272
Ligna *qua ætate cædenda?* 494
Lignorum *decocta quid præstent?* 81
Loaisa (*Garsias*) *Conciliorum Toletanorum editor.* 484. 486. sq.
Lockius (*Joannes*) *refutatus.* 532
Locorum *Geometricorum constructio.* 311
Logarithmi *Logarithmorum quando non adhibendi?* 86. seq.
Logarithmorum *differentiales.* 86. seq.
Logarithmicæ *curvæ quadratura.* 478
Logarithmos *construendi methodus.* 478. sq.
Lojola (*Ignatius*) *Thomam Societati Jesu prælegi sanxit.* 374
Lombardi (*Petri*) *obitus.* 67
Longævitatis *Antediluvianorum causa.* 361
Longitudines *locorum inveniendi nova methodus.* 311
Longitudo *locorum.* 159
Loquendi *per gestus artis origo.* 466
Lords *vocis Anglicæ origo.* 122
Lucanus (*Joannes*) *JCtus laudatus*

tus. 238
Lucianus *an Jul. Pollucem perſtrinxerit?* 6
Ludovici *Pii diploma ſuppoſititium.* 61
Lues *Venerea morbus antiquus.* 81
venenatus & maxime deleterius. 81
infantum ut curandi? 81
præcaveri poteſt. 381
Luis *Venereæ cura.* 81. 183
phænomena in cadavere. 418
In Luis *Venereæ cura errores.* 418
Lumen *quid ſit?* 157. ſq.
propagatur in inſtanti. 157
non propagatur per lineas rectas. 158
in Zodiaco obſervandum. 319
ab igne actuali producitur. 151
quomodo ante Solem exſtiterit? 163
Moſi eſt medium, per quod lumen propagatur. 163
Luminis *Solaris productio.* 151
Lunaris efficacia. 153
materia pondus corporum auget. 309
propagatio ſucceſſiva aſſerta. 163. ſq.
Luminis *theoria Newtoniana vindicata.* 163
impugnata. 365
Carteſiana refutata. 163
natura. 151. ſq. 364. ſq.
proprietates & effectus. 151. 157. 158. 163
Luminoſus *tractus in Tauro unde?* 158
Lunæ *lumen inefficax.* 153
Luſitanorum *conatus Belgas a commercio Indorum removendi.* 338
Lutheraniſmus *D. Bernhardi.* 13
Lutherani *num revelationes rationi contradictorias ſtatuant?* 347
num conſubſtantiationem ſtatuant? 348
num liberum arbitrium in negotio Juſtificationis mere paſſive ſe habere negent? 395
Lutherano-*Evangelicam fidem quinam Imperatores morte confirmaverint?* 13
Lutherus *num iniquus S. Scripturæ cenſor?* 12
Lux *primigenia quomodo Solem antecedere potuerit?* 163
Lyſeri (*Polycarpi*) *Vita.* 515

Mabillonius (*Joannes*) *refutatus.* 290. ſq.
Macedonia *olim in ſuperiorem & inferiorem diviſa.* 227
Macedoniæ *inferioris ſymbolum cancer.* 227
Macedoniani *ab Athanaſio refutati.* 437
Machina *viſionis phænomena declarans.* 152
ad columnam facile erigendam & demittendam. 419
ad liquorem ex pomis exprimendum. 494
aquam ignis ope attollens. 420. ſq.
Saveriana Papinianæ cedit. 422
Macularum *Solarium natura.* 151 319
Jovis deſcriptio. 320
Madrutii *Cardinalis ſcripta num ſuppoſititia?* 392
Magdeburgenſis *Archiepiſcopatus ab Ottone M. inſtitutus.* 61. ſq.
Magnes *artificialis.* 416
Magnetis *phænomenorum cauſa.* 365
vis a particulis nitroſis. 365
Mahumetis *Imp. Turcici crudelitatis exemplum.* 551. ſq.
Majeſtas *vere talis num competat Statibus Imperii?* 77
Malateſta (*Franciſca*) *quomodo ad inceſtum inducta?* 404
Malebranchii *Philoſophia laudata.* 177
de ideis doctrina ab Arnaldo examinata. 177
Manichæiſmus *ante Manichæos.* 499
Manichæorum *aſſeclæ veteres & recentiores.* 502
Manometri *deſcriptio & uſus.* 306. ſeq.
Manutius (*Aldus*) *caſtigatus.* 528
Marcelli *Ancyrani doctrinæ ſumma.* 438
Mare Rubrum *quod?* 69
unde dictum? 69 ſeq.
Maris *ſalſedo a rupibus ſalinis.* 320
æſtus unde? 364
circulationis cum ſanguinis circulatione comparatio. 413
Marmor *variis lapillis diſtinguendi artem quis invenerit?* 466
Marſaciorum *ſedes ubi?* 461
S. Martini *in Eccl. Hiſpanicam merita.* 486
Martyrologii *Romani a Gregorio reformati errores.* 489. ſeq.
reformatorum errores. 489
Martyrum *multa millia num in Martyrologio Romano fictitia?* 491
Maſoræ *auctores veri.* 457

Maſo-

Maſoretæ *qui?* 457
Materia *motus principium in ſe habet.* 356
Matheſeos *elementa.* 91
Matrimonium *Clericus Jure Can. inire nequit.* 379
Principum Proteſtantium contra Jus Can. initum, ſi alter Conjugum ad Pontificios tranſeat, nullum declarare Pontifex haud poteſt. 79
quousque jure Naturali, Civili, Canonico &c. prohibitum? 76
ob mutatam religionem non diſſolvitur. 38
De Matrimonio *Claudii & Agrippinæ Diſſertatio.* 67
In Matrimonialibus *jus diſpenſandi Pontifici a Proteſtantibus negatum.* 78
Diſpenſationum extra Principis diſpenſantis territorium valeat? 79
diſpenſationem Proteſtantes Principes ipſo jure exercent, Catholici a Papa petunt. 79
A S. Mauro *nomen cur Benedictinorum ordo adſciverit?* 103
Maximilianus Henricus *El. Colon. Chemicæ artis peritus.* 461
Medicam *artem num exercere liceat Theologo?* 12
Medicamentorum *claſſes.* 130. ſq.
Medicina *gymnaſtica.* 274
Medicinæ *difficultatis, conſuſionis & incertitudinis cauſæ.* 127
In Medicina *Mechanicorum ratiociniorum uſus vindicatus.* 234
Medicus *quando ſpectator eſſe debeat?* 131
Mediolanenſes *Principes quomodo ad Principatum pervenerint?* 114
Melchiſedeci *perſona, officium & facta.* 186
A Melle *oppido familia Melleniorum dicta.* 218
De Mellerajo *Mareſchallo ſingularia.* 404
Memoria *quid ſit?* 153
Menagius *(Ægidius) notatus.* 281
Menckenii *(Ottonis) obitus.* 431
(Jo. Burchardi) in J. A. Campanum merita. 280. 282
Menſium *fluxus nimius per votum ſpiritus vini ſiſtitur.* 81
cauſa. 474
Menſura *fixa.* 155. ſeq.
Mentis *paradoxa definitio.* 514
definitio realis deſideratur. 508
actiones Mechanice explicatæ. 152. 153
ſedes. 152
& corporis æquilibrium. 410
Mercurii *aſcenſum in barometro ſpiri-*

ſpiritus vini impedit. 305
In Mercurium *gravitans materia ſubtilis.* 305
Mercurius *dulcis ſexies ſublimatus in febribus puerorum comatoſis conduxit.* 80
Meridiana *linea ut invenienda?* 155
Merovingici *in Gallia Reges non nomine ſed poteſtate tales.* 198
Metamorphoſeos *librorum Ovidii phyſica interpretatio,* 155
Metaphyſica *principia Cowardi.* 352. ſeq.
Methodus *approximandi in indicibus irrationalibus.* 91
philoſophandi de anima. 508
experimentandi. 157
modos naturæ in operando detegendi. 157
demonſtrandi veritatem religionis Chriſtianæ. 167. ſeq.
Methodi *medendi ratio.* 130. ſeq. 411
Metropolis *jura & privilegia ratione coloniarum deſcripta.* 231
quæ ſigna in nummis? 232
De Metropolibus *provinciarum Romanis ſubjectarum Diſſertatio.* 231. ſeq.
Mevii *(Davidis)* Jurisprudentia gentium communis *typographis oblata.* 430
Micrographia *Hookii commendata.* 150
מנה *Mina Hebræorum.* 266
Miracula *num hodie ceſſent?* 185
Miſchnæ *auctores.* 456
In Miſnia *cultus quendam Abrahami & Joſephi.* 13
Miſſio *Spiritus S. extraordinaria.* 12
Moderationis *in decidendis controverſiis ſpecimen.* 41
De Moivre *(Abraham) notatus.* 87
Cheynæi adverſarius. 85. 86
Moivræani *theorematis pro infinitinomio ad potentiam indeterminatam elevando origo.* 87. ſeq.
Molarum *novum genus.* 422. ſq.
Molinæ *(Ludovici) liber, nec editus, nec viſus, a Banneſio Pelagianiſmi poſtulatus.* 390
liber de Concordia permiſſu Inquiſitionis Luſitanicæ editus. 391
a Clemente VIII damnatus. 392
cauſa defenſa. 393
appendix ad librum de Concordia. 397
Molleri *(Juſti) Faſciculus remediorum commendatus.* 80
Molochi *cultus in pictura exhibitus.*

bitus. 398
Moluccarum *insularum expugnationis historia.* 342. seq.
Momentorum *temporis a gravi per curvam descendente consumti expressio Analytica.* 518
Mongitore *(Antonii) Bibliotheca Sicula promissa.* 528
Monothelitarum *hæresis in Anglia quando invaluerit?* 171
Mons *ignivomus Pietra-mala.* 418
Monstrosus *fœtus.* 419
Montfaucon *(Bernardi) Palæographia Græca promissa.* 424. seq.
Moralis *(Ambrosius) Scriptor Hispanus.* 486
Moralis *doctrinæ historia.* 26. sq. 328
methodus varia. 327
Morbus *quid?* 128
Morborum *varietas unde?* 128. seq.
quatuor genera. 129
causæ propriæ. 129
remotæ ut agant? 129
analogismus. 408
acutorum signa prognostica. 475
Moreriani *Dictionarii nova Editio.* 426
Mortalitatem *animæ naturalem num Patres asseruerint?* 210. 211. 214
Mortis *ex morbo causa quintuplex.* 130
naturalis causa. 410
Mosarabicum *Officium unde dictum?* 101
à Ximenio iterum restauratum. 102
duello & igne in Hispania probatum. 66. 100. sq.
Mosci. *Vide* Russi.
Moses & Moschus *an iidem?* 119
Mosis *apparitio.* 358
Motus *firmamenti apparens.* 89
oscillatorius quis? 471
imaginis in speculo accurate determinatus. 141. seq.
Planetarum circularis unde? 363
vertiginis Planetarum cur diversæ celeritatis? 363
Telluris diurni causa. 364
inæqualis. 160
causa. 317
leges. 180
Planetarum theoria perfecta. 311
rotæ molaris quantus esse possit? 422
Elliptici Planetarum causa. 318. seq.
corporis qualem usum habeat? 275
Motuum *reciprocorum theoria.* 423

Le Moyne *(Stephanus) emendatus.* 121
Muhamedanæ *religionis ortus, sectæ & ritus varii.* 24
Muhamediſmus *in Angelis Euphratæis S. Johanni præmonſtratus.* 187
Mundus *immediata virtute a Deo creatus.* 162
num poſſit eſſe ens a ſe? 162
num ſolius hominis gratia conditus? 165
Mundi *æternitas negata.* 360
Syſtema novum. 89. 363
De Mundo *Chriſtianorum veterum ſententia ex teſtimonio Coſmæ.* 439
Muretus *notatus.* 118
Muſei *ſeu Bibliothecæ inſtructio qualis eſſe debeat?* 12
Myſticæ *Theologiæ origo.* 469
Doctores rationis uſum ſuppreſſerunt. 469

NAſos *vel labia reſingendi ars a quo inventa?* 466
Natalis Alexander *Janſeniſtis adſcriptus.* 370
Natura *optimus Medicus.* 131
Naturæ *æqualitas inter curvas citiſſimorum deſcenſuum & curvaturas continuarum refractionum.* 517. ſeq.
Nebucadnezar *num de lepore vivo comederit?* 266
De Neronis *adoptione Diſſertatio.* 267
Nervi *acuſtici tractus ſingularis.* 419
Nerveus *ſuccus nutritius.* 473
Neuſeri *(Adami) tranſitus ad Turcarum cultum contra Sandium comprobatus.* 13
Newtonus *(Iſaacus) notatus.* 364
refutatus. 360
Nicolius *Janſeniſta.* 176
Eccleſiam in rebus facti errare poſſe defendit. 176
quid ſcripſerit contra Diroeſium? 177
Nimrod *cur turrim magnam exſtruxerit?* 497
num Monarchiæ Aſſyriacæ conditor? 497
Nitri *natura.* 361. ſeq.
Nobiliſſimi *qui olim dicti?* 118
Nomina *propria Hebraica enucleata.* 262
Noribergenſium *Eruditorum Vitæ promiſſæ.* 283
Normannorum *in Apulia geſta illuſtrata.* 64
Notarii *num inſtrumenta communi ſigillo valide obſignare poſſint?* 38
Notio *Dei vera.* 354
Notionum *diſtinctarum & confuſarum origo.* 598
formatio. 509. ſeq.
realitas quando & quo-

quomodo adſtruenda?
Noveliarum *Scriptores caſtigati.* 532
Nubis *diſtantia ut ex audito tonitru & viſo fulgure determinanda?* 164
Numus *in pacem Janſenianam cuſus.* 248
M. Antonii & Cleopatræ perrarus. 412
Numi *explicati & illuſtrati.* 266. 449. ſeq.
Samaritani quomodo veri a ſpuriis ſecernendi? 51
adpenſi qui olim apud Romanos? 51
Numorum *Judaicorum origo.* 51
Græcorum origo. 51. ſeq.
Nutritio *ut fiat?* 471

OBſervationum *circa fixas uſus.* 160
Halenſium Autores notati. 554
Obſides *an & quomodo puniri poſſint?* 40
Oculus *artificialis.* 152
Odor *unde?* 364
Oeſophagi *tunica vaſculoſa.* 272
Officii *Gallicani in Eccleſias Hiſpanicas mira introductio.* 66. 100. ſeq.
Olearii *(Jo. Chriſtopheri) Bibliotheca Canticorum commendata.* 534
Oleum *in ſimpliciora reſolubile.* 362
Olei *definitio.* 362
Onomaſticon *Urbium & Locorum S. Scripturæ.* 264. 529
Opaſſum & *Poſſum idem animal.* 336
Ophir *terra quæ & qualis?* 71. ſq.
Orationes *ſedendo an ſtando olim recitatæ?* 5
Orbis *cryſtallinus ſupra fixas.* 90
Ordinatio *a Presbytero fieri poteſt.* 357
Origenes *notatus.* 262
Orthium *carmen quomodo a σχολίῳ differat?* 122
Orthodoxorum & *Myſticorum Eccleſiæ Doctorum Sectæ.* 469
Os porci *cognomen cui Pontificum vere tribuendum?* 63
Oſſis *femoris ligamenta.* 323
Otto *(Joachimus) laudatus.* 238
Otto *M. Imp. cur Pontificibus Rom. exoſus?* 61
Pipini & Caroli M. donationes confirmavit. 61
inſtituit Archiepiſcopatum Magdeburgenſem. 61. ſq.
Ovariorum *hydatides.* 84
Ovidii *Metamorphoſes laudatæ.* 155
Oxonienſis *Academiæ antiquitas examinata.* 171

EX PActo *nudo an detur Actio?* 379

Palla *quid?* 171. seq.
Pancreaticus *ductus duplex.* 273
Pandectæ *Florentinæ commendatæ.* 118
Papæ *Primatus in Eccl. Hisp. primis seculis ignoratus.* 483. sq.
non jurisdictionis & autoritatis, sed ordinis & dignitatis nomen. 483
per Phocam parricidam introductus in Eccles. Rom. 484
per Oecumenicum quoddam Hisp. Concil. impugnatus. 485
potestas ab Episcopis Pontificiis impugnata. 246
a quibus sufflulta? 172
in Lusitania quondam artes & machinæ. 483
Papatus *historia.* 24
Parabolæ *descriptio.* 133
Paradisi *situs in Armenia.* 67
flumina descripta. 68
In Paralysi *Terebinthinæ vires.* 81
Parallaxis *orbis annui asserta.* 165
Parisius, apud Parisium *& similes locutiones pro territorio Parisiensi explicandæ.* 194
Particularum *minimarum species.* 361
Parvæ *staturæ natio.* 343
Pascha *non stando, sed accumbendo Israelitæ comederunt.* 399
Paschales *Epistolæ quæ dictæ?* 439. seq.
Patarini *qui?* 65
Patrarum *urbs qualis?* 231
Patriarchæ *apud Judæos origo, officium, exitus.* 455
Pelagii *& Massilienſium errores.* 396
Pelagianismi *num Jesuitæ rei?* 396
Penduli *Astronomici errores.* 155
mutationes. 156
Pendulorum *longitudo.* 166
Penis *glandulæ novæ.* 417
Pennotus *(Gabriel) refutatus.* 64
Pentateuchus *quæstionibus exegeticis illustrata.* 413. sq.
Samaritanorum defensa. 453
Pentecostes *Festum ut in numis designatum?* 231
Perez *(Antonii) tristis catastrophe.* 483
Perire sine lege *quid Rom. II, 12?* 213
Perizonii *(Jacobi) de juramentorum apud gentes sanctitate Epistola.* 266. seq.
Petronii *Cardinalis in causa Jansenistica effatum.* 395
Persarum *doctrina moralis.* 28
Petechiæ *retrocedentes per scarificationem & inunctiones revocabiles.* 412.
Petersenii *Chiliasmus.* 12
Petrefactionis *causa.* 154

Petrefactorum *deſcriptio.* 154
Petrus II *Rex Luſitaniæ vini abſtemius.* 102
Pezron *(Pauli) obitus.* 427
Phænomenorum *quorundam naturæ collectio.* 477
Pharmacologiæ *ſupplementum.* 126
Philelphus *(Franciſcus) num librum* de contemptu mundi *Ciceroni plagio ſubduxerit?* 281
Philelphi *Epiſtolarum editiones variæ.* 282
Philippuccii *(Gabrielis) moderatio ac humilitas ſingularis.* 20. ſq.
Philoſophia *Scripturæ lapis Lydius eſſe nequit.* 161
Philoſophica *cognitio eſt conjecturalis.* 163
Philoſophorum *veterum ſtudium Theologiæ myſticæ.* 459
Phoceæ *nominis derivatio.* 59. ſq.
Phocas, *parricida, Primatum Papalem Gregorio M. confirmat.* 484
Phœniciæ *literæ an a Samaritanis diverſæ?* 53
Phthiſi *motus corporis prodeſt.* 276
Phyſica Sacra *Joannis de Mey* 261
Phyſicæ *defectus.* 150
principia octo. 361
Phyſicum *tentamen.* 360
Pictorum *error notatus.* 399
Pignus *uſucapione non perimitur.* 271
Du Pin *(Ludov. Ellies) Bibliotheca Profana promiſſa.* 426. ſeq.
E Pipere *quantum pecuniæ redeat ad Societatem Orientalem in Belgio?* 337
Piſcarienſis *Abbatis dignitas ſumma.* 446
Placcii *(Vincentii) de Anonymis & Pſeudonymis Opus promiſſum.* 430
Planetæ *ſunt cavi.* 318
Planetarum *motus elliptici unde?* 318
incolæ rationales. 319
motus a radiis Solaribus. 317
unde? 363
Plantarum *vegetatio in creatione mundi.* 164
Plantæ *ut in creatione tam cito procreverint?* 164
Platonis *principia moralia quæ?* 29
Plethoræ *noxæ.* 129
Πνεῦμα *quid ſignificet?* 209
Podagræ *medentur Canthariides.* 183
Pœna *num irroganda, delicto nondum probato?* 41
homicidii num ad jus univerſale poſitivum referenda? 40
Pœnam *num delinquentes debeant?* 41

Pœnam *num paribus irrogare liceat?* 41
Pœnarum *neceſſitas demonſtrata.* 39
objectum non eſt hæreſis. 41
diſpenſatio num locum habeat circa pœnas lege univerſali poſitiva definitas. 42
poteſtatem non habet naturaliter innocens in nocentem, nec inferior in ſuperiorem. 40
Pœnis *num etiam debita ante legem pœnalem ſubjaceant?* 41
Poetæ *cur* genus irritabile *dicti?* 117
veteres Theologiæ myſticæ cultores. 459
Politica *Bibliotheca commendata.* 191
Pollux. *Vide* Julius Pollux.
Poloniæ *Reginarum ex Auſtriaca familia Panegyrici.* 18. ſeq.
In Poloniam *quando Chriſtianiſmus illatus?* 62
Polus *rotationis telluris mutabilis.* 155
Pomarii (*Samuelis*) *vita.* 218
Pomerani *quando facti Chriſtiani?* 66
Pomorum *theoria.* 494
Pondus *corporum augetur per materiam luminis.* 309
Ponti *Regum numi explicati.* 230
Portugalliæ *Topographia curioſa.* 97
Poſſeſſio *non eſt ſpecies juris in re.* 271
Poſſevinus *refutatus.* 63
Poſſum *animalis Virginiæ deſcriptio.* 335. ſeq.
& Opaſſum idem. 336
Potentia *Dei in explicandis phænomenis admitti poteſt.* 356
Potentiarum *differentia.* 310
Prænomina *Romana indicium clientelæ.* 231
Præſcriptio *non eſt pœna.* 41
Præſervatio *a morbis.* 131
Presbyter, *Sacerdos, & Epiſcopus in Sacris ſynonyma.* 357
Princeps *concionator.* 13
Hebmice doctus. 13
pœnis exemtus. 40
Principes *legibus naturalibus quoad prohibitiones matrimoniales ſubſunt.* 76
civilibus Imperii an & quousque ſubſint? 77
Problematum *Geometricorum conſtructio.* 311
Solidorum conſtructio. 478. ſeq.
Προστάται *Athenis qui?* 121
Proſtatarum *corpuſcula dura.* 12. 81.
Πρώτη *quid in numis Metropoleon Romanarum & urbium Macedonicarum denotet?* 232
Proverbiorum *Salomonis Expoſitio Joannis de Mey.* 261

Pruta *monetæ genus apud Hebræos.* 266
In Psalmos *Commentarius Eusebii Cæsariensis laudatus.* 435
Psellus (*Michael*) *laudatus.* 65
Pseudo-membrana *ex sanguine confecta.* 323
Ψυχὴ *in Sacris quid denotet?* 207
Ptolemaica *hypothesis resuscitata.* 360
Puerperarum *tormina & vigiliæ opiata non ferunt.* 81
Pufendorffii (*Samuelis*) *doctrinæ moralis studium.* 35
Pulveris *Rysseliani autor Barker.* 182
Pupillus *quo in casu Tutorem apte convenire possit?* 38
Purgantium *noxæ.* 406

QUakerorum *ortus, progressus & dogmata.* 181
De Quadratis *Magicis quinam scripserint?* 309. sq.
Quesnellius (*Paschasius*) *Historiæ Congregationum cum Serrio auctor.* 368
alias de Fresne. 369
ob renovatam Baji & Jansenii doctrinam condemnatus. 368. 372
Quinquessis *memorabilis.* 53

R *litera in* S *sæpe olim mutata.* 122
Radicem *ex æquatione quæcunque extrahendi methodus.* 478
ex infinita æquatione extrahendi methodus. 478
Radicum *irrationalium extractio.* 91
numerus in æquationibus solidis. 478
Radii *Solares pondus antimonii calcinati augent.* 361
Radzievii (*Michaelis*) *Cardinalis natales.* 531
Rapinus *notatus.* 31
Ratiocinandi *artificium in quo consistat?* 510. seq.
Ratiocinatio *quid?* 153
quomodo fiat? 153
Rationis *usu qui careant?* 507. seq.
cur careant aliqui? 513
natura ut investiganda? 508
Rationem *secare quid sit?* 103
Refractio *aeris.* 478
non mutat azimuthum. 479
Regula Fidei, *Conciliis Toletanis annexa, num genuina?* 488
Regis (*Petri Sylvani*) *obitus.* 427
Reinesii *in emendando J. A. Campano studium.* 279
Religio *Pontificia num muliebris?* 12
naturalis corrupta. 359
Religionis *Mahumedanæ historia.*

ria. 23
De Religione *naturali Diſſertatio.* 41
Ob Religionem *mutatam num diſſolvi poſſit matrimonium?* 38
Renum *ſuccenturiatorum uſus.* 407
ſtructura. 307. ſq.
Rerumpubl. *liberarum ſenſim ſub dominium redactarum exempla.* 115
Reſpiratio *magna centum muſculis abſolvitur.* 273
Reſpirationis *neceſſitas.* 407
mechaniſmus. 424
Ex Reſurrectione *Chriſti hominum immortalitas demonſtrata.* 184
Revelationes *rationi contradictorias num Lutherani ſtatuant?* 347
Revelationis *immediatæ neceſſitas.* 358. ſeq.
Reuſneri *(Jeremiæ) JCti vita.* 218
Rhabarbari *vires in ventriculi dolore.* 81
Rhythmos *Lyricos quis primus invenerit?* 466
Roborantia *Medicamenta quæ?* 131
Rodericus *Toletanus Scriptor Hiſpanus vetuſtus.* 486
Rœmerus *caſtigatus.* 157
Rohaulti *Phyſica Latine verſa & notis aucta.* 212
Rokosz *vocabuli origo.* 19
Roſſæi *(Alexandri) de Religionibus mundi liber Germanice verſus & auctus.* 23. ſeq.
Rotæ *molaris motus quantus eſſe poſſit?* 422
Le Roy *(Jacobi) ſtudium illuſtrandæ Brabantiæ commendatum.* 289
Rubrum *quid dicatur Græcis?* 70
Ruſſi *quo tempore a Græcis deum acceperint?* 63
S *litera pro* R *ſæpe olim poſita.* 122
Sabbatati *qui dicti in Hiſpania?* 67
Sacerdotio *Judæorum num fuerit in Reges poteſtas.* 451
Sacius, *Defenſor Janſenii, incarceratus & liberatus.* 246. ſeq.
Sacii *vita & mores.* 248
in transferendo N. T. Montenſi opem. 246
Sadducæorum *doctrina & fata.* 454
Sal *principium phyſicum.* 363
Salia *cum aqua evaporantur.* 321
Salium *diviſio & natura.* 320
Salmaſius *(Claudius) notatus.* 56
Salomonis *navigationes in Indiam & Hiſpaniam.* 498
Saltationum *Gallicarum nomina unde?* 552. ſq.
Saltatoriæ *artis Syſtema.* 551
uſus. 553
Magiſtri requiſita. 553.

ta. 553
Salutis *accipiendæ conditiones.* 208
Samaritani *ſchiſmatis origo & progreſſus.* 452
Samaritanarum, *an Aſſyriacarum litterarum in S. Litteris uſus antiquior?* 53
Samaritanorum *Pentateuchus defenſa.* 453
Sanctorum *reliquias ad Concilia deferendi origo.* 64
In Sanctorum *numerum quis primus relatus?* 63
Sanguis *animalium terram fœcundat.* 494
Sanguinis *mechaniſmus.* 128
miſſio omnis inutilis. 407
Sanitas *quid?* 128
Satellites *a* ♃ *&* ♄ *illuminantur.* 364
Satellitum *Jovis & Saturni phænomena.* 318
Saturnus *a Sole non illuminatur.* 364
Satyra *& Ecloga quomodo a ſe invicem differant?* 281
Saxoniæ *Electores & Principes prærogativa quadam in ſerendis legibus gaudent.* 77
Scaliger *(Joſephus) notatus.* 54
Sceptrum *Jehudæ.* 186
Schiſmata *Eccleſiæ quo pacto tolli poſſint abſq; Syncretiſmo?* 24. ſeq.
Schlüſſelburgius *refutatus.* 506
Schmidii *clari.* 12
Scribæ *qui dicti Chriſto Luc. XI, 44?* 454
Scripturæ S. *loca illuſtrata:*
Gen. I, 2 & 21 242
26. 550
27. 551
II, 6. 243
VI, 14. 243
XLIX, 10. 146
Exod. IV, 21. 243
Lev. VII, 26. 265
Deut. XIII. 9. 10. 39. 41
XIX, 17. 41
XXVIII, 5. 6. 266
Judic. XI, 30. ſeq. 186
1 Reg. X, 27. 399
XV, 1. 456
Pſ. LX, 10 & CVIII, 10. 399
Matth. V, 18. 459
VI, 23. 123
VII, 1. 120
XVI, 18. 285
XVIII, 10. 186
XXI, 1. 264
8. 399
XXIII, 37. 186
Marc. III, 17. 398
VII, 22. 123
Luc. II, 27. 120
XI, 44. 454
XII. 123
Joh. II, 4. 549. ſeq.
27. 120
X, 3. 121

Joh.

Joh. XIV, 26. 12
XIX, 5. 119
Act. II, 24. 122
XIII, 48. 343
XVII, 17. 121
XVIII, 12—16. 187
XXIII, 23. 119
XXV, 23. 218
XXVII, 25. 119
Rom. II, 12. 213
III, 28. 187
VIII, 19—23. 187
28. 243
IX, 74
XI, 25. 187
33—36. 187
XVI, 2. 121
1 Cor. I, 20. 397
II, 8. 187
IX, 27. 187
XV, 22. 210, 214
29. 398
2 Cor. XII, 20, 21. 13
Gal. VI. 13. 124
Eph. II, 19. 121
1 Tim. V, 17. 118. 121
2 Tim. II, 19. 187
Ebr. II, 9. 118
XIII, 10. 397
Jud. verſ. 9. 187
Apoc. III, 5. 397
XVI, 15. 398
XIX, 13. 21

Scripturæ S. *veritas ex Philoſophia judicari nequit.* 162
divinitas unde cognoſcatur? 162. 185
Scripturæ S. *ſenſus quinam genuinus?* 209
auctoritas num eadem, quæ fabularum Æſopi & Titi Livii Hiſtoriarum? 12
lectio num cuivis permittenda? 258. ſeq.
aſſertiones univerſales num & quando admittant limitationem? 209. 214
Scripturarum S. *interpretandi methodus demonſtrativa.* 169
Sebutei *Judæis qui?* 457
Secantes *angulorum multiplorum quomodo inveniantur?* 310. 311
Secantium *collectio.* 478
Sectio *rationis quid ſit?* 103
Sectiones *Conicæ quando tractandæ?* 133
Sectionum *Conicarum ubi uſus?* 132
in plano deſcriptio. 133
De Sectionibus *Conicis commentaturi ſcopus.* 132
Seldenus *notatus.* 40. 34
Seleucidarum *Regum ſeries e numis deſcripta.* 228. ſq.
Senarii *proprietates.* 511
Senſatio *ut fiat?* 471
Sepeliendi *mortuos in inſula Banda ritus.* 343
De Sephirotis *quid judicandum?* 458

Septem *verba Christi in cruce*. 186
Serapis *ut in numis Selucidarum repræsentatus?* 229
Series *infinities infinitæ quantitatum irrationalium rejiciuntur*. 86
necessariæ venditantur. 88
pro Sinubus & eorum Logarithmis. 177
Serrius, *alias* Augustin. le Blanc, *Historiæ Congreg. de Auxiliis gratiæ auctor*. 368
notatus. 368
Servitutes *personales usucapione non tolluntur, nisi certo in casu*. 270
In Servitutibus *usucapio locum non habet*. 270
Sichem *urbis descriptio*. 70
Siceras *conficiendi methodos qui tradiderint?* 494
Sicli *Hebræorum*. 266
Sicula *Bibliotheca promissa*. 528
Siculi *multarum inventionum auctores*. 465. seq
Sigillo *communi num instrumenta a Notariis valide obsignentur?* 38
Signorum *ad ratiocinandum necessitas*. 510
Simeon *Metaphrastes quo tempore vixerit?* 62
Simeon *primus Patriarcha, qui tertius in Catalogo Judæorum*. 455
Simonis *(Richardi) versionis N. T. Gallicæ historia*. 258
Sinensium *doctrina moralis*. 28
Sinus *anguli multipli ex sinu simpli inventio*. 313. seq.
Sixti *Senensis in Bibliotheca Sancta institutum*. 12
Societatis *Orientalis Indicæ apud Belgas origo & incrementa*. 337. sq.
Socrates *cur quæstionum methodo usus?* 29
Sol *circa medium anni ut ultra 12 horas supra horizonte commoretur?* 89. 90
Solaris *revolutionis quantitas*. 89
Solidarum *partium medicina*. 410
differentia. 472
Solidæ *partes æque ac fluidæ absumuntur*. 472
Solidum *minimæ resistentiæ*. 478
Solis *substantia eadem, quæ Telluris*. 151
ingressum in Tropicos determinandi methodus. 479. seq.
ignea natura asserta. 317
motus. 89
recessus & appropinquationis ratio. 89
magnitudo. 151
maculæ qu'd? 151
macularum ratio. 319
Solum *vocula Rom. III genuina*

Lutheri verſio. 187
Somnia *divina hodie dantur.* 185
Soni *propagatio definita.* 164
geneſis. 365
Sophianus *non Michael, ſed Nicolaus dictus.* 122
A Sophiſtis *geſti magiſtratus indicium in numis.* 233
Soporoſus *affectus rarus.* 278
Spanhemius *(Ezechiel) laudatus.* 49
Spatium *ſecare quid ſignificet?* 164
Spasmodica *remedia quæ?* 130
N. Spee *auctor* Cautionis criminalis contra Sagas. 507
Speculorum *cauſticorum quando maximus effectus?* 306
Spei, *Fidei & Charitatis Virginum Sanctarum Romæ paſſionum genuina?* 491
Sperlingius *(Otto) notatus.* 52
Spicis *Feſtum Pentecoſtes in numis deſignatum.* 231
Spinozæ *doctrina a Leenhofio recocta.* 328. ſq.
Vitæ ſcriptores. 329
magiſtra filia van den Ende. 329. ſq.
amores. 330
Anti-Spinoziana *ſcripta.* 329
Spiritus *definitio.* 362
vini impedit aſcenſum & in barometro. 305
Sancti miſſio extraordinaria. 12
Spiritus *num negaverint Sadducæi?* 454
Sponſalia *ob mutatam religionem ſolvi poſſunt.* 38
Statuæ *Romanæ antiquæ & modernæ delineatæ & deſcriptæ.* 386. ſq.
Status *Catholici in matrimonialibus diſpenſationem a Papa, Proteſtantes ipſo jure habent.* 79
Imperii legibus civilibus ſubeſſe, unde judicandum? 77
Romanis & Receſſibus Imperii obligantur. 77
num habeant Majeſtatem? 77
Proteſtantes num Jus Canonicum in ſuis territoriis abrogare poſſint? 77
A Statibus *Imperii leges latæ, non proprie, ſed analogice tales ſunt.* 77
Stella *quid in Arſacidarum numis denotet?* 229
Stellæ *temporariæ quænam ſint?* 151. ſeq.
Stellarum *fixarum natura.* 151. 317. 363
circa vortices ſuos motus. 90
Stephanorum *(Roberti & Henrici) in Ennium merita.* 9
Stobæus, *an* Stobenſis *dicendum?* 123

Stoi-

Stoicorum *vita & doctrina moralis examinata.* 33
Stolterfohtorum (*Jacobi & Johannis*) *Vitæ.* 218
Strabonis *variæ editiones.* 433
Sturmius *notatus.* 365
Substantia *immaterialis impossibilis.* 353. *seq.*
Subterranearum *cavitatum effectus.* 318
Successionis *quæ sit indoles ac modus?* 38
Sugeri *Abbatis San-Dionysiani laudes.* 200. *seq.*
Suidas *quo tempore vixerit?* 62
Sulphuris *natura.* 309
vires in hæmorrhoidibus sæcis. 81
Ryffeliani auctor Barker. 182
descriptio. 182
Sulpitius Severus, *Sanctus, e Martyrologio Romano ab Urbano VIII expunctus.* 490
Surdi *natura, qui legere & scribere didicit, exemplum.* 467
Symbolo *CPtano verba* Filioque *sine Papæ consultatione ab Eccl. Hisp. addita.* 485
Synedrium *M. num ante Hasmonæorum tempora exstiterit?* 40
Synodorum *XL. Hispanicarum Collectio perantiqua.* 484
Synoris *e Sanctarum catalogo expuncta.* 446
Systema *mundi novum.* 89
Systema *mundi ex mente Cosmæ & Christianorum Veterum.* 439
Tabernaculorum *in numis Festum spicis & tabernaculo designatum.* 231
Tabulæ *pro supputando motu Cometarum.* 222. *sq.*
ut construendæ? 219
Taciti (*C. Cornelii*) *nova Editio promissa.* 428
Talio *simplex non possibilis semper, nec justa.* 41
Tanaitæ *qui?* 456
Tangentes *angulorum multiplorum quomodo inveniantur?* 310
Telescopia *nova inventa.* 419. *sq.*
Campani commendata. 419
Tellus *a creatione immutata.* 154. *sq.*
Telluris *revolutio annua.* 89
figura sphæroidica. 155
theoria Whistoni paradoxa. 161
productioni cur plus temporis impenderit Deus, quam astris? 164. *seq.*
motus annuus assertus. 165
diurnus demonstratus. 165
unde? 364
mutationes. 155
centrum gravitatis mutatum. 155
motus unde? 317

Temperamentorum *natura & diverſitas.* 128
ratio. 284
Templum *Judaico-Ethnicum.* 23
ſtercoreum quodnam? 70
Temporis *notio unde?* 153
Tenſiones *viribus tendentibus an proportionales?* 312
Tenzelius *(Wilh. Ern.) laudatus.* 461
Terebinthinæ *vires in paralyſi.* 81
Ternatenſium *Regum mira, ſed fabuloſa origo.* 343
Terra *principium phyſicum.* 363
ſanguine fœcundatur. 494
Terræ *motus Neapolitanus.* 411
genera & cultura. 494
lapilli non ſunt noxii. 494
fœcunditas a ſale. 494
Terræ *motuum generatio.* 159
cauſa ignes ſubterranei. 409. 411
effectus mirandi. 419
In Teſtamento *Parentum inter liberos nuncupativo fœminæ teſtes eſſe poſſunt.* 38
Chriſtiani a Turcis capti Legis Corneliæ fictione opus eſt. 38
De Teſte falſo *lex forenſis explicata.* 41
Teſtes *quando eſſe poſſint fœminæ?* 38
Thalmud *liber quando & a quibus compoſitus?* 456
De Thecla *hiſtoria conficta.* 446
Theologi *Pſeudo Medici.* 12
Theologo *num liceat artem Medicam exercere?* 12
Theologia *Gentilium notata.* 532. 533
Myſtica a Poetis olim exculta. 459
Theologiæ *revelatæ principium Tillianum, ratio, fallax, inſufficiens & obſcurum.* 348
Studioſo num Philoſophia, an lingua Sancta primum addiſcenda? 287
myſticæ origo e Judæorum Cabbala & Gentilium Philoſophia. 469
Thermarum *Titi delineatio.* 388
De Threnis Jeremiæ *epiſtola.* 12
Thurway *(Simonis) triſtia fata.* 45
Thyroeidarum *glandularum ductus novi.* 417
Van Till *(Salomonis) dogmata quædam notata.* 347. *ſq.*
Tillemontius *notatus.* 452
Timor *non admittit venæ ſectionem.* 407
De Toletano *vel Gallicano Officio in Eccl. Hiſp. recipiendo certamen.* 66. 100. *ſqi*
Tonitru *generatio.* 480
Torcular *pro ſucco ex pomis exprimendo.* 495
Tranſubſtantiatio *cum aquæ in vinum mutatione comparata.* 549
Treuga *quid?* 379

Treuga

Treuga *Domini a Conventionali & Legali seculari diversa.* 379
Tumor *magnus colli.* 82
Tunicarum *villosarum textura.* 323
Turcis, *vel Imperatoris, vel propria manu necari, gloriosum.* 40
Turennius *libri Arnaldini perlectione ad fidem Romanam conversus.* 248
Turris *Babylonica cur a Nimrodo exstructa?* 497
Turrium *peculiarium inventores Siculi.* 467
Tutor *quo in casu conveniri a pupillo possit?* 38
De Tuyd *(Don Lucas) Scriptor Hispanus vetustus.* 486
Tympani *membrana in aure non habet hiatum.* 273

VAginæ *uterinæ in puella bimestri descriptio.* 308
Vaillantius *emendatus.* 233
Vallonius *refutatus.* 506
Variolæ *retrocedentes ut revocatæ?* 411
Vasa *cadaveris præparandi methodus.* 417
Vegetationis *causa.* 364
Vejelius *(Elias) Dannhaueri contra L. Allatium defensor.* 188
Velocitas *corporum descendentium per instrumentum examinanda.* 151
Veneficii *in morbis abigendis usus damnatus.* 435
Venenorum *ratio.* 129
In Venerea *lue curanda errores.* 418
Vide Lues Venerea.
Venti *impetuosiores in Jove, quam in Terra.* 320
Ventorum *origo.* 364
In Ventriculi *dolore rhabarbi vires.* 81
Veritates *Scripturæ Philosophicis evidentiores.* 162
quomodo deducantur ex definitionibus? 511
Versionis *Gallicæ Bibliorum Genevensium fata varia.* 241
Vulgatæ auctoritas. 12
Vestes *sacræ in administratione S. Cœnæ.* 13
Ughellus *emendatus.* 280
Villani *(Jo. Petrus Jacobus) vero nomine Angelicus Aprosius Ventimiglia.* 528
Vioneus *(Petrus) Chirurgus excellentissimus.* 466
Vires *ad ligna frangenda necessariæ.* 494
Virginiæ *Historia.* 333
historia naturalis a Panisrio exculta. 335
Viscerum *præparationes Anatomicæ.* 416. *seq.*
Vita *quid?* 128
In Vita *æterna num futuri sint gradus gloriæ?* 187
Vites *num arboribus accensendæ?* 122
Vitia *cardinalia quatuor.* 284
Unicornu *fossilis ratio.* 153. *seq.*

Unio

Unio *Ecclesiarum ut fieri possit?* 25
De Unione *Reformatorum & Lutheranorum judicia & responsa quædam Reformatorum.* 261
Unwani *merita in Hamburgenses.* 64
Volatertanus *refutatus.* 280
Voluntas *num imperare possit intellectui?* 284
Vomitus *puerorum narcoticis sistitur.* 80
Vortices *in aquis supracœlestibus.* 90
atherei cœlo dejecti. 163
novi. 90
Votum *Jephthæ.* 186
Urinæ *incontinentia ex uteri vitio.* 85
Usserii *(Jacobi) vitæ Scriptores.* 146
Bibliothecæ instructissimæ fata. 148
Usucapio *an & quatenus perimat jura in re?* 270
an dominium & jus hereditarium tollat? 270
in servitutibus locum non habet. 270
Usurarum *computus.* 176
Uterus *scirrhosus.* 84
Uteri *singularis figura.* 416
cervicis & intestini recti ulcus. 85
textura. 416
Vulnera *sugendi methodus nova.* 380
Vulnerum *sutio quando admittenda?* 380
Ab Uxore *ulcerosa marito abstinendum.* 516

WAldensium *Ecclesiæ facies.* 188
Weisii *(Christiani) Opera Latina commendata.* 346
Wels *(Eduardi) Arithmetica commendata.* 479
Westmonasteriensis *S. Petri Basilica in Anglia a quo primum exstructa?* 173
Whistonus *castigatus.* 161
De Wilhelmo *Principe Arausionensi ejusque posteris a Belgii Fœderati Præfectura excludendis consilium & decreta.* 107. *sq.*
Witizæ, *Regis Hisp. contra Pontificis auctoritatem decretum.* 485
Witty *(Joannis) elogium.* 162
Ximenii *Cardinalis epitaphium.* 100

ZAccagnius *(Laur.) laudatus.* 461
Zedekias *num Nebucadnezarem de lepore vivo comedentem viderit?* 266
De Zohar *libro Cabbalistico judicium.* 457
S. Zynorides *Sanctus & Martyr Martyrologii Romani spurius.* 490

ERRATA.

Pag. 333 lin. 4 lege *mense Majo*: p. 359 disjecta sunt Typographi incaria priora verba ex lin. 31 in 30, quare legendum: *qui ad ipsius similitudinem componi desiderat, quod Deus laudet virtutes, vitia odio prosequatur*: p. 420 post *fabricam* insere *in Fig. 4* & adde in margine *TAB. VIII. Fig. 4*: p. 485 lin. 18 l. *ubi* & lin. ult. *Euvlum*.

* * *